BORBE U SLOVENIJI 1944-1945. GOD.

16. decembar 1944. — 28. februar 1945.

I

DOKUMENTA
JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 16. DECEMBRA 1944. ZA FORMIRANJE 24. ITALIJANSKE NARODNOOSLOBODILACKE BRIGADE »FONTANOT« U SASTAVU NOV I PO SLOVENIJE'

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. *693*

Na položaju, 16. decembra 1944.

NAREDBA BR. 86

1) U sastava VII korpusa NOV i PO Jugoslavije *formira* se XXIV brigada NOV i PO Slovenije — Italijanska narodncoslobodilačka brigada »Fontano t«.[2]

2) U štab brigade se postavljaju:

za komandanta drug Papparazzo Giovanni [Paparaco Đovani]
za politkomesara drug Abram Mario
za pomoćnika politkomesara drug Vigna [Vinja] Orfeo
za načelnika štaba drug Krašovec Lado

u štab 1. bataljona:
za komandanta drug Di Gifico Franco [Đifiko Franko]

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja u Ljubljani (u daljem tekstu: AIZDG), k. 11/1. Pre pisi ovog naređenja, dostavljeni potčinjenim jedinicama, nalaze se u AIZDG, k. 152/1V, i 191/11.

Svi dokumenti u ovoj knjizi (osim onih za koje je izričito drugo navedeno) prevodi su sa slovenaćkog jezika.

[2] Jezgro novoformirane brigade je sačinjavao italijanski bataljon koji je do 18. oktobra 1944. korišten za izvođenje radova a tada je prikupljen u Rožnom Dolu kod Semiča, gde je izvršena reorganizacija i gde se pristupilo postepenom naoružavanju boraca (AIZDG, k. 11/1).

za politkomesara drug Basin Valentin
za pomoćnika politkomesara drug Stradi Egidio [Eđidio]

u štab 2. bataljona:
za komandanta drug Sanson .Antonio
za politkomesara drug Bressan Antonio
za pomoćnika politkomesara drug Quaranotto [Kvaranoto] Lionelo

u štab 3. bataljona:
za komandanta drug Zangrilli [Cangrilil Alberto
za politkomesara drug Tomasic Giordano [Đordano]
za pomoćnika politkomesara drug Bortolutti Sergio [Serđo]

3) Službeni jezik u brigadi je italijanski.

4) Zastava brigade je jugoslovenska državna trobojnica sa petokrakom crvenom zvezdom i zeleno-belo-crvenom trakom privezanom za koplje.

5) I N 0 B[3] »F o n t a n o t« uključuje se u sastav XVIII divizije NOV i PO Jugoslavije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Boris Kidrič

M. P.

Komandant general-major: Dušan Kveder

Dostavljeno:
Štabu VII korpusa
Štabu brigade »Fontanot«
personalnom odeljenju Glavnog štaba
OZNI

' Italijanska narodnooslobodilačka brigada

GLAVNI ŠTAB
NOV IN PO SLOVENIJE
s.693.

Na poveljstvu, dne 16.december 1944

O D R E D B A ŠT. 86

1./ V sestavu VII. Korpusa NOV in PO Jugoslavije se f o r m i r a XXIV. Brigada NOV in PO Slovenije - Italijanska Narodno Osvobodilna brigada " F o n t a n o t."

2./ V Štab brigade i m e n u j e m o :

za komandanta tov. PAPPARAZZO GIOVANNI
za politkomisarja tov. ABRAM MARIO
za pomočnika politkomisarja tov. VIGNA OTTO
za načelnika Štaba tov. KRAŠOVEC LADO

v Štab bataljona 1.:

za komandanta tov. DI GIPICO FRANCO
za politkomisarja tov. BASIN VALENTIN
za pomočnika politkomisarja tov. STRADI EGIDIO

v Štab 2. bataljona :

za komandanta tov. MARSON ANTONIO
za politkomisarja tov. BRESSAN ANTONIO
za pomočnika politkomisarja tov. QUARANOTTO LIONALO

v Štab 3. bataljona :

za komandanta tov. MANGRILLI ALBERTO
za politkomisarja tov. TOMASIC GIORDANO
za pomočnika politkomisarja tov. BORTOLOTTI SANDIO

3./ Službeni jezik v brigadi je italijanski.

4./ Zastava brigade je jugoslovanska državna trobojnica s peterokrako rdečo zvezdo ter zeleno - belo - rdečim trakom, privezanim ob drogu.

5./"I N O B F o n t a n o t " se vključi v sestav XVIII. divizije NOV in PO Jugoslavije.

Smrt fašizmu - svobodo narodu !

Politkomisar:

GLAVNI ŠTAB NOV IN PO SLOVENIJE

generalmajor

Komandant :

Anton Ukmar

Poslano: Štabu VII. Korpusa
Brigadi Fontanot
pomočniku načelnika Glavnega Štaba
(OZ)

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 1

BR. 2

ZAPOVEST ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. POTĆINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA DUTOVLJE I KREPLJE'

STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 16. XII 1944.
Predmet: Zapovest.

ŠTABOVIMA BRIGADA

Naša divizija dobila je zadatak da napadne i uništi noću 16/17. o. m. [neprijateljeva] uporišta Skopo[2] i Kreplje.[3] 7bog toga

naređujemo:

XVIII SNOUB »Bazoviška« ima zadatak da sa dva bataljona napadne i uništi uporišta Kreplje i Skopo, a sa ostala dva bataljona[4] blokira uporišta Kopriva, Tomaj i Štanjel.

XVII SNOB »S. Gregorčič« ima zadatak da obezbedi sve puteve iz [pravca] Općina, Sežana, Štorja i Senožeča.

Napad

na sama uporišta izvršiće XVIII brigada sa malim udarnim grupama koje su sastavljene iz minera i bombaša a kao zaštita dodeljuje im se mitraljez. Sem toga, uporišta treba da su šire blokirana, kako neprijatelj ne bi pobegao iz njih. Za napad na Skopo XVIII brigadi se dodeljuju »Piat«[5] i dva laka minobacača sa poslugom i raspoloživim minama. Napad se mora izvršiti energično i odlučno. Obezbeđenje napada treba ova brigada da izvrši malim snagama, koje moraju blokirana uporišta demonstrativno napasti. Ovi demonstrativni napadi treba da budu odlučni.

Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 283/III.

[1] Uporište nije bilo u Skopu, već u sanatoriju između Skopa i Dutovlja, kod železničke stanice Dutovlje.

[3] Podrobnije o neprijateljevim snagama u tim uporištima vidi dok. br. 10.

[4] U to vreme je 2 (ruski) bataljon pridodat 31. NO diviziji u vezi s napadom na neprijateljevo uporište Gorenja Vas (vidi dok. br. 4).

Skraćenica za: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač). U dokumentima se ova skraćenica piše i velikim slovima.

XVII SNOB »S. Gregorčič« se za blokadu uporišta dodeljuju mineri koji imaju zadatak da temeljito zaminiraju sve puteve koji izvode ka napadnutim uporištima. Jedinice koje vrše obezbeđenje moraju po svaku cenu da ustraju na položajima i ne dozvole neprijatelju da dođe u pomoć napadnutom uporištu.

Štab divizije će se u toku današnjeg dana premestiti u selo Goče. Za vreme napada komandno mesto Štaba divizije nalaziće se u Dobravljama kod Tomaja, kamo treba sve jedinice da upute po četiri kurira koji znaju položaje jedinica.

Napad na uporišta izvršiće se danas 16. XII 1944. u 22 časa.[6]

Posle zauzimanja uporišta XVIII SNOUB će se skoncentrisati na Štjaku, a XVII SNOB na sektoru Vrabče — Poljana.[7]

Znak za povlačenje jedinica: pet uzastopnih belih raketa.

Po završenom napadu jedinice moraju pokupiti mine u minskim poljima i na novom sektoru minirati sve puteve, te aktivnim patrolama vršiti dublje osiguranje, kako bi neprijatelj koji će sledećeg dana intervenisati bio blagovremeno primećen.

Znaci raspoznavanja noću 16/17.: Jaka — Janko.

Upozoravamo sve jedinice da održavaju tesnu vezu sa komandnim mestom Štaba divizije, kojem dostavljati izveštaj svakog sata.

Detaljna uputstva su štabovi brigada dobili na sastanku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, ppukovnik:
Rustja Franjo — Ćanči
Rustja Franjo

Komandant, major
Rojšek Franc
Jaka[8]

[6] O izvršenju gornjih zadataka vidi dok. br. 10.
[7] Sada: Poljane pri štjaku.
[8] Franc Rojšek Jaka

BR. 3

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O DEMONSTRATIVNOM NAPADU NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA SUHI DOL I GORENJA VAS'

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Operativni odsek

Na položaju, 16. 12. 44.
Op. br. 615/44.

Predmet: Vojni izveštaj za dan 16. 12. 44.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Karta Bled 1 : 100.000, jug. izdanje, engl, kopija)

III SNOUB »Ivan Gradnik«
nalazi se na sektoru Javore — Bukovec — Blaž[2] — Goropeke — Vojsko.[3] Brigada se obezbeđuje u pravcima neprijateljevih uporišta: Gorenja Vas, Lučine, Št. Jošt/ Sv. Trije Kralji[5] i Suhi Dol.[4]

VII SNOUB »Fr. Prešeren«
nalazi se na sektoru Srednje Brdo — Stara Oselica — Kladnje i obezbeđuje se sa pravca neprijateljevog uporišta u Gorenjoj Vasi i kontroliše drum Gorenja Vas — Žiri.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV. Broj delovodnika je dopisan mastilom. U gornjem desnom uglu je olovkom dopisano »Op«, što znači da je izveštaj bio predat Operativnom odseku.

[1] Javorč je zaselak, a Bukovec i Blaž su imanja na Žirovskom vrhu.

[3] Posle rasformiranja Artiljerije 9. korpusa NOVJ njen Zaštitni bataljon je uključen, kao 4. bataljon, u 3. slovenačku NOU brigadu »Ivan Gradnik« i nalazio se u rejonu Vojsko (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 113).

' Sada: Jošt nad Horjulom.

[5] Sada: Vrh nad Rovtami.

[4] Zaselak. 1 km jugoistočno od Lučina.

XVI SNOB »J. P. Vojko«
nalazi se na sektoru Vrsnik — Razpotje.[7] Brigada se obezbeđuje u pravcu neprijateljevih uporišta u Idriji i Veharšama.

Inž. bataljon
nalazi se na sektoru Zakriža i obezbeđuje se u pravcu neprijateljevih uporišta u Baškoj grapi.

Udarna četa
nalazi se u selu Dobračevi i vrši samo vlastito obezbeđenje.

Školski logor
nalazi se u selu Planina.[3]

Štab divizije
nalazi se u Selu.

Noću 14/15. 12. 44. je III SNOUB »Ivan Gradnik« dobila zadatak' da izvrši napad na neprijateljevo uporište u školi u Lučinama.

1. bataljon ove brigade dobio je zadatak da svim snagama izvrši direktan napad na posadu koja se nalazila u zgradi škole (50 Nemaca). Jedna četa ovog bataljona dobila je zadatak da napadne uporište sa severne a druga četa sa južne strane.

Bataljon je krenuo na izvršenje zadatka u 17 časova dana 14. o. m. Bataljonu je pridodat i 1 minerski vod sa »Partopom«[10] i poslugom. Zbog vanredno tamne noći i slabih vodiča bataljon nije blagovremeno stigao na određene položaje. Vodič koji je bio dodeljen ovom bataljonu nestao je za vreme pokreta. Bataljon je produžio pokret ali se u šumi izgubio. Pred svanuće bataljon se snašao i orijentisao, ali je tada bilo već suviše kasno za napad, jer bi on trebalo da otpočne u 21 čas a da traje do 3 časa 15. o. m.

2. *bataljon* je te noći sa jednim vodom izvršio demonstrativni napad na uporište Sv. Trije Kralji. Za vreme akcije

[7] Zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.

' Sada: Planina pri Cerknem.

', " i [12] Te zadatke je Stab 31. NO divizije postavio 11. decembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 106).

Skraćenica za: partizanski top — ručni bacač velike razorne moći (sopstvene izrade).

je upućivao patrole pravcem Sv. Trije Kralji i Rovte. Ovaj bataljon je takođe imao zadatak da posedne sve prelaze preko žičane prepreke na italijansko-nemačkoj granici.

3. bataljon je dobio zadatak da za vreme napada blokira ostala dva uporišta u Lučinama.

Bataljon je krenuo u 17 časova 14. o. m. Zbog slabog vodiča bataljon je stigao na određene položaje tek u 2 časa 15. o. m. Kako je ova akcija bila planirana da traje do 3 časa, ni ovaj bataljon nije stupio ixakciju.

Prateća četa sa Štabom brigade premestila se ka posedniku Lazaru. Tu je četa postavila minobacač sa ciljem da đejstvuje po uporištu u školi. Izbačeno je 12 mina. Efekat dejstva nam nije poznat. Bataljoni su se vratili u 8 časova i poseli ranije položaje.

XVI SNOB » J. P. Vojko«

dobila je zadatak" da blokira neprijateljevo uporište u Suhom Dolu, i to sa jednim bataljonom. Kao što smo napred naveli, noć je bila vanredno tamna, te je bataljon stigao u blizinu uporišta u Suhom Dolu. Neprijatelj je od stražara dobio uzbunu i otpočeo da jakom vatrom iz sveg raspoloživog oružja đejstvuje po našim položajima. Bataljon je svojom vatrom dejstvovao po uporištu sve do 3 časa 15. . m., nakon čega se vratio u sastav brigade. Zasede ovog bataljona, koje su se nalazile na drumu Suhi Dol — Št. Jošt i Golom vrhu, nisu došle u kontakt s neprijateljem. Prilikom ovog napada bataljon je imao 1 ranjenog.

VII SNOUB »Fr. Prešeren«

dobila je zadatak'[2] da za vreme akcije u Lučinama blokira i napadne neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi, i to sa pravca sela Dobrava, Lajše i Hotavlje. Brigada je postupila po ovom naređenju i blokirala neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasti te je za sve vreme koje je bilo određeno vršila napad. U ovom napadu jedinice nisu imale gubitaka. Naknadno je ustanovljeno da je prilikom približavanja bunkeru u Gorenjoj Vasi od strane VII SNOUB »Fr. Prešeren«, neprijatelj imao 12 poginulih i 2 ranjena.'[3] Dopunjujemo svoj izveštaj od 13. o. m. u tome da je neprijatelj prilikom borbe na Govejeku sa XVI SNOB »J. P. Vojko« imao 2 poginula i 2 ranjena.[14]

" O napadu na Gorenju Vas vidi dok. br. 15.

[u] Podrobnije o borbi 16. slovenaćke NO brigade »Janko Premrl Vojko« 12. decembra 1944. u rejonu Govejeka vidi dok. br. 16.

U toku jučerašnjeg dana su iz VII SNOUB dezertirala dva druga. Jedan se prijavio neprijateljevom uporištu u Gorenjoj Vasi a drugi je dezertirao u pravcu svoje kuće u Križu.[15] Mobilisali nismo nikog.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Petelin Stanko — Vojko
Vojko

Šef odseka, poručnik:
Vukčević Blaž
Vukčević

BR. 4

ZAPOVEST ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE GORENJA VAS'

ŠTAB
XXXI DIVIZDE IX KORPUSA

škofjeloški odred
Str0g 0 poverljivo!

Na položaju, 16. dec. 1944.
Broj: 1414
Predmet: Napad na Gorenju Vas

ZAPOVEST

Karta Idriia 1 : 100.000
(italijansko izdanje)

1) SITUACIJA

Rovte: 120 belogardista 44. čete.[2] Naoružanje: 2 topa kal. 75 mm, 2 protivtenkovska topa, 3 teška i 2 laka minobacača, 14 mitraljeza i 20 puškomitraljeza.

" Redakcija nije utvrdila na koji se Križ odnosi.

' Original (pisan na mašini) u A1ZDG, k. 226/III, k. 281/III i k. 294a/II. U gornjem desnom uglu dopisano je mastiljavom olovkom »škofjeloški odred«, što znači da je to pnmerak koji je bio dostavljen Skofjeloškom NOP odredu.

[3] Odnosi se na 44. posadnu četu Slovenskoga domobranstva (SD).

S y. T r i j e K r a l j i :[3] 46 ljudi iz 44. čete SD. Naoružanje: 3 teška i [5] lakih minobacača, 4 mitraljeza i 12 puškomitraljeza.[4] Pre izvesnog vremena stiglo je pojačanje od 100 ljudi s nepoznatim naoružanjem.[5]

St. J o š t 55 belogardista iz 43. čete SD. Naoružanje: 2 teška i 3 laka minobacača, 10 mitraljeza i 13 puškomitraljeza. S poslednjim pojačanjem uporište broji oko 100 ljudi.[7]

S u h i D o l:[3] 137 belogardista. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 2 mitraljeza i 13 puškomitraljeza

L u č i n e : 93 nemačka graničara i 50 belogardista. Naoružanje: 1 top kal. 75 mm, 2 teška i 2 laka minobacača, 4 mitraljeza i 14 puškomitraljeza.

C r n i V r h: 35 nemačkih graničara i 110 belogardista. Naoružanje: 2 topa kal. 75 mm, 3 teška i 8 lakih minobacača, 6 mitraljeza i 15 puškomitraljeza.

P o l h o v G r a d e c : 83 belogardista iz 42. čete SD. Naoružanje: 2 teška i 1 laki minobacač, 4 mitraljeza i 4 puškomitraljeza.

K o r e n o 38 ljudi iz 42. čete SD. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza i 2 puškomiteraljeza.

H o r j u l : 50 ljudi. Naoružanje: 2 teška i 1 laki minobacač, 6 mitraljeza i 4 puškomitraljeza.

I d r i j a : 530 ljudi policije i 50 belogardista.[10]

[1] Sada: Vrh nad Rovtanii.

[4] 0 naoružanju posade u ovom uporištu vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 106.

[5] Redakcija nije utvrdila koja je jedinica stigla u pojačanje, ali pretpostavlja da je detaširan vod kod Sv. Triju Kralja, ojačan ljudstvom iz -l4. posadne čete iz Horjula. Ovo pojačanje je uspostavilo stalne zasede u blizini uporišta (vidi dok. br. 106, objašnjenje 2).

* Sada: Šentjošt nad Horjulom.

[7] Uporište St. Jošt (Šentjošt nad Horjulom) i Horjul posedala je 43. posadna četa Slovenskoga domobranstva, pa je u slučaju dolaska jedinica NOVJ na ovo područje posada uporišta St. Jošt bila ojačana još jednim vodom iz Horjula. (Mikroteka Vojnoistorijskog instituta; Arhiv Sekretarijata unutrašnjih poslova u Ljubljani — u daljem tekstu: Mikroteka VII; Arhiv SUP Ljubljana, film 10, snimci 560—562.)

Zaselak, 1 km jugoistočno od Lučina. U ovom uporištu, kao i u uporištima Lučine, Crni Vrh, Pri Muretu i Gorenjoj Vasi, nalazile su se posade iz sastava Gorenjskog domobranstva.

[1] Sada: Koreno nad Horjulom.

" U ovom uporištu u to vreme nalazili su se 2. bataljon 10. SS policijskog puka i delovi Slovenskega narodnega varnostnega zbora, verovatno iz sastava 1. bataljona 1. udarnog puka (AIZDG, ~k. 73/111 i 238/11).

Škofja Loka: Svih vojnika je oko 2.200 ljudi s neustanovljenim naoružanjem.[11]

Pri Muretu 55 Nemaca i belogardista. Naoružanje do sada još nije ustanovljeno.

Visoko:[13] 60 ljudi Arbajtskompanije.[14]

Poljane:[15] 50 policajaca.

Gorenja Vas: 3 žandarma, 110 nemačkih graničara i 140 belogardista. Naoružanje: 3 teška i 6 lakih minobacača, 7 mitraljeza i 26 puškomitraljeza. (Detaljniji opis uporišta je u prilogu![16])

2) NAŠE SNAGE

III SNOUB »Ivan Gradnik« sa četiri bataljona. Polazni rejoni: Srednje Brdo, Stara Oselica, Kladje na Zirovskom vrhu, Robidnica.

VII SNOUB »France Prešeren« sa tri bataljona. Polazni rejoni: Javorje, Četena Rava, Mlaka.[17]

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« sa tri bataljona. Polazni rejon: Fužine.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« sa tri bataljona. Polazni rejoni: Goropeke, Blaž, Bukovec, Javorč.[18]

II bat. (ruski) XVIII SNOUB »Bazoviška« sa pet četa. Polazni rejoni: Vrsnik, Govejek, Razpotje.[19]

Inžinjerijski bataljon. Polazni rejon: Zakriž.

škofjeloški odred sa dva bataljona. Polazni rejon: Javorje.

Udarna četa sa polaznim rejonom u Dobračevu.

Štab divizije i Zaštitni bataljon. Polazni rejon: Selo kod Žirija.

Divizion sa četiri topa. Polazni rejon: Čeplez.

[11] TJ Škofjoj Loki su se u to vreme nalazili 319. nastavni i dopunski brdski lovački bataljon, delovi landešičen-bataljona, pripadnici Gorenjskog domobranstva, graničari, žandarmi i gestapovci (AIZDG, k. 238/11).

[12] Imanje, 4,5 km jugozapadno od škofje Loke.

[13] Sada: Visoko pri Poljanah.

[14] Radne čete.

[15] Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

[16] Redakcija ovaj opis ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 240.

[17] Sada: Mlaka nad Lušo.

[18] Blaž i Bukovec su imanja, a Javorč je zaselak na Žirovskom vrhu.

[19] Zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.

3) NASI ZADACI

Jedinice naše divizije uz sadejstvo XIX SNOB »Srećko Kosovel« i II bataljona (ruskog) XVIII SNOUB »Bazoviška« izvršiće noću 18/19. dec. o.g. napad na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi sa ciljem da se ono uništi. Ovo uporište je za nas od velikog značaja jer, s jedne strane, održava vezu između Dolomita i Škofje Loke i sa dru ge strane, često služi kao polazna baza za operacije protiv naše slobodne teritorije

U cilju izvršenja postavljenih nam zadataka

naređujemo:

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« će uz podršku Minerske čete i artiljerije izvršiti direktan napad na samo uporište.

III SNOUB »Ivan Gradnik« biće sa tri bataljona u rezervi divizije a istovremeno vršiće uže obezbeđenje napada na Gorenju Vas u pravcima Poljana i Lučine. Jednim bataljonom, koji će za vreme napada potpadati pod komandu VII SNOUB »France Prešeren«, vršiće obezbeđenje u pravcu Selske doline.

VII SNOUB »France Prešeren« obezbeđuje napad iz pravca Škofje Loke na taj način da svojim jedinicama posedne sektor Rupar — Sv. Florijan[20] — Sv. Petra Hrib.[21]

XIX SNOB »Srečko Kosovel« vrši obezbeđenje sa pravaca Dolomita posedanjem sektora Prelesje — Planina[22] — Goli vrh.

II bat. (ruski) XVIII SNOUB »Bazoviške« vrši obezbeđenje u pravcima Idrija, Veharše i Sv. Trije Kralji na taj način da posedne sektor Razpotje — Vrsnik — Goropeke.

škofjeloški odred poseda položaje na sektoru Ogrin — Kuzovec[23] i vrši obezbeđenje u pravcu Crnog Vrha.

Inžinjerijski bataljon upućuje sve minere u XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« a ostalim snagama ruši drumove Škofja Loka — Gorenja Vas i Gorenja Vas — Lučine. Manjim snagama vrši obezbeđenje u pravcu Baške grape.

Udarna četa za vreme napada na Gorenju Vas upada u Dolomite i vezivanjem neprijateljevih snaga sprečava njihovu intervenciju iz pravca Dolomita.

Divizion potčinjava se XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« i pod njezinom komandom vrši napad na Gorenju Vas.

[30] Sada: Florjan nad Zmincem.
[21] Sada: Hrib pri Zmincu.
[22] Sada: Planina nad Horjulom.
[23] Ogrin i Kuzovec su imanja, 6 km jugoistočno i 7 km istočno od Gorenje Vasi.

4) IZVRŠENJE

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«. Napad na Gorenju Vas izvršiti sa sviju strana istovremeno i to iz pravca Hotavlja, Dobrave i Poljana. Prilikom napada voditi računa da uporište bude dobro blokirano sa sviju strana, pa zbog toga bataljon koji će napadati iz pravca Hotavlja mora odrediti jednu četu koja ima zadatak da blokira uporište sa severa, tj. ispod Hlavčih Njiva. Takođe treba blokirati bunker koji se nalazi s južne strane, na padinama Žirovskog vrha. Napad treba izvršiti odlučno i mora da bude podržan vatrom iz protivtenkovskih pušaka, koje treba da su zajedno. Laki minobacači treba da se podele u dve grupe sa zadatkom da proteraju neprijatelja iz zaklona u koje bi se eventualno neprijatelj povukao. Veliku pažnju treba posvetiti »partopovima«,[24] koji treba da su razmešteni tako da svaka mina bude imala pun pogodak. U toku noći mora se na više mesta bezuslovno uništiti žičana prepreka a uništenjem barem nekoliko bunkera razbiti neprijateljev odbrambeni sistem. Ujutro ostaju jedinice na svojim položajima a od minobacačke vatre sklanjaju se u najbliže kuće oko uporišta.

Artiljerija će stupiti u dejstvo u jutarnjim časovima. Vatra artiljerije biće upravljana s komandnog mesta. Posle prekida artiljerijske vatre biće dat znak za juriš i pešadija mora preći u napad i svojim oružjem uništavati preostala žarišta neprrjateljevog otpora.

III SNOUB »Ivan Gradnik«. Tri bataljona ove brigade služiće kao rezerva divizije a istovremeno predstavljaće uže obezbeđenje grupa koje vrše napad na Gorenju Vas. Jedan bataljon rasporediće se u Dolenjem Brdu sa zadatkom da postavi stalnu zasedu neposredno iznad Poljana tako da ovlada drumovima Poljane — Volča i Gorenja Vas — Poljane. Svake noći treba da bude zaseda na samom drumu, dok se preko dana premešta na visine severozapadno od Poljana. U toku noći treba da vrši demonstrativan napad na uporište, a u toku dana treba da izvrši napad na svaki pokret u samom uporištu.

Jedan bataljon se razmešta u Bačni sa zadatkom da snažnijom zasedom kod Sv. Urbana kontroliše drum Gorenja Vas — Lučine. Ostatak bataljona razmešta se kod Sv. Antona[25] na Zirovskom vrhu sa zadatkom da kontroliše drum

" Skraćenica za: partizanski top — ručni bacač velike razorne moći (sopstvene izrade).

[x] Sada: Žirovski vrh nad Gorenji Vasjo.

Gorenja Vas — Lučine. Štab brigade treba da se smesti u Gor. Dobravi. Štab brigade treba da održava što tešnju vezu sa Štabom XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« u Lajšama.

VII SNOUB »France Prešeren« poseda svojim jedinicama sektor Rupar — Sv. Florijan — Sv. Petra Hrib. Bataljon kod Rupara ima zadatak da spreči neprijateljevu intervenciju koja bi stigla vojničkim drumom. Sem toga, mora da kontroliše Sv. Tomaž[26] iznad Selške doline. Ovaj bataljon mora da minira i drum u Soteski, gde postavlja i zasedu jačine jednog voda sa zadatkom da vrši vatrenu kontrolu miniranog mesta na drumu. Bataljon kod Sv. Florijana ima s jedne strane zadatak da kontroliše uporište kod Mureta a sa druge strane da drži jaku zasedu na drumu Škofja Loka — Poljane iznad mesta gde će mineri položiti protivtenkovske mine.

Bataljon na Sv. Petra Hribu ima zadatak da ne propusti drumom Škofja Loka — Poljane nikakvu neprijateljevu intervenciju. Pri tome treba da vodi računa da mu Nemci ne dođu iza leđa.

Za vreme napada na Gorenju Vas pod komandu [Štaba] VII SNOUB »France Prešeren« potpada i IV bataljon III SNOUB »Ivan Gradnik«, koji se trenutno nalazi u Robidnici. Ovaj bataljon posešće položaje u Mlaki, s tim da postavi jednu četu u zasedu ka Sv. Lenartu[27] iznad Luše. Zadatak je ovog bataljona da spreči eventualno neprijateljevo nastupanje iz Selške doline. Ovom bataljonu treba VII SNOUB »France Prešeren« da stavi na raspoloženje potreban broj vodiča.

Štab brigade treba da se smesti u Mlaki. Štab brigade je odgovoran da iz Škofje Loke ne stigne u Gorenju Vas nikakva intervencija. Kada jedinice stupe u borbu, treba odmah otpočeti manevrisanje i na taj način prinuditi neprijatelja na povlačenje.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« jednim bataljonom poseda Goli vrh sa zadatkom da kontroliše sve prelaze preko bivše italijansko-nemačke granice.[28] Ovaj bataljon ima takođe zadatak da stalno kontroliše uporišta u Suhom Dolu i Lučinama s jugozapadne strane i da ih neprestano uznemi-

* Sada: Tomaž nad Praprotnem.

[37] Sada: Lenart nad Lušo.

Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

rava demonstrativnim napadima i akcijama snajperista. Jedan bataljon ove brigade poseda rejon Planine, na bivšoj italijansko-nemačkoj granici, sa zadatkom da kontroliše uporišta u Lučinama i Suhom Dolu kao i drum St. Jošt — Lučine sa severoistočne strane. Sem toga, mora da kontroliše i prelaze preko granice od Planine u pravcu Eržena. Ovaj bataljon mora da se još naročito osigura protiv neprijateljevih mina zbog neposredne blizine Suhog Dola.

Jedan bataljon pomenute brigade razmešta se u Prelesju i sa severne strane zatvara Lučine i drum Lučine — Gorenja Vas.

Štab brigade treba da se smesti u Brebovnici.

II bat. (niski) XVIII SNOUB »Bazoviška« razmešta u dve čete u Goropekama i na taj način se povezuje s XIX SNOB »Srečko Kosovel«. Ove dve čete treba da obezbeđuju sve prelaze preko granice i kontrolišu drum Rovte — Žiri. Dve čete ovog bataljona razmeštaju se na Vrsniku sa zadatkom da daju potrebno obezbeđenje u pravcu Veharša. Zbog kontrole druma Rovte — Žiri treba da se na Kovku (k. 712) nalazi stalna zaseda. Preostala četa se razmešta na Razpotju. Treba da posedne položaje tako da će biti pod vatrom serpentine na drumu Idrija — Razpotje kao i glavni drum Idrija — Zelin,[29] da bi se neprijatelju onemogućilo da obiđe naše položaje. ^

U slučaju nadmoćnog neprijateljevog pritiska jedinice sa Razpotja i Vrsnika povlače se na nove položaje na Ledinama i Brezniku, ali tako da bude pod snažnom vatrom drum Žiri — Rovte.[30]

škofjeloški odrea se razmešta na sektoru Ogrin — Kuzovec i na taj način sprečava neprijatelju mogućnost da izvrši ispad iz Crnog Vrha u pravcu Gorenje Vasi. škofjeloški odred mora da postavi jednu četu u zasedu južno od Poljana sa zadatkom da kontroliše drum Poljane — Gorenja Vas. Svake noći treba da vrši demonstrativan napad na Crni Vrh i Poljane. Jedna manja grupa mora da bude stalno na drumu Crni Vrh — Polhov Gradec sa zadatkom da napadne svako neprijateljevo kretanje ovim drumom, a u toku noći vrši demonstrativan napad na Polhov Gradec.

[39] Zaselak na raskrsnici puteva, 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1948, nije obeležen.

[30] Pogrešno; treba: Idrija.

Udarna četa već 17. o. m. kreće preko Prelesja do Alića, gde će se dobro obezbediti i predaniti. Sledeće noći kreće dalje [preko] Kucelja na Samotoricu. Zadatak Udarne čete je da dana 19. o. m. postavi zasedu na drumu Št. Jošt — Polhov Gradec i Št. Jošt — Horjul i napadne i razbije neprijateljeve patrole ili intervencije koje bi se kretale ovim drumovima. Noću 19/20. dec. o. g. Udarna četa mora da napadne četnički kantonman u Zaklanecu iznad Horjula, gde se nalazi oko 30 četnika. Sledećeg dana ponovo postavlja zasedu na istom mestu a zatim se noću 20/21. dec. prebacuje preko granice na Zirovski vrh. Udarna četa mora pri izvršavanju svog zadatka da pokaže što veću samoinicijativnost i udarnost. Mora voditi računa da se kreće što konspirativnije, jer i od ovog zavisi uspeh.

Inžinjerijski bataljon mora u duhu već izdatog naređenja da uputi sve minere u Fužine, gde se će priključiti XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«, sem tri minera koje će uputiti u XIX SNOB »Srećko Kosovel« sa zadatkom da miniraju drum Lučine — Št. Jošt i 5 minera koje će uputiti u VII SNOUB »France Prešeren« sa zadatkom da miniraju drumove Škofja Loka — Praprotno i Škofja Loka — Poljane. Mine treba ugraditi na takva mesta da budu pod vatrom naših zaseda. Štab Inžinjerijskog bataljona mora ostaviti jedan vod sa dva puškomitraljeza iznad Zakriža za slučaj neprijateljevog nastupanja iz Baške grape. Kod ovog voda treba da se nalazi jedan član Štaba bataljona. Štab Inžinjerijskog bataljona mora, dalje, da u divizion uputi 10 pionira, sa odgovarajućim alatom, koji će imati zadatak da izrade potrebne zaklone za topove koji će ih štititi pred mitraljeskom vatrom kao i pred minama [iz minobacača]. Ostale pionire treba podeliti u tri grupe, od kojih jednu uključiti u VII SNOUB »France Prešeren« sa zadatkom da prokopa drum kod Loga[31] pod zaštitom jedinica Prešernove brigade. Drugu pionirsku grupu uključiti u XIX SNOB »Srečko Kosovel« sa zadatkom da sruši sve mostove između Gorenje Vasi i Lučina. Treća grupa treba da izradi zaseke na drumu Žiri — Rovte. Po završenim radovima sve pionirske grupe će se vratiti u sastav Inžinjerijskog bataljona, koji će se skoncentrisati na Hlavčim Njivama, sem minera koji i dalje ostaju kod XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«, kao i voda [koji ostaje] iznad Zakriža.

" Sada: Log nad škofjo Loko.

Divizion će sa sadašnjih položaja krenuti sa jednim brdskim topom na Fužine, gde će se priključiti jedinicama XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« i s njima kretati do Lajša. Ostala tri topa će se kretati dramom Ćaplez — Kopačnica — Hotavlje, gde treba da stignu do 18 časova. Odatle će krenuti na Hlavče Njive i zauzeti pogodne vatrene položaje na vojničkom drumu Hlavče Njive — Gorenja Vas.
U toku noći divizion neće stupiti u dejstvo, već tek u jutarnjim časovima. Sva vatra artiljerije biće upravljana s komandnog mesta. Pošto će verovatno neprijatelj veoma snažno dejstvovati sa minobacačkom vatrom po našoj artiljeriji, treba u toku noći izraditi dobre zaklone i od dejstva mina.

Veza. Uspeh ove akcije biće u najvećoj meri zavisan od veze. Zbog toga upozoravamo sve jedinice da se međusobno što bolje povežu. Što se tiče radiofonske veze treba upozoriti sve štabove da prilikom razgovora ne krše konspiraciju te da se koriste šiframa koje je izdao naš Operativni odsek. U ovoj operaciji koristićemo se i raketama. Zbog toga treba štabovi brigada da upoznaju sve bataljone o značenju pojedinih znakova.
Od najvećeg značaja u napadu na Gorenju Vas biće telefonska veza pomoću koje će se upravljati i artiljerijska vatra. Zadaiak je Bataljona za vezu da uspostavi telefonsku vezu od sadašnjeg mesta Štaba divizije u Selu preko Fužina do Hotavlja, gde će se za vreme napada nalaziti Štab divizije. Odavde treba da se uspostavi telefonska linija do položaja artiljerije na drumu Hlavče Njive — Gorenja Vas, do položaja bataljona koji će vršiti napad iz pravca Hotavlja i odavde na Lajše, gde će biti komandno mesto XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«. Iz Lajša treba telefonsku liniju produžiti do oba bataljona koja će vršiti napad iz pravaca Dobrava i Poljane. U Dobravi treba se priključiti na nemačku telefonsku liniju duž druma Gorenja Vas — Lučine, tako da će na našu telefonsku liniju biti priključen i Štab XIX SNOB »Srećko Kosovel« u Brebovnici. Takođe treba da se uključi na liniju Cerkno — Mlaka i Štab VII SNOUB »France Prešeren«, i to u selu Mlaki. Štab bataljona za vezu je odgovoran da će telefonska veza između jedinica besprekorno raditi.

Sanitet. Divizijsko previjalište nalaziće se na Fužinama, odakle će se svi ranjenici otpremati najbližim putem u bolnice. Tu će se verovatno nalaziti i hirurška ekipa. Sve jedinice treba da upućuju svoje ranjenike direktno na Fužine, sem jedinica VII SNOUB »France Prešeren« koje treba da ot-

preme svoje ranjenike direktno preko Crnog Vrha.
Kao što treba, s jedne strane, težiti za tim da se svi ranjenici što pre evakuišu sa bojišta, to se, s druge strane, ne srne desiti da ranjenike prenose naoružani borci, već za ovo upotrebiti isključivo sanitetske vodove i nenaoružane borce.

Štab divizije zajedno sa Zaštitnim bataljonom će se za vreme akcije nalaziti u Hotavljama, dok će se komandno mesto nalaziti u blizini artiljerije, na drumu Hlavče Njive — Gorenja Vas.

Napad će otpočeti dana 18. o. m. u 20 časova. Zbog togi» treba da jedinice XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« blagovremeno krenu sa svojih polaznih rejona, kako bi se napad izvršio istovremeno sa svih strana. Jedinice koje će biti na obezbeđenju napada treba da budu na svojim položajima najkasnije do 19 časova.

Napad će trajati do potpunog uništenja uporišta, zbog čega moraju sve jedinice ostati na svojim položajima sve dok od Štaba divizije ne dobiju naređenja za povlačenje.[32]

5) ZNACI RASPOZNAVANJA

Upozoravamo sve jedinice da svakog borca upoznaju sa ugovorenim znacima kao i sa znacima raspoznavanja, kako ne bi došlo do iznenađenja i nepotrebnih gubitaka. Ovo se može desiti, jer se događa da se belogardisti i četnici često puta obuku u uniforme s partizanskim znacima da bi obmanuli naše jedinice.

I) Ugovoreni znaci	II) Znaci razpoznavanja
18. dec.: tenk — Trst	18. dec.: Srećko — Savo
19. dec.: haubica — Hotedršica	19. dec.: Janko — Justin
20. dec.: Piat — Pula	20. dec.: Tine — Tone
21. dec.: podmornica — Podbrdo	21. dec.: Rudi — Rajko
22. dec.: Liberator — Libija	22. dec.: Jaka — Janez

III) Dnevni znaci

18. dec.: Leva ruka u predručenje — podignuta titovka desnom rukom.

[32] O izvršenju gornjih zadataka vidi dok. br. 12.

19. dec.: Desna ruka u predručenje — vojnički pozdrav levom rukom.
20. dec.: Leva ruka u odručenje — desna ruka u odručenje.
21. dec.: Podignuta uvis desna ruka — desna ruka u odručenje.
22. dec.: Podignuta uvis leva ruka — desna ruka u odručenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
Franko Ivan — Iztok
(odsutan)

M. P.

Komandant, kapetan:
Matejka Evgen — Pemc
Matejka

Dostavljeno:
III SNOUB »Ivan Gradnik«,
VII SNOUB »France Prešeren«,
XVI SNOB »Janko Premrl Vojko»,
XIX SNOB »Srečko Kosovel«,
II bat. (ruski) XVIII »Bazoviška«,
Skofjeloškom odredu,
Inžinjerijskom bataljonu,
Divizionu,
Udarnoj četi,
Bataljonu za vezu,
Operativnom odseku,
Štabu IX korpusa na uvid, i
Arhivu.

BR. 5

RELACIJA ŠTABA 13. SLOVENACKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAClC« OD 17. DECEMBRA 1944. DOSTAVLJENA ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVE SNAGE U PLANINI PRI SEVNICI'

ŠTAB
XIII U. B. »MIRKO BRACIC«
Operativni odsek
Na položaju, 17. 12. 1944.
Broj:

Predmet: Relacija o borbama za Planinu.[2]

ŠTABU XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

na položaju

RELACIJA

o borbama za Planinu dana 16. decembra 1944.
(Karta Rogatec 1 : 100.000)

1) *Zadatak:* brigada je dobila zadatak da protera neprijatelja iz Planine i spreči njegovu koncentraciju, te spase civile i oduzme [neprijatelju] napljačkanu stoku i materijal.
2) *Procena situacije:* Neprijateljeva IV ustaška satnija »Crna legija« utvrdila se u Planini radi dalje pljačke na oslobođenoj teritoriji.[3]
3) *Odluka:* Štab XIII U. B. »Mirko Bračič« odlučio je da protera neprijatelja iz Planine, po svaku cenu spase zatvorene civile i otme neprijatelju napljačkani materijal a spreči mu dalje pljačkanje i paljenje na slobodnoj teritoriji.
4) *Zapovest:*
   a) Zapovest za ovaj napad je priložena.[4]

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

[2] Odnosi se na Planinu pri Sevnici. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: Planina

[3] Iz obaveštajnog izveštaja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. januara 1945. vidi se da je neprijatelj 12. decembra 1944. preduzeo akciju na području Kozjanskog, u kojoj je angažovao oko 2000 ljudi iz 4. ustaške bojne iz Samobora, Vermanšaft (Wehrmannschaft) jedinice sa ovog područja i delove Brdskog lovačkog puka »Trek« (vidi dok. br. 27).

[4] Redakcija ovu zapovest nije pronašla.

5) *Izvršenje zapovesti:* Prvi bataljon je krenuo iz kantonmćv na u Dobju[5] u pravcu Planine, na određene položaje, radi napada na varošicu Planinu i uništenja uporišta Stari grad,[6] i to: 1. četa na Stari grad a ostale dve čete na Planinu. Kada su čete stigle u blizinu Starog grada i varošice Planine, izdato je naređenje za napad. 1. četa je u jurišu preko žičane prepreke odmah zaposela Stari grad, a ostale dve čete bile su napadnute u leđa od dve švapske kolone koje su presekle vezu između 2. i 3. čete koje su već jurišale u varošicu. Istovremeno je jedna kolona napala prvu četu na Starom gradu u leđa. Do ovog iznenadnog neprijateljevog napada u leđa došlo je zbog tako guste magle da se nije videlo ni 10 m ispred sebe. Zbog prekida veze između četa i zbog nadmoćnosti neprijatelja, bataljon se povukao na nove polažaje, preko druma u šumu iznad sela Gračnice. Sa ovih položaja bataljon nije imao ozbiljnijih kontakata s neprijateljem sem puškaranja. Sa ovih položaja bataljon se zatim povukao u Dobje.

II bataljon je krenuo s položaja Brinje, Presečno i Zg. Žegar[7] u 4 časa. 1. i 2. četa su se kretale zajedno i u 7 časova su posele Sv. Križ, bez kontakta s neprijateljem. Tu je ostala na položajima 1. četa, dok je 2. četa krenula u napad na Planinu. Odeljenje 2. čete koje je otišlo u pravcu St. Vida[8] sa zadatkom da uspostavi vezu s našom 3. četom naišlo je na snažan neprijatcljev otpor, koji nije moglo slomiti. Zbog toga je i preostali deo čete krenuo u pravcu St. Vida i posle kraće i oštre borbe proterao neprijatelja preko grebena u selo St. Vid, baš do same crkve. U borbu je stupila i 3. četa, koja se nalazila iznad St. Vida. Veza između četa bila je uspostavljena. Zatim bi trebalo da 2. četa ponovo krene u pravcu Planine. U 11 časova je Stab bataljona, koji se nalazio kod 2. čete, dobio naređenje da se bataljon povuče s položaja i priključi brigadi u Dobju.

III bataljon: 1. četa je pose'a položaj od Blatnog Vrha do Marofa, 2. četa od Marofa dalje, s one strane druma Jurklošter — Planina, dok se na Blatnom Vrhu nalazio I bataljon Kozjanskog odreda.' Švabe su već pre našeg dolaska imale zasedu na brdu kod Podpeči'[0] i došli našoj 2. četi iza leđa. Započela je borba i morali smo se povući na nove po-

[5] Sada: Dobje pri Planini.

[4] Naziv zamka u Planini pri Sevnici.

Zg. i Sp. Žegar; sada: Zegar.

' Sada: Sentvid pri Planini.

* O borbi jedinica Kozjanskog NOP odreda vidi dok. br. 96.

[10] Sada: P:)dpeč nad Marofom.

ložaje, gde je istovremeno stigla i kolona Švaba u civilu, sa one strane druma za Jurklošter. Morali smo se probijati preko vode i preko 400 m brisanog prostora, te smo zatim poseli položaje na desnom krilu 1. čete, do [jedinica] Kozjanskog odreda, gde su Švabe uspele napraviti prodor tako da su stigle na Blatni Vrh. Kozjanski odred se povukao, pa smo zbog toga bili ugroženi sa desnog boka i bili smo prinuđeni da posednemo položaj Jesenik, gde je bataljon ponovo pružao otpor. Tu je bataljon ostao do 16 časova, kada je primio naređenje od Štaba brigade da se povuče na Dobje. 3 četa je imala zadatak da obezbeđuje Štab brigade i posela je položaj iznad Dobja. Borbe nije vodila.
IV bataljon je imao zadatak da nastupa levo od druma prema Planini. Jurišem je zauzeo 6 kuća. Neprijatelj je izvršio protivjuriš i obišao bataljon na krilima. Bataljon se povukao za nekih 100 m do ivice šume. Tu se ponovo sukobio s neprijateljem, krenuo je u napad, ali je neprijatelj odmah otvorio snažnu vatru na naše borce. Za to vreme je bataljon dobio naređenje da se povuče. Kozjanski odred, koji je demonstrativno napao Jurklošter, izvestio je Štab XIII brigade: Pošto raspolažemo samo jednim bataljonom, to smo zbog nadmoćnosti neprijatelja bili prinuđeni da se povučemo na druge položaje.

Pošto se bataljon Kozjanskog odreda povukao, neprijatelj je stigao našem III bataljonu iza leđa, a time i našim bataljonima koji su bili već u Planini. Posledice ovog su bile da se naš napad izjalovio.

Neprijateljevi gubici: 140 poginulih, a gubici su sigurno veći.

Naši gubici:

5 poginulih, 11 ranjenih, 28 nestalih.

Utrošeno: 11.565 metaka za puške i mitraljeze. 1.010 metaka za automate, 7 mina za teški minobacač i 2 bombe.

Zaplenjeno: 1 sanduk municije i 1 sanduk tromblonki.

Gubitak oružja: 15 pušaka i 1 automat.

6) *Kritička ocena:* Pomenuta borb? je imala za cilj da spreči neprijatelja u daljem uništavanju i pljačkanju na slobodnoj teritoriji. Neprijateljeve jedinice su bile sastavljene iz hrvatskih ustaša, koji su obične pljačkaške bande te nemaju sa redovnom vojskom nikakve veze ni po disciplini ni po ponašanju. Moral naših boraca je bio na visini, te je bio [Stari] grad iznad Planine posle polučasovne borbe zauzet na juriš, iako je bio okružen žičanom preprekom i bunkerima. Jurišni bataljon je nešto zakasnio sa svojim napadom ali je ipak zauzeo 6 kuća, to znači da je izvršio svoj zadatak. Pošto je bataljon Kozjanskog odreda napustio položaje, neprijatelj je stigao našem III bataljonu iza leđa i na taj na-

čin i našim bataljonima na Planini, pa smo zbog neprijateljeve nadmoćnosti bili prinuđeni da napustimo zauzete položaje.

Obaveštajna služba delimično je odgovorila svojim zadacima. Kurirska služba je besprekorno funkcionisala, a takođe i sanitetska služba. Civilno stanovništvo se ponašalo prema našim borcima pohvalno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:" Komandant, kapetan:[13]
Oper, oficir, poručnik:[12]

BR. 6

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 18. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Br. 1162
Položaj, 18. XII 1944.

Petnaestodnevni operativni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
(Operativnom odeljenju)

Približavanjem Crvene armije granicama Slovenije povećala se aktivnost i ofanzivnost nemačkih snaga u Štajerskoj. Štajerska postaje sve značajnija za neprijatelja. To se viđi naročito zbog stalnih transporata koji se kreću preko našeg teritorija. Naročito dolaze u obzir komunikacije koje vode sa Balkana i iz Italije i koje neprijatelj koristi za povlačenje trupa sa Balkana i za upućivanje pojačanja iz Italije na mađarski front.

" Politički komesar u to vreme je bio Ivan Dolničar Janušik.
[12] Vinko Simončič Gašper
[13] Komandant je u to vreme bio Milenko Knežević.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 25/1.

Zbog sve većih potreba za komunikacijama, u Štajerskoj je neprijatelj svu svoju aktivnost usmerio uglavnom na opravljanje i osiguranje komunikacija.

Opravke su otpočele na svim drumovima i železničkim prugama koje su rušile naše jedinice ili saveznici. Nemci su uspeli da u kratko vreme oprave oba železnička mosta u Zidanom Mostu, most u Tremerju, oba mosta u Crnučama, železnički most kod Poganeka, most kod Otoča u Gorenjskoj. Tim opravkama bio je osposobljen saobraćaj na železničkim prugama: Zidani Most — Celje, Ljubljana — Jesenice, Ljubljana — Kamnik. Dalje je osposobljena za saobraćaj pruga Celje — Velenje, dok pruga Velenje — Slovenj Gradec još nije osposobljena za teretni saobraćaj, jer je još uvek srušen most kod Gornjeg Doliča. Pa i pruga Litija — Zidani Most još nije sposobna za saobraćaj. Na ovoj pruzi pristupilo se opravkama, ali je rad, iz nepoznatih razloga, bio prekinut.

Srazmerno s pojačanjem saobraćaja na železničkim prugama pojačan je i saobraćaj na drumovima. Neprijatelj svoje snage prevozi železnicom tamo gde je to moguće a na ostalim sektorima prevozi na drumovima, tako da su transporti kombinovani prevoženjem na drumovima i železnicom. Ovo je neprijatelj sprovodio na pruzi Celje — Soštanj železnicom a od Soštanja dalje prema Koruškoj na drumu Soštanj — Crna.

Pojačanje nemačkih garnizona u Štajerskoj je u vezi sa osiguranjem komunikacija i prodorom u Zgornju Savinjsku dolinu.

Na sektoru Kamniško-zasavskog odreda nije primećeno pojačanje neprijateljeve aktivnosti. Što je bilo pokreta oni su bili u vezi s transportima vojske drumom Domžale — Celje. Uostalom bile su primećene samo manje kolone koje su vršile ispade iz uporišta Litije i Domžala i kojima je bio cilj da odvrate pažnju naših jedinica od komunikacija i da ove osiguraju. Njihov cilj je da naše jedinice drže što dalje od komunikacija.

Na sektoru Zgornje Savinjske doline neprijatelj je otpočeo dugotrajan i koncentričan napad sa tri pravca: iz Celja, Solčave i Kamnika.[2] Pored ovih glavnih pravaca, neprijatelj

[1] 0 angažovanim snagama *iz* Celja i Solčave vidi tom VI, Icnj. 17. dok. br. 99, napomenu 6. i 8. Iz obaveštajnog izveštaja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. januara 1945. vidi se da su s pravca Kamnika bile angažovane sledeće snage: jedinice motorizovane žandarmerije »Alpenland III«, jačine 300 ljudi; 3. bataljon Nastavnog puka »Brandenburg«, jačine oko 400 ljudi; II i III bataljon 23. SS policijskog puka »Toid« (Todt), jačine oko 800 ljudji, i još neke jedinice (vidi dok. br. 27). Ove snage su bile, verovatno, angažovane od 10. decembra 1944. jer je tada bila angažovana i Udarna četa Gorenjskog domobranstva b. Kranja na prostoriji Velika i Mala planina — Luče — Nova Štifta. (Arhiv Sekretarijata unutrašnjih poslova Ljubljana, k. 675).

je nastupao još i drugim pravcima s ciljem da upada našim jedinicama u leđa i da olakša svoj napad na glavnom pravcu. Istovremeno s napadom, neprijatelj je zaposeo sve okolne grebene i prolaze kroz koje bi se naše jedinice mogle povući. Neprijatelj je imao posednute sledeće položaje: Dobrovlje — Mozirje — Šoštanj — Crna. Zbog velike nadmoćnosti i dugotrajnih borbi kao i zbog neprekidne kiše, naše jedinice su se povukle sa oslobođene teritorije. Napad neprijatelja je trajao od 27. XI do 18. XII.

Pošto ni na ovim položajima nije uspelo zadržati neprijateljev pritisak i pošto je bila preka potreba da se zatvori pravac prema Solčavi, dva bataljona[3] su bila upućena na položaje severno od Luča, dok je jedan bataljon ostao na istim položajima. U svom nastupanju neprijatelj je stalno bio napadan od naših manjih jedinica i raznih patrola. U borbama kod Luča učestvovao je i Koruški odred, pa i Komande mesta Ljubno i Luče. Iz Solčave je neprijatelj nastupao u jačini od 1500 ljudi, i to u više kolona koje su se kretale padinama duž druma. Tako je neprijatelj veći deo svojih snaga imao na grebenima a samo su se komora i zaštitnica kretale drumom. Tom svojom taktikom neprijatelj je na više položaja uspeo da našim jedinicama zađe u leđa. Uprkos tome što je neprijatelj imao na položajima kod Luča velike gubitke, naše jedinice su se zbog pritiska sa svih strana, morale povlačiti u pravcu Podvolovljeka, gde su bile ponovo napadnute iznenadnim napadom. Neprijatelj je bio odbijen. Pošto nije bilo izgleda za uspešno nastavljanje borbi, naše jedinice su se povukle na druge sektore.

Na Crnelecu su neprijateljev prodor sa pravca Kamnika sprečavala dva bataljona KZO,[4] Podoficirska škola i bataljon VDY brigade.[5] Neprijatelj je tu upotrebio istu taktiku kao na ostalim pravcima. Nastupao je od Gozda prema Poljani, iz Crne[6] prema Kališu, iz Crne preko Sv. Primoža na Malu planinu i dalje na Kališe, te iz Kamničke Bistrice preko Velike planine na Podvolovljek. Jačina neprijatelja je iznosila oko 1300 ljudi. Istovremeno sa prodorom kolona neprijatelj je vršio opravku druma koji je bio razoren i [na kome su bile] izrađene zaseke. Drum je bio na čitavoj dužini miniran, te su bile postavljene protivtenkovske mine kao i mine sa upalja-

[3] Ova dva bataljona su bila iz sastava 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič«, što se vidi iz daljeg teksta.

[4] Kamniško-zasavskog NOP odreda

' Brigade Vojske državne varnosti. Na tom pravcu je angažovan 1. bataljon 3. brigade Narodne odbrane, što se vidi iz daljeg teksta.

[4] Sada: Crna pri Kamniku. Na karti 1:100.000, izdanje G. I. JA 1950, piše: Sv. Primož.

čem na rasterećenje. Svojim mnogobrojnim kolonama neprijatelj je uspeo da izbije na Crnelec. Naše jedinice su se iz ove situacije izvukle. Svako istrajanje na položajima i upuštanje u otvorenu frontalnu borbu tražilo bi suviše velike žrtve.

Moral neprijatelja je bio još prilično visok. Među Švabama bio je pomešan veći broj belogardista.

Naš moral je za sve vreme borbi bio na visokom stepenu uprkos tome što su borbe bile dugotrajne i što su bile loše vremenske prilike.

Zajedno s vojskom povukao se i velik broj civilnog stanovništva, za koje je [Komanda vojnog] područja Zgornje Savinjske doline dobila uputstva o smeštaju i ishrani[7] na području K. Z.[8] [vojnog] područja.

KRITIČKI OSVRT NA AKCIJE:

Akcije su, kao što smo već naglasili, imale defanzivan karakter. U borbama na položajima nije bilo prave povezanosti između pojedinih delova, pa je zbog toga bilo otežano komandovanje. Ne poklanja se dovoljno pažnje borbenoj vezi, a isto tako su manjkave i radio-veze između viših štabova, što je prvi uslov za koordiniranje rada jedinica. Naše jedinice poklanjaju malo pažnje osiguranju u kantonmanima i potcenjuju neprijateljevu snagu. Tako se desilo da je Stab I brigade bio iznenada napadnut u kantonmanu kod Sv. Antona na Podvolovljeku. Nadalje je Štab divizije doneo nepravilnu odluku kada je posle borbe kod Luča povukao brigadu u Podvolovljek, iz kojeg je veoma otežan izlaz i koji je sa druge strane bio već zatvoren neprijateljevim zaposeđanjem Kališa. Isto tako je bilo nepravilno istrajanje i zadržavanje oko Sv. Antona. Trebalo je da se jedinica odmah nakon napuštanja položaja kod Luča povuče na južnu stranu Lepenatke, odakle je bilo najlakše povlačenje. Na svom povlačenju kroz Gornji Grad kolona je ponovo, krivicom komandanta pala u zasedu iako je brigada imala zadatak da se svojom glavninom kreće padinama Menine planine iznad Gornjeg Grada. Tako je kolona naišla na neprijateljeve nastupajuće kolone koje su imale zadatak da zaposednu Gornji Grad.

U svim tim borbama koje su vodile jedinice IV operativne zone došla je do izražaja velika izdržljivost svih boraca i želja da se neprijatelj stalno progoni. Borci su pokazali da i u najtežim slučajevima, u slučajevima kada su bili okruženi sa svih strana, organizovano vode borbu. Uspeh bi bio još bo-

[7] Dalji tekst, do kraja rečenice, dopisan je mastilom.
[8] Kamniško-zasavskog

lji da su naše jedinice na položajima imale međusobnu vezu. Komandni kadar nižih jedinica je mahom bio prepušten samoinicijativi. Komandanti bataljona donosili su pravilne odluke i izdavali naređenja potčinjenim jedinicama.

U sevemoj Štajerskoj neprijatelj stalno traga za našim jedinicama te im onemogućava vezu sa ostalim jedinicama.

Na Kozjem su primećeni neprijateljevi pokreti iz Hrvatske za mađarski front. Neprijatelj još uvek usavršava svoju utvrđenu liniju. Na sektoru Zidani Most — Brežice radovi na odbrani su završeni. Patrolna aktivnost neprijatelja stalno raste, ona je u vezi s radovima na utvrđivanju i s transportima vojske.

U Koruškoj južno od Drave neprijatelj je ojačao svoje garnizone i time otežao boravak naših jedinica. Najviše vojske je u Rožnoj dolini,[9] koja ima zadatak da osigurava komunikacije u dolini reke Drave. Koncentracije u istočnom delu Koruške su u vezi s prodorom u Zgornju Savinjsku dolinu.

U Gorenjskoj je patrolna aktivnost neprijatelja i postavljanje zaseda na kurirskim linijama. U tim akcijama sarađuje bela garda.

U pogledu mobilizacije još uvek je najbolje stanje na Kozju i na istočnom delu Pohorja. Na ostalim sektorima mobilizacija je otežana zbog pojačane neprijateljeve aktivnosti.

Akcije: Akcije koje su izvodile naše jedinice imale su uglavnom defanzivan karakter. Najveće borbe su vođene na teritoriji Zgornje Savinjske doline. Tu su bile angažovane jedinice XIV divizije, Kamniško-zasavski odred, VDV, Koruški odred i Komanda Zgornjesavinjskog [vojnog] područja. Ostale akcije su bile manjeg značaja, te su bile samo u vezi sa diverzantskim akcijama ili pak napadima na neprijateljeve patrole.

Plan Štaba: Za odbranu Zgornje Savinjske doline, Stab operativne zone je dao zadatak XIV diviziji da jednom brigadom zadržava neprijateljevo nastupanje a ostale brigade uputi na izvođenje mobilizacije i na rušenje komunikacija u severnom i istočnom delu Slovenije.'[0] Kamniško-zasavski odred i Koruški odred su dobili zadatke da zadržavaju neprijatelja koji nadire sa pravca Kamnika i Solčave u Zgornju Savinjsku dolinu.

Sve jedinice su dobile uputstva za vršenje diverzantskih akcija na komunikacijama. Bilo je naglašeno da treba pre svega napadati neprijateljeve transporte na železničkim prugama i uništavati lokomotive kao i ostala prevozna sredstva. U cilju izvođenja mobilizacije, XIV divizija je uputila I brigadu

* Odnosi se na dolinu reke Drave od Rožeka do Galicije. Na karti 1:100.000 piše: Zg. i Sp. Rož.

[10] Vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 98.

na sektor Pohorja, a II brigadu na sektor Paškog kozjaka. Zbog prejake akiivnosti neprijatelja na sektoru Pohorja morala se I brigada povući na Grašku Goru, gde je upala u borbe koje su bile u vezi s prodorom u Zgornju Savinjsku dolinu. Po naređenju Štaba zone, II brigada je 10. 12. 1944. otišla na sektor Paškog kozjaka i Pohorja a XIII brigada, s napred pomenutim zadacima, na Kozje.

NAŠA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA:

Za poslednjih petnaest dana su sve naše jedinice pre svega izvodile operacije defanzivnog karaktera. Ofanzivne operacije, ukoliko su ih naše jedinice preduzimale, bile su u vezi sa diverzantskim akcijama na komunikacijama.

Glavne operacije su vođene na oslobođenom teritoriju Zgornje Savinjske doline, kuda je neprijatelj otpočeo da nastupa odmah posle napada XIV divizije na Pašku Vas, tj. 27. 11. 1944. Neprijatelj je ti tom cilju na sektoru Dobrovlje — Mozirje — Soštanj — Crna skocentrisao oko 4000 ljudi. U početku su se borbe razvijale samo na sektoru Mozirja. S naše strane su u tim borbama na tom sektoru učestvovale XIII, II i I brigada. Neprijatelj je vršio ispade manjim kolonama prema položajima naših jedinica. Glavne snage je imao u rezervi. Neprijateljeve napadne kolone se nisu upuštale u dugotrajne borbe, već su izbegavale odlučujuće sukobe. Zbog neprekidnih napada neprijateljevih kolona i zbog snažne artiljerijske vatre, naše jedinice su bile prinuđene na postepeno povlačenje s položaja na položaj. Svojom taktikom neprijatelj je postigao to da za sebe veže što više naših snaga te da ih stalnim uznemiravanjem fizički iscrpe i onesposobi za dalju borbu. Oko Mozirja su frontalne borbe trajale deset dana. Kada je pritisak neprijatelja bivao sve veći i kada je neprijatelj otpočeo nastupanje još sa pravca Solčave i Kamnika, I brigada, koja je imala zadatak da zadržava neprijatelja na pravcu Mozirja, povučena je na sektor Radmirje — Okonina.

Kod diverzantskih akcija se primećuje da jedinice poklanjaju veću pažnju uništavanju neprijateljevih transporata na železničkim prugama.

RAZNO:

Zadaci naših jedinica ostaju i nadalje isti. Naš je zadatak da rušimo komunikacije i sprečavamo saobraćaj neprijatelja a sa druge strane da vršimo mobilizaciju.

Nedostaje nam »mauzer« municije, mina za minobacač 45 mm i 81 mm kao i ručnih bombi. Dalje bi bilo nužno po-

trebno da se pribavi odelo jer sve jedinice u tom pogledu veoma oskudevaju.

Podoficirska škola se morala povući iz Zgornje Savinjske doline, gde je vodila borbe s neprijateljem, na drugi sektor. Sadanji tečaj s obzirom na novonastalu situaciju, mora se produžiti.

OPERACIJE NAŠIH JEDINICA

21.11.1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se sa 1. bataljonom nalazio u Spodnjoj Slivni" a 2. bataljon na Preserju.'[2]

Jedna patrola je otišla u blizinu Kamnika, gde je minirala električni transformator koji daje struju za fabrike »TITAN« i »BORUTAN« u Kamniku. Transformator je u potpunosti uništen.

Druga patrola je otišla na miniranje brane fabrike »Borutan«, a kako je brana bila obezbeđena žicom od tri reda, akcija se nije mogla izvršiti. Zbog toga je patrola krenula prema Stranju i na drumu minirala dva mosta. Oba mosta na drumu Kamnik — Nova Štifta su potpuno uništena.

KOKRŠKI ODRED:

Odred se sa svim svojim jedinicama nalazio na određenom sektoru. Tog dana je 1. bataljon pošao za Štab zone radi prijema oružja i drugog materijala.

22. 11.1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se sa 1. bataljonom nalazio na starim položajima a jedan vod je pošao u Zgornju Savinjsku dolinu radi prijema oružja i materijala. Isto tako je i 2. bataljon ostao na starim položajima. Postavljena su bila potrebna osiguranja.

KOKRŠKI ODRED:

Odred se nalazio na svom sektoru. Postavljena su potrebna osiguranja i upućene obaveštajne patrole.

" Spcdnja i Zgornja Slivna; sada: Slivna.

[u] Sada: Preserje pri Lukovici.

Oko 10,30 časova obaveštaina služba je izvestila da se dolinom Loma,[13] drumom Tržič — Lom, kreće 80 neprijateljevih policajaca, belogardista i gestapovaca iz Lesca s ciljem da izvrše pretrese kuća kod stanovništva. Neprijatelj je bio podeljen u dve kolone. Prva je nastupala pored evharističkog krsta u pravcu Slaparske Vasi a druga drumom. Slučajno su se na tom sektoru nalazila sva tri bataljona. Drugi bataljon, koji je imao postavljene zasede, odmah je napao nastupajućeg neprijatelja, a u međuvremenu su bili raspoređeni 1. i 3. bataljon. Kolona koja je nastupala drumom stigla je do sela Loma, gde se utvrdila, dok je druga kolona odmah posle napada panično pobegla i vratila se u Tržič. Jedno odeljenje, koje je komandir čete drug Marjan[14] odabrao'od dobrovoljaca, izvršilo je odlučan juriš na drum i zatim prema kući gde je neprijatelj pružao otpor. Desetar drug Cveto'[5] se privukao do kuce i kroz prozor ubacio ručnu bombu. Neprijatelj je iz kuće pobegao ka drugoj zgradi, odakle je pružao otpor do kraja borbe, odnosno dok mu nije stigla pomoć. Pomoć je dolazila u dve kolone, jedna drumom a druga s Kukovnice, zbog čega se odred povukao.

Neprijatelj je imao najmanje 25 mrtvih i ranjenih te u" zarobljena. Odred je imao 4 mrtva i 3 ranjena.

Žaplenjeno: 1 puškomitraljez, 2 automata, 6 pušaka, 4 pištolja, 7 ručnih bombi i nešto metaka i druge opreme.

Tri minera ovog odreda su tog dana između železničkih stanica Žirovnica i Javornik na pruzi Jesenice — Kranj minirali prugu. Razoreno je 48 m pruge a utrošeno 4 kg eksploziva. Saobraćaj je obustavljen.

Vođa obaveštajnog punkta »Poljana«, je, preko civila, u prostorije u kojima se nalazi Banšuc-policija smestio minu tešku 12 kg, koja je prilikom eksplozije ubila 17 i ranila 6 policajaca.'[7]

23. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda i 1. bataljona su se premestili u selo Kandrše kod Vača, dok je 2. bataljon ostao na starim položajima. Po-

' Sada: Lom pod Storžičem.

* i [5] Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

[s] Iz izveštaja Štaba Kokrškog NOP odreda od 25. novembra 1944. vidi se da su bila zarobljena 4 neprijateljeva vojnika (AIZDG, k. 368/111).

" Iz izveštaja Obaveštajnog punkta »Tržič« Kokrškog NOP odreda od 24. novembra 1944. vidi se da je mina smešlena u zgradu železničke policije u Kranju, te da je do ekspolizije došlo u 23 časa 22. novembra 1944 (AIZDG, "k. 340/1).

stavljena su potrebna osiguranja i upućene patrole, koje nisu izvestile o nekim promenama.

KOKRŠKI ODRED:

Za taj dan nisu primljeni izveštaji.

24. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda sa 1. bataljonom se još uvek nalazio na istim položajima, dok se 2. bataljon sa starih položaja premestio na Bukovicu.[18] Postavljena su potrebna osiguranja i održana je vojna i politička nastava.

KOKRŠKI ODRED:

Za taj dan nisu primljeni izveštaji.

25. 11.1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Sve jedinice odreda nalazile su se na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

KOKRŠKI ODRED:

Jedinice odreda su se, sem 1. bataljona koji je pošao u Štajersku, nalazile na svojim sektorima. Štab odreda se nalazi kod 3. bataljona.

Borbi tog dana nije bilo.

KOZJANSKI ODRED:

Tog dana je formiran 3. bataljon, pa su bataljonima određeni sektori dejstva, i to:

1. bataljonu sektor Celje — Laško — Rimske Toplice, a jedna četa tog bataljona je dobila zadatak da transportuje novomobilisane.

2. bataljonu sektor Št. Jurij[19] — Šmarje [pri Jelšah] — Pristava[20] — Podčetrtek sa zadatkom da sprečava izgradnju utvrđene linije duž železnice i Sutle.

3. bataljonu sektor Sevnica — Bianca — Rajhenburg[2'] — Bizeljsko.

Svi bataljoni su dobili zadatak da ruše komunikacije i da izvode mobilizaciju. Nakon završenog formiranja bataljoni su

" Zaselak, 2 km severozapadno od Vača.
" Sada: Šentjur pri Celju.
B Sada: Pristava pri Mestimju.
3 Sada: Brestanica.

se premestili: 1. bataljon u selo Griči,[22] 2. bataljon u Lipu[23] kod Planine[24] a 3. bataljon u selo Visoče.

Neprijatelj tog dana nije vršio ispade.

26. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Stab odreda se sa 1. bataljonom nalazio u Kandršama kod Vača, a 2. bataljon je ostao na starim položajima.

Pre podne je jedna četa pošla na akciju u pravcu Renka.

Tog dana je formiran 3. bataljon, sa dve čete. Ovaj bataljon je lako pokretan i jurišni. Formiran je od 4. čete 2. bataljona i dobrovoljaca iz ostalih jedinica. Ovaj bataljon se nalazio u Dobrljevu, 3 km severoistočno od Vača.

KOZJANSKI ODRED:

Stab odreda se nalazio u Planini, 1. bataljon se premestio u selo Lešče kod Dobja,[25] 2. bataljon je ostao na istim položajima te se posle podne premestio u Prevorje,[26] a 3. bataljon je jednu četu imao u Visočama a drugu četu kod Sv. Antona.[27]

Minerska grupa odreda je minirala železničku prugu između Blance i Rajhenburga. Uništeno je 180 m pruge i za to je utrošeno 7 kg eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut 16 časova.

26. 11. 1944.

KOKRŠKI ODRED:

Jedinice odreda su bile na svojim sektorima, sem 1. bataljona koji se još nije vratio iz Štajerske.

Mineri su tog dana između Žirovnice i Javornika razorili železničku prugu. Uništeno je 50 m pruge i za ovo je utrošeno 4 kg eksploziva. Saobraćaj je prekinut.

Obaveštajca koji se zadržavao u Kokri okružio je neprijatelj. Svojom pronicljivošću se probio kroz obruč, te je bacio dve ručne bombe i ispalio rafal iz automata. Pri tom je ubio 2 belogardista. te se vratio u svoju jedinicu.

O borbama koje je odred imao s neprijateljem na dan 22. 11. 1944. kod Loma naknadno je utvrđeno da je neprijatelj imao 33 mrtva, 36 ranjenih i 4 zarobljena.

[22] i [23] Zaseoci istočno od Planine pri Sevnici.

[24] Odnosi se na Planinu pri Sevnici. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, piše: Planina.

[25] Sada: Dobje pri Planini.

[36] Zaselak. 4 km severozapadno od Pilštanja.

[27] Crkva u rejonu sela Gorenji Leskovec. Na karti 1:100.000 nije označena.

27. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

U toku dana se Štab odreda sa 1. bataljonom nalazio na istim položajima a pred veče se premestio u selo Peče. Ceta koja je bila na rušenju pruge kod Renka se vratila. Uništila je 650 m pruge. Patrola koja je bila upućena na mesto izvršenja akcije utvrdila je da je neprijatelj odmah otpočeo opravku ra* zorene pruge. Patrola je na to mesto otvorila vatru, pa su se radnici razbegli na sve strane. Naveče se 2. bataljon premestio u selo Koseze,[28] dok se 3. bataljon nalazio u zasedi kod Save, gde je čekao na neku neprijateljevu patrolu ili kolonu Pošto neprijatelja nije bilo, vratio se na svoje stare položaje.

KOZJANSKI ODRED:

Štab odreda se nalazio na istim položajima. Prva četa 1. bataljona se nalazila u Vel. Grahovšama a 2. četa u selu Modricu.[29] Drugi bataljon je bio na položaju u Prevorjama a 3. bataljon u selu Pokojnik kod Zabukovja.[30] Borbi tog dana nije bilo.

Minerska grupa je minirala prugu Bianca — Sevnica i porušila 240 metara koloseka. Utrošila je 8 kg eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.

KOKRŠKI ODRED:

Jedinice su se tog dana nalazile na svojim sektorima. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

28. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se sa 1. bataljonom nalazio u Pečama a 2. i 3. bataljon su ostali na starim položajima.

Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

KOZJANSKI ODRED:

Štab odreda se nalazio na istim položajima. Prvi bataljon je bio u Polani, gde su postavljena potrebna osiguranja. Mineri ovog bataljona su pošli u akciju. Drugi bataljon se nalazio na položajima u Prevorju. Patrole su kontrolisaie teren. Treći bataljon je jednu četu imao u selu Mrčna Sela kod Vel. Kamena a drugu četu na položaju Zabukovje.

[a] Odnosi se na Zgornje Koseze.
" Zaselak, 7 km istočno od Laškog.
[70] Sada: Zabukovje nad Sevnico.

Tehnički vod je minirao prugu Celje — Sv. Jurij kod sela Vrbno. Na oba koloseka je postavljeno 10 mina. Voz koji je naišao na mine oštećen je. Oba koloseka na dužini od 100 metara su bila oštećena, te je saobraćaj obustavljen.

Jedan vod se vratio iz akcije. Na Sv. Gori je spalio zgradu parohije, gde je neprijatelj hteo da se smesti.

KOKRŠKI ODRED:

Štab odreda se nalazio na istim položajima, pa i 2. i 3. bataljon. Prvi bataljon se još nije vratio iz Štajerske.

Jedna četa 3. bataljona je izvršila u selu Zabreznici kod Zirovnice prehrambenu akciju. Za vreme akcije došlo je do sukoba s neprijateljem, te je neprijatelj imao 2 mrtva. Četa se vratila bez gubitaka.

Jedno odeljenje 3. bataljona je tog dana spalilo hangar za jedrilice koji se nalazio 150 metara od uporišta Poljče. Neprijatelj je hangar koristio kao skladište. Hangar je do temelja izgoreo.

29. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se posle podne premestio na položaje Kolovrat a 1. bataljon na Strmu Njivu, dok je 3. bataljon ostao na istim položajima. Na položaje Kolovrat se sa Štabom odreda premestio i 2. bataljon.

Upućene su patrole u svim pravcima, koje pak nisu utvrdile nikakvih promena na tom sektoru.

KOZJANSKI ODRED:

Štab odreda se nalazio u Jurklošteru. 1. bataljon je jednu četu premestio u Polanu, 2. bataljon je premestio u Pilštanj a 3. bataljon je ostao na starim položajima.

Naveče je izvršeno transportovanje novih boraca (125) u KZO.

Minerska grupa je kod Dežinske Vasi[31] minirala prugu Celje — Sv. Jurij. Na minu je naišla lokomotiva, te je mašinovođa ubijen. Naknadno je lokomotiva minirana i time potpuno uništena. Porušeno je 80 m pruge. Utrošeno je 15 km eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa.

Druga minerska grupa je kod Crnog Potoka[32] minirala železničku prugu Breg — Sevnica. Uništeno je 18 šina na oba koloseka. Utrošeno je 8 kg eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut 13 časova.

[31] Ovo naselje na tom odseku ne postoji.
[33] Zaselak, istočno od Brega. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

Jedno odeljenje sa protivtenkovskom puškom je upućeno na prugu da uništi lokomotivu. Puška je otkazala, pa je samo mitraljezac ispalio nekoliko rafala na voz, koji je nakon čekanja od nekoliko časova produžio vožnju.

KOKRŠKI ODRED:

Jedinice su bile na svojim sektorima. Odred nije vodio borbe. 1. bataljon se još nije vratio iz Štajerske.

Minersko odeljenje je miniralo prugu i most između 2irovnice i Javornika. Most je u potpunosti srušen, te je utrošeno 10 kg eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut.

30. 11. 1944.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se nalazio na Kolovratu, 1. bataljon na Strmoj Njivi, 2. bataljon na Kolovratu a 3. bataljon u Dobrljevu.

Naveče se 1. bataljon premestio u selo Vače.

3. bataljon je postavio zasedu »verkšucima«,[3i] te je jedan ubijen a dvojica su uspela da pobegnu.

Tog dana su minirana dva bunkera na RovadP i električna linija iznad Sela.[35]

KOZJANSKI ODRED:

Štab odreda se nalazio u Jurkloštеru, 1. bataljon u Malim Grahovčama, 2. bataljon u Pilštanju a 3. bataljon na položajima kod Velikog Kamena.

Minersko odeljenje koje je bilo upućeno na rušenje pruge Laško — Rimske Toplice je prugu miniralo kod sela Radoblje. Na minu je naišao teretni voz natovaren kamionima i drugim vojnim materijalom. Lokomotiva je u potpunosti uništena. Više vagona je izbačeno iz koloseka i oštećeno. Utrošeno je 14 kg eksploziva a porušeno 100 m pruge na oba koloseka.

Drugo minersko odeljenje je miniralo železnički most na pruzi Breg — Sevnica kod Crnog Potoka. Most je u potpunosti uništen. Utrošeno je 28 kg eksploziva.

30. 11. 1944.

KOKRŠKI ODRED:

Jedinice su se nalazile na svojim sektorima. Tog dana nije bilo borbi.

[33] Reč je o pripadnicima fabričke straže.

[M] Na karti nije pronađena.

[35] Sada: Selo pri Zagorju.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB se nalazio u Mozirju.

I SNOUB je krenula po svom zadatku te od nje nemamo još izveštaja.

II SNOUB je posedala položaje Novi Klošter — Tajna — Ogradnik. Naše bojne patrole su u više navrata došle u dodir s neprijateljem, napale ga i zatim se brzo povukle. Oko podne otpočeo je neprijatelj da nastupa prema položajima bataljona ali je bio odbijen. Artiljerijom iz Soštanja počeo je zatim da tuče naše položaje. Napadi neprijatelja na tim položajima ponovljeni su više puta, ali je uvek bio odbijen. Bataljoni su na tim položajima istrajali do noći.

XIII SNOUB je sa dva bataljona posedala položaje na Gneču i Slatini. Oko 15 časova je neprijatelj počeo s napadom na ove položaje u jačini od 300 belogardista, policajaca, ustaša i kozaka. U 16 časova je uspeo da probije položaje, ali je bio protivnapadom odbačen na svoje polazne položaje. Došlo je do borbe prsa u prsa koja je trajala skoro do 19 časova. Neprijatelj je imao prilične gubitke, koje pak nismo mogli utvrditi. Brigada je imala 7 ranjenih.

KORUŠKI ODRED:

Za taj dan nismo primili izveštaj.

KAMNISKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se nalazio u Spodnjoj Slivni, 1. bataljon na Vačama, 2. bataljon na starim položajima a isto i 3. bataljon. Borbi tog dana nije bilo.

KOZJANSKI ODRED:

Odred se tog dana nalazio na položajima Jurklošter, Polana, Pilštanj.

2. bataljon je vodio borbu kod Pilštanja, ali o njoj još nismo primili izveštaje.

KOKRŠKI ODRED:

Jedinice ovog odreda nalazile su se na svojim sektorima. Borbi tog dana nije bilo.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB se nalazio na istim položajima.

II SNOUB: U 11 časova otpočeo je neprijatelj da napada položaje 1. bataljona koji se nalazio kod Sv. Florijana[36] i Skorna.[37] Napad pešadije podržan je vatrom artiljerije i minobacača iz Soštanja. Neprijatelj je bio odbijen te se utvrdio kod Sv. Antona, gde su ga tukli naši minobacači. U ovom sukobu je neprijatelj imao gubitke, koje pak nismo mogli utvrditi. Brigada je imala 6 mrtvih i 10 ranjenih.

I SNOUB se toga dana nalazila na položajima Graške Gore, gde je čekala na oružje i municiju po koje je bila upućena.

XIII SNOUB je tog dana vodila teške borbe kod Gneča, Soteske i Gabra, gde su se nalazili 3. i Jurišni bataljon. Neprijatelj je nastupao u jačini od 300 ljudi iz Paške Vasi i Gorenja i napao položaje brigade u 15 časova. Energičnim jurišem uspeo je da probije položaje, ali ga je brigada protivnapadom odbacila prema Paškoj Vasi. Zbog žestoke borbe naređeno je II brigadi da napadne neprijatelja sa boka.

Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i više ranjenih.

2. 12. 1944.

KAMNISKO-ZASAVSKI ODRED:

Sve jedinice odreda su se tog dana nalazile na starim položajima. Prema podacima obaveštajne službe, Švabe su stigle u selo [Zgornje] Koseze. Odmah je upućena jača patrola u tom pravcu da napadne neprijatelja. Pre no što su naši stigli do tih položaja, drumom su naišla dva belogardista. Naši su ih napali i zaplenili bicikl, a belogardisti su poginuli.

KORUŠKI ODRED:

1. bataljon se nalazio na sektoru Rožne doline, 3. bataljon na sektoru Koprivne, 4. bataljon (Ziljski), zbog velikog neprijateljevog pritiska i velikog snega, morao se povući u Gorenjsku. Štab odreda se nalazio u Solčavi.

KOZJANSKI ODRED:

Odred se nalazio kod Jurkloštera, Modriča, Laškog i kod Pilštanja. Borbi nije bilo.

[16] Sada: Sv. Florijan pri šoštanju.
" Sada: Skorno pri šoštanju.

KOKRŠKI ODRED:

Za taj dan nisu primljeni izveštaji.

3. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB se premestio u Rečicu [ob Savinji].

I SNOUB se nalazila na položajima Bele Vode — Orlovo — Radman. Bataljon koji se nalazio kod Radmana imao je zadatak da napadne neprijateljevu kolonu kod Krištara.[33]

II SNOUB se nalazila na položajima iznad Topolšice, kuda se povukla bez neprijateljeve intervencije.

XIII SNOUB je posedala položaje iznad Slatine i Gneča. Oko 7 časova ujutro neprijatelj je otpočeo artiljerijskom i minobacačkom vatrom da tuče položaje, a zatim je pokušao da probije položaje s pravca sela Gorenje. Jednu neprijateljevu kolonu je zadržavao 3. bataljon na drumu Gorenje — Soteska. Druga kolona, koju su sačinjavali belogardisti, koji su došli kroz šumu s partizanskim kapama na glavi, uspela je da prodre kroz naše položaje. Borba koja se razvila vođena je duž grebena Gneč. Neprijatelj je bio nadmoćniji, pa su se naši bataljoni povukli na greben kod Lepe Njive. U više navrata je neprijatelj pokušavao da po svaku cenu probije naše položaje ali je uvek bio odbijen, te su naši istrajali na položajima.

Neprijatelj je imao oko 150 mrtvih i ranjenih.

Ka izveštaju o napadu na Pašku Vas dodajemo. U borbi sa II brigadom, koja se nalazila na osiguranju, neprijatelj je tog dana imao 80 mrtvih i još više ranjenih.[39]

KORUŠKI ODRED:

Za taj dan nisu primljeni izveštaji.

KAMNTSKO-ZASAVSKI ODRED:

Stab odreda se naveče premestio u selo Prhovec iznad Izlaka, 2. bataljon je ostao na položajima od prethodnog dana a 3. bataljon se premestio u Jesenovo.

Održana je vojna i politička nastava i postavljena su potrebna osiguranja.

[M] Imanje između Sumnika i Gutovnika, 6,5 km jugoistočno od Crne. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

[39] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Paška Vas ri- đi tom VI, knj. 17, dok. br. 87 i 99.

KOZJANSKI ODRED:

Iz tog odreda nismo primili ni ovih ni daljih izveštaja.[40]

KOKRŠKI ODRED:

Iz tog odreda nismo primili daljih izveštaja.

4. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB se premestio u Brdo iznad Šmartna ob Dreti.

I SNOUB se nalazila na starim položajima. 1. bataljon ove brigade napao je neprijatelja kod Belih Voda. Rezultate o toj borbi još nismo primili.

II SNOUB se premestila na položaje na sektoru Topolšica, te je vodila borbu s neprijateljem na položajima Sv. Florijan. Neprijatelj je prodro do Belih Voda.

XIII SNOUB: Neprijatelj je iz uporišta stalno dovlačio nove snage prema položajima brigade. Sa 6 topova je iz Soštanja i sa Gneča tukao položaje brigade na koti 470 i na grebenima kod Sv. Antona i kod Skorna, gde se nalazio 3. bataljon brigade. Posle podne tog dana se neprijateljeva pešadija privukla u neposrednu blizinu položaja bataljona u jačini od 200 ljudi. Nakon oštre borbe i izvršenog juriša bio je neprijatelj proteran. U bekstvu je ostavio nešto pionirskog alata kojim je hteo da se ukopa.

4. bataljon je manevrisao između Ržiša i Lepe Njive, gde je u 10 časova vodio oštru borbu sa kolonom koja je dolazila od Sv. Antona. Kolona je bila razbijena i naterana u bekstvo. Bataljon se premestio do crkve u Brezju a naveče u selo Prečna.

Tu je neprijatelj imao prilične gubitke, koje pak nismo mogli utvrditi. Na terenu su pronađena dva mrtva a zaplenjena je 1 puška i nešto druge vojne opreme.

Bataljon je imao 5 ranjenih.

KORUŠKI ODRED:

Jedinice odreda se nalaze na svojim sektorima. Neprijatelj nije vršio nikakve koncentracije. Borbi nije bilo.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda i svi bataljoni su se nalazili na starim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

O borbama tog odreda vidi dok. br. 96.

5. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB: u Brdu iznad Šmartna ob Dreti.

I SNOUB se nalazila na položajima Sv. Vid[41] — Sv. Daniel — Radman iznad Zavodnja.

II SNOUB se nalazila na sektoru Topolšice, a primila je naređenje da krene na sektor Soštanj — Velenje i Sv. Andraž.[42]

XIII SNOUB se s jednim bataljonom i bataljonom VDV nalazila na sektoru Šmihel[43] — Prečno — Mozirje, a sa dva bataljona na položajima Loke[44] — Soteska — Letuš — Braslovče, a jedan bataljon je bio u rezervi.

U toku dana je neprijatelj prodro na Lepu Njivu — Kolovrat — Ljubiju. Pristupio je opravci druma u Soteski.

KORUŠKI ODRED:

Jedinice su se nalazile na svojim sektorima. Borbi nije bilo. Drugi izveštaji nisu primljeni.

KAMN1SK0-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda sa 1. bataljonom se nalazio na istim položajima a i 2. bataljon je ostao na istim položajima.

Borbi tog dana nije bilo.

6. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB: u Brdu kod Šmartna ob Dreti.

I SNOUB se nalazila na položajima Sv. Vid — Zavodnje.

II SNOUB: na položajima Ramšak — Mačkin kot.

XIII SNOUB: na položajima Kokarje — Šmihel, zapadno od Mozirja, Dobrovlje. Drugi izveštaji nisu primljeni.

KORUŠKI ODRED:

Neprijatelj još i dalje vrši koncentracije na sektoru 3. bataljona u dolini Bistre i Kramarice. Na drugim sektorima koncentracije nisu priinećene.

Jedinice se nalaze na svojim sektorima. Borbe nisu vodile.

[41] Sada: Šentvid pri Zavodnju.
[43] Sada: Andraž nad Polzelo.
[43] Sada: Šmihel nad Mozirjem.
[44] Sada: Lope pri Mozirju.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Štab odreda se s 1. bataljonom premestio na položaje u selo Črni Vrh/[5] 2. bataljon se premestio na nove položaje, a 3. bataljon se nalazio na Poljani.

7. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

ŠTAB: Brda kod Šmartna ob Dreti.

I SNOUB se nalazila na položajima: Okonina — Št. Janž[4<] — Šmartno ob Dreti — Slopnik.

II SNOUB se nalazila na položajima Kramarica.

XIII SNOUB se nalazila južno od Sv. Pavla[47] u Savinskoj dolini. Drugi izveštaji nisu primljeni.[48]

KORUŠKI ODRED:

Jedinice se nalaze na svojim sektorima. Iz izveštaja koje donose razne patrole vidi se da neprijatelj ima nameru da skoncentriše svoje snage na istočnom delu ovog sektora, i to u cilju osiguranja komunikacija.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Nalazio se na položajima: Cemšenik — Vače — Polana kod Črneleca. Drugi izveštaji nisu primljeni.

8. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

ŠTAB: 1 km severno od Ljubna [ob Savinji].

I SNOUB: jedan bataljon se nalazio kod Št. Janža — Bošnjaka u pravcu Sv. Radegunde,[49] jedan bataljon je poseo položaje Slopnik, a Jurišni bataljon Homec-Brdo — Lačja Vas. Dve čete su bile u rezervi.

1. bataljon je noću napao neprijatelja u Rečici. Bojne patrole su u više navrata došle u dodir s neprijateljem. Tog dana se neprijatelj nalazio na položajima: Rečica [ob Savinji] — Dol-Suha — Trnavče i kod Zekoveca.

[45] Sada: Črni Vrh v Tuhinju.
" Sada: Šentjanž.
[47] Sada: Prebold.
" O dejstvu 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračič« vidi dok. br. 5 i tom VI, knj. 17, dok. br. 109.
" Sada: Radegunda.

II SNOUB se nalazila u pokretu u cilju izvršenja dobijenog zadatka. Od nje izveštaji nisu primljeni.

XIII SNOUB se isto tako nalazila u pokretu na određeni sektor, te izveštaji još nisu primljeni.

KORUŠKI ODRED:

Sve jedinice, sem 1. bataljona, nalaze se na svojim sektorima. Još i dalje se primećuje aktivnost neprijatelja na ćelom području.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Za taj dan nisu primljeni izveštaji.

9. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

ŠTAB: 1 km severno od Ljubna.

I SNOUB: na položajima: Št. Janž — Bošnjak — Sv. Radegunda — Slopnik — Homec-Brdo — Lačja Vas.

Neprijateljeva kolona, jačine 22 čoveka, krenula je u neku kuću ispod Dol-Suhe s namerom da je opljačka. Naši su neprijatelja napali tako da su Nemci iskakali kroz prozor. Poginulo je nekoliko Nemaca.

Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 10 ranjenih. Naši nisu imali gubitaka. Zaplenjena je 1 puška.

II SNOUB: se tog dana nalazila na položajima kod Pečovnika, Kavnika i Rdečnika na Razboru. Probila se bez borbi.

XIII SNOUB: od ove brigade dalji izveštaji nisu primljeni.

KORUŠKI ODRED:

Štab odreda se nalazio na sektoru Solčave, 1. bataljon [u rejonu] Sele v Zgornjem Kotu, 2. bataljon Obirsko — Korte, 3. bataljon na sektoru Koprivne a 4. bataljon na sektoru oko Bača.

Borbi nije bilo.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

3. bataljon je zaposeo položaje Jesenovo[50] u pravcu Poljane. Do borbi nije došlo, jer neprijatelj tog dana na ovom pravcu nije nastupao.

[50] Na karti 1:100.000 i 1:25.000 nije pronađeno.

Naveče je 1. bataljon poseo položaje 3. bataljona, te je na te položaje upućen i 2. bataljon. Do borbi nije došlo ni u toku noći.

10. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB: 2 km jugoistočno od Radmirja.

I SNOUB se nalazila na položajima: jugoistočno od Radmirja — zapadno od Kokarja — Siopnika — Št. Janža u Savinjskoj dolini i severno od Lepe Njive.

II SNOUB se nalazila na položajima kao i prethodnog dana. Borbe nije vodila.

KORUŠKI ODRED:

Jedinice su se nalazile na svojim sektorima, a jedna četa se nalazila kod Sv. Jakoba[51] zbog osiguranja prevoja u slučaju eventualnog prodora neprijatelja s te strane.

Izvešteno je o većim koncentracijama u Crni.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Oko 9 časova stigla je u Stranje veća kolona neprijateljevih automobila. Vojska se iskrcala i otpočela da nastupa duž glavnog druma Stranje — Ćrnelec — Nova Štifta, i to prema selu Gozdu i Crni.

1. bataljon je posedao položaje s južne strane druma od Gozda do Breznika, a 2. bataljon sa severne strane ispod Kališa.

U 13 časova otpočela je borba ispod Gozda. Neprijatelj, jačine 300 ljudi, bio je odbijen i proteran u selo Brezje,[52] gde se ukopao i topovskom vatrom tukao naše položaje.

11. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB se nalazio u Melišama.

I SNOUB se nalazila na položajima: Meliše — Lačja Vas — Homec, Meliše — Št. Janž — Sv. Radegunda — Šmihel.

II SNOUB se nalazila u Završu — drugi izveštaji nisu primljeni.

[51] Crkva, 5 km severoistočno od Solčave.
[12] Sada: Brezje nad Kamnikom.

KORUŠKI ODRED:

Posle koncentracija koje je neprijatelj poslednjih dana izvršio u Crni, tog dana je otpočeo nastupanjem na sektor Solčave. Jačina neprijatelja iznosila je 600—700 policajaca, pripadnika vojske, »Volksturma« i Bele garde.

Jedinice odreda su zaposele sledeće položaje: kota 1351 i 1 194[53] na bivšoj jugoslovenskoj granici iznad Solčave. Zbog nadmoćnosti neprijatelja morale su se povući na položaje kod Tolstovršnika. Tu su bile okružene, ali su se veštim manevrom izvukle na položaj kod Pečovnika i Rebrnika, koje su držale do mraka. Zbog nadmoćnosti neprijatelja, pak, te jedinice su bile prinuđene da se povlače u pravcu Luča. Podrobnijih izve štaja još nema.

Minersko-sabotažni vod je tog dana minirao Štajnerov most na drumu Bela — Jezerski vrh, udaljen oko 1 km od Bele u pravcu Jezerskog vrha. Most je srušen, te je saobraćaj prekinut najmanje za 14 dana.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Preko celog dana su vođene borbe s neprijateljem na položajima koje je držao odred. Neprijatelju je pristiglo pojačanje od 200 ljudi. Uprkos snažnoj artiljerijskoj pripremi, Švabe su bile tog dana dvaput odbijene i prinuđene na povlačenje u Brezje. Neprijatelj je imao oko 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

12. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

ŠTAB se nalazio kod Navršnika[54] blizu Ljubna [ob Savinji].

I SNOUB: Pre podne oko 11 časova neprijatelj je stigao u Okoninu. Stigli su pozadi Mozirja. Dve čete koje su se nalazile na položajima kod Mozirja posele su položaje kod Radmirja i na levoj obali Savinje a jedna četa u Radmirju. Izdato im je naređenje da napadnu neprijatelja u Okonini.

Jedan bataljon je iz Ljubna pošao prema Kosmaču da napadne neprijatelja koji se nalazio kod Radušnika u jačini od 200 ljudi. Ovaj se pre vremena vratio u pravcu Bele peči. Zatim je taj bataljon pošao u pomoć jedinicama koje su vodile borbe kod Igle.

[53] Ova kota nije označena na karti 1:100.000, a nalazi se u rejonu Osojnika, severoistočno od Solčave.

[54] Na karti 1:100.000 i 1:25.000 nije obeležen.

Posle podne su Nemci stigli sa pravca Kramarice i verovatno i od Bele peči do Raztoka, gde su se zadržali do 17 časova.

1. bataljon je vodio borbu sa Švabama kod Nazarja, koja je trajala od 8 do 12 časova. U tim borbama uništena su 3 kamiona puna vojske. Dobrovoljci su jurišem preko Savinje zaplenili nešto oružja koje se nalazilo na razbijenim kamionima. Neprijatelju je stigla pomoć., pa su se naši morali povući. Poginulo je najmanje 50 neprijateljevih vojnika. Neprijatelj je otpočeo da nastupa i sa pravca Crete i Nazarja u dolinu Drete.

Jedna četa je upućena da zadrži neprijatelja koji nadire dolinom Drete, a jedna da tuče neprijatelja koji nastupa prema Radmirju i Ljubnu. Ostale snage su otišle na položaje Navršnik[55] i u okolinu Luča sa zadatkom da zajedno sa snagama Koruškog odreda napadnu neprijatelja koji nadire iz Solčave.

II SNOUB se nalazi na ranijim položajima u Zg. Završu, te je preko dana krenula do Pake. Borbe nije vodila.

KORUŠKI ODRED:

Za ovaj odred nismo primili daljih izveštaja.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Već u zoru tog dana otpočeo je neprijatelj da nastupa sa obe strane druma, te je jakim snagama nadirao prema Gozdu i Kališu. Uspeo je da stigne do Gozda i da se tu ukopa, dok se na severnoj strani druma morao povući prema Crni.

U tim borbama je neprijatelj imao najmanje 11 mrtvih i 15 ranjenih. U toku noći počeo je da opravlja mostove na drumu i da uklanja zaseke, te je automobilima dovlačio potreban materijal.

13. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

ŠTAB: Jerovčnik iznad Luča.

I SNOUB se tog dana nalazila na sledećim položajima: jedan bataljon — Duplje sa zadatkom da zađe u leđa neprijatelju koji se nalazi kod Suhodolnika, Prodnika i Radušnika, tj. iznad druma Ljubno — Luče na levoj obali Savinje, a jedan bataljon se nalazio iznad Luča sa zadatkom da zadrži neprijatelja ukoliko bi on pokušavao da nadire sa pravca Solčava — Luče, i to kod Navršnika i Stogleja. Jedan bataljon se nalazio

[55] Imanje zapadno od Luča.

na koti 904 sa zadatkom da spreči neprijatelju da obiđe naše položaje i da od Solčave preko grebena Veže, tj. desnom obalom Savinje, zađe našim jedinicama u leđa. Jurišni bataljon se nalazio ispod Smrekoveca prema Planinšeku u pravcu Ravnolesja. Tu se nalazio i štab brigade. VDV bataljon nalazio sc na položajima u produžetku položaja našeg bataljona u pravcu Solčave a jedna četa Koruškog odreda kod Proša ispod Raduhe.

Oko 10 časova je neprijatelj, jačine 1500 ljudi, u tri kolone počeo da nastupa iz Solčave i to: najjača [kolona] drumom Solčava — Luče, jedna u pravcu Martina i Proša a jedna padinama Veže. Do sukoba s našim snagama došlo je oko 10 časova, te je borba trajala sve do 18 časova. Neprijatelj je uspeo da prodre do Luča a nakon kratke žestoke borbe i u samu varošicu. Naše jedinice su stalno zadržavale neprijatelja, koji je bio uglavnom naoružan teškim oružjem. Ispred samih Luča je zaštita štaba divizije napala neprijatelja, te je oko 30 ljudi i nekoliko mula ubijeno. Zatim se štab divizije povukao u pravcu Podvolovljeka. Najžešća borba je vođena oko kote 904, gde je nastupalo najviše neprijateljevih kolona. Naši su se morali povući u pravcu Ravnolesja i Planinšeka. Neprijatelj je i dovde prodro, dapače s velikim gubicima, i zapalio zgradu.

U ovoj borbi je neprijatelj imao oko 200 mrtvih i ranjenih. Kod Navršnika, kuda se premestio štab brigade, došlo je isto tako do žestoke borbe u kojoj je bio štab iznenađen u nekoj kući. Jedna četa se nalazila u borbi s neprijateljem ispod Navršnika, te se zbog njegove nadmoćnosti morala povući. Neprijatelj ju je onako uporno i brzo pratio da o tome štab brigade nije bio obavešten. Iznenada su se Švabe našle ispred kuće u kojoj se nalazio štab brigade. Energičnim ispadom iz zgrade se štab brigade, uz veoma male gubitke, izvukao iz borbe.

U tom sukobu je neprijatelj imao 40 mrtvih, a brigada u toku celog dana 10 mrtvih i 3 ranjena.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Tog dana počeo je neprijatelj da napada udvojenim snagama jer je preko noći dobio pojačanje. U dva navrata bio je odbijen prema Gozdu, te je osujećen njegov pokušaj da se probije do Kališa. Bio je prinuđen da se vrati u Crnu. U toku noći on je počeo nov napad od Crne prema Kranjskom raku, severnoistočno od Kališa. Preko noći je dolazilo samo do manjih patrolnih sukoba.

KOMANDA PODOFICIRSKE ŠKOLE:

Po naređenju štaba zone nalazila se na sledećim položajima: Kranjski rak, sa osiguranjem prema Crni i Kališu, Komanda mesta Kamnik na položajima iznad Podkrajnika, a VDV bataljon na Maloj i Velikoj planini.

Tog dana nije došlo do borbi.

14. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

ŠTAB se nalazio kod Podpečnika.

I SNOUB se u toku noći premestila na sledeće položaje: Ložekar, ispod kote 1071, Planinšek i Kladnik. VDV bataljon, pak, zaposeo je položaje Štajerski rak, sa osiguranjem Velike i Male planine.

II SNOUB se nalazi na Paškom kozjaku sa zadatkom da ruši komunikacije i vrši mobilizaciju. Borbe nije vodila.

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Na području gde je ovaj odred držao položaje tog dana je došlo do oštrih borbi. Neprijatelj je nastupao s više strana, te je svoje nastupanje podržavao artiljerijskom vatrom. Zbog velike nadmoćnosti, jedna četa se povukla na Podlom, gde je držala vezu s Podoficirskom školom, a ova s četom odreda koja se nalazila zapadno od Kranjskog raka. Posle izbijanja u Kališe neprijatelj je odmah otpočeo da se ukopava. Ubrzo je otvorio i snažnu artiljerijsku vatru na naše položaje, zbog čega je Podoficirska škola napustila svoje položaje te se povukla malo više od ranijih položaja, pa je time bila prekinuta veza. U ovu nastalu brešu prodro je neprijatelj i stigao poviše naših i pozadi naših položaja, na Plešivec, gde je napao našu patrolu koja je tražila vezu s Podoficirskom školom. Zbog takve situacije morali smo se povući na južnu stranu druma, gde smo ponovo poseli položaje.

PODOFICIRSKA ŠKOLA:

Tog dana se nalazila na istirn položajima. Školi su se priključili još: 1. bataljon VDV brigade, koji je raspoređen na Malu i Veliku planinu, i to iznad Pasje pećine[54] i Pirčeve gore;[57] Komanda mesta Kamnik, na položajima Podkrajnik, 2. bata-

* Na karti 1:100.000 nije označena.

" Na karti 1:100.000 piše: Pirčev vrh.

ljon KZO i Komanda mesta Gornji Grad, na položajima od Kališa prema Črnelecu, te su u vezi sa ostalim delovima KZO koji drže položaje na sektoru u pravcu Gozda.

Neprijatelj je tog dana držao sledeće položaje: Laze — Gozd — Brezje i dalje kroz dolinu Crne do Jurčeka,[58] tj. ispod Kališa. Na tom području se nalazio neprijatelj u jačini od 800 ljudi, a u toku noći mu je pristigla pomoć u kamionima i pešadiji.

15. 12. 1944.

XIV UDARNA DIVIZIJA:

STAB: kod Sv. Antona.

I SNOUB se nalazila na položajima Planinšek, Mlačnik i Martinček sa zadatkom da onemogući neprijatelju prodor prema Štajerskom raku i da neprekidno uznemirava neprijatelja.

II SNOUB se nalazi na položajima Črešnjevec[59] a juče se nalazila iznad Dobrne. Do sada nije vodila borbe.

15. 12.1944.

U 14 časova je neprijatelj, jačine 150 ljudi, nastupao iz Luča grebenom u pravcu Kovnika. Ovu kolonu je napao Jurišni bataljon, koji je tu bio u zasedi. Nakon dvočasovne borbe pristigle su neprijatelju u pomoć dve kolone od po 150 ljudi sa pravca Korena i Tretičneka, koje je brigada napala i u 16 časova ih, kao i prvu kolonu, poterala natrag u Luče.

Poginulo je oko 30 neprijateljevih vojnika a više je bilo ranjeno. Na našoj strani su bila dva lakše i jedan teže ranjen.

U toku noći trebalo je da se brigada premesti na nove položaje, na Vrtačnik i Poglednik na Menini planini. Brigada se kretala drumom Kamnik — Nova Štifta — Gornji Grad danju, ali je imala zadatak da se kreće desnom obalom Drete, pored Gornjeg Grada, na Slopnik.

Brigada se kretala drumom, te ju je kod Gornjeg Grada, s položaja Zavolovšek, napao neprijatelj. Jurišni bataljon, koji se nalazio u pobočnici, napao je neprijatelja i u potpunosti uništio njegovo minobacačko odeljenje. Nije mogao ništa da zapleni, jer je neprijatelj već nadirao u Gornji Grad od Požežnika i Šokata a drumom od Radmirja tenkovima. Deo kolone se ovde odvojio i razbežao po padinama Menine planine.

[54] Na karti 1:100.000 nije obeležen.

[59] Omaška; treba: Crešnjice (vidi dok. br. 89).

KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED:

Ujutro je neprijatelj s pravca Ravne[60] izbio na Sovinju Peč i još u mraku udario u naš bok. Neprijatelja nije bilo moguće zadržati jer je nastupao i od Gozda i Plešiveca. Naši položaji na tom sektoru su bili s tri strane ugroženi, pa smo zbog premorenosti ljudstva povukli sve svoje snage s tih položaja.

Štab odreda se s jednim bataljonom povukao na položaje Golice.

U ovim borbama neprijatelj je imao 50 mrtvih i isto toliko ranjenih. Odred je imao 1 mrtvog, 3 ranjena i 2 nestala.

PODOFICIRSKA ŠKOLA:

Izvršila je pokret na nove položaje u selo Trepel iznad Šmiklavža a kasnije se prebacila na greben Menine planine. Podrobnijih izveštaja još nismo primili.

USPESI NAŠIH JEDINICA:

Neprijatelj:	poginulo	811	ljudi
	ranjeno	227	ljudi
	zarobljeno	4	čoveka
	Izbačeno iz stroja	1042	čoveka
Zaplenjeno:	pušaka	8	kom.
	puškomitraljeza	1	kom.
	automata	2	kom.
	pištolja	4	kom.
	ručnih bombi	7	kom.
Uništeno:	železničke pruge	1508	metara
	lokomotiva	2	komada
	kamiona	3	komada
	mostova	5	komada
	transformatora	1	komad
	hangara	1	komad
	šina	18	komada
	bunkera	2	komada
	vozova	2	komada
Naši gubici:	poginulo	18	drugova
	ranjeno	28	„
	nestalo	2	„
	Ukupno:	48	drugova

Sada: Ravne pri šmartnem.

Zbog borbi koje su vođene u tom periodu jedinice nam još nisu dostavile tačne podatke, pa zbog toga i rezultati neće do tančina odgovarati stvarnom stanju. Kad budemo primili sve potrebne podatke, dopunićemo ovaj izveštaj.

Prilozi

Brojno stanje: ljudstva, oružja, vozila, stoke i pribora,
Pregled izdatog materijala sa stanjem u magazinu,
Pregled minerskog materijala sa stanjem u magazinu.

Pregled o stanju municije ne dostavljamo vam jer nemamo novijih podataka a stari su se za vreme ovih borbi toliko izmenili da su izgubili svaku važnost. Kad primimo nove podatke, dostavićemo ih odmah.

Okružnicu Gl. štaba o sastavljanju 6-nedeljnog izveštaja smo primili, te ćemo vam ubuduće dostavljati izveštaje po datim uputstvima."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba major; Petar Brajović M. P.

V. d. šefa Operat. odseka Milič Viljem

" Zbog obimnosti knjige, redakcija ove priloge ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 332.

'2 Ovu rečenicu dopisao je mastilom načelnik Štaba 4. operativne zone Slovenije.

BR. 7

IZVEŠTAJ ŠTABA ITALIJANSKE PARTIZANSKE DIVIZIJE »»GARIBALDI NATIZONE« OD 18. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBI U REJONU SREDNJE[1]

DOBROVOLJAČKI OSLOBODILAČKI KORPUS
UDARNA DIVIZIJA »GARIBALDI NATIZONE«
STAB

Položaj, 18. decembar 1944.

ŠTABU 9. KORPUSA

POLOŽAJ

Izveštaj o situaciji divizije posle neprijateljeve akcije čišćenja od 8. do 14. decembra 1944.

Kao što je poznato iz našeg prethodnog izveštaja, divizija je pretrpela napad jakih grupa Nemaca i kozaka, kako istočno, tako i zapadno od Nadiže i Idrije. —

Što se tiče zapadne strane Nadiže, tj. 157. brigade, možemo dodati samo to da su noću između 11. i 12. decembra bile upućene tri patrole u izviđanje, od kojih se jedna vratila tek posle dva dana, dok za druge dve brigada ni do danas nije javila da su se vratile. Međutim, od civilnog stanovništva smo saznali da su Nemci zarobili nekoliko naših. Govori se o 15—30 ljudi, međutim, naši gubici *mogu da iznose* najviše 10 ljudi.

Saznali smo da je 5 nedavno zarobljenih ljudi streljano u kasarni u Čedadu; međutim, nije nam poznato da li su u pitanju zarobljeni pripadnici naše formacije ili neki drugi zarobljeni partizani. —

Garnizon Podbonesec i Stupica bio je napušten 15. decembra, a sastojao se od oko pedeset Nemaca i kozaka. Garnizon u Podbonesecu je ponovo uspostavljen 17. decembra. Kako izgleda, razlog je u tome što Nemci nameravaju da eksploatišu rudnik cementa u Tarčetu.

Što se tiče delatnosti 156. brigade, šaljemo vam prepis izveštaja koji smo dobili cd same komande.

Dana 11. o. m. brigada se prebacila iz doline reke Idrije u dolinu Srednje kod Št. Lenarta.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 226a/I.

Bataljoni su na osnovu primljenih naređenja zauzeli sledeći raspored:

Bat. »Manara« — Gorenji Trebil,
„ »Miniusi« — Cernetiči i Preserje,
„ »Fronte dela Đoventu« — Kravar,
„ »Val Natizone« — Spodnji Trebil.

Štab brigade u Vrhu. —

Dana 12. o. m. oko 11 časova primećene su neprijateljske snage u mestu Klodič. —

Komandant brigade lično je otišao u Gorenji Trebil i izdao naređenje bataljonu »Manara« da spreči Nemcima da se povuku iz pomenutog mesta, a zatim da ih napadnu.—

Dva odeljenja su se rasporedila od brda Sv. Marija Magdalena do groblja v Gorenjem Trebilu, dok je treće odeljenje, s puta koji vodi od Klodiča do Peternela, kontrolisalo šumovite delove i staze koje vode od pomenutog puta. Minobacačka grupa je otišla na kotu, dok se 3. odeljenje rasporedilo duž brda Kum. kontrolišući put koji dolazi od Peternela i put od Liveka. Oko 12 časova otvorena je vatra na jednu neprijateljsku kolonu koja je bila upućena prema Peternelu. Već pri prvim rafalima neprijatelj se bacio na zemlju i u neredu pobegao van vatrenog dometa. U međuvremenu je naišao slovenački »Beneški bataljon«, koji se rasporedio na brdu Sv. Marija Magdalena, a s jednim teškim oruđem na jedan istureni brežuljak. U toku dva časa tišinu je prekidao samo poneki rafal ispaljen iz neprijateljskih oruđa, zatim su drugovi Slovenci otvorili vatru iz »brede 37«, ali uskoro su morali da se povuku, prepuštajući oruđe neprijatelju.[2] Od šumovitog predela koji vodi na brdo Sv. Marija Magdalena neprijatelj je nastupao pod zaštitom vatre minobacača. I odatle su se drugovi Slovenci povukli a da prethodno nisu organizovali povlačenje, pa je tako ostao jedan naš mitraljez izolovan, koji je zatim morao biti povučen. Ističemo primerno držanje slovenačkog komesara *Jožefa,*[3] koji se, uprkos svemu, čvrsto držao na određenom položaju sa desetak boraca. Međutim, neprijatelj je zauzeo brežuljak, bacajući odatle ručne bombe na naše položaje. Istovremeno naše snage su zauzele položaje na brdu Sv. Marija Magdalena. —

U 17 časova situacija je bila sledeća:

— bat. »Manara« držao je posednuto brdo Kuk, brdo Sv. Marija Magdalena i brdo Kum. Usled novonastale situacije štab brigade je naredio pomenutom bata-

[2] O borbi Beneškog bataljona Operativnog štaba za Zapadno Primorsko vidi dok. br. 21.

[3] Redakcija nije mogla utvrdili pravo ime i prezime.

Ijcmu da pruža otpor sa dominantnih kota kod Gorenjeg Trcbila, a u krajnjem slučaju da postupa samoinicijativno.

Čim je štab bataljona izdao naređenje, drug Đulio" i drug Leone[5] (komandant i komesar bataljona »Manara«) otišli su u selo da se dogovore sa slovenačkom komandom o koordiniranju odbrane, posle čega su se vratili u sedište komande.

Malo kasnije čula se paljba u selu, pa su drugovi Đulio i Leone izašli da pozovu drugove iz minobacačke čete, koji su nešto pre toga dobili naređenje da siđu u selo. Nisu našli nikoga, a sa razdaljine od nekoliko koraka čuli su viku. Drug Đulio izašao je napolje da vidi o čemu se radi; zajedno sa drugom Leonom bio je zahvaćen jednim mitraljeskim rafalom i trenutno je izdahnuo, dok je drug Leone uspeo da pobegne nepovređen. Drug Leone se uputio prema položajima, odakle je, oko 21 čas, prikupivši drugove, otišao za Oblica — Srednje, uputivši se zatim prema Kambreškom. Ujutru 13-og pridružio se ostalom delu bataljona koji se nalazio u Pušnom, zajedno s komandom brigade. Gubici ovog bataljona iznose: 1 poginuo i 3 nestala. Od oružja izgubljeno je jedno postolje za »bredu«.

Oko 18 časova 12. o. m. štab brigade je primio sledeća obaveštenja:

— jedna motorizovana kolona od više kamiona i desetak tenkova prošla je kroz Staru Goru;
— u dolini reke Idrije oko 200 Nemaca je stiglo do Podbrega, dok se neutvrđeni broj nalazi u Kostanjevica — Markiči. —

Na osnovu ovih vesti štab brigade je naredio bataljonima da zauzmu sledeći raspored: bat. »Val Natizone« i bat. »F. d. G.«[6] da se rasporede jedan pored drugog na grebenu dominantnih kota od Spodnjeg Trebila prema Vrhu; bat. »Miniusi« i bat. »Manara« da se rasporede na grebenima dominantnih kota Vrha u produžetku rasporeda bataljona »Val Natizone« i »Fronte dela Đoventu«. —

Oko 18,30 časova stigla je vest da je Gorenji Trebil pao. Neprijatelj je naišao od Klodiča, idući kroz šumu sredinom padine, i, predvođen vodičem meštaninom, uspeo je da se probije, zaštićen mrakom, izbegavajući položaje postavljene za odbranu Gorenjeg Trebila. Čim je stigao, on je u selu ubio stražara i izvršio napad na zgrade. Posle pada [Gorenjeg] Trebila Stab brigade je izdao naređenje bataljonima da se smesta prebace na područje Kambreško — Srednje sledećim pravcem: konjskom stazom Podklanec — mlin kod Klineca i na tom

[4] Fronte dela Djoventu (Fronte della Gioventu)

mestu da pređu reku Idrija. Brigada je na dan 13-og imala sledeći raspored:

Bat. »Val Natizone« u Pušnom;
„ »Miniusi« u Rogima;[7]
„ »Manara« u Pušnom, sa štabom brigade;
„ »F. d. G.« nije mogao da postupi po naređenju brigade.

Tek što je zauzeo raspored na dan 12-og, na području Kravar, ovaj bataljon je, ugledavši neprijatelja kako dolazi do Ravna, odmah otvorio vatru. U početku neprijatelja je za trenutak zahvatila panika, zatim je zauzeo raspored i izvršio napad na naše položaje. Uspeo je da s jedne strane izvrši okruženje položaja, otvorivši vatru na desni bok rasporeda. Zbog toga je bataljon naredio povlačenje prema Ježići da bi stigao u Spodnji Trebil. Povlačenje prema tim položajima bilo je onemogućeno, pa sc bataljon skoro u celini prebacio prema dolini Klodiča, gde se zadržao dva dana, 13-og i 14-og. Dana 15-og iz doline Klodiča, preko Ravna, otišao je u Oblicu, a odatle u Gnidovicu. Pretrpeo je sledeće gubitke: 2 nestala. Neprijatelju su naneseni sledeći utvrđeni gubici: 1 mrtav, 1 te£ko ranjen; verovatno još jedan mrtav. Naoružanje je u celini sačuvano.

Dana 14-og brigada je imala sledeći raspored:

— bat. »Val Natizone« u Spodnjem Trebilu;
— bat »Miniusi« u Rogima;
— bat. »Manara« uGnidovici;
— štab brigade u Kosima. —

Dana 13. oko 17 časova neutvrđen broj Nemaca izvršio je prepad na Kodrmac dolazeći od Stare Gore. Ubijeni su drug Atilio,[2] intendant brigade, i Grapa,[9] a drug Doro[10] je zarobljen. Neprijatelj je prenoćio u pomenutom mestu. Ujutru 14-og oko 11 časova napustio je selo uputivši se prema Podreski. —

O delatnosti 158. brigade uputićemo izveštaj ovih dana."

Radio-stanicu još nismo dobili. Kako izgleda, naša radio-stanica je uništena prilikom nedavnog čišćenja koje su izvršili Nemci. Slovenački Operativni štab[12] je smatrao da nije potrebno da nam je pošalje pre no što se završe dejstva. Zbog toga je stanica uništena kod slovenačkog Operativnog štaba. S druge strane, drug Vani'[13] tvrdi da se naša radio-stanica još uvek nalazi u ispravnom stanju kod pomenutog štaba. Molimo vašu komandu da preduzme potrebne mere radi dobijanja radio-stanice.

[7] Zaselak, 9 km jugozapadno od Tolmina.
*i" Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.
" Redakcija ovaj izveštaj nije pronašla.
Odnosi se na Operativni štab za Zapadno Primorsko.
[13] Đovani Padovan Vani (Giovanni Padovan Vanni)

Dana 16. o. m. održan je sastanak odgovornih drugova iz intendanture radi rešavanja ekonomskih problema koji su za nas gorući. Može biti da će za kratko vreme i taj problem moći da se reši. Na svaki način, mi ćemo upotrebiti sve naše snage da bi se taj problem rešio za najkraće moguće vreme.

Što se tiče drugih problema, rešiće ih drug Vani, zajedno s vašom komandom.

NAČELNIK ŠTABA
(Virđilio)[14]

KOMANDANT
(Saso)[15]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

BR. 8

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 18. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O REORGANIZACIJI ODREDA[1]

ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 18. XII 1944.
Broj:

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
na položaju

Dana 20. XI 1944. odvojili smo se od Brigade[2] i krenuli za Rdeči Breg da potražimo vezu s Lackovim odredom, da se prebacimo preko Drave i izvršimo postavljeni zadatak. Pošto je dana 19. XI 1944. otpočela [neprijateljeva] akcija protiv Lackovog odreda te su bili posednuti drumovi i zastražena Drava od Selnice[3] do Dravograda, nama je bio prelaz nemoguć, tako da smo bili prinuđeni da se zadržavamo na desnoj obali Drave. Više puta smo pokušavali da se prebacimo preko

[14] Albin Marvin Virdjilio (Virgilio)
[15] Mario Fantini Saso (SassoT

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.
[2] Odnosi se na 2. bataljon 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 88).
[3] Odnosi se na Selnicu ob Dravi.

Drave ali to uopšte nije bilo moguće. Dana 2. XII 1944. uspostavili smo prvu vezu s Lackovim odredom. U to vreme smo se mi nalazili na Hlebovom domu iznad Ruša, ali smo stalno imali 6 ljudi na Rdečem Bregu koji su nas izveštavali o svim događajima na levoj obali Drave. Odmah kada smo uspostavili vezu, krenuli smo ponovo na Rdeči Breg i noću 4/5. XII 1944. prebacili se preko Drave i produžili na Spodnju Kaplu, gde smo došli u kontakt sa Štabom Lackovog odreda i objasnili mu reorganizaciju odreda. Pošto je posle neprijateljeve akcije Lackov odred bio razbijen, bio je otežan rad da se odmah otpočne sa reorganizacijom. Posle razbijanja Lackovog odreda je politkomesar odreda drug Dušan[4] otišao u pravcu Slovenskih gorica da tu prikupi drugove koji su se izgubili u ovoj neprijateljevoj akciji i uglavnom su krenuli u tom pravcu. Ovi drugovi su bili uglavnom rodom iz ovih krajeva. Zbog toga smo odlučili sa Štabom odreda da sačekamo da se vrati drug politkomesar i da zatim reorganizujemo odred. Kako se politkomesar do 8. XII 1944. još nije vratio, mi smo, uprkos tome, dana 8. XII 1944. reorganizovali odred. Iz bivšeg Lackovog odreda smo primili sledeće ljudstvo i materijal: 126 drugova, među kojima Vod za vezu sa 31 drugom, O. C.[5] sa 24 druga, 2 intendanta bataljona, 2 politkomesara bataljona, 1 zamenika komandanta bataljona, 2 komandira čete, 1 sanitetskog referenta, 1 sekretara SKOJ-a, 2 bataljonska i 2 četna bolničara, I administratora, 7 drugarica, načelnika Štaba odreda, politkomesara odreda, radiotelegrafista i vojnog dopisnika.

Materijal: 1 puškomitraljez »bren« sa 300 metaka, 9 automata sa 1.670 metaka, 14 pištolja sa 300 metaka, 17 pušaka »mauzer« sa 700 metaka, 36 pušaka »manliher« sa 645 metaka, 11 italijanskih pušaka sa 340 metaka, 9 engleskih pušaka sa 969 metaka, 15 ofanzivnih i 14 defanzivnih bombi, 120 kg eksploziva sa veoma malo pribora. Sem toga smo primili 735 »mauzer« metaka, 5.893 metaka engleske municije i 3.560 metaka MP.[C]

Odmah po primitku ovog ljudstva i materijala iz bivšeg Lackovog odreda, tj. dana 8. XII 1944, formirali smo nov odred koji se sastoji iz 2 bataljona koji broje: I bataljon 75 drugova, II bat. 80 drugova, O. C. 24 druga, Vod za vezu sa radio-ekipom 32 druga, Minerski vod sa 22 druga i Štab odreda sa 20 drugova. Ukupno brojno stanje [novog] Lackovog odreda iznosi 253 druga. Komandni kadar novoformiranog Lackovog odreda prilažemo vam zajedno sa ovim dopisom.[7]

[4] Dušan Reja
[5] Obaveštajni centar
[5] Skraćenica od Maschinenpistole (vrsta nemačkog automata).
[7] Redakcija ovaj pregled komandnog kadra nije pronašla.

U novoformiranom odredu vojni kadar odgovara svojim zadacima, dok smo s političkim kadrom na veoma slabom stepenu, kako u pogledu broja tako i u pogledu kvaliteta. Nedostaje nam referent za vezu, za kojeg smo vam već nekoliko puta pisali ali do danas još nismo primili nikakvog odgovora. Zbog toga vas ponovo molimo da preduzrnete u tom cilju sve potrebno, jer u odredu nemamo druga koji bi bio sposoban da obavlja ovu funkciju.

Od ukupnog ljudstva imamo 203 druga naoružana i 50 drugova nenaoružanih, pa vas zbog toga molimo da preduzrnete sve potrebno da nam sa dostavom oružja omogućite povećanje naoružanja i brojnog stanja po četama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, por.:[8]

BR. 9

UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 20. DECEMBRA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA O POSTUPKU S POMORSKIM OSOBLJEM I OBJEKTIMA POMORSKE INDUSTRIJE I SAOBRAĆAJA'

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br.: 707

Na položaju, *dana 20. decembra* 1944.

UPUTSTVA BR. 3

za postupak s pomorskim osobljem i objektima pomorske industrije i saobraćaja.

Obalna i lučka služba, pomorski saobraćaj, brodogradilišta i druga pomorska industrijska i zanatska preduzeća, ribarstvo u moru te uopšte sve službe i potrebe koje su u vezi s plo-

[8] Komandant reorganizovanog Lackovog NOP odreda je postao Jože Škufca.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 302/1. U gornjem desnom uglu dopisano je plavom olovkom »V. O.«, što označava da je dokumenat dostavljen Vojnoj oblasti 9. korpusa NOVJ.

vidbom i morem, biće odmah posle oslobođenja mobilisanl i potpadaće do daljih naređenja pod Štab I pomorsko--obalskog sektora, koji je potčinjen Štabu mornarice.[2] U dužnost 1 POS-a[3] uiaziće i obezbeđenje morske obale s pravca mora, čišćenje minskih polja u lukama i na otvorenom moru, dizanje potopljenih brodova, opravka i oprema oštećenih i raspremljenih brodova i njihovo što skorašnje osposobljavanje za plovidbu.

U delokrug rada I POS-a ulazi sva obala i luke Slovenačkog primorja, te se o svim pitanjima koja se odnose na napred navedeno obraćati na I POS.

Da bi I POS mogao uspešno da izvršava ove svoje zadatke potrebna je najtešnja saradnja i međusobna pomoć između vojske, komandi [vojnih] područja, [komandi] mesta i civilnih vlasti i ustanova s jedne strane i I POS-a sa druge strane. Sva opšta uputstva izdata u »Uputstvu br. 2« od 28. septembra,[4] u punoj meri važe i za saradnju s mornaričkim ustanovama u odnosu na pomorske objekte. Sem toga, dodajemo još sledeća naređenja:

1) U slučaju da ne budu prisutne naše mornaričke vlasti moraju naše vojne, odnosno pozadinske vlasti odmah po dolasku u luku zastražiti obalu i zabraniti svako isplovljenje plovnih sredstava. Uplovljenje brodovima dozvoliti a zatim ih zadržati u luci ukoliko brod nema naše posade i nalog za vožnju izdat od naših pomorskih ustanova. Na vidnom mestu u luci treba istaći jugoslovensku nacionalnu zastavu s petokrakom zvezdom kao znak suverenosti naših vlasti u luci. Ako bi u luku uplovili bojni brodovi strane zastave, treba našeg oficira za vezu uputiti na brod najstarijeg komandanta i ovoga upozoriti da su naše jedinice preuzele vlast u luci, upoznati ga s našim propisima javnog reda i bezbednosti kojima se moraju posade stranih brodova pokoravati. O uplovljenju stranih bojnih brodova, njihovom broju, vrsti brodova i cilju uplovljenja mora

[3] Štab Mornarice NOVJ je 24. oktobra 1943. reorganizovao mornaričke jedinice i komande. Jadranska obala, od Tržiča (Monfalcone) do r. Bojane, podeljena je na pet pomorsko-obalskih sektora, a 10. novembra 1943. na šest. Prvi i šesti sektor tada nisu bili uspostavljeni, jer im teritorija nije bila oslobođena (vidi Hronologiju oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945, izdanje VII, Beograd 1964, strana 580). U septembru 1944, na putu u Štab 9. korpusa NOVJ, stigao je iz Vrhovnog štaba NOV i POJ u Glavni štab NOV i PO Slovenije major Janez Tomšič, koji je imao zadatak da pristupi organizovanju mornaričkih jedinica i ustanova u Slovenačkom primorju (vidi dok. br. 45).

[J] Pomorsko-cbalskog sektora

se na najbrži način (po mogućnosti radio-vezom) obavestiti neposredno Glavni štab NOV i PO Slovenije a istovremeno i posredno preko svojih pretpostavljenih štabova. Glavni štab NOV i PO Slovenije će na osnovu primljenih podataka kao i opšte situacije izdati detaljnija uputstva za dalji postupak. Ako je u luci prisutna naša pomorska vlast, upućuje ona oficira za vezu a sva pitanja koja će tražiti neodloživu odluku rešavaće u sporazumu vojna i pomorska vlast. O preduzetim merama najhitnije obavestiti Glavni štab NOV i PO Slovenije.

Sa svih neprijateljevih naoružanih brodova koje bi naše jedinice eventualno zarobile u lukama ili na obali treba iskrcati posadu i ukrcati potreban broj mornara u cilju pomorske bezbednosti broda, a o slučaju što pre obavestiti mornaričke vlasti radi preuzimanja broda.

Sve male nenaoružane brodove koji će se u to vreme nalaziti u luci treba skoncentrisati u jednom delu luke, a posadama zabraniti da napuste svoje brodove (na taj način je najlakše sprečiti sabotaže, a posada je istovremeno prinuđena da vodi računa o pomorskoj bezbednosti broda). U slučaju da se očekuje vazdušni napad brodovi ne smeju da budu vezani jedan za drugi, već moraju da budu razmaknuti.

2) Operativne jedinice koje će učestvovati u oslobođenju luka na teritoriji Slovenije dužne su da preduzmu sve potrebno da snagom oružja spreče rušenje lučkih objekata od strane neprijatelja. Sva lučka i mornarička postrojenja, kao skladišta (u Trstu pre svega »Magazzini Generali«), radionice, brodogradilišta, dizalice na dokovima, mornaričke urede itd., treba sačuvati i predati mornaričkim vlastima, koje će preko svog stručnog osoblja pravilno i najkorisnije upotrebiti ove objekte. Posebnu pažnju treba posvetiti svim vrstama pogonskog goriva, arhivama, materijalu za brodove (kanapi, sidra, rezervni delovi brodskih mašina, brodska svetla, fenjeri, kompasi itd.), instalacijama pomorskih svetionika i materijalu u skladištima brodogradilišta. Ukoliko dolaze do ovih objekata i materijala, vojne, pozadinske ili civilne vlasti treba da ga očuvaju i predaju mornarici, kako se pomorski materijal, koji veoma nedostaje u poslednje vreme, a biće neophodno potreban za plovidbu, ne bi rasturao, odnosno upotrebio na manje koristan način.

[4] Odnosi se na uputstvo Glavnog štaba NOV i PO Slovenije o organizaciji vojnih oblasti i jedinica, te o njihovom radu (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 69).

Pri određivanju preduzeća za potrebe vojske, o kojima je reč u drugom delu »Uputstava br. 2«, komande [vojnih] područja će zajedno s I POS-om i političkim vlastima odrediti i preduzeća koja su potrebna našoj mornarici.

3) Jačinu i raspored straža i dužnosti stražara za čuvanje lučkih postrojenja i skladišta odrediće, u sporazumu, komande mesta i mornaričke vlasti. Potrebne stražare daje na raspolaganje komanda mesta, i oni su joj u svakom pogledu potčinjeni. Stražarsku dužnost u pogledu pomorskog saobraćaja, pristajanje brodova i kontrole putnika vrši ljudstvo mornarice u saradnji sa OZNO-m.

4) Svu nepokretnu obalnu artiljeriju, odnosno onu koja je ugrađena na obalnom pojasu treba, zajedno s municijom, odmah posle oslobođenja obale predati Štabu I POS-a, u čiju dužnost ulazi odbrana obale s pravca mora.

5) Posle oslobođenja luka biće jedan od najvažnijih zadataka mornarice da što pre, barem delimično, srušene luke osposobi za saobraćaj i pristajanje brodova. U tom cilju će mornarica organizovati radne jedinice iz radnika specijalizovanih za radove na lučkim postrojenjima (zidara, tesara, mehaničara, električara). Komande [vojnih] područja i [komande] mesta treba da pomognu mornaričkim vlastima u pogledu smeštaja ovih radnika kao i u pogledu dodele građevinskog materijala i alata (cementa, dasaka, balvana, zidarskog, tesarskog, električnog i mehaničarskog alata).

Prilikom izvođenja mobilizacije na području primorja pozvati u rnobilizacijsku komisiju i predstavnike mornarice radi dodele mornaričkog osoblja i specijalizovanih radnika za potrebe mornarice. Prilikom izvođenja mobilizacije na novooslobođenim krajevima moraju se svi aktivni oficiri i podoficiri bivše jugoslovenske mornarice, koji podležu mobilizaciji, zadržati u garnizonu korpusa, a njihova imena sa svim podacima što pre dostaviti Glavnom štabu NOV i PO Slovenije (za delegata mornarice).

6) Za uskladištenje i otpremu morem stiglog materijala komande mesta daće na raspolaganje mornaričkim vlastima u luci posebne radne grupe iz radnih bataljona, odnosno iz mobilisanog stanovništva. Jačinu ovih grupa odrediće mornarička vlast prema potrebi s obzirom na saobraćaj u određenoj luci.

Sva pitanja koja će se pojaviti u vezi sa ovim Uputstvom moraju se rešavati zajedno sa Štabom I POS-a, koji se trenutno nalazi kod Štaba IX korpusa NOV i PO Jugoslavije, a

posle -oslobođenja obale u Trstu, odnosno s našim lučkim vlastima ili s delegatom mornarice kod Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

S.VIRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Boris Kidrič

M. P.

V. d. komandanta: general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Vojnoj oblasti VII, IX korpusa i IV op. zone.
Štabu oficirske škole GŠS[5] ([Tečaj] za izgradnju vojne vlasti),
„ podoficirske škole GSS,[6]
„ mornarice NOVJ,
Svim odeljenjima GŠS,
Štabu 1. slov. divizije KNOJ-a,
na znanje SNOS-u i OZN-i.

[5] Glavnog štaba Slovenije.

[4] Pogrešno; ovo je bila Podoficirska škola 7. korpusa NOVJ, u čijem je sastavu bila sve do rasformiranja 1. maja 1945 (AIZDG, k. 18).

BR. 10

RELACIJA ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1944. DOSTAVLJENA ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA DUTOVLJE I KREPLJE'

ŠTAB XXX DIVIZIJE
IX. KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK
Št. *374*
Položaj dne *20. XII. 1944.*
Relacija borbe pri likvidaciji
postojanki[2] Dutovlje i Kreplje.

ŠTABU IX. KORPUSA NOV I POJ
— Operativni odsek —

(Top. sekcija Gorizia 1 : 100.000, italijansko izdanje)

1.) ZADATAK.

štab XXX. Divizije dao je u zadatak 18. SNOUB »Bazoviške«, da izvrši likvidaciju neprijateljskih postojanki Dutovlje — sanatorij i Kreplje. Na to su navodili različiti razlozi:

a.) Likvidacijom pomenutih postojanki poremetila bi se povezanost između spoljnjeg i unutrašnjeg pojasa kraških postojanki. Time bi se olakšalo kretanje i operisanje naših jedinica na sektoru Krasa.
b.) Uspelom likvidacijom preostale postojanke izolovale bi se od njihovog uporišta i baza na liniji Sežana — Trst.
c.) Omogućen bi bio prilazak na komunikacijskim pravcima koji vode od Trsta prema Postojni, u obzir dolaze železnička pruga Trst — Postojna i cesta Trst — Postojna.

Na pokušaju likvidacije odabranih postojanki navodila nas je malobrojnost posade, njihovo nedovoljno naoružanje i slaba i nedovoljno izvedena odbrana putem fortifikacijskih objekata. Tome treba da pridodamo, da posadku[3] sačinjavaju Italijani i čije moralno stanje nije na zavidnoj visini.

' Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano na mašini već je stavljen četvrtasti štam bilj. U gornjem desnom uglu je plavom olovkom dopisano: »Op«, što znači da je dokument predat Operativnom odseku.

[3] uporišta

[3] posadu

II.) OCENA SITUACIJE.

1.) U postojanki Dutovlje, [posada] koja je bila smeštena u sanatoriju, brojila je 38 italijanskih fašista i jednog Nemca. Njihovo naoružanje sastojalo je se iz 3 bacača, 4 mitraljeza, 8 puškomitraljeza i 5 avtomatskih pušaka.
Posadka u Kreplju brojala je 31 Italijana — fašista. Nalazili su se u sastavu čete čije je sedište bilo u Dutovlju. Bili su naoružani sa 2 bacača, 3 mitraljeza, 4 puškomitraljeza i 5 avtomatskih pušaka.[4]

Postojanke koje su dolazile u obzir, da iz njih neprijatelj po-Kuša da interveniše u momentu likvidacije bile su sledeće:

Općine: 1530 vojnika dobro naoružanih — ne razpolaže se sa podatcima o njihovom naoružanju.[5]
Seiana: 750 vojnika, 136. puka, 188. nemačke pešadijske divizije.[6] U kolektivno naoružanje 4 protivavionska topa montirana na kamionima, 9 bacača kal. 88 mm i 7 mitraljeza.
Senoieče: 220 nemačkih vojnika.[7]
Storje: 116 nemačkih vojnika.[8]
Repentabor: 68 fašista.
Tomaj: 55 nemačkih vojnika.
Kopriva: 96 vojnika posade, koje Nemaca koje Italijana.' Naoružanje 2 protivoklopna topa, 3 bacača, 7 mitraljeza i 8 puškomitraljeza.
Štanjel: Posada iznosi 230 vojnika italijanske narodnosti,[10] koji pripadaju II. puku Freiwehrmann, I. bataljon »Italien«.[11]

' U uporištima Dutovlje (sanatorij) i Kreplje nalazili su se dolovi 2. policijskog dobrovoljačkom bataljona »Italija« (Polizei Freiwiligen Bataillon »Italien« II). Vidi AIZDG, k. 73/III.

[s] Na Općinama su se nalazili: Stab 136. puka, delovi 112. artiljerijskog puka i Pionirski bataljon nemačke 188. rezervne brdske divizije, te jedna baterija Ć26. diviziona obalske artiljerije (AIZDG, k. 73/111).

[6] U Sczani se nalazio Stab nfemačke 188. rezervne brdske divizije sa 1. bataljonom 136. puka (AIZDG, k. 73/111).

[7] U Senožečama se nalazio Stab 1. bataljona 10. SS policijskog puka sa 4. čelom (AIZDG. k. 73/111).

' U Storjama su se nalazili delovi 5. čete 2. bataljona 136. puka (AIZDG, k. 52/1).

' U Koprivi se nalazio Stab 2. policijskog dobrovoljačkog bataljona »Italija« (AIZDG, k. 73/111).

[K] nacionalnosti

" Pogrešno; u Štanjelu su se nalazili delovi 2. policijskog dobrovoljačkog bataljona »Italija« iz sastava policijskih dobrovoljačkih snaga u severnoj Italiji (Polizei Freiwilligen Verbände in Oberitalien). Vidi AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

Intervencija koja bi došla u pomoć napadnutim posadkama bile su u prvom redu Općine i Sežana, u drugom redu dolazi Štanjel. Na sve ostale postojanke ne treba si računati, jer bi uprotivno da se isprazne postojanke.[12] Svu pažnju treba upraviti na Općine i Sežanu, gde se nalaze veći kontingenti nemačkih trupa, usto treba računati, da [bi] bile transportovane kamionima i podpomognute oklopnim sredstvima.

2.) Za likvidaciju postojanki Dutovlje i Kreplje, štab divizije odredio je 17. SNOB, 18. SNOUB, 20. Brigadu, Minerski bataljon i Udarnu četu (2. bataljon 18. SNOUB privremeno nalazi se u sastavu XXXI. Divizije). Po proceni situacije štab divizije nalazio je, da su momentalno raspoložive snage dovoljne, da izvedu i izvrše određene im zadatke, to je se baziralo na fakat, da je brojno stanje nemačkih trupa na tom odseku u znatnoj meri smanjeno, što u velikoj meri smanjuje mogućnost eventualne intervencije i izgledi na uspeh su veći.

Jedinice XXX. Divizije prije početka akcije nalazile su se skoncentrisane na sledeće prostorije: Štab divizije, Minerski bataljon, Artiljerijski divizion i Udarna četa na Colu, 17. SNOB na Erzelju, 18. SNOUB na Štjaku i 20. Brigada na odseku Trnovo, Osek, Ravne. Sve jedinice tokom noći 16.—17. XII. 44. godine imale su da izvrše prebacivanje i posednu određeni im položaj do 22 časa.

U momentu izvođenja akcija raspored naših snaga bio je sledeći:

3. bataljon 18. Brigade sa jednim odeljenjem »Piat«[13] — imao je za zadatak, da napadne i likvidira postojanku Dutovlje, dok je 4. bataljon imao da likvidira postojanku Kreplje, 5. bataljon s jednom četom imao je za zadatak, da blokira postojanku Tomaj, dok sa 2. četom postojanku Kopriva, 1. bataljon imao je da onemogući svaku intervenciju iz najbrojnije kraške postojanke Štanjela. 17. Brigada imala je da prepreči[14] svaki pristup sa pravaca Općine — Sežana — Štorje — Senožeče, usto imala je da postavi minska polja na svim prilaznim pravcima, tako da bi se sprečio prilazak motorizovanih i oklopnih sredstava. 1. bataljon posedao je položaje kod Repentabora, 2. bataljon zatvarao je pristup od Sežane iznad Šmarje pri Sežani i zapadno od istog sela na putu koji izbija na glavni put Općine — Štanjel, 3. bataljon posedao je položaje oko

[12] Ova rečenica trebalo bi da glasi: »Na sva ostala uporišta ne treba računati, jer bi u slučaju intervencije ova uporišta ostala prazna«.

[13] Projector Infrantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

[14] spreči

Štorja kote 356, 289, 368 i slao jaku bojnu patrolu prema Šenožeče. 20. Brigada posedala je položaje Trnovo — Osek — Ravne sa zadatkom da spreči svaku intervenciju sa pravca Gorice i Dorenberka. Udarna četa sa svoje strane imala je da blokira novo ustanovljenu[15] postojanku Razdrto[16] i da onemogući makakav ispad neprijateljskih snaga u zaleđe naših snaga. Štab divizije u momentu izvođenja akcije nalazio se u s. Goče, dok je komandno mesto bilo u Dobravlju, severo-istočno od Tomaja.

3.) Napadnute postojanke nalaze se u unutrašnjosti Krasa i pristup naših snaga u momentu operacija bio je preko doline Raše. Teren koji su imale da savladaju naše jedinice bio je vrlo težak, jer [ie] nalagao spuštanje sa Štjaka i uspinjanje između Avberja i Gradnja po vrlo rđavoj stazi po kojoj je kretanje u toku noći vrlo otežano i riskantno. Zemljište na kome se nalaze postojanke otvoreno je sa sviju strana i pruža dobru preglednost, tako da je pristup jedinice u velikoj meri otežan i prinuđeni su đa se kreću van puteva i glavnih staza, preko »gmajne«[17] gde vode slabe staze i služe za lokalnu upotrebu. Zemljište je izrazito kraškog porekla i vrlo je teško za savlađivanje, usto vegetacija je oskudna, sem šibljaka koje uvećava teškoće. Što se tiče neprijatelja omogućavalo mu je pristup sa ma koje strane, bilo sa pravca Općine — Sežana ili Nabrežina — Gorjansko gde prolaze odlične komunikativne veze, koje omogućavaju brz pokret.

4.) Napad na ukazane objekte imao je se izvršiti 16. XII. u 22 č. Približavanje sektoru na kom se nalaze postojanke vršeno je nekoliko dana po etapama, da bi se na taj način odstranila svaka pažnja neprijatelja i stvorila iluzija kod njega, da se vrši zatvaranje pravaca koji vode u dolinu Vipave. Zbog konfiguracije zemljišta i postojećih komunikacija otpala je svaka upotreba artiljerije, što je samo umanjivalo izglede na uspeh.

5.) S obzirom, da su jedinice bile u blizini postojanke računalo je se, da se podilaženje i posedanje položaja može izvršiti u toku nekoliko časova. Vreme je bilo zimsko, praćeno jakim vetrovima i mrazom, što je sa teškim terenom uvećavalo zamor kod trupa. Neprijatelj u tom pogledu imao je prevagu nad nama, jer je bio smešten u prostorijama, koje su usto bile ložene.

" uspostavljenu

" Uporište Razdrto je 1. decembra 1944. uspostavila 3. četa 1. bataljona 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 73/111—IV).

" utrine

III.) ODLUKA.

Izabrane postojanke bile su od neprijatelja ustanovljene tokom meseca septembra i u neku ruku smatrale su se kao sigurne, jer su ispred njih bile isturene postojanke Kopriva i Štanjel i branile su frontalni pristup, dok su bočno bile zaštićene postojankama u Tomaju i Šmarje pri Sežani. Postojanke bile su smeštene u zgradama i bile obezbeđene provizoričnim bunkerima. To je uticalo da se štab divizije odluči, da izvrši napad sa dva bataljona bez podpore[18] artiljerijskih oružja, oslanjajući se na pešadijsko avtomatsko naoružanje i upotrebu bombi izrađenih od eksploziva. Napad je imao da bazira na brzini i energičnosti, tako da u jednom naskoku" postojanke budu zauzete i očišćene od neprijatelja.

IV.) NAREDBA.

Prilaže se prepis izdane naredbe za izvođenje napada na kraške postojanke u sanatoriju, u blizini Dutovlja i u Kreplju.[20]

V.) IZVRŠENJE.

Jedinice XVII. i XVIII. Brigade krenule su u prvom sumraku na određene položaje, tokom 16. XII. Zbog teškog terena i neobično slabe vidljivosti, jedinice su uspele da posednu položaje u 24 časa. Udarna četa koristeći asfaltiran put Gorica — Razdrto posela je položaje oko 19 č. Zbog zadocnjenja u posedanju položaja čas napada bio je odložen za 17. XII. i počeo je u 01.00 časova.

Tok akcije:

17. SNOB »S. Gregorčiča«.

Brigada za sve vreme nije imala nikakvog ozbiljnog diranja sa neprijateljem osim čarkanja naših bojnih patrola i posađki u Senožeču i Štorju. Brigada je se tokom 19. XII. u 5 č. povukla na unapred joj određene položaje.

18. SNOUB »Bazovišku«.

Napad na postojanku u sanatoriju imao je da se izvede sa 4 grupe od po 7 do 10 ljudi snabdevenih bombama od plastika i potpomognutih teškim avtomatičnim naoružanjem, lakim ba-

" podrške
" naletu
" Vidi dok. br. 2.

začem i »Piat«-om. Dve skupine[21] trebale su da priđu od pravca kafane prema ulazu u zgradu, dok druge dve sa zadnje strane sanatorijuma. Prve dve skupine imale su da pretresu kafanu i potom da produže prema postojanki. Prva skupina upala je u kafanu i,naišla je na grupu 10 neprijateljskih vojnika, druga skupina koja je imala da zatvori ulaz je počela da baca bombe na kamion koji se nalazio na putu između kafane i sanatorijuma. Alarmiran, neprijatelj je pokušao da pobegne iz kafane, što mu je pošlo za rukom. Tom prilikom trojica su bila ubijena. Time je odato prisustvo naših jedinica neprijatelju u postojanki, koji je počeo snažno da reagira iz celokupnog naoružanja i bacao bombe za laki bacač kroz prozor, tako, da je bio [onemogućen] svaki dalji pristupak objektima. Oko 03.00 č. naši su bili iznenada napadnuti od neprijatelja sa pravca Koprive. Posle kratke borbe sa prišlim pojačanjima bataljon je bio prinuđen da odustane od daljeg dejstva protiv postojanki. Napad na neprijateljsku postojanku u Kreplju bio je predviđen da se izvede sa trima skupinama bombaša. Dve skupine imale su direktno da napadnu postojanku, koja je bila smeštena u prvim dvema kućama sa leve i desne strane puta koji vodi iz Dutovlja i bila je obezbeđena uz dva bunkera, druga dva bunkera nalazila su se kod nadvožnjaka jugo-zapadno od Kreplja. Skupine koje su ulazile u selo i bližile se postojanki naletele su na neprijateljsku patrolu koja je na njih otvorila vatru. Svaki dalji naskok na postojanku bio je onemogućen jer je brisani prostor u neposrednoj blizini zgrade (60—80 m) onemogućavao približavanje. Uzajamno puškaranje i pokušaj približavanja nastavio se sve do 04.00 č. Ceta 5. bataljona kojzf je imala za zadatak da blokira Tomaj, uspela je da se neopazno privuče u selo i pokušala je samoinicijativno da likvidira objekte. Morala je da odustane, jer je bila obavještena da su Nemci dan ranije posadku pojačali sa 150 vojnika. 2. četa 5. bataljona koja je zatvarala Koprivu energično je suzbila svaki pokušaj neprijatelja koji je težio, da se sa malim grupama probije kroz blokadu sa namerom, da uznemiruje [onog] koji je napadao sanatorij.

1. bataljon, koji je blokirao Štanjel, imao je omanja puškaranja sa neprijateljem koji je slabo reagirao sa svoje strane. Sve jedinice 18. SNOUB »Bazoviške« zbog situacije kod 3. bataljona zbog intervencije neprijatelja u 04.00 č. započele sa izvlačenjem iz borbe i povlačenjem na određene položaje.[22]

[21] grupe

[22] O napadu na uporišta Dutovlje i Kreplje postoji i izveštaj štaba 30. NO divizije od 18. decembra 1944 (AIZDG, k. 221/III).

Minerski bataljon.

Minerski bataljon uzeo udela u borbi postavljanjem minskih polja na verovatnim pravcima eventualnog neprijateljskog nadiranja.

Udarna četa.

Udarna četa sve vreme blokade, koja je trajala [do] 06.00 č. 18. XII, nije imala nikakvog dodira sa neprijateljem, koji nije pokušao da đejstvuje ofanzivno iz naselja.

Rekapitulacija.

Naši gubitci: 2 mrtva (1-vi iz redova 18. Brig. — komandant 4. bataljona, 2-gi iz 17. Brig, umro na maršu prirodnom smrću)
1 ranjen.

Skupno: 3 vojnika izbačena iz stroja.

Neprijateljski gubitci:

3 mrtva[23] i nep. število[24] mrt. in ranj.
Ne raspolaže se nikakvim podatcima o gubitcima koje je neprijatelj pretrpeo tokom akcije.
1 kamion uništen
3 bunkera[25] [uništena].

VI.) KRITIČKA OCENA AKCIJE.

Da bi se dobila slika neuspele likvidacije postojanke — uništenje žive neprijateljske snage i rušenje fortifikacijskih objekata, iznet ćemo u nekoliko poteza razloge našeg pretrpljenog neuspeha:

a) Nedovoljna odlučnost i energičnost trupe koja je imala da realizuje ideju napada na postojanku. To proizlazi iz prebuđenja[26] koje je bilo raširenо među ljudstvom.

b) Podatci obaveštajne službe bili su netačni tako, da su udarne grupe nailazile na iznenađenja, koja su kočila njihov dalji rad i borba dobijala nepredviđen izgled.

c) Obezbeđenje u potpunosti nije bilo izvršeno i to se specijalno odnosi na zatvaranje pravca Nabrežina — Gorjansko, time je neprijatelju bio omogućen prilaz preko Velikog Dola i Pliskovice.

Tekst do kraja rečenice dopisan je mastilom.
[24] broj
[M] Dopisano mastilom.
[36] Verovatno treba da stoji: predubeđenja.

d) Snage upotrebljene prilikom izvođenja akcija bile su nedovoljne, da bi se izvršilo u potpunosti i u dovoljnoj meri osiguranje.
e) Osećao se u velikoj meri nedostatak težeg naoružanja, koje je trebalo da preduzme na sebe rušenje neprijateljskih fortifikacijskih objekata i time prokrči put jurišnim bombaškim grupama. Intervencija partopa" i protioklopnog topa, koji bi se transportovao na tovarnim grlima, zagarantovala bi stoprocentan uspeh, tim pre, da vreme za izvođenje akcije bilo je ograničeno i ne bi mogla da se nastavi tokom sledećeg dana.
f) Komandni kadar nije bio na visini svoga poziva i rtije uspeo da održi ljudstvo pod svojom kontrolom i da sprovede plan u delo. Tako n. pr. komandant bataljona nije se postarao da upotrebi jedino ozbiljno sredstvo koje mu je bilo stavljeno na raspoloženje u savlađivanju materijalnih prepreka, kao što je bio »Piat«.
g) Održavanje veze između jedinica i komandnog mesta brigade, koja je imala da bazira samo na kurirskoj vezi, u potpunosti je podbacilo, zbog slabog kvaliteta kurira.

VII.) NEPRIJATELJSKA TAKTIKA.

Za sve vreme akcije neprijatelj je se držao pasivno u utvrđenim postojankama ne pokušavajući makakvu ofanzivnu radnju, da bi umanjio naš pritisak. Jedino iz Koprive pokušao je ispad manjim borbenim grupama, da bi izveo razkroj[28] kod naših napadnih snaga. Sto se tiče intervencije ona je bila enostrana'' i dolazila je sa pravca Nabrežine i nije bila povezana sa pritiskom sa drugih pravaca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, p. pukovnik:
Rustja Franjo
Rustja Franjo

Šef poroćnik:
Drag. M. Janković
Drag. M. Janković

" Skraćenica od: partizanski top (ručni bacač velike razorne moći, sopstvene izrade).
M rasulo
" jednostrana

BR. 11

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U VIPAVSKOJ DOLINI I NA COLU[1]

ŠTAB
XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Položaj, dana 20. XII 1944. u 20 č.
Predmet: Izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Po završenoj akciji na Krasu[2] morali bismo po vašem naređenju uputiti jednu kompletnu našu brigadu na Pivku.

Za vreme priprema za nov raspored naših jedinica i s njima povezane zadatke primili smo poseban izveštaj od Komande mesta Postojna o pripremanoj ofanzivi na Vipavsku dolinu.[3]

Zbog novonastale situacije rasporedili smo naše jedinice kao što se to vidi iz priloženog naređenja.[4]

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/1. U gornjem desnom uglu je crvenom olovkom dopisano: »Op« i mastilom: »Štev.: 70/45«, što označava broj delovodnika Štaba 9. korpusa, te da je dokumenat predat Operativnom odseku.

' Reč je o napadu na neprijateljeva uporišta Dutovlje i Kreplje (vidi dok. br. 10).

[1] Podrobnije o angažovanim neprijateljevim snagama vidi dok. br. 21.

[4] Štab 30. NO divizije je 18. decembra 1944. izdao naređenje za nov raspored snaga:

»...1.) *XVII SNOB »Simon Gregorčič«* se tokom današnje noći premešta na Col. Brigada treba da rasporedi bataljone tako da će sa istima imati najtešnju vezu, te da će u slučaju potrebe moći da svoj udar sasredi na jednu tačku. Odmah po dolasku na nove položaje treba patrolama da kontroliše pravce Crni Vrh — Zadlog i Podkraj — Bukovje te Kalce. Obaveštajna služba treba da odmah proveri sve podatke kako bi dobila tačnu sliku situacije na svom sektoru.

2.) *XVIII SNOUB »Bazoviška«* ostaje u rejonu Štjak — Erzelj — Vrtovče tako da najjači bataljon ostaje na Štjaku. Patrolama kontrolisati neprijateljeva uporišta. Obaveštajna služba treba da izvidi situaciju u uporištima duž pruge i na Krasu. Tačno treba ustanoviti kakav je utisak ostavila naša poslednja akcija.

3.) *XX brigada d'asalto »Trieste«* ostaje na svom dosadanjem sektoru sa zadatkom da patrolama kontroliše uporište Dornberk i aktivnim patrolama, kojima treba pridodati snajperiste, napada neprijatelja koji radi na utvrđivanju kod Ajševice. Bataljon koji se nalazi na Trnovom mora patrolama kontrolisati Banjšku planotu. Isto tako mora obaveštajna služba tačno da izvidi stanje na železničkoj pruzi Gorica — Sv. Lucija fsada: Most na Soči] te da kontroliše saobraćaj.

Dana 19. o. m. u ranim jutarnjim časovima krenulo je iz uporišta Dornberk, gde su stigli protekle noći, oko 500 neprijateljevih vojnika u tri kolone u pravcu Ajdovščine. Glavnina se kretala želtzničkom prugom, leva pobočnica levo od železničke pruge, a desna pobočnica, jačine oko 200 ljudi, kretala se iz Dornberka preko Preserja na Brje[5] i dalje za Vrtovče, odakle je produžila za Planinu. Kod Vrtovča je prihvatio borbu V bataljon XVIII brig., ali je neprijatelj posle kraće borbe produžio put. Istovremeno je iz Štanjela nastupala neprijateljeva kolona, jačine 250 ljudi, koja se u Zgornjoj Branici[6] podelila na dva dela. Jedan (leo usmerio se u pravcu Vrtovča, a drugi deo u pravcu Erzclja. Peti bataljon XVIII brig, sukobio se i sa ovom kolonom i proterao je nazad, te je neprijatelj imao tom prilikom 8 poginulih. Kolona je zatim produžila nastupanje u pravcu Erzelja, gde je s njom prihvatio borbu IV bat., koji je vodio borbu i sa drugom kolonom koja je nastupala [u tom pravcu]. Kod Planine se s neprijateljevom kolonom koja je nastupala iz pravca Vrtovča sukobio I bat. XVIII brig. O rezultatima ovih borbi još nemamo izveštaja. Iz Planine je u 17 časova stigla u Ajdovščinu manja [neprijateljeva] patrola, koja se posle kraćeg zadržavanja vratila na Planinu.

Istog dana ujutro je nastupala iz Razdrtog u pravcu Št. Vida[7] kolona jačine oko 300 ljudi. Kolona se obezbeđivala pobočnicama, te za sada još ne znamo tačno da li je i kakve borbe s njom vodio III bat. XVIII brig. Zbog pokvarene radio-stanice, sa XVIII brigadom nemamo nikakve veze, a V bataljon se noću 19/20. o.m. prebacio preko druma i danas u podne stigao do našeg štaba.

Dana 19. o. m. neprijateljeva kolona jačine 300 Nemaca, belogardista i četnika stigla je iz Logateca preko Hrušice u Podkraj.[8] Oko 10 časova otpočeli su u 4 kolone [nastupati] u pravcu Cola. Jedna kolona je nastupala preko Vodica, glavnina drumom Podkraj — Col, jedna kolona ispod druma a jedna

4.) *Štab divizije* nalaziće se u Slokarjima.

5.) Sve jedinice treba da su na određenim položajima najkasnije do 19. o.m. do 6 časova. Odmah po dolasku na nove položaje moraju še sve jedinice bezuslovno priključiti na telefonsku mrežu i javiti se našoj centrali...« (AIZDG, k. 226/1).

[s] Na karti 1:100.000 ovo selo nije obcležcno. a nalazi se 7 km jugozapadno od Ajdovščine i obuhvata zaseoke Kodrovi, Martini, Furlani itd.

[1] Zaselak, 3 km istočno od Štanjela. Na karti 1 : 100.000 piše: Braniča.

[7] Sada: Podnanos.

' Na ovom pravcu je nastupao 2. bataljon 139. puka nemačke 1SS. rezervne brdske divizije (vidi dok. br. 131).

kolona drumom Bela — Senabor. Jedinice XVII brigade su posele položaje jugoistočno i istočno od Cola, od kote 1065' preko kote 981 i dalje prema drumu. Posle prvog sukoba su jedinice XVII brigade neprijatelja odbacile i naterale u bekstvo. Neprijatelj se ubrzo snašao i još većom snagom pritisnuo na naše položaje. Jedinice su se pod borbom izvlačile na severoistočnu stranu Cola i zaposele kote 681 i 955. Posle dvoipočasovne borbe neprijatelj je uspeo, iskoristivši maglu i pad mraka, da oko 17 časova upadne u samo selo. Zatim su se jedinice XVII brigade povukle s kote 681 i zaposele položaje ispod kota 961 i 871. Kako je za to vreme stiglo u Zadlog oko 250 neprijateljevih vojnika,[10] XVII brigada je uputila li bat. na Malu Goru, te je ovaj bataljon poseo položaje kod mlina, između kota 969 i 1024.

Iz Ajševice je dana 19. o. m. nastupala neprijateljeva kolona preko Ščmpasa u pravcu Crniča. Pobočnica ove kolone kretala se preko Sv. Mihaela" u pravcu Vitovlja, gde je napala bataljon XX brigade koji se tu nalazio na položajima kod Oseka. Posle kraće borbe bataljon se povukao u pravcu Ravna i poseo položaje iznad kote 361. Neprijatelj je od Vitovske crkve prodro na Vitovski vrh, gde ga je napao bat. DK'[2] i odbacio nazad tako da je bio oteran i od Vitovske crkve. Za glavnom kolonom, koja je nastupala drumom i uklanjala minska polja koja je između Crniča i Sempasa postavio naš Minerski bataljon, nastupala je motorizovana kolona sastavljena od 4 tenka PZKW-3, 3 do 4 oklopna automobila i 20 kamiona. Ova kolona je tog dana stigla do Crniča. Zbog prodora neprijatelja na Vitovski vrh bila je preko Kmice upućena jedna četa bataljona »Mazzini«[13] sa zadatkom da neprijatelja napadne i protera. Kako je neprijatelj za to vreme već izvršio povlačenje, ova četa je, po naređenju [Štaba] DK, upućena na Trnovo, gde je posela položaje zajedno sa bataljonom XX brigade koji se tu nalazio.

' Sve kote iznete u izveštaju nisu obeležene na karti 1:100.000. Verovatno je izveštaj pisan po karti 1:50.000.

[10] Na tom pravcu su dejstvovali delovi 2. bataljona 10. SS policijskog puka iz Idrije (vidi dok. br. 21).

" Sada: Smihel. Na karti 1:100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: St. Mihel.

[12] Devetog korpusa. Odnosi se na Zaštitni bataljon Štaba 9. korpusa NOVJ.

Bataljon »Macini« (Mazzini), iz sastava 158. brigade »Antonio Gramši« (Antonio Gramsci) italijanske partizanske 1. udarne divizije »Garibaldi Natizone« (Garibaldi Natisone), 28. novembra 1944. upućen je sa sektora Brda preko Soče, na Banjšku planotu, u sastav 30. NO divizije, gde se nalazio sve do februara 1945, kada je ponovo vraćen u sastav divizije »Garibaldi Natizone« (vidi dok. br. 112).

Dana 20. o. m. stigli su u ranim jutarnim časovima u Ajdovščinu dva tenka i 7 kamiona. Istovremeno je neprijateljeva pobočnica nastupala iz Kamnja u pravcu Štomaža, gde je imala manji sukob sa bataljonom XX brigade koji se tu nalazio. Istog dana pre podne stigla je neprijatelju, koji se nalazio na" Colu, pomoć dve kolone u ukupnoj jačini 500 ljudi. Neprijatelj je oko 13,30 časova otpočeo nastupanje u tri kolone u pravcu naših položaja. Jedna kolona je išla direktno iz ?ola po brdu preko kote 961, druga kolona je nastupala drumom, a desna pobočnica preko Zagoliča. Zasede I bat. XVII brigade, koje su se nalazile na ovim kotama, imale su manji sukob s neprijateljem a zatim su se povukle. Prvi bataljon je poseo položaje ispod kote 1002, a III [bataljon] na suprotnoj strani druma na kotama 806 i 983. Neprijatelj je uspeo da prodre do kote 896 a kasnije i u dolinu ispod kote 1002. Zbog toga je III bataljon bio povučen i poseo je položaje severno od raskrsnice puteva Otlica — Col i Zadlog, te zapadno od ovog druma koji od raskrsnice vodi u pravcu Zadloga. Neprijatelj je nastupao južno od kote 1002, te je izvršio opkoljavanje desnog krila naših položaja, pa se zbog toga bataljon povukao na Otlicu. Komandant brigade, s kojim se nalazila i Prateća četa i komora, na taj način je izgubio vezu sa II i III bataljonom. Neprijatelj koji je prodro na kotu 856 dalje nije nastupao, pa su bile upućene tri patrole i jedan vod Udarne čete sa zadatkom da nasilno izviđaju neprijateljeve položaje, napadnu neprijatelja i po mogućnosti ga odbace.

Zbog neprijateljcvog nastupanja uputili smo u Mrzlu Rupu Dopunski bataljon, kojem su priključeni: 134 nenaoružanih drugova iz XXXI divizije, Artiljerijski divizion i bataljon »Mazzini« sa 78 Francuza.

Dana 20. o. m. pre podne iz Grgara je krenula na Banjšice neprijateljeva kolona jačine 300 ljudi. Zbog toga je tamo upućena grupa od 30 ljudi iz XX brigade i 40 ljudi iz bataljona DK sa zadatkom da neprijatelja napadnu i proteraju. Istog dana oko 10 časova stigla je u Ravnicu neprijateljeva kolona jačine oko 100 ljudi, a zatim još dve kolone nepoznate jačine. Odatle je neprijatelj oko 13 časova otpočeo nastupanje u pravcu Trnova, gde je stigao oko 17 časova. Jačina neprijatelja u Trnovu računa se na oko 400 ljudi s jednim tenkom, jednim oklopnim automobilom i nekoliko kamiona. Tačnih izveštaja o stanju u Trnovu i o rezultatu borbe na Banjšici još nemamo. Istog dana oko 18 časova stigla je iz Ajdovščine u Lokavec neprijateljeva kolona jačine 80 ljudi, te se još uvek tu nalazi.

Zbog promenjene situacije povukli smo oba bataljona XX brigade i uputili ih na Trnovo sa zadatkom da se povežu

sa bataljonom koji se već tu nalazi na položaju i da spreče neprijateljev ispad iz Trnova.

XVII brigada ima zadatak da u toku noći prikupi sve svoje ljudstvo te posle izvršenog izviđanja neprijateljevih položaja izvrši napad i neprijatelja protera. Privremeno smo V bataljon XVIII brigade stavili pod komandu Štaba XVII brigade. U slučaju daljeg neprijateljevog nastupanja rasporedićemo naše jedinice na najboljim položajima te ćemo iskoristiti sve mogućnosti za manevar snagama kako bi naneli neprijatelju što veće gubitke u živoj sili.

U XVIII brigadu smo uputili posebnu patrolu koja ima zadatak da pronađe brigadu na njenom sektoru i dostavi joj našu poštu. Brigadi smo postavili zadatak da putem obaveštajne službe ustanovi tačnu situaciju na Pivki i, u slučaju da situacija bude povoljna, što pre krene na taj sektor, odakle treba da napadne neprijatelja u leđa.

Prednjem izveštaju još dodajemo da je većina neprijatelja koji nastupa iz pravca Logateca i Pivke sastavljena od nedićevaca, belogardista i manjeg dela Nemaca, koji imaju i komandu. U neprijateljevim jedinicama koje nastupaju iz pravca Gorice i Krasa primećeno je da su to uglavnom fašisti. Sem toga, u nemačkim jedinicama je ljudstvo svih mogućih nacionalnosti. Prema primljenim izveštajima kreću se po selima u Vipavskoj dolini obučeni na partizanski način, s titovkama na glavi, i sigurno pokušavaju razne provokacije. Ustanovili smo da su nedićevci prilično dobri borci, koji veoma dobro manevrišu i prebacuju se u borbi, a ne pucaju bez potrebe, što je sasvim razumljivo jer se ova banda sastoji iz bivših jugoslovenskih žandarma, policajaca i sličnih propalih duša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P.
Janko Rudolf

Izveštaj zaključen u 22.40

Dostavljeno Štabu IX korpusa po specijalnom kuriru.

BR. 12

RELACIJA ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 21. DECEMBRA 1944. DOSTAVLJENA ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE GORENJA VAS[1]

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 21. 12. 44.
Op. broj: 628/44.

Predmet: Relacija o borbama prilikom napada na neprijateljevo uporište Gorenja Vas.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Sekcija Idrija 1 : 100.000, italijansko izdanje)

I) ZADATAK

Štab XXXI divizije postavio je sebi zadatak da uništi neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi iz sledećih razloga:

a)

Samo uporište u Gorenjoj Vasi predstavlja predstražu Dolomita sa severne strane a istovremeno i vezu između Škofje Loke i Idrije s jedne i između Škofje Loke i Lučine s druge strane.

Ovo uporište je od velikog značaja za neprijatelja jer ono omogućuje da u Poljanskoj dolini postoje manja uporišta kojima ovo uporište služi kao baza — razume se, uz pomoć velikog uporišta u Škofjoj Loci.

Uporište u Gorenjoj Vasi uspostavljeno je već u prvim danima nemačke okupacije.

b)

Uništenjem neprijateljevog uporišta u Gorenjoj Vasi bilo bi omogućeno našim jedinicama da vrše dalje operacije u centar Dolomita s tim da se postepeno unište neprijateljeva uporišta u Lučinama, Suhom Dolu, Crnom Vrhu itd. Padom Gorenje Vasi automatski bi pala sva ostala uporišta između Gorenje Vasi i Škofje Loke. Iako Nemci ne bi ponovo uspostavili upo-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/III. Broj delovodnika je dopisan olovkom.

^m m

rišta u Poljanama,[2] operacije naših jedinica ne bi se mogle normalno razvijati u pravcu Dolomita, jer bi nas u ovom dejstvu veoma ometalo pomenuto uporište.

c)

Padom uporišta u Gorenjoj Vasi bile bi omogućene operacije naših jedinica u pravcu železničke pruge Ljubljana — Kranj, koja je od velike važnosti za neprijatelja.

d)

Uporište u Gorenjoj Vasi služi neprijatelju kao polazna baza za operacije protiv naše slobodne teritorije, jer je brojno toliko jako da može vršiti ispade.

e)

Pošto je našoj diviziji dodeljen sektor Dolomita za kontrolu i za postepeno uništavanje neprijateljevih uporišta i snabdevanje hranom, neophodno je potrebno da se unište ova uporišta, kako bismo mogli dalje razvijati naše operacije. Iskustva su pokazala da se veće jedinice u Dolomitima ne mogu zadržavati duže zbog guste mreže neprijateljevih uporišta koja se tu nalaze.

f)

U vezi s pomenutim pod tačkom d) uvek smo morali, kada smo se nalazili na sektoru Cerkna, upotrebiti veći deo svojih jedinica za obezbeđenje u pravcu ovog uporišta.

II) PROCENA SITUACIJE

1) U uporištu Gorenja Vas bilo je 145 belogardista,[3] 105 graničara i 3 žandarma. Smešteni su na 6 mesta i u jednospratnom bunkeru. Uporišta su smeštena u Sokolskom domu, kod Šorlija, Lojzovša, u školi, kod Kalarja, u parohiji i u jednospratnom bunkeru. Sem ovih otpornih tačaka postoji još veći broj bunkera i streljačkih zaklona. Sve otporne tačke su snažno utvrđene i okružene žičanom preprekom. Kao što smo već naveli, ovo uporište služi za obezbeđenje Škofje Loke s jugozapadne strane i uporišta u Dolomitima sa severne strane.

Za napad na uporište bila je određena XVI SNOB »J. P. Vojko« s tri bataljona.

U blizini Gorenje Vasi postoje sledeća uporišta koja dolaze u obzir za intervenciju:

[4]

Na neprijateljevu intervenciju se u prvom redu računalo iz Škofje Loke, iz Dolomita i iz Idrije, dok se iz ostalih uporišta nije računalo na intervenciju jer su brojno mala.

[2] Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

[3] Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

[4] Redakcija je izostavila tekst o rasporedu neprijatelja u okolnim uporištima, jer je identičan s tekstom u dok. br. 4.

2) Za izvršenje napada na Gorenju Vas, pored kompletne 3IXXI divizije, bile su đodeliene sledeće jedinice: XIX SNOB »Srečko Kosovel«, »Škofjeloški odred, Artiljerijski divizion s teškom haubicom, 2 brdska topa i 1 brzometnim topom, 3 »partopa« i jedan bataljon XVIII brigade.

Pre početka napada naše jedinice su bile skoncentrisane na sledećim sektorima:

III SNOUB »Ivan Gradnik« na sektom Srednje Brdo — Stara Oselica — Kladje na Zirovskom vrhu — Robidnica.

VII SNOUB »Fr. Prešeren« na sektoru Javorje — Četena Ravan — Mlaka.[5]

XVI SNOB »J. P. Vojko« bila je skoncentrisana na sektoru Fužina.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« bila je skoncentrisana na sektoru Goropeke — Blaž — Bukovec — Javorč.[6]

II bataljon XVIII SNOUB »Bazoviška« bio je skoncentrisan u rejonu Versenico[7] — Govecco[8] — Razpotie.[9]

Inž. bataljon bio je skoncentrisan u rejonu Sacris.'[0]

škofjeloški odred bio je skoncentrisan na sektoru Javorja.

Udarna četa bila je skoncentrisana u rejonu Dobračeva.

Divizion sa 4 oruđa bio je skoncentrisan na Čeplezu.

Zaštitni bataljon bio je skoncentrisan u selu Selo kod Žirija.

Za vreme napada bio je raspored naših jedinica sledeći: XVI SNOB »J. P. Vojko«, s tri bataljona, Artiljerijski divizion i 3 »partopa« su vršili napad na samo uporište. Napad se vršio iz tri pravca i to: Hotavlja, Dobrave i Poljana. Artiljerija je bila tako podeljena da je jedan brdski top bio kod bataljona koji je vršio napad iz pravca Dobrave, dok su se ostala 3 oruđa nalazila na drumu Hotavlje — Hlavče Njive. Kod svakog bataljona nalazio se po jedan »partop«.

III SNOUB »Ivan Gradnik« bila je u divizijskoj rezervi s tri bataljona i istoWemeno je davala uže obezbeđenje Vojkovoj brigadi. Jedan bataljon se nalazio u Dol. Brdu sa zadatkom da kontroliše neprijateljevo uporište u Poljanama, a jedan bataljon se nalazio u Bačni sa zadatkom da kontroliše drum Gorenja Vas — Lučine, dok se jedan bataljon nalazio u Gor. Dobravi. Četvrti bataljon pomenute brigade bio je za vreme

' Sada: Mlaka nad l.ušo.

' Blaž i Bukovec su imanja, a Javorč je zaselak na Zirovskom vrhu.

[7] Italijanski naziv za Gorenji i Spodnji Vrsnik.

' Italijanski naziv za Govejek.

' Italijanski naziv za Razpotje, zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.

" Italijanski naziv za Zakriž.

akcije dodeljen VII SNOUB »France Prešeren« i služio joj je kao njena rezerva.

VII SNOUB »Fr. Prešeren« bila je raspoređena na sektoru Rupar — Sv. Florijan" — Sv. Petra Hrib.'[2] Bataljon kod Rupara je imao zadatak da spreči neprijateljevu intervenciju koja bi naišla vojnim drumom, a sem toga morao je kontrolisati Sv. Tomaž.Ovaj bataljon je dobio zadatak da u Soteski minira drum Škofja Loka — Praprotno i tu drži zasedu jačine jednog voda. Bataljon kod Sv. Florijana imao je s jedne strane zadatak da kontroliše uporište kod Mureta[14] a sa druge strane da drži jaku zasedu na drumu Škofja Loka — Poljane iznad mesta gde će mineri ugraditi protivtenkovske mine. Bataljon na Sv. Petra Hribu imao je zadatak da ne dozvoli nikakvu neprijateljevu intervenciju drumom Škofja Loka — Poljane. Za vreme napada na Gorenju Vas pod komandu ove brigade potpadao je i 4. bataljon III SNOUB »Ivan Gradnik«, koji se nalazio na Mlaki i imao je zasedu u jačini jedne čete kod Sv. Lenarta. Zadatak je ovog bataljona bio da spreči eventualnu intervenciju neprijatelja iz Selške doline.

XIX SNOB »Srećko Kosovel« imala je zadatak da postavi jednu četu na Goropeke, a ostali deo bataljona na Goli vrh sa zadatkom da drži pod kontrolom sve prelaze preko bivše italijansko-nemačke granice te da kontroliše neprijateljeva uporišta Sv. Trije Kralji[14] i Rovte. Ovaj bataljon je takođe imao zadatak da kontroliše uporišta u Lučinama i Suhom Dolu. Jedan bataljon pomenute brigade dobio je zadatak da posedne rejon Planine" i kontroliše uporišta u Lučinama i Suhom Dolu, te drum Lučine — St. Jošt[18] sa severoistočne strane. Jedan bataljon je dobio zadatak da se rasporedi u rejonu Prelesja i da zatvori Lučine sa severne strane i drum Lučine — Gorenja Vas.

II bataljon XVIII brigade dobio je zadatak da rasporedi jednu četu na Goropekama, koja će sa četom XIX brigade kontrolisati neprijateljevo uporište Sv. Trije Kralji i drum Žiri — Rovte, 2 čete ovog bataljona dobile su zadatak da se razmeste na Vrsniku i da kontrolišu neprijateljevo uporište u Veharšama i drže stalnu zasedu na k. 717. Ostale dve čete rasporedile

" Sada: Florjan nad Zmmcem.
[12] Sada: Hrib pri Zmincu.
[13] Sada: Tomaž nad Praprotncm.
Imanje, 4,5 km jugozapadno od Škofje Loke.
" Sada: Lenart nad Lušo.
[14] Sada: Vrh nad Rovtami.
[17] Sada: Planina nad Horjulom.
" Sada: Šentjošt nad Horjulom.

su se na Razpotju sa zadatkom da kontrolišu uporište u Idriji i osiguravaju drum Idrija — Zelin."

škofjeloški odred je dobio zadatak da se rasporedi na sektoru Ogrin — Kuzovec[20] sa zadatkom da spreči neprijateljev ispad iz Crnog Vrha u pravcu Gorenje Vasi. Jedna četa je bila određena u zasedu južno od Poljana. Ova četa je imala zadatak da u toku noći vrši napade na uporište u Poljanama. Druga zaseda, jačine jednog voda, nalazila se na liniji Crni Vrh — Polhov Gradec sa zadatkom da napadne svako eventualno kretanje neprijatelja, a u toku noći da napada i samo uporište u Polhovom Gradecu.

Udarna četa je dobila zadatak da se 17. o.m. prebaci preko Prelesja do Aliča gde će se osigurati i predaniti. Sledeće noći kreće dalje preko Kuceja na Samotoricu. Ova četa je imala zadatak da dana 19. o. m. postavi zasedu na drumu Št. Jošt — Polhov Gradec i Št. Jošt — Horjul i napadne i razbije neprijateljeve patrole ili intervencije koje bi se kretale ovim drumovima. Noću 19/20. o.m. trebalo je da napadne četnički kantonman u Zaklanecu iznad Horjula, gde se nalazilo oko 30 četnika. Sledećeg dana trebalo je da drži ponovo zasedu na istom mestu a zatim da se noću 20/21. dec. prebaci preko granice na Zirovski vrh.

Inžinjerijski bataljon je imao zadatak da minira i izradi zaseke na drumovima Škofja Loka — Gorenja Vas, Škofja Loka — Praprotno i Žiri — Rovte. Bataljon je takođe dobio zadatak da uputi minere u XVI SNOB »J. P. Vojko«, koji će biti angažovani za vreme čitave akcije. Bataljon je morao ostaviti 1 vod u Zakrižu sa zadatkom da vrši osiguranje u pravcu Bukova.

Artiljerijski divizion je imao zadatak da se s jednim brdskim topom kreće zajedno sa XVI SNOB do Lajša, dok su se tri oruđa kretala drumom preko Kopačnice na Hotavlje. Divizion je imao zadatak da stupi u dejstvo dana 19. o.m. ujutro.

Štab divizije se nalazio u Hotavljama a komandno mesto na drumu Hotavlje — Hlavče Njive, u blizini artiljerije.

2) Neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi nalazi se u Poljanskoj dolini na Gorenjskom. Od Gorenje Vasi izvodi jedan drum za Škofju Loku, jedan drum preko Žirija za Idriju i jedan drum za Lučine. Dolina u kojoj se nalazi ovo uporište je prilično široka a oko nje nalaze se brda čija je nadmorska visina 400—500 metara. Pristup samom uporištu je olakšan time da su na raspolaganju dva druma i to Žiri — Gorenja Vas

" Zaselak na raskrsnici puteva, 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

[a] Ogrin i Kuzovec su imanja, 6 km jugoistočno i 7 km istočno od Gorenje Vasi.

i Čeplez — Hotavlje, što je dobro poslužilo za pokret artiljerije. U neposrednoj blizini samog uporišta nalaze se manja brdašca koja omogućavaju neprimećen pristup naših jedinica.

3) Napad na preprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi bio je određen za dan 18. o.m. u 20 časova. Dolazak do samog uporišta nije bio težak i izvršio se blagovremeno. Kako jedinice nisu imale da pređu dalek put, to su stigle na položaje neumorne.

4) Napad je izvršen u zimsko doba, što ie otežavalo naše jedinice zbog slabe odeće. Neprijatelj se nalazio u utvrđenim zgradama i bunkerima, te zima nije toliko negativno uticala na njegovo ljudstvo.

III) ODLUKA

Uporište u Gorenjoj Vasi je bilo uspostavljeno u prvim danima okupacije i veoma je snažno utvrđeno, što se vidi iz priložene skice.[21] Zgrade su masivne, sem Sokolskog doma. Takođe su moderno izgrađeni bunkeri, među kojima su i takvi koje je izgradila bivša jugoslovenska vojska. Skoro svi bunkeri i otporne tačke međusobno su povezani dubokim streljačkim rovovima.

Drumovi su prilično široki, što otežava nastupanje naših jedinica zbog vatre iz neprijateljevih bunkera i crkvenog tornja.

Stab divizije odlučio se da napad izvrši sa tri bataljona. Artiljerijskim divizionom i sa tri »partopa«. U rezervu su bili određeni tri bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik«.

IV) ZAPOVEST

Prilažemo zapovest našeg štaba za napad na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi.[22]

Za vreme borbe bilo je izdato još nekoliko naređenja koja su pomenuta pod brojem V).

V) IZVRŠENJE

Sve jedinice su krenule na izvršenje svojih zadataka dana 18. o. m. III SNOUB »Ivan Gradnik« krenula je sa svojih položaja iz sektora Kladje, Stara Oselica, Srednje Brdo na položaje i to: jedan bataljon na Dolenje Brdo, jedan na Bačne i jedan ka Sv. Antonu.[23]

" Redakcija skicu ne objavljuje a nalazi se u AIZDG, k. 240.

[23] Vidi dok. br. 4.

[23] Odnosi se na Žirovski vrh Sv. Antona; sada: Zirovski Vrh nad Gorenjo Vasjo.

VII SNOUB »Fr. Prešeren« krenula je sa svojih položaja sa sektora Javorje, Cetena Ravan i Mlaka na položaje i to: jedan bataljon u rejon Rupara, jedan bataljon u rejonu Sv. Florijana i jedan [bataljon] u rejon Sv. Petra Hrib.
XVI SNOB »J. P. Vojka«, koja je bila skoncentrisana u selu Fužine, sa svim bataljonima je krenula do Hotavlja. Zatim su se bataljoni kretali sledećim redom: 1. bataljon je krenuo preko Hlavčih Njiva na Dolenje Brdo i preko Srednje VasP u Gorenju Vas. Drugi bataljon je produžio put od Hotavlja u pravcu Lajša a zatim u pravcu Gorenje Vasi. Treći bataljon se kretao od Hotavlja drumom u pravcu Gorenje Vasi.
XIX SNOB »Srećko Kosovel«, koja se nalazila na sektoru Javorč — Blaž — Goropeke, krenula je na nove položaje i to s jednim bataljonom na Goli vrh, s jednim bataljonom u rejon Planine i s jednim bataljonom u Prelesje.
II bat. XVIII SNOUB »Bazoviška« je već ranije poseo određene položaje i to s jednom četom na Goropekama, sa dvema četama na Vrsniku i sa dvema četama na Razpotju.
škofjeloški odred premestio se sa sektora Javorje, gde je bio skoncentrisan, na sektor Ogrin — Kuzovec.
Udarna četa je već 17. o. m. krenula preko Žirovskog vrha do Aliča i dalje u pravcu Horjula.

Inžinjerijski bataljon se kretao zajedno s jedinicama kojima je bio dodeljen.
Artiljerijski divizion se kretao iz Čepleza kroz dolinu Kopačnice do Hotavlja a zatim je krenuo sa tri oruđa drumom u pravcu Hlavčih Njiva. Jedan brdski top se kretao sa 2. bataljonom XVI SNOB. Štab divizije se kretao iz Sela preko Fužina za Hotavlje.

Tok napada.

18. 12. 1944.

XVI SNOB »J. P. Vojko«

Već prilikom pokreta pomenute brigade neprijatelj je osetio prisutnost naših jedinica i otpočeo vatreno dejstvo iz minobacača. Ova vatra nije imala nikakvog efekta.

Sva tri bataljona približila su se uporištu, odn. bunkerima i uspela su da preseku žičanu prepreku na više mesta, tako da je bio omogućen dalji napad kroz ove otvore. Bio je izvršen napad na prve bunkere, na koji je neprijatelj veoma snažno reagovao tako da mi nismo uspeli uništiti nijedan bunker.

Ostale jedinice u toku tog dana nisu vodile nikakve borbe.

[24] Sada: Srednja Vas-Poljane.

XVI SNOB »J. P. Vojko« produžila je svoj napad sve do 6 časova, ali još uvek bez nekog vidnog rezultata. Bataljon koji je vršio napad iz pravca Dobrave uspeo je da na mnogim mestima preseče žičanu prepreku tako da ova više nije smetala.

Artiljerijski divizion je oko 7 časova stupio u dejstvo i to jednom haubicom sa druma Hotavlje — Gorenja Vas, jednim brdskim topom ispod kote 587 a drugim s kote 527. Brzometni top se nalazio ispod kote 587. Dva brdska topa su bila tako raspoređena da su mogli da dejstvuju na bunker na padinama Zirovskog vrha i na bunker na Taboru.[2S]

Jedinice XVI SNOB stalno su napadale uporište, ali, uprkos tome što je moral boraca bio na vanredno visokom stepenu, nije izvršen nijedan organizovan i energičan juriš. Uzrok je u tome da starešine nisu bile u stanju da iskoriste odlično raspoloženje ljudstva za borbu.

Napad se produžio čitavu noć dana 19. o. m. Borci su uspeli da se približe uporištu na malo odstojanje, ali zbog vanredno snažne mitraljeske vatre nisu uspeli da prodru ni u jednu otpornu tačku.

Oko 20 časova bio je izvršen napad na bunker na Taboru, koji je bio posle snažne artiljerijske vatre uništen, i time je bilo našim jedinicama omogućeno dalje nastupanje u pravcu uporišta.

Drugi bataljon pomenute brigade je u svom nastupanju stigao u blizinu uporišta i poseo jednu kuću, koju je neprijatelj zatim zapalio, te je bataljon bio prinuđen da se povuče.

III SNOUB »Ivan Gradnik«

Stab divizije, da bi olakšao napad Vojkove brigade, izdao je naređenje III SNOUB »Ivan Gradnik« da s jednom četom izvrši napad na neprijateljev bunker na padinama Zirovskog vrha. Ovo naređenje je izdato posle zapovesti. Noću 18/19. o. m. bunker nije bio uništen, jer je neprijatelj pružao veoma snažan otpor. Moralo se sačekati dan da prvo bunker napadne vatrom artiljerija i tek zatim pešadija. U toku dana ova četa je vršila samo puškaranje, dok je artiljerija dejstvovala po burkeru i prinudila neprijatelja da ga napusti oko 19 časova. Neprijatelj se neprimetno povukao u uporište, i to zbog toga što nije bilo dovoljne kontrole. Po odlasku neprijatelja četa je zaposela bunker i položaje oko njega.

Ostale jedinice ove brigade u toku dana nisu vodile nikakve borbe, sem manjeg puškaranja oko Poljana.

[a] Brdašče na severnoj ivici Gorenje Vasi. Na karti nije obeleženo.

VII SNOUB »Fr. Prešeren«

U 17,30 časova nastupala je jedna neprijateljeva kolona, jačine 150 ljudi, iz pravca Gabrovo, jarugom u pravcu Breznice,[2A] gde se nalazio 2. bataljon pomenute brigade. Zaseda bataljona jačine jednog voda, koja se nalazila na koti 832, otvorila je vatru na neprijatelja, ali kako nije radio mitraljez, zaseda se povukla i neprijatelj je ovu kotu poseo. Oko 20 časova bataljon je izvršio juriš i ponovo poseo pomenutu kotu. Tom prilikom imali smo 2 poginula i jednog ranjenog. Neprijateljevi gubici 3 poginula i 2 ranjena.

U 15 časova je jedna neprijateljeva patrola jačine 30 ljudi nastupala u pravcu položaja 3. bataljona kod Sv. Florijana, odn. u pravcu k. 589. Posle prvih hitaca neprijatelj se povukao u pravcu uporišta kod Mureta.

Oko 18 časova je drumom iz Škofje Loke nastupala neprijateljeva kolona jačine 150 ljudi, koja je ispred miniranog druma i naše zaseke prešla reku [Poljansku] Soru i nastupala ispod položaja 1. bataljona, koji se nalazio na Sv. Petra Hribu a nije primetio neprijatelja. Zaseda 3. bataljona je napala neprijatelja, ali je nadmoćni neprijatelj uspeo da prodre dalje u pravcu Poljana.

Oko 19 časova nastupao je neprijatelj drumom iz Škofje Loke u pravcu Poljana sa tri tenka i 6—7 kamiona. Pomoću minodetektora neprijatelj je uspeo da pokupi mine i ukloni zaseke a zatim je produžio put u pravcu Poljana. 3. bataljon je napao neprijatelja ali bez uspeha.

XIX SNOB »Srećko Kosovel«

Pre početka napada bilo je naknadno izdato naređenje da brigada ostavi 1 četu na položaju na Goropekama zajedno s jednom četom II bataljona XVIII SNOUB, da bi II bataljon XVIII SNOUB imao 2 čete na Razpotju. Brigada nije imala većih borbi, sem puškaranja oko uporišta u Lučinama i Suhom Dolu.

Artiljerijski divizion

Oko 7 časova stupila je u dejstvo artiljerija čiji raspored smo već naveli. Pogoci artiljerije bili su veoma dobri, naročito kod otporne tačke Sokolski dom, koji je bio više puta direktno pogođen. Iako je artiljerija bila izložena vatri neprijateljevih mitraljeza, uspela je da se približi na malo odstojanje od uporišta, a brzometni top je uspeo da protera neprijatelja sa

Sada: Breznica pod Lubnikom.

crkvenog tornja. Takođe su i »partopovi« imali više punih pogodaka u otporne tačke i bunkere. Može se reći da glavni uspeh za postignute rezultate pripada samo artiljeriji.

Svakako bi uspeh bio još veći da nije bilo sabotiranih granata i da su bila ispravna sva oruđa. Brzometni i brdski top otkazali su u samoj akciji i morali su se za neko vreme povući radi opravke.

Itizinjerijski bataljon

Jedinice ovog bataljona dodeljene nekim drugim jedinicama učestvovale su u akcijama na raznim sektorima.

U Gorenjoj Vasi su se mineri veoma dobro pokazali prilikom miniranja pojedinih neprijateljevih bunkera. Za vreme akcije je Minerska četa imala 9 ranjenih i 3 poginula.

Udarna četa

Kako je već navedeno, Udarna četa je dobila zadatak da uništi kantonman četnika u Zaklanecu iznad Horjula. Takođe je dobila zadatak da za vreme napada na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi drži stalne zasede na drumovima St. Jošt — Horjul i Št. Jošt — Polhov Gradec. Pomenuta četa je stigla do Zaklaneca, ali neprijatelja tu više nije bilo. Za vreme svog boravka u Dolomitima četa je imala dva manja sukoba s neprijateljevim patrolama, koje su odmah posle nekoliko hitaca pobegle u uporište. Pri tom je četa imala 1 poginulog i 1 dezertera.

Dana 20. 12. 44.

XVI SNOB »J. P. Vojko«

U toku noći bataljoni su produžili s napadom na uporište u Gorenjoj Vasi i približili mu se na veoma malo odstojanje. Neprijatelj je još uvek pružao veoma snažan otpor. »Partopovi« su napravili nekoliko dobrih pogodaka i neke naše jedinice posele su nekoliko kuća oko otpornih tačaka. Iz jedne kuće morale su se povući jer ju je neprijatelj zapalio.

Oko 10 časova ispred Gorenje Vasi pojavila se 1 kolona jačine 3 tenka, oklopnog automobila i 5 kamiona. Naše jedinice su se nalazile u selu i o tome nisu bile obaveštene, jer nije znao ni Štab divizije da su tenkovi probili položaje VII SNOUB. Jedinice brigade našle su se u veoma teškoj situaciji jer su morale da vrše napad na dve strane. Povlačenje je bilo otežano zbog toga što je bio dan i zbog čistine. Neprijatelj je veoma snažno dejstvovao iz sveg raspoloživog oružja, kako

iz uporišta tako i iz oklopnih sredstava. Ovom prilikom bio je oštećen 1 neprijateljev tenk. Bataljoni su se povukli iz sela s ciljem da produže borbu.[27]

III SNOUB »Ivan Gradnik«

Dobila je zadatak da s jednim bataljonom podrži napad XVI SNOB »J. P. Vojko« i to iz pravca Poljana.

Bataljon je prešao u napad oko 1 čas i zajedno s jedinicama XVI SNOB vršio napad na uporište sve do dolaska neprijateljevih tenkova, nakon čega se morao i ovaj bataljon povući.

Oko 11 časova išla je jedna pobočnica (od neprijateljeve kolone koja se kretala u pravcu Gorenje Vasi iz Poljana) u pravcu Volče. Ova pobočnica bila je jačine oko 60 ljudi. Naša zaseda koja se nalazila iznad druma Poljane — Volča napala je neprijatelja i posle kraće borbe povukla se na više položaje.

Istovremeno je druga neprijateljeva kolona, jačine 80 ljudi nastupala u pravcu Dobrave, gde se nalazio Štab brigade. Štabna zaštita je napala ovu kolonu i zaustavila dalje nastupanje. Istovremeno je neprijatelj iz tenka vatrom dejstvovao po štabu pomenute brigade i tom prilikom poginuo je zam. komandanta brigade drug poručnik Jovanović Svetolik — Mito.

Za vreme ove akcije brigada je imala 5 poginulih i 6 ranjenih.[28]

VII SNOUB »Fr. Prešeren«

Oko 12 časova išla su iz Škofje Loke u pravcu Poljana 3 kamiona, koje je napala zaseda 1. bataljona. Jedan od kamiona je bio oštećen i neprijatelj je imao 1 poginulog i 4 ranjena. Ostala dva kamiona su se probila i produžila put u pravcu Poljana.

U 14 časova naišla su drumom iz Poljana u pravcu Škofje Loke 3 kamiona, koje je zaseda takođe napala, ali bez rezultata.

U 14,50 časova je jedna neprijateljeva kolona jačine 150 ljudi udarila u leđa 1. bataljonu ispod kote 568, koju je nepri-

[a] O napadu na neprijateljevo uporište Gorenja Vas postoji i izveštaj 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 21. decembra 1944. Redakcija taj izveštaj ne objavljuje jer on ne iznosi ništa bitno novog. (AIZDG, k. 282a/II).

[28] O borbama 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« pri napadu na Gorenju Vas postoji i izveštaj ove brigade od 22. decembra 1944 (AIZDG, k. 279/111).

jatelj zatim poseo. Zbog toga se bataljon povukao na k. 852. U ovoj borbi bio je ubijen 1 i ranjen 1 neprijateljev vojnik.

Iz pravca uporišta kod Mureta nastupala je neprijateljeva kolona jačine 80 ljudi u pravcu Sv. Florijana, koju je bataljon napao i naterao u bekstvo u uporište. Prilikom ove borbe naši su imali 2 poginula, 1 ranjenog i 1 je nestao. Bio je izgubljen 1 puškomitraljez »bren« i 1 ital. puška. Neprijateljevi gubici: 2 poginula i 5 ranjenih.

Ostale jedinice tog dana nisu vodile borbe.

Kako je neprijateljev bunker na padinama Zirovskog vrha bio uništen, tu smo postavili brdski top, koji je zaplenio neprijatelj, jer se isti nije mogao spasti zbog iznenadne intervencije neprijateljevih oklopnih sredstava.

U uporišta Poljane i Gorenja Vas stiglo je u toku borbe oko 600 neprijateljevih vojnika sa 20 kamiona, 3 tenka i 1 oklopnim automobilom.

Dosad ustanovljeni gubici neprijatelja u Gorenjoj Vasi iznose 45 poginulih i 30 ranjenih.

REKAPITULACIJA

Naši gubici:	poginulo: 23 ranjeno: 49 nestalo: 67.	Zaplenjeno: 1 ital. puška.
Neprijateljevi gubici:	poginulo: 534- 18 =71 ranjeno: 424-[12] =54 zarobljeno: 1.	Oštećeno 1 tenk 1 kamion 1 oki. [automobil].

Izgubili smo:

1 brdski top kal. 75 mm,
1 laki minobacač,
2 puškomitraljeza,
1 protivtenkovska puška,
1 automat,
7 ital. pušaka,
1 pištolj.

Zaplenili smo:

1 reflektor,
400 metaka,
4 saržera za »zbrojevku«.

VI) KRITIČKI OSVRT

Prilikom napada na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi primećene su sledeće greške:

a) Moral ljudstva kod svih naših jedinica bio je na visokom stepenu, naročito kod jedinica XVI SNOB »J. P. Vojko«. Uprkos tome što je moral bio na takvoj visini, brigada nije postigla takav rezultat kao što je trebalo, i to iz razloga što komandni kadar nije bio na takvoj visini da bi iskoristio raspoloženje boraca.

b) Još uvek naše jedinice ne znaju da iskoriste vatru artiljerije i drugog automatskog oružja, te da se pomoću toga što više približe neprijatelju a sa što manje gubitaka.

c) Napad na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi morao se izvršiti u određenom vremenu, a divizija nije imala dovoljno vremena da se temeljito pripremi za napad. Osnovnih punjenja za minobacač nismo imali. Za akciju je divizija raspolagala sa oko 250 kg eksploziva. U slučaju da smo zauzeli uporište, ne bismo imali dovoljno eksploziva da uništimo sva utvrđenja u Gorenjoj Vasi. Da smo produžili napad još izvesno vreme, nestalo bi nam eksploziva.

d) Više puta je našim jedinicama skrenuta pažnja da moraju da budu na položajima veoma budne, naročito tada kada vrše blokadu. Uprkos tome, još uvek se dešava da su naše jedinice iznenađene, što za posledicu ima gubitak oružja.

e) Još uvek se primećuje da našim jedinicama nedostaje samoinicijative. Kada je napadnuta jedna jedinica, druga joj ide u pomoć tek tada kada dobije naređenje od pretpostavljenog štaba.

f) Prilikom napada na Gorenju Vas veza oko samog uporišta je besprekorno funkcionisala. Telefonisti i signalisti su dali sve od sebe iako je linija bila više puta prekinuta od naših ili neprijateljevih mina.

Via) NEPRIJATELJEVA TAKTIKA

U ovim borbama može se reći da neprijatelj nije primenio nikakvu novu taktiku koja bi bila od značaja da se napomene.

S naše strane bilo je preduzeto sledeće:

U centar Dolimita bila je upućena naša Udarna četa s ciljem da uznemirava neprijatelja i onemogući mu intervenciju u pravcu napadnutog uporišta. Iako ova četa nije vodila veće

borbe, može se reći da je prilično pridonela da intervencije- iz Dolomita uopšte nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:	M. P.	Sef odseka, poručnik:
Petelin Stanko-Vojko		Vukčević Blažo
Vojko		Vukčević

P.S. Od škofjeloškog odreda nemamo tačnih izveštaja o borbama koje je vodio ovaj odred. Poznato nam je samo toliko da je vodio neke manje borbe.[29]

BR. 13

I2VEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 21. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI ODREDA U DECEMBRU[1]

ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV 1 POS
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, dana 21. 12. 1944.
Petnaestodnevni izveštaj
od 8. — 21. 12. 1944.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

Operativni odsek

8. 12. 1944. Štab Lackovog odreda nalazio se na Javniku,[2] 1 km zapadno od kote 879.
Po bataljonima nije održana nastava jer se formi-

[25] O borbama jedinica škofjeloškog NOP odreda u to vreme vidi dok. br. 21.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.

[2] Na karti 1:100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: Javniče.

rao nov odred. Iz ranijeg L. 0.[3] bilo je primljeno 16" drugova i 3 drugarice.
Neprijatelj ovog dana nije primećen.

9. 12. 1944. Stab L. O. sa I i II bataljonom nalazio se na istom položaju kao i prethodnog dana.
U blizini Pangracena, na austrijskoj granici, primećeno je oko 30 vermäna, naoružanih sa 2 mitraljeza, 8 automata i puškama. Prvi bataljon je poseo položaje, ali do borbe nije došlo jer je neprijatelj pobegao.
Po bataljonima je održana voj. i pol. nastava.

10. 12. 1944 Stab L. O. sa I i II bataljonom izvršio je pokret na nove položaje Brezni Vrh.
Neprijatelj tog dana nije primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Jedna četa I bataljona je otišla u ekonomsku akciju i donela nešto hrane za prehranu ljudstva.

11. 12. 1944. Štab L. O. sa I i II bataljonom nalazio se na istim položajima iz prethodnog dana.
Primećeno je kretanje neprijatelja — policajaca — u pravcu Sv. Duh — Vurmat. Neprijatelj je bio u jačini 80 policajaca, naoružanih većini brojem mitraljeza, automata i pušaka. Neprijatelj nije stigao u našu blizinu. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
O. C.[5] je izvestio da se na pravcu Maribor — Tezno — Betnava — Pohorje izgrađuju [protivjtenkovski rovovi, na kojima je zaposleno više hiljada radnika i radnica. Savezničkim bombardovanjem Maribora i okoline kao i preletima [aviona] preko našeg teritorija otežan je rad na ovim rovovima.

12. 12. 1944. Stab L. O. sa I i II bataljonom izvršio je pokret na nove položaje i to ka Sv. Urbanu, kota 991. Neprijatelj tog dana nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Da se nabavi hrana za ljudstvo, otišla je jedna četa I bataljona u ekonomsku akciju, koja je bila uspešna.
Stigao je jedan dobrovoljac sa sektora VII.[6]

[3] Lackov NOP odred
[4] Omaška; treba 126 (vidi dok. br. 8).
[5] Obaveštajni centar
• Šifrovani naziv za područje Ptujskog polja i Slovenskih gorica (AIZDG, k. 345/1).

13. 12. 1944. Štab L. O. sa I i II bataljonom nalazio se na položajima iz prethodnog dana.
Neprijatelj nije primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

14. 12. 1944. Štab L. 0. sa I i II bataljonom izvršio je pokret na nove položaje i to na Remšenik, 1 km zapadno od kote 686.
Neprijatelj nije primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. 0. C. je izvestio da je otpočeo rad na kopanju streljačkih rovova od Lučana do Maribora. Nemačke porodice koje stanuju u Mariboru dobile su dozvolu da se presele u Rajh. Očekuje se evakuacija Maribora.

15. 12. 1944. Štab L. 0. sa I i II bataljonom izvršio je pokret na nove položaje i to u Zg. Kaplu, kote 779.
Neprijatelj nije primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Iz I bataljona je dezertirao jedan drug, bez oružja. O. C. je izvestio da je minerska grupa ovog odreda minirala železničku prugu Maribor — Pesnica. Iz šina je iskočio voz i saobraćaj na jednom koloseku je bio prekinut 30 časova. Dana 11. 12. 1944. saveznički avioni, u niskom letu, mitraljirali su u Št. liju[7] vojni transportni voz koji je stajao. Uništena je jedna lokomotiva i više vagona. Druga minerska grupa je minirala žel. prugu između Št. lija i Ernovža. Iz šina je iskočio vojni transportni voz, kojom prilikom je poginulo približno 160 vojnika a priličan broj ih je bio ranjen.

16. 12. 1944. Štab L. O. sa I i II bataljonom nalazio se na položajima iz prethodnog dana.
Primećen je pokret vermana jačine 30 ljudi naoružanih sa 2 mitralj., većim brojem automata i pušaka. Vermani su vršili pretres kuća gde bi se navodno nalazili partizani. Do borbi nije došlo jer se neprijatelj nalazio daleko od našeg odreda.
O. C. je izvestio da se u Pesnici kod Maribora kopaju protivtenkovski rovovi, i to u pravcu Lučane — Svečina. Na drumu Maribor — St. IIj izgrađuju se protivtenkovske prepreke iz traverzi. Ta-

Sada: Šentilj v Slovenskih goricah.

kode se kopaju protivtenkovski rovovi u Košakima kod Maribora, i to ispred ciglane. Tunel u Košakima kod Maribora je na 12 mesta miniran.
Prilikom bombardovanja Maribora od strane savezničke avijacije dana 13. 12. o. g. bila je pogođena barutana kod Kadetnice, koja je otišla u vazduh. Takode je bila pogođena zgrada štaba NSKK,[8] gde je bilo više poginulih.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Naveče je na Kaplji priređen miting koji je bio dobro posećen od strane civilnog stanovništva i dobro je uspeo.

17. 12. 1944. Stab L. O. sa I i II bataljonom izvršio je pokret na nove položaje, Sv. Duh, kota 907.
Neprijatelj nije primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Stigla su dva nova borca — dobrovoljca sa sektora VII. Jedna patrola I bataljona je upućena u ekonomsku akciju i donela je nešto hrane za prehranu ljudstva.

18. 12. 1944. Stab L. O. sa I i II bataljonom nalazio se na istom položaju kao i prethodnog dana.
Neprijatelj nije primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Kod Sv. Duha je priređen miting koji je dobro uspeo. Civilno stanovništvo je sa interesovanjem pratilo program. Štab odreda je izdao naređenje I bataljonu da sutra, 19. 12. 1944, krene u akciju, u zasedu na drumu Maribor — Dravo' grad, i tu napadne vojne automobile koji bi se kretali u jednom ili drugom pravcu.

19. 12. 1944. Štab L. O. je sa I i II bataljonom izvršio pokret na nove položaje, i to na Vurmat.
U 5 časova ujutro krenula je jedna četa I bataljona u akciju na drum Maribor — Dravograd, gde je stigla u 9 časova. Posle pola časa čula se huka automobila koji je stigao u blizinu zasede i tada je primećeno da je bio kamion na kome se nalazilo 7 vojnika. Kada je kamion stigao na 20 metara odstojanja, komandant je izdao naređenje da se otvori vatra. Vatra je otvorena iz 2 mitraljeza, od kojih je jedan sabotirao, te iz pušaka.

' Skraćenica od: Nationalsozialistische Kraftfarkorps —Nacionalsocijalistički motorizovani korpus.

Kako je jedan mitraljez sabotirao, kamion je, vozeći velikom brzinom, naišao na drugu zasedu,. koja je otvorila vatru iz dva mitraljeza. Na našu vatru je neprijatelj otvorio vatru iz jednog »šarca« i automata, ali je njegova vatra uskoro prestala a kamion je nestao iza okuke. Naš mitraljez je otkazao zbog sabotirane municije.

Naknadno se ustanovilo da su dvojica poginula a više ih je bilo ranjenih. Za automobilom je pronađen krvav trag. Mi smo imali teže ranjenog jednog druga.

Što akcija nije potpuno uspela greška je kod mitraljeza, koji je sabotirao a bio je postavljen na najboljem mestu.

Posle ove akcije četa se vratila u logor, gde je stigla u 11 časova.

Oko 14 časova je stražar primetio da po Šturmovoj jami, u pravcu naših položaja, nailazi neprijateljeva kolona jačine 30 policajaca. Kada je neprijatelj primetio našeg stražara, povukao se u šumu i produžio put u pravcu našeg logora, i to s juga. Bataljon je odmah otišao na položaje te s jednom četom poseo položaje južno od logora, na ivici šume, a sa drugom četom severno od logora, takođe na ivici šume. Neprijatelj je naišao na našu zasedu južno od logora. Započela je borba, koja je bila veoma kratka, jer su naši borci u jurišu naterali neprijatelja u bekstvo, a zatim ga gonili još nekih pet stotina metara.
Naknadno je ustanovljeno da je neprijatelj imao dva nestala i nekoliko ranjenih — tačan broj se nije mogao utvrditi. Naši borci su se pokazali veoma hrabri, naročito zamenik komandanta Dragotin[9] i komandant I bataljona Rudi.[10] Pomenuta dvojica su prva išla na juriš i vatrom iz automata dejstvovala po neprijatelju a zatim ga* još izvesno vreme gonila.

Neprijatelj nije pokazao nikakvog junaštva jer se odmah dao u bekstvo, te otišao tamo odakle je i stigao — u Selnicu." Mi nismo imali gubitaka, sem utrošene municije.
Borba je trajala pola časa.

[9] Dragutin Babič
[10] Rudi Bertoncelj
" Odnosi se na Selnicu ob Dravi

U II bataljon je stiglo 5 novih boraca iz sekt. VI.[12] Uveče je otišlo u ekonomsku akciju 11 drugova.

Dopuna izveštaju za dan 18. 12. 1944.

U ekonomsku akciju uputio je II bataljon jednu četu, i to u Lučane (Austrija).

Tog dana je grupa [boraca] iz Koruškog odreda mobilisala kod seljaka u Lučanama dva radnika — ruska zarobljenika. Kod ovog seljaka je naveče izvršena ekonomska akcija. Pomenuti seljak je prijavio voj. vlastima mobilizaciju dvaju svojih radnika, pa je naveče postavljena zaseda. Kada je ekonomska akcija završena, naša četa je, vraćajući se u logor, naišla na neprijateljevu zasedu jačine oko 30 ljudi. Naoružanje neprijatelja se nije moglo ustanoviti, već samo toliko da je bio naoružan mitraljezima i automatima. Vođena je četvrtčasovna borba, nakon čega se naša četa povukla, i to da bi spasla za..'[3] gubitaka jer je bila tama. Naši nisu imali gubitaka.

Jedna minerska patrola je upućena u akciju miniranja i rušenja železničke pruge između Maribora i St. lija.

20. 12. 1944. Stab L. O. sa I i II bataljonom izvršio je pokret na nove položaje, i to na Dvoršnikov vrh, 1 km zapad, od kote 871. Patrola koja je juče otišla u ekonomsku akciju donela je nešto hrane za ishranu ljudstva.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Primećeni su pokreti neprijatelja iz Sv. Lovrenca[14] u pravcu Ožbalta'[5] i Vurmata. Neprijatelj jačine 85 ljudi, naoružan mitraljezima, automatima i puškama, imao je nameru da napadne naš odred na mestu gde se nalazio dan ranije. Kako našeg odreda tu nije pronašao vratio se u svoju polaznu bazu Sv. Lovrenc.

21. 12. 1944. Stab L. O. sa I i II bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj tog dana nije primećen.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Šifrovani naziv za područje Kozjaka (AIZDG, k. 345).
* To mesto u originalu je nečitko.
" Sada: Lovrenc na Pohorju.
" Na karti: Sv. Ožbolt.

Molimo za prepis naređenja od 1.9. 1944, br. 430 (Uputstvo za sastavljanje dnevnih i petnaestodnevnih izveštaja), jer je ovo naređenje sobom poneo stari Lackov odred. Dalje molimo da nam dostavite sva uputstva koja su potrebna ovom odredu.

Tačne izveštaje o minerskim akcijama vam za sada ne možemo priložiti jer minerska grupa, koja se još uvek nalazi na terenu, nije još dostavila nikakvih izveštaja o svojoj aktivnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, poručnik: Škufca Jože

Operat. oficir: Zorko[14]

BR. 14

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 22. DECEMBRA 1944. O FORMIRANJU KAMNIŠKO-SAVINJSKOG VOJNOG PODRUČJA[1]

STAB
IV OPERAT. ZONE NOV I PO
SLOVENIJE

Na položaju, dana 22. XII 1944.
Br. 1532

NAREĐENJE

Zbog vanredne vojne situacije i lakšeg delovanja pozadinskih vojnih ustanova u ovim uslovima

naređujemo:

1) Ukidanje Zgornjesavinjskog vojnog područja i njegovih komandi mesta.
2) Ukidanje Kamniško-zasavskog vojnog područja i njegovih komandi mesta.

" Ivan Zorko

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 347/1V. Broj delovodnika je dopisan mastilom.

3) Formiranje Kamniško-savinjskog vojnog područja koje zahvata čitav teritorij Kamniško-zasavskog i Zgornjesavinjskog vojnog područja.
Novoformirano područje ima sledeće komande mesta:
Komanda mesta Gornji Grad
„ Motnik
Trbovlje
Moravče
„ Kamnik
4) Svi rukovodioci iz oba ukinuta područja razrešeni su svojih dužnosti.
5) Svi koji su sposobni za operativne jedinice a nisu u sastavu novoformiranog područja treba odmah da krenu u KZO[2], a isto tako treba da krenu i iz partizanskih straža svi drugovi sposobni za operativne jedinice.
6) Sav višak oružja mora se predati KZO.

Gornje naređenje stupa na snagu dana 22. decembra 1944.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Dragomir Benčič — M. P. — Komandant ppukovnik: Stante Pet.[3]

[2] Kamniško-zasavski odred
[3] Peter Stante Skala

BR. 15

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »FRANCE PREŠEREN« OD 23. DECEMBRA 1944. ŠTABU 31. NO Dl VIZIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U DECEMBRU'

STAB
VII SNOUB »FRANCE PREŠEREN«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, dana 23. 12. 44.
Br. 493/44

Predmet: Polumesečni izveštaj za period od 10. 12. 44. do 23. 12. 44.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
(Operativnom odseku)

Sekcija Bled 1 : 100.000
(engl, izdanje)

10. 12. 44. Brigada se nalazila na sektoru Srednje Brdo — Stara Oselica — Zirovski vrh — Kladje.

I bataljon se nalazio na Srednjem Brdu. Zasedu jačine jednog voda imao je iznad Hotavlja, a drugu jednake jačine na Hlavčim Njivama. Osiguravao se u pravcu potoka Voljaščice na drumu koji iz Kopačnice vodi za Hotavlje i prema Dolenjem Brdu.

II bataljon se nalazio kod posednika Slajkara i Vranšeka ispod Stare Oselice. Jedan vod se nalazio u zasedi iznad Hotavlja, na koti 412. Osiguravao se prema Staroj Oselici, dolinom Trebije do Preškara i prema Srednjem Brdu. Jedna četa ovog bataljona se nalazila u sastavu III bataljona, te se jedan vod nalazio na koti 510 južno od Gorenje Vasi a drugi vod kod Sv. Antona na Zirovskom vrhu.[2] Četa na Zirovskom vrhu se osiguravala u pravcu druma Gorenja Vas — Lučine. U 14 časova je bataljon izvršio pokret s položaja ispod Stare

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 280a/II.

[3] Zvaničan naziv je bio: Žirovski Vrh Sv. Antona; sada: Žirovski Vrh nad Gorenjo Vasjo.

Oselice do Sv. Antona na Zirovskom vrhu.

III bataljon se nalazio na Zirovskom vrhu kod Kočara.

Na koti 587 se nalazilo u zasedi jedno odeljenje sa 1 PM[3] i odeljenje teškog mitraljeza. Osiguravali su se u pravcu Hotavlja i održavali vezu sa II bat. i III SNOUB. Štab brigade sa prištapskom četom i pratećim vodom se nalazio na Kladju kod posednika Pivka.

11. 12. 44. Položaj brigade je ostao nepromenjen, s tom razlikom da je jedna četa I bataljona posela položaje kod posednika Janeza iznad Hotavlja i postavila stražu kod porušenog mosta u Hotavljama. Odeljenje teškog mitraljeza, pak, poselo je položaje na koti 412 iznad Hotavlja.

12. 12. 44. Položaji brigade su bili isti kao prethodnog dana. Noću 11/12. 12. je I bataljon napao novosagrađeni bunker neprijatelja na Taboru severno od Gorenje Vasi. U napadu su učestvovali 1. četa i jedan vod 2. čete. Napad nije uspeo jer je neprijatelj u bunkeru već bio snažno utvrđen, te mu se zbog čistine nije moglo približiti. Gubitaka nismo imali. Istovremeno je II bataljon izvršio prehrambenu akciju u Bačni a III bataljon u Gorenjoj Dobravi.

13. 12. 44. Brigada je posedala iste položaje kao prethodnog dana i sa istim osiguranjem.

1 bataljon je noću 12/13. 12. 44. ponovo napao novosagrađen bunker na Taboru. Mineri su se približili jako zastraženom bunkeru i razrušili ga prislonjenom minom od 25 kg plastika. Pri tom je neprijatelj imao 12 mrtvih i 2 ranjena. Mi smo imali 1 ranjenog. A jedan vod II bataljona i jedna četa III bataljona su u isto vreme bili na prehrambenoj akciji u Gorenjoj Dobravi.

14. 12. 44. Brigada se nalazila na istom sektoru kao prethodnog dana. Noću 13/14. decembra je II bataljon otišao u prehrambenu akciju u Gorenju Dobravu. Osiguranje prema Gorenjoj Vasi i Lučinama držao je III bataljon.

' puškomitraljezom

12. 44. Brigada je bila na istom sektoru i sa istim osiguranjem kao prethodnog dana.

Noću 14/15. 12. je brigada imala zadatak da prilikom napada na neprijateljevo uporište u Lučinama blokira neprijateljevo uporište Gorenju Vas. U tom cilju su u 20 časova naveče bataljoni zaposeli sledeće položaje:

I bataljon je imao zadatak da sa severne strane blokira uporište Gorenju Vas.[4] Jedan vod je postavljen u zasedu iznad druma Hotavlje — Trebija. Jedna četa je posela položaje ispod Hlavčih Njiva. Ova četa je bila ojačana odeljenjem teškog mitraljeza te je u toku noći demonstrativno napadala uporište. Jedan vod sa dve protivtenkovske puške zaposeo je položaje iznad Tabora severno od Gorenje Vasi. Bataljon je na ovim položajima ostao do 18 časova a zatim se povukao na ranije položaje.

II bataljon je u cilju blokade jednom četom zaposeo položaj sa desne strane druma Lučine — Gorenja Vas, i to ivicom šume iznad Dobrave. Ostali deo bataljona se rasporedio iznad Lajša ispod kote 510. Jedan vod sa 2 PM i 1 protivtenkovskom puškom nalazio se na koti 540 iznad druma Gorenja Vas — Lučine. Ovaj vod je izradio i zaseke na drumu na više mesta. U 15,30 časova je stigla neprijateljeva kolona jačine oko 50 ljudi iz Gorenje Vasi drumom u pravcu Lučina. Zaseda na koti 510 napala ju je vatrom teškog mitraljeza, nakon čega je neprijatelj odvratio vatrom, te se posle kraćeg puškaranja povukao u uporište. Istovremeno se kolona od 10 neprijateljevih vojnika kretala iz Zabje Vasi prema Gorenjoj Vasi. Ovu kolonu je napala naša zaseda. Neprijatelj se razbežao na sve strane pa se zatim povukao prema Dolenjoj Dobravi. Padom mraka je bataljon zaposeo iste položaje kao prethodnog dana.

III bataljon je jednom četom u cilju blokade zaposeo položaje ispod kote 587, a jedan vod sa odeljenjem teškog mitraljeza nalazio se između kote 587 i Lajša. U toku noći je demonstrativno napala neprijatelja ispod kote 587, nakon čega je neprijatelj odvratio slabom vatrom. Padom mraka se bataljon povukao na stare položaje.

[4] Vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 106.

Prateći vod štaba brigade je u 20 časova zaposeo položaje na koti 587, odakle je preko noći izbacio na uporište Gorenju Vas 4 mine. Ujutro se prateći vod povukao na Žirovski vrh ka Sv. Antonu, odakle je za vreme borbe II bataljona izbacio na neprijateljevu kolonu 2 mine.

16. 12. 44. Brigada se nalazila na istom sektoru i sa istim osiguranjem.

I bataljon se nalazio na Srednjem Brdu te je imao zasedu na Hlavčim Njivama. Oko 9 časova napao je neprijatelj ovu zasedu te joj zbog guste magle zašao za leđa. Neprijatelj je otvorio snažnu vatru na našu zasedu, koja se nakon kraće borbe bez gubitaka povukla i zaposela položaje na Gorenjem Brdu. Pri tom je neprijatelj imao 1 mrtvog i 2 ranjena.

U 18 časova krenule su dve čete iz Srednjeg Brda sa zadatkom da napadnu neprijateljev bunker iznad Gorenje'Vasi, koji je neprijatelj nakon prvog rušenja ponovo popravio. Zbog snažne neprijateljeve vatre i budnosti neprijatelja napad nije uspeo, pa su se čete vratile u sastav bataljona koji se u međuvremenu premestio u Malenski Vrh. Odavde je bataljon pošao dalje na Ćetenu Ravan.

II bataljon se preko dana nalazio na istim položajima kao prethodnog dana a naveče u 20,30 časova je bataljon zajedno sa prištapskom četom iz Žirovskog vrha preko Pogare[5] — Hotavlja — potoka Logar — Malenskog Vrha i Javorja krenuo na Mlaku[6] i tu zaposeo određene položaje 17. 12. 44. u 5 časova.

III bataljon se preko dana nalazio na Zirovskom vrhu kod Kočara kao i prethodnih dana a naveče je bataljon dobio naređenje da napadne neprijateljev bunker ispod Žirovskog vrha jugozapadno od Gorenje Vasi. U tom cilju su bataljonu pridodati odeljenje »partopa« i mineri iz Inžinjerijskog bataljona. Mineri su se privukli bunkeru i sa 25 kg plastika minirali ulaz u bunker. Zatim su iz »partopa« ispaljene na bunker još 4 mine, od kojih 3 nisu pogodile. Eksplozija je bunker samo delimično oštetila. Pri tom su ranjena 2 neprijatelje-

' Zvaničan naziv naselja je Podgora.
' Sada: Mlaka nad Lušo.

va vojnika. Bataljon je zatim preko Hotavlja, potoka Logar i Malenskog Vrha pošao za Javorje, kuda je stigao 17. 12. 44. u 7,15 časova.
Stab brigade sa prištapskom četom pošao je iz Kladja zajedno sa II bataljonom u 20,30 časova na Javorje, kuda je stigao 17. 12. 44. u 3,30.
Prateći vod štaba brigade je privremeno pridodat Vojkovoj brigadi, te je u 17 časova pošao iz brigade na Fužine.

17. 12. 44. Brigada se nalazila na novim položajima na sektoru Četena Ravan — Javorje — Mlaka.

I bataljon se nalazio na sektoru Četena Ravan, kuda je stigao u 2,30 ujutro. Osiguravao se u pravcu Zeleznika, Zalog Loga i Stirpnika.
II bataljon se nalazio na Mlaki, kuda je stigao u 5,30 časova ujutro. Osiguravao se prema Luši, Breznici[7] i Gabrškoj Gori.
III bataljon se nalazio na Javorju, kuda je stigao u 7,15 časova. Osiguravao se prema Volaki i Gabrškoj Gori.
Štab brigade sa prištapskom četom i pratećim vodom se nalazio na Javorju.

[8]

21. 12. 44. Po naređenju štaba divizije, brigada je posela položaje koje je držala pre akcije, i to:
I bataljon je u 2 časa ujutro krenuo s položaja na Stanišu preko reke [Poljanska] Sora i druma Škofja Loka — Poljane' na nove položaje na Četenu Ravan, kuda je stigao u 7 časova ujutro. Osiguravao se prema Žalom Logu i Stirpniku.U 13,30 časova bataljon je krenuo iz Četene Ravni preko Malenskog Vrha, Hotavlja i Pogare na nove položaje na Zirovski vrh, ka posedniku Kočaru, kuda je stigao u 20 časova te tu postavio osiguranja.
II bataljon je krenuo s položaja iznad Breznice u 1 čas drumom preko Blegoša na Mlaku, kuda je stigao u 4,30 i tu se osigurao u pravcu Breznice, Luše i Gabrške Gore.
U 13 časova bataljon je preko Javorja, Malenskog

* Sada: Breznica pod Lubnikom.

[1] Redakcija je izostavila tekst o aktivnosti brigade od 18. do 20. decembra 1944, za vreme napada na Gorenju Vas, jer je to već izneto u dok. br. 12.

' Odnosi se na Poljane nad Skofjo Loko.

Vrha i Hotavlja krenuo na nove položaje na Zirovski vrh ka Sv. Antonu, kuda je stigao u 18 časova i tu postavio potrebna osiguranja.
III bataljon je s položaja kod Sv. Florijana[10] krenuo u 2 časa i u 4,30 stigao na Javorje, gde je postavio osiguranja prema Gabrškoj Gori i Volči. U 11,30 časova bataljon je preko Malenskog Vrha krenuo na nove položaje na Srednje Brdo i tamo stigao u 15,30 časova. Jedan vod je postavio u zasedu iznad Hotavlja te se osigurao u pravcu potoka Voljščice, prema Dolenjem i Gorenjem Brdu i u pravcu Hotavlja.

Štab brigade sa prištapskom četom i pratećim vodom je 20. 12. u 23 časa krenuo iz Mlake na Javorje, kuda je stigao 21. 12. u 0,30 časova. U 14 časova je zajedno sa I bataljonom krenuo preko Malenskog Vrha, Hotavlja, Trebije i Fužina na Kladje, do posednika Pivka, kuda je stigao u 19 časova.

22. 12. 44. Položaj brigade je bio isti kao i prethodnog dana, s tom razlikom da je II bataljon u 2,30 sa Žirovskog vrha preko Pogare krenuo do posednika Vranšeka ispod Stare Oselice, kuda je stigao u 6 časova ujutro. Jedan vod sa 2 PM i odeljenjem teškog mitraljeza nalazio se na koti 412 iznad Hotavlja. Ovoj zasedi je pridodato i protivtenkovsko odeljenje. EJataljon se osiguravao u pravcu Gorenja Vas — Hotavlje.

REKAPITULACIJA:

Gubici neprijatelja u ovom periodu iznose:

mrtvih:	20
ranjenih:	18

Ukupno izbačeno iz stroja 38 nepr. vojnika.
Oštećen jedan neprijateljev kamion.
Uništen 1 neprijateljev bunker.

Naši gubici:	mrtvih:	5
	ranjenih	3

[10] Sada: Florjan nad Zmincem.

U tom periodu je izgubljeno:
1 PM »bren«
1 ital. puška.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan:
Nardin Karei Jakec
Jakec

Operativni oficir zastavnik:
Dolenc Franc
Dolenc Franc

BR. 16

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO PREMRL VOJKO« OD 23. DECEMBRA 1944. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U DECEMBRU"

ŠTAB
XVI SNOB »J. P. VOJKO«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 23. 12. 44.
Op. br.: 149/44.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE
(Operativni odsek)

Predmet: 15-dnevni izveštaj od
10. 12.44. do 23. 12.44.

I

U ovom periodu je naša brigada imala više manjih sukoba s neprijateljem. U unutrašnjosti Dolomita su vršene ekonomske akcije, što je veoma porazno uticalo na belogardiste.

Osnovni zadatak naše brigade u ovom periodu je bio da izvrši napad i uništi neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi. Gorenju Vas smo napadali dva dana, nakon čega je bila probijena blokada i neprijatelj je stigao u pomoć uporištu s pešadijskim snagama i tenkovima, pa su se zbog toga morale naše jedinice povući iz uporišta i prestati s napadom.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV.

Za ovo vreme neprijatelj nije pokazao neke posebnö aktivnosti. Vidno se primećuje da kod neprijatelja opada moral iz dana u dan. Neprijatelj takođe nije preduzeo nikakvih većih akcija protiv nas.

II

10. 12. 44. Brigada se nalazila na svojim starim položajima, i to:
1. bataljon je imao posednute položaje na Razpotju[2] i Pečniku.[3] Stalno je kontrolisao neprijateljevo uporište u Idriji. 2. i 3. bataljon su se nalazili na Vrsniku. Kontrolisali su sve pristupe koji izvode ka našim položajima sa pravca Dolomita. Naveče su 2. i 3. bataljon krenuli na ekonomsku akciju u unutrašnjost Dolomita. Dok je 3. bataljon izvršio ekonomsku akciju, 2. bataljon je upao u zasedu i zbog toga nije mogao da izvrši otkup.

11. 12. 44. Brigada se još uvek nalazila na svojim starim položajima. Oko 12 časova pojavilo se na Ravnama' oko 40 belogardista[5] koji su vatrom iz mitraljeza i minobacača dejstvovali po našim položajima na Vrsniku. Odmah je bila upućena jedna patrola sa zadatkom da napadne neprijatelja. Kada se magla malo podigla, bila je primećena veća neprijateljeva grupa, na koju je patrola odmah otvorila vatru iz mitraljeza i tom prilikom su trojica poginula na licu mesta, dok su se ostali razbili. Uskoro zatim se neprijatelj povukao.

12. 12. 44. Oko 8 časova ujutro primili smo izveštaj da u pravcu Govejeka, preko druma Govejek — Idrija, nastupa neprijateljeva kolona.[4] Na položaj je odmah bila upućena mitraljeska trojka iz Stabne zaštite i Prateće čete. Kada je primećen neprijatelj, otvorena je mitraljeska vatra, na koju je neprijatelj odmah reagovao. Odmah zatim je stigao

[2] Zaselak, 3 km seve>roistočno od Idrije.
[1] Imanje, 1 km sevemo od Razpotja. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.
[' Sada: Ravne pri Žireh.
[! Ove neprijateljeve snage su bile iz sastava 1. čete 1. bataljona 1. udarnog puka SNVZ iz uporišta Veharše (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 7, snimak 494).
[6] Kolonu su sačinjavali delovi 1. i 4. čete 1. bataljona 1. udarnog puka SNVZ iz uporišta Veharše (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubliana, film 7, snimak 494).

u pomoć 3. bataljon i vod iz 1. bataljona, koji su napali neprijatelja u bok. Kada je neprijatelj primetio da mu preti opasnost od opkoljavanja, brzo se povukao u pravcu jaruge Zirovnice. Pošto je bila gusta magla, neprijatelj se nije mogao goniti. Neprijatelj je imao 3 poginula, a mi smo imali jednog poginulog. U podne se neprijatelj povukao. Na Ravnama je neprijatelj imao postavljenu jaku zasedu koja je dejstvovala mitraljeskom i minobacačkom vatrom po našim položajima na Vrsniku.

13. 12. 44. Brigada se nalazila na istim položajima i u toku dana nije imala sukoba s neprijateljem.

14. 12. 44. U cilju blokiranja neprijateljevog uporišta u Suhom Dolu" krenuo je 2. bataljon preko Žirovskog vrha i blokirao uporište u Suhom Dolu. U toku noći je demonstrativno napadnuto uporište i vođena borba s neprijateljem. U 3,30 časova sledećeg dana bataljon se povukao na svoje položaje na Vrsniku. Tom prilikom smo imali jednog ranjenog.[8] Na ostalim položajima bez novosti.

'U toku noći bila je iz I bataljona upućena snajperska grupa u pravcu Idrije sa zadatkom da tu napadne i ubije neprijateljevu stražu. Približili su se straži na 30 metara i ispalili nekoliko metaka, nakon čega je neprijatelj snažno reagovao. Grupa se sretno povukla.

16. 12. 44. U 20 časova se kompletna brigada premestila preko Žirija na nove položaje Fužine. Tu se brigada pripremala za napad na Gorenju Vas.

18. 12. 44. . .

21. 12. 44. Brigada se rasporedila na svojim ranijim položajima: 1. bataljon je poseo položaje na Razpotju sa zadatkom da stalno kontroliše neprijateljevo uporište u Idriji.

2. i 3. bataljon su poseli položaje na Vrsniku. Kontrolišu jarugu Žirovnice i sve pravce iz Dolomita koji izvode prema njihovim položajima.

[7] Zaselak, 1 km južno od Lučina.

' Vidi i dok. br. 3.

' Redakcija je izostavila tekst o napadu brigade na neprijateljevo uporište Gorenja Vas, jer je to podrobnije izneto u dok. br. 12.

22. 12. 44. Po naređenju divizije, naveče su 1. i 3. bataljon demonstrativno napali uporište u Idriji. Napad je trajao čitave noći i sve do 12 časova idućeg dana. Neprijatelj je veoma oštro reagovao vatrom iz teškog naoružanja i teških minobacača.[10] Inače nismo imali sukoba s neprijateljem.

Neprijateljevi gubici: 26 poginulih i 5 ranjenih.

Zaplenjeno neprijatelju:	1	akumulator sa reflektorom
	1	dvogled
	400	metaka
	4	šaržera za »zbrojevku«.

Naši gubici:	6	poginulih,
	27	ranjenih,
	2	zarobljena,
	5	nestalih.
Izgubljeno:	1	engleska protivtenkovska [puška],
	1	laki minobacač,
	1	pištolj,
	1	puškomitraljez,
	6	pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, zastavnik:
za" Kogej Pavle
Tolar Ferdo

V. d. operativnog oficira:
Sink Danilo
Sink

[10] U isto vreme je jedan vod 2. bataljom demonstrativno napadao neprijateljevo uporište Veharše (AIZDG, k. 282/1).

" Dopisano mastilom. Ferdo Tolar je u to vreme bio komandant brigade.

BR. 17'

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU IDRIJE[1]

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Na položaju, 24. dec. 1944.
Predmet: Situacijski izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Čim su završene operacije oko Gorenje Vasi,[2] jedinice naše divizije premestile su se na svoje stare položaje, dok su se XIX SNOB »Srećko Kosovel« i ruski bataljon[3] vratili u sastav [svoje] divizije, a škofjeloški odred se premestio u Javorje.

U cilju rasterećenja ostalih jedinica našeg korpusa, na koje je baš tada neprijatelj vršio ofanzivu," mi smo noću 22/23. dec. izvršili demonstrativne napade na Veharše, Idriju i Sp. Idriju.[5] U Idriji se tada nalazila samo posada u bunkerima, jer je ostalo ljudstvo otišlo u pravcu Crnog Vrha. Nemci su zbilja smatrali da imamo nameru da zauzmemo Idriju i odmah su sledećeg jutra pozvali nazad sve ljudstvo koje je bilo odsutno i još nešto pojačanja. Ukupno je stiglo u Idriju oko 400 SS-ovaca sa dve auto-blinde i dva topa. Već posle podne tog dana krenula je kolona jačine oko 250 ljudi preko Sp. Idrije u pravcu Jazna. Delimično su se prevozili na kamionima, a ostali su išli peške.

Čim smo saznali za ovaj podatak, preduzeli smo sve potrebne mere da, s jedne strane, onemogućimo prodor u Cerkno a, sa druge strane, ovu kolonu opkolimo i uništimo. Zbog toga smo odmah izdali naređenje Inžinjerijskom bataljonu da jednom četom posedne položaje kod Slabeta, na Cerkljanskom

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/III. U gornjem de snom uglu je olovkom dopisano u Štabu 9. korpusa NOVJ: »št. Op.«, što označava da je dokumenat dostavljen Operativnom odseku.

[2] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Gorenja Vas vidi dok. br. 12.

[1] Odnosi se na 2. bataljon 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«, koji je nazivan i ruskim bataljonom.

[4] Podrobnije o ovoj ofanzivi neprijatelja vidi dok. br. 21, 41 i 131.

[5] Napad na ova uporišta su izvršili delovi *16.* slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« (vidi dok. br. 17).

Vrhu. Na Cerkljanski Vrh smo uputili i jednu četu iz bataljona Gradnikove [brigade], koji se nalazi u Zakrižu, dok je ostali deo bataljona poseo položaje iznad Zelina,[6] i to ispod Ravna.[7] Dok je jedan bataljon XVI SNOB »Janko Premrl — Vojko« dobio zadatak da vrši pritisak na Nemce s južne strane, iz pravca Crnog vrha,[8] nastupala je iz pravca Sovodnja Udarna četa u sredini između Inžinjerijskog bataljona i ovog bataljona Vojkove [brigade]. Prvi bataljon XVI SNOB »Janko Premrl — Vojko« dobio je zadatak da ispod Razpotja[9] postavi jaku zasedu i spreči Nemcima povlačenje u Idriju. Međutim, neprijatelj se, iz nepoznatih razloga, u jutarnjim časovima počeo povlačiti u Idriju. Noću u 1 čas napala ga je četa iz Vojkove brigade, koja se približila u neposrednu blizinu kamiona. Zbog snažne vatre četa se zatim povukla i za neprijateljeve gubitke u ovom napadu još ne znamo. Ujutro, kada se ova kolona vraćala u Idriju, bila je napadnuta od naše zasede ispod Razpotja. Rezultat napada još nije poznat.[10] Poznato je samo to da je neprijatelj odmah posle napada pobegao i nije pružao skoro nikakvog otpora.

Dalje je u prošloj noći grupa boraca iz Udarne čete izvršila demonstrativan napad na Suhi Dol,[11] na koji su belogardisti čitavu noć snažno odgovarali. U Gorenjoj Vasi je od sveg pojačanja ostalo samo 80 ljudi, što je verovatno popuna za gubitke koje su pretrpeli prilikom našeg napada. Sem toga, u uporištu se nalazi i jedan tenk i jedan ili dva topa. Ispade ne vrše, ali se njihove patrole često kreću u neposrednoj blizni uporišta. Međutim, ove patrole su uvek napadnute od naših zaseda, koje istovremeno onemogućavaju da [neprijatelj] obnovi bunkere na Taboru i na padinama Žirovskog vrha. U ovim patrolnim sukobima, koji se vode svakog dana, neprijatelj je imao, što je do sada ustanovljeno, 3 poginula.

Bivši Zaštitni bataljon Artiljerije[12] pokazao se za vreme dok je potpadao pod našu diviziju veoma slabim. Ljudstvo je

[4] Zaselak na raskrsnici puteva 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

[7] Odnosi se na Gornje i Spodnje Ravne; sada: Ravne pri Cerknem.

' U tom rejonu ne postoji Crni Vrh. Verovatno se odnosi na zaselak Vrščevo.

' Zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.

[10] Iz izveštaja Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 24. decembra 1W4. vidi se da je zaseda otvorila vatru iz mitraljeza »Breda« na neprijateljevu kolonu. Zbog velike hladnoće mitraljezi nisu dejstvovali, pa nije postignut veći uspeh (AIZDG, k. 282/11).

" Zaselak, 1 km južno od Lučina.

[12] Posle rasformiranja Artiljerije 9. korpusa NOVJ Zaštitni bataljon je uključen, kao 4. bataljon, u 3. slovenačku NOU brigadu »Ivo Gradnik« (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 113).

veoma nehatno, a, sa druge strane, ni starešine ne odgovaraju te su krajnje nedisciplinovane. Tako je, npr., samo iz ovog bataljona u poslednje vreme dezertiralo oko 15 drugova. Zbog toga predlažemo da ljudstvo toga bataljona podelimo među ostala tri bataljona Gradnikove brigade.

Izradili smo takođe plan za napad na uporište kod Mureta.[13] U ovom napadu bi angažovane bile dve brigade i Udarna četa, koja bi bila u rezervi. Sem »partopa« i teškog minobacača upotrebili bismo i brdski top sa 150 granata i brzometni top s najmanje 600 granata. Sem toga, potrebno nam je i oko 150 kg eksploziva, kojeg trenutno nemamo na raspolaganju ni jedan kilogram.

Raspoloženje civilnog stanovništva je veoma dobro, uprkos tome što je stanovništvo ranije bilo zlovoljno zbog grubih grešaka koje je za vreme svog boravka na tom sektoru napravila XIX SNOB »Srečko Kosovel«. Ona je bez privrednih komisija uzela 19 svinja i 25 komada krupne stoke, često puta i kod naših ljudi.

Miting koji je juče priredila Korpusna glumačka ekipa veoma je dobro uspeo i stanovništvo želi da se tako kvalitetni mitinzi često održavaju.

Razne terenske organizacije su napravile akciju za božično obdarivanje vojske. Zbog toga će svaki borac primiti najmanje po jedan paket. Mi smo preduzeli mere da vojska za praznike dobije poboljšanu hranu, vino i cigarete.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba: Petelin Stanko — Vojko Vojko

M. P.

Komandant, kapetan: Matejka Evgen — Pemc Matejka

" Imanje, 4 km jugozapadno od Škofje Loke.

BR. 18

IZVEŠTAJ ŠTABA BELOKRANJSKOG NOP ODREDA OD 24. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI U REJONU ŽAKANJA'

STAB
BELOKRANJSKOG ODREDA
NOV I PO SLOVENIJE

Položaj, 24. XII 1944.
Broj: 488

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj o toku borbi dana 21. i 22. XII 1944.

SITUACIJA. Dana 21. o. m. u ranim jutarnjim časovima neprijatelj je krenuo iz uporišta Ozalj[2] i Stative[3] u tri kolone, u jačini 2 ustaške bojne i 1 četa Nemaca" (oko 1.000 ljudi), koji su nastupali pravcem: prva kolona je nastupala u pravcu Reštova preko kote 269 — Drenovice [i dalje] u pravcu Sela.[5] Glavnina je nastupala pravcem Oštri Vrh" — Breznik kod Svetica — Jugovac — Dol. Breznik[7] i dalje grebenom kroz šumu za Sela. Treća kolona je izvršila ispad iz Stativa pravcem Griče — Lipnik — Ribnik, gde je vodila borbe sa Karlov.[ačkim] odredom, te se tu podelila u dve kolone, od kojih se jedna kretala drumom do kote 194, a druga u pravcu Obrha, gde se spojila sa glavnom kolonom koja je nastupala na Breznik, odakle su zajedno produžili za Sela. Neprijatelj je raspolagao i teškim naoružanjem. Neprijateljeve snage iz Stativa su raspolagale jednom auto-blindom, koja je došla samo do Ribnika. Kako je neprijatelj do sada vršio samo manje ispade, nismo očeki-

Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/11.

[2] U uporištu Ozalj u to vreme su se nalazile sledeće neprijateljeve jedinice: ustaška posadna bojna s četiri satnije, 6. satnija 3. bojne 12. posadnog zdruga i vod domobranske bitnice 12. pešadijskog zdruga (AIZDG. k. 69/1).

[3] U uporištu Stative se nalazila jedna satnija 10. ustaške bojne (AIZDG. k. 69/1).

[4] Redakcija nije mogla utvrditi koje su nemačke snage bile angažovane. Iz izveštaja Obaveštajnog centra Belokranjskog NOP odreda od 21. decembra 1944. vidi se da su u toku 20. decembra 1944. stigla iz Karlovca i Duge Rese pojačanja uporištima Ozalj i Stative (AIZDG, k. 69/1J.

[5] Odnosi se na Sela Žakanjska.

[6] Odnosi se na D. i G. Oštri Vrh Ozaljski.

[7] Odnosi se na Breznik Zakanjski.

vali tako jake snage a nismo bili ni tačno obavešteni o njegovoj jačini, bili smo ubeđeni da ćemo mu sprečiti proboj položaja naših bataljona. Neprijatelj je bio snabdeven i suhom hranom za tri dana.

RASPORED NAŠIH JEDINICA. Na položajima Sela kod Zaki.-nja nalazili su se II i III bataljon. Rano ujutro krenule su, kao obično, dve jake patrole: prva u pravcu Reštovo — Brlog,[8] te nije nigde naišla na neprijatelja, koji se kretao konspirativno, uglavnom kroz šumu; druga patrola se kretala u pravcu Breznik — Jugovac — Breznik kod Svetica, i nju je napao neprijatelj jačine oko 100 ljudi i opkolio je. Petorica drugova je uspela da bombama razbije obruč, dok su ostalu petoricu zarobili i ubili kod Lipnika.

Odmah posle napada na ovu patrolu izdao sam naređenje bataljonima da posednu položaje oko sela Sela i izgrade dobre bunkere. Sa zapadne i severne strane sela poseo je položaje II bataljon, dok je III bataljon poseo položaje s južne strane sela u pravcu Breznika. III bataljonu je dodeljena i teška »breda«.

Neprijatelja koji se oko 9 časova približio našim položajima odmah smo energično napali i zadržali ga do 14 časova. Za to vreme su se ustaše napile po okolnim selima i prikupile, te su svom snagom, pijani, u jurišu, bacajući bombe, napali naše položaje, po kojima je čitavo vreme dejstvovano i vatrom iz teškog minobacača. U ovom jurišu je neprijatelj, koji je bio u ogromnoj nadmoćnosti, uspeo da probije naše položaje na jugozapadnom pravcu. Proboj je uspeo pre svega zbog toga što su se tu nalazila dva ital. puškomitraljeza koja su potpuno otkazala, pa su se zbog toga morali mitraljesci povući.

Pošto je neprijatelj uspeo da izvrši ovaj proboj, pretila nam je opasnost od opkoljavanja, pa smo se zbog toga morali povući na nove položaje od Gor. Bukovca[9] do kote 214, kada je stigla u pomoć i jedna četa Of. škole, ali ona nije stupila u borbu. Ove položaje smo držali do idućeg dana do 12 časova. Kada smo na ove položaje dobili teški minobacač a istovremeno Of. škola i top, otpočeli smo vatreno dejstvo po neprijatelju, a zatim smo sa oba bataljona i četom Of. škole otpočeli napad na neprijateljeve položaje. Neprijatelj je otpočeo povlačenje u pravcu svojih polaznih baza, i gonili smo ga do 17 časova pravcem Breznik — Jugovac — Ribnik.

NEPRIJATELJEVI I NASI GUBICI. Neprijatelj je imao 15 poginulih, 1 zarobljenog i oko 20 ranjenih. Zaplenili smo 1 pušku i više različitog materijala, pre svega hrane. Mi smo imali 16 po-

' Odnosi se na Brlog Ozaljski.

' Odnosi se na Bukovac Gornji Žakanjski.

ginulih i 2 lakše ranjena. Izgubili smo: tešku »bredu«, 1 »bren<;, 2 ital. puškomitraljeza, 3 automata i 8 pušaka.

Borb.[eni] moral ljudstva je bio odličan, te su se [borci] veoma uporno držali. Da je neprijatelj uspeo da probije naše položaje treba pripisati samo njegovoj velikoj nadmoćnosti i divljoj pijanosti ustaša. Za vreme borbe naši borci su psovali neprijatelja i na taj način pokazali svoju neustrašivost.

Bataljoni se i dalje nalaze sa one strane Kupe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom.[10] politkomesara: Vergot Tone — M. P. — Komandant, major Vouk Gustelj

1 izvod je dostavljen Štabu VII korpusa."

BR. 19

IZVEŠTAJ ŠTABA 3. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 27. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU LOKVE — LOKOVEC'

STAB
III SNOUB »IVAN GRADNIK«

Na položaju, 27. XII 1944.
Br. 1619/11 p.

Predmet: Vojni izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
I ŠTABU XXXI DIVIZIJE

Dana 25. o. m. je naša brigada od Štaba divizije dobila zadatak da s ranijih položaja krene na sektor Cepovana, gde će dobiti dalje direktive. Pošto su bataljoni bili razmešteni na položajima, bio je određen zbor brigade u 18,30 časova u Do-

[10] Dopisano mastiljavom olovkom.

" Ovaj izvod se nalazi u AIZDG, k. 153/IV.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV. U gornjem desnom uglu je mastilom, u Štabu 9. korpusa NOVJ, dopisano: »Op.«, što označava da je dokumenat bio predat Operativnom odseku.

bračevi kod Žirija. Naknadno smo, pak, primili naređenje da naš IV bataljon ostaje na ranijim položajima, pa se bataljon vratio. Naš II bataljon, koji se nalazio na sektoru Cerkna, krenuo je samostalno do Dolenje Trebuše, gde je čekao na ostali deo brigade. I i III bataljon, Štab brigade i prateća četa krenuli su u 19 časova iz Žirija preko Fužina, Sovodnja i Kladja[2] za Cerkno, kuda su stigli u 23,30 časova. Odavde se brigada dalje prevezla kamionima do raskrsnice puteva Dolenja Trebuša — Čepovan i Dolenja Trebuša — Gorenja Trebuša. Tu smo od Štaba korpusa dobili naređenje da naša brigada napadne i zauzme Čepovan u koji su došli Italijani.[3] Naknadno smo, pak, saznali da se u Čepovanu više ne nalaze neprijateljeve jedinice, pa smo i mi od Štaba korpusa dobili zadatak da do jutra 26. o. m. ostanemo u Dolenjoj Trebuši. U 7 časova ujutro dobili smo zadatak da se sva brigada prebaci u Dol kod Čepovana.

I bataljon se razmestio u selu Podčepovan te je tu ostao do 10,30 časova, kada smo primili obaveštenje da iz Grgara prema Čepovanu nadire neprijateljeva kolona. Odmah zatim bio je bataljon raspoređen [na položaje] i to: jedna četa je određena da krene u pomoć II bataljonu i da napadne neprijatelja s pravca Lokoveca. Ostali deo bataljona je upućen na Lažnu da tako spreči dolazak neprijatelja s pravca Lokava. Četa koja je bila upućena da sa boka napadne neprijatelja nije uopšte stupila u dejstvo, jer je neprijatelj odmah nakon prvih pucnjeva panično pobegao prema Lokovecu i prema Grgaru.

II bataljon je imao zadatak da zaposedne položaje u severnom [delu] sela Čepovan i da kontroliše drum Čepovan — Grgar kao i samo selo Čepovan. U 10,30 časova otpočela je da nastupa prema Čepovanu već napred pomenuta kolona, koja je brojila 60 do 80 ljudi. Čim ju je bataljon spazio, otvorio je vatru, nakon čega se kolona povukla, kako je to već izneto.

III bataljon je bio u rezervi brigade te je bio, u vreme kada je neprijateljeva kolona nastupala, upućen na visove iznad Čepovana u pravcu Lokoveca. Ovo zbog toga što smo primili obaveštenje da se u Lokovecu nalazi oko 300 do 400 Nemaca i Italijana. Pošto s tog pravca nije bilo nikakvih pokreta, bataljon nije stupio u dejstvo.

Prateća četa je iz Čepovana izbacila 5 mina za neprijateljem koji je bežao.

[2] Zaselak, 3 km jugoistočno od Cerkna. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

[3] Ove snage su bile iz sastava borbene grupe »Karalo« (Carallo). Vidi dok. br. 21 i 131.

Stab brigade se nalazio u selu Dol i održavao stalnu vezu sa bataljonom VDV koji se nalazio u Vratima i s Ruskim bataljonom" koji se nalazio na Lažni.

Ovakav raspored bio je do 16 časova po podne 26. XII.

Istog dana naveče u 17,30 je HI bataljon hteo da napadne Lokovec, ali je na pokretu upao u neprijateljevu zasedu iznad sela, koja je otvorila snažnu vatru. Ovom prilikom smo imali tri ranjena i jednog mrtvog. Zatim se bataljon povukao na svoje polazne položaje. Noću 26/27. XII na našim položajima nije bilo ničeg novog.

Dana 27. XII 44.

I bataljon se nalazio na svojim položajima. Pošto se Ruski bataljon povukao a da o tome nije obavestio bataljon, bataljon je ovo primetio tek ujutro, te zbog toga morao da proširi svoje položaje. U 11 časova, otprilike, s pravca Lokava je do tih položaja stigla neprijateljeva kolona čija jačina nije bila tačno utvrđena. Naša zaseda je ovu kolonu napala, ali se, zbog velikog pritiska i zbog opasnosti da bude okružena, povukla, pa je neprijatelj prodro do ostalog dela bataljona, nakon čega se razvila žestoka borba. Neprijatelj je uspeo da prodre na Lažnu i da posedne uzvišenja iznad Čepovana. Borba je trajala do 14 časova, kada je neprijatelj zaposeo uzvišenja iznad Čepovana. Deo ovog bataljona se povlačio prema Kobilici te je zaposeo položaje severno od Lažne. Od pomenutog vremena dalje više nije bilo borbi. Ovaj bataljon je u toku dana imao jednog ranjenog i dva poginula. Gubici neprijatelja na tom sektoru nisu tačno utvrđeni.

II bataljon se 26. o. m. u toku noći premestio u selo Podčepovan, a na ranijim položajima je ostavio dve zasede sa dva puškomitraljeza. Kad se čula pucnjava na Lažni, bataljon je dobio zadatak da odmah krene na položaje koje je posedao prethodnog dana. U 13 časova, pak, bataljon je dobio zadatak da mora jednu četu uputiti u zasedu na Vrše i da tuče neprijatelja ako bi ovaj pokušao da prodire u Dolenju Trebušu. Ova četa, koja je krenula na izvršenje ovog zadatka, nije nigde primetila neprijateljevih pokreta. Pa ni ostali deo bataljona nije imao nikakvih borbi do 16 časova, nakon čega je dobio zadatak da zaposedne položaje na Drnjulku.[5]

III bataljon se nalazio na starim položajima te je imao nameru da napadne Lokovec. Ali je bio odbijen, te je ponovo zaposeo stare položaje zajedno sa četom I bataljona. U isto vreme kad je neprijatelj nastupao od Lokvi, pokušao je da

[4] Odnosi se na 2. bataljon 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«, koji je nazivan i ruskim, jer su ga sačinjavali pripadnici raznih sovjetskih nacionalnosti.

[5] Na karti 1:100.000 nije pronađen.

manjim snagama prodre i prema položajima [ovog bataljona]. Nakon kraće borbe neprijatelj se [povukao] na svoje polazne položaje. Zatim je preko celog dana na tom području vladalo zatišje. Bataljon preko dana nije imao nikakvih gubitaka.

Obaveštajna služba nas je izvestila da neprijatelj nastupa u pravcu Grudnice, pa smo o tome odmah obavestili bataljon VDV koji se nalazi u Vratima. Istovremeno smo ga i obavestili da bude budan u tom pravcu te da nas odmah obavesti ukoliko bi se povukao.

Štab brigade se nalazi na starom mestu.

Obaveštajna služba nas je obavestila o situaciji, i to: u 17 časova se neprijatelj nalazi na Lažni i na Lokovecu. Prema raketama koje je ispaljivao u vazduh moglo se videti da se nalazi na srednjem [delu] Lokoveca. Iz Grudnice se neprijatelj vratio na svoje polazne položaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan: M. P. V. d. oper. oficira kapetan:
Horvat Samoel Samo Ćerin Jože Peter
Samo J. Cerin Peter

BR. 20

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 29. DECEMBRA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE OBCINE'

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br.: 938
Na položaju, 29. XII 1944.

ZAPOVEST
(Karta Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija.

Neprijatelj je uspeo da na komunikaciji Ljubljana — Novo Mesto uspostavi nova uporišta s ciljem da drži tu komunikaciju, jer je neprijatelj treba za povlačenje svojih snaga s juga. Nova uporišta su u Velikom Gaberu, Občinama, Sv. Ani

' Orieinal (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/III, a kopija u k. 154/1.

i Daljnem Vrhu. U ovim novim uporištima nalazi se neprijatelj u jačini 1.200 Nemaca i be-gaž U uporištu Sv. Ana imaju 1 topove. Sa uspostavljanjem ovih uporišta neprijatelj drži pod kontrolom čitavu ovu komunikaciju po kojoj se vrši saobraćaj.

Jačina neprijatelja duž ove komunikacije je sledeća:

Novo Mesto 800 Nemaca i 500 be-ga; Dalnji Vrh 15 Nemaca i 120 be-ga; Sv. Ana 80 Nemaca i 300 be-ga; Občine 40 Nemaca i 300 be-ga; Veliki Gaber 180 be-ga, bez Nemaca; Št. Vid[3] 25 Nemaca i 300 be-ga; Stična 300 be-ga i 10 Nemaca; Višnja Gora 20 Nemaca i 250 be-ga.[4]

Uporište Občine leži na glavnoj komunikaciji Ljubljana — Novo Mesto. U uporištu se nalaze dve čete, i to: 31. i 32. četa IV pokretnog bataljona, te 40 Nemaca. *Naoružanje:* 30 puškomitraljeza, 2 teška i 4 laka minobacača. Povremeno dovezu i 2 topa manjeg kalibra. *Utvrđenje:* 14 bunkera i žičana preprека koja nije minirana.

[3] Bela garda. Zvaničan naziv je bio: Slovensko domobranstvo.

[3] Sada: Šentvid pri Stični.

[4] Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva vidi se da su se u navedenim uporištima 29. decembra 1944. nalazile sledeće snage:

— Novo Mesto: 38, 53. i 54. posadna četa i Štabna četa slovenačkih domobranaca i delovi 1. bataljona i 13. oklopne čete 14. SS policijskog puka. Petog januara 1945. rasformirana je 54. posadna četa a njeno ljudstvo je uključeno u Štabnu četu.

— Daljni Vrh: 36. posadna četa slovenačkih domobranaca, koja je u ovo uporište stigla 27. decembra iz uporišta Sv. Ana.

— Sv. Ana: 40. posadna četa slovenačkih domobranaca (ova četa je 27. decembra stigla iz uporišta Daljni Vrh) i 1. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka.

— Občine: 15. i 22. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca i 32, 39. i deo Teške čete 4. bataljona slovenačkih domobranaca.

— Veliki Gaber: 16. i 71. četa 1. bataljona slovenačkih domobranaca.

— Št. Vid (Šentvid pri Stični): 31. i deo Teške čete 4. bataljona slovenačkih domobranaca.

— Stična: 28. i deo Teške čete 1. bataljona slovenačkih domobranaca.

— Višnja Gora: 21. i deo Teške čete 3. bataljona slovenačkih domobranaca.

Sem toga u rejonu Mirna Peč — Biška Vas nalazila se Borbena grupa iz Novog Mesta, sastava: 34. i 52. četa slovenačkih domobranaca i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka.

Redakcija nije mogla utvrditi koje su se nemačke snage nalazile u ovim uporištima.

Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 7. januara 1945. vidi se da je 15. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca zaplenila torbu u kojoj je pronađen plan napada na Občine, pa je 29. decembra 1944. iz uporišta Velike Lašče prebačen u rejon Občina i 5. (Alarmni) bataljon slovenačkih domobranaca. (AIZDG, k. 64/1, Arhiv fonda kontrarevolucije — u daljem tekstu: AFK, k. 280/IV, k. 281/III—IV, k. 283/111—IV pov. br. 21 i k. 299/III).

Naš je zadatak da u ovom momentu odlučno nastupimo protiv neprijatelja, uništavamo njegovu živu silu i oduzmemo mu iz ruku i uništavamo komunikacije koje su za njega od životne važnosti, a za njihovo obezbeđenje baca svoje najbolje jedinice iz redova be-ga slugu.

Jedinice VII korpusa NOV i POJ će uz podršku savezničke avijacije izvršiti napad i uništiti uporište u *Občinama.*

Za izvršenje prednjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

XV DIVIZIJA. Ima zadatak da izvrši napad i uništi uporište u OBČINAMA. Napad izvršiti sa tri brigade i Udarnom četom, koje će biti pojačane jednom mitraljeskom četom (10 mitralj.), četom protivtenkovskih pušaka (10 [pušaka]), minobacačkom baterijom, haubicom 75 mm i sa dva protivtenkovska topa. Sva ova oruđa stavljaju se pod neposrednu komandu Štaba XV divizije.

Za direktan napad i uništenje uporišta Štab divizije treba da odredi V brigadu i Udarnu četu i deo brigade koja će vršiti obezbeđenje u pravcu Trebnja na položajima Grmada — Vrhtrebnje. Jednom brigadom vrši obezbeđenje u pravcu St. Vida na položajima Babna Gora — Korenitka.

Napad treba da se izvrši sa svim raspoloživim sredstvima, a da se pri tome dobro iskoristi efekat pridodatog oružja, koje u celini usmeriti na jedan cilj, tj. na mesto prodora koji treba da bude sa istočnog i jugoistočnog pravca. Sem pridodatog oružja, brigada koja će vršiti napad treba da formira i bombaške grupe, koje treba da su snabdevene bombama i plastičnim eksplozivom. Štab divizije treba sam da odluči o načinu komandovanja pridodatim oruđima.[5]

IV brigada i dalje ostaje sa XXIV brigadom na položajima kod Novog Mesta, te će za vreme

[5] Stab 15. NO divizije, svojom zapovešću od 31. decembra 1944. ojačao je 5. slovenačku NOU brigadu »Ivan Cankar« 3. bataljonom 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec«, mitraljeskom četom iz sastava 24. italijanske NO brigade »Fontanot« (8 mitraljeza »breda«), četom protivtenkovskih pušaka (8 pušaka), baterijom teških minobacača (4 minobacača 81 mm), haubicom 75 mm i protivtenkovskim topom. Brigada je imala zadatak da vrši direktan napad na uporište. Za obezbeđenje pravca St. Vid (Šentvid pri Stični) — Občine određena je 12. slovenačka NO brigada, dok je za obezbeđenje pravca Trebnje — Občine

napada imati zadatak da demonstrativno vrši napade na neprijatelja u Novom Mestu. Za ovaj zadatak će joj izdati zapovest i Štab korpusa.[4] Komandno mesto divizije u Kamenju.[7]

XVIII DIVIZIJA. Ima zadatak da jednom brigadom vrši obezbeđenje napada na pravcima Ponikve, Sv. Ana, Mirna Peć. Za vreme napada XV divizije na Občine ova brigada treba da demonstrativno napada neprijatelja u Ponikvama, u slučaju da će se tu nalaziti, u suprotnom slučaju vrši napade na saobraćaj koji bi se vršio drumom Ponikve — Mirna Peč. Ovoj brigadi se dodeljuje jedna četa protivtenkovskih pušaka (10 [pušaka]), koju upotrebiti u zasedama radi napada na neprijateljevu motcrizaciju na ovoj komunikaciji. Ostale dve brigade razmestiti na položaje Kal[8] — Kamenje kao korpusnu rezervu. Brigada na Kalu treba da kontroliše pravac Brezova Reber' — Ajdovec.[10]

određena 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska«. Napad na uporište Oboine podržala je Artiljerija 7. korpusa NOVJ sa četiri haubice. (Zapovest Štaba 15. NO divizije od 31. decembra 1944. i zapovest Slaba 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« od 31. decembra 1944, AIZDG, k. 188/111 i k. I89/III>.

[6] Stab 7. korpusa NOVJ je 31. decembra 1944. izdao Operativnom štabu 4. i 24. brigade naređenje da, u sklopu operacija jedinica 7. korpusa NOVJ, ove brigade svaka sa jednim bataljonom 1. januara 1945. izvrše otkup hrane na sektoru Novo Mesto — Ratež, a istovremeno ostalim snagama, do daljeg naređenja, vrše napade na neprijatelja na komunikaciji Novo Mesto — Ratež i Novo Mesto — Podarad (AIZDG, k. 154/1).

[7] Odnosi se na D. i G. Kamenje; sada: D. i G. Kamenje pri Dobrniču.

[8] Odnosi se na Rdeči Kal. Na karti 1:100.000 piše: Kal.

' Sada: Brezova Reber pri Dvoru.

Za izvršenje tih zadataka, Štab 18. NO divizije je 31. decembra 1944. naredio da 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik«, kao rezerva korpusa, posedne položaje u rejonu D. i G. Kamenje pri Dobrniču radi obezbeđenja u pravcu Sela pri Šumberku i održavanja veze sa 12. slovenačkom NO brigadom. Dopunskom zapovešću. ovoj brigadi je takođe naređeno da jednim bataljonom posedne položaje u reionu Kozjeka. Deveta slovenačka NO brigada je dobila zadatak: da dva bataljona posednu položaje u rejonu k. 482 (Gorenji Vrh pri Dobrniču) a jedan bataljon položaje u rejonu sela Smaver radi obezbeđenja u pravcu sela D. i G. Ajdovec i održavanja veze sa 15. slovenačkom NO brigadom »Belokranjska« i 10. slovenačkom NO brigadom »Ljubljanska«. Deseta slovenačka NO brigada »Ljubljanska«, ojačana četom protivtenkovskih pušaka, dobila je zadatak: da dva bataljona kontrolišu drum Mirna Peč — G. i D. Ponikve, a jedan bataljon izvrši napad na neprijatelja u selu D. i G. Ponikve u slučaju da se on tu nalazi. (Zapovest Štaba 18. NO divizije od 31. decembra 1944, AIZDG, k. 191/III).

Udarni bataljon: odrediće jednu ćetu sa zadatkom da napada na Daljni Vrh i time za sebe veže neprijateljeve snage iz ovog uporišta; 2. četu upućuje na sektor Stična — Št. Vid da vrši napad s južne strane komunikacije i uznemirava neprijatelja na komunikaciji. Ove dve čete se moraju na određenim sektorima što duže zadržavati i veštim manevrima vršiti diverzantske napade.
Komandno mesto Štaba divizije u Koritima.

DOLENJSKI ODRED. Poseda položaje na sektoru Mala Loka — Velika Loka — Kamni Potok radi obezbeđenja u pravcu nemačke granice," Št. Vida i Velikog Gabera. Ovo obezbeđenje vršiti sa tri bataljona; od toga, jednu četu, sastavljenu od dobrih boraca, upućuje u dolinu Temenice sa zadatkom da se što duže zadržava na tom sektoru i vrši napade na neprijatelja koji bi se tu pojavio. Ostalim snagama, koje će biti na određenim položajima, treba dobro kontrolisati čitav predteren i svakog neprijatelja koji bi izvršio ispad odmah svim snagama napasti i manevrom snaga oterati, odnosno uništiti. Onesposobiti i minirati drum od Št. Lovrenca[12] do Vel. Loke, koji izvodi u pravcu napadnutog uporišta.

NOTRANJSKI ODRED. Za vreme operacije izvršiće napad na neprijatelja koji se utvrđuje u Cerknici.[13]

BELOKRANJSKI ODRED. Ostaje na istim položajima sa istim zadacima kao i do sada.

ARTILJERIJA VII KORPUSA. Pripremiće 5 oruđa, i to: dve haubice 100 mm sa po 130 granata, dva topa 75 mm sa po 180 granata i jednu haubicu 75 mm, koja se dodeljuje XV diviziji, takođe sa 180 granata. Oruđa i municiju treba prethodno dobro pregledati i pripremiti.

" Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

" Sada: Sentlovrenc.

[13] Drugom polovinom decembra 1944. su delovi 2. bataljona slovenačkih domobranaca iz Rakeka uspostavili uporište u Cerknici. Za radove na utvrđivanju mobilisali su civilnu radnu snagu. Krajem decembra je ceo 2. bataljon slovenačkih domobranaca premešten u Ceknicu. (Izveštaji Obaveštajnog centra Notranjskog NOP odreda, AIZDG, k. 69/V; izveštaji Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva, AIZDG, AFK, k. 2S1/III).

MINIRANJE. *Ini. bataljon XV divizije* treba da minira drum Medvedjek — Korenitka i pripremi mine za eventualno miniranje druma Občine — Knežja Vas.

Ini. bataljon XVIII divizije treba da minira drum Mirna Peč — Dobrnič i Ponikve — Novo Mesto. Miniranje treba da izvrši na više mesta.

Dolenjski odred mora da minira na više mesta drum Št. Lovrenc — Velika Loka — Korenitka i Mirna — Gomila.

Kod minskog polja na drumu Mirna — Gomila ostavlja samo stalnu patrolu. Ostala minska polja treba da su branjena od zaseda.

OBAVEŠTAJNA SLUŽBA. Šef obaveštajne službe VII korpusa organizuje obaveštajnu službu kako bi za vreme operacija dobro funkcionisala i za ovo treba da izda potčinjenim jedinicama potrebno naređenje.

VEZA. Referent za vezu VII korpusa izdače svojim potčinjenim jedinicama zapovest i plan veze za sve jedinice koje će učestvovati u napadu. Dolenjskom odredu dodeliti jednu radio-stanicu, jer s njim nije moguće uspostaviti telefonsku vezu. Centar veze u PRESKI.[14]

SANITET. Sanitetski referent VII korpusa izdaće potrebno naređenje svojim potčinjenim; za transport ranjenika stavlja mu se na raspolaganje potreban broj kola i stoke. Hirurška ekipa u JAMI.[15]

Ishrana. Intendantura VII korpusa ima zadatak da obezbedi dovoljnu količinu hrane za angažovane jedinice u operaciji, i to za 4 do 5 dana. Skladište hrane u JAMI, gde vršiti i evakuaciju zaplenjenog materijala.

Komandno mesto Štaba korpusa. Za vreme operacije nalaziće se u Zagorici.[16]

Početak napada. Napad će otpočeti dana 1. januara 1945. posle podne, po završenom savezničkom bombardovanju.

[14] Sada: Preska pri Dobrniču.

[15] Sada: Jama pri Dvoru.

[16] Sada: Zagorica pri Dobrniču.

ZNACI raspoznavanja:

Dana 1. I 1945. Jaka — Jurče . . . Jermen — Jelovica.
2. I 1945. Srećko — Stane . . Smuči — Samobor-

Na izvršenje![17]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M.P. V. d. komandanta, potpukovnik!
Hribar J.[18] Franc Poglajen

Dostavljeno:
Glavnom štabu NOV i POS,
Štabovima XV i XVIII divizije,
Štabu Dolenjskog odreda,
Štabu Artiljerije VII korpusa.

[17] O izvršenju tih zadataka vidi dok. br. 30 i 37.
" Janez Hribar, narodni heroj. Umro 23. oktobra 1967. godine.

BR. 21

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 30. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U DECEMBRU'

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 23. dec. 1944.
Op.br. 2500

Operativni izveštaj za
drugu polovinu decembra
1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje, oper. odsek

(Sekcije Bled, Tolmin, Videm, Gorica, Postojna 1 : 100.000, jug. izd.)

I. SITUACIJA

Prvih dana ovog polumeseca nije bilo nekih većih neprijateljevih pokreta i koncentracija na našem sektoru, sem priprema za odlazak i delimičnog odlaska jedinica 188. divizije.[2] Nije se mogla primetiti ni ofanzivna aktivnost neprijatelja na naš teritorij. Ofanzivne akcije na sektoru Brda i Benečije su u to vreme prestale, pa su naše jedinice ovo vreme iskoristile za reorganizaciju jedinica i manje [akcije] snajperskih patrola.
Od 18. do 20. o. m. su naše jedinice preduzele akciju šireg obima na području Poljanske doline na be-ga[3] i nemačko uporište Gorenja Vas. U akciji su učestvovale XXXI divizija, ŠO,[4] 19. brigada, 2. bat. 18. brigade i deo artiljerijskog diviziona XXXI divizije. Nakon dvodnevnih borbi uporište je jako oštećeno, uništeni su neki od bunkera i izbačeno je iz stroja oko 10 neprijateljevih vojnika. Kolona koja je iz Škofje Loke stigla u pomoć probila je odbrambene položaje i stigla u uporište, te je time

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1.

* Podatak nije bio tačan, jer su jedinice nemačke 188. rezervne brdske divizije i dalje ostale na svojim operativnim sektorima.

[3] Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

[4] Škofjeloški odred.

bilo sprečeno potpuno uništenje uporišta.[5] (Pregled borbi kod uporišta dostavićemo u posebnoj relaciji[4]).
U isto vreme su 17. i 13. brigada XXX divizije preduzele ofanzivne akcije na sektoru Krasa protiv fašističkih uporišta u Dutovljama i Kreplju. Postignuti su samo neznatni uspesi.[7]
U momentu kada su naše jedinice bile angažovane u ofanzivnim akcijama na području Poljanske doline i na Krasu, neprijatelj je otpočeo svoje ofanzivne udare na naš oslobođeni teritorij kako bi iskoristio povoljan momenat za iznenađenje.
Prema zaplenjenom dokumentu[3] koji su našli kod poginulog komandanta italijanske kolone na Banjškoj planoti, neprijatelj je raspolagao sledećim podacima o našim jedinicama:
Štab korpusa u Čepovanu, štab XXX divizije, divizijska artiljerija, inžinjerijski bataljon na Colu, 19. SNOB na Krasu, 18. SNOUB u Vipavskoj dolini, 20. SNOB na Trnovskoj planoti, štab XXXI divizije na Zirovskom vrhu.

Iz tih podataka se vidi da neprijatelj u ovom momentu nije raspolagao tačnim podacima o našim jedinicama jer se nijedna jedinica nije nalazila na pomenutim sektorima (19. brigada je bila na sektoru Gorenje Vasi, a o 17. brigadi neprijatelj uopšte nije imao podataka). Neprijatelj takođe nije raspolagao podacima za sektor Vojsko.
Na osnovu ovih pretpostavki neprijatelj je izradio plan ofanzive prema kojem bi trebalo da uništi naše jedinice. Za ovo su bile određene sledeće neprijateljeve jedinice:
X SS policijski puk, jedinice fašističke divizije »San Marco« (pored ostalih i mornari flotile MAS), srpski četnici II Nedićevog korpusa, hrvatske ustaše, slovenački domobranci i be-ga, u ukupnoj jačini 4 do 5 hiljada ljudi.
Detaljan plan neprijatelja bio je sledeći:
Jednom kolonom SS nemačke [policije] nastupati iz Gorice preko Ravnice do Trnova i dalje prema Lokvama i Predmeji. Druga kolona italijanska, pod komandom pukovnika Karala [Carallo], u jačini 400 do 500 ljudi, iz Solkana preko Banjšica na Lokovec i do Čepovana, gde bi se podelila u dve kolone:

[5] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Gorenja Vas vidi dok. br. 12.

[7] Štab 9. korpusa NOVJ je 2. januara 1945. dostavio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije relaciju o napadu na neprijateljevo uporište Gorenja Vas. Ova relacija je identična relaciji Štaba 31. NO divizije od 21. decembra 1944 (vidi dok. br. 12). Relacija Štaba 9. korpusa NOVJ nalazi se u AIZDG, k. 22/11.

Podrobnije o napadu na neprijateljeva uporišta Dutovlje i Kreplje vidi dok. br. 2 i 10.

[8] Odnosi se na šemu neprijateljeve odluke ucrtanu na karti 1:100.000 koja se nalazi u AIZDG, k. 22/1

jedna prema Lokvama i Maloj lažni do Predmeje, a druga do Velikih Lažni,[9] Gorenje Trebuše, Mrzle Rupe i dalje na Otlicu. Iz Idrije bi nastupale dve kolone u jačini od oko 400 ljudi: jedna prema Crnom Vrhu a druga prema Zadlogu, gde bi pomoću zaseda stvorile zaprečnu liniju. Iz Hotedršice bi nastupala be-ga kolona[10] jačine 200 ljudi prema Otlici pod komandom Slovenca Fortune. Na sektoru Logateca bila bi rezerva jačine 400 do 500 ljudi. Iz Postojne bi nastupala kolona srpskih Nedićevih četnika i delimično ustaša u jačini 400 do 500 ljudi pod komandom Miščevića. Ova kolona bi se podelila u dve ili tri manje kolone sa zadatkom da prodiru od Bukovja i Podkraja preko Cola na Otlicu. Iz Sežane bi nastupala kolona od 300 ljudi pod komandom belogardista Debeljaka. Iz Štanjela, pak, kolona prema Ajdovščini i Vipavi, te kolona iz Opatjeg Sela prema Crničama."

' Odnosi se na selo Lažna.

[10] Odnosi se na pripadnike Sloveaskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ).

" Iz neprijateljeve šeme odluke vidi se da su bile angažovane sledeće neprijateljeve snage:

— Iz Idrije je nastupala borbena grupa »Vegner« — Wegner — (2. bataljon 10. SS policijskog puka u jačini 400 ljudi) u dve kolone. Prva kolona se kretala preko Idrijskog Loga prema Crnom Vrhu, a druga preko Idrijske Bele ka Zadlogu.

— Iz Hotedršice je nastupala borbena grupa »Fortuna« (1. bataljon 1. udarnog puka SNVZ u jačini 200 ljudi) u pravcu Crnog Vrha.

— Iz Postojne su nastupale tri borbene grupe: Borbena grupa »Keiner« — Kellner — (2. bataljon 139. puka nemačke 188. rezervne brdske divizije jačine 541 čovek) i borbena grupa »Miščević« (pripadnici Srpskog dobrovoljačkog korpusa — SDK — u jačini 400 ljudi) nastupale su zajedno do Bukovja, odakle je borbena grupa »Keiner« skrenula preko Hrušice i Vodica prema Colu, dok je borbena grupa »Miščević« produžila u pravcu Cola. O deistvu ove dve grupe vidi dok. br. 131. Borbena grupa »Adler« (jačine 400 ljudi, verovatno iz sastava 136. puka nemačke 188. rezervne brdske divizije) nastupala je preko Razdrtog u pravcu Vipave.

— Iz rejona Razdrtog u pravcu Št. Vida (sada: Podnanos) nastupala je borbena grupa »Debeljak« (3. bataljon 1. udarnog puka SNVZ jačine 200 ljudi). Ove snage trebalo je da obrazuju zaprečnu liniju Zadlog — Crni Vrh — Col — Vipava — Štjak

— Iz Dutovlja je nastupala borbena grupa »Švertfeger — Schwertfeger — (Policijski dobrovoljački bataljon »Italija« jačine 450 ljudi) preko Štanjela u pravcu Planine.

— Iz rejona Opatjeg Sela je nastupala borbena grupa »Gruber« (3. bataljon 15. SS policijskog puka jačine 300 ljudi) preko Rihemberka (sada: Branik) u pravcu Dobravlja.

— Iz Gorice je nastupala borbena grupa »Maje« — Meitz — (3. bataljon 10. SS policijskog puka jačine 300 ljudi) u pravcu Crniča.

— Iz Solkana je nastupala borbena grupa »Karalo« (Carallo) ne poznate jačine, iz sastava italijrnske fašističke divizije »San Marco« i fašističke divizije »X MAS«. Delovi ovih divizija bili su sredinom de-

Cilj manevra je bio da se izvrši šire okruženje Trnovske planote, da se odbace naše jedinice u Vipavsku dolinu, tu stegnu u obruč oko Ajdovščine, gde bi ih konačno uništili.

Plan neprijatelja je bio veoma površan i loš, jer su bile određene jedinice različitih nacionalnosti, a njihova jačina nije bila dovoljna da bi uspešno mogle izvršiti zadatak, što se pokazalo i u samom toku izvođenja plana.

Ofanziva je otpočela 19. o.m. manjim borbama oko Vitovlja. Glavni udar je tog dana izdržala 17. brigada [na položajima] od Cola do Otlice, kuda su nadirali dobro izvežbani gerilci — četnici. U tim borbama je izbačeno iz stroja oko 80 neprijateljevih vojnika. Postepeno su stupale u borbu i ostale jedinice XXX divizije'[12] (18. i 20. brigada) te Zaštitni bataljon DK.[13] Na sektoru Banjske i Trnovske planote vodili su borbu i sadejstvovali s našim jedinicama i bataljoni II brigade VDV.[14] Iza italijanske kolone koja je stigla u Čepovan vozio se automobilom komandant kolone pukovnik Karalo, kojeg su napale jedinice VDV i ubile ga zajedno sa pratnjom.[15] Cim je u Čepovan stigla italijanska kolona, pristigla je sa područja Cerkna i 19. brigada, koja je odmah stupila u borbu, pri čemu je izbacila iz stroja veći broj neprijateljevih vojnika i zaplenila protivtenkovski top.[16]

Nakon razbijanja italijanske kolone počeo je da nastupa neprijatelj i iz Sv. Lucije[17] do Slapa[18] (Italijani) te je forsirao prodor u pravcu Dolenje Trebuše, gde su ga u tri maha proterali bataljon 19. brigade i udarna četa XXX divizije.

Istovremeno je neprijatelj dva puta pokušavao da iz Idrije prodre u pravcu Cerkna te je stigao do Otaleža, gde su ga napale jedinice XXXI divizije, te je imao gubitke od 30 mrtvih

cembra 1944. prebačeni iz severne Italije na područje Gorice — Udine. Borbena grupa »Karalo« je nastupala u tri kolone. Prva je iz Solkana preko Ravnice nastupala u pravcu Trnova, dok je glavnina krenula do Grgara, gde je deo trebalo da krene Cepovanskom dolinom na Lokve i dalje u pravcu Predmeje, a drugi deo je imao zadatak da preko Banjske planote. Čepovana, Gorenje Trebuše đejstvuje u pravcu Otlice (AIZDG, k. 22/1).

[12] Podrobnije o borbama jedinica 30. NO divizije vidi dok br. 11.

" Devetog korpusa

' Vojska državne varnosti — Vojska državne bezbednosti. Odnosi se na 2. brigadu 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

Napad na automobil pukovnika Karala (Caralla) izvršila je zaseda 3. bataljona 2. brigade Narodne odbrane dana 22. decembra 1944. u blizini sela Lokovec (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, u daljem tekstu: VII, k. 1441, reg. br. 39/6).

" Podrobnije o borbama 19. slovenačke NO brigade »Srečko Kosovel« od 22. do 28. decembra 194-1. vidi dok. br. 26.

" Sada: Most na Soči.

[13] Sada: Slap ob Idrijci.

i veći broj ranjenih. Ispad iz Idrije iskoristila je 16. brigada i preduzela demonstrativan napad na Idriju.[19]
Iako je neprijateljeva kolona kod Čepovana i na Lokovecu bila razbijena i naterana na bekstvo, neprijatelj je i dalje forsirao prodor na Čepovan, zbog čega je bila 3. SNOUB sa tri bataljona kamionima prebačena sa područja Žirovskog vrha na sektor Čepovana, gde je vodila uspešne borbe u srednjem [delu] Lokoveca, u Čepovanu i na Velikoj Lažni.[20]
Neprijatelj je prodro i sa pravca Trnova, gde su vođene ogorčene borbe oko sela Nemci: neprijatelja su okružile jedinice 19. SNOB.
Pojačanje koje je pristiglo u pomoć okruženoj koloni onemogućilo je potpuno uništenje iste, nakon čega je neprijatelj prodro prema Lokvama i Velikoj Lažni, te se tu zadržao.
Ofanziva koja je otpočela 19. o. m. još traje, te se neprijatelj još nalazi u Trnovu, Dolenjoj Trebuši i na Colu. Kolona koja se 29. o. m. nalazila u Čepovanu krenula je prema Trebuši te će verovatno produžiti pokret do Sv. Lucije.
Neprijatelj je vršio pritisak i sa pravca St. Viške planote, gde se nalazio skoro za sve vreme ofanzive, te je za sebe vezao jedan bataljon 19. SNOB. Sada se neprijatelj još uvek zadržava na Ponikvama.

Na području Krasa, Gorenjske i Zapadne Primorske je situacija normalna. Naše jedinice su se stalno nalazile u borbi pa su prilično umorne, jer je veoma hladno iako je vedro vreme. Osim toga, ishrana naših jedinica koje su se borile bila je veoma neredovna i nedovoljna, što je sve uticalo na opštu iscrpljenost. Sem toga, naše jedinice su slabo snabdevene odećom. Verovatno je glavni cilj ove promašene i dugotrajne neprijateljeve ofanzive bio zamaranje naših jedinica, s ciljem da se one što više umore i iscrpu, te da se spreči njihova ofanzivnost.

II. PLAN" ŠTABA

U ovom polumesečju bio je plan štaba ovakav:

a) Jakim ofanzivnim udarom jedinica XXXI divizije, zajedno s jedinicama XXX divizije, SO, artiljerije i »partopom«, izvršiti napad i uništiti najjače neprijateljevo uporište na severozapadnoj ivici Dolomita, Gorenju Vas, koja predstavlja neku vrstu strategiskog pivoa[21] za linije Škofja Loka — Go-

" Vidi dok. br. 16.

H Podrobnije o angažovanju 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« u rejonu Čepovana vidi dok. br. 19.

[21] oslonca

renja Vas, Lučine — Gorenja Vas i Idrija — Gorenja Vas. Padom ovog uporišta narušila bi se odbrana Dolomita sa ove strane. Za sam napad na uporište bila je određena jedna brigada sa artiljerijom i »partopom« (tri), dok je jedna brigada kao neposredna rezerva bila na obezbeđenju jedinica koje su napadale. Ostale jedinice vršile su šire osiguranje u pravcu okolnih neprijateljevih uporišta.

b) U \ezi s gornjom akcijom bio je plan da se jedinicama XXX divizije napadnu neprijateljeva fašistička uporišta na Krasu — Skopo ˉ i Dutovlje. Neprijateljeva ofanziva sprečila je potpuno izvršenje plana štaba.

c) Kad je otpočela neprijateljeva ofanziva, štab je izradio plan da se spreči neprijatelju neometano kretanje preko našeg oslobođenog teritorija, i to: brzim manevrom moraju mu se stalno nanositi udari i u najvećoj meri sačuvati kompaktnost, borbenost i udarnost naših jedinica.

Hronološki pregled operacija po jedinicama:[23]

III. OPERACIJE JEDINICA IX KORPUSA

1. 12. 1944: iMSV JBO[24] minirao je između železničkih stanica Bohinjska Bela — Bled železničku prugu. Iz koloseka su izbačeni lokomotiva i 3 vagona, te je saobraćaj obustavljen 7 časova.

2. 12. 1944: Patrola Režijskog bataljona je između Gorenjeg Loga[2i] i Predila srušila most dug 5 m.

4. 12. 1944: Patrola Režijskog bataljona je između Kluža i Spodnjeg Loga[2i] minirala most i drum na dužini od 5 m.

6. 12. 1944: Patrola Režijskog bataljona je u neposrednoj blizini Boveca minirala telefonski kabao.

7. 12. 1944: Patrola Režijskog bataljona je u Bovecu razorila kabinu i telefonski kabao.

7. 12. 1944: MSV OSB[2/] je kod Ločnika minirao železničku prugu. Na minu je naišao voz, te je bila uništena litorina[28] i dva vagona. Neprijatelj je imao 15 mr-

[3] Pogrešno; napadnuto je uporište Kreplje (vidi dok. br. 10). Ova rečenica je dopisana olovkom.

•[4] Minersko-sabotažni vod Jeseniško-bohinjskog NOP odreda.

" i [x] Gorenji i Spodnji Log; sada: Log pod Manganom.

[37] Operativni štab za Benečiju; zvaničan naziv je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko.

[n] motorni voz.

tvih i 10 ranjenih. Osim toga, poginula su 3 železničara i 2 civilne osobe.

7. 12. 1944: Pri miniranju železničke pruge Gorica — Podbrdo imao je neprijatelj 6 ranjenih i 11 mrtvih.

7. 12. 1944: Pri čišćenju oružja ranjena su u 17. brigadi 4 druga.

9. 12. 1944: MSV JBO minirao je železničku prugu između Soteske i Bohinjske Bele. Na mine je naišao putnički voz, te su bili uništeni lokomotiva i dva vagona a oštećena je telefonska linija. Saobraćaj je bio prekinut 15 časova.

9. 12. 1944: MSV ŠO minirao je železničku prugu Ljubljana — Kranj i uništio 21 šinu i oštetio železnički most. Saobraćaj je bio prekinut 14 časova.

9. 12. 1944: Patrola 3. bataljona 17. brigade ubila je kod Ajševice neprijateljevog stražara.

9. 12. 1944: Patrola Režijskog bataljona OŠB je između Boveca i Kluža minirala telefonski kabao. Kabao je prolazio kroz most, koji je bio srušen na dužini od 3 m i širini od 2 m.

10. 12. 1944: Snajperisti 1. bataljona JBO ubili su stražara ispred bunkera u Bohinjskoj Beli.

10. 12. 1944. Snajperisti 2. bataljona JBO napali su između Soteske i Bohinjske Bele neprijateljevu patrolu. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

10. 12. 1944: Neprijatelj se neprimetno približio položajima zasede Režijskog bataljona OSB kod Sv. Jurija. Bataljon je zasedi u pomoć uputio patrolu, koja je neprijatelja proterala natrag u Reziuttu. Neprijatelj je imao 1 mrtvog a na našoj strani bio je 1 mrtav i 2 zarobljena, te je izgubljen mitraljez »Fiat«, puškomitraljez »Breda«, puška i automat.

11. 12. 1944: Pri izvođenju prehrambene akcije u Hlevnom Vrhu bio je napadnut u selu bataljon brigade XXXI divizije, te je imao 6 ranjenih.[29]

11. 12. 1944: Snajperisti 1. bataljona SO ubili su stražara kod Poljana.[30]

11.12.1944: Snajperisti 1. bataljona ŠO napali su kod Selca neprijateljevu patrolu i 2 ubili.

* Ekonomsku akciju u Hlevnom Vrhu izvršio je 1. bataljon 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« (vidi izveštaj Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 24. decembra 1944, AIZDG, k. 226/IV).

[30] Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

11.12.1944: Neprijateljeva patrola nastupala je sa pravca Ravne,[31] gde ju je napala zaseda 16. brigade i 3 ubila a ostali su se razbegli.[32]

11. 12. 1944: Patrola MSV OSB je kod Pevmskog mosta ubila kozaka.

11. 12. 1944: MSV OSB je kod Moše minirao železničku prugu Gorica — Videm. Na mine je naišao teretni voz, te je uništena lokomotiva i 5 vagona.

11. 12. 1944: Patrola 1. bataljona OSB napala je na raskrsnici puteva za Taipanu i Debelis neprijateljevu patrolu. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 5 zarobljenih. Ubijena su 3 konja. Zaplenjeno 6 pušaka, oprema, konj i municija. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

11. 12. 1944: MSV XXX divizije minirao je između Solkana i Plava železničku prugu. Na mine je naišao teretni voz, te su oštećena 3 vagona i lokomotiva. Saobraćaj je bio obustavljen 39 časova, a oštećeno je 40 m pruge. Neprijatelj je imao 2 ranjena.

11. 12. 1944: Snajperska trojka komande Kobariškog v. p.[33] je kod Sovodnja napala neprijateljevu patrolu i 1 ubila.

11. 12. 1944: Neprijatelj[34] je nastupao iz Ćedada, Moše, Koprive i Gorice u pravcu Brda, te je kod sela Kozice naišao na Beneški bataljon, koji se nakon kraće borbe, zbog neprijateljeve nadmoćnosti, preko Lombaja povukao u Gorenji Trebil. Beneški bataljon i brigada »Garibaldi«[35] su 12. 12. napali neprijatelja u Klodiču, ali su se nakon kraće borbe morali povući na stare položaje na Gnidovici, kuda se neprijatelj neprimetno približio i napao štab OSB i komandu Vojnog područja. Povukli su se u selo Kosi u dolini reke Idrije. 13. 12. se neprijatelj nalazio skoro na čitavom području doline Idrije i na delu Brda a 14. 12. počeo je da se povlači iz doline. Na povlačenju ga je napala četa Beneškog bataljona, koja je razbila njegovu za-

[31] Sada: Ravne pri Žireh.

[33] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 16.

[33] vojnog područja.

[34] Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

[35] U napadu je učestvovala 156. brigada »Bruno Buoci« (Buozzi) italijanske partizanske divizije »Garibaldi Natizone« (Natisone). Vidi dok. br. 7.

štitnicu i ubila nekoliko mula. Neprijatelj je u ovim borbama imao 10 mrtvih i 3 ubijene mule. Na našoj strani bila su 3 ranjena i 106 nestalih, od kojih su veći deo novomobilisani borci.

12. 12. 1944: Snajperisti 2. bataljona[34] su ispred bunkera kod mosta na Savi kod Bitnja ubili 3 Nemca.

12. 12. 1944: 16. brigada je vodila borbu s neprijateljem koji je jednom kolonom nadirao s pravca druma Govejek — Razpotje[37] a drugom iz uporišta Veharše u pravcu Vrsnika. Kolone su brojile po 80 ljudi. Nakon kraće borbe neprijatelj se povukao. Imao je 2 ranjena i 2 mrtva. Na našoj strani bio je 1 mrtav.[38]

12. 12. 1944: 1. bataljon 7. brigade je imao zadatak da uništi novoizgrađeni bunker severno od Gorenje Vasi. Bataljon je postavio osiguranje a 2 minera su, i pored 4 udvojena stražara, uspeli da se na 2 metra približe bunkeru te da ga miniraju. U bunkeru se nalazilo 20 neprijateljevih vojnika, od kojih je 12 poginulo a 2 su ranjena. Na našoj strani bio je 1 ranjen.

12. 12 1944: Patrola 17. brigade napala je u Kromberku neprijatelja i 2 ubila te 2 ranila.

13. 12. 1944: Patrola MSV XXX divizije minirala je železničku prugu St. Peter[39] — Tržič. Na mine su naišle 2 električne lokomotive, od kojih je 1 bila uništena a druga oštećena.

14. 12. 1944: MSV SO je između Podnarta i St. Jošta[40] minirao železnički most. Oštećeno je 210 m pruge i obustavljen je saobraćaj 36 časova.

14. 12. 1944: MSV XXX divizije minirao je železničku prugu Sežana — Opčine. Na mine je naišao voz, te je oštećena lokomotiva i uništena su 2 vagona a 16 je oštećeno. Saobraćaj je bio obustavljen 16 časova. Oštećeno je 100 metara pruge.

14. 12. 1944: 1. bataljon 18. brigade je napao grupu od 50 neprijateljevih vojnika koji su došli iz Razdrtog"'

:1 Ovo je bio bataljon Jeseniško-bohinjskog NOP odreda.
37 Zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.
a Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 16.
35 Sada: Pivka.
* Sada: Jošt nad Kranjem.
" U Razdrtom se tada nalazila 3. četa 1. bataljona 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 73/111).

preko Nanosa do Št. Vida.[42] Neprijatelj je imao 4 mrtva a zaplenjen je samar. Na našoj strani bio je 1 mrtav.

14. 12. 1944: Tri bataljona[43] 18. brigade su vodili borbu s neprijateljem kod Štjaka. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 7 ranjenih a na našoj strani je bio 1 mrtav i 3 ranjena.

14. 12. 1944: MSV XXX divizije minirao je železničku prugu Trst — Postojna. Na mine je naišao teretni voz. Uništena su 2 vagona, a oštećeni su lokomotiva i 16 vagona.[44]

14. 12. 1944: MSV XXX divizije je zapalio železničku stražarsku kućicu sa svim inventarom.

15. 12. 1944: Obaveštajna patrola ŠO je na drumu Poljane — Gorenja Vas oborila 10 telefonskih stubova.

15.12,1944: 16. brigada je blokirala neprijateljevo uporište Lučine,[45] te je pri tom imala 1 ranjenog.

15. 12. 1944: MSV XXX divizije minirao je železničku prugu između stanica Solkan i Plave. Uništeni su lokomotiva i 2 vagona a 2 [vagona] su oštećena. Saobraćaj je bio obustavljen 72 časa.

16. 12. 1944: Mineri 2. bataljona JBO minirali su putnički voz na pruzi između Jesenica i Bohinjske Bistrice. Lokomotiva i 2 vagona izbačeni su iz šina, prekinuta je telefonska linija, razoreno je 8 m pruge i saobraćaj je obustavljen 7 časova.

16. 12. 1944: Četa ŠO[46] je porušila crkvu, zgradu parohije, školu i privrednu zgradu kod Sv. Lenarta,[47] te crkvu kod Sv. Tomaža,[48] kuda je htela da se smesti be-ga.

[43] Sada: Podnanos.

[43] Ovo su bili 1, 3. i 5. bataljon (vidi izveštaj štaba 30. NO divizije od 27. decembra 1944. AIZDG, k. 226/1).

[44] iMiniranje je izvršeno 800 m od železnioke stanice Sežana. Razoreno je 100 m želczničke pruge, pa je saobraćaj na jednom koloseku bio obustavljen 16 časova, a na drugom 96 časova (vidi izveštaj Štaba 30. NO divizije od 27. decembra 1944, AIZDG, k. 226/1).

[45] Pogrešno; 16. slovenačka NO brigada »Janko Premrl Vojko« vršila je demonstrativan napad na neprijateljevo uporište Suhi Dol (vidi dok. br. 3).

[44] Ceta je bila iz sastava 2. bataljona škofjeloškog NOP odreda (vidi izveštaj Štaba škofjeloškog NOP odreda od 25. decembra 1944, AIZDG, k. 227/11).

[47] Sada: Lenart nad Lušo.

[4!] Sada: Tomaž nad Praprotnem.

16. 12. 1944: MSV SO minirao je železničku prugu Podnart — Kranj. Oštećeno je 1050 m pruge a saobraćaj je obustavljen 20 časova.

16. 12. 1944: MSV XXX divizije minirao je između Nabrežine i Prošeka železničku prugu. Iz šina je izbačen voz, od kojeg su uništeni lokomotiva i 3 vagona a 12 vagona je oštećeno. Razoreno je 40 m pruge i saobraćaj prekinut 36 časova, a telefonska linija je pokidana. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 4 ranjena.

16. 12. 1944: Zaseda 1. bataljona OSB je kod Atimisa zarobila jednog kozaka. Zaplenjeni su 1 konj, puška i 2 bombe.

16. 12. 1944: Zaseda 2. bataljona JBO ubila je 2 stražara ispred tunela kod Zake"[9] blizu Bleda.

16. 12. 1944: U Steverjan je radi pljačke stigla kolona od 35 fašista. Zaseda MSV OSB napala ju je kod Oslavja. Neprijatelj je imao 5 mrtvih.

16. 12. 1944: Zaseda iz 7. brigade vodila je kod Hlavčih Njiva borbu s neprijateljem koji je uspeo da zađe zasedi u leđa. U ovoj borbi neprijatelj je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.

17. 12. 1944: MSV OSB je između Moše i Ločnika minirao železničku prugu. Iz šina je izbačen oklopni voz, te je uništena lokomotiva. Saobraćaj je bio obustavljen 24 časa.
Izgoreo je vagon benzina.

17. 12. 1944: Patrola 1. MSV XXX divizije je između Sežane i Divače minirala železničku prugu. Na mine je naišao voz, te su uništeni lokomotiva i 2 vagona natovarena buradima vina (20.000 1) a 3 vagona su oštećena. Razoreno je 40 m pruge. Saobraćaj na jednom koloseku obustavljen je 25 časova a na drugom koloseku 120 časova.

17. 12. 1944: Patrola 1. MSV XXX divizije je između Košane i St. Petera minirala železničku prugu. Iz šina je izbačen teretni voz, čija je lokomotiva oštećena a uništena su 4 vagona. Poslednja dva vagona [kompozicije] udarila su u putnički voz, te je ubijen 1 a ranjeno 3 neprijateljeva vojnika. Saobraćaj je bio prekinut 28 časova.

* Zaselak sa zapadne strane Bledskog jezera. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

17. 12. 1944. Snajperisti ŠO napali su neprijateljevu patrolu kod Poljana te su 2 ubili.

18. 12. 1944: Kod Žirovskog vrha je 3. SNOUB napala neprijateljev bunker da bi ga uništila, ali u tome nije uspela.

18. 12. 1944: Prilikom prelaska preko Soče pala je u neprijateljevu zasedu patrola Zaštitnog bataljona DK, te je zarobljen 1 s puškomitraljezom.

18. 12. 1944: MSV JBO minirao je železničku prugu između Jesenica i Bohinjske Bistrice. Iz šina su izbačeni lokomotiva i 2 vagona a oštećena je telefonska linija.

18. 12. 1944: Snajperisti JBO napali su neprijateljevu patrolu između Soteske i Bohinjske Bistrice. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

18. 12. 1944: Patrola iz 18. brigade je na drumu Trst — Postojna napala neprijateljevu patrolu i ubila 3 vojnika i 1 konja.

18. 12. 1944: Inžinjerijski bataljon XXXI divizije srušio je gvozdeni most kod Gorenje Vasi.

18. 12. 1944: Zbog nepropisnog rukovanja oružjem poginula su 2 druga iz 1. bataljona OŠB.

19. 12. 1944: Jedinice XXXI divizije, 19. brigada, 2. bataljon 1S. brigade i ŠO dobili su naređenje da unište neprijateljevo uporište Gorenju Vas. Zbog neprijateljeve intervencije tenkovima potpuno uništenje nije uspelo. Borbe su vođene 2 dana, te je neprijatelj imao 71 mrtvog, 54 ranjena i 1 zarobljenog. Zaplenjeno: reflektor, puška, 4 okvira za »zbrojevku«, 400 metaka. Uništena su 3 bunkera i 3 zgrade u kojima se nalazio neprijatelj. Oštećen je tenk, oklopni automobil i jedan automobil. Sopstveni gubici: 23 mrtva, 49 ranjenih, 7 nestalih. Izgubljen je brdski top, laki minobacač, 2 mitraljeza, pt puška, automat, 7 pušaka i pištolj.[50]

19. 12. 1944: 18. brigada je vodila borbu s neprijateljem kod Planine i Erzelja.[51] Zbog nadmoćnosti neprijatelja privremeno se prebacila na Nanos. U borbama je neprijatelj imao 25 mrtvih i 35 ranjenih.

[M] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Gorenja Vas vidi dok. br. 12.

[51] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 11.

19. 12. 1944: Bataljon DK je vodio borbu s neprijateljem na Vitovskom vrhu i proterao ga.

19. 12. 1944: Patrola bataljona DK je između Zakriža i Bukova pala u neprijateljevu zasedu, te su 2 poginula.

19. 12. 1944: Snajperisti 2. bataljona SO napali su i ubili 2 neprijateljeva vojnika kod Poljana.

19.[52] 12. 1944: 17. i 18. brigada su dobile naređenje da unište neprijateljeva uporišta Dutovlje i Kreplje. Uništena su 3 bunkera i jedan automobil. Potpuno uništenje nije uspelo zbog neprijateljeve intervencije i pristiglog pojačanja iz drugih uporišta. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 10 ranjenih. Na našoj strani bila su 2 mrtva i 3 ranjena.

19. 12. 1944: 1. MSV XXX divizije je minirao železničku prugu Gorica — Sv. Lucija. Na mine je naišao voz, te je oštećeno 50 m pruge, 2 vagona i prekinut saobraćaj 24 časa.

20. 12. 1944: Neprijatelj je nastupao iz Cola prema Otlici. U toku noći napala ga je udarna četa XXX divizije i nanela mu gubitke od 3 mrtva. Neprijatelj je reagovao snažnom mitraljeskom vatrom, koja je, pak, bila bez efekta.

20. 12. 1944: Bataljon DK je vodio borbu s neprijateljem jačine 300 ljudi koji je nadirao prema Trnovu. Nakon duže borbe neprijatelj je uspeo da zauzme Trnovo.

20. 12. 1944: Snajperisti 1. bataljona JBO napali su između Bohinjske Bele i Soteske neprijateljevu patrolu. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

20. 12.1944: MSV SO je na drumu Crni Vrh — Polhov Gradec minirao 3 mosta.

20. 12. 1944: Patrola Beneškog bataljona je između Klenja i Št. Petera napala iz zasede patrolu kozaka koja se vraćala s pljačkaškog pohoda iz sela Sorzento.[53] Neprijatelj je imao 1 mrtvog a ubijena su i 3 konja. Napljačkana stoka se razbegla.

20. 12. 1944 Patrola od 7 ljudi OSB je između Artegna i Gemone minirala železničku prugu. Razoreno je 24 m pruge.

20. 12. 1944: Patrola 1. MSV XXX divizije minirala je između Sežane i Divača železničku prugu Trst — Ljublja-

[n] Pogrešno; treba: 16 (vidi dok. br. 10).
[53] Italijanski naziv za selo Studenec.

na. Na mine je naišao teretni voz, te je bila oštećena lokomotiva i 10 vagona a 2 vagona su uništena. Oštećeno je 40 m pruge, te je prekinut saobraćaj [na jednom koloseku] 15 časova a na drugom koloseku-48 časova.

20. 12. 1944: Patrolu 18. brigade je kod Ivanjeg Grada napao neprijatelj. U borbi je neprijatelj imao 8 mrtvih i 6 ranjenih. Na našoj strani je bio 1 mrtav i izgubljeno 11 sprema.

21. 12. 1944: Bataljon DK je na položajima ispred sela Nemci vodio borbu s neprijateljem i neprijatelju sprečio prodor od Trnova do sela Nemci.

21. 12. 1944: 17. brigada je vodila borbu s neprijateljem koji je nastupao od Podkraja. Zbog nadmoćnosti neprijatelja poVukla se na Mrzlu Rupu. Imala je 2 mrtva a ubijene su 2 mule i 1 konj.

21. 12. 1944: ŠO je izvršio demonstrativan napad na neprijateljevo uporište Crni Vrh.[54]

21. 12. 1944: MSV JBO minirao je most na drumu Gorje — Mrzli studenec.

21. 12. 1944: Patrola 2. MSV XXX divizije minirala je železničku prugu Opčine — Sežana. Na mine je naišao voz, te je uništena lokomotiva, oštećena su 3 vagona, razoreno je 40 m pruge i saobraćaj je prekinut 15 časova.

22. 12. 1944: MSV XXX divizije je minirao na železničkoj stanici Tržič vagon s topom. Vagon i top su uništeni.

22. 12. 1944: Između Prošeka i Nabrežine je MSV XXX divizije minirao železničku prugu. Uništeni su lokomotiva i 3 vagona a 16 je iskočilo iz šina. U vozu su se nalazili nemački oficiri. Broj gubitaka u ljudstvu nije poznat.

22. 12. 1944: Snajperisti 2. bataljona JBO su kod Nomenja napali neprijateljevu patrolu i 3 ubili.

22. 12. 1944: Dva snajperista Beneškog bataljona OŠB su kod Št. Petera ubili kozaka.

22. 12. 1944: Dva snajperista Beneškog bataljona OŠB su ubili stražara kog San Kvirina (Quirina).

22. 12. 1944: Patrola MSV OŠB je zajedno s patrolom VDV zarobila 8 fašista. Zaplenjeno je: mitraljez »Fiat«,

[54] Napad je izvršio 2. bataljon (vidi izveštaj Štaba škofjeloškog NOP odreda od 25. decembra 1944, AIZDG, k. 227/11).

puškomitraljez »Breda«, 4 puške, 2 pištolja i municija.

23. 12. 1944: Kod Hotavlja je došlo do sukoba između patrole 7. brigade i patrole neprijatelja. Neprijatelj je imao 1 mrtvog, a zaplenio je mitraljez i pušku koje je zaseda ostavila na položaju.

23. 12. 1944: U Dolu kod Čepovana su 19. brigada i 2. bataljon 18. brigade napali neprijatelja jačine 150 ljudi i proterali ga. Neprijatelju je iz Lokoveca i Grgara pristigla pomoč, koja je naše jedinice odbacila iz Dola. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 15 ranjenih. Na našoj strani bila su 2 ranjena. Zaplenjen je protivtenkovski top sa 50 granata, 3 konja, 10 pušaka. Kod Slapa je 2. bataljon 19. brigade vodio borbu s neprijateljem koji je prodro sa St. Viške planote. Neprijatelj je imao 30 mrtvih. Zapjenjeno je 6 pušaka, oprema i municija. Noću uoči 24. 12. je 2. bataljon 18. brigade na pokretu s Lažne na Lokve pao u neprijateljevu zasedu, te je imao 2 mrtva i 12 ranjenih.

22. 12. 1944: Jedinice XXXI divizije su demonstrativno napale neprijateljeva uporišta u Veharšama, Spodnoj Idriji i Idriji. Zbog toga je neprijatelj posade ovih uporišta povukao s položaja kod Crnog Vrha, čime su bile rasterećene jedinice XXX divizije.

23. 12. 1944: Četa 16. brigade je napala neprijatelja koji je bio na pokretu za Idriju s položaja ispod Razpotja. Neprijatelj se razbegao te nije pružio otpor.

23. 12. 1944: Snajperisti SO su kod Selca napali 2 vojnika i 1 ubili.

23. 12. 1944: Patrola 1. MSV XXX divizije je minirala železničku prugu Općine — Sežana. Na mine je naišao voz te su bili uništeni lokomotiva, 2 putnička i 8 teretnih vagona natovarenih ugljem, oštećeno je 6 vagona, razoreno je 80 m pruge i prekinut je saobraćaj na jednom koloseku 40 a na drugom 192 časa.

24. 12. 1944: 7. brigada je napala neprijatelja koji je opravljao bunker na Taboru. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 6 ranjenih.

24.12. 1944: Na drumu St. Vid — Vipava 18. brigada je napala kolonu od 15 kamiona. Oštećena su 4 [kamiona] a poginulo je 30 neprijateljevih vojnika.[55] Po

pristizanju pojačanja od 12 kamiona brigada se povukla.

24. 12. 1944: Bataljon DK je na Lokvama vodio borbu s neprijateljem i proterao ga.
U ovim borbama je bataljon DK imao 2 mrtva i 6 ranjenih, te 2 zarobljena. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 23 ranjena, te je bila ubijena 1 mula.

24. 12. 1944: Snajperisti SO su ispred uporišta Selce ubili stražara.

24. 12. 1944: Snajperisti 2. bataljona JBO su iznad Obratna[54] kod Bohinjske Bistrice naišli na nemačku zasedu. Nakon kraće borbe neprijatelj je imao 1 mrtvog i 1 ranjenog.
Druga patrola snajperista je kod Bitnja ranila neprijateljevog vojnika.

24. 12. 1944: Patrola Beneškog bataljona OSB je srušila fabričku peć napunjenu materijalom u fabrici cementa u Čemuru,[57] koju je neprijatelj hteo da stavi u pogon.

25. 12. 1944: Mineri JBO su u čekaonicu na železničkoj stanici u Bohinjskoj Bistrici smestili minu, koja je prilikom eksplozije ubila 8 a ranila 7 neprijateljevih vojnika. Čekaonica je uništena.

25. 12. 1944: Na Otaležu je 16. brigada vodila borbu s neprijateljem jačine 100 ljudi. Neprijatelj je 26. 12. uspeo da se prebaci preko Idrijce i da ponese poginule i ranjene. Imao je 30 mrtvih i 20 ranjenih. Na našoj strani bila su 2 ranjena.[58]

25. 12. 1944: 19. brigada je dobila naređenje da napadne neprijatelja u selu Nemci, a 2. bataljon 18. brigade da je osigurava i da napadne neprijatelja u Trnovom. U toku borbi je neprijatelj sa dva pravca dobio pojačanje, koje je primoralo naše jedinice na povlačenje. U borbi je neprijatelj imao 25 mrtvih i 10 ranjenih, a na našoj strani je bilo 5 mrtvih i 12 ranjenih. Zaplenjene su 2 puške.

25. 12. 1944. U Dolenjoj Vasi je 1. bataljon SO izradio zaseku na drumu Železniki — Selca.

[55] Napad na kolonu je izvršio 4. bataljon (vidi izveštaj Štaba 30. NO divizije od 27. decembra 1944. AIZDG, k. 226/1).

[M] Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

[57] Zaselak, 7 km severoistočno od Cedada (Cividala).

[M] Ova borba je vođena 24. decembra 1944 (vidi dok. br. 17).

25. 12. 1944: Snajperisti 2. bataljona SO su u Selcima ubili neprijateljevog stražara.

26. 12. 1944: 1. bataljon 19. brigade je napao neprijateljevu kolonu jačine 150 ljudi koja je od sela Nemci nadirala prema Lokvama. Kolona od 40 ljudi je uspela da s položaja iznad Lokava protera 2. bataljon 18. brigade, zbog čega se 19. brigada morala povući. Pred zoru je neprijatelj krenuo preko Lokvi u pravcu Lažne. Na našoj strani su bila 3 mrtva i izgubljen je puškomitraljez »Bren«.

26. 12. 1944: Jedinice 18. brigade vodile su kod Plača blizu Ajdovščine borbu s neprijateljem jačine 40 ljudi. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i 15 ranjenih.

26. 12. 1944: 3. bataljon 3. SNOUB je nadirao prema Lokovecu, gde je naišao na neprijateljevu zasedu, te je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.

26. 12. 1944: Snajperisti JBO su napali neprijateljevu patrolu i ubili 1 Nemca a 3 ranili.

26. 12. 1944: iVlSV XXX divizije je na mostu kod železničke stanice Podnart minirao voz. Uništen je most i izbačen je voz iz šina.

27. 12. 1944: Zaseda 3. bataljona 3. brigade je napala neprijateljevu kolonu koja je od Lokava nastupala u pravcu Lažni. U borbi od 3 časa, nakon koje je neprijatelj zaposeo Lažnu i uzvišenja iznad Čepovana, naši su imali 2 mrtva i 1 ranjenog.[5"]

27. 12. 1944: Patrola 1. MSV XXX divizije je između Košane i Ležeča minirala železničku prugu na 200 m od bunkera. Na mine je naišao voz, te su uništeni lokomotiva i 5 vagona. Saobraćaj je bio obustavljen 48 časova. Bilo je 8 ranjenih.

27. 12. 1944: Inžinjerijski bataljon XXXI divizije je između Koritnice i H. Južne[40] minirao železničku prugu. Oštećeno je 5 m pruge i ubijena su 3 neprijateljeva vojnika.

28. 12. 1944: 3. brigada je s položaja na Kobilici napala neprijatelja koji je iz Lažne nadirao u Čepovan. Borba se vodila od 7 do 14 časova, nakon čega se [brigada] povukla, jer je neprijatelj stigao i na Vrata,

[54] Podrobni je o ovoj borbi vidi dok .-. 19.
Huda Južna; sada: Hudajužna.

pa je postojala opasnost da bude okružena. Brigada je imala 2 mrtva i 7 ranjenih."

28.12.1944: MSV SO je minirao žel. prugu Kranj — Otoče. Iz šina su izbačeni lokomotiva i 2 vagona a poginulo je 5 neprijateljevih vojnika.

28. 12. 1944: Inž. bat. XXXI divizije je između St. Jošta i Podnarta srušio most. Uništeni su lokomotiva i 3 vagona.

29. 12. 1944: MSV OŠB je minirao žel. prugu Gorica — Videm u blizini Ločnika. Uništeni su lokomotiva i vagon.

28. 12. 1944: Kod Sv. Križa," na drumu Gorica — Ajdovščina, naišao je na minu neprijateljski tenk i zapalio se.

29. 12. 1944: Noću uoči 30. 12. je udarna četa XXXI divizije na Pećinama napala neprijatelja i proterala ga. Detaljan tok akcije još nije poznat.

29. 12. 1944: Kod Straže[63] je ŠO vodio borbu s neprijateljevom kolonom jačine oko 100 ljudi i razbio je.

30. 12. 1944: Neprijateljeva kolona od oko 250 ljudi nastupala je drumom Idrija — Zelin,[64] gde ju je s kota 549 i 706 napao 1. bataljon 16. brigade. Neprijatelj se preko reke Idrijce povukao u Idriju. Imao je 3 mrtva i 3 ranjena. Na našoj strani je 1 ranjen. Zaplenjeno je 5 konja, 5 samara, municija, 2000 m žice i nešto hrane. Ubijena su 2 konja.[65]

Pregled .gubitaka:

A) Neprijateljevi:

Poginulih 404, ranjenih 259, zarobljenih 15. *Ukupno 67S izbačenih iz stroja.*

" Iz izveštaja Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 28. decembra 19-14. vidi se da je 1. bataljon posedao položaje severno od sela čepovan. a jednom četom na drumu Dolenja Trebuša — Gorenja Trebuša; 2. bataljon je posedao položaje u rejonu brda Kobilica; 3. bataljon se nalazio na grebenu iznad Čepovana u pravcu Lokoveca (AIZDG, k. 226/IV).

" Sada: Vipavski Križ.

" Zaselak u rejonu Šmarjetne Gore (zapadno od Kranja). Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

M Zaselak na raskrsnici puteva 4.5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

" Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 25.

Zaplenjeno:	Uništeno:	Oštećeno:
28 pušaka	45 vagona	25 puta žel. pruga
2 puškomitraljeza	13 lokomotiva	2 puta drum
2 mitraljeza	6 bunkera	11 lokomotiva
top 47 mm	8 nepr. zgrada	92 vagona
2 pištolja	tenk	6 puta tel. linija
municija	8 vagona uglja	el. linija
6 samara	2 vagona vina	11 mostova
2000 m žice	vagon benzina	tenk
10 konja	top	oklopni automobil
	automobil	automobil
	žel. čekaonica	4 kamiona
	žel. čuvarska kuća	
	fabrička peć	
	9 konja	
	4 mule	
	10 stubova	

B) Sopstveni:

Mrtvih 51, ranjenih 128, zarobljenih 5,
nestalih 298 (od toga 55 iz 17. brig, i 130 iz Dopunskog bat., koji će se verovatno vratiti te 106 iz OŠB).
Izgubljeno: top, laki minobacač, protivtenkovska puška, 2 automata, mitraljez, 6 puškomitraljeza, 9 pušaka, pištolj, 11 sprema, 2 mule i konj.

IV) TAKTIKA

A) Naša:

Pojedine naše jedinice, naročito na sektoru Žirovskog vrha, pokazale su umešnost i samoinicijativnost u manevru okružavanja neprijateljevih grupa. U frontalnoj borbi na sektoru Žiri naše su se jedinice veoma dobro pokazale u izdržljivosti, manevrisanju i pronicljivosti, tako da neprijatelj ni u jednoj borbi nije izdržao, te je bio prinuđen na pasivnu odbranu iz samih uporišta.

B) Neprijateljeva:

1) Neprijateljeva kolona koja je nastupala prema Colu i Otlici i koju su sačinjavali četnici, te je bila dobro izvežbana u gerilskom ratovanju, izvodila je drske i smele prodore u našu pozadinu, vešto iskorištavala šumu i raznovrstan teren, prodirala bezobzirno napred ne gledajući na žrtve.

2) U vršenju ofanzive na naš teritorij neprijatelj je pre svega hteo da iskoristi odsutnost i nepotpun raspored naših jedinica da bi postigao početni uspeh i dobio moralni impuls za produžetak ofanzive.
3) Nakon prvih neuspeha neprijatelj je počeo da primenjuje taktiku iznuravanja naših jedinica te je odugovlačio ofanzivu.
4) U ofanzivi je pokazao neodlučnost i nedoslednost. Kada su se razbijene kolone vratile, ponovo su ih uputili da nastave akciju, verovatno bez volje komandanta dotične kolone, tj. po naređenju pretpostavljenog komandanta.

V) KRITIČKI OSVRT NA OPERACIJE

Još uvek se kod naših jedinica primećuju neke stare greške: niži komandni kadar nije na dovoljnoj visini da bi mogao pravilno da komanduje svojim ljudstvom u borbi;
nije postignuta koordinacija između pojedinih rodova naše vojske; naša pešadija kod Gorenje Vasi nije znala da iskoristi artiljerijsku vatru za podilaženje i za napad na uporište;
premalo pažnje se poklanja izvežbanosti boraca te se još uvek pojavljuju primeri slabe opreznosti i budnosti na položajima, što neprijatelj iskorištava;
pojedini štabovi upućuju više puta u patrole novomobilisane borce, koji nisu izvežbani a ponekad su i nepouzdani da bi uspešno izvršili dobijene zadatke; dešavaju se slučajevi da takve patrole dobijene zadatke ne izvrše, odnosno čak i dezertiraju;
u borbama se još uvek pojavljuje slabo funkcionisanje intendantske službe, zbog čega je i ishrana lošija, odnosno uopšte je nema baš onda kada bi borci morali primati najbolju hranu.
Pokazale su se i dobre strane naših jedinica:
neverovatna izdržljivost i istrajnost naših boraca na položajima, savlađivanje raznih teškoća, kao što su glad i hladnoća.
Naše jedinice brzo se prilagođavaju uličnim borbama u utvrđenim uporištima (Gorenja Vas).
Za vreme borbi veze sve bolje i bolje funkcionišu (u borbama kod Gorenje Vasi je veza odlično funkcionisala).
Artiljerija se dobro pokazala u bliskoj borbi te je bila efikasna pomoć našoj pešadiji u borbi (Gorenja Vas).
Sve bolje i bolje ističu se »partopi«.

VI) ORGANIZACIJA ODSEKA

Organizacija odseka nije se izmenila.

Prema poslednjoj formaciji koju je izdao GŠS[64] ukidaju se svi

[14] Glavni štab [NOV i PO] Slovenije.

referenti u operativnim odsecima u divizijama. S obzirom na obimnost posla ovih odseka i nedovoljnu sposobnost kadra u operativnim odsecima, ovo će neko vreme ići na uštrb rada odseka. Zbog toga ćemo morati neko vreme da ostavimo još neke referente u oper. odsecima u divizijama, dok ih ne nadoknadimo sposobnim kadrom. Referat za vezu još uvek je u sastavu našeg odseka. Molimo da nam saopštite da li ovaj referat još i nadalje ostaje u sastavu našeg odseka ili da se odvoji kao samostalan odsek, analogno reorganizaciji izvršenoj kod GŠS. U polumesečju se pomoćnik šefa odseka nalazio na Notranjskom vojnom području, gde se još uvek nalazi radi organizovanja prijema i prevoza municije i eksploziva koji nam je dodelio GŠS.

VII) RAZNO

Idućeg polumesečja naš glavni zadatak biće reorganizovanje jedinica posle poslednje neprijateljeve ofanzive, jer su neke [jedinice] delimično podeljene (OŠB, 17. i 20. brigada).
Formiranje udarnih četa je izvršeno. Svakoj četi je dodeljen po jedan instruktor, koji su dobili uputstva za rad od šefa odseka. Obojica su bivši aktivni jug. oficiri.
Završen je inž. tečaj, o čemu je podneo izveštaj inž. referat. Zbog neprijateljeve ofanzive i stalnih pokreta bio je rad znatno paralisan. Privremeno je od odseka u štabu korpusa bila formirana četa jer u blizini nije bilo nijedne naše jedinice. Četa nije došla u dodir s neprijateljem.
Sa italijanskom divizijom »Garibaldi Natisone« nemamo još redovne veze. niti smo od nje primili izveštaje.
Zbog toga ne možemo izvestiti o njezinim akcijama, organizaciji, brojnom stanju i radu. Jedna brigada ove divizije je u ovom polumesečju sađejstvovala sa OŠB u borbama za vreme neprijateljeve ofanzive.
Našim jedinicama nedostaje municija svake vrste, eksploziv i minerski materijal. Naročito nam nedostaju municija za automate i osnovna punjenja za teške minobacače. Verovatno će jedna od naših brigada nakon ofanzive otići u Notranjsku radi transportovanja municije koju nam je dodelio GŠS. Relaciju o borbama za vreme ove neprijateljeve ofanzive dostavićemo naknadno.[47] Zbog neprijateljeve ofanzive, koja još nije završena, nismo primili tačne izveštaje od svih naših jedinica, pa je naš izveštaj nepotpun, što ćemo da dopunimo u sledećem mesečnom izveštaju.
U vezi s vašim naređenjem mi ćemo ubuduće dostavljati samo mesečne operativne izveštaje. Dopunski bataljoni su u ovoin

" Vidi dok. br. 41.

polumesečju primili od našeg odseka minimalni plan, koji moraju proraditi u cilju osposobljavanja mobilisanih pre odlaska u operativne jedinice. Isto tako je i operativnim jedinicama dostavljen plan rada za vreme kada nemaju borbi, u cilju njihovog stručnog uzdizanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba potpukovnik: M. P.

Šef odseka poručnik: M. Raičević[68]

Prilozi:[6']

1) izveštaj referata za vezu,
2) izveštaj referata za artiljeriju,
3) izveštaj geodetskog referata,
4) izveštaj referata za inžinjeriju,
5) izveštaj referata za naoružanje i brojno stanje,
6) izveštaj referata za motorizaciju,
7) izveštaj o mobilizaciji,
8) pregled neprijateljevih gubitaka u decembru 1944

" Mitar Raičević.

" Ove priloge redakcija ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 22/1, k. 29/111, k. 3-1 /III i k. 32/11.

BR. 22

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 30. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KOR PUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA U DECEMBRU'

STAB
XV DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj, 30. XII 1944.
Op. odsek [broj] 747
Predmet: mesečni izveštaj za
mes. decembar 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS, I
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

I. SITUACIJA

U mesecu decembru o. g. stanje neprijateljevih uporišta na sektoru XV div. prilično se promenilo. Stanje nekih uporišta, kao u Novom Mestu, Št. Jerneju,[2] Kostanjevici,[3] Št. Vidu" Stični i Višnoj Gori, donekle se smanjilo. Snage koje su bile oduzete iz ovih uporišta upotrebljene su za uspostavljanje novih uporišta u Sv. Ani, Občinama i Vel. Gaberu i za kontrolu druma Št. Vid — Trebnje — Mirna Peč — Novo Mesto.
Ovu komunikaciju želi neprijatelj na svaki način obezbediti za eventualne prevoze vojske i materijala iz Hrvatske u Sloveniju. U tom cilju je neprijatelj 5. o. m. poseo komunikaciju Novo Mesto — Št. Vid sa oko 400 ljudi koje je oduzeo uporištu Novo Mesto i okolnim uporištima. Sa ovim snagama kontroliše sektor Mirna Peč — Sv. Ana — Ponikve — Vinja Gorica. Za novouspostavljena uporišta upotrebio je oko 500 ljudi koje je oduzeo iz uporišta Št. Vid, Stična i Višnja Gora, a verovatno i iz Ljubljane i Rakeka. U [ovim] uporištima izgradio je privremene bunkere i streljačke zaklone i ponegde ih je okružio i žičanom preprekom.[5]

U ovom mesecu neprijatelj nije vršio ofanzivne ispade na slobodnu teritoriju, sem one ispade za obezbeđenje komunikacije

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 26/11. Broj delovodnika je dopisan olovkom.
[2] Sada: Šentjernej.
[3] Sada: Kostanjevica na Krki.
[4] Sada: Šentvid pri Stični.
[5] Podrobnije o angažovanim snagama neprijatelja na komunikaciji Novo Mesto — Stična vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 96, napomenu 5.

St. Vid — Novo Mesto. Svi neprijateljevi ispadi protiv položaja V i XII brigade mogu se smatrati samo kao obezbeđenje pomenute komunikacije.

Neprijatelj je upotrebljavao za saobraćaj železničku prugu Ljubljana — Grosuplje. Sve ostale železničke pruge još uvek opravlja. Od drumskih komunikacija upotrebljava drumove Ljubljana — Velike Lašče — Kočevje, Novo Mesto — Krško[6] i Trebnje — Novo Mesto, koji je tek ovog meseca obezbedio za saobraćaj.

Zemljište na kojem đejstvuje XV divizija je manevarsko i skoro svugde pokriveno šumom. Kao takvo pogodno je za manevrisanje i borbe sa istim prednostima i nedostacima za nas kao i za neprijatelja. Svakako je u prednosti neprijatelj tamo gde je tek ovog meseca uspostavio nova uporišta.

Godišnje doba je na prelazu iz jeseni u zimu, sa hladnim danima i noćima i sa mnogo padavina, što prilično ograničava borbenu sposobnost boraca.

Polovina ljudstva je još uvek nedovoljno odevena i obuvena, zbog toga prilično pati od nazeba. Stanovništvo je na našem sektoru skoro svugde neprijateljski raspoloženo protiv NOV, te naročito pomaže neprijatelja u obaveštajnoj službi.

Vojni i moralni nivo ljudstva se u ovom mesecu nije u biti promenio. Niže starešine još uvek nisu dovoljno samoinicijativne.

Stäb XV divizije je u ovom mesecu izvršavao zadatke koje mu je postavljao Štab VII korpusa. Na osnovu ovih zadataka izrađivao je sopstvene planove za izvršenje akcija i izdavao odgovarajuća naređenja brigadama.

Između 7. i 13. decembra naše jedinice su vršile stalne napade na uporište u Občinama. Uporište se nije moglo zauzeti jer je neprijatelj stalno dovozio pojačanja iz Novog Mesta, Št. Vida i Ljubljane. Neprijatelj je upotrebljavao i motorizaciju i artiljeriju. Uporište nije bilo zauzeto jer je neprijatelj bio nadmoćan i jer se uporište nalazi na dominirajućoj tački i kao takvo može se relativno lako braniti.

Još pre, 4. o. m., jedinice naše divizije napale su uporište u Št. Janžu,[7] koje se nalazilo neposredno pred zauzimanje kada je neprijatelju stigla iznenadna pomoć iz Sevnice, pa su se zbog toga morale naše jedinice povući iz uporišta.

Za ovo vreme izvršena je takođe rekvizicija hrane u selima gde su naseljeni isključivo Kočevari.

[4] Sada: Videm-Krško.

[7] Sada: Sentjanž.

/. XII 1944. Jedinice XV divizije imale su sledeći raspored:
IV brigada na sektoru Konec — Vinja Vas — Podgrad — Mihovec.
V brigada na sektoru Catež — Zaplaz — k. 524.
XII brigada na položajima Dol. Ajdovec, Gor. Ajdovec, Sela pri Ajdovcu.
XV brigada na položajima Gorenja Vas[8] i Dol. Vas.[9]
Štab divizije sa svim odsecima u Stavčoj Vasi.
Od 1. XII do 4. XII 1944. nisu vođene nikakve borbe.

4. XII 1944.

IV brigada na istim položajima:
V brigada: Vesela Gora, Straža, Bojanka.
XII brigada: Brezovica,[10] Gomila, Trbinc.
XV brigada: Zabukovje, Pećice.
V brigada: u okolini Št. Ruperta" pojavio se neprijatelj. Prvi bataljon poseo je položaje oko Vesele Gore, odakle je otvorio vatru na neprijatelja. Na neprijatelja je tvorio vatru i II bataljon s položaja iznad sela Straža. Posle kraće borbe neprijatelj se povukao. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljevi nisu poznati.

5. *XII 1944.*

IV brigada na istim položajima.
V brigada je u 16,15 časova krenula na nove položaje Breško,[12] Vel. Cirnik, Hrastno, Brunk, Leskovec,[13], Kal,[14] gde je stigla u 23 časa.
XII brigada: Gabrijele — Stražberk.
XV' brigada: Št. Janž.
V brigada imala je samo patrolni sukob prethodnice s neprijateljevom patrolom.
XII brigada nije mogla prema dobijenom naređenju da zaposedne Brezje,[15] jer se tu nalazio neprijatelj. U 4 časa je III bataljon dobio zadatak da zajedno sa Udarnom četom XV divizije uništi uporište u Brezjama. Bataljon i Udarna četa su izvršili juriš, upali preko žice, ali samo uporište nisu mogli da zauzmu, jer je neprijatelj bio suviše ukopan.

" Sada: Gorenja Vas pri Čatežu.
* Sada: Dolenja Vas pri Catežu.
w Sada: Brezovica pri Mirni.
" Sada: Šentrupert.
u Zaselak, 8,5 km severno od Mokronoga.
11 Sada: Leskovec v Podborštu.
" Sada: Kal pri Krmelju.
,! Zaselak, 1 km severoistočno od Krmelja.

Vlastiti gubici: 1 poginuo i 3 ranjena. Neprijateljevi gubici nisu poznati.

Bataljon je uništio dva kamiona koja su naišla iz Sevnice u pravcu Krmelja, a zatim je bataljon u jurišu proterao neprijatelja u pravcu Brezja. Borba je vođena svega jedan sat i po. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao 7 poginulih i dva uništena kamiona. Plen: jedna laka »breda«, i italijanska puška, 2 pištolja, 3.300 metaka za italijansku pušku, 7 punih šaržera za »zbrojevku«, 2 ranca, više šatorskih krila, jedno odelo, nešto hrane, nešto automobilskog alata i druge sitnice.

Udarna četa je zaplenila 3 pištolja, 1 tromblonsku pušku, 1 laki minobacač s minama, veću količinu municije i opreme.'[6]

XV brigada je dobila zadatak da uništi uporište u Št. Janžu. Napad na uporište otpočeo je u 4,30 časova, posle artiljerijske vatrene pripreme. Pred svanuće započela je ogorčena borba.

III bataljon je prvi jurišao preko žičane prepreke, a uskoro su upali preko žičane prepreke i II i I bataljon. Otpočele su ogorčene borbe za pojedine kuće. Ove borbe su vođene preko jednog sata. Uporište bi bilo zauzeto da nije oko 8,30 časova stigla neprijatelju pomoć iz Sevnice. Zbog toga su se bataljoni pod borbom izvlačili na Cirnik.

U ovim borbama je bilo Kočevarima zaplenjeno nešto hrane i krupne stoke.

Vlastiti gubici: 2 poginula i 6 nestalih. Neprijateljevi gubici: 12 poginulih i priličan broj ranjenih, te zarobljena 3 naoružana Kočevara.

Izgubljeno: 1 »šarac«, 1 laki minobacač s rancem, 3 »mauzer« i 1 italijanska puška, 1 engleski automat, 1 ranac municije za »bren«. Ovo oružje je nestalo s ranjenim i nestalim.'[7]

6. XII 1944.

IV brigada na istim položajima.

V brigada na istim položajima.

XII brigada: Brezovica, Trbinc.

XV brigada: Selo pri Mirni, Sajenice, Kozjek.[18]

Udarna četa XV divizije napala je neprijateljevu zasedu između Brezovice i Hudeja. Ćeta je izvršila juriš na neprijatelja i naterala ga u panično bekstvo.

Ćeta je imala 1 lakše ranjenog, dok je neprijatelj imao oko 20 poginulih.

" i " Podrobnije o ovim borbama vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 100.

" Zaselak, 3,5 km severozapadno od Mirne. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

XII brigada: Neprijatelj[1'] je napao na položaje Brezovica sa četiri pravca: drumom od Račjeg Sela, ivicom šume od Račjeg Sela, iz Dola[20] i iz pravca Gorenje Vasi.[2'] Prvi bataljon je vatrom odbio neprijatelja, pa je ovaj poseo položaje. Bataljon je stalno otvarao vatru na neprijatelja, a kada mu je posle jednočasovne borbe nestalo municije, povukao se ka II bataljonu iznad sela Brezovica, na ivicu šume. Neprijatelj je na taj način mogao da stigne do prvih kuća u selu Brezovica. III bataljon se sukobio s neprijateljevom kolnom koja je imala nameru da udari našima u bok. Neprijatelj se povukao. Kada je naišla iza leđa bataljona druga neprijateljeva kolona, bataljon se povukao na položaje između Trbinca i Gorenje Vasi. Oko 16,15 časova neprijatelj se povukao u pravcu Brezja.[22]
Vlastiti gubici: 5 poginulih i 12 ranjenih. Neprijateljevi gubici: oko 12 poginulih i 20 ranjenih.

7, *8, 9. XII 1944.* nisu vođene borbe, sem patrolnih sukoba V brigade kod Trebnja 8. XII i borbe Udarne čete 9. XII, koju je vodila kod [Gorenje] Nemške Vasi. 2 su poginula.
V brigada je 9. XII odbila neprijateljev ispad u jačini 80 ljudi s jednim kamionom, koji je neprijatelj izvršio protiv položaja I bataljona južno od Gor. Nemške Vasi. Neprijateljev ispad nije uspeo iako je bio podržan vatrom iz minobacača i iz tenkovskog topa. Pretrpeo je velike gubitke. Posle podne oko 16,30 časova neprijatelj je ponovo izvršio ispad i privremeno poseo položaje I bataljona, ali se uskoro pod našim pritiskom povukao nazad u polaznu bazu.[23]

Vlastiti gubici: 1 ranjen, a neprijateljevi nisu poznati.

10. XII 1944.
II bataljon IV brigade se vraćao iz rekvizicije sa sektora Št. Jernej te je u 4 časa ujutro imao manje borbe s neprijateljevim kolonama koje su izvršile ispad iz uporišta Št. Jernej.[2'*] Neprijatelj je bio odbačen u uporište.
Vlastitih gubitaka nije bilo, dok su neprijateljevi bili osetni. V brigada je manjim snagama demonstrativno napala Občine i posle jednočasovne borbe povukla se na polazne položaje.

" Ove neprijateljeve snage sačinjavao je 5. (Alarmni) bataljon slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 96, napomenu 5).
[30] Sada: Dol pri Trebnjem.
[31] Sada: Gorenja Vas pri Mirni.
[33] Sada: Brezje pri Kumpolju.
[33] Ove ispade je izvršila 21. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca, koja se u to vreme nalazila u uporištu Občine (AIZDG, AFK. k. 281/III).
[34] U uporištu Št. Jernej (sada: Sentjernej) nalazila se 56. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 299/III).

XII brigada: Na položaje III bataljona na Maloj Loki je u 7,30 časova nastupao neprijatelj iz St. Vida preko Št. Lovrenca[25] u jačini 80 ljudi. Bataljon je oterao neprijatelja preko železničke pruge, kao i drugu kolonu koja je uskoro stigla iz Vel. Loke u jačini 40 ljudi. Bataljon je i ovu kolonu[26] proterao preko železničke pruge i druma, nakon čega je borba vođena do 10,30 časova. Kada je bataljonu nestalo municije, povukao se na položaje Trebanjski Vrh — Roje.[27]

Vlastiti gubici: 3 lakše i 1 teže ranjen. Neprijateljevi gubici: 6 poginulih i veći broj ranjenih.

11. XII 1944.

XII brigada je vodila manju patrolnu borbu s neprijateljem prilikom izviđanja Brezovice, te je tom prilikom 1 poginuo i 1 je bio teže ranjen.

12. XII 1944.

XV brigada je imala zadatak da noću 11/12. napadne neprijatelja iznad sela Luža i na Občinama.[28] Artiljerijska vatrena priprema otpočela je oko 18 časova, a napad pešadije oko 20 časova. Prvi bataljon je na svom odseku napada došao do žičane prepreke i približio se bunkeru na 100 metara, gde je ostao do 5 časova ujutro. III bataljon je s položaja zapadno od Občina i na grebenu iznad Luže napao neprijatelja, koji se povukao na Občine. Posle jednočasovne borbe bataljon se približio uporištu sa zapadne strane, ali bunkere nije mogao uništiti zbog toga što su bili suviše snažni. Borbe su vođene do 5 časova ujutro.[29]

Vlastiti gubici: 5 ranjenih, a neprijateljevi gubici: veći broj ranjenih. Izgubljene su 2 italijanske puške i 12 šarzera za »bren«. Zaplenjena 1 puška »mauzer«.

[55] Sada: Sentlovrenc.

[24] Ovo je bila 22. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca, koja se u to vreme nalazila u uporištu Veliki Gaber (AIZDG, AFK, k. 281/III).

[27] Sada: Roje pri Catežu.

" Sedmog decembra 1944. je 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« dobila zadatak da transportuje ranjenike i rekvirirane životne namirnice iz rejona Mirne u rejon Jama pri Dvoru, gde je stigla ujutro sledećeg dana. Brigada se do 9. decembra 1944. nalazila u rejonu žužemberka, a tada se premestila u rejon sela Dolenje in Gorenje Kamenje pri Dobrniču (vidi izveštaje Štaba 15. NO divizije za 7, 8, 9. i 10. decembar 1944, AIZDG, k. 26/11).

" U isto vreme je 2. bataljon 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« vršio napad na neprijateljeva utvrđenja u rejonu kote 350, dok su ostale snage ove brigade vršile obezbeđenje napada 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska« na položajima Grmada — Luža (vidi izveštaj Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 12. decembra 1944, AIZDG, k. 332a/III).

III bataljon XII brigade, koji se nalazio kod crkve u Vini Gorici, napao je neprijateljevu kolonu koja se kretala iz [Dolenje] Nemške Vasi u pravcu Trebnja. Neprijatelj se povukao u polazno uporište.
Naši gubici: 1 poginuo, a neprijateljevi: 10 poginulih i nekoliko ranjenih.
Oko 16 časova neprijatelj je od Sv. Ane otvorio snažnu artiljerijsku vatru na selo Dobravu, gde se nalazila XV brigada. Izbačeno je 70 do 100 granata.
Naši gubici: 2 pognula i 9 ranjenih. Ranjen je bio i zam. komandanta brigade drug Pavle Anton. Ubijeno je 5 mula.

14. XII 1944.

III bataljon XV brigade koji je trebalo da prati transport municije za jedinice XV divizije iz Dobrniča preko druma kod Trebnja — nije mogao da izvrši postavljeni zadatak jer se na drumu nalazio neprijatelj. Prilikom našeg izviđanja Trebnja neprijatelj je otvorio vatru na potrole, nakon čega su se snage III bataljona morale vratiti preko železničkog mosta i preko potoka da ne bi bile opkoljene i uništene od neprijatelja. Bataljon je ostao kod kuća u blizini bolnice od pola noći do 3 časa ujutro i nije mogao da upadne u varošicu, pa se nakon toga vratio u Zafaru, gde je stigao u 8 časova.
Vlastiti gubici: 2 druga su nestala, a od oružja 1 »brun« koji je naknadno vraćen zajedno sa drugom.

15. XII 1944.

III bataljon XII brigade je u 7 časova naveče kod Stefana" na Luži uništio neprijateljev automobil koji je naišao drumom iz pravca Občina. U 21,30 časova bataljon se povukao ispred dve neprijateljeve kolone koje su naišle iz pravca Občina. Gubitaka nije bilo.
16. i 17. XII 1944. Borbe nisu vođene.

18. XII 1944.

Na položajima Gorenje Nemške Vasi V brigada je vodila manje borbe s neprijateljem.

19. XII 1944.

Oko 21 čas neprijatelj je topovskom vatrom od Sv. Ane dejstvovao po Štabu divizije na Mirni.
Bio je 1 lakše ranjen.
Neprijatelj je dejstvovao i po položajima V brigade na Trbincu, gde je izbacio oko 30 granata.

[r] Odnosi se na Sv. Stefan, sada: Stefan pri Trebnjem (vidi dok. br. 38).

Brigada je imala 2 poginula i 6 ranjenih. Ubijene su 3 mule.

20. XI 1944.

Udarna četa je iz zasede između Gabrijela i Sv. Roka[31] napala neprijateljevu patrolu koja se tu kretala. Neprijatelj je bio oteran.

Neprijateljevi gubici: 5 poginulih, 10 ranjenih i 1 zarobljen.

V brigada: Patrola V brigade sukobila se kod Sv. Štefana[32] s neprijateljevom patrolom, koju je oterala.

Neprijatelj je imao 2 poginula, koja je ostavio odevena i sa oružjem na mestu sukoba. Patrola II bataljona je kod Rodina[33] upala između neprijateljeve pobočnice i glavnine.

Vlastiti gubici: 2 poginula, 1 zarobljen i izgubljene 3 puške.

XII brigada je napala uporište u Št. Janžu. Borba je vođena od 1,30 do 4 časa. Uporište se nije moglo zauzeti jer se posada suviše jako branila.[34]

Vlastiti gubici: 2 poginula i 7 ranjenih, a neprijateljevi gubici nisu poznati. Zaplenjen 1 »švarcloze«.

21. XII 1944.

Na sektoru Gomila — Brezovica imala je V brigada u vremenu od 13 do 14 časova manje sukobe s neprijateljem koji je stigao iz pravca Hudog. Bila ie napadnuta intendantura brigade. U pomoć joj je stigao II bataljon, te se neprijatelj posle kraće borbe povukao u pravcu Brezovice.

Vlastiti gubici: 1 poginuo i izgubljen 1 mitraljez, a neprijateljevi gubici: 3 poginula.

XV brigada bi trebalo da iz sela Migolica transportuje ranjenike do Grmade i tu ih preda XVIII diviziji. Pošto je neprijatelj imao posednute sve dominirajuće tačke oko Trebnja, kao i samu Grmadu, brigada je morala voditi borbu s neprijateljem više od pola sata. Neprijatelj je u Trebnju bio jačine 160 ljudi, a u Vinoj Gorici i u [Dolenjoj] Nemškoj Loki oko 300 ljudi.[35] Borba je vođena od 20 do skoro 21 čas, kada su se jedinice XV brigade izvukle s položaja kod Vine Gorice i Trebnja. I transport ranjenika se vratio nazad u pravcu Brezovica — Mirna.

" Zaselak, 4 km zapadno od Tržišča.
Sada: Stefan pri Trebnjem.
Sada; Rodine pri Trebnjem.

* Napad na uporište St. Janž (sada: Sentjanž) izvršili su 1. i 3. bataljon. Treći bataljon upao je u uporište ali je zbog snažne vatre bio prinuđen da se povuče. (Izveštaj Štaba 15. NO divizije od 22. decembra 1944, AIZDG, k. 26/11).

B U ovom rejonu se nalazio 5. (Alarmni) bataljon slovenačkih domobranaca, koji je 19. decembra 1944. iz Velikih Lašča ponovo stigao na ovo područje (AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 21).

Vlastiti gubici: 1 ranjen, a neprijateljevi gubici nisu poznati. Udarna četa, koja se nalazila kao prethodnica transporta ranjenika, upala je u zasedu te se morala posle kraće borbe povući. Imala je 1 lakše ranjenog.

22. XII 1944.

V brigada je imala samo sukobe patrola.

23. XII 1944.

V brigada: Neprijatelj je nastupao na sektor Vrh i Razbore, u dve kolone jačine po 250 ljudi.[36] Brigada, koja se nalazila na položajima Zaplaz — Čatež — Gorenja Vas, zaustavila je neprijateljevo nastupanje.

Neprijatelj je dejstvovao po našim položajima snažnom artiljerijskom vatrom iz Sv. Ane.[37] Tom prilikom su 2 poginula, a 1 mula je ubijena. Neprijatelj je izbacio na ove položaje oko 250 [granata]. Neprijateljevi gubici nisu poznati.

XV brigada: Neprijatelj je nastupao preko Vesele Gore na Selo,[38] a jedna kolona iz pravca Ostreža[39] i Zabukovja u pravcu Sela.[40] Neprijatelj je izvršio juriš u selo Selo, odakle su se morale naše jedinice povući.

Vlastiti gubici: 2 poginula i 2 ranjena, među kojima pomoćnik politkomesara III bat. Repar Stanko; izgubljen je 1 konj i 1 - mula.

24. XII 1944.

Patrole V brigade imale su manje sukobe s neprijateljevim patrolama kod Primskova i kod Čateža.

25. 26 i 27. XII 1944. Akcija i borbi nije bilo.

27 *XII 1944.*

II bataljon V brigade je na položaju Ćateška Gora vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao u pravcu ovih položaja u jačini 250 ljudi.[41]

[36] Ove neprijateljeve kolone sačinjavao ie 5. (Alarmni) bataljon slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 281/III i 283/1V — pov. br. 21).

[37] Iz izveštaja Štaba 15. NO divizije od 24. decembra 1944 vidi se da je položaje 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« kod Zaplaza tukla neprijateljeva artiljerija s vatrenih položaja kod Velikog Gabera (AIZDG, k. 26/11).

[38] Sada: Selo pri Mirni.

[39] Zaselak, 3 km severno od Mirne. Na karti 1 : 100.000 nije označen.

" Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile angažovane na ovom sektoru.

"i[43] Ove neprijateljeve snage sačinjavale su 71. četa i vod Teške čete 1. bataljona, 22. četa 3. bataljona i 39. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca koje su iz Velikog Gabera krenule u pravcu Moravča pri Gabrovki (AIZDG, AFK, k. 281/III).

Kako je bio predviđen pokret na nov sektor, bataljon se povukao na položaje Gor. Nemška Vas. Na položajima Pekela nalazio se III bataljon. Njegove patrole su vodile borbe kod zamka Trebnje. Bataljon je zajedno sa XV brigadom napao neprijatelja sa severne strane, ali se kasnije povukao.
Naši gubici: 1 ranjen, a neprijateljevi gubici: 2 poginula i veći broj ranjenih.
Neprijatelj je uspeo da dođe do položaja III bataljona XII brigade na Kamnom Vrhu. Druga neprijateljeva kolona stigla je ispod Laćnog Vrha i odatle [izvršila] pritisak u leđa III bataljonu.
Jačina neprijatelja bila je oko 250 ljudi.[42] Bataljon se prilično razbio i morao se povući. Borbe su vođene sve do 14 časova, kada se neprijatelj povukao iz Kamnog Vrha u pravcu Čateža.[43]
Vlastiti gubici: 8 poginulih, 4 ranjena, 10 nestalih.
Neprijateljevi gubici: 1 poginuo i 5 ranjenih.
Izgubili smo 2 mitraljeza.
XV brigada je stigla sa starih položaja u Trebnje oko 20 časova. Tu su vođene borbe s neprijateljem koji se nalazio u zamku.[44] Kako je neprijatelj dejstvovao po našim položajima artiljerijskom vatrom, brigada se povukla na položaje Trstenik — Vesela Gora — Straža, lako XV divizija tog dana nije mogla da izvrši pokret na nov sektor,[45] jer je neprijatelj branio prelaz preko mosta u Trebnju.
Stab divizije sa odsecima vratio se u Mirnu.

28. XII 1944.

IV brigada je noću 27/28. XII izvršila prisilni otkup hrane na sektoru St. Jernej — Kostanjevica. Kod sela Prekopa došlo je do borbe s neprijateljem koji je stigao iz St. Jerneja. Posle kraće borbe neprijatelj je pobegao. Bataljon XXIV italijanske brigade je takođe vršio otkup stoke na tom sektoru zajedno sa

° Podrobnije o borbi 12. slovenačke NO brigade u rejonu Kamnog Vrha vidi dok. br. 24.

" U rejonu Trebnja tada se nalazila privremeno formirana borbena grupa (34. i 52. četa slovenačkih domobranaca i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka), verovatno pod komandom kapetana Bolea (Bohle), koji je poginuo u ovoj borbi (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 17. januar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

[45] Štab 15. NO divizije odlučio je 27. decembra 1944. da se s jedinicama prebaci u rejon žužemberka, te je naredio da se 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« razmesti u rejonu Reber — Zalisec, 12. slovenačka NO brigada u rejonu Trebča Vas — Mačkovec pri Dvoru, 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« u rejonu Cvibelj — Zafara — Zužemberk, a Štab~divizije sa prištapskim jedinicama u rejonu Stavča Vas — Stranska Vas pri žužemberku. Drum Novo Mesto — Stična trebalo je da jedinice pređu u rejonu Trebnja noću 27/28. decembra 1944 (AIZDG, k. 188/III).

Gupčevom brigadom. Posle završenog otkupa bataljoni su krenuli iz Prekope u pravcu Stare Vasi. Iz St. Jerneja je stigla neprijateljeva blinda, koja je otvorila vatru na italijanski bataljon, kod kojeg se nalazila sva stoka. Ljudstvo italijanskog bataljona se razbeglo i ostavilo svu stoku i materijal. Po završenoj borbi bataljoni su se povukli na stare položaje. Borbu je vodio samo III bataljon IV brigade. Vlastiti gubici: 2 nestala, a neprijateljevi: 1 poginuo i 1 zarobljen, od kojih je zaplenjena oprema i 2 puške.

Italijanski bataljon je izgubio 25 grla stoke i nekoliko kola raznog materijala.

V brigada je vodila manju borbu na drumu Mirna Peč — Trebnje, iznad sela Brezovice. Gubitaka nije bilo.

Oko 14 časova neprijatelj je otpočeo da đejstvuje artiljerijskom vatrom iz Sv. Ane po Mirni, gde se nalazio Štab divizije, i tom prilikom je 1 lakše ranjen i ubijen 1 civilni konj. Na selo je neprijatelj izbacio oko 20 granata.

29. XII 1944.

Divizija je sa svoje tri brigade stigla sa sektora Trebnje — Mirna na novi sektor u ranim jutarnjim časovima. Štab divizije u Štavči Vasi.

IV brigada na starim položajima.

V brigada: Reber, Zalisec, Hrib.

XII brigada: Mačkovec,[44] Sadinja Vas,[47] Trebča Vas.

XV brigada: Zafara, žužemberk, Cvibelj.

30. XII 1944. Borbe nisu vođene.

III

Po brigadama se ljudstvo svakodnevno, ukoliko nije angažovano u borbi, vaspitava u vojničkom i političkom pogledu. Kod nižih starešina još je nedovoljno razvijen osećaj odgovornosti, niti su oni dovoljno samoinicijativni. Prilično nedostaje i dobrog političkog kadra, ali se nadamo da će s poslednjom mobilizacijom terenskih radnika u našu NOV prilično dobiti tog kadra.

Ishrana je po brigadama još uvek dovoljna, ali se plašimo da će u narednim mesecima nedostajati, naročito zato što neprijatelj drži pod strogom kontrolom drum Novo Mesto — Trebnje, preko kojeg dolaze glavni izvori naših životnih potreba. Što se tičeođeće, skoro je polovina ljudi u diviziji nedovoljno odevena. Tu dolazi u obzir, pre svega, XII brigada i po jedan

[44] Sada: Mačkovec pri Dvoru.

" Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

bataljon iz IV i XV brigade koji još nisu dobili odela. Nadamo se da će ovo ljudstvo biti uskoro obučeno, jer su naši savezni ci otpočeli s povećanim dostavljanjem svih za nas životnih potreba.
Za sada su brigade dobro naoružane.

IV

Zadaci divizije za buduće ostali su isti, tj. napadati i uništavati neprijatelja uvek i svugde gde god se pojavi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[43] Komandant, major:[4']

BR. 23

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIR KO BRAČIĆ« OD 30. DECEMBRA 1944. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O RUŠENJU ZELEZNIĆKE PRUGE IZMEĐU PONIKVE I DOBOVECA'

ŠTAB
XIII U. B. »M. BRACIČ«
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 30. XII 1944.
Broj:
Predmet: Izveštaj o akciji.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

Položaj

Izveštaj o akciji na žel. prugu između Ponikve i Dobove-ca[2] noću 28/29. XII 1944.

1) Zadatak. Naša brigada je, u vezi sa zadatkom da se uništavaju vojne komunikacije i saobraćajne veze neprijate-

" Politički komesar je bio Janez Vipotnik.
" Komandant je u to vreme bio Milan Tominc.

' Original (pisan na mašim) u AIZDG, k. 336/VI.
[2] Sada: Dobovec pri Ponikvi.

lja,[3] dobila zadatak da minira železničku prugu između Ponikve i Doboveca, a istovremeno da napadne vojni transport koji nailazi iz Celja za Maribor.

2) Procena situacije. Na odseku koji je određen [za akciju] nalaze se levo i desno, tj. u Ponikvi i Lipoglavu vojna uporišta, pa je zbog toga potrebno za izvršenje zadataka dobro obezbediti mesta levo i desno od miniranja.

3) Odluka. [Štab] brigade se odlučio za ovu akciju s ciljem da se sruši saobraćajna veza između severa i juga i na taj način spreči nesmetano povlačenje neprijatelja sa Balkana.

4) Zapovest. Za izvršenje ovog zadatka izdata je bila priložena zapovest.[4]

5) Izvršenje. Prema zapovesti [Štaba] brigade, II i III bataljon sa Minerskom četom krenuli su na železničku prugu Maribor — Celje, na izvršenje postavljenog zadatka.

II bataljon je krenuo iz Jazbina 28. o. m. u 20 časova r stigao na određeno mesto, tj. na železničku prugu između Ponikve i Doboveca u 23,25 časova. Razmeštaj bataljona je bio sledeći: 2. četa je postavila zasedu u pravcu Ponikve, a 3. četa u pravcu Doboveca. Obe čete, sem zaseda, imale su i zadatak da posle uništenja voza miniraju oba koloseka. Prva četa ovog bataljona imala je zadatak da sa III bataljonom napadne vo/. U 1,30 časova naišao je iz Celja za Maribor transportni voz. Voz je prošao pored naše zasede i stigao do mesta gde su naši mineri ugradili potezne mine. Odmah po eksploziji mina, voz je stao. III bataljon je, uz sadejstvo 1. čete II bataljona, u jurišu zauzeo voz. Zaplenio ie određenu količinu vojnog materijala, a ostatak istoga i voz je zapalio.

III bataljon je dobio zadatak da zajedno sa II bataljonom noću 28/29. o. m. napadne i uništi voz koji dolazi iz Celja za Maribor, i to između železničkih stanica Ponikva i Dobrovec. Bataljon je postavljeni zadatak u potpunosti izvršio, te posle završenog miniranja, uz pomoć inž. teh. čete, čekao da naiđe voz na mesto miniranja, koji je zbog eksplozije odmah stao. Ovo se desilo približno u 1,30 časova ujutro. Odmah posle eksplozije bataljon je izvršio brzu paljbu na voz a zatim izvršio juriš. Voz je bio zauzet na juriš. Juriš je izvršio III bataljon i 1. četa II bataljona, dok su za to vreme ostale dve čete II bataljona držale zasedu.

[1] Odnosi se na naređenje Štaba 14. NOU divizije od 6. decembra 1944 (vidi lom VI, knj. 17, dok. br. 98).

[4] Redakcija ovu zapovest ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 336/VI.

Zbog iznenadnog napada neprijatelj nije imao vremena da se prikupi i brani, već se odmah predao, dok je nekoliko Švaba pobeglo. Voz je bio relativno slabo osiguran.[5]

Neprijateljevi gubici: 6 zarobljenih, [broj] mrtvih i ranjenih je nepoznat.

Naših gubitaka nije bilo.

Zaplenjeno:

1 »švarcloze« i 1 rezervno postolje,
2 protivavionska mitraljeza — nekompletna,
1 automat,
2 pištolja,
7 bombi,
45 pušaka — italijanskih,
2.000 metaka za pušku,
1.200 metaka za italijanski puškomitraljez,
1.500 metaka za mitraljez »švarcloze«,
nešto metaka za pištolj i nekoliko šaržera za češke automate,
20 pantalona,
42 bluze,
2 para čizama,
2 para cipela,
15 šinjela.

Uništeno: 1 voz sa 1 lokomotivom i 35 vagona (od kojih 2 putnička vagona, 1 poštanski vagon s poštom i paketima),
1 oklopni automobil,
4 automobila,
2 mitraljeza (ugrađena),
500 pušaka,
ogromna količina municije,
razni delovi oružja,
2 bicikla.

Utrošeno:

90 kg eksploziva,
240 metaka za »zbrojevku«,
550 metaka za »bren«,
50 metaka za »šarca«,
180 metaka za pušku »mauzer«,
93 metka za italijanske puške,
70 metaka za englesku pušku,
2 bombe.

[5] Za osiguranje železničkog transporta nalazilo se u vozu 10 žandarma i 10 policajaca (vidi dok. br. 132).

Kritički osvrt. Akcija je u celini bila odlično izvedena. Zbog munjevite navale naših boraca na voz i dobre zasede neprijatelj nije imao vremena da se sredi i pruži otpor. Da je bila uništena ogromna količina vojnog materijala krivica je u tome što nije bilo na raspolaganju transportnih sredstava, ni ljudi koji bi mogli nositi. Akcija se morala završiti što brže, jer se u blizini miniranja voza nalaze snažna uporišta u Ponikvi i Lipoglavu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Oper, oficir:	Komandant, kapetan:
Dolničar J.[4]	Simončič[7]	Knežević Milenko

M. P.

BR. 24

IZVEŠTAJ ŠTABA 12. SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 31. DECEMBRA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O BORBI U REJONU KAMNOG VRHA'

STAB XII SNOB
Položaj, 31. XII 1944.

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ

Na položaju

Predmet: Opis borbe
kod Kamnog Vrha.

Dana 27. XII 44. neprijatelj je, u jačini 250 ljudi, izvršio ispad iz Št. Vida[2] protiv naših položaja, i to u dve kolone.[3] Prva kolona je nastupala pored Primskovog, Poljana[4] i ispod

[4] Ivan Dolničar Janušik
[7] Vinko Simončič Gašper

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 190/11. Pojedine reči na desnoj ivici dokumenta su nečitke, pa ih je redakcija po smislu dopunila i taj tekst označila četvrtastim zagradama.
[2] Sada: Šentvid pri Stični.
' Ove kolone sačinjavale su: 71. četa i jedan vod Teške čete 1. bataljona, 22. četa 3. bataljona i 39. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca, koje su 27. decembra 1944. krenule iz polaznog uporišta Veliki Gaber u pravcu Moravča (Moravče pri Gabrovki) i vodile borbu protiv 12. slovenačke NO brigade (AIZDG, AFK, k. 281/III).
' Sada: Poljane pri Primskovem.

Cerkna te udarila na sam Kamni Vrh. Napad na Kamni Vrh izvršila je iz šume s jugozapadnog pravca. Druga kolona je stigla iz Mišjeg Dola, pored Oble Gorice, na Laze,[5] gde je napala bataljon. Patrole su bile upućene: jedna u pravcu Primskova a druga na 0[blu] Goricu. Patrola iz Primskova je bez pucnja pobegla u pravcu Cankareve br[iga]de, koja se nalazila na Čateškoj Gori, a da nije izvestila bataljon. Patrola se opravdava da je bilo već suviše kasno. Patrola koja je bila upućena na Oblu Goricu bila je uništena. Na koji način, to nam nije poznato, jer nismo imali vremena da to ustanovimo, pošto je bio predviđen pokret. Zbog toga je neprijatelj stigao neprimetno do zasede koja se nalazila na grebenu kod La[za] i s njom se sukobio. Istovremeno je druga kolona, koja je naišla [iz] pravca Primskova, napala na sam Kamni Vrh s jugozapadnog pravca. Četu ko[ja] se nalazila u zasedi na Lazama neprijatelj je razdvojio kod Ka[mnog] Vrha, a zatim [napao] ostale dve čete, koje su bile prinuđene da se povuku u pravcu jugoistoka, na ivicu šume kod Moravča.[4] Ceta koja je bila 11 zafsedi] istovremeno je napadnuta iz pravca Kamnog Vrha i iz pravca Oble Gorice, pa se tom prilikom donekle razbegla. Bataljon je sa dve čete i dalje nap[adao] neprijatelja koji se kretao ispod Kamnog Vrha, Gabrske Gore i dal[je] u pravcu Lačnog Vrha. Cim je čuo borbu, II bataljon je poseo pol[ožaje] kod crkve Sv. Mohor[7] i severozapadno u pravcu granice,[8] te s jednom četom [krenuo] u pomo[ć] na Kamni Vrh, ali je već kod Gabrske Gore naišao na neprijatelja i napao ga. Naši gubici: 4 druga iz patrole koja je išla na [Oblu] Goricu poginula su, a sobom su imali jedan »šarac«. Na k[oji] način su ovi drugovi poginuli, a nije se čula pucnjava, nismo mogli ustanoviti jer je uskoro sledio pokret. Druga četiri druga poginula su: dva u zasedi kod [Laza], a dva na samom Kamnom Vrhu, tako da je ukupno poginulo 8 drugova. U ovoj borbi bila su ranjena 4 naša druga, od kojih jedan teže i tri [lakše]. Neprijatelj je kod Laza i Kamnog Vrha imao jednog pog[inulog], 5 teže i nekoliko lakše ranjenih. Pošto smo dejstvovali po neprijatelju vatrom iz teškog minobacača, bila su dva dobra pogotka od kojih je bilo nešto gubitaka, što su videli naši borci, ali tačan broj nije poznat. Borba je započela u 12 časova a završena je u 14 časova. Izgu[blje]no oružje: jedan »šarac« iz patrole, jedan iz komore, koji je bio neispravan, a nestao je jedan laici minobacač, koji se verovatno nalazi kod Dol.[enjskog] odreda. Sve-

[5] Sada: Laze pri Gobniku.
* Sada: Moravče pri Gabrovki.
[7] Crkva u Moravčama (Moravče pri Gabrovki).
' Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

ga je nestalo dva »šarca« i jedan laki minobacač i još 7 drugova. Kod ovog bataljona nalazio se operativni oficir, koji je lakše ranjen [i] prebačen je u bolnicu. Prilikom saslušavanja Štaba bataljona drugovi se pravdaju da su i[mali] praktične vežbe razvijanje u strelce i napad na bunkere, te ih je po završenoj vežbi napao neprijatelj, i zbog toga bataljon nije mogao da pruži organizovan otpor. U to vreme je bila i magla, koju je neprijatelj iskoristio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, kapetan:[9] M. P. Komandant, kapetan: Jerič Vid

BR. 25

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO PREMRL VOJKO« OD 31. DECEMBRA 1944. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O BORBI U REJONU LAZEC — ZELIN[1]

STAB
XVI SNOB >J. P. VOJKO«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 31. 12.44.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE (OPERATIVNI ODSEK)

Predmet: Dnevni izveštaj za 30. 12. 44.

Oko 8 časova ujutro bili smo obavešteni da se Švabe[2] nalaze na drumu Idrija — Zelin,[3] i to kod Pirha." Odmah zatim je krenuo 2. bataljon u pravcu neprijatelja i poseo položaje sa sledećim rasporedom:

1. četa sa dve teške »brede« posela je položaje oko 200 m zapadno od crkve na Lazecu, i to ispod kote 549.

2. četa s jednom teškom »bredom« posela je položaje na koti 706. U to vreme se neprijatelj nalazio na samom drumu Idrija — Zelin, i to kod posednika Pirha. Kada smo zaposeli polo-

* Politički komesar je u to vreme bio Stefan Gebert Stepko.

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 282a/II.

[1] Verovatno su to bili delovi 2. bataljona 10. SS policijskog puka iz Idrije.

[3] Zaselak na raskrsnici puteva, 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, nije obeležen.

[4] Imanje. Na karti 1 : 100.000 nije označeno.

žaje, otvorena je brza paljba na neprijatelja, čiji se jedan deo prebacio preko reke u pravcu Masora, dok se drugi deo zabarikadirao u zgradama kod samog posednika Pirha. Neprijateljev teški minobacač još se nalazio sa ove strane reke, postavljen na položaje kod štaglja, i on je vatrom dejstvovao po našim položajima na Lazecu.

1. bataljon je poseo položaje oko 150 m južno od sela Dol. Jazne[5] sa zadatkom da napadne neprijatelja u slučaju da se vraća u svoju polaznu bazu samim drumom Zelin — Idrija.

3. bataljon, bez dva puškomitraljeza koja je ostavio na Novoj Oselici za osiguranje leđa, krenuo je u 12 časova i poseo položaje sa sledećim rasporedom:

Jedna četa je krenula s kote severozapadno u pravcu klisure i približavala se neprijatelju s ciljem da ga napadne u bok. Ostale snage bataljona posele su položaje kod crkve na Straži, i to oko 400 m istočno od raskrsnice puteva kod Zelina. Pošto je neprijatelj poseo položaje na levoj obali reke i vatrom iz teškog i lakog naoružanja dejstvovao po našim položajima, u toku dana nismo se mogli približiti samom posedniku Pirhu. U 18 časova, kada smo bili u tesnoj vezi sa 2. bataljonom, otpočeli smo sa opkoljavanjem. S manjeg odstojanja smo dejstvovali vatrom, te smo uspeli da [neprijatelja] potpuno razbijemo, tako da je on gazio reku i povlačio se u pravcu Masora.

U toku noći smo pokupili telefonsku žicu koja je bila sprovedena iz Idrije pored druma.

U 3 časa ujutro neprijatelj se povukao preko reke i Masora u polaznu bazu.

Od civilnog stanovništva smo saznali da je neprijatelj bio jačine oko 250 ljudi, uglavnom Nemci i nekoliko Italijana, a bili su veoma snažno naoružani.

Neprijateljevi gubici:

3 poginula, 3 ranjena, ubijena dva konja.

Naši gubici:

imali smo jednog lakše ranjenog.

Zaplenjeno neprijatelju:

5 konja, 5 samara, 7.000 metaka »mauzer« municije, 13 teških mina za minobacač, 2.000 m telefonske žice, nešto hrane i razne sitnice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. načelnika Štaba, zastavnik:[4] V. d. operativnog oficira:[7]

[5] Na karti 1 : 100.000 obeleženi su zaseoci D. i G. Jazne, a zvaničan naziv je Jazne.

[6] Vršilac dužnosti načelnika štaba u to vreme bio je Pavle Kogej.

[7] Vršilac dužnosti operativnog oficira bio je Danilo Sink.

BR. 26

IZVEŠTAJ ŠTABA 19. SLOVENAČKE NO BRIGADE »SREĆKO KOSOVEL« OD 31. DECEMBRA 1944. ŠTABU 30 NO DIVIZIJE O BORBAMA U RFJONU ĆEPOVANA'

ŠTAB
XIX SNOB »SREĆKO KOSOVEL«

Operativni oficir
Službeno
Na položaju, dana 31. XII 1944.

Predmet: Dnevni operativni izveštaji za 22, 23, 24, 25, 26, 27. i 28. XII 1944.

ŠTABU XXX DIVIZIJE IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Karta Tolmin 1 : 100.000, ital. izdanje).

Dana 20. decembra o. g. neprijatelj je upao na našu slobodnu teritoriju u cilju pljačke i uspostavio svoja uporišta u Spodnjoj Trebuši,[2] Čepovanu, Nemcima i Trnovu. Uporište u Sp. Trebuši brojilo je oko 60 ljudi, uglavnom Italijana; u Čepovanu oko 250—300 ljudi, uglavnom iz divizije »Sv. Marko«; u Nemcima oko 150 ljudi, uglavnom Italijani; u Trnovu oko 300 Nemaca i Italijana.[3]

Jedinice XIX SNOB nalazile su se na pokretu iz Gorenjske: iz Žirovskog vrha [preko] Žirija, Fužina, Sovodenja, Planine[4] za Cerkno.

Dana 22. o. m. brigada je dobila zadatak da napadne neprijatelja u Sp. Trebuši, gde se u gostionici nalazilo oko 60 ital. vojnika. Za izvršenje ovog zadatka izdato je naređenje da I bat. napadne neprijatelja duž druma Zelin[5] — Sp. Trebuša, II bat. iz pravca Št. Viška Gora[6] — Prapetno[7] — Pečine, a II bat. (ruski) 18. SNOUB iz pravca Oblakov Vrh — Sp. Trebuša.

' Original (pisan olovkom) u AIZDG, k. 289a/I.
[2] Zvanjčan naziv je: Dolenja Trebuša.
[3] Podrobnije o angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 21, napomenu 11.
' Sada: Planina pri Cerknem.
[s] Zaselak na raskrsnici puteva, 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.
[4] Sada: šentviška Gora.
[7] Sada: Prapetno Brdo.

U 20 časova je II bat. XIX SNOB upao u selo Sp. Trebuša i ustanovio da se neprijatelj pre izvesnog vremena povukao u pravcu Sv. Luci je.[8] Bataljon se odmah obezbedio iz pravca Sv. Lucije, i to: jednom zasedom na drumu Slap' — Sp. Trebuša i jednom zasedom kod sela Prapetno, te je na taj način omogućio koncentraciju brigade u Sp. Trebuši.

Kada se brigada skoncentrisala, 1 bataljon je u borbenom poretku krenuo u pravcu Čepovana: jedna četa stazom za Vrše i Vrata a jedna četa i Teška četa drumom u pravcu sedla iznad Kobilice i Vrša. Kada je I bat. stigao na pomenute položaje, i III bat. se premestio u pravcu Čepovana i poseo položaje istočno od Kobilice.

Dana 23. o. m. oko 3 časa izviđačke patrole I bat. upale su u selo Dol kod Čepovana i ustanovile da se neprijatelj nalazi u Čepovanu u gostionici, gde se ranije nalazio Štab IX korpusa, i to u jačini 250 ljudi, uglavnom bataljon >-Sv. Marko«. Bataljon je odmah postavio osiguranje ispred samog neprijateljevog uporišta i na taj način obezbedio posedanje položaja ostalim snagama brigade na sedlu Kobilice. U 5 časova brigada je posela položaje Kobilica — Vrše — Vrata, na kojima je ostala sve do 15 časova tog dana. Tada su istovremeno prešli u napad na uporište I i III bat. i Prateća četa. Napad je trajao sve do 23 časa, kada su I i III bat. istovremeno prešli na juriš i neprijatelja energično oterali iz kuća u pravcu Čepovana, sve do crkve. Kada su naši delovi upali u selo, bili su napadnuti od snažne nemačke patrole koja je stigla u pomoć iz Lokoveca i na taj način sprečila dalje gonjenje neprijatelja. Naše jedinice su se malo povukle nazad i posele bolje položaje za eventualnu odbranu, zbog nadmoćnosti neprijatelja kao i zbog toga što na krajnim krilima nije bilo nikakvog obezbeđenja od drugih jedinica.

Dana 24. o. m. oko 6 časova neprijatelj je napustio selo Čepovan i povukao se dolinom Puštala u pravcu Grgara. Čim smo ovo ustanovili, naše jedinice su posele selo Čepovan i postavile obezbeđenja u pravcima Lokoveca, doline Puštala, Lokava i Vrata.

Dana 23. o. m. oko 8 časova jaka neprijateljeva kolona je nastupala iz sela Slap u pravcu položaja II bat., koji je vršio obezbeđenje iz pravaca Sv. Lucije i Sp. Trebuše. Bataljon je odmah napao kolonu i posle višečasovne borbe uspeo da odbaci neprijatelja u pravcu Slapa. Istog dana je snažna neprijateljeva grupa upala u selo Prapetno, gde je opljačkala stoku i hranu i uhapsila 10 drugarica. Posle završene pljačke neprijatelj se povlačio u pravcu Slapa. Jedna četa II bat. koja se na-

' Sada: Most na Soči.
' Sada: Slap ob Idrijci.

lazila na obezbeđenju na tom pravcu energično je napala neprijatelja i 30 ih je ubila, dok su se ostali razbegli u paničnom bekstvu, te ostavili svu napljačkanu stoku i hranu kao i uhapšene drugarice. Napljačkani materijal vraćen je vlasnicima, a drugarice su oslobođene.

Noću 24/25. o. m. II bat. je napao neprijatelja na Slapu i uneo pometnju u neprijateljeve redove. Tog dana su se ostale jedinice nalazile na Čepovanu i nisu imale borbi.

Dana 25. o. m. u 7 časova I i III bat. i Prateća četa su izvršili pokret pravcem Čepovan — Lokve — Nemci i odmah po dolasku poseli položaje kod Nemaca i na taj način blokirali neprijatelja. Napad je otpočeo oko 10 časova. U ovom napadu naše jedinice su uspele da unište neprijateljevo uporište, sem nekoliko ljudi koji su se održali u nekoj kući. Oko 15 časova vršena je priprema za konačno uništenje neprijatelja. Jedinice su se pripremale za juriš, i tada je jaka neprijateljeva grupa, oko 120 ljudi, udarila našim jedinicama u leđa, pa su se one zbog toga morale povući i probijati kroz neprijateljev obruč. Pomenutu neprijateljevu grupu propustio je II bat. (ruski) 18. SNOUB, koji je obezbeđivao naše desno krilo u pravcu Voglarja a da nije otvorio vatru na neprijatelja. Uprkos tome što je neprijatelj udario u naša leđa, naše jedinice su se veštim manevrom ponovo skoncentrisale i napale neprijatelja, te ga odbacile u pravcu Nemaca.

Oko 16 časova je drumom Trnovo — Nemci naišla nova neprijateljeva grupa, jačine oko 150 ljudi, u pomoć svojoj posadi u Nemcima. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti morale su se naše jedinice povući nazad na bolje položaje — južno od sela Lokve. Odmah po posedanju ovih položaja naše jedinice su se sukobile s neprijateljem koji je nastupao u njihovom pravcu i borba je vođena do 19 časova. Neprijatelj je svoje snage podržavao artiljerijskom vatrom iz oruđa većeg kalibra.

Noću 25/26. o.m. bila je aktivna samo neprijateljeva artiljerija. Ove noći je II bat. uputio snažne patrole, koje su izvršile napad na neprijatelja koji se nalazio u selu Slap i unele pometnju u njegove redove.

Dana 26. o. m. oko 10 časova neprijateljeve snage, podržane artiljerijskom vatrom, otpočele su nastupanje iz Nemaca u pravcu Lokava. Naše jedinice su bile prinuđene da se donekle povuku, na položaje severno od Lokava, jer je pretila opasnost opkoljavanja iz pravca doline Puštala kojom je dolazilo oko 100 neprijateljevih vojnika razvijenih u streljački stroj. U pravcu ove neprijateljeve grupe bila je upućena jedna četa Ruskog bataljona i na taj način smo sprečili opkoljavanje. Čitavog dana vodena je ozbiljna borba, koja je završena oko 19 časova. Tog dana oko 17 časova jača neprijateljeva kolona stigla

je iz Čepovana na kotu 1185 i napala u leđa Ruski bataljon, pa su se zbog toga morale naše jedinice povući u pravcu Vel. Lazne,'° na bolje položaje.

Noću 26/27. o. m. bile su upućene jake patrole u selo Lokve sa zadatkom da izviđaju i napadaju neprijatelja koji se nalazio u crkvi i na koti 1128. Dana 27. o. m. je drumom Nemci — Lokve — Vel. Lažna nastupala neprijateljeva kolona jačine oko 350 ljudi s mulama i 1 topom. Ova kolona je kod Vel. Lažne napadnuta u leđa od jedne naše čete.

Dana 28. o. m. dve neprijateljeve kolone, jedna drumom Nemci — Mala Lažna a druga drumom Lokve — Mala Lažna, pokušale su da prodru u pravcu Predmeje. Naše jedinice su prihvatile borbu s neprijateljem i posle višečasovne borbe uspele da odbace neprijatelja. Istoga dana je neprijatljeva kolona iz Slapa pokušavala da prodre u Sp. Trebušu. Ovu kolonu je napao II bat. i posle 2-časovne borbe uspeo odbaciti neprijatelja u Slap.

Dana *29:* o. m. je jedna neprijateljeva kolona iz Čepovana prodrla u Sp. Trebušu. Ovu kolonu je napao II bat. i posle 3-časovne borbe, zbog velike neprijateljeve nadmoćnosti, morao se povući, pa je neprijatelj poseo Sp. Trebušu.

Vlastiti gubici: 3 poginula, 13 ranjenih, 7 nestalih, 1 mitraljez, postolje mitraljeza i 3 ital. puške.

Neprijateljevi gubici: 93 poginula i 70 ranjenih.

Zaplenjeno: 1 protivtenkovski top sa 50 granata, 3 mine za teški minobacač, 26 pušaka, 7.000 metaka za puške i puškomitraljeze, 50 ćebadi, 25 šatorskih krila, 4 konja, 20 ranaca, 1 pištolj, nešto vojničkog odela i 1 italijanska zastava.

Utrošeno: 4.500 metaka za mitraljez, 3.800 metaka za puškomitraljez »breda«, 3.500 met. za »bren«, 4.300 met. za »šarac« i »mauzer« [pušku], 1.950 met. za ital. pušku, 45 metaka za protivtenkovsku pušku, 21 mina za teš. minobacač, 25 mina za laki minobacač i 45 ručnih bombi.

Raspored naših jedinica je dobar i u skladu sa zemljištem.

Neprijatelj je nastupao pravilno i više puta je pokušavao opkoljavanje, a 2 puta je izvršio napad u naša leđa. Nije uspeo da unese pometnju u naše jedinice, jer smo njima vešto manevrisali, te je elastičnost naših jedinica uvek sprečila neprijateljeve namere.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, kapetan: Bavec Tone

Operativni oficir, poručnik:"

" Odnosi se na selo Lažna.

" Operativni oficir je u to vreme bio Miloš Karadžić.

BR. 27

MESECNI IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 1. JANUARA 1945. O POKRETIMA, JEDINICAMA, AKCIJAMA, SAOBRAĆAJU 1 UTVRĐIVANJU NEPRIJATELJA U SLOVENIJI'

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
OBAVESTAJNO
ODELJENJE

IOOF

Dana 1. januara 1945.
Ob. br. 1/1/45.

MESECNI IZVEŠTAJ

za period od 1. decembra 1944. do 31. decembra 1944.

I) Pokreti preko naše teritorije,
II) Akcije neprijatelja,
III) Neprijateljeve jedinice na našoj teritoriji,
IV) Saobraćaj,
V) Utvrđivanje.

Prilozi:[2]

A) Neprijateljeve jedinice na teritoriji koju kontroliše NOV i POS.

Grafički prikazi:

b) Grafički prikaz dislokacije neprijateljevih jedinica na slovenačkoj teritoriji,
C) Šematski prikaz saobraćaja,
D) Skica radova na utvrđivanju u Donjoj Štajerskoj,

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 52/1. Ovaj izveštaj je bio dostavljen Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije, štabovima korpusa i zone, odeljenjima Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, SNOS-u i Izvršnom odboru OF. Redakcija objavljuje primerak dostavljen Izvršnom odboru OF, što se vidi iz oznake u gornjem desnom uglu, dopisane plavom olovkom.

[2] Redakcija ove priloge ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG. i to: prilog A) u k. 52/111, prilog B) u k. 62/IV, prilog C) u k. 86a/I, prilozi D), E) i F) u k. 54/V.

E) Skica radova na utvrđivanju kod Ospedaletta [~Ospedaleta]

F) Skica radova na utvrđivanju između Geschriebensteina [Gešribenštajna] i Eisenberga [Ajzenberga].

U odnosu na mesečni period od 1. novembra 1944. do 30. novembra 1944, koji u vojnoj situaciji na našoj slovenačkoj teritoriji nije doneo nikakvih bitnih promena, i kada i inače neprijatelj nije bio aktivan, period od 1. decembra 1944. do 31. decembra 1944. bio je veoma živ. Vojna situacija se temeljno promenila. A to je i razumljivo, jer je neprijatelj prikupljao sve svoje raspoložive rezerve da zaustavi savezničku [u Italiji] i sovjetsku ofanzivu u Madžarskoj, a i za svoju sadašnju ofanzivu na zapadnom trontu. Sve divizije koje je neprijatelj imao na teritoriji Jadranske operativne zone[3] (Istarsko poluostrvo, Primorska, Benečija, Furlanija) zbog reorganizovanja i popune ljudstvom prebacio je na front. U isto vreme neprijatelj je povukao i nekoliko divizija sa italijanskog ratišta.

Zbog snažnog sovjetskog pritiska na madžarskom frontu (eventualan dublji sovjetski prodor u Austriju dovodi u opasnost sve nemačke jedinice na Balkanskom poluostrvu), kao

[3] Operativna zona Jadransko primorje (Operationszone Adriatisches Küstenland), obrazovana 10. septembra 1943, obuhvatala je područja bivših italijanskih pokrajina Videm (Udine), Gorica, Trst, Pula, Rijeka i Ljubljana i bila ograničena linijom: na zapadu ušće reke Taljamento (Tagliamento) — Latisana — Portogruaro — Mota di Livenca (Motta di Livenza) — Sačile (Sacile) — Monte Kavalo (Cavallo) — gornji tok reke Pijave (Piave) — Monte Peralba — austrijska državna granica (zapadna granica pokrajine Videm); na severu bivša državna granica Italija — Austrija i Italija — Jugoslavija do Kovka, zatim demarkacionom linijom između italijanske i nemačke okupacione zone iz 1941. do granice sa NDH; na istoku granicom NDH do Crikvenice, zahvatajući ostrva Krk, Cres i Lošinj.

U ovoj zoni je početkom oktobra 1943. obrazovana vojna komanda pod nazivom »Generalkomando Kibler« (»Generalkommando Kübler«), sa generalom brdskih trupa Ludvigom (Ludwig) Kiblerom na čelu. Njen zadatak je bio da, uspostavljanjem odbrambenih čvorova u rcjonima Trst, Pula i Rijeka, spreči savezničko iskrcavanje s Tnora i iz vazduha i da osigura komunikacije na svom području. U martu 1944. ova komanda je, pored gornjih, dobila i zadatak da u sadejstvu s policijskim snagama vodi aktivnu borbu protiv jedinica NOV.

Policijska uprava u Operativnoj zoni Jadransko primorje poverena je SS-grupenfireru (SS-Gruppenfiihreru) Odilu Globočniku (Globocnik), sem Ljubljanske pokrajine koja je potčinjena SS-obergrupenfireru i generalu SS i policije Ervinu Rezeneru (Erwin Rösener) u IS. vojnom okrugu. Oni su svaki na svom području (Rezener 30. septembra 1943. a Globočnik nešto kasnije), obrazovali posebne operativne štabove za borbu protiv bandi (Führungsstab für Bandenbekämpfung). (Podrobnije vidi Tone Ferenc: Kapitulacija Italije in narodnoosvobodilna borba v Sloveniji jeseni 1943, izdanje Založba Obzorja Maribor 1967, strana 352—371; Mikroteka VII, Vašington T-312 ROLL-1638, snimak 320—354.)

i zbog pritiska jedinica NOV i POJ, neprijatelj je ubrzao evakuaciju svojih boljih jedinica sa Balkanskog poluostrva. Tako protiče zadnji mesečni period u snažnim pokretima neprijatelja u dva pravca:

1) sa italijanskog ratišta i s teritorije Jadranske operativne zone preko Videma i Trbiža prema Austriji a samo manji deo drumskim komunikacijskim vezama preko Ljubljane i Crnog grabena[4] prema Štajerskoj,

2) sa Balkanskog poluostrva prema Zagrebu i odavde bilo prema Brežicama i dalje prema Štajerskoj, bilo prema Varaždinu.

Zbog osiguranja ovih pokreta, a još više zbog uspostavljanja novih komunikativnih veza (drumskih), neprijatelj je pojačao svoju aktivnost protiv ^naših jedinica. Akcije neprijatelja su u odnosu na raniji mesečni period jače i dugotrajnije i konačno imaju i cilj da se našim jedinicama osujeti mogućnost snabdevanja.

I) Pokreti preko naše teritorije:

U drugoj polovini novembra meseca su se na teritoriji Jadranske operativne zone nalazile sledeće nemačke divizije: 94. pešadijska divizija na području zapadno od Videma; 71. pešadijska divizija na sektoru Videm — Tržič — Gorica — Vipavska dolina; 237. pešadijska divizija na Istarskom poluostrvu; 159. pešadijska divizija s jednim pukom na području Gorice; 212. polumotorizovana divizija na području Codroipa [Kodroipa]); 179. pešadijska divizija na području Ventigliana [Ventiljana].

Pod kraj novembra su najpre otpočeli pokreti divizija koje je neprijatelj povukao sa italijanskog ratišta. Na pokretu je najpre bila 44. pešadijska divizija »Hoch und Deutschmeister« [»Höh und Dojčmajster«] formirana od [ljudstva] iz XVII vojnog okruga. Prema pouzdanim i tačnim podacima (saslušanja dezertera) ova je divizija sada na madžarskom odseku istočnog fronta. Ovo potvrđuju i radio-izveštaji saveznička stanica. Naša obaveštajna služba je utvrdila da je ova divizija na odseku pruge između Videma i Trbiža.

Odmah zatim je bila na pokretu sa italijanskog ratišta 90. oklopna grenadirska divizija. Glavnina ove divizije nalazila se na Jadranskom odseku a manji deo na francusko-italijanskoj granici. I ova divizija je na svom pokretu bila registrovana na istom području kao i 44. pešadijska divizija, to jest

[4] Naziv za dolinu potoka Radomlje, između Lukovice (sada: Lukovica pri Domžalah) i Blagovice.

između Videma i Trbiža, ali ipak se za ovu diviziju pričalo da kreće na zapadno ratište.

Naša obaveštajna služba nije utvrdila da li su sa italijanskog ratišta otišle na istočno ili zapadno ratište još kakve druge veće nemačke jedinice. Činjenica je da je iz Italije železničkom prugom preko Videma i Trbiža otišlo vojske za više od dve divizije, ipak identitet ove vojske nije utvrđen. Osim toga, stoji neprijatelju na raspolaganju još železnička saobraćajnica preko Brennera, preko koje su verovatno i vršeni pokreti u isto vreme. Njih naša obaveštajna služba nije u stanju da registruje.

Od divizija koje su se nalazile na području Jadranske operativne zone na reorganizovanju, popuni ljudstvom i odmoru, prva je stavljena u pokret 94. pešadijska divizija. Ona je, pre no što je stigla na područje zapadno od Videma, bila u rezervi na italijanskom ratištu, a još ranije je potpadala pod nemačku 10. armiju. Divizija se vratila u sastav 1. padobranskog korpusa 10. armije te se sada nalazi na području Bologne [Bolonje], Divizija se nalazila na pokretu pod kraj novembra a na italijanskom ratištu je bila registrovana 11. 12. 1944.

Početkom decembra 1944. je otpočela koncentracija 71. pešadijske divizije. U Videmu su skoncentrisani 194. pešadijski puk, koji se nalazio u Vipavskoj dolini, 211. pešadijski puk, koji je bio na području Tržiča, 191. pešadijski puk i 171. artiljerijski puk, te su odmah produžili pokret preko Videma prema Trbižu. Na polasku je vojsci saopšteno da odlazi na zapadno ratište, na područje Štrasburga, a kasnije je iz radio-izveštaja utvrđeno da se ova divizija pojavila na istočnom ratištu na području Budimpešte.

Odmah zatim su stavljene u pokret 179. pešadijska divizija sa područja Ventigliana i jedinice 159. pešadijske divizije (74. pešadijski puk) iz Gorice. Veći deo ovih jedinica je isto tako išao preko Trbiža a nešto i preko Postojne, Ljubljane, Domžala, Črnog grabena prema Celju. Istina, nije utvrđeno koja je jedinica bila na pokretu ovom komunikacijom, ali, prema ranijem rasporedu, tu se verovatno radi o 74. puku 159. pešadijske divizije (transportovanje drumom). Od ovih divizija, je 179. pešadijska divizija, pre nego je stigla na područje Ventigliana, bila na italijanskom ratištu, dok za jedinice 159. divizije nije utvrđeno odakle su stigle na teritoriju Jadranske operativne zone.

Dana 3. 12. 1944. je sa područja Pordenona prema Trbižu otpočela sa pokretom 212. polumotorizovana divizija. Pre toga se ova divizija nalazila na južnom francuskom ratištu. Kuda je ova divizija otišla nije utvrđeno.

Tako je od operativnih divizija na teritoriji Jadranske operativne zone ostala jedino još 237. pešadijska divizija, koja je na Istarsko poluostrvo stigla iz Češke, sa područja Praga.[5] Dana 12. 12. je nju naša obaveštajna služba još registrovala na njenim starim položajima. Verovatno je da je i ova divizija već otišla za ostalim[6] [divizijama], utoliko više što su oko 13. 12. registrovani pokreti vojske sa područja Rijeke prema St. Peteru.[7]

Napominjemo da pravci pokreta nisu uvek 100 posto tačni. Izveštaje o pokretima divizija crpemo iz saslušanja ratnih zarobljenika i iz registrovanja železničkog saobraćaja. Neprijatelj se služi taktikom da vojsci pred polazak saopšti pravac sasvim drugi nego onaj kojim je divizija stvarno upućena. Takav je bio slučaj kod 71. pešadijske divizije.

Odmah nakon što su sve divizije otišle s područja Jadranske operativne zone, na tom teritoriju su se počele pojavlji vati nove divizije. Tako je naša obaveštajna služba ustanovila jedinice 157. planinske divizije, koja je u sastavu Lombardijskog korpusa i koja se pre toga nalazila na francusko-italijanskoj granici.[8] Nije još utvrđeno da li se na našoj teritoriji nalaze samo delovi ove divizije ili je, pak, tu cela divizija.

Osim toga, u Furlaniji su utvrđeni i delovi 162. turkestanske divizije. Ova divizija je najpre bila u sastavu XII tenkovskog korpusa, te je u sastavu ovog korpusa sa ostalim divizijama izvodila prošlogodišnju oktobarsku ofanzivu prema Dolenjskoj. Odavde je divizija otišla u Furlaniju a iz Furlanije u sastav 14. tenkovskog korpusa 14. nemačke armije na područje od Bologne do Genovskog [Đenovskog] zaliva. Tu je bila divizija jako razbijena. Na teritoriji Jadranske operativne zone naša je obaveštajna služba do sada utvrdila delove 314. puka na području Latisane i delove 303. puka na području Videma. Gde su 329. pešadijski puk i 236. artiljerijski puk nije utvrđeno.[9]

Od divizija koje su se u novembru nalazile na teritoriji Jadranske operativne zone, neke su aktivno učestvovale u bor-

[s] U Istru je 237. pešadijska divizija stigla od 20. do 24. avgusta 1944 (vidi knj. 15, dok. br. 143).

[5] Podatak nije tačan jer je 237. pešadijska divizija ostala na tom području do kraja rata (AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

[7] Sada: Pivka.

[8] Ovo je bila 157. pešadijska divizija iz sastava 75. armijskog korpusa (vidi »Druai svetski rat«, knjiga IV, izdanje VII, Beograd, 1967 str. 170, 499. : 562).

' Iz raspoloživih podataka vidi se da je 162. (turkestanska) pešadijska divizija u svom sastavu imala 303. i 314 pešadijski i 236. artiljerijski puk (Mikroteka VII, Arhiv Vašington, T — 312, Roll — 1639, snimak 131—136).

bama protiv naših jedinica. Naročito to važi za 194. puk 71. pešadijske divizije i 74. puk 159. pešadijske divizije na području Gorice i Vipavske doline. Pošto je zbog povlačenja svih operativnih divizija s područja Jadranske operativne zone nastala izvesna praznina u neprijateljevom rasporedu, to je neprijatelj snage koje su otišle nadoknadio delovima divizije »San Marco« [»San Marko«]. Dana 21. 12. na područje Gorice je došlo oko 4.00Ü ljudi iz pomenute divizije, koji su već angažovani u akcijama na Banjskoj planoti i Trnovskom gozdu.Ovi su iz sastava Grazianijeve [Gracijanijeve] armije, te su pre toga bili raspoređeni duž obale zapadno od Genove.[10] Uglavnom se primećuje da često na područje Jadranske operativne zone dolaze divizije sa trancusko-italijanske granice. To je slučaj sa 212. polumotorizovanom divizijom, 157. pešadijskom divizijom i divizijom »San Marco«, koje su sve bile u rezervi na italijansko-francuskoj granici. Ovo opravdano potvrđuje mišljenje da neprijatelj, pošto s tog područja povlači svoje rezerve, ovde ne očekuje savezničke ofanzive.

Pokreti sa Balkanskog poluostrva izvode se uglavnom s pravca Zagreba prema Brežicama i iz Zagreba prema Varaždinu. To su dva glavna pravca. A od Brezica dalje neprijatelj opet deli svoje transporte. Veći deo nemačke vojske je pri zadnjim pokretima išao drumom na desnoj" obali Save od Brezica do Zidanog Mosta i Celja, gde je deo transporta krenuo Savinjskom dolinom do Dravograda a deo od Celja prema Mariboru, dok su se manje kolone kretale od Brežica preko Sv. Petera pod Svetimi gorami'[2] — Smarja pri Jelšah prema Ptujskom polju.

[10] U toku 1944. Nemci su u Nemačkoj od zarobljenih italijanskih vojnika, formirali četiri divizije nove italijanske fašističke armije (zvaničan naziv tih snaga: »Italijanski vojnici u nemačkom Vermahtu«) i u drugoj polovini te godine prebacili ih u Italiju (Schramm, Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht 1940—1945, Band IV/1, str. 583—584). Formirane su bile sledeće divizije: 1. italijanska pešadijska divizija »Italija« (»Italia«), 2. italijanska pešadijska divizija »Litorio« (»Littorio«) 3. italijanska pešadijska divizija »San Marko« (»San Marco«) i 4. italijanska brdäka divizija »Monte Roza« (»Monte Rosa«). Svaku diviziju sačinjavali su: dva pešadijska puka sa po tri bataljona, artiljerijski puk sa četiri diviziona, izviđački, protivtenkovski, pionirski, dopunski i bataljon za vezu, pozadinske jedinice i ustanove. Brojno stanje divizije »San Marco« u martu 1945. iznosilo je: 604 oficira, 1036 podoficira i 6096 vojnika-Italijana i 64 oficira, 94 tumača, 126 podoficira i 110 vojnika-Nemaca (Mikroteka VII, Arhiv Vašington, T-312, Roll 1652, snimci 000295, 000302, 000308 i 000393). Redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice divizije »San Marco« stigle na područje Gorice.

" Omaška; treba: levoj.

" Sada: Bistrica ob Sotli.

I vojska koja je preko Zagreba išla prema Varaždinu pojavila se na području Maribora. Time dakako nije kazano da su se sve jedinice koje su se kretale u tom pravcu skoncentrisale na području Maribora. Verovatnije je da se glavnina svih jedinica koje se kreću kako pravcem prema Brežicama tako i u pravcu Varaždina koncentriše negde na austrijskoj teritoriji s ciljem da zaustavi sovjetski prodor.

Ipak se tu nisu kretale kompaktno kompletne nemačke divizije. U oba pomenuta pravca su išli delovi većih divizija kao što su: 2. tenkovska divizija, 52. pešadijska divizija, 12. divizija, 21. SS divizija »Skenderbeg«, 22. divizija, 4. divizija, 520. divizija, 7. SS divizija »Princ Eugen« i 13. muslimanska divizija »Handžar«. Od ovih jedinica, na području Maribora su se pojavile jedinice 45. pešadijskog puka, koji je iz sastava 21. SS divizije »Skenderbeg«, i 47. pešadijski puk 22. divizije.

Našoj obaveštajnoj službi je teško da utvrdi tačan identitet vojske koja je u pokretu. Vojska se kreće obično noću, te je civilnom stanovništvu zabranjen svaki dodir s kolonama u pokretu.

Od jedinica koje su u decembru nanovo došle u Štajersku i koje su stigle sa Balkanskog poluostrva treba pomenuti vojsku ruske nacionalnosti sa oznakama ROA[13] na rukavima. Verovatno se tu radi o 762. turkestanskom bataljonu, čija je prisutnost utvrđena na Balkanskom poluostrvu. Osim toga, jednim transportom su pristigle i jedinice 146. Nachschub [nahšub] bataljona[14] a njegova pripadnost nije utvrđena. U Polzeli i Slovenj Gradecu su se pojavile jedinice planinskih lovaca nekog neutvrđenog puka a u Savinjskoj dolini jedinice 618. i 624. Landesschutz [landesšuc] bataljona. Na svoj sadanji sektor je 146. Nachschub bataljon stigao iz okoline Zemuna a planinski lovci iz Hrvatske, dok nije utvrđeno odakle su stigle Landesschutz jedinice.

Kod pokreta sa Balkanskog poluostrva treba konačno još pomenuti dolazak 700 ljudi I SS ustaške divizije koji su stigli u Celje sa pravca Brežica.

To su uglavnom pokreti nemačkih jedinica preko teritorije koju kontroliše NOV i POS.

Osim toga, treba pomenuti još manje lokalne pokrete i odlaske manjih nemačkih jedinica. Pri tom naročito pomenuti:

a) pokrete 188. rezervne brdske divizije. Istovremeno sa odlaskom već pomenutih divizija s teritorije Jadranske operativne zone proširile su se i vesti o pripremama za odlazak

[13] Pripadnici kvislinških jedinica generala Vlasova nosili su na rukavima ćirilička slova POA (Ruska oslobodilačka armija).

[14] bataljona za snabdevanje

ove divizije. Stvarno su manji delovi ove divizije otišli u pravcu Trsta, ali to još nije znak da želi ova divizija napustiti taj sektor. Ne treba zaboraviti da je 188. divizija sa svojim jedinicama rezervna divizija i da s vremena na vreme upućuje ljudstvo svojih jedinica na ratišta, u ovom slučaju u 5. diviziju planinskih lovaca na italijanskom ratištu. I ovde se radi, verovatno, samo o smeni izvežbanog ljudstva. Jedini stvarniji pokret jedinica 188. rezervne brdske divizije je bio kada su delovi 138. brdskog lovačkog puka s područja Rijeke otišli u pravcu Like. Ove delove je utvrdila i obaveštajna služba XI korpusa.

b) 1. bataljon SS Polizeiregimenta »Bozen« [policajregimenta »Bocen«j, koji se nalazio na području Rijeke (dve čete u Rijeci, dve čete u Opatiji), početkom decembra je otišao u pravcu Gorice te se razmestio po kasarnama između Gorice i Solkana.'[3]

c) Neprijatelj je pretežni deo protivavionske odbrane prebacio sa sektora Videma prema Beču. O kojim se jedinicama radi nije utvrđeno.

d) Dana 4. 12. su otpočela transportovanja obučenog ljudstva 7. SS Ersatz und Ausbildungs Bataillona[16] »Prinz Eugen« iz Gradiške u pravcu Videma i dalje prema Pontebbi, koje je odlazilo u sastav svoje divizije. Dana 4. 12. je otišlo oko 1.500 ljudi a 10. decembra još daljih 800 ljudi. Tog dana je od ove jedinice ostalo u Gradiški, Zagradu i Fari samo oko 200 ljudi. Ubrzo su zatim u tu školsku jedinicu počeli da pridolaze novi regruti, tako da je brojno stanje pomenute jedinice sada opet normalno.

e) Početkom decembra je u pravcu Videma otišao 208. Panzer Abteilung,'[7] koji je bio raspoređen u Moši, Ločniku, Standrežu i Gorici. Jedinica je imala 15 lakih tenkova.

f) SS bataljon »Karst«,'[8] koji je bio u formiranju u Gradiški, premestio se na područje Pontebbe. Prema još nepotvrđenim podacima, tu se formira divizija »Carso«." U ove jedinice primaju ljudstvo italijanske narodnosti s nemačkim ko-

" Prvi bataljon SS policijskog puka »Bocen« (Bozen) imao je 20. januara 1945. sledeći raspored: Stab sa 1. i 4. četom u Tolminu, 2. četa u Kobaridu, 3. četa u Opatjem Selu (AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

" dopunskog i nastavnog bataljona.

[17] tenkovski odred.

" Zvaničan naziv je bio: Policaj frajviligen batajon »Karstver« (Polizei Freiwilligen Bataillon »Karstwehr«). Ovaj bataljon je formiran februara 1944. na području Trsta (AIZDG. nemački fond k 199/1).

" U toku decembra 1944. formirana je Vafen gebirgs karstjeger brigada SS (Waffen-Gebirgs Karst-Jäger Brigade der^SS). Vidi AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

mandnim kadrom a naročito iz [jedinica] SS Wachmannschafta[20] i »Guardie Civice«.[21]

g) Područje Istarskog poluostrva i Primorske su napustile i jedinice 705. i 509. Sicherungsbataillona,[22] koje su otišle prema Tržiču i Videmu. ([Nalazile su se u] Ilirskoj Bistrici, Nabrežini, St. Peteru na Krasu itd.).

h) Dana 6. 12. je otišlo u Baden kod Beča 350 obučenih vojnika iz Zehrregimenta[23] divizije »Brandenburg«. Na njihovo mesto su već stigli regruti.

i) U Nemačku je otišao Nebelwerfer Ersatz und Ausbildungs Bataillon No 6[2d] a na njegovo mesto treba, prema neproverenim podacima, da stigne III bataljon Lehrregimenta »Brandenburg«.

j) U Kapljoj Vasi i u Braslovčama u Savinjskoj dolini se ponovo pojavio I bataljon 17. SS Polizeiregimenta. II i III bataljon ovog puka bili su uništeni u Poljskoj. Jedinice pomenutog puka već su učestvovale u akcijama protiv naših jedinica.

k) Na sektoru Dravograd, Prevalje, Mežica i Guštanj[25] pojavile su se jedinice dvaju bataljona 19. SS Polizeiregimenta. Ovaj puk se u 1943. godini nalazio na sektoru Štajerske a odavde je marta 1944. otišao u Francusku, odakle se ponovo vratio na svoje staro mesto. Prema izveštajima naše obaveštajne službe, 7. 12. je s područja Prevalje — Guštanj celo pojačanje policije, u jačini od 1.300 ljudi, otišlo prema Austriji. Verovatno su tu u pitanju jedinice 19. SS Polizeiregimenta.[24]

[30] stražarskih jedinica

[31] U početku 1944. Nemci su počeli obrazovati »Gvardiju čiviku« (Guardia civica), civilnu stražu za obezbeđenje skladišta i komunikacija i za kontrolu utvrđivanja. U nju su se, pre svega, javljali oni Italijani koji su hteli da izbegnu pozivu u druge italijanske operativne jedinice. Na teritoriji Slovenačkog primorja bila su registrovana dva bataljona civilne straže koji su brojali oko 1.400 ljudi (Stanko Petelin: Osvoboditev Slovenskega primorja, Založba Soča, Nova Gorica, 1965, str. 19).

[33] zaštitnog bataljona

[33] nastavnog puka

" Nastavni i dopunski bataljon za zadimljavanje. Ovaj bataljon se nalazio u Bohinjskoj Bistrici, odakle je otišao 9. novembra 1944 (AIZDG, k. 52/III).

[35] Sada: Ravne na Koroškem.

[35] Jedinice 19. SS policijskog puka nisu prebačene u Austriju, već su bile angažovane u ofanzivi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 138 i 143).

1) U Preski[27] kod Kranja je smeštena Panzer škola 438. Z. B. V[28] divizije.

m) U Stičnu u Dolenjskoj je ponovo stigla Partisanenkampfschulle.^Ovde se radi o ljudstvu poluvojničkih organizacija (finansi, graničari, žandarmi itd.) koje se tu specijalno obučava za borbu protiv naših jedinica.

II) Akcije neprijatelja:

Kako je već u uvodu spomenuto, istovremeno s pojačanim transportima i pokretima preko teritorije koju kontroliše NOV i POS pojačale su se i akcije neprijatelja protiv naših jedinica i prema oslobođenoj teritoriji. Ove akcije su uglavnom imale za cilj da se obezbede pokreti preko naše teritorije, uspostave nove drumske komunikacijske veze i na izvesnim predelima, kao što je na Kozjanskom, obezbede radovi na utvrđivanju. Konačno, ne smemo zaboraviti i činjenicu da je naročito Štajerska nakon približavanja istočno-madžarskog fronta postala neposredna pozadina ratišta i da neprijatelj ima, osim obezbeđenja i uspostavljanja novih komunikativnih veza, još i druge namere, naime: da svoju pozadinu očisti od naših jedinica koje postaju sve neugodnija stvar za neprijatelja. Da je to tako dokazuje nam i besomučno pljačkanje svih dobara, a naročito stoke, i paljenja na čitavom području na kome besni neprijateljeva ofanziva. Ako već ne može uništiti ni razbiti, (pokušava) barem da naše jedinice protera time što će im oduzeti mogućnost snabdevanja.

U odnosu na akcije od proteklog mesečnog perioda, akcije u decembru su preduzete s većim brojem vojnika i duže traju. Kakvu važnost polaže neprijatelj na ove akcije pokazuje nam to da je njima lično prisustvovao i Höhere SS und Polizeiführer Rösener.[30]

Štajerska:

Od najvećih i najvažnijih akcija proteklog meseca je neprijateljeva ofanziva na oslobođenu teritoriju Zgornje Savinjske doline. Koncentracije za ove akcije otpočele su krajem novembra 1944, i to u svim uporištima u Savinjskoj dolini. Kao

[27] Preska nije pronađena na karti 1 : 100.000. Verovatno se odnosi na Predoslje.

[3] Zur besonderen Verwendung (cur bezonderen fervendung) — za naročitu upotrebu.

" Škola za borbu protiv partizana

[x] komandant SS i policije Rezener

i obično u svim akcijama prema Zgornjoj Savinjskoj dolini, i u ovim akcijama neprijatelj je nastupao sa sve tri strane, to jest iz Savinjske doline, iz Koruške, sa područja Bele i Zelezne Kaple, i s kamničkog pravca.

Akcije su otpočele 2. decembra 1944, kada je prva kolona neprijatelja krenula prema Paškoj Vasi. U akcijama su učestvovale sledeće neprijateljeve jedinice:

a) Sa savinjskog pravca: 18. Alpenjäger regiment[3'] »Treeck« jačine oko 1.500 ljudi, I bataljon »Cholm« 25. SS Polizeiregimenta jačine oko 400 ljudi, domobranci iz Ljubljane jačine oko 400 ljudi,[32] vojnici SS Jäger[33] bataljona iz Ljubljane jačine oko 500 ljudi, nešto pripadnika Wehrmannschafta, oko 300 ljudi, i manje jedinice 18. Landesschutzregimenta. Ukupno je, dakle, sa savinjskog pravca angažovano oko 3.500 do 4.000 ljudi.

b) S koruškog pravca: oko 1.000 ljudi 13. SS polizeiregimenta, to jest približno dva bataljona.[34]

c) S pravca Kamnika: jedinice Motorisierte Gendarmerie[35] »Alpenland III« jačine oko 300 ljudi, III bataljon Lehrrcgimenta »Brandenburg« jačine oko 400 ljudi, II i III bataljon 28. SS Polizeiregimenta »Todt« jačine oko 800 ljudi, oko 400 do 500 belogardista iz Ljubljane i manje jedinice 14. SS Polizeiregimenta. S tog pravca je, dakle, angažovano ukupno 2.000 ljudi.

U svim akcijama prema Savinjskoj dolini, je, dakle, ukupno angažovano oko 7.000 ljudi pod ličnom komandom Rösenera.

Nakon uspešnih akcija prema Savinjskoj dolini neprijatelj je, posle prethodnih dekoncentracija i novih koncentracija, otpočeo akcije prema Tuhinjskoj dolini, Crnom grabenu i području Moravške doline. Ove akcije još su uvek u toku.

Ubrzo nakon početka akcija protiv Zgornje Savinjske doline otpočela su transportovanja nemačke vojske s pravca Celja preko Soštanja prema Dravogradu. Ipak uspostavljanje komunikacijskih veza kroz Savinjsku dolinu i obezbeđenje pokreta tim komunikacijskim vezama nije mogao biti glavni cilj neprijateljeve ofanzive. Za ovu ofanzivu neprijatelj je upotre-

" brdski lovački puk

[33] Redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice slovenačkih domobranaca bile angažovane iz Ljubljane.

[33] lovački

[34] Sa ovog pravca su angažovane i jedinice 19. SS policijskog puka (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 138 i 143).

[H] motorizovane žandarmerije

bio suviše velike snage i već suviše dugo traje da bi cilj ofanzive mogao biti samo obezbeđenje komunikacijskih veza i pokreta. Zbog toga što je Štajerska postala neposredna pozadina istočnog ratišta (madžarskog) neprijatelj teži u ovoj ofanzivi u Štajerskoj za tim da na tom području uništi naše jedinice ili ih barem protera. Time što bi, naročito s teritorije između druma za Gornji Grad i Save (Tuhinjska dolina, Crni graben i Moravska dolina), proterao ili uništio naše jedinice neprijatelj bi, sem bezbednosti pozadine približavajućeg se fronta, pridobio još bezbedne komunikacijske drumske veze Kamnik — Gornji Grad — Savinjska dolina, Kamnik — Šmartno v Tuhinju — Vransko, Domžale — Vransko — Celje i Domžale — Moravče — Zagorje ob Savi. Od tih je svakako najvažnija komunikacijska veza iz Domžala preko Vranskog prema Celju," koja je paralelna komunikacijska veza železničkoj pruzi Zidani Most — Ljubljana. Razumljivo je što neprijatelj, naročito u poslednje vreme, veliki značaj pridaje drumskim komunikacijskim vezama, jer se njima, zbog stalnog bombardovanja i razaranja pruga od strane naših jedinica, sve više koristi.

Iz svega toga se vidi da se u sadašnjoj ofanzivi u Štajerskoj ne radi samo o uobičajenom potiskivanju naših jedinica od komunikacijskih veza, kao što je to slučaj u Dolenjskoj, već pre svega o uništenju tih jedinica.

Uporedo sa akcijama protiv Zgornje Savinjske doline, 12. decembra 1944. otpočele su i ofanzivne akcije protiv Kozjanskog sektora. U ovim akcijama učestvuje oko 1.500 do 2.000 ljudi, i to oko 500 pripadnika Wehrmannschafta, IV ustaška bojna (ranija XIII ustaška bojna) iz Samobora, iz sastava III ustaškog stajaćeg zdruga, jačine oko 400 ljudi, Panzerjageri[24] nepoznate jedinice iz Laškog i verovatno još neke manje jedinice puka »Treeck« i garnizona Maribor. Ove akcije još su u toku.[37]

Akcijama protiv kozjanskog sektora neprijatelj teži za sledećim ciljevima:

a) očistiti ovaj sektor od naših jedinica, jer preko njega protiče pomoćna odbrambena linija neprijatelja,
b) obezbediti komunikacijsku vezu Zagreb — Zidani Most — Celje — Maribor i drumsku komunikacijsku vezu Brežice — Sv. Peter pod Svetimi gorami — Šmarje [pri Jelšah], sa ogrankom prema Poljčanama — Slovenskoj Bistrici — Mariboru i drugim prema Rogaškoj Slatini — Rogatecu — Zeta-

[34] protivtenkovski lovci

[37] Neprijatelj je ove akcije na području Kozjanskog otpočeo 10. decembra 1944 (vidi dok. br. 96).

lama — Ptuju, preko kojih su istovremeno vršeni pokreti neprijateljeve vojske,

c) osigurati radove na utvrđivanju na kozjanskom sektoru,

d) proterati naše jedinice zbog toga što predstavljaju stalnu opasnost za odvođenje neprijateljeve radne snage kod radova na utvrđivanju na tom sektoru. Inostrani radnici koji su angažovani na tim radovima, naročito ruski ratni zarobljenici, Grci, Francuzi itd., stalno napuštaju rad i javljaju se u naše jedinice.

Dolenjska:

Početkom decembra se naša XV divizija prebacila [na područje] severno od druma Novo Mesto — Trebnje — Št. Vid pri Stični[38] sa zadatkom da izvodi akcije za snabđevanje i da uništava manja neprijateljeva uporišta.[39] Da bi našoj diviziji sprečio povratak u njene baze, neprijatelj je 5, 6. i 7. 12. duž komunikacijske veze Novo Mesto — Trebnje — Št. Vid pri Stični skoncentrisao veće snage jačine oko 1.500 do 2.000 ljudi. Ipak neprijatelj pri toj koncentraciji nije težio samo za tim da spreči povlačenje naših jedinica, već je verovatno imao i cilj da uspostavi komunikacijsku vezu Novo Mesto — Trebnje — Grosuplje — Ljubljana. Da je to tako dokazuje nam činjenica da neprijatelj svoje položaje duž te komunikacije nije napustio ni kada se naša divizija prebacila natrag u polazna uporišta, već je duž te komunikacijske veze uspostavio nova uporišta: Občine, Sv. Ana i Daljni Vrh, dok na drugim mestima, kao što su Veliki Gaber, Medvedjek, Trebnje, Vina Gorica, drži stalne zasede.

Za ove akcije neprijatelj je upotrebio delove I, III i IV pokretnog bataljona, i to iz svakog po jednu četu, dalje V pokretni bataljon iz Velikih Lašča i Ribnice, jednu četu domobranaca iz Grosuplja, novomeški pokretni bataljon[40] i delove I bataljona 14. SS policijskog puka, ukupne jačine oko 2.000 do 2.500 ljudi.[41]

[38] Sada: Šentvid pri Stični.

[39] Podrobnije o dejstvu jedinica 15. NO divizije severno od pomenute komunikacije vidi dok. br. 22.

[40] Odnosi se na borbenu grupu sastava: 34. i 52. četa slovenačkih domobranaca i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 96, objašnjenje 5). Ove čete i novoformirana 6. teška četa su 11. februara 1945. u Novom Mestu formirale bataljon slovenačkih domobranaca »Fidler«, koji je nazivan i 6. bataljonom ili novomeškim pokretnim bataljonom (vidi dok. br. 78, objašnjenje 7).

[41] O angažovanim snagama neprijatelja u akciji za uspostavljanje uporišta duž komunikacije Stična — Novo Mesto vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 96, objašnjenje 5.

Time što je odlučio da drži drumsku komunikacijsku vezu Novo Mesto — Trebnje — Grosuplje neprijatelj je u izvesnoj meri izvršio dekoncentraciju. Iz pokretnih bataljona, koji su sada predstavljali udarnu snagu domače reakcije, oduzeo je po jednu četu za isključivo posadne zadatke, čime se smanjila manevarska sposobnost ovih jedinica. Ako sa zadatkom obezbeđenja komunikacijske drumske veze Novo Mesto — Trebnje — Št. Vid pri Stični uporedimo ostale nove zadatke domobranske vojske, naime: obezbeđenje železničke komunikacijske veze Kočevje — Velike Lašče — Grosuplje (za ovo obezbeđenje je neprijatelj uspostavio nova uporišta u Videmu, Kopanju, Račni, Cušperku, Zdenskoj Vasi i Dobrepoljama[42]) i železničke pruge Postojna — Ljubljana (novo uporište u Cerknici[43]), vidimo da je neprijatelj naneo našoj vojsci neke dakako veoma osetne udare time što nam je onemogućio prelaz preko pomenutih komunikacijskih veza, ali da je, sa druge strane, demobilisao sebe time što je za nove zadatke upotrebio svoje najbolje jedinice. Ako uzmemo konkretno, domobranski pokretni bataljoni nisu više ona udarna snaga kakva su bili pre jedno pola godine. Ovi bataljoni ne predstavljaju više kompaktnu celinu, već su podeljeni po različitim uporištima kao posadne jedinice. Osim toga, dolaze izveštaji iz različitih domobranskih izvora da se domobranski pokretni bataljoni u Dolenjskoj žele posvetiti samo obezbeđenju gore pomenutih komunikacijskih veza i da će se, osim IV bataljona u Št. Vidu pri Stični, uopšte rasformirati.[44]

Ako s tim uporedimo aktivnost pokretnih domobranskih bataljona posle akcije prema Beloj krajini[45] vidimo da je ova osetno opala. Uzrok ovome su baš novi zadaci pokretnih bataljona koji omogućavaju upotrebu njihove manevarske sposobnosti za druge zadatke koji, pak, nemaju sasvim posadni karakter. Baš zbog toga treba i očekivati da će neprijatelj na pod-

" Železničku prugu Grosuplje — Zdenska Vas obezbeđivala je 27. posadna četa slovenačkih domobranaca iz Grosuplja pomoću stalnih zaseda i patrola. Ova četa je tek 26. februara 1^45. uspostavila stalno uporište u Kopanju, dok su železničku prugu na odseku Zdenska Vas — Kočevje obezbeđivale posadne čete slovenačkih domobranaca iz uporišta Velike Lašče, Ribnica i Kočevje (AIZDG, AFK, k. 281 /IV).

[43] Uporište je uspostavio 2. bataljon slovenačkih domobranaca iz Rakeka (vidi dok. br. 3>8, objašnjenje 5).

[44] Podaci nisu bili tačni, jer se rasformirao samo 3. bataljon slovenačkih domobranaca. i to tek 6. marta 1945 (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 10, snimak 569; AIZDG, AFK, k 281/IV, i k. 283/IV).

" Odnosi se na neprijateljev upad na slobodnu teritoriju Bele krajine 14. novembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 57, 61, 63, 68, 82, 133, 134 i 135).

ručju Dolenjske, dok ne dovede nove snage i dok ne završi dosadašnje zadatke, to jest obezbeđenje svih komunikacijskih veza, ostati neaktivan. Ipak pri tom ne smemo zaboraviti na činjenicu da se front približava te da za tren oka može nastati situacija kada se neprijatelj mora posvetiti novim zadacima a ne samo obezbeđenju komunikacijskih veza (primer Štajerske).

Primorska:

Početkom decembra su na području Primorske otpočele akcije 137. Alpenjäger puka 188. rezervne Alpenjäger divizije prema Slovenačkoj Istri. Ove akcije su bile manjeg karaktera. Ubrzo zatim, i to 5, 6. i 7. 12, otpočele su akcije I i III bataljona 10. SS Polizei puka prema Vipavskoj dolini sa istovremenim akcijama II bataljona ovog puka protiv jedinica XXXI divizije. Ali sve ove akcije su bile manjeg karaktera.

Nekako oko 15. decembra su otpočele koncentracije 31. divizije sa zadatkom da se unište uporišta u Poljanskoj dolini a naročito uporište u Gorenjoj Vasi.[46] Ove koncentracije i napad na Gorenju Vas su predstavljali za neprijatelja, koji je u isto vreme pretežni deo svojih manevarskih snaga iz Gorenjske angažovao u akcijama protiv Zgornje Savinjske doline, svakako veliku opasnost. Ovo je neprijatelj smatrao kao pokušaj da se rasterete naše jedinice na području IV operativne zone. Pošto je neprijatelju pretila opasnost da se unište uporišta u Poljanskoj dolini, razumljivo je da je preduzeo protivakcije prema tački koja je za nas bila najosetljivija, to jest protiv oslobođene teritorije u Primorskoj. Dakako nije pravilno tvrditi da je jedino to, naime, odvratiti naše snage od Poljanske doline i uopšte od Gorenjske, bio pravi razlog neprijateljeve ofanzive protiv Banjške planote i Trnovskog gozda. U sklopu svojih akcija protiv naših jedinica na čitavoj teritoriji Slovenije, neprijatelj bi svakako preduzeo i akcije protiv pomenutog područja uprkos tome što ne bi bilo našeg napada na Gorenju Vas. Verovatno bi te akcije bile pripremljene više planski i izvršene većim snagama. Činjenica je da je u svim većim akcijama prema oslobođenoj teritoriji Primorske neprijatelj nastupao i iz Poljanske i Selške doline, a što sada nije bio slučaj. Akcije protiv oslobođene teritorije Primorske ne mogu se, dakle, tretirati podjednako kao neprijateljeva ofanziva u Štajerskoj, naime, da bi neprijatelj pokušavao da svim sredstvima

" Napad na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi izvršen je noću 18/19. decembra 1944 (vidi dok. br. 12).

uništi naše jedinice, već se tu radi, uporedo sa ciljem vezivanja snaga, u najboljem slučaju još i o obezbeđenju komunikacijskih veza.

Neprijateljeve akcije protiv oslobođene teritorije u Primorskoj su otpočele 19. decembra 1944. Polazne tačke za neprijateljeve kolone su bile: Idrija, Hotedršica, Postojna, Prestranek, Tržič i Gorica. U tim akcijama su angažovane sledeće jedinice: II bataljon 10. SS Polizei puka iz Idrije, I domobranski bataljon iz Veharša, III domobranski bataljon iz Prestraneka. II domobranski bataljon iz Postojne,[47] II bataljon 139. Alpenjäger puka iz Postojne, nedićevci[4]* iz uporišta u Št. Peteru, Prestraneku i Postojni, jedinice 136. Alpenjäger puka iz Tržiča, delovi I i III bataljona 10. SS Polizei puka iz Gorice i novopristigle jedinice italijanske divizije »San Marco«. Ukupna jačina neprijatelja iznosila je oko 4.000 ljudi.[4]'

Pri dosadanjim akcijama u Primorskoj karakteristična je još i činjenica da su u svim tim akcijama u većoj meri angažovane i jedinice 188. rezervne Alpenjäger divizije, koja inače neprijatelju uglavnom služi samo kao posadna jedinica.

Kod svih akcija na čitavom području Slovenije treba konačno još napomenuti da neprijatelj nije angažovao jedinice koje su bile na pokretu preko naše teritorije. Za ove akcije su bile pretežno upotrebljene jedinice koje se nalaze stalno na našoj teritoriji.

III) Neprijateljeve jedinice na našoj teritoriji:

Nakon odlaska nemačkih divizija s područja Jadranske operativne zone, na toj su teritoriji, kao i u ostalom delu Slovenije, ostale samo dve divizije, i to 188. rezervna Alpenjäger divizija i 438. Z. B. V. divizija. A sve manje jedinice su uglavnom ostale na svojim položajima.

Što se tiče neprijateljevih jedinica upozoravamo na dodatak u prilogu — potpun prikaz svih neprijateljevih jedinica. Iz tog dodatka se viđe tačan opis jedinica, raspored, komandni kadar i uopšte svi podaci koje je prikupila naša obaveštajna služba.

IV) Saobraćaj:

(Brojčani podaci samo od 21. XI do 10. XII).

Sve glavne komunikacije na slovenačkoj teritoriji postepeno

" Reč je o bataljonima 1. puka Slovenskega narodneaa varnostnega zbora (SNVZ).

's Odnosi se na jedinice 1. srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK).

" Podrobnije o angažovanim snagama neprijatelja i pravcima dejstva vidi dok. br. 21, objašnjenje 11.

dobijaju sve veći značaj za neprijatelja. Preko naše teritorije su se sa Balkana povlačile razbijene nemačke divizije kao i one koje su bile određene za pojačanje madžarskog fronta koji popušta. Ne samo sa Balkana, i sa italijanskog ratišta su se pojedini delovi divizija služili kraćim putem preko slovenačke teritorije da bi tako što pre stigli na istočno ratište.

Da bi sve važnije komunikacije zadržao u svojim rukama, [neprijatelj] vanredno je pojačao kontrolu na železničkim prugama, sve prekide zbog diverzantskih akcija naših jedinica pokušavao je da otkloni u najkraće vreme. Osetnu pometnju u saobraćaju prouzrokuje mu i bombardovanje. Ali zbog toga nisu smeli izostati transporti. Vojska je u takvim slučajevima uvek morala produžiti pokret pešice a delom i motornim vozilima drumovima koji idu uporedo sa železničkom prugom. U nekoliko slučajeva čak se namerno poslužio drumskim komunikacijama.

Ako sa šireg aspekta izvršimo pregled saobraćaja u Sloveniji (uporedivši s prošlim mesecom) vidimo: Blizina madžarskog ratišta je već sada unekoliko promenila pravce pojedinih transporata. Do sada je železničku prugu Zagreb — Zidani Most — Maribor trebalo smatrati kao celinu, sem saobraćaja koji se odvijao preko Ormoža i Pragerskog dalje prema Mariboru. Sredinom ovog meseca, pak, neprijatelj je svoje transporte iznenada orijentisao iz Celja prema Dravogradu. Sve to, verovatno, zbog preopterećenosti železničke pruge Pragersko — Maribor. Skretanje saobraćaja u drugom pravcu trebalo je očekivati, ali tek onda kada bi RA[50] svojim ptodorom prekinula železničku komunikaciju Maribor — Grac — Beč.

Usled sve češćeg bombardovanja železničkih pruga može se očekivati da će ih sve manje upotrebljavati za povlačenje svojih jedinica, te će se služiti drumskom mrežom, i to pravcem jugoistok — severozapad. Tim pravcem vode preko slovenačke teritorije mnoge železničke pruge i drumovi.

Pruga Zagreb — Zidani Mösl — Maribor:

Zbog pokreta pojedinih delova i čitavih divizija sa Balkana, pruga je bila u dovoljnoj meri opterećena. Baš u to vreme je bilo 11 bombardovanja i 17 diverzantskih akcija, zbog toga su mnogi transporti zastali na pruzi. Zbog hitnosti svojih transporata, okupator se sada prvi put morao u većoj meri služiti drumskim komunikacijama.

[50] Rdeča armada (Crvena armija)

Druga karakteristika: Neprijatelj se sada prvi put u većoj meri koristio železničkom prugom Celje — Dravograd, iako je ova između Soštanja i Mislinje bila neprovozna. Za osiguranje i izvođenje neometanog pokreta ovom prugom i drumom, već je 2. XII na tom području otpočelo čišćenje u kojem je učestvovalo 7 pukova neprijateljeve vojske. Njihova akcija u potpunosti je uspela, te su naše jedinice bile daleko potisnute od pomenutih komunikacija. Iz jačine snaga koje je neprijatelj upotrebio za obezbeđenje trupa na pokretu može se proceniti koliki je značaj poklanjao tome da te njegove jedinice u kompaktnoj koloni i neokrnjene pređu preko naše teritorije. Jačina neprijateljevih kolona koje su se od 8. XII kretale komunikacijom Celje — Dravograd nije tačno utvrđena. Poznato je samo da je u toj koloni bilo 60°o motorizacije. Ne može se sa sigurnošću tvrditi, a postoji velika verovatnoća, da je pruga Ormož — Pragersko — Maribor već bila preopterećena i ne bi mogla podneti dalje transporte, zbog čega su ovi bili orijentisani iz Celja prema Dravogradu. Pošto je ova pruga još i sada jako obezbeđena, mogu se ovde očekivati novi transporti neprijatelja. Među mnogim transportima sanitetskih vozova koji su prevozili ranjenike iz Hrvatske prema Austriji moglo se primetiti da se okupator u dva navrata poslužio transportom Crvenog krsta za prevoženje svojih operativnih trupa. Za prevođenje ranjenika delimično se služio i teretnim automobilima, koji su vozili [ranjenike] na aerodrom kod Cerklja,[51] a odavde avionima dalje za Austriju.

I obratnim pravcem (Maribor — Zidani Most — Zagreb) u poslednje je vreme bilo oko 50 transporata vojske. Za brzo prevoženje ovih jedinica služio se običnim transportnim vozovima, brzim vozovima i posebnim ubrzanim vozovima.[52]

Veoma osetno je saobraćaj ukočilo bombardovanje manevarske stanice u Zidanom Mostu (17. XI). Istog dana je bila oštećena i teretna stanica na Teznu kod Maribora. Dalje su bili bombardovani i oštećeni železnički mostovi kod Zaprešića (19. XI), most u Tremerju kod Celja (20. XI) i u Podsusedu (24. XI). Za obezbeđenje železničke pruge od vazdušnih napada veoma je bila pojačana protivavionska odbrana u Celju, Tremerju, kod Sv. Jožefa iznad Celja, u Zidanom Mostu, Brežicama i Dobovi. Za osiguranje pruge [neprijatelj] je na odsek Dobova — Celje, pored vojske koja je već i do sada imala zadatak da obezbeđuje prugu (Grenzwachtunterabschnitt[54] XVIII/F), od-

" Sada: Cerklje ob Krki.

* i ' Donji tabelarni pregled je na štampanom formularu, popunjen mastilom. Pregled je zalepljen.

Pruga	Transporata	Lokomotiva	Ugalj	Nafta	Građ. mater.	Seno — Slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvor. vag.	Prazni vag.	Uništen voj. materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.[53]	Razno	Ukupan broj vagona	Saobr. u %
Celje — Z. M.[54]	43	87	90	57	17	7	6	60	119	—	538	109	32	581	238	—	1	—	—	77	207	2139	30%
Z. M. — Zagr.	50	109	254	118	86	18	8	39	82	—	541	30	13	489	823	3	—	6	7	82	288	2897[55]	53%
Zagr. — Z. M.	54	92	—	77	18	—	—	26	326	—	568	—	72	257	628	62	—	15	88	273	270	2680	48%
Z. M. — Celje	62	109	29	48	20	18	—	29	301	—	574	7	25	224	357	65	—	15	76	249	302	2339	42%

" Rdeči križ (Crveni krst)
[54] Zidani Most
" Pogrešno zbrojeno; treba: 2887,
[54] Granični pododsek

redio još 500 ljudi železničke policije. Istovremeno obezbeđenje pruge vrše i jedinice koje se nalaze na utvrđenom pojasu severno od pruge na odseku Dobova — Sevnica.

Pruga Ormož — Pragersko — Maribor:

Zbog približavanja madžarskog ratišta je bila veoma opterećena. Glavni pravci snabdevanja za ovo ratište bile su donedavna još uvek najkraće pruge: sever — jug, tj. Austrija — Madžarska, a pruga Čakovec — Pragersko je uglavnom služila za evakuaciju materijala i povlačenje jedinica. Kada se RA približavala važnoj železničkoj raskrsnici Nagykanizsa [Nađkaniža] ova je postala i arterija za snabdevanje ovog dela ratišta. Pruga je korištena u takvom obimu da se neprijatelj za svoje pokrete morao, pored pruge, služiti i drumom Ormož — Ptuj — Maribor, kojim su se kretale jake motorizovane i pešadijske kolone u pravcu Austrije.

Naših jedinica duž pruge nije bilo, pa zbog toga nisu ni diverzije ometale saobraćaj. U to vreme je bila jednom bombardovana stanica Ptuj,-zbog čega je saobraćaj bio u prekidu dva dana.

Brojčane podatke o transportima na ovom sektoru, zbog tehničkih prepreka, nismo primili. U šematskom pregledu saobraćaja prikazana je samo verovatna frekvencija saobraćaja.

Pruga Celovec — Dravograd — Maribot :

Ovo je sporedna pruga za prevoženje vojske i materijala, koja do sada još nije došla do punog izražaja. Da će je jače iskoristiti, kad se RA još više približi našoj teritoriji, dokazuje izgradnja novog postrojenja za okretanje lokomotiva koji grade u Pliberku, gde se u isto vreme uglavnom vrše opravke svih oštećenih lokomotiva sa pruge Zidani Most — Maribor. Sem izvesnog manjeg pojačanja saobraćaja u to vreme su ovom prugom vršeni uglavnom samo redovni transporti za snabdevanje. Uprkos tome što je pruga bila jako osigurana naše su je jedinice u 4 navrata minirale, pri čemu su bile uništene lokomotive. Saobraćaj je bio u prekidu 50 časova. Saveznici su 20. XII bombardovali teretnu stanicu u Celovecu, koja je bila jako oštećena.

Pruga Zidani Most — Ljubljana:

Pruga već od početka septembra meseca nije provozna. Okupator je doduše opravlja ali ipak ne s velikom revnošću. Ipak se može primetiti nekakva težnja za korištenjem te pruge. Trenutno se vrši saobraćaj samo na odsecima od Ljubljane do uvoznog signala kod Kresnica i od Zagorja[57] do Zidanog Mosta. Zbog toga ni bombardovanje oba železnička mosta u Zidanom

[57] Sada: Zagorje ob Savi.

Mostu (17. XI) nije bilo efikasno. Pruga Zagreb — Maribor zbog toga nije pogođena a prevoženje uglja iz Zagorja prema Zagrebu je kasnije poraslo na 200 vagona. Sa pravca Zidanog Mosta u Zagorje je 17. XII prošao prvi vojni transport, koji se tu iskrcao i razmestio u okolini.

Između Kresnica i Zagorja je srušeno 6 železnićkih mostova, od kojih je najveći onaj na Savi kod Poganeka (između Kresnica i Litije). Opravku pruge su ometale naše jedinice koje su sa šest miniranja oštetile oko 4 km koloseka i uništile dva već popravljena železnićka mosta.

Za obezbeđenje pruge od Litije do Zidanog Mosta [određene] su jedinice Granzwachtunterabschnitt XVIII/F, dakle, za sektor koji se trenutno ne opravlja. Na odseku Laze — Jevnica, gde prugu opravlja oko 180 radnika za njihovo je obezbeđenje [dodeljeno] oko 35 vojnika i oklopni voz.

Pruga Jesenice — Ljubljana — St. Peter — Trst:

Ova pruga je samostalna celina (od kada se ne odvija saobraćaj između Ljubljane i Zidanog Mosta), iako često ne možemo primetiti ove povezanosti. Za prebacivanje divizija koje su sa italijanskog ratišta otišle preko naše teritorije na istočni front neprijatelj je iskoristio oba pravca, to jest Trst — Ljubljana i prugu Jesenice — Ljubljana. Do Ljubljane je prebacio ukupno samo 469 vagona vojske i vojnog materijala što je sve zatim produžilo dalje pešice.

Uglavnom je ova pruga neprijatelju služila samo za snabdevanje vojske u pojedinim uporištima duž pruge i na Istarskom poluostrvu.[58]

Pruga Jesenice — Ljubljana bila je 18 puta minirana i pri tome uništeno oko 1 km koloseka, a bombardovana je bila 9 puta. Samo na tom odseku je bilo oštećeno ili uništeno 27 lokomotiva i od toga 6 [su uništile] naše jedinice. Ukupno je bio saobraćaj u prekidu 16 dana. Najveća diverzija naših jedinica je bila 22. XI rušenjem železničkog mosta kod Otoča. Putnički saobraćaj se odvijao prelaženjem a najnužnija teretna prevoženja kamionima do sledeće stanice. Saobraćaj je ponovo bio uspostavljen 30. XI. Na osiguranju ovog dela pruge su 517, 814. i 927. landesšicen bataljon. Značajna je i protivavionska odbrana na Jesenicama i u Tržiču. Pod pretpostavkom da su slovenački železničari povezani sa diverzijama na toj pruzi, bilo ih je oko 200 prebačeno u Nemačku a na njihova mesta su postavili železničare nemačke nacionalnosti.

Vanrednim osiguranjem pruge Ljubljana — St. Peter — Trst, duž koje je izgrađeno nekoliko novih bunkera, neprijatelj je pokazao da mu je ova pruga nužno potrebna. Uprkos tome,

[w] Pogrešno zbrojeno; treba 1170.

Pruga	Transporata	Lokomotiva	Ugalj	Nafta	Građ. mater.	Seno — slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvor. vag.	Prazni vag.	Uništen voj. materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.	Razno	Ukupan broj vagona	Saobr. u %
Jesenice — Ljublj.	77	91	150	1	29	281	—	11	31	—	31	32	—	303	301	—	—	—	—	—	—	1167[59]	25%
Ljublj. — Št. Peter	45	55	76	—	213	135	—	—	1	—	—	64	10	127	187	—	—	—	—	1	74	888	16%
Št. Peter — Trst	44	56	83	—	93	150	—	—	4	—	25	139	32	81	205	—	—	—	—	—	139	951	16%
Trst — Št. Peter	78	103	45	35	126	17	—	20	79	—	46	62	204	430	272	92	351	4	—	—	134	1914[60]	34%
Št. Peter — Ljublj.	65	75	21	—	68	42	15	95	175	—	123	56	150	414	339	168	278	4	—	3	90	2041	34%
Ljublj. — Jesenice	88	139	29	9	74	5	—	3	49	—	107	—	118	368	420	—	9	—	—	—	104	1295	23%

pak na njenom južnom delu između Št. Petera i Divače sada je demontirao jedan kolosek (a između Trsta i Divače je jedan kolosek već skinut). Sav taj materijal odvlači preko Jesenica za Nemačku, a šine delimično koristi za opravku pruge Ljubljana — Zidani Most. Samo u svim tunelima je ostao dupli kolosek, na kojima prikriva transporte municije i oklopne vozove na kojima ima montirane i obalske topove od 159 mm. Tim oklopnim vozovima s vremena na vreme patrolira prugom.

Na odseku Trst — Postojna je pruga bila jedanput bombardovana i 17 puta minirana. Pri tome je bilo uništeno oko 500 m koloseka. Saobraćaj je bio u prekidu 6 dana. Po odlasku nemačkih jedinica sada prugu od Rakeka do Divače obezbeđuju nedićevci.

Pruga Št. Peter — Rijeka:

Tu je saobraćaj bio pojačan samo zbog smene nemačke vojske Nedićevim četama koje su preuzele osiguranje pruge. Sada je saobraćaj ponovo neznatan — u svakom pravcu dnevno po jedan voz, što je samo lokalnog karaktera.

Pruga Pula — Pazin — Kozina:

Naime, nije bila tačno kontrolisana jer se tu ne nalaze naše jedinice. Bilo je, pak, utvrđeno da je u toku meseca oktobra i novembra iz Pazina prebačeno 11.960 tona boksitne rudače, od kojih je na preradu u Ljubljansku pokrajinu upućeno 765 tona a ostali deo u Schwannendorf [Švanendorf] — Nemačka. Nemci su 18. XII prugu na šest mesta sami minirali i onesposobili za saobraćaj. Pruga Buje — Trst već ranije nije bila provozna.

Pruga Beljak — Trbii — Videm:

U stvari je bila jedina upotrebljiva komunikacija koja je povezivala Nemačku sa italijanskim ratištem. Zbog toga je bila i preko mere opterećena, jer su njome uglavnom bile prebačene 44. pešadijska, 90. oklopna grenadirska, 71. pešadijska, 179, 159, 212. polumotorizovana i, verovatno, još 237. divizija, a možda i delovi kakvih drugih jedinica. U poslednje vreme su se ovi pokreti vršili skoro neometano a naročito u severnom delu, gde pruga skoro nije bila osigurana.

Južni deo ove pruge *Videm — Gorica — Tržič — Trst* imao je slabiju frekvenciju. Pruga *Trst — Općine* je lokalnog karaktera, dok pruga *Općine — Gorica* nije upotrebljiva. Sav zastoj u južnom delu ove pruge treba uglavnom pripisati nedostatku električne energije i nedostatku lokomotiva. Za ceo ovaj sektor neprijatelj raspolaže samo sa 20 električnih i 10 parnih lokomotiva.[6]^

" Pogrešno zbrojeno; treba 1917.

Pruga	Transporata	Lokomotiva	Ugalj	Nafta	Građ. mater.	Seno — slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvor. vag.	Prazni vag.	Uništen voj. materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.	Razno	Ukupan broj vagona	Saobr. u %
Trbiž — Videm	126	166	735	25	395	—	10	20	140	—	320	77	60	195	2458	—	—	—	—	—	—	4435	80%
Videm — Gorica	71	73	331	12	104	13	—	—	44	—	162	—	212	663	863	7	—	—	—	—	54	2465	44%
Gorica — Trst	56	60	217	12	88	13	—	—	—	—	72	—	161	431	495	7	—	—	—	—	—	1496	27%
Trst — Gorica	54	60	115	26	107	39	—	—	7	—	66	11	—	306	379	40	15	—	—	—	96	1207	22%
Gorica — Videm	61	65	95	6	147	14	—	—	10	—	197	11	54	532	764	40	15	—	11	—	157	2051[62]	37%
Videm — Trbiž	162	249	36	80	421	2	320	762	1149	—	1232	40	97	908	234	—	31	54	14	—	186	5564[63]	100%

[62] Pogrešno zbrojeno; treba: 2053.
[63] Pogrešno zbrojeno; treba: 5566,

Pruga je čitavom svojom dužinom, i pored toga što je bila stalno i preko mere opterećena, samo 6 puta bombardovana a naše jedinice su izvršile 15 diverzantskih akcija. Usled toga je pruga na pojedinim odsecima bila u prekidu za 11 dana. Na odseku Gorica — Videm neprijatelj je skinute šine i pragove te sve ostalo, osim signalnih postrojenja, odvukao za Nemačku.

Pruga Gorica — Podbrdo — Jesenice:

Nakon pet meseci, izgradnjom železničkog mosta u Plavama (27. XI), opet je bila provozna. Ovom komunikacijom je okupator želeo da rastereti Pontebsku železničku prugu." Prvih dana je stvarno nekoliko transporata prošlo u pravcu Jesenica a u suprotnom pravcu ugalj i drugi materijal, sve dok ponovne diverzije nisu opet preknule saobraćaj. Sada kada je razorena na pojedinim mestima, saobraćaj je samo lokalnog karaktera. Za prevoženje su na raspolaganju samo dve lokomotive.

Pruga Ljubljana — Grosuplje — Kočevje:

Dana 15. XII bio je i preostali deo pruge između Ćušperka i Lipoveca opravljen, čime je pruga bila provozna čitavom dužinom. Prvih dana se saobraćaj odvijao samo noću i samo u vojne ciljeve. Odmah zatim je pruga bila ponovo na 8 mesta razorena i pri tom uništena i lokomotiva.

Između Velikih Lašča i Čušperka su na najizloženijim mestima postavili mitraljeska gnezda radi osiguranja pruge. Prugu, pak, kontrolišu i patrole jake do 50 ljudi. Saobraćaj se sada odvija u određenim časovima. U uporišta dovlače vojni materijal a prema Ljubljani i dalje u Austriju neprijatelj uglavnom prebacuje drvo za utvrđenja.

Pogranični pojas sa Hrvatskom:

Ovde bi bila najčešće korištena pruga Ogulin — Karlovac — Zagreb ako je naše jedinice ne bi tako često rušile. Za opravku gornjeg dela između Karlovca i Zagreba neprijatelj je sam srušio deo pruge kod Generalskog Stola. (Pokupio 2 km šina).[45] Veoma jako frekventna a od naših jedinica nekontrolisana je pruga Zagreb — Zaprešić — Varaždin. Tu su se povlačili delovi divizije »Princ Eugen« kao i delovi drugih divizija, čija imena nisu poznata.

" Odnosi se na železničku prugu Videm (Udine) — Pontebba — Trbiž (Tarvisio) — Beljak.

[41] Rečenica u zagradi je dopisana olovkom.

Drumski saobraćaj:

Pri povlačenju svojih divizija sa Balkana kao i pri premeštanju svojih vojnih jedinica sa italijanskog na madžarsko ratište okupator se sada prvi put u većem obimu poslužio drumskim vezama koje vode preko slovenačke teritorije. Na to ga nije prinudilo samo bombardovanje saveznika i diverzantske akcije naših jedinica, zbog čega su mnogi transporti zastali, već i nedostatak lokomotiva.

Prvi veći pokret izrvšen je u vremenu od 19. do 30. XI sa pravca Zagreba preko Zidanog Mosta i dalje prema Celju. Ovde se nalazilo na pokretu 567 kamiona i 334 kola s vojskom i ratnim materijalom. U cilju rasterećenja ovog druma a u isto vreme i kao pobočnice poslužio se kraćim i lošijim drumom: Brežice — Imeno — Šmarje pri Jelšah, gde je u to vreme bilo registrovano 39 kamiona i oko 1500 vojnika po nacionalnosti Rusi, Hrvati i Nemci.

Drugi veći pokret je izvršen između 19. i 22. XII: 12 tenkova (sa hrastovim listom kao oznakom), 52 oklopna automobila, 842 kamiona, 30 putničkih automobila, 184 motocikla (svi sa oznakom V. B. E., V. E. T. A., E. T. A., E. T.[66]), te 26 protuavionskih topova. Sve je to zastalo na Krškom polju te se, verovatno, već u manjim kolonama kreće dalje prema Zidanom Mostu.

Nekako u uzročnoj povezanosti sa ovim koncentracijama na Krškom polju, kao i onima koje su već sada nagoveštene, jeste, neobično osiguranje druma Ljubljana — Trebinje — Novo Mesto. Odavde do Brežica, gde je bila skoncentrisana najmanje jedna divizija, vodi dobar državni drum. Zbog sličnosti se nehotice utura misao da li su kočevsku prugu tolikim trudom opravili samo zbog snabdevanja uz nju nalazećih se uporišta ili, pak, zbog eventualnog prinudnog povlačenja ukoliko bi se RA toliko približila ovoj teritoriji da povlačenje na sever više ne bi bilo moguće.

U vreme prebacivanja neprijateljevih divizija sa italijanskog na madžarski front, između 29. XI i 2. XII, pravcem St. Peter — Ljubljana kao i prugom Jesenice — Ljubljana (27. do 30. XI) prošlo je 142 vagona vojske i 327 vag. motornih vozila. Pošto ove vojnike, zbog razorene pruge između Ljubljane i Zidanog Mosta, nije mogao prebaciti do Celja, on ih je ovde iskrcao te se poslužio drumom Domžale — Vransko. Prethodno je ovu drumsku komunikaciju dobro obezbedio a zatim je u vremenu od 6. do 10. XII prebacio 12 tenkova, 60 oklopnih automobila,

" Redakcija nije uspela da utvrdi značenje ovih skraćenica u zagradi.

330 kamiona, 14 putničkih automobila. Ovaj pokret je morao biti izvršen najvećom brzinom, te ga nije smela opterećivati ni komora, zbog čega se morao na putu snabdevati rekvizicijom hrane. Dalji pokreti u tom pravcu izvršeni su do 14. XII, ipak tačan broj vojnika i motorizacije nije bilo moguće utvrditi. Drum je još i sada jako osiguran, iz čega se može zaključiti da će biti daljih pokreta u pravcu Celja. Osim već pomenutog transporta železnicom, nije utvrđeno odakle su vojnici stigli.

Mnogo je bio upotrebljavan i drum Ormož — Ptuj — Maribor, preko koga su se naročito u poslednje vreme prebacivale kolone vojske i motorizacije.

Na drumu Ljubljana — Postojna — Trst, kojim je do sada registrovan samo lokalni saobraćaj, sredinom decembra su primećeni kamioni s municijom pokrivenom slamom. Istovremeno su kamionima prema Trstu prevoženi i »V-l«. Prema neproverenim podacima, u Sesljanu (Sistiano), između Trsta i Tržiča, za njih su već pripremljene rampe za ispaljivanje.

Važna prolazna taćka za drumski saobraćaj je Gorica. Tu se prikupljaju i formiraju veće vojne jedinice koje su tu nekoliko dana na odmoru a zatim odlaze drumom prema Trstu ili Videmu kao i prema Solkanu — Čepovanu — Sv. Luciji.[67]

Zbog vanredno opterećene železničke pruge Videm — Trbiž, za pokrete svojih vojnih jedinica u velikoj meri upotrebljava paralelne drumove. Zbog otsutnosti naših jedinica na tom području drumski saobraćaj nije tačno registrovan. Utvrđeno je samo da su tu stalni pokreti u oba pravca. Zeleznička pruga kao i drum u severnom delu gotovo nisu obezbeđeni.

Neprijatelj je počeo da upotrebljava i paralelne drumove železničkoj pruzi Dravograd — Maribor na levoj obali Drave, na severnim padinama Kozjaka, i to od Počehove[68] preko Arveža do Sv. Kungote[65] i dalje za Slovenske gorice. Ovom komunikacijom prošli su brojni vojni transporti, ipak tačnije registrovanje nije izvršeno zbog udaljenosti naših jedinica i loših veza. Kod saobraćaja treba na kraju pomenuti još i završetak radova na izgradnji drumskog tunela ispod Ijubeljskog prelaza. Ovaj je tunel završen u novembru mesecu, sem manjih instalacijskih i drugih radova, tako da se može koristiti. Ovaj tunel će odigrati u bližoj budućnosti značajnu ulogu jer je to najbliža i najbezbednija veza ljubljanske kotline s Koruškom. Na-

[67] Sada: Most na Soči.

Slovenački naziv za naselje Pičgau (Pitschgau) u Austriji, 32 km severozapadno od Maribora.

[65] Odnosi se na Zgornju Svetu Kungotu; sada: Zgornja Kungota.

ročito će dobiti značaj onda kada se ratište neposredno približi slovenačkoj teritoriji.

V) Utvrđivanje:

U proteklom mesecu neprijatelj nije otpočeo nove radove na utvrđivanju. Uglavnom je neprijatelj završavao, odnosno produžavao radove na utvrđivanju koje je otpočeo već u mesecu septembru 1944, i to: u Soškoj dolini, na Istarskom poluostrvu, na području Postojne, na području Kozjanskog i na sektoru Ospedaletto — Venzone [Vencone],

Štab organizacije OT,[70] pod nazivom »OT Einsatzgruppe Alpen«,[71] čiji je zadatak izgradnja drumova i radovi na utvrđivanju u takozvanim Alpengauima:[72] Koruška, Tirolska, Štajerska i osim toga još Primorska i delimično u graničnom pojasu Hrvatske, nalazi se u Warmbadu[73] kod Beljaka.
Pod ovu centralu organizacije OT potpadaju sledeće Bauleitunge:[74]

1) St. Georgen an der Längsee [Lengze], istočno od Št. Vida na Glini, koja gradi neki aerodrom —oko 200 ljudi, uglavnom Rusi.
2) Rothenturn, južno[75] od Špitala, za izgradnju aerodroma kod Spitala, oko 500 ljudi, uglavnom Rusi i Italijani.
3) Kirchenberg [Kirhenberg] u Tirolskoj.
4) Sillian u istočnoj Tirolskoj, u dolini Drave, zapadno od Lienza, za izgradnju utvrđenja na bivšoj nemačko-italijanskoj granici.
5) Plöckenpass, [Plekenpas] za opravku druma sa oko 100 ljudi. Opravljaju drum koji vodi preko pomenutog prelaza a rade i utvrđenja južno od Kötschach [Kečah] — Mauthen u Zgornjoj Ziljskoj dolini.
6) Nassfeld, sa oko 150 ljudi, za opravku puta preko prevoja Nassfeld severno od Pontebbe, na koruško-italijanskoj granici. Grade i utvrđenja.
7) Lolling [Leling], sa oko 100 radnika, koji grade drum iz doline reke Krke preko Svinških planina u dolinu reke Lavant od Guttaringa do Sv. Leonharda. Do sada, naime, sve od Velikoveca do Judenburga preko Svinških planina nije bilo prevoznog druma.

[70] Organizacije Tod (Todt)
[71] »Organizacija Tod, radna grupa Alpe«.
[72] alpskim pokrajinama
[73] Omaška; treba: Vernberg (Wernberg).
[74] građevinske uprave
[75] Omaška; treba: jugoistočno.

8) Marenberg/[6] s nepoznatim brojem radnika, gradi utvrđenja duž druma Počehova — Arvež — Sv. Kungota, a pre svega za potrebe XVIII graničnog odseka.

Svim radovima na utvrđivanju u Donjoj Štajerskoj rukovodi NSDAP, kome pomaže vojska i organizacija TODT. Radovi na utvrđivanju u Donjoj Štajerskoj podeljeni su na četiri sektora, i to: sektor Trbovlja, Brežica, Celja i Ptuja. Ovim utvrđivanjima rukovode »bauštabovi«,[77] i to za sektor Trbovlja »Bauštab I«, za sektor Brežica »Bauštab II«, za sektor Celja »Bauštab III« u Rogaškoj Slatini i za sektor Ptuja »Bauštab IV«.

a) Sektor Trbovlja:

Radovi na utvrđivanju na tom sektoru izvode se na ulazima u doline revira (Trbovlje, Zagorje, Hrastnik) i kod Zidanog Mosta. Na ovim radovima zaposleno je oko 750 domorodaca, oko 1.500 mobilisanih radnika iz ostalih krajeva i oko 800 vojnika.

b) Sektor Brežica:

Ima u planu izgradnju na liniji: Pleš iznad Zidanog Mosta — Celovnik — Radež — Loka[78] — Breg — Razbor — Križ[7]* — Ledina — Sevnica — Bianca — Klade[80] — Rožno — majur iznad manastira u Rajhenburgu[81] — Sv. Mohor — Sremič — iznad Videma[82] — Libna — Stari Grad[83] — Spodnja Pohanca — Artiče — Globoko — Zupelevec — Sv. Andrej — Spodnja Sušica — Bukovje — Bizeljska Vas — Bizeljski Grad[M] — Sv. Peter [pod Svetimi gorami] — između druma i Sutle do Podčetrteka.

Radovi se ne izvode na neprekidnoj liniji, već samo na pojedinim odsecima. Na sektoru Brežica su u toku i delom već završeni radovi od Pleša iznad Zidanog Mosta do Radeža, od Brega do Ledine, od Blance do Artiča, iznad Globokog i od

[74] Sada: Radije ob Dravi.

[77] građevinski štabovi

[71] Odnosi se na Loku pri Zidanem Mostu.

* Usamljena kuća, 9 km istočno od Zidanog Mosta.

" Sada: Kladje nad Blanco.

Sada: Brestanica.

" Sada: Videm-Krško

[M] Sada: Spodnji Stari Grad.

[M] Zaselak. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen, a nalazi se u rejonu Bizeljske Vasi.

Stare Vasi[8]- do Spodnje Sušice. U toku su još radovi kod Bukovja, Bizeljske Vasi i između Polja[86] i Bistrice.[87]

c) Sektor Celja:

Radovi na utvrđivanju izvode se na liniji: Podčetrtek — Sv. Ema — Sv. Vid — Nimno — Pristovec[88] — Prišlinski Hum — preko pruge — gostionica Ogrizek — Rogatec — Tržišče — Zahenberc. Trenutno se izvode sada samo radovi od Nimna do Zahenberca.

d) Sektor Ptuja:

Zahenberc — Sv. Jurij — Sv. Donat — Zetale — Dobrina — Cvetlin — Zalužje — Paradiž — Sv. Barbara — Korenjak — Turški Vrh — Dubrava kod Drave i duž same Drave u pravcu Ptuja i u pravcu Ormoža. Od Ormoža dalje se linija proteže preko Slovenskih gorica. Ova linija je bila u planu a nije se radilo tačno po toj liniji, a i ne na čitavoj trasi. Trenutno se radi na mestima: Stara Glažuta,[89] Rogatnica,[90] Kamenca, Gruškovje, Tabor, Mizinc, Podlehnik i od Korenjaka do Turškog Vrha i Dubrave kod Drave, duž Drave, pak, od Križovljana" do Ormoža.

Kako se proteže linija radova na utvrđivanju preko Slovenskih gorica nije utvrđeno.

Treba napomenuti da se tu ne radi o kakvim radovima na utvrđivanju šireg obima, već samo za običnu poljsku fortifikaciju. Svi radovi na utvrđivanju sastoje se samo iz običnih streljačkih rovova, protivtenkovskih rovova i mitraljeskih gnezda. Na čitavoj liniji do sada nije upotrebljavan beton.

Na isti se način utvrđuje neprijatelj i na sektoru od Geschribensteina do Rechnitza [Rehnica], Schachendorfa [Šahendorfa] i Eisenberga (sva naselja zapadno od Szombatheliya).

Neprijatelj nastavlja i radove na utvrđivanju u Soškoj dolini, a koje smo već izneli u prošlom mesečnom izveštaju,[93] kao i radove na utvrđivanju na području Postojne.

Radovi na utvrđivanju kod Venzona i Ospedaletta, o kojima smo govorili u prošlom mesečnom izveštaju, već su završeni.

[85] Odnosi se na selo Stara Vas-Bizeljsko.
[K] Sada: Polje ob Sotli.
" Naselja Bistrica i Sv. Peter pod Svetimi gorami sada imaju naziv: Bistrica ob Sotli.
[?8] Zaselak, 3,5 km južno od Rogaške Slatine.
" Na karti 1 : 100.000 nije pronađena.
[50] Zaselak, 8 km severoistočno od Rogateca.
" Odnosi se na Križovljan Grad.
" Vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 83.

Prilažemo plan radova na utvrđivanju kod Venzona i Ospedaletta, dalje između Geschribensteina i Eisenberga i u Donjoj Štajerskoj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. načelnika Glavnog štaba potpukovnik:[93] M. P. Načelnik Obav. odeljenja major: Grčar Alojz

BR. 28

IZVEŠTAJ ŠTABA 20. ITALIJANSKE NOU BRIGADE »TRIESTINA GARIBALDI« OD 1. JANUARA 1945. ŠTABU 30. NO DIVIZIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE ZA VREME NEPRIJATELJEVE OFANZIVE U DRUGOJ POLOVINI DECEMBRA

XX UDARNA BRIGADA »TRIESTE«
— STAB—
Operativni odsek

1.1.45.

XXX DIVIZIJI
OPERATIVNI ODSEK

Izveštaj o poslednjoj neprijateljevoj olanzivi.[2]

/ *bataljon:*

Dana 19. p. m. bio je upućen bataljon sa jednom četom iz [bataljona] »Macini« (Mazzini) u Voglarje, gde se već 2. četa pomenutog bataljona nalazila u zasedi na koti 762.[7] Ujutro u 4,30 posednuti su pomenuti položaji. U 10 časova je stiglo naređenje da se 2. četa priključi jednoj četi bataljona Kor-

[n] Vršilac dužnosti načelnika Glavnog štaba NOV i PO Slovenije u to vreme bio je Mile Kilibarda.

' Orieinal (pisan mastilom, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. **226/1.**

[2] Podrobnije o neprijateljevoj ofarvzivi na području Banjške planote — Trnovski gozd u drugoj polovini decembra 1944. i borbama jedinica 9. korpusa NOVJ za to vreme vidi dok. br. 41.

[1] Izveštaj je pisan po karti 1 : 100.000, italijansko izdanje. One kote koje se pominju u izveštaju a ne nalaze se na karti 1 : 100.000, izdanje G. 1. JA 1948, redakcija je orijentisala prema bližim objektima. Kota 762 nalazi se na raskrsnici puteva jugoistočno od Voglarja.

pusa.[4] Oko 12 časova zamenik komandanta brigade izvestio je da se kreće jedna neprijateljeva kolona iz Prevala u pravcu Ravnice. Promenjeni su položaji. Kolona je prošla ispod bataljona i naišla je na minsko polje na drumu Ravnica — Trnovo. Pošto se bataljon našao odsečen, izvukao se pod neprijateljevom vatrom na brdo Crnovnik. U međuvremenu vratila se 2. četa, koja je posela položaje na koti 811.

U 18 časova bat. se, po naređenju zam. komandanta brigade povukao u pravcu Zavrha, upućujući patrole u pravcu Voglarji — Trnovo i Podgozd — Ravnica, s jednom četom u zasedi s obe strane druma.

Dana 20. Ujutro je stigao u Zavrh Štab brigade sa Kom. četom i jedna četa [bataljona] »Macini« koja je upućena da pojača položaje koje je bat. već imao posednute. Postavljena je jedna izvidnica da kontroliše drum koji vodi iz Grgara za Čepovan. Primećene su razne neprijateljeve patrole van domašaja naše vatre, koje su se kretale u pravcu Čepovana.

Naveče, u 17 časova, stiglo je naređenje da se bataljon povuče u Lokve, gde ostaje preko noći, sem čete iz [bataljona] »Macini« koja se premešta u Lažnu.

Dana 21. U zoru se bat. premestio u Lažnu, dok se Komandna četa premestila na raskrsnicu puteva Lažna — Lokve — Belvedere[5] i posela položaje zajedno sa bataljonom »Macini«. Teška »breda«, »šarac« i jedan puškomitraljez postavljeni su na kotu 1040 tako da su kontrolisali Cepovansku dolinu. Jedna zaseda sa 1 puškomitraljezom postavljena je na obe konjske staze koje izvode iz doline Trebuše.

U 11 časova stiglo je naređenje da se premestimo u pravcu Lokava, dok četa iz bataljona »Macini« i dalje ostaje u zasedi. Uskoro zatim vraćamo se, zajedno sa Kom. četom, i ponovo smo poseli naše ranije položaje. Naveče, oko 19 časova, premestili smo se do Belvedera, odakle smo uputili patrole i postavili obezbeđenje.

Dana 22. i 23. Situacija nepromenjena.

Dana 24. je 1. bat. otišao u zasedu na raskrsnicu puteva koji izvode iz sela Nemci i Predmeje za Lokve. Bio je u vezi s jednim bat. VDV[6] do naveče.

Dana 25. smo se ujutro premestili u Lokve, gde se odvojila četa bataljona »Macini«, odakle smo krenuli za Predmeju,

' Odnosi se na Zaštitni bataljon štaba 9. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 41).

[5] Na karti nije pronađeno. Verovatno se odnosi na usamljenu kuću Mrzla Draga, južno od sela Lažna.

* Odnosi se na bataljon 2. brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

gde smo stigli oko 15 časova i tu smo stupili u kontakt sa ostacima ljudstva iz 3. bat. Prvi bat. je postavio 2 zasede sa 1 puškomitraljezom i jednom teškom »bredom« na drum Predmeja — Ajdovščina i na greben iznad druma sa zadatkom da kontrolišu pomenuti drum.

Dana 26. i 21. Nepromenjena situacija.

Dana 28. u 13 časova krenuli smo iz Predmeje za Krnicu,[7] gde se već nalazio 2. bat. Postavljene su zasede s jednim puškomitraljezom na raskrsnicu drumova Krnica — Trnovo — Nemci, na kotu 875;[8] jedna zaseda s puškomitraljezom na dominirajući greben iznad puta koji izvodi iz Vitovlja. Jedno stražarsko mesto postavljeno je na drum Krnica — Trnovo u blizini logora [bataljona]; 1 »breda« i 1 puškomitraljez postavljeni su na raskrsnicu drumova Krnica — Predmeja — Lokve, a upućivane su patrole u pravcu Trnovo — Nemci.

Dana 29. Situacija nepromenjena. Počeli su dolaziti drugovi koji su se razbegli.

Dana 30. Situacija nepromenjena.

Dana 31. U 0,15 časova polazak. Ostavili smo 2 čete u zasedi do dolaska jedinice koja je imala zadatak da posedne naše položaje. Stigli smo u Lozarje, gde su zauzeli položaje 2. i 3. bataljon, dok su Štab brigade, Komandna četa i 1. bat. zauzeli položaje u Oštinima.

II bataljon. Dana 19.

U 4 časa ujutro bat. je otišao u zasedu između Oseka i Krnice, ostavljajući straže na dva minska polja. Oko 7 časova Štab brigade je bio obavešten da su Nemci bili u Vitovljama i da su prošli iza kote 478, uputivši se u pravcu Ravna, obuhvatajući na taj način leđa rasporeda bat. Štab brig, je naredio povlačenje na greben iznad Ravne — Osek, kod kote 583.' Neprijatelj je otpočeo vatreno dejstvo i tom prilikom je iz bataljona poginula jedna drugarica. Bataljon se zatim povukao ispod pomenutog grebena, u visinu Ravna, gde se zadržao preko noći.

Dana 20. U zoru je bataljon otišao u zasedu na drum Vrtovin — Ravne. U 9,30 časova primećen je nadmoćniji neprijatelj, na kojeg je otvorena vatra i koji se zbog toga povukao.

[7] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

• Ova kota se nalazi na samoj raskrsnici puteva, 2,5 km jugoistočno od Trnova.

[9] Ova kota se nalazi 1 km severno od sela Ravne.

Oko 10 časova neprijatelj je otpočeo da đejstvuje vatrom iz topova i minobacača, koja je trajala oko 4 časa, a zatim je produžio u pravcu Ajdovščine. Bataljon se stalno nalazio na položajima iznad Ravna.

Dana 21, 22, 23. i 24. Nepromenjena situacija.

Dana 25. Bat. je dobio zadatak da se premesti na Krnicu, gde treba da posedne položaje i uputi patrole u pravcu Trnovo — Nemci i u pravcu Lokava.

Dana 26. i 21. Situacija nepromenjena.

Dana 28. Bataljon se priključio ostalim jedinicama brigade.

III bataljon.

Dana 19. U 2,30 bat. je primio naređenje da postavi zasedu iznad Dobravlja na drumu Gorica — Ajdovščina, kota 101.[10] Oko 12 časova čuli su se prvi pucnji u rejonu Brje,[11] Rihemberk[12] i Preserje. Pošto je [bataljon] bio obavešten da se II bat. povukao, te je otkrio na taj način naš desni bok, upućena je patrola od 10 ljudi s puškomitraljezom u pravcu Ravna i patrola od 2 čoveka u pravcu Vrtovin, Ajdovščina i Plače.

U 18,30 primljeno je naređenje Štaba brigade da se bataljon premesti na sigurnije položaje.

Dana 20. U toku noći bat. se premestio na položaje iznad Stomaža,[13] na kotu 292.[14] Jedna patrola je upućena u Slokarje, koja se više nije vratila, a jedna patrola na Cestu, koja je uspostavila vezu s jednim bataljonom XVIII [brigade] koji se nalazio u Bratinima i koji se zatim prebacio na Predmeju. U 13,30 časova Stab bat., bez veze sa bat. XVIII brigade i Štabom brigade, odlučio je da se prebaci na Predmeju, gde je stigao u 14 časova i tu uspostavio vezu sa Štabom brigade. Naveče bat. zajedno sa Štabom birgade i Komandnom četom prebacio se u Lokve.

Dana 21. U zoru je bat. otišao u zasedu u Nemce. Jedna četa je otišla u Krnicu, gde je postavila jedan puškomitraljez na kotu 1095,[15] »bredu« i jedan puškomitraljez na raskrsnicu

[10] Ova kota se nalazi kod mosta, zapadno od Dobravlja, gde drum Ajdovščina — Gorica prelazi potok Košivec.

[11] Na karti 1 : 100 000 ovo selo nije obeleženo, a nalazi se 7 km jugozapadno od Ajdovščine i obuhvata zaseoke Kodrovi, Martini, Furlani itd.

[12] Sada: Branik.

[13] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: St. Tomaž.

[14] Ova kota se nalazi na severnoj ivici sela štomaž.

[15] Kota 1095 se nalazi 700 m zapadno od Krnice.

puteva Krnica — Trnovo — Nemci, na kotu 875," a »safat« na brdo Kovk (k. 943). Jedna patrola je bila upućena u pravcu Predmeje, a jedna u pravcu Rijavaca. Dva puškomitraljeza su postavljena na kotu 882.

Oko 14,30 časova zaseda sa »safatom« na koti 943 primetila je kolonu jačine oko 70 ljudi koja se iz Trnova kretala u pravcu Rijavaca, na koju je otvorena vatra. Neprijatelj je odgovorio vatrom iz »šarca« i minobacača. Zaseda se povukla, ali je ponovo vraćena na isto mesto po naređenju komandanta bat.

U 17,30 časova stigao je kurir na konju s naređenjem da se hitno povučemo na Lokve.

Jedna četa je uputila »bredu«, 2 puškomitraljeza i protivtenkovski bacač na kotu 910, u zasedu. Jedna [patrola] je bila upućena u pravcu Trnova za vezu sa [Zaštitnim], bat. Korpusa, koji se nalazio na raskrsnici puteva Trnovo — Rijavci. Jedna patrola nije se vratila. Oko 16,30 časova primećena je neprijateljeva patrola na drumu za Nemce. Naša zaseda je otvorila vatru i posle izvesnog vremena stiglo je napred navedeno naređenje da se moramo odmah povući. Ceta se uputila na drum Rijavci — Krnica, gde je stigao i preostali deo bat. U ovom momentu stigao je drugi kurir s naređenjem da krećemo za Nemce stazom, obilazeći mesto gde se nalazio [Zaštitni] bataljon Korpusa, koji je imao zadatak da obezbedi ovo povlačenje. Bat. je otpočeo pokret, ostavljajući 2 kurira za vezu sa zasedom »safat« i puškomitraljezom koji se još nisu vratili. Ispred sela Nemci prethodnica je primetila na drumu 2 čoveka, koji na tri poziva »stoj« nisu ništa odgovorili. Bataljon je odmah zastao. Komandant bat. je otišao do vođe patrole da vidi šta se dešava i misleći da se radi o drugovima Slovencima otpočeo je razgovor s pomenutom dvojicom na slovenačkom jeziku, ali je dobio nejasne odgovore. Pošto je uvideo da je situacija nejasna, komandant bat. je naredio da se otvori vatra. U isto vreme čuo je naređenje »vatra« na italijanskom jeziku i neprijatelj je iz zasede otvorio vatru iz automatskih oruđa na naš bat. koji je bio bez zaklona. Drugovi su u tom momentu izašli ispod kontrole starešina i u neredu se razbegli po šumi.

Ujutro dana 22. se komandant bat. sa 3 druga nalazio u blizini Čepovana pošto je čitavu noć lutao šumom i bio napadnut od jedne neprijateljeve patrole na drumu Lokve — Čepovan, kojom prilikom je bio zarobljen jedan drug a jedan je bio ranjen. Po dolasku u Lažnu ranjenik je bio upućen u jednu bolnicu.

" Ova kota se nalazi na raskrsnici puteva 2,5 km jugoistočno od Trnova.

II četa I bataljona.

Dana 18. se četa nalazila u zasedi na koti 788[17] i 809 i upućivala patrole u pravcu Ravnice i imala stražu na 2 minska polja na drumu za Trnovo.

Dana 19. u 13,30 časova bila je primećena neprijateljeva kolona sa 1 blindom koja se kretala u pravcu Trnova. Uskoro se čula eksplozija mine i u 13,45 otvorena je vatra koja je trajala sve do 16 časova. Naša četa se zatim povukla u zasedu na Kameni breg, ali je uskoro otišla za Nemce i uputila jednu patrolu u Krnicu i postavila zasedu na raskrsnici drumova.

U 23,30 časova preostali deo čete otišao je na položaje na kotu 875, gde je ostao do 14 časova dana 20.

U 14 časova četa je otišla na brdo Kovk u očekivanju daljeg naređenja. U 17 časova četa se premestila u Nemce, gde je napadnuta neprijateljevom vatrom, pa se zatim uputila za Lokve i priključila se bataljonu.

Topografske karte Gorica i Tolmin, 1 : 100.000, italijansko izdanje.

SMRT FAŠIZMU — "SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Marco R.[8]

Operativni oficir:
Mulazzani Walter"

Na poleđini je pregled gubitaka ljudi, oružja i municije.[21]

Gubici u ljudstvu

Nestalo:	110
mrtvih:	1
ranjenih:	1
u bolnici:	2

Gubici u oružju i municiji:

italijanskih pušaka	126	sa 4001	metkom
»mauzer« „	N.N.		
puškomitraljeza	6	6340	
»šaraca«	N.N.	40	
»safat«	N.N.	1996	
mitraljeza	2	4584	
minobacača 45 mm	N.N.	32	mine

Ova kota se nalazi na severozaoadnoj ivici Trnova.

" Maico Ronzani (Marko Roncani)

" Valler Mulacani

[20] Tako stoji i u originalu. Na poleđini poslednje stranice izveštaja izneti su donji podaci o gubicima.

protivtenkovskih bacača — engl,	1	190	
automata	1	174	
pištolja	**6**	39	metaka
ručnih bombi	170[3]		

Načelnik Štaba
Marco R.

Operativni oficir:
Mulazzani Walter

[21] Štab 30. NO divizije je 2. februara 1945. dostavio štabu 9. korpusa NOVJ prevod ovog izveštaja (prevod je neprecizan), priložio original i dodao sledeći komentar na srpskohrvatskom jeziku: »Sa svoje strane ograničavamo se ma šta da kažemo ili da komentarišemo rad 20. brigade. Iz izveštaja Operativnog oficira (dat je samo prevod njegovog izveštaja) ne može se dobiti jasna slika dejstava; ipak kao crvena nit provlači se spontano napuštanje položaja, za koje se može reći da je bilo kao neko panično begstvo. Da bi potkrepili to naše tvrđenje iznosimo gubitke brigade za vreme zadnjeg nemačkog upada na oslobođenu teritoriju, koja je bila kontrolisana od naših snaga. Ipak nam se čini da dole iznešeni podaci ne odgovaraju stvarnom stanju stvari. [Iznose se gubici u ljudstvu, naoružanju i municiji koji su navedeni u izveštaju Štaba brigade.]

Da podaci ne odgovaraju stvarnosti izvršićemo upoređenje zadnjeg brojnog stanja od~28. 11. 44. i brojnog stanja iznetog u dnevnom izveštaju od 31. 12. 44.

Po spisku:	599	*u rashodu:*	79	*na licu:*	520
	486		188		308

Brojno stanje oružja i municije:

ital. pušaka kal 6,5 mm	396	7034	[metaka]
	228	3499	
pušaka kal. 7,9 mm	6	382	
	5	271	
p[uško] m[itraljeza] kal. 63 mm »breda«	17	6880	
	10	1280	
mitraljeza kal. 8 mm »breda«	6	4240	
	4	2200	
mitraljeza »Šarac«	1	910	
	1	870	
mitraljeza, ital. »Safat«	1	1015	
	1	406	
l[aki] bacač kal. 45 mm	1	50	
	1	8	
PT puške	3	206	
	2	5	
brzostrelke (automata)	21	1677	
	9	680	
revolvera	44	295	
	14	84	
ručnih bombi	428		
	262		

Prednji operacijski izveštaj sa gubicima i upoređenjem zadnjeg brojnog stanja stavlja se na nadležnost« (AIZDG, k. 226/1).

BR. 29

IZVEŠTAJ ORGANIZACIJSKOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 5. JANUARA 1945. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O REORGANIZACIJI JEDINICA, ŠTABOVA I USTANOVA[1]

koncept 57

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
ORGANIZACIJSKO ODELJENJE

Org. br. 57
Dana 5. januara 1945.

MESECNI IZVEŠTAJ ORGANIZACIJSKOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I POS

ORGANIZACIJA

U mesecu decembru je izvršena planirana reorganizacija Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

U štabu su dva pomoćnika načelnika štaba:

I pomoćnik je u isto vreme načelnik Operativnog odeIjenja i njemu su neposredno potčinjeni:

Operativni oficiri za svaki korpus i zonu po jedan;
Obaveštajno odeljenje;
Odeljenje za vezu;
Šifrantsko odeljenje.

II pomoćniku su potčinjeni:

Organizacijsko odeljenje;
Saobraćajno-tehničko odeljenje;
Ekonomsko odeljenje;
Sanitetsko odeljenje;
Veterinarsko odeljenje;
Sudsko odeljenje i
Oficir za vezu.

Politkomesarijatu Glavnog štaba su potčinjeni:

Propagandno odeljenje s tehnikom.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 34/11. U gornjem desnom uglu dopisano je crvenom olovkom »koncept«. Skoro na svim primercima koji su ostali u Arhivu Organizacijskog odeljenja stavljena je ova napomena; dok je plavom olovkom dopisano »57«, što označava broj delovodnika. Da je original upućen Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije vidi se iz delovodnika Organizacijskog odeljenja koji se nalazi u istom Arhivu, k. 34/IV.

Personalno odeljenje potčinjeno je neposredno načelniku štaba.

Organizacijsko odeljenje je obrazovano od dosadanjeg Organizacijskog odseka te ima:

Organizacijski odsek, čiji šef je načelnik odeljenja, a članovi su šefovi pojedinih odseka ovog odeljenja:

Odsek za školstvo;

Odsek za motorizaciju;

Odsek za inžinjeriju;

Odsek za naoružanje;

Geodetska sekcija.

Postepeno će se formirati još Odsek za mobilizaciju i formaciju.

FORMACIJA

U mesecu decembru je formirano:

U sastavu VII korpusa: XXIV italijanska brigada s nazivom »Fontanot«, sa 766 drugova.[2]

Formacija i naoružanje brigade je:

Štab brigade, 3 bataljona, Minerski vod i Ambulanta; 2 protivtenkovske puške, 7 mitraljeza i 36 puškomitraljeza, 21 automat, 633 puške, 5 pištolja, 1287 ručnih bombi i odgovarajuća municija.

Formiran je Austrijski bataljon sa 84 druga.[3]

U sastavu XIV brigade je formirana Protivoklopna četa.

U sastavu Oficirske škole Glavnog štaba formiran je iz dosadanje zaštitne čete Zaštitni bataljon.

Tenkovski odred je reorganizovan u Tenkovsku četu, te je iz sastava Glavnog štaba prešao u sastav VII korpusa.

Centralna skladišta Glavnog štaba prešla su u sastav VII korpusa.[4]

MOBILIZACIJA

Odlukom Predsedništva SNOS-a izvodi se opšta mobilizacija od 15 do 50 godina starosti.[5]

[2] Brigada je formirana 16. decembra 1944 (vidi dok. br. 1).

[3] Prvi austrijski bataljon je formiran naredbom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 24. novembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 75).

[4] Tenkovski odred i Centralna skladišta pretpočinjena su 7. korpusu po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. decembra 1944 (vidi AIZDG, k. 11/I).

[5] Ova odluka SNOS-a izdata je 25. novembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 76).

Do sada se u IV operativnoj zoni javilo mobilizacijskim komisijama 1.159 drugova. Od toga je sposobno za operativne jedinice 206 drugova, za pozadinsku vojsku 348 drugova, organima narodne vlasti dodeljeno je 570 drugova, a ostali su nesposobni.

Na teritoriji IX korpusa su do 15. XII bila mobilisana u operativnu vojsku 922 druga, za pozadinsku vojsku 34 druga, a iz neprijateljskih redova dezertiralo je 55 ljudi različitih nacionalnosti.

Na teritoriji VII korpusa pregledano je 2.637 ljudi, od toga [određenol za operativnu vojsku 878, za pozadinsku vojsku 1.232, a nesposobno je 27 [ljudi]. Mobilizacija se još izvodi na teritoriji Istarskog [vojnog] područja i oko Velikih Lašča i Trebnja.

MOTORIZACIJA

U mesecu decembru je izvršena reorganizacija motorizacije.

Auto-komandu Glavnog štaba sa auto-mehaničkim radionicama je u redu preuzela Komanda vojne oblasti VII korpusa.

Upućena je izviđačka patrola za prijem automobila od saveznika.

INžINJERIJA

Minerske, pionirske i pontonirske [jedinice]

Reorganizacija minersko-sabotažne službe i formiranje određenih minersko-sabotažnih grupa u IX korpusu i IV operativnoj zoni još nisu u potpunosti sprovedeni po donetom planu,[6] a tamo gde su bili sprovedeni već su se pokazali, porastom većih uspešnijih minersko-sabotažnih akcija, očekivani rezultati.

Nužno potrebno snabdevanje minersko-sabotažnih grupa potrebnim eksplozivom i minerskim materijalom bilo je izvršeno na teritoriji VII korpusa i IV operativne zone u dovoljnoj meri, dok su MS[7] grupe na teritoriji IX korpusa bile [snabdevene] samo najnužnijim potrebama i pod najtežim okolnostima od strane VII korpusa.

[4] Redakcija ovaj plan reorganizacije minersko-sabotažne službe nije pronašla.

[7] minersko-sabotažne

U mesecu decembru je stručna literatura za minersku struku popunjena vojničkom knjižicom »Rušenje železnica«[8] i ispravljenom brošurom »Minerstvo«.[9] Za tešnju saradnju i nužno potrebnu vezu između minersko-sabotažnih grupa i njihovog stručnog rukovodstva je izašla prva sveska [lista] »Pionir«,^ čiji je zadatak da privremeno popuni nedostatak stručne literature u pionirsko-pontonirskoj struci, a u isto vreme će omogućiti da se iskustva i tekovine pojedinih minersko--sabotažnih grupa preko njega prenesu na ostale grupe. Kao što se proteklog meseca sva pažnja poklonila pravilnoj organizaciji inžinjerijsko-tehničke službe, tako se u ovom periodu poklonila pažnja radu na prikupljanju stručne literature, kontroli minerskih kurseva, promenama i dopunjavanju nastavnog plana, poboljšanju i podizanju inžinjerijskog kadra. Pokazalo se, naime, da je dosadašnje uređenje nastave u školi i na kursevima inžinjerijske struke, a to je zajednički nastavni plan za minersku i pionirsko-pontonirsku struku, s obzirom na kratko vreme nastave u školama, odnosno tečajevima, suviše opširno, te da nije donelo očekivane rezultate. Zbog toga je, naredbom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, u Oficirskoj školi NOV i POS i u Podoficirskoj školi VII korpusa obrazovan nov samostalan pionirsko-pontonirski kurs." Isto tako je izdato naređenje da se u tom smislu reorganizuju i pojedini tečajevi po jedinicama.

SKOLSTVO

Potreba da se školstvo u našoj vojsci razvije tako kako to traži situacija dovela je do reorganizovanja Relerata za školstvo, koji je postao odsek sa tri referata, i to:

Referat za školstvo,
Referat za trupno školovanje i
Referat za vojnu literaturu.

' Naslov knjižice je »Navodilo za rušenje železnic« (Uputstvo za rušenje železničkih pruga). Izdala Oficirska škola Glavnog štaba NOV i PO Slovenije decembra kao vojnu stručnu knjižicu br. 30. Knjižica je umnožena na ciklostilu i ima 42 strane sa 26 crteža. Primerci ove knjižice nalaze se u arhivima: Vojnoistorijskog instituta, AIZDG, Notranjskog muzeja u Postojni i Goriškog muzeja u Kromberku.

* Ovu brošuru, pod nazivom »Minerstvo« (drugo izdanje), izdao je Glavni štab NOV i PO Slovenije decembra 194*. kao vojnu stručnu knjižicu br. 19. Brošura je umnožena na ciklostilu i obuhvata 83 strane sa 91 crtežom. Nalazi se u arhivima VII i IZDG.

" Prvu svesku »Pionira« izdao je Minerski tečaj Oficirske škole Glavnog štaba NOV i PO Slovenije 1. januara 1945. i nalazi se u Arhivu VII i IZDG.

" Vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 104.

Iz samih naslova se vidi delokrug rada. Posebnu pažnju moraćemo pokloniti trupnom školovanju u jedinicama.

Oficirska škola: Poslednji mesec je škola, pored toga što je u svakom pogledu izvršavala nastavni plan, podizala disciplinu i pristupila sastavljanju stručnih podsetnika. Praksa je, naime, pokazala da pitomci koji su završili kurs bezuslovno trebaju podsetnik, kako bi u svakom pojedinačnom slučaju osvežili znanje. Ova želja je potekla od samih pitomaca, jer su uvideli da treba znanje stalno obnavljati i dopunjavati. Podsetnici treba da imaju džepni format. Podsetnici za pešadiju, artiljeriju, inžinjeriju i vezu su delimično već sastavljeni, te se čeka samo još na mogućnost štampanja.

Podoficirska škola VII korpusa: Brzi porast u stručnom i disciplinskom pogledu koji je škola postigla u poslednjem mesecu zasluga je novopostavljenog štaba, nastavničkog kadra i mesta u pozadini.

Tempo rada, oštrina u disciplini i uspeh koji postižu pitomci u ovako kratko vreme upravo iznenađuju. Do sada naša vojska nije imala pravog podoficirskog kadra. Desetar, vodnik, to su bili položaji bez pravog ugleda i odgovornosti. S novom Podoficirskom školom stvari se drukčije razvijaju. Danas se podoficiri vraćaju u jedinicu s najnužnijim teoretskim i praktičnim znanjem, nova iskustva, novi polet stvaraju jedinstvenu vojnu doktrinu, i postaju stvarno podoficiri.

Momentano, jer je potreba veoma velika, kursevi su kratki, to jest od tri nedelje. Oni su nekakve desetarske škole, a kada se popune praznine, kursevi će biti produženi.

Podoficirska škola IV operativne zone u poslednjem mesecu, zbog stalnih borbi, nije mogla nastaviti uspešno započeti rad.

Vojna literatura. Po kvalitetu se vojna literatura poboljšava a po kvantitetu je u poslednjem mesecu dostigla najveći uspeh. Štampane su četiri knjižice i tri broja vojnih listova.

NAORUŽANJE

Odsek za naoružanje je, zbog nedostatka raspoloživih sredstava, a pre svega magazina, prevoznih sredstava i pošiljki saveznika, imao poteškoća u izvršavanju svojih zadataka. Osim toga, i samo vođenje podataka o naoružanju je netačno i zastarelo. U tom cilju, odsek je sebi postavio zadatak da uprosti i propiše za potčinjene sekcije nove direktive.

Stanje naoružanja vidi se iz pregleda br. I.'[2]

" Redakcija ovaj pregled ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k 33/IV.

Stanje primljenog oružja i municije od saveznika u mesecu decembru vidi se iz obrasca br. 3.[13]

Oružje nam još uvek nedostaje zbog priliva novomobilisanih i dobrovoljaca a i gubitaka u akcijama. Nedostatak oružja je najveći u IX korpusu, jer od saveznika u novembru i decembru mesecu nisu primili pošiljke. Saveznici su zamoljeni da se pošiljke oružja i municije dostavljaju direktno VII i IX korpusu i IV operativnoj zoni. Velik postotak dostavljenog oružja i municije koje upućuju saveznici ošteti se i deformiše pri dobacivanju, što veoma opterećuje naše radionice.

Naoružali smo novoformiranu XXIV italijansku brigadu »Fontanot«, Austrijski bataljon i Protivtenkovsku četu XIV brigade. Italijanska brigada je naoružana isključivo italijanskim oružjem, dok smo Austrijski bataljon naoružali nemačkim oružjem.

Goruće je pitanje zaprežni i tovarni pribor za potrebe naših jedinica, koji veoma nedostaje.

Municija: Stanje deponovane municije u centralnim skladištima vidi se iz obrasca br. 2.[u]

Artiljerijska municija je gotovo sva utrošena, kao i municija za teške minobacače i puškomitraljeze »breda« od 6,5 mm, a i ručnih bombi nedostaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik odeljenja
pukovnik[15]

[13] Redakcija ovaj obrazac nije pronašla. Podaci o savezničkoj pomoći nalaze se u AIZDG, k. 18/111.

[M] Redakcija ovaj obrazac ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 33/1.

[15] Načelnik Organizacijskog odeljenja u to vreme je bio Vladimir Vodopivec.

BR. 30

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 5. JANUAR* 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U OBČINAMA[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I POJ
Na položaju, 5. jan. 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV 1 PO SLOVENIJE

Predmet: Izveštaj o akciji.

U vezi sa zadacima koje je dobio VII korpus, nakon završenih priprema, jedinice XV i XVIII divizije su 1. 1 1945. zaposele sledeće položaje:[2]

XV divizija: Xil brigada Krušni Vrh — Korenitka,

V brigada položaje zapadno, južno i istočno od Občina, na ivici šume kod Občina,

XV brigada Grmada — Vrhtrebnje

XVIII divizija: VIII brigada Babna Gora — Kamenje[3] (u rezervi),

IX brigada G. [Vrh][4] i D. Vrh — Šmaver (u rezervi) i

X brigada Ponikve — Dečja Vas.

Artiljerija: Dobrnič.

I brigada I S[lovenske] div. KNOJ-a Hinje — Sela[5] — Vrh.[6]

Dolenjski odredi: Kamni Potok — V. i M. Loka.

Notranjski odred: na položajima Slivnica — Cerknica.

IV i XXIV brigada na položajima Ratež — Novo Mesto i Novo Mesto — Podgrad.

Na posednutim položajima bile su jedinice od 13 časova. Očekivali smo početak napada savezničke avijacije do 15 časova, a kako do tog vremena nije stigla avijacija, tačno u 15 časova otpočeli smo napad naše artiljerije. Prvi cilj napada bile

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11.

[3] Štab 7. korpusa NOVJ izdao je potčinjenim jedinicama zapovest za napad na neprijateljevo uporište u Občinama 29. decembra 1944 (vidi dok. br. 20).

[3] Odnosi se na Gorenje i Dolenje Kamenje; sada: Gorenje i Dolenje Kamenje pri Dobrniču.

[4] Sada: Gorenji Vrh pri Dobrniču.

[s] Odnosi se na Sela pri Hinjah.

[4] Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

su k. 350 i Občine. Odmah po početku dejstva artiljerije V brigada je zajedno s Jurišnim bataljonom, izvršila napad s juga i proterala neprijatelja iz Knežje Vasi i Luže u samo uporište. Artiljerijska vatra zajedno s minobacačkom vatrom i vatrom Čete teških mitraljeza i Protivtenkovske čete trajala je do noći, nakon čega je V brigada izvršila napad podilaženjem ka žičanoj prepreci. Rezultat dejstva artiljerije bio je veoma slab s obzirom na kvalitet municije i samih oruđa a naročito oba poljska topa od 75 mm. Treba naglasiti da 75% granata nije eksplodiralo a sami topovi su bili neprecizni te se nije mogla vršiti ni korektura, niti se moglo dejstvo artiljerije iskoristiti u cilju podrške.

U 18,30 časova nakon podilaženja žičanoj prepreci, sa grupama bombaša i lakog automatskog oružja brigada je izvršila prodor preko žičane prepreke na kotu 350 i na sektor Občine — Krušni Vrh. Prodor nije uspeo uprkos tome što se neprijatelj povukao iz bunkera u streljačke rovove, odakle je snožnom automatskom i minobacačkom vatrom, kao i ručnim bombama, odbacio odeljenja koja su se prebacila preko žičane prepreke. Ovom prilikom su svi bombaši bili ranjeni, te smo ih morali pod najžešćom vatrom izvlačiti iz žičane prepreke. Najveće je gubitke pri tom prodoru imao I bataljon, jer su bili ranjeni komandant bataljona i njegov zamenik, te ostalih 9 drugova.

U 23,30 časova organizovan je ponovni napad, i to: I bataljon V brigade i III bataljon IV brigade dobili su zadatak da izvrše demonstrativni napad na sektoru Krušni Vrh — Občine i Grič[7] — Občine (transformator) s ciljem da pažnju neprijatelja skrenu na ove pravce i da time privuku snage [neprijatelja] na sebe. Oba bataljona su izvršila svoj zadatak. Drugi i III bataljon V brigade i Jurišni bataljon XV divizije dobili su zadatak da, nakon napada prva dva bataljona, izvrše energičan juriš i izbiju na kotu 350. Oba bataljona su nastojala da po svaku cenu izvrše zadatak, izbili su do žičane prepreke, gde je došlo do ogorčene borbe koja je, uz podršku minobacačke vatre lakih minobacača i automatskog oružja i svežnjeva bombi, trajala 2 časa. Uprkos nastojanju oba bataljona zajedno s komandnim kadrom, juriš nije uspeo, te su bataljoni bili odbijeni i prinuđeni na povlačenje. Pri tome su bataljoni imali oko 30 ranjenih.

Iste noći, pred zoru (u 3 časa) V brigada je na isti način izvršila treći napad, s jurišem na kotu 350 a koji je bio na isti način odbijen.

[7] Sada: Grič pri Trebnjem.

U svim tim napadima su jedinice V brigade imale sledeće gubitke: 11 mrtvih i 52 ranjena, od kojih je bilo 18 vojnih i političkih rukovodilaca, među njima 2 komandanta bataljona, 1 zamenik komandanta bataljona, 6 pomoćnika političkih komesara četa, nekoliko komandira i političkih komesara, vodnika i desetara. Osim toga, bili su ranjeni svi pripadnici Protivtenkovske čete a njen komandir je poginuo, tako da je čitava četa bila izbačena iz stroja. Od Čete teških mitraljeza, koja je bila obrazovana od ljudstva XXIV brigade, nismo imali velike koristi, jer je četa bila izložena snažnoj neprijateljevoj vatri uprkos tome što je bila delimično ukopana. Ljudstvo ove čete stalno je bežalo okolo, te smo samo silom uspeli da ga zadržimo na određenim položajima. Ova četa je imala 9 ranjenih.

XII brigada, koja je držala položaje Korenitka — Krušni Vrh, odbila je sve napade neprijatelja sa pravca Občina i sa pravca Medvedjeka. Odbacila je neprijatelja iz sela Gombišče, Stehanja Vas i Korenitka u Občine, odnosno na Medvedjek. Istog dana napala je i manju kolonu koja je iz Št. Vida[8] vozila za Občine 1 kola municije, te je pri tome zaplenila 8000 metaka za laku »bredu«, teške i lake mine, 2 puške, konja i kola i ubila 1 belogardistu. Istog dana je zaseda ove brigade na drumu Občine — Št. Vid ubila 1 motoristu. Gubitaka brigada nije imala.

XV brigada je zajedno sa bataljonom IV brigade odbacila neprijateljevu kolonu koja je sa pravca Trebnja nastupala prema položajima ovih jedinica. Jačina kolone bila je 300 ljudi. U ovoj borbi je neprijatelj imao više mrtvih i 4 kamiona ranjenika. Naši gubici u toj borbi iznose nekoliko ranjenih. Drugih borbi tog dana nije bilo.

XVIII divizija imala je VIII brigadu u rezervi u Kamenju a IX brigadu u rezervi u G. [Vrhu] i u D. Vrhu. Obe brigade preko dana nisu vodile nikakve borbe.

X brigada je sa svim bataljonima napadala neprijateljeva uporišta u Ponikvama i Belšinjoj Vasi.[9] Kod oba uporišta su naše jedinice stigle u neposrednu blizinu i vodile oštre borbe. Ukoliko smo do sada mogli utvrditi, neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih. Naši nisu imali gubitaka. Osim toga brigada je svojom baterijom teških minobacača preko celog dana tukla neprijateljevu artiljeriju kod Sv. Ane i time smanjila aktivnost neprijateljeve artiljerije. Nije nam poznato koliko je neprijatelj imao izbačenih iz stroja.

[8] Sada: šentvid pri Stični.

[9] Deseta slovenačka NO brigada »Ljubljanska« je tog dana izvršila napad samo na neprijateljevo uporište u D. i G. Ponikvama (vidi dok br. 37 i 125).

Dana 2. o. m. je neprijatelj jačine od 150 ljudi izvršio ispad iz Občina a sa pravca Trebja jačine od 200 ljudi prema položajima V brigade. Neprijateljeve kolone izmanevrisale su bataljon IV brigade i bataljon XV brigade te iznenadile V brigadu koja se morala pod borbom povući nekoliko stotina metara, na druge visinske tačke, odakle je zaustavila dalji prodor neprijatelja. Pri tome je V brigada imala 4 ranjena i nekoliko nestalih. Sem toga, Ceta teških mitraljeza je izgubila 2 teške »brede«. Izgubljena je i cev protivtenkovskog topa. Ovim ispadom je neprijatelj prinudio naše jedinice da ponovo zaposednu ranije položaje, te na taj način nisu mogle izvršiti ponovne pripreme za napad, a isto tako nije bilo moguće da V brigadu, koja nije bila više sposobna za uspešan napad blagovremeno smeni VIII brigada, koja je bila određena za dalji napad na uporište.

XII brigada je napala kolonu koja je nastupala iz Št. Vida u pravcu Občina, te ju je prinudila da se povuče prema V. Loki. Pri tom je uništila 1 putnički automobil i 2 motocikla. U ovoj borbi je neprijatelj imao 4 mrtva i više ranjenih. Naši nisu imali gubitaka.

Istog dana je neprijatelj jačine 100 ljudi izvršio ispad iz Občina prema položajima bataljona VIII brigade na Krušnom Vrhu. Zbog kolebljivosti komandanta bataljona, bataljon VIII brigade se bez borbe povukao. Ubrzo je pristigao bataljon XII brigade, koji je odbacio neprijatelja iz Krušnog Vrha u Občine. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 2 ranjena a naši 1 mrtvog i 2 ranjena.

Prema položajima XV brigade je tog dana neprijatelj izvršio ispad uporedo sa ispadom iz Občina prema položajima V brigade. Na taj ispad neprijatelja XV brigada nije reagovala, već se odmah povukla na greben neposredno iznad Dobrniča. Brigada je bila odmah vraćena na položaje, te je pred veče odbacila neprijateljevu kolonu jačine 100 ljudi. Gubici neprijatelja nisu poznati a naši nisu imali gubitaka.

VIII brigada tog dana nije vodila borbe. Tog dana je trebalo da IX brigada jednim bataljonom zaposedne kotu 581, koju je napustila XV brigada. Pri tome IX brigada nije imala dodira s neprijateljem.

Na svojim položajima je X brigada razbila neprijateljevu kolonu jačine 50 ljudi koja je stigla sa Sv. Ane. Pored toga, jedna četa X brigade je proterala jaču neprijateljevu patrolu koja je izbila na Golobinjek. U 12,30 časova je neprijatelj preduzeo jači ispad na III bataljon X brigade kod Ponikava, a koji je u dva navrata jurišem bio odbijen uz jače gubitke [po neprijatelja]. Istog dana je od Trebnja prema Mirnoj Peči nastupala kolona od 450 ljudi, koju je X brigada napala kod Ponikava

i kod Mirne Peči. Pri tome je neprijatelj imao osetne gubitke, koje, pak, nismo mogli tačno utvrditi. Kolona se u neredu probila prema Mirnoj Peči. Tom prilikom je X brigada neprijatelju uništila 1 putnički automobil.

Notranjski odred je tog dana napao uporište u Cerknici, koje zbog suviše malih snaga nije mogao zauzeti. Tačne gubitke neprijatelja kao i naših snaga nisu nam javili.

Dolenjski odred je tog dana vodio borbu na sektoru Velika Loka — Kamni Potok, gde je napadao neprijateljeve kolone koje su se zbog pritiska XII brigade morale kretati ovom komunikacijom prema Občinama. U ovim sukobima je neprijatelj pretrpeo gubitke, a sem toga je postignuto i to da se neprijatelj morao probijati u uporište.

Za 3. o. m. bila je ponovo nagoveštena saveznička avijacija, a njen dolazak je kasnije bio odgođen za sledeći dan. Zbog toga, toga dana nije izvršen napad na uporište. U toku dana je V brigada zamenjena VIII brigadom, pa su kod VIII brigade vršene sve pripreme za napad na uporište sledećeg dana, uz sadejstvo avijacije.

V brigada je posela položaje Kamenje — Babna Gora i tu se nalazila u rezervi. Borbe nije vodila.

XII brigada je na istim položajima odbila dva neprijateljeva ispada iz Občina i Medvedjeka, svaka kolona jačine od po 100 ljudi. Gubici neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati. Naši bez gubitaka.

XV brigada je na starim položajima odbila neprijateljevu kolonu od 100 ljudi koja je pokušavala da iz Trebnja ispadne prema njenim položajima. Gubici neprijatelja nisu poznati, a naši nisu imali gubitaka.

Tog dana VIII i IX brigada nisu vodile borbe.

Na svojim starim položajima je X brigada napala neprijateljevu kolonu koja je prevozila poginule iz Ponikava u Mirnu Peč. Kolona je bila u potpunosti razbijena, te je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih. Naši [su imali] 2 ranjena.

Artiljerija je, zbog toga što nije više imala municije, upućena u svoj kantonman. Zadržan je samo top-haubica od 75 mm, koji je dodeljen XV diviziji za direktan napad na uporište.

Dolenjski odred je vodio borbu na svojim položajima. Detaljnijih izveštaja nismo primili.[10]

Noću 3/4. I neprijatej je na sektoru Stična — Št. Vid skoncentrisao jače snage i njima izvršio prodor u pravcu Kitni Vrh — Orlaka — Reber — Zužemberk. U Reberu je napao komoru VIII brigade, a koja se u redu povukla. Ubijena je

" O borbama Dolenjskog NOP odreda vidi dok. br. 37, 55 i 125.

samo patrola od 2 čoveka iz ove komore. Zatim je neprijatelj u 4 časa ujutro izbio u sam Zužemberk. Komanda mesta Zužemberk se povukla a da prethodno nije obavestila naš štab. Čim smo primili obaveštenje o napadu na Reber, odmah su u tom pravcu upućeni bataljon V brigade i patrola od dva tenka, zajedno s patrolom Zaštitnog bataljona Štaba korpusa i patrolom [telefonista] linijaša. Sve ove patrole su javile da se neprijatelj ne nalazi na komunikaciji u pravcu Zužemberka. Upućen je teretni automobil sa 3 ranjenika uz pratnju 1 tenka. Neprijatelj je iz zasede napao automobil, dok je tenk propustio da prođe. Teretni automobil je uništen i ubijena su 2 druga, dok su se 4 druga spasla bekstvom. Pre pokreta kamiona istom se komunikacijom vraćao kurir Glavnog štaba, koji je isto tako bio napadnut. Šofer je ubijen a njegov pratilac se spasao. Ovo se dogodilo pre nego što smo mi bili obavešteni da je neprijatelj izvršio ispad na Reber. Pošto se manji tenk duže vremena nije vratio, bio je u patrolu upućen i veći tenk, a koji se isto tako nije više vratio na komandno mesto Štaba korpusa.

U 10 časova smo primili obaveštenje da neprijatelj u tri kolone sa pravca Sela pri Šumberku nadire prema Občinama. Zbog toga je V brigada odmah promenila svoje položaje i zaposela Babnu Goru — Kozjek. U pravcu Sela pri Šumberku upućen je Jurišni bataljon. Na Krušnom Vrhu, kuda je nastupala neprijateljeva kolona iz Občina, podržana artiljerijskom vatrom, XII brigada je vodila oštre borbe. Bataljon je bio prinuđen da se povuče sa ovih položaja i da zaposedne Babnu Goru, gde se skoncentrisala cela XII brigada, te se zatim, pod komandom Štaba divizije, probijala prema kolonama koje su nastupale prema Kozjeku, Babnoj Gori, Kamenju, Stehanjoj Vasi, Gombišču i Krušnom Vrhu. V i XII brigada su celo posle podne vodile borbe te se probojem prebacile na položaje Reber — Zalisec — Zafara. U ovim borbama je neprijatelj imao 10 mrtvih i 40 ranjenih. Zaplenjeno je: 4 puške, 1 [puškomitraljez] »šarac« i 1 tromblonska puška. U borbama s kolonama koje su nastupale prema Stehanjoj Vasi i Gombišču neprijatelj je isto tako imao osetne gubitke, a oštećena su i 3 automobila na drumu Št. Vid — Občine. Naši gubici iznose 2 mrtva i 6 ranjenih.

Istovremeno sa ovim kolonama nastupala je neprijateljeva kolona i kroz šumu prema Dobravi i odavde izbila na greben iznad Zagorke," odakle je u dve kolone produžila nastupanje, i to jednom kolonom prema Zagorici a drugom prema Koritima. Čim je zaseda zaštitnog bataljona Štaba korpusa

" Sada: Zagorica pri Dobrniču.

na ovom grebenu primetila neprijatelja, stupila je u borbu i time dala znak Štabu korpusa koji se nalazio u Zagorici. Druga kolona je pak, napala Štab XVIII divizije u Koritima, gde se sukobila s jednom četom Udarnog bataljona XVIII divizije. Ove jedinice su s neprijateljem vodile borbu do 14 časova, nakon čega su se povukle prema Kalu.[12] Štab korpusa se povukao prema Želcznu, odakle je krenuo do XV brigade i jedinica XVIII divizije. VIII brigada je primila zadatak da nastupa sa obe strane druma Železno — Dobrnič — Dobrava i da napadne neprijatelja koji je izbio u Dobravu i Zagoricu.

IX brigada je dobila zadatak da s položaja G. i D. Vrh odmah krene pravcem Korita — Dobrava i da sa boka napadne neprijatelja. Pre no što je brigada krenula u određenom pravcu, jaka neprijateljeva kolona iz Ajdoveca izbila je prema Ostrom vrhu, pa je brigada na grebenima oko Oštrog vrha odmah stupila u borbu sa ovom kolonom. Borbu na tom sektoru je brigada vodila sve do uveče, te je imala 5 mrtvih i 6 ranjenih. Tačni gubici neprijatelja nisu poznati.

XV brigada je dobila zadatak da s položaja Grmada — Vrhtrebnje krene na sektor Ajdoveca. Kad se IX brigada sukobila s neprijateljem na Ostrom vrhu, XV brigada je odmah pohitala u pomoć, udarila neprijatelju u bok i proterala ga u pravcu Jordankala. Neprijatelj se glavninom svojih snaga nije upuštao u otvorenu borbu, već je odmah otpočeo povlačenje. Zbog toga je X brigada bila upućena s pravca Golobinjeka i Brezove Reberi[13] u leđa neprijatelju, ali je prekasno stigla, jer je neprijatelj još ranije uspeo da se probije iz obruča. U ovim borbama je neprijatelj imao preko 45 mrtvih i isto toliko ranjenih Zaplenjene su 4 puške, mnogo municije i opreme. Među poginulima je pronađen i 1 oficir.

Uglavnom je neprijatelj imao nameru da u toku noći 3/4. I koncentriše jače snage na sektoru Stična — Novo Mesto, te da pokuša da manevrom duboko u našu pozadinu odseče naše jedinice od reke Krke i potisne ih ka drumu Št. Vid — Novo Mesto, a zatim odavde izvrši jače napade te odbaci jedinice u kotlinu Dobrnič — Dobrava — Podlipa — Kal i ovde ih razbije. Zbog toga je Štab korpusa bio prinuđen da prekine napad na Občine, iako je stigla saveznička avijacija, te da dubokim manevrom na neprijateljeva krila odbije neprijatelja a njegove kolone s pravca Novo Mesto — Ajdovec i Sela pri Šumberku razbije i osujeti njihov plan. Jedinice XVIII divizije, zajedno sa XV brigadom, svoj zadatak su sa uspehom izvršile, dok su jedinice XV divizije, zbog prejakog pritiska (pre-

[11] Odnosi se na Rdeči Kal (na karti 1 : 100.000 piše: Kal).

[11] Sada: Brezova Reber pri Dvoru.

ko 1000 ljudi), uspele da probiju obruč te da se prebace na nove položaje Reber — Zalisec.

Haubica 75 mm bila je u toku noći prebaćena na položaj VIII brigade. Prilikom neprijateljevog prodora u pravcu Zagorice, baterija se bez odobrenja povukla u Presku,[14] gde je komandant XV divizije bateriji izdao naređenje da krene preko Podlipe u Sadinju Vas[15] i odande na Jamu.[16] Na pokretu je haubica neposredno kod Lipoveca napadnuta, te ju je neprijatelj zaplenio. Ljudstvo baterije se spasio.[17]

Za vreme borbi pokazalo se da su pripreme za akciju bile u potpunosti izvršene, pa se to pokazalo i u tome što smo prva 3 dana u potpunosti ovladali položajem, te je svaka inicijativa neprijatelja bila ugušena. Zbog toga se neprijatelj poslužio dubokim manevrom te je težio da nas upadom u leđa prinudi da odustanemo od napada na uporište Občine. Ljudstvo kao i komandni kadar V, X i XII brigade pokazalo je veliku borbenost i požrtvovnost, kao i umešnost u manevrisanju i napadanju. Pre svega se videlo da je starešinski kadar bio svestan važnosti tog napada i da je uložio sav svoj trud da, uprkos teškim borbama i teškim vremenskim prilikama, održi moral vojske na visokom stepenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

V. d. komandanta, potpukovnik:
Franc Poglajen

" Sada: Preska pri Dobrniču.

,s Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

14 Sada: Jama pri Dvoru.

17 Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Občinama, borbama koje su usledile i angažovanim snaeama neprijatelja vidi u dok. br. 37.

BR. 31

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 5. JANUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBAMA U DRUGOJ POLOVINI DECEMBRA

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ

Položaj, 5. 1. 1945.
Br. 36/45

Predmet: Izveštaj od 15. 12. 44.
do 1. 1. 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Na sektoru IX korpusa se situacija od 15. 12. 44. do 1. 1. 45, za razliku od proteklog meseca u kome su primećeni jaki pokreti nemačke vojske na razne odseke frontova, promenila utoliko što je neprijatelj praznine, koje su nastale odlaskom nemačke vojske, ovo pola meseca počeo da popunjava satelitskim jedinicama, to jest nedićevcima,[2] belogardistima i italijanskim jedinicama.

Nedićevci i bela garda su preuzeli osiguranje železničke pruge Trst — Ljubljana, Gorica — Podbrdo — Bohinjska Bistrica a u isto vreme su uporišta zapadno od pruge Trst — Ljubljana uglavnom zaposele italijanske jedinice pod nemačkom komandom. Tako se u to vreme na operativnom području IX korpusa pojavila italijanska divizija »San Marco«,[3] te je u Vipavi, Ajdovščini, Kanalskoj dolini,[4] Gorenjskoj pojačan broj belogardista, a u neke predele, kao što je Bohinjska Bistrica, stigli su i nedićevci.[5] Za podršku ove po Nemce nesigurne vojske, na našem sektoru su ostali još različiti bataljoni SS policije, koji su razmešteni u glavnim centrima kao što su Gorica, Trst, Idrija itd. a uglavnom su preuzeli osiguranje obale. Osim

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11. Broj delovodnika je dopisan mastilom.

[2] Odnosi se na Srpski dobrovoljački korpus (SDK), koji je počeo pristizati u Slovenačko primorje 3. novembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 80, objašnjenje 12).

[3] Vidi dok. br. 27.

[4] Odnosi se na predeo oko Kanala u dolini reke Soče.

[5] Iz Austrije u Bohinjsku Bistricu je 25. decembra 1944. stiglo vozom oko 400 pripadnika Srpskog dobrovoljačkog korpusa. Ovo ljudstvo trebalo je uputiti u Ilirsku Bistricu, ali je greškom upućeno u Bohinjsku Bistricu, pa je zbog toga vozom 9. i 10. januara 1945. prebačeno za Ilirsku Bistricu (AIZDG, k. 63/111 i k. 238/1).

toga, na sektor Gradiške još uvek dolaze regruti iz Nemačke koji izvode obuku i vrše manje ispade protiv naših jedinica. Na našem sektoru se još uvek nalazi 188. divizija koja izvodi obuku i sprema se na odlazak, ali konkretnih znakova za ovo još nemamo.

Uporedo sa smenjivanjem jedinica italijanskim, neprijatelj je na našem sektoru 19. 12. 44. preduzeo jaču ofanzivu čiji je cilj bio da prodre i zauzme Vipavsku dolinu te da zatim proširi ofanzivu protiv oslobođene teritorije, uglavnom u cilju razbijanja naših jedinica. U ovoj ofanzivi neprijatelj je nastupao s pravca Postojne, Hotedršice, Idrije, Baške grape i Gorice. Angažovana je vojska sastavljena od belogardista, nedićevaca, italijanskih jedinica i nemačkih policijskih pukova. Istovremeno sa ofanzivnim udarima neprijatelj je na našem sektoru postavljao nova privremena uporišta koja bi mu služila kao baze za dalje operacije, kao npr. Bukovje, Col, Podkraj, Trnovo, Grgar, Lokovec, Tolminski i Kanalski Lom, Slap,[6] Št. Viška Gora,[7] Bukovo, Crni Vrh.[8]

Naše jedinice su u to vreme sa oslobođene vipavske teritorije izvodile ofanzivne operacije prema Krasu, a u Gorenjskoj, pak, prema Gorenjoj Vasi.

Skoro u isto vreme ili nekoliko dana kasnije neprijatelj je preduzeo ofanzivu manjeg obima protiv jedinica u zapadnoj Benečiji, i to iz pravca Cedad, Ko'oarid, Kanalska i Soška dolina. Ova ofanziva je uglavnom imala za cilj pljačkanje i vršenje pritiska na italijansku diviziju »Garibaldi [Natisone]«, koja se tada nalazila na tamošnjem sektoru.[9]

Uglavnom se neprijateljeva aktivnost mnogo povećala, te beležimo skoro svakodnevne ispade bilo iz Pivke, Vipave ili Idrije prema oslobođenoj teritoriji. Posle napada na Gorenju Vas i u Gorenjskoj se primećuje jača aktivnost belogardista na utvrđivanju, u patroliranju, kao i u teroru protiv naših političkih radnika i nama naklonjenom stanovništvu. Bela garda mrzlično gradi utvrđenja, postavlja nova uporišta, kao npr. Brezje,[10] Hlevni Vrh kod Sv. Tri Kralja" itd., što, pak, ukazuje na priličan strah koji belu gardu zahvata pred velikom udarnošću koju su naše jedinice do sada pokazale protiv svih uporišta u Gorenjskoj, koja su, iako jako utvrđena i po njihovom mišljenju nesavladiva, ipak savladana.

[4] Sada: Slap ob Idrijci.
[7] Sada: šentviška Gora.
' Podrobnije o angažovanim snagama neprijatelja i pravcima njihovog dejstva u ovoj ofanzivi vidi dok. br. 21, objašnjenje 11. i dok. br. 131.
' Vidi dok. br. 7.
[10] Sada: Brezje pri Dobrovi.
" Sada: Vrh nad Rovtami.

XXX divizija je u ovom periodu imala veoma lepe uspehe u svojim minersko-sabotažnim akcijama te za vreme ofanzive u borbama s nastupajućim neprijateljem. Već u prva dva udara 19. prošlog meseca, koje je neprijatelj preduzeo iz Gorice u pravcu Trnova, bio je krvavo odbijen te se mogla ofanziva razviti tek onda kada je neprijatelj otpočeo pritisak s više pravaca preko Banjske planote, dalje preko Vipavske doline na Bukovje i Col, te iz Idrije prema Crnom Vrhu i Colu, iz Sv. Lucije[13] prema Dol. Trebuši i iz Baške grape na Bukovo i Sentvišku planotu.[13]

Prema neprijateljevom planu koji je bio zaplenjen videlo se da je u ovoj ofanzivi učestvovalo 5.000—6.000 ljudi satelitske i nemačke vojske. Za nas su operacije protiv neprijateljeve ofanzive na sektoru XXX divizije bile otežane zbog toga što smo baš u ovom momentu imali XXX diviziju prilično dekoncentrisanu, jer je XVIII SNOUB izvodila ofanzivne udare na Krasu te je pokušavala da s osloncem na oslobođenu Vipavsku dolinu, što više proširi i što odlučnije sprovede vojnu kontrolu na Krasu. XIX SNOB i Ruski bataljon[14] bili su privučeni u pomoć XXXI diviziji koja je napadala Gorenju Vas, te su se nalazili na Zirovskom vrhu.[15] Tako su na sektoru kada je neprijatelj otpočeo svoju ofanzivu bili samo XX brigada, XVII SNOB i Zaštitni bataljon D. K.[16]

Ovim snagama nismo nikako mogli zadržati neprijatelja, te je on uspeo da u borbi sa XVII SNOB izbije na Col i odavde, nakon dvodnevnih borbi, na Predmeju. XVII SNOB u ovim borbama nije pokazala dovoljno odlučnosti, ali su na borbenost ljudstva u ovim borbama znatno uticali i nepovoljni vremenski uslovi, snažna oluja i hladnoća od minus 25 stepeni, zbog čega nisu dejstvovali italijanski puškomitraljezi, dok je naprotiv neprijateljevo oružje dobro radilo. Drugi momenat bili su nedićevci, koji su kao dobro obučena vojska veoma odlučno nastupali sa dobrim naoružanjem, pa tako XVII SNOB nije bila u stanju da im se suprotstavi te se povlačila.[17]

Na sektoru Trnova se nalazio 1 bataljon [20.] brigade »Triestina d'Assalto« i Zaštitni bataljon DK, koji je odbio dva

[13] Sada: Most na Soči.

[15] Predeo između reka Idrijce i Bače i linije Grahovo ob Bači — Reka.

" Odnosi se na 2. bataljon 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«.

,s Podrobnije o napadu na Gorenju Vas vidi dok. br. 12.

". Devetog korpusa

[17] Podrobnije o ovim borbama 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« vidi dok. br. 11.

neprijateljeva napada i naneo neprijatelju gubitke od oko 40—50 mrtvih i ranjenih, dok se italijanski bataljon uglavnom povlačio, iako je Zaštitni bataljon DK nosio glavni teret u dodiru s neprijateljem i zadržavao ga.

Pošto smo uvideli da ovim snagama nećemo moći da zadržimo neprijatelja dok ne pristignu nove naše snage mi smo u saglasnosti sa VDV[18] brigadom angažovali i njihovu brigadu u borbi, te smo time uspeli da zadržimo neprijatelja u nastupanju od Trnova prema Lokvama i Banjškoj planoti.

U međuvremenu je bila završena operacija za Gorenju Vas, te smo hitno pozvali XIX SNOB i Ruski bataljon i obe jedinice kamionima prebacili na sektor Čepovan — Lažna — Lokve. Pošto je u međuvremenu neprijatelj nadvladao naše jedinice i izbio na Lokve i u Čepovan, mi smo Ruski bataljon uputili prema Lokvama a XIX SNOB je napadala na Čepovan." Napad XIX SNOB na Čepovan bio je veoma dobar, te je neprijatelj bio iznenađen i u paničnom bekstvu pobegao prema Grgaru. Naši su zaplenili 1 top od 47 mm, više pušaka, municije i spreme. Ovaj napad na Čepovan bio je predviđen u vezi s planom koji je patrola VDV brigade zaplenila komandantu italijanskih jedinica pukovniku Carallu [Karalu]. Iz plana su se videle neprijateljeve snage, način napada i cilj neprijatelja Iz pregleda plana se videlo da je neprijatelj pre svega težio da napadne i razbije XXX diviziju i štab korpusa. Baš tog momenta smo videli da se sve naše jedinice već nalaze izvan plana okruženja pa smo zato odlučili da uglavnom pokušamo uništiti neprijateljevu kolonu koja je imala zadatak da izbije u Čepovan te da krene zatim preko Lažne i Zg. Trebuše na Mrzlu Rupu i Predmeju a drugim delom iz Čepovana preko Lokava na Predmeju. Naš se plan dosledno i dobro izvršavao, ipak smo u Čepovanu mogli postići odlučujući uspeh da je XIX SNOB bila malo odlučnija i da je Ruski bataljon na vreme napao Lokve i zatvorio Čepovansku dolinu pravcem Čepovan — Puštale — Grgar. Na borbenost i brzinu XIX SNOB i Ruskog bataljona snažno je uticala i činjenica da su izvršili veoma dug marš, i to s Krasa u Gorenjsku, gde su se tri dana nalazili na položajima, a zatim je usledio brzi povratak u borbu protiv neprijatelja na sektoru Čepovan — Lokve. To je, pored vanredno loših vremenskih uslova, velike hladnoće, snega, nedostatka hrane kao i nedovoljne odeće i obuće, bio veoma naporan marš. U vezi s tim, XIX SNOB je postigla veoma lep uspeh, iako bi on bio daleko veći da je brigada bila odmorna. Ruski

" Vojska državne varnosti (bezbednosti). Odnosi se na 2. brigada 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

" Napad na Čepovan je izvršen 23. decembra 1944 (vidi dok. br. 26.)

bataljon je dapače blagovremeno stigao na Lokve, ali je zbog nedovoljnih informacija koje je dobio od VDV brigade upao na čistini u zasedu i imao gubitke od dva mrtva i 16 ranjenih. Iz napred pomenutih razloga bataljon je veoma otkazao pa se i u borbama sledečih dana često povlačio i nije mogao izdržati neprijateljev pritisak.

Nakon razbijanja kolone koja je zauzela Čepovan izdali smo naređenje da Ruski bataljon, XIX SNOB i naš Zaštitni bataljon DK počnu sledećeg dana da nastupaju prema Trnovom sa zadatkom da napadnu neprijatelja i odbace ga na polazne položaje. Ruski bataljon je dobio zadatak da nastupa prema Zavrhu te bi morao sa svoje strane da vrši pritisak na Ravnicu i Trnovo, dok je XIX SNOB imala zadatak da iz Lokava preko sela Nemci direktno nastupa na Trnovo. Neprijatelj se tada nalazio u Trnovu i Nemcima. XIX SNOB je svoj napad izvršila veoma dobro, okružila neprijatelja u selu Nemci, u kućama, te se već za videla pripremila za njegovo uništenje a zatim bi nastupala pravo na Trnovo. Dok je napadala na selo Nemci, neprijatelj je izvršio snažan pritisak iz Trnova protiv Ruskog bataljona. Ovaj je počeo da se povlači, pa je tako neprijatelj uspeo da zađe u bok XIX SNOB, koja je vodila borbe kod sela Nemci, i prinudi je na povlačenje. U borbama kod sela Nemci neprijatelj je imao oko 25 mrtvih i 30—40 ranjenih. Nakon ovog prodora neprijatelja i povlačenja Ruskog bataljona, i XIX SNOB se morala povući na položaje iznad Lokvi i prema Maloj Lažni.

U ovim borbama je XIX SNOB učestvovala sa dva bataljona, dok je jedan bataljon zadržavao kolonu koja je nastupala iz Sv. Lucije preko Slapa prema D. Trebuši i Vratima. Ovaj se bataljon veoma dobro zadržao te je neprijatelju u potpunosti sprečio prodor. U dvodnevnim borbama i noćnim kontranapadima je neprijatelju naneo gubitke od oko 50 mrtvih i ranjenih, zaplenio mnogo opreme, municije i nekoliko pušaka.

Nakon tih prvih neuspeha neprijatelj je iznenada povukao svoje snage na polazne položaje. Tu ih je reorganizovao i nakon jednog dana naterao u novu ofanzivu. Iz ovog se vidi da je prvobitni plan ofanzive za neprijatelja propao, te je zatim smenio italijanske vojnike nemačkim. Ovim novim snagama je zatim ponovo izbio na Lokve i u Čepovan, te je sa ovih tačaka pokušao ponovo da nastupa iz Lokvi prema Predmeji a iz Čepovana na Lažnu i u pravcu G. Trebuše.

Pošto smo videli da su naše jedinice već jako zamorene i promrzle, mi smo i s naše strane pokušali da ovaj neprijateljev udar parališemo novim snagama te smo pozvali u pomoć Gradnikovu brigadu XXXI divizije. Ova brigada je kamionima

prebačena iz Gorenjske u roku od 12 časova na položaje iznad Čepovana sa zadatkom da ponovo napadne neprijatelja u Čepovanu i zajedno sa XIX SNOB i Ruskim bataljonom izvrši drugi napad na Trnovo, ali je već za vreme pokreta brigade neprijatelj uspeo da potisne XIX SNOB i Ruski bataljon iz Lažne i visinskih položaja iznad Lokvi prema Maloj Lažni, pa je tako sa dominantnih tačaka počeo da vrši snažan pritisak na Gradnikovu brigadu koja je držala položaje Vrše — Kobilica — Srednji Lokovec.[20] Ovaj raspored je Gradnikova brigada zauzela s namerom da napadne neprijatelja koji je prethodnog dana ponovo zaposeo Čepovan. Ipak se neprijatelj za vreme podilaženja brigade sam povukao iz Čepovana i zatim izvršio pritisak s pravca Lokve — Lažna.

Nakon celodnevnih borbi sa Gradnikovom brigadom neprijatelj je uspeo da zauzme dominantne tačke i otpočeo da vrši na Gradnikovu brirgadu snažan pritisak. Zbog toga smo brigadi izdali naređenje da u toku noći napusti položaje na Kobilici i Vršama te đa prebaci dva bataljona ka D. Trebuši a jedan bataljon ka G. Trebuši sa zadatkom da sledećeg dana napadnu neprijatelja ukoliko bi pokušao da nastupa u D. Trebušu ili prema Mrzloj Rupi i Vojskom, kuda se povukla XVII SNOB nakon borbi na Colu, Otlici i Predmeji.

Pošto je neprijatelj istovremeno vršio svakodnevne ispade prema Zelinu i Cerkljanskom Vrhu, računali smo da će pokušati proširiti ofanzivu sa sektora XXX divizije preko D. Trebuše u vezi sa ispadima na Sentvišku planotu i prema Cerknom. U tom cilju smo zaposeli D. Trebušu i tu čekali na neprijateljev napad. Ova računica je bila sasvim pravilna, jer je 26. 12. 44. neprijatelj otpočeo da iz Čepovana nastupa preko Kobilice prema D. Trebuši. U isto vreme je i iz Idrije nadirao prema Zelinu.[21] U D. Trebuši, gde su se nalazili jedan bataljon XIX SNOB i dva bataljona Gradnikove [brigade], došlo je do veoma male borbe, a to zbog toga što Gradnikova brigada nije pravilno zaposela položaje a delimično i zbog toga što je neprijatelj držao u svojim rukama dominantne položaje na Vršama s kojih je držao pod vatrom položaje Gradnikove brigade. Tako je neprijatej uspeo da bez gubitaka izbije u D. Trebušu, ipak zbog prisustva naših jedinica nije pokušavao da nastupa drumom prema Zelinu. Ovaj pravac nastupanja onemogućila mu je i činjenica da je Udarna četa XXXI divizije protekle noći iznenada udarila na Sentvišku planotu i svojom

[M] Odnosi se na onaj deo Lokoveca gde se nalaze škola, trgovina, crkva i što predstavlja centar sela.

[21] Zaselak na raskrsnici puteva 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 :100.000 nije obeležen.

odlučnošću i iznenadnim napadom razbila tamošnje italijanske jedinice i naterala ih na polazne položaje. Kad je XVI SNOB XXXI divizije razbila kolonu koja je nastupala iz Idrije prema Zelinu, istovremeno je i neprijatelj koji je prodro u D. Trebušu u prepodnevnim časovima 28. 32. 44. skrenuo prema Slapu, gde se zadržao još dva dana.[22]

Istovremeno s povlačenjem neprijatelja iz D. Trebuše otpočelo je i povlačenje neprijatelja sa Banjške i Trnovske planote, ali tako da je neprijatelj još uvek držao u svojim rukama Slap, Grgar,[23] Trnovo[24] i Col.[25]

U svim ovim borbama XXX divizije najviše se istakla XIX SNOB, koja je uprkos dugačkim marševima, nedovoljnoj opremi i velikoj hladnoći zadržala moral na visini i nanela neprijatelju veoma velike materijalne gubitke, pa i gubitke u ljudstvu, te time najviše doprinela razbijanju neprijateljeve ofanzive.

Zbog velikih uspeha XIX SNOB »S. Kosovel« ne samo u ovoj ofanzivi već i pri svim ispadima koje je neprijatelj preduzimao prema području XXX divizije, kao i zbog odličnog držanja brigade u Gorenjskoj, predlažemo da joj se dodeli naziv udarna brigada[24] i molimo da se taj predlog što pre reši, što bi bilo od velikog političkog značaja, a i u pogledu na borbenost same brigade i ostalih brigada. Tačan pregled svih njenih akcija i uspeha dostaviće vam naš operativni odsek a kao osnovno možemo da iznesemo da je za vreme ovog dvomesečnog takmičenja brigada zaplenila 6 topova.

XXXI divizija je ovo pola meseca, osim manjih borbi koje je imala svakog dana neprekidno u Gorenjskoj s manjim neprijateljevim kolonama koje su vršile ispade iz svojih upo-

[2] Podrobnije o borbama jedinica 9. korpusa NOVJ za vreme neprijateljeve ofanzive od 19. decembra 1944. do 3. januara 1945. vidi dok. br. 41.

" Neprijatelj je napustio Slap (sada: Slap ob Idrijci) i Grgar 30. decembra 1944. Međutim, u Grgaru je 2. januara 1945. ponovo uspostavio uporište, jačine oko 50 ljudi iz sastava 10. divizije »MAS«, koje je 6. februara pojačao sa 90 ljudi (vidi situacijske izveštaje Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 30. decembra 1944. i 3. i 6. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

[2<] U Trnovu je bataljon »Fulmine« obrazovao uporište jačine 250 ljudi iz sastava 10. divizije »MAS« italijanske republikanske armije. Podrobnije vidi dok. br. 60.

[B] Neprijateljevu posadu na Colu su sačinjavali delovi Srpskog dobrovoljačkog korpusa i delovi 5. čete 2. bataljona 1. udarnog puka Slovenskega narodnoga varnostnega zbora. Ona je 2. januara 1945. brojala oko 450 ljudi. Međutim, ove snage su napustile Col 6. januara 1945 (AIZDG. k. 238/1; Mikroteka VII; Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 376).

[24] Briaada je proglašena udarnom 27. februara 1945 (vidi dok. br. 120).

rišta, te borbi u ekonomskim akcijama, vodila i operaciju za Gorenju Vas.

Gorenju Vas smo smatrali za jednu od osnovnih polaznih tačaka u Gorenjskoj sa ove strane Save i za uporište koje je najsnažnije kontrolisalo Poljansku dolinu i bilo najsnažniji bedem svih belogardističkih uporišta u Dolomitima. Srazmerno tome je bilo i utvrđeno i po broju jako uporište. S obzirom na to, a i zbog toga što smo uspeli da iz starih šrapnelskih granata izradimo nekoliko granata za artiljeriju, odlučili smo da izvršimo napad na ovo uporište i uništimo ga. Taj zadatak je dobila XXXI divizija, uz pomoć XIX SNOB, Ruskog bataljona, škofjeloškog odreda i artiljerije. Sam napad je bio predviđen jednom brigadom i artiljerijom a obezbeđenje prema Dolomitima sa dve brigade, prema Škofjoj Loki jednom brigadom. Brigade koje su preko Žirovskog vrha vršile obezbeđenje prema Dolomitima u isto vreme su držale pod kontrolom i Idriju. Smatrali smo da će najjači pritisak biti s pravca Dolomita, pa smo tu angažovali i škofjeloški odred, koji je imao zadatak da delom svojih snaga blokira Crni Vrh a delom da drži pod kontrolom uporište u Poljanama. Uporište je napadala Vojkova brigada a u rezervi smo imali Gradnikovu brigadu.

Napad je bio planiran tako da Vojkova brigada već u toku noći 18. 12. 44. upadne s tri kolone u uporište, izoluje pojedine otporne tačke i spreči međusobnu pomoć a zatim da se priđe postepenoj likvidaciji istih pomoću »partopa«. Ukoliko bi, pak, neprijatelj idućeg dana još pružao otpor u pojedinim utvrđenjima, trebalo bi da se upotrebi artiljerija.

Ovaj plan uspeo nam je samo delimično zbog toga što grupe koje su imale zadatak da napadnu bunkere na dominantnim položajima oko Gorenje Vasi u toku noći nisu uspele u potpunosti, pa je zbog toga neprijatelj jako ometao naše bataljone koji su već prve noći upali u uporište i zauzeli nekoliko objekata. U toku noći uspela je upasti u uporište samo jedna grupa, dok ostale dve grupe, zbog snažne neprijateljeve vatre i dominantnog položaja napred pomenutih bunkera, nisu uspele. Isto tako su neefikasno dejstvovali i »partopovi« a nismo imali na raspolaganju ni dovoljnu količinu eksploziva. Tako smo 19. ujutro otpočeli artiljerijsku pripremu. U toku dana je artiljerija punim pogocima razorila sve važnije objekte u uporištu kao i sve jugoslovenske bunkere[28] oko uporišta. Uprkos tome što su bunkeri bili razoreni, naše jedinice se nisu mogle približiti bunkerima zbog toga što su bunkeri na dva sprata, opremljeni podzemnim rovovima, kuda se neprijatelj za vre-

" Odnosi se na Poljane nad škofjo Loko.

[a] Odnosi se na objekte stalne fortifikacije duž granične linije prema Italiji koje je izgradila bivša Jugoslavija.

me vatre artiljerije povukao, a kad je artiljerija prestala da đejstvuje, ponovo se pojavio u ruševinama bunkera i mitraljeskom vatrom sprečavao pristup naših jedinica. S obzirom na to izdali smo naređenje da artiljerija u toku dana što više razbije uporište a zatim da se noću izvrši juriš. Ukoliko bi, pak, neprijatelj u pojedinim utvrđenim gnezdima još pružao otpor, artiljerija bi otišla u neposrednu blizinu i tako razarala utvrđene tačke. Pošto je Vojkova brigada bila već prilično zamorena, te noći, smo u napad privukli i jedan bataljon Gradnikove brigade, koji je inače bio u rezervi i, u slučaju potrebe, vršio osiguranje na levoj obali Sore[29] u pravcu Poljana.

Noćni napad koji je izvršen 19/20. 12. zbog očajničkog otpora neprijatelja i zbog toga što nam je otkazala teška haubica, kao i brdski top, nije uspeo, pa ni ove noći nismo postigli ništa drugo sem što je neprijatelj bio proteran iz zgrade parohije, iz tri dalje otporne tačke u uporištu i iz svih jugoslavenskih bunkera, tako da smo 20. 12. držali u svojim rukama sve dominantne tačke a neprijatelj se držao samo još u nekoliko utvrđenih objekata kao što su: sokolski dom i zgrada parohije. U rasvit zore ponovo smo otpočeli artiljerijsku pripremu, te je oko podne uporište bilo već sasvim razoreno. Neprijatelj, ukoliko ga je još bilo, nalazio se samo u pojedinim bunkerima i podzemnim rovovima, pa su se jedinice već približavale pojedinim objektima da ih zauzmu i unište, jer nikotkuda se nije primećivao nikakav otpor. Iznenada se usred bataljona koji su se kretali između kuća i po ulicama pojavila dva tenka s pravca Škofja Loka — Poljane. Naši borci su odmah prešli u napad i jednog oštetili, drugi je, pak, brzo napao našu artiljeriju i otpočeo da obasipa ulice i zgrade snažnom vatrom, a istovremeno je i neprijatelj u uporištu ponovo postao aktivan.

Pošto nismo primili nikakvih izveštaja kakve su snage stigle iz Škofje Loke, to smo naredili produženje napada, ali smo bili iznenada sa pravca Poljana napadnuti u oba boka, pošto je neprijatelj zaobišao naše položaje te počeo da napada naše jedinice u bok i time prinudio da su se bataljoni koji su se nalazili na osiguranju morali nešto povući, a grupe koje su bile u samom uporištu morale su se pod borbom nešto povući na visinske položaje. Tako je neprijatelj uspeo da tenkovima i pešadijom stigne u Gorenju Vas i time spase okruženu posadu.[30]

* Odnosi se na r. Poljanska Sora.

[50] Neprijatelj je iz Škofje Loke, u pomoć uporištu u Gorenjoj Vasi, stigao na 20 kamiona, u jačini oko 600 ljudi, sa 3 tenka i 1 oklopnim automobilom (AIZDG, k. 238/11). Redakcija nije mogla utvrditi pripadnost ovih snaga.

Napad, njegovo izvršenje, dejstvo artiljerije i borbenost boraca bili su veoma dobri, te bi uporište svakako bilo zauzeto da Prešernova brigada nije propustila intervenciju [neprijatelja]. Pa ni to još ne bi bio razlog da rezervama ne zadržimo intervenciju na položajima oko Poljana samo da nas je Prešernova brigada blagovremeno obavestila o prodoru intervencije.

Pri ispitivanju ovog slučaja smo utvrdili da je Štab brigade učinio grešku što nije imao komandnog punkta s radiostanicom, već je imao radio-stanicu udaljenu 3 časa. Dalje, on nije poklanjao dovoljno pažnje mogućnosti da se neprijatelj pod okriljem noći ili uz žuborenje reke Sore, bilo obalom, bilo samom rekom, probije kroz blokadu, očisti minska polja a zatim, sledećeg dana, izvrši prodor. Štab brigade u tom pitanju nije bio dorastao svojim zadacima, pa je zbog toga neprijatelj uspeo da izvrši prodor i da nas iznenadi direktno u uporištu.

Uglavnom se pokazala visoka borbena sposobnost uprkos tome što je neprijatelj pružao ogorčen otpor, uprkos jako utvrđenim jugoslovenskim bunkerima, te veoma lošim vremenskim prilikama. Pored ostalih grešaka pokazala se i suviše mala odlučnost i samoinicijativa rukovodilaca a i nedovoljna povezanost sa artiljerijom, slaba procena situacije od pojedinih rukovodilaca, te premalo odlučna i slabo iskorištena situacija posle artiljerijskog gađanja. Rukovodioci kao i borci bili su mišljenja da već i sama artiljerija mora uništiti uporište. Ovo, pak, zbog nedostatka municije nije bilo moguće. Neprijatelj je imao veoma velike gubitke, a moral kod naših boraca je bio na takvoj visini da možemo smatrati da je napad na Gorenju Vas uspeo, jer je skoro sva posada bila uništena i, prema obaveštenjima koje smo primili iz Gorenje Vasi,Već pripremljena da podzemnim rovovima pobegne ka Sori te da se rekom probije iz uporišta.

Za vreme ofanzive na sektor XXX divizije takođe je XXXI divizija vodila borbe s neprijateljem koji je iz Idrije dvaput prodro do Otaleža a jednom do Zelina. U ovim borbama su u dva navrata uspele da neprijatelja okruže, ali se i kod ovih slučajeva primetio nedostatak osećanja procene situacije, kao i odlučnosti, te snažnog i smelog naleta s ciljem da se neprijatelj pregazi. Tako je neprijatelj iskoristio našu neodlučnost te se probio iz obruča na polazne položaje.

Italijanska brigada »d'Assalto Triestina« se u vreme ofanzive baš nalazila na sektoru prema Gorici, sa bataljonima u Trnovom i na Krnici.[31] Ovakav raspored dali smo joj zbog toga što je, zbog odsutnosti 19. i 18. SNOUB, ovaj sektor ostao prazan. Za vreme ofanzive smo bataljonu u Trnovom odmah dodelili i Zaštitni bataljon DK, koji je preuzeo glavnu ulogu, dok se brigada odmah počela povlačiti u pozadinu. Zbog neizdržljivosti, loše ishrane i opreme, neki manje jaki borci su izgubili nadu i dezertirali. Ukupno ih je dezertiralo oko 30, dok je sada situacija u brigadi opet normalna. Drugih gubitaka [brigada] nije imala a u borbenom pogledu je slaba.

III

OŠB,[3:] ŠO[33] i JBO[34] su u toku ovo pola meseca vodili manje borbe s neprijateljevim patrolama na terenu, a uglavnom su veoma pojačali minersko-sabotažne akcije na prugama. Tačni podaci se vide iz izveštaja operativnog odseka.[35]

IV

Ukupni gubici neprijatelja od 15. 12. 44. do 1. 1. 45. su sledeći:
mrtvih 404, ranjenih 259, zarobljenih 15, ukupno izbačenih iz stroja 678.

Zaplenjeno:	*Uništeno:*	*Oštećeno:*
30 pušaka	45 vagona	*25* puta žel. pruga
2 mitraljeza	13 lokomotiva	2 puta drum
top 47 mm	6 bunkera	11 lokomotiva
50 granata	8 zgrada	92 vagona
2 pištolja	tenk	11 mostova
10 konja	vagon benzina	4 kamiona
	top	1 tenk
	automobil	1 oklopna kola
	više žel. objekata	
	telef. stubova	

[21] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.
[33] Operativni štab za Benečiju. Zvaničan naziv je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko.
[53] Škofjeloški NOP odred
[34] Jeseničko-bohinjski NOP odred
[35] Vidi dok. br. 21.

Sopstveni gubici:

mrtvih 51, ranjenih 128, zarobljenih 5,
nestalih 298 (od toga 55 iz 17. brig, i 130 iz Dopunskog bataljona XXX divizije).
Izgubljeno: 1 top, 1 laki minobacač, 1 protivtenkovska puška, 2 automata, 1 teški mitraljez, 6 puškomitraljeza i 9 pušaka.

Mitraljezi su bili izgubljeni pre svega zbog toga što su borci pustili neprijatelja u neposrednu blizinu, ali kako zbog velike hladnoće mitraljezi nisu radili, neprijatelj je uspeo da jurišem ove zapleni ili su pak bili uništeni od minobacačke vatre neprijatelja. Top smo izgubili pri napadu na Gorenju Vas, kad su tenkovi prodrli i top potpuno razbili i držali ga pod vatrom tako da naše jedinice nisu mogle do njega.

U pogledu nestalih napominjemo da su to pre svega novomobilisani koje smo imali u dopunskim bataljonima a koji su dezertirali zbog ofanzive, nedovoljne opreme i velike hladnoće. Treba imati u vidu i to da nisu primali dovoljno hrane i da ih nismo mogli razmestiti po zgradama, jer su sela na sektoru XXX divizije sva spaljena tako da nemamo prostora ni za smeštaj operativnih jedinica. Ove dezertere ćemo većinom sve pohvatati, jer nisu prebegli okupatoru, već su otišli svojim kućama, pa smo od ovih već 70 ponovo primili.

Poslednjih dana se, po našem naređenju, italijanska divizija »Garibaldi« prebacila iz zapadne Benečije i zaposela položaje na šentviškoj planoti. Prilikom prelaženja preko Baške grape je imala 6 mrtvih i oko 30 ranjenih.[34] Broji približno 1200 ljudi. Detaljnije izveštaje o njenom stanju, naoružanju, organizaciji i reogranizaciji dostavićemo vam odmah čim ih od njih primimo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: V. Avbelj[37] M. P. Komandant pukovnik: Stane[33]

[34] Podrobnije o tome vidi dok. br. 44.

" Viktor Avbelj

M Stane Potočar

BR. 32

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRACIC« OD 5. JANUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U DECEMBRU'

ŠTAB
XIII U. B. »M. BRACIC«
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 5. 1. 1945.

Predmet: Izvod iz izveštaja
od 7. 12. 44. do 5. 1. 45.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA O BORBAMA OD 7. 12. 44. DO 5. 1. 45. KOJE JE VODILA XIII U. B. »M. BRACIC«

Brigada je dobila naređenje da 7. 12. 44. iz Savinjske doline, sa sektora Nazarje — Suho Polje,[2] krene pravcem Lipa[3] — Nova Reber u Šmartno[4] kod Rimskih Toplica i preko Savinje na teritoriju Kozjanskog vojnog područja s novim zadacima.[5]

Brigada je pošla 7. 12. 44. sa sektora Nazarje — Pusto Polje u 1,30 časova noću preko Šmartna ob Dreti na Novu Reber, kamo je brigada stigla u 8 časova ujutro.

Naveče u 7 časova pošla je iz Nove Reberi preko Špitaliča i Motnika, prešla preko glavnog druma Vransko — Trojane i stigla na sektor Marija Reka u 10 časova ujutro.

U 5 časova posle podne 8. 12. 44. brigada je otišla na područje Šmohora, kuda je stigla u 5 časova ujutro 9. 12. 44.

Naveče u 4 časa je produžila put sa zadatkom da se u Šmarjeti kod Rimskih Toplica probije preko mosta na Savinji.

Pri prelasku preko mosta naišli smo na neprijateljevu zasedu, koju je brigada jurišem proterala. Naši gubici iznose samo nekoliko mrtvih na mostu, to jest 6 davljenika, 10 ranjenih: 2 teže, 8 lakše. Utrošak i gubitak municije pri prelasku preko mosta na Savinji je sledeći: za mitraljeze 6700 metaka, za puške 7,000 metaka, za bacače 69 mina, za automate 1551

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.
[3] Omaška; treba: Pusto Polje.
[3] Prcdeo, 5 km severozapadno od Vranskog.
[4] Omaška; treba: Šmarjeta.
[5] Štab 14. NOU divizije naredio je 6. decembra 1944. da se brigada prebaci na područje Kozjanskog i vrši akcije na neprijateljeve komunikacije (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 98).

metak, za bazuku 19 mina, za protivtenkovsku pušku 65 metaka i 4 bombe.[6]

Po prelasku preko Savinje brigada je otišla na sektor Sv. Lenart[7] iznad Laškog, gde je ostala na odmoru 2 dana.

11. 12. 44. brigada j? otišla u rejon sela Lašče.[8]

12. 12. 44 ostali smo na istom sektoru. Primećeni su bili pokreti neprijatelja, te smo se sukobili s neprijateljem: kolona od 32 čoveka se 500 m ispred položaja I bataljona razvila u strelce. Pustili smo ih do na 50 m a zatim je na njih otvorena vatra i izvršen juriš. Neprijatelj se u paničnom bekstvu povukao.

Druga kolona, od 120 ljudi, vatrom iz mitraljeza, pušaka i bacača je napala 3. četu I bataljona, te je, po padu mraka i magle, bila naterena u bekstvo. Gubici neprijatelja: 4 mrtva, 10 ranjenih, što se moglo ustanoviti, a gubici su veći. Naših gubitaka nije bilo. U drugom sukobu je neprijatelj imao 35 mrtvih. Zaplenjeno: 1 puška, 150 metaka i 1 par cipela. Utrošeno je 19 mina za teški minobacač, 50 mina za laki minobacač i 1900 metaka za puškomiteraljeze.

13. 12. 44. prebacio se štab brigade sa I bataljonom na sektor Dobja.' III bataljon i Inž. teh. četa su ostali na sektoru Lašča. Pri transportovanju ranjenika u bolnicu je 3. četa III bataljona naišla na švapsku zasedu te se vratila u Lašče. Drugog dodira s neprijateljem nije bilo. U pomoć 3. četi, koja je bila napadnuta, stigla je 2. četa III bataljona, pa su tako bili spaseni i ranjenici, sem jednog kojeg su ustaše ubile.

14. 12. 44. brigada je bila raspoređena: 1 i IV bataljon na Dobju a II i III bataljon na starim položajima.

15. 12. 44. Stab, I i IV bataljon u Dobju, II i III bataljon na starim položajima. Pokreti neprijatelja: različite patrole neprijatelja jakosti od 30 do 100 ljudi, pravcem Planina[1c] — Dobje. Dodir s neprijateljem: 2. i 3. četa I bataljona i Jurišni bataljon su krenuli u akciju protiv neprijatelja koji je hteo da napadne Dobje, te ga jurišem proterali preko naselja Ravne," Tajhte i Loke,'[2] nakon čega se neprijatelj povukao u Planinu. Gubici neprijatelja nisu poznati. Naših gubitaka nije bilo. Oko 9 časova pošla je kolona od oko 150 ljudi iz Jurkloštera preko

* Podrobnije o borbi prilikom prelaska preko Savinje vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 109.

[7] Sada: Vrh na Laškim.

' Omaška; treba: Leše, zaselak, 6,5 km istočno od Laškog.

' Sada: Dobje pri Planini.

[10] Odnosi se na Planinu pri Sevnici.

" Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije pronađeno.

" Odnosi se na Loke pri Planini.

Marofa — Blatnog Vrha — Jesenika — Spodnjeg Večjeg Brda[13] i drumom u blizini sela Tajhte, gde se sukobila s našim jedinicama, koje su neprijatelja naterale na panično bekstvo. Oko 10 časova pre podne krenulo je oko 100 do 150 ustaša preko Gračnice i Loka u pravcu naših položaja, gde su ponovo bili odbijeni i panično se povukli.

16. 12. 44. Brigada je sebi postavila zadatak da protera neprijatelja s Planine i time spreči dalju paljevinu i pljačku na oslobođenoj teritoriji Kozjanskog vojnog područja. Štab brigade u Dobju, I bataljon na položajima u pravcu Planine, II bataljon na položaju iznad Sv. Vida[14] i kod Sv. Križa, III bataljon — 1. četa na položajima od Blatnog Vrha do Marofa, 2. četa na položaju preko druma Jurklošter — Planina, 3. četa kod štaba brigade u Dobju, Inž. teh. četa kod štaba brigade u Dobju, IV bataljon na položajima Planina iznad Gračnice. Napad na Planinu je bio koncentričan, te je otpočeo u 7,30 časova napadom na zamak, koji je bio zauzet nakon borbe od 10 minuta. Jurišni bataljon je napao četvrt časa kasnije, te se probio do prvih zgrada u samoj Planini. Pošto je neprijatelj snažnim naletom presekao vezu između 2. i 3. čete I bataljona, koje su jurišale od crkve u Planini prema varošici, te im na taj način zašao za leđa, morao se I bataljon nakon žestoke borbe povući na polazne položaje. Bataljon je nakon toga zaposeo nove položaje preko druma iznad sela Gračnica i s tih položaja se zatim povukao na Dobje. II bataljon je zauzeo položaje iznad Sv. Vida i kod Sv. Križa. U 7 časova došao je u dodir s neprijateljem koji je u jačoj koloni nastupao od Sv. Vida prema Planini. Jurišem su 2. i 3. četa proterale neprijatelja do Sv. Vida.

III bataljon. Zbog nadmoćnosti neprijatelja, 1. i 2. četa su se povukle na položaje kod sela Jesenik, gde su zadržale neprijatelja sve dok nije stiglo naređenje za povlačenje u sastav brigade u Dobju. IV bataljon je napao neprijatelja levo od Gračnice, zauzeo u Planini nekoliko kuća a zatim je primio naređenje za povlačenje. Gubici neprijatelja: 140 mrtvih i ranjenih ustaša, a gubici su verovatno bili veći. Naši gubici: 4 mrtva, 14 ranjenih, 28 nestalih (16 se vratilo).

Zaplenjeno: 300 metaka mauzer, 1 sanduk (12 tromblona). Utrošeno: 5610 metaka za puške i mitraljeze, 900 metaka za automate, 2 ručne bombe; uništena 1 puška; 1 automat ostao na položaju. Nedostaje 12 pušaka i 1 mitraljez."

[11] Spodnje i Zgornje Večje Brdo; sada: Večje Brdo.

[14] Sada: Šentvid pri Planini.

[15] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 5.

17. 12. 44. brigada je krenula na sektor Sv. Valentin. Neprijatelj nije vršio pokrete. Dodira s neprijateljem nije bilo.

18. 12. 44. Brigada je ostala na sektoru Sv. Valentin.

19. 12. 44. Pokret na sektor Sv. Stefan." Stab brigade sa svim bataljonima kod Sv. Štefana.

20. 12. 44. Brigada je krenula na sektor Ravnica'[7] kod Zusema. I bataljon kod Sv. Stefana, II bataljon kod Sv. Ane, III bataljon u Hrastju, IV bataljon u Ravnici. Pokreti neprijatelja: kolone veće i manje jačine iz Jurkloštera za Planinu i 2 kolone jačine od po 30 ljudi u pravcu Gorice'[8] a 1 patrola od 40—50 ustaša preko Prevoja prema Zagorju. Dodira s neprijateljem nije bilo.

21. 12. 44. Razmeštaj brigade. Stab brigade, III i IV bataljon u Ravnici, I bataljon u Bukovju," II bataljon kod Sv. Helene,[20] Inž. teh. četa kod štaba brigade. Pokreti neprijatelja: razne kolone iz Pilštanja, jačine od 150 ljudi, preko Prevorja na grebene iznad Zegarja.[21] Na putu iz Celja u Sv. Jurij[22] 10 kamiona sa oko 300 ljudi i 6 putničkih automobila.
Dodir s neprijateljem: U 13 časova je neprijatelj iznenada napao položaje III i IV bataljona vatrom teškog oružja i mitraljeza. Zbog nepovoljnih položaja bataljoni su se povukli. IV jurišni bataljon sa štabom brigade ka Sv. Heleni. Švabe su izbile u sela Hrastje i Ravnica, pljačkali po kućama i zatim sela napustili. III bataljon se po odlasku Švaba vratio u selo a u 22 časa je zaposeo položaje kod Zusema. Gubici neprijatelja nisu poznati. Naši gubici 2 ranjena i 1 mrtav.

22. 12. 44. Štab brigade sa III i IV bataljonom kod Zusema, I i II bataljon kod Sv. Helene, Inž. teh. četa kod štaba brigade. Dodir s neprijateljem: II bataljon je u 18,30 časova bio koncentrično napadnut s tri strane. Glavni napad je bio usmeren u pravcu crkve Sv. Helena. Neprijatelj je bio odbijen, nakon čega se, u 22 časa, bataljon vratio u sastav brigade na sektor Kalobje.
Gubici neprijatelja nisu poznati. Naši gubici 2 mrtva, 3 ranjena. Utrošeno municije za puške i mitraljeze 1556 a za automate 180 metaka.

23. 12. 44. Štab brigade sa I bataljonom se nalazio u Kostrivnici a ostali bataljoni na Kalobju. Dodir s neprijateljem:

" Sada: Vinski Vrh pri Slivnici.
" Zaselak, 7 km severoistočno od Planine pri Sevnici.
" Sada: Gorica pri Dobjem.
" Sada: Bukovje v Babni Gori.
[30] Naselje Sv. Helena i Javorje; sada: Javorje.
[21] Odnosi se na Zg. i Sp. Žegar; sada: Žegar.
[22] Sada: Sentjur pri Celju.

patrola jačine 5 ljudi naišla na neprijatelja jačine 30 ljudi. Naša parola se povukla. Zaseda z blizini napala je neprijatelja i naterala ga na bekstvo.[23] Gubici 2 mrtva, 1 ranjen. Utrošeno 150 metaka za puške i mitraljeze, te 2 mine.

24. 12. 44. Štab brigade, II i IV bataljon kod Sv. Ruperta,[24] I bataljon kod Velike Breze, III bataljon na Bezgovnici. Dodira s neprijateljem nije bilo.

25. *12. 44.* na starim položajima.

26. 12. 44. Štab [brigade] sa II i IV bataljonom kod Sv. Štefana, I bataljon u Volčjoj jami, III bataljon na Lekmarju, Inž. teh. četa na Babnoj Gori. Neprijatelj nije vršio pokrete.

27. *12. 44.* Brigada je noću 26/27. 12. izvršila pokret sa sektora Sv. Stefan na sektor Tolsti Vrh, te je pri tome morala preći preko pruge Grobelno — Krapina kod Gorenje Vasi između Šmarja[25] i Grobelna, i preko druge železničke pruge, duplog koloseka, južno od Lipoglava u blizini Doboveca.[26] Pre prelaska preko pruge duplog koloseka prethodnica II bataljona je naišla na neprijateljevu patrolu od 20 ljudi. Švapska patrola je otvorila vatru na našu prethodnicu, koja je, pak, Švabe jurišem proterala. Prelazak preko pruge izvršen je neometano. Gubici neprijatelja nisu poznati, naši gubici 1 ranjen.

28. 12. 44. Štab brigade sa I i IV bataljonom, Inž. teh. četom na Tolstom Vrhu, II bataljon kod Zoreca,[27] III bataljon kod Spodnjih Slemena. Dodira s neprijateljem nije bilo. Naveče su il i III bataljon pošli u akciju — miniranje pruge i napad na voz između Ponikve i Lipoglava.

29. 12. 44. Štab brigade sa I i IV bataljonom i Inž. teh. četom je izvršio pokret na Kamnu Goru, II bataljon na Sojeku, III bataljon na Zg. Slemenima. Noću 28/29. 12. su II i III bataljon uz pomoć Inž. teh. čete minirali železničku prugu između Ponivke i Doboveca i napali voz, koji su jurišem zauzeli i pri tome zaplenili mnogo vojnog materijala i intendantske opreme. Ostatak ovog i voz su zapalili. Za slučaj potrebe, poseban izveštaj o toj akciji se prilaže.[28]

30. 12. 44. Brigada na starim položajima, III bataljon se premestio na Zg. Slemene. U 10,30 časova je neprijatelj iznenada napao selo Zg. Slemene, u kome su se nalazile 2. i 3. četa

[33] O angažovanim snagama neprijatelja na području Kozjanskog u decembru 1944. vidi dok. br. 27.

[34] Sada: Breze.

[35] Odnosi se na Smarje pri Jelšah.

[36] Sada: Dobovec pri Ponikvi.

[37] Imanje, 4,5 km južno od Slovenskih Konjica.

[31] Vidi dok. br. 23.

i Štab III bataljona. Napad je izvršio snažnom mitraljeskom vatrom s pravca Sp. Slemene. Nakon kratke borbe i posle uspešnog manevra 2. i 3. čete uspeli smo da neprijatelja izbacimo jurišem iz sela.[29] Borba je završena u 15 časova. Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 3 ranjena.
Naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena.
Utrošenu: 220 metaka za mitraljeze, 104 metaka za puške, 110 metaka za automate.

31. 12. 44. Štab brigade, II i III bataljon su krenuli preko dva druma na sektor Velike Ravne. I i IV bataljon su ostali na starim položajima sa zadatkom da miniraju prugu. U svojoj ekonomskoj akciji, II bataljon je u Škofjoj Vasi zaplenio 230 ćebadi, 30 m [pogonskog] kaiša, 1 harmoniku, 1100 RM i nešto kancelarijskog materijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:™ Operativni oficir:[3'] Komandant-kapetan:[32]

" Redakcija nije ustanovila koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

[30] Politički komesar je bio Ivan Dolničar Janušik.

[31] Operativni oficir je tada bio Vinko Simončič Gašper.

[33] Komandant je bio Milenko Knežević.

BR. 33

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 5. JANUARA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZOxNE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U DECEMBRU'

ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, dana 22. 12. 1944.[2]

Petnaestodnevni izveštaj
od 22. 12. 44. do 5. 1. 1945.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Operativni odsek

22. 12. 1944. Štab LO[2] je sa I i II bataljonom izvršio pokret na nove položaje, i to na Lamprehtov vrh, 2 km jugozapadno od kote 732.

Neprijatelj nije primećen.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. OC[4] izveštava: Dana 19. 12. 1944. su naši saveznici bombardovali most kod Špilja, i to na pruzi Špilje — Ljutomer. Saobraćaj je privremeno u potpunosti obustavljen. Noću 18/19. 12. 1944. je na pruzi Maribor — Celje naišao na minu voz i iskočio iz šina. Saobraćaj je na oba koloseka bio obustavljen 8 časova. Dana 20. 12. 1944. je bio ponovo na istom mestu izbačen iz šina voz, te je bio saobraćaj na jednom koloseku obustavljen 12 časova.

U okolini Maribora, Hoča i Radvanja se momentano nalazi oko 50 protivavionskih topova, uglavnom kalibra 8,8 cm.

23. 12. 1944. Štab LO sa I i II bataljonom se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Dana 22. o. m. u 18 časova je krenuo preko Drave stari Lackov odred.[5] Od novog odreda je za osigu-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.

[3] Greška; treba: 5. januara 1945, što se vidi iz daljeg teksta izveštaja.

[3] Lackovog odreda

[4] Obaveštajni centar

[5] O reorganizaciji Lackovog NOP odreda vidi dok. br. 8.

ranje starog odreda otišla ka Dravi jedna patrola od 19 ljudi. Pomenuta patrola ni je naišla na neprijatelja te se 23. 12. 1944. u 4,30 časova vratila. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Druga četa II bataljona je pošla u zasedu na glavni drum Maribor — Dravograd, i to duž puta Brezno — Marenberg- s ciljem da tu sačeka vojne automobile, napadne ih i uništi. Patrola je bila u zasedi od 10 do 17 časova. U 1 i časova je sa pravca Maribora najpre naišao putnički automobil, na koji je zaseda otvorila vatru misleći da je to policijski. Auto je bio pogođen te se odmah zapalio i preturio, a iz njega su ispali jedan čovek i jedna žena. Naknadno se saznalo da su to bili sreski vođa iz Maribora Dobocky i njegova žena. Na saslušavanju pomenutih ovi su izjavili da je on lekar a ona njegova supruga. Oboje je ranjeno, i to imaju prostreljene obe noge iznad kolena. Drugi putnički automobil je stigao u 12,30 časova s pravca Marenberga. Pošto je zaseda mislila da je to automobil Crvenog krsta, nije ga napala. Ipak se automobil zaustavio kod razbijenog automobila, te su iz njega izašla tri policajca, na koje je odmah otvorena vatra. Policajci su uspeli da zauzmu zaklon odakle su ispalili rafal iz automata a zatim su pobegli. U automobilu su pronađena dva prazna okvira, koja su zaplenjena, a auto je zapaljen i tako uništen. Patrola je u 17 časova krenula u pravcu logora, kamo je stigla u 21 čas. Naša patrola nije imala nikakvih gubitaka. U odred su stigla 2 nova borca sa sektora V[7] i I/c,[8] oba u vojničkim uniformama.

24. 12. 1944. Štab LO sa I i II bataljonom se nalazio na istom položaju kao proteklog dana.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Dana 23. 12. 1944. u 22 časa uveče bio je streljan jedan drug koji je pokušao da dezertira s puškom.

[6] Sada: Radije ob Dravi.

[7] Sifrovani naziv za područje Pohorje — Maribor (vidi AIZDG, k. 332 a/II).

' Sifrovani naziv za područje Domžale — Zidani Most. Slovo c označava određen rejon na tom području (vidi AIZDG, k. 332a/III). Međutim, ova oznaka je pogrešno upisana i verovatno se odnosi na sektor VI, tj. područje Kozjaka.

I bataljon je otišao u ekonomsku akciju.
U bataljon je stigao jedan novi borac sa sekt. VII.*

25. 12. 1944. Štab LO sa 1 i II bataljonom je izvršio pokret u selo Sv. Duh na Kozjaku.
Neprijatelj nije primećen.
Bataljoni su imali odmor, sem straža i zaseda. I bataljon, koji je sinoć krenuo u ekonomsku akciju, vratio se danas u 13 časova. U ekonomskoj akciji je zaplenjeno landvahovcima'[0] 5 austrijskih, 4 italijanske i 1 francuska puška, dalje 85 metaka, 2 vojnička šinjela i 3 kompletna vojnička odela.
Vratila se jedna minerska patrola koja je bila upućena na miniranje pruge. Patrola svoj zadatak nije izvršila, jer je pruga jako osigurana i neprijatelj mnogo nadmoćniji. Patrola je samo jednom uspela da minira prugu a i tada bez uspeha, jer su detonatori sabotirali. Patrola je izvršila i ekonomsku akciju te u odred donela nešto hrane za ishranu ljudstva, a sem toga je razoružala i jednog čuvara zatvora, kome je oduzela jedan pištolj i dva odela.[11] Jedna minerska grupa još se nalazi na terenu. Danas je ponovo upućena grupa sa zadatkom da minira železničku prugu Maribor — Št. Ilj[12] — Grac.

26. 12.1944. Štab LO, I i II bataljon su se nalazili na istom položaju kao juče.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Naveče u 20 časova je u školi na [Sv.] Duhu održan miting koji je bio veoma dobro posećen od strane civilnog stanovništva, te je dobro uspeo. Civilno stanovništvo je s pažnjom pratilo pro-

' šifrovani naziv za područje Ptujsko polje — Slovenske sorice (vidi AIZDG, k. 332 a/II).

[w] Seoskim stražarima. Redakcija nije mogla utvrditi gde je ova akcija izvršena. _

" Osamnaestog decembra 1944. je 1. četa 2. bataljona upućena u rejon Sv. Križa (sada: Gaj nad Mariborom) sa zadatkom da vrši akcije. Ona je 20. decembra upala u zamak u Svečini, oslobodila 10 kažnjenika, razoružala stražara i zaplenila sanitetski materijal; sledećeg dana je na drumu Maribor — Zgornja Kungota zaustavila kamion i njime se odvezla u Počehovu, gde je izvršila rekviziciju u trgovini i zaplenila odela, štofove i živežne namirnice (AIZDG, k. 337/IV).

" Sada: Sentilj v Slovenskih goricah.

gram koji su izvodili naši drugovi i drugarice. Posle programa je bila zabava sa igrankom.

27. 12. 1944. Štab LO sa I i II bataljonom je u 4 časa ujutro izvršio pokret na Žavcerjev vrh, 1 km zapadno od kote 704.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Jedna patrola je upućena u ekonomsku akciju, te je donela nešto namirnica za ishranu vojske.
Jedna patrola je bila upućena u Slovenske gorice na mobilizaciju novih drugova. Dva druga obaveštajca su razoružala i svukla jednog verkšuca,[13] kome su oduzeli uniformu i jedan pištolj.

28. 12. 1944. Štab LO se sa I i II bataljonom nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je odrežana vojna i politička nastava. Patrola od 4 druga je otišla u ekonomsku akciju, te je donela nešto hrane.
Kod Sv. Križa'" na Kozjaku je naveče u 20 časova održan miting, koji je posetio velik broj civilnog stanovništva. Miting je uglavnom dobro uspeo. Posle programa održana je zabava sa igrankom. Sa sektora VI stigla su 24 mobilisana druga.

29. 12. 1944. Štab LO sa I i II bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Ćeta koja je bila upućena u Slovenske gorice se vratila i dovela 39 mobilisanih drugova sa sektora VII. Došla su i dva dobrovoljca Slovenca koja su dezertirala iz nemačke vojske. Stigla su iz Graca. Obojica su u uniformama, bez oružja.

30. 12. 1944. Štab LO je sa I i II bataljonom izvršio pokret na Vurmat, kota 797.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Neprijatelj nije bio primećen.
U prekomandu preko Drave upućena su 53 druga a za njihovo osiguranje pri prelasku preko Drave pošla je jedna četa, koja se vratila u 3 časa 31. 12. 1944.

" Fabričkog stražara
[14] Sada: Gaj nad Mariborom.

Stiglo je 9 mobilisanih drugova sa sektora VI i 2 dobrovoljca dezertera iz nemačke vojske, obojica u uniformama, a jedan s pištoljem. Jedan je Slovenac a drugi Austrijanac. Došla su iz Insbruka. U prekomandu je otišlo 9 drugova.

31. 12. 1944. Štab LO je sa I i II bataljonom izvršio pokret u selo Kapla na Kozjaku.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
U odred je stiglo 5 dobrovoljaca (sa sektora VII tri), jedan dobrovoljac je pobegao iz Beča, gde je radio i jedan Rus koji je dezertirao iz nemačke SS vojske. Taj je došao u uniformi a sa sobom je doneo jednu pušku »mauzer« sa 85 metaka. Osim toga, sa sektora VI je stiglo 6 mobilisanih drugova.
Uveče je odred imao drugarsko veče.
U 19 časova 30. 12. 1944. vratila se iz Slovenskih gorica minerska grupa koja je 23. 12. 1944. bila upućena na miniranje pruge. Pomenuta grupa nije minirala prugu jer, zbog bombardiranja pruge od savezničkih aviona, ne ide nijedan voz.
OC izveštava da je 27. 12. 1944. ponovo bio bombardovan Maribor. Tom prilikom su saveznici srušili fabriku »Kovina DD«, gde je bilo zaposleno 200 radnika, i uništili hemijsku fabriku »Reich«. Na železničkoj stanici Tezno stajao je vojni transport od 45 vagona, od kojih je 15 bilo uništeno. Pogođena su bila i dva protivavionska vatrena položaja. Na dužini od 300 metara je oštećena Ptujska cesta, na kojoj je saobraćaj bio obustavljen 96 časova. Pruga Maribor — Grac — Beč je teško oštećena, te je ovog časa saobraćaj obustavljen.

1. 1. 1945. Štab LO sa I i II bataljonom nalazio se na položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Stigla su dva nova borca mobilisana na sektoru VI, u civilnim odelima.

[2.] 1. 1945. Štab LO je sa I i II bataljonom izvršio pokret na Kaplu, 1 km istočno od kote 805.
Neprijatelj nije bio primećen.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

U odred su stigla 3 nova draga — dobrovoljca sa sektora VI (2), a jedan je Hrvat, koji je pobegao s rada iz Beča.

OC izveštava: Jedna patrola našeg odreda je uhvatila jednog esesovca, Ukrajinca, iz uporišta Unterhaag u Austriji. Pomenuti je dezertirao iz jedinice i lutao po Kozjaku. U Ruše kod Maribora stigla je protivavionska artiljerija.

3. 1. 1945. Štab LO se nalazio sa I i II bataljonom na istom položaju kao prethodnog dama.

Neprijatelj nije bio primećen.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

4. 1. 1945. Štab LO je sa I i II bataljonom izvršio pokret na Pašnik'[5] na Kozjaku.

Po batalojnima je održana vojna i politička nastava.

Štab odreda je sa I i II bataljonom u 17 časova krenuo na nove položaje 3 km jugoistočno od Javnika[14] — Eibisvvalda — u Austriji. I i II bataljon dobili su zadatak da napadnu uporište u Javniku.[17]

Zadatak I bataljona je bio da zauzme uporište, zamak i školu. Zadatak II bataljona je bio da zaposedne drumove prema Wiesu [Vizu], Oberhaagu i Marenbergu.

Bataljoni su stigli, svak na svoje mesto, u 23 časa. Ubrzo zatim je naša zaseda u pravcu Marenberga naišla na neprijateljevu patrolu od 3 folksšturmovca naoružana puškama. Zaseda je neprijateljevu patrolu zaustavila na nemačkom jeziku, dva od njih su podigla rake, dok je treći pobegao. Patrola je razoružana, te su zaplenjene 2 puške i 80 metaka. Oko 3 ćasa ujutro 5. 1. 1945. ponovo je došla patrola od 2 folksšturmovca, koja su opet bila razoružana. Zaseda koja se nalazila u pravcu Viza je 5. 1. o. g. u 3 časa napustila svoje položaje i vratila se u logor odreda. Pomenuta patrola je naišla, odnosno pala u zasedu kod Hörmsdorfa

[15] Na karti 1: 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije pronađen.

[14] Slovenački naziv naselja je Ivnik.

[17] Redakcija nije mogla utvrditi koje su se neprijateljeve snage nalazile u uporištu Ivnik (Eibiswald).

[Hermsdorfa]. Neprijateljeva zaseda, koja je brojila oko 40 policajaca i SS vojnika i bila naoružana sa 4 mitraljeza više automata i puškama, otvorila je vatru na našu zasedu. Naša zaseda je odgovorila vatrom, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja i nepovoljnog terena povukla prema Vizu. Neprijatelj je progonio našu zasedu nekih 10 km, sve do blizu Schwanberga [Svanberga], gde smo neprijatelju zaturili trag. Odavde je patrola krenula južno od Svanberga i zaustavila se u šumici severozapadno od Javnika, kamo je stigla 5. 1. 1945. oko 12 časova. Oko 15 časova je zaseda otišla do obližnjeg seljaka, gde se zadržala do 17 časova, a zatim pošla prema logoru odreda, koji je, pak, u 17 časova već napustio taj logor i otišao na nove položaje. Zaseda je tu zanoćila, te se 6. 1. 1945. u 9 časova vratila u odred.

Zaseda prema Oberhaagu bila je postavljena u selu Hörmsdorfu. Tek što je u 23 časa stigla na svoje mesto, već je. naišla na neprijateljevu patrolu od 10 folksšturmovaca i policajaca, naoružanu puškama i automatima. Naša zaseda je neprijatelja zaustavila na nemačkom jeziku, te su 3 od njih podigli ruke, dok su ostali hteli da pucaju. Pošto je naša zaseda bila brža, ona je prva otvorila vatru i pri tome ranila jednog policajca. Neprijateljeva patrola se razbegla i odgovorila vatrom. Trag krvi ranjenog policajca vodio je pozadi jedne zgrade, odnosno u jednu drvaru, gde su ovog i pronašli. Pomenutom je zaplenjen jedan automat sa 160 metaka, jedna puška, jedan pištolj, kompletno odelo sa šinjelom. Zatim je zaseda otišla u obližnju šumicu poviše sela, gde je ostala do pola 3 časa a zatim se ponovo vratila u selo Hörmsdorf, gde bi morala da izvrši rekviziciju u prodavnici i gostionici. Tek što je otvorila vrata prodavnice, stigao je iz Javnika neprijatelj od oko 30 ljudi, koji je otvorio vatru na naše borce. Zbog nepovoljnog terena naši su se povukli iz sela u pravcu Oberhaaga, gde je došlo do borbe. Neprijatelja su dva puta napali, ali ga nisu mogli proterati iz sela, pa su se u 4 časa povukli i krenuli u logor, kamo su stigli u 5 časova ujutro.

I bataljon je polako i obazrivo nastupao prema Javniku, gde bi trebalo da izvrši dobijeni zadatak.

Kad je stigao u blizinu varošice, naišao je na neprijateljevu patrolu od 5 folksšturmovca naoružanih puškama. Neprijateljeva patrola je odmah otvorila na naše vatru i time alarmirala celu varošicu Javnik. Pošto su naši odgovorili vatrom, neprijateljeva patrola se povlačila u varošicu. Naši su stigli u neposrednu blizinu varošice, gde je neprijatelj zaposeo svoje položaje. U borbi koja je tu otpočela neprijatelj se polako povlačio prema uporištu. Tu je neprijatelj imao vanredno dobre položaje i utvrđenja koja naši nisu mogli savladati zbog velikih žrtava koje bi tu nastale, pa još ni tada ne bi stigli u uporište. Borba je trajala 2 časa, a kako je bilo sve uzalud naši borci su se povukli i krenuli prema logoru. Neuspeh treba u prvom redu pripisati tome što smo imali veoma nepovoljne položaje, što je bila mesečina i što je uporište bilo veoma snažno utvrđeno. Značajan razlog za naš neuspeh je i taj što su naši naišli na neprijateljevu patrolu, pa je time bila alarmirana cela varošica, te je neprijatelj, koji je stanovao i po civilnim zgradama, mogao blagovremeno zauzeti svoje položaje.

Neprijateljevi gubici: 1 mrtav i više ranjenih — tačnih podataka još nemamo.
Naši gubici: 1 mrtav.

Gubici neprijatelja u oružju: 5 pušaka, 160 metaka, 1 automat sa 160 metaka, 1 pištolj, 2 bombe, 1 kompletno odelo sa šinjelom.
Naši gubici u oružju: nikakvi, sem municije koja je bila utrošena.
Neprijatelj je pružao veoma snažan otpor, naročito zbog toga što je imao dobre položaje.
Naši su borci pokazali veliku hrabrost.

Naš kao i neprijateljev moral bio je dobar, što proizilazi iz napred pomenutog.

1.1945. Štab LO sa I i II bataljonom je izvršio pokret na nove položaje Brezni Vrh, 1 km jugoistočno od kote 890.

I bataljon je zaposeo položaje, ali neprijatelj nije bio primećen.
Jedna patrola je krenula u ekonomsku akciju i 6. 1. 1945. donela nešto namirnica za ishranu ljudstva.

Pre podne su bataljoni imali odmor.
Minerska grupa još se nije vratila, zbog čega vam ne možemo dostaviti izveštaj o njenim akcijama.[18]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant-poručnik: Operat. oficir:"
Škufca Jože

BR. 34

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »LJUBO ŠERCER« OD 6. JANUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O EKONOMSKOJ AKCIJI U SLOVENSKOJ BISTRICI[1]

ŠTAB
II SNOUB »U. ŠERCER«
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, dana 6. 1. 45.
Br. 7
Predmet: Ekonomska akcija u Slov. Bistrici.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

Na položaju

Noću 4/5. 1. 45. su 2. i 4. bataljon ove brigade izvršili ekonomsku akciju na tvornicu rublja u Slovenskoj Bistrici. Pre početka akcije je odeljenje 4. bataljona miniralo gvozdeni električni stub i pretesterisalo 3 telefonska stuba, zbog čega je došlo do zamračenja u gradu a bila je prekinuta i telefonska veza. Odmah zatim je brigada zasedama osigurala sve drumove i prilaze koji bi okruženim neprijateljevim jedinicama u gradu omogućili pristizanje pomoći spolja.[2] Fabrika je bila otvorena miniranjem kapije.

" Minerska grupa se vratila 6. januara 1945 (vidi dok. br. 35).
" Operativni oficir je bio Ivan Zorko.

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/V.
' U uporištu Slovenska Bistrica se u to vreme nalazila žandarmerijska stanica i jedna četa Podoficirske škole 18. vojnog okruga iz Maribora (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« od 5. i 16. januara 1945, IZDG, k. 345 a/I).

U akciji je bilo zaplenjcno 700 gotovih košulja, 14 bala platna za košulje i gaće, te 4 ćebeta i 3 čaršava. Tom prilikom smo zarobili 2 švapska vojnika. Sopstvenih gubitaka u akciji nije bilo.

Neprijatelj je ovom prilikom zauzeo odbrambeni stav te se zadržao u uporištima. Na nas je ispalio samo nekoliko mitraljeskih rafala, a oklopnim izviđačkim automobilom je pokušao da spreči pristup do fabrike.

Nakon završene akcije izvršeno je transportovanje materijala, te su se jedinice vratile na stare položaje u Tinje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[3] Komandant-kapetan:[4]

BR. 35

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 6. JANUARA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O MINERSKIM AKCIJAMA NA PODRUČJU SLOVENSKIH GORICA[1]

ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV 1 POS

Položaj, dana 6. 1. 1945.

Izveštaj minerskog voda
LO[2] o minerskim akcijama

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Operativni odsek

Po naređenju štaba odreda, minerska grupa, pod rukovodstvom druga Tarzana,[3] krenula je 18. 12. 1944. da minira i ruši železničke pruge u Slovenskim goricama i njenoj okolini.

Dana 23. 12. 1944. je pomenuta grupa minirala železničku prugu kod Bučečovaca, tj. prugu Ljutomer — Gornja Radgona

[3] Politički komesar je bio Franc Sever Franta.
[4] Komandant je u to vreme bio Jože Jakič Dušan.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.
[2] Lackovog odreda
[3] Jože Glazer Tarzan

Akcija nije uspela zbog mokrog detonujućeg štapina, tako da mina nije eksplodirala. Zbog ovog neuspeha, grupa je ovu minu izvadila te je ponovo smestila na železnički most zapadno od tog mesta. U 24,30 časova sa pravca Ljutomera je naišao teretni voz, na minu i bio dignut u vazduh. Uništeno je: lokomotiva, 8 vagona, most, koji je bio dug 7 metara, i oko 50 metara koloseka. Saobraćaj na tom mestu bio je prekinut 36 časova. Mina je bila položena 400 metara od stanice Bučečovci u pravcu Gornje Radgone. U toj akciji bila su i 4 poginula.

Dana 27. 12. 1944. je ista grupa minirala železničku prugu Ptuj — Ormož, i to između Ormoža i Lente. Transportni voz koji je stigao s pravca Ptuja iskočio je iz šina. Pri tom su uništeni lokomotiva i više vagona, a uništeno je i oko 75 metara koloseka. Bilo je i oko 30 poginulih i veći broj teže i lakše ranjenih. Na tom mestu je saobraćaj bio prekinut 40 časova.

Iste noći 27. 12. 1944. je ista grupa minirala žel. prugu Središče[4] — Ormož, i to kod sela Grabe. Tu je bila smeštena mina na mali most (železnički). Kad je s pravca Središča naišao teretni voz, koji je ispred lokomotive imao jedan vagon za osiguranje, a što minerskoj grupi nije bilo poznato, lokomotiva i jedan vagon nisu bili uništeni, dok je ostali deo voza bio u potpunosti uništen, zajedno s mostom. Uništeno je bilo oko 60 metara koloseka a saobraćaj je bio obustavljen 24 časa. Kakve su bile ljudske žrtve još se nije moglo utvrditi.

Dana 28. 12. 1944. je minerska grupa u Lačavesi kod Središča ob Dravi minirala mašinu »Bager« za kopanje protivtenkovskih rovova, koja je zbog eksplozije bila potpuno uništena.

Zbog diverzantskih akcija koje su izvršene u okolini Ormoža bilo je uhapšeno oko 50 obitelji, a stiglo je i mnogo vojske, najviše kozaka, koji nad stanovništvom sprovode užasan teror. Zbog okupatorovog terora nad našim stanovništvom, minerska grupa u ovim krajevima odustala je od diverzantskih akcija te se vratila u odred, kamo je stigla 6. 1. 1945.

Kod Sv. Križa[5] su se minerskoj grupi priključili 4 engleska zarobljenika i jedan dezerter, po nacionalnosti Nemac, koji je tu lutao okolo. Sve su ih terenski radnici predali minerskoj grupi. Ovoj grupi su predata i dva naša dezertera.

Zaključak: Minerska grupa je izbacila iz šina, odnosno uništila 4 voza, 2 mosta (jedan dug 7 a drugi 3 metra), uništeno je bilo oko 185 m železničke pruge i jedna mašina za ko-

[4] Odnosi se na Središče ob Dravi.

[5] Sada: Gaj nad Mariborom.

panje protivtenkovskih rovova. Saobraćaj je bio prekinut oko 64 časa.

Treba napomenuti da je u srezu Ormož i u ostalom delu Slovenskih gorica veoma teško vršiti diverzantske akcije, jer teren nije obrađen, te nema ni terenskih radnika ni vodiča koji bi bili nužno potrebni. Tu se nalazi i veoma velik broj kozaka koji sprovode nad nedužnim stanovništvom užasan teror. Civilno stanovništvo je zbunjeno, zaplašeno i nije upoznato s našim pokretom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[6] Komandant-kapetan:[7]

BR. 36

IZVEŠTAJ ŠTABA KOKRŠKOG NOP ODREDA OD 7. JANUARA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O RASFORMIRANJU JURIŠNOG BATALJONA'

ŠTAB
KOKRŠKOG ODREDA

Na položaju, 7. 1. 45.
Br. 54

Predmet: Vanredan izveštaj.

ŠTABU
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

Centar štaba odreda nalazi se na sektoru Storžiča.
I i II bataljon nalaze se na sektoru Stol — Dobrča.
II bataljon nalazi se na sektoru Storžič.

Jurišni bataljon smo rasformirali i uključili ga u II bataljon kao Jurišnu četu. Ovu reorganizaciju bili smo prinuđeni da izvršimo iz sledećih razloga:

* Politički komesar u to vreme bio je Dušan Reja Marjan.
[7] Komandant je bio Jože Škufca Martin.

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 338/III.

Boravak u kantonmanu na našem sektoru nije moguć, jer nema po brdima sela ni imanja, jer neprijatelj iz doline naročito preko dana, veoma aktivno kontroliše teren te ima organizovanu dobru obaveštajnu mrežu. Kod nas se jedinica može zadržavati po kućama samo prolazno po koji dan a pri tome mora imati jaka osiguranja. Pri kantonovanju bi morao Jurišni bataljon upotrebiti dve trećine svog ljudstva za osiguranje, pa i uprkos tome je postojala mogućnost i čak verovatnoća da bi pri kantonovanju u dolini bio okružen i razbijen. Ukoliko bi se Jurišni bataljon nalazio u bivaku, time bi izgubio u svojoj pokretljivosti, jer izgradnja bivaka u zimsko doba traži mnogo vremena, jer bi ljudstvo moralo sa sobom nositi opremu, pa bataljon u tom slučaju ne bi uopšte imao prednosti Jurišnog bataljona, već bi postao bataljon kao i ostali [bataljoni],

Snabdevanje suvom hranom, barem u većim količinama, na našem sektoru nije izvodljivo, jer nisu dovoljno organizovane privredne komisije, a naprotiv ona se ne može nabaviti rekvizicijom, jer su seljaci posakrivali svu robu koja bi došla u obzir za suvu hranu. Zbog toga je nužno da svaka jedinica ima svoju kuhinju.

Za vreme postojanja Jurišnog bataljona pokazalo se da u Gorenjskoj na levoj obali Save nema uslova za postojanje Jurišnog bataljona, da bi taj mogao vršiti zadatke zbog kojih je bio formiran. Ljudstvo je bilo preopterećeno pokretima, osiguravanjem jedinice lla mestu, nije bilo dovoljno snabdeveno hranom, te je bilo izloženo vremenskim nepogodama, a pored toga jedinica nije ni izvodila svoje vojničke zadatke kao što je to bilo predviđeno. Zbog toga je osetno padala borbenost ljudstva kao i moralno stanje uprkos tome što su u bataljonu bili uglavnom dobrovoljci i dobri borci koji su se većinom isticali svojom borbenošću već u drugim bataljonima.

B

Pošto bataljon, kako je to napred izneto, nije mogao izvršavati svoje zadatke koje bi kao jurišna jedinica morao izvoditi, te da se spreči opadanje borbenosti i moralnog stanja, to smo ga kao Jurišnu četu uključili u II bataljon, gde će ova četa izvoditi zadatke dosadašnjeg Jurišnog bataljona, što će joj biti olakšano time da će u bataljonu imati oslonac i zaleđe u pitanju logorovanja i ishrane.

Ovu meru smo preduzeli bez prethodnog odobrenja vašeg štaba, jer je pitanje bilo veoma akutno i neodložno, te je bilo potrebno rešiti ga odmah na licu mesta. S obzirom na gornje objašnjenje očekujemo da ćete ovakav naš korak odobriti i potvrditi.

Dosadanji štab Jurišnog bataljona smo rasporedili ovako: Komandanta druga J a g e r Marjana-Risa stavljamo na raspo-

laganje vašem štabu, politkomesara druga R e k e l j Ludvika smo zbog bolesti stavili na raspolaganje Komandi vojnog područja za Gorenjsku, pomoćnika politkomesara Po r e n t a Ivana-Vojka postavili smo za politkomesara II bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[2] Za komandanta — kapetan:[3]

BR. 37

RELACIJA ŠTABA 7. KORPUSA iNOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U OBČINAMA I O BORBAMA OD 1. DO 8. JANUARA 1945. GODINE'

[ŠTAB 7. KORPUSA NOV I POJ]

R E L A C I J A

o borbama pri napadu na neprijateljevo uporište Občine od 1. do 8. januara 1945.

1. Zadatak:

Pošto je neprijatelj uspeo da na komunikaciji Št. Vid[2] — Novo Mesto uspostavi sledeća uporišta: Vel. Gaber — Občine — Trebnje — Ponikve — Sv. Ana — Mirna Peč i Daljni Vrh i time osigura komunikaciju koja je za njega bila od velikog značaja zbog stalnih pokreta njegovih trupa, to je Štab VII korpusa postavio sebi zadatak da s jedinicama XV i XVIII divizije i Dolenjskim odredom, uz pomoć artiljerije i savezničke avijacije, napadne neprijatelja na ovoj komunikaciji. Kao prvi cilj napada bilo je neprijateljevo uporište Občine.

Štab XV divizije dobio je zadatak da s jednom svojom brigadom izvrši direktan napad na uporište Občine te ga uništi, a sa ostale dve brigade vrši uže osiguranje na položajima Babna Gora — Korenitka i Grmada — Vrhtrebnje.

Štab XVIII divizije dobio je zadatak da s jednom brigadom izvrši šire obezbeđenje na sektoru Ponikve — Sv. Ana —

[2] Politički komesar je bio Peter Bratkovič.
[3] Komandant je bio Janko Prezelj Stane.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 21/IV.
[2] Sada: Šentvid pri Stični.

Mirna Peč te da sa ovom brigadom napada neprijatelja na toj komunikaciji i u samim Ponikvama. Ostale dve brigade nalazile su se u korpusnoj rezervi na položajima Kal[3] i Kamenje,[4] s time da vrše kontrolu u pravcu Ajdoveca i Sela pri Šumberku.

Štab Dolenjskog odreda imao je zadatak da sa sva tri bataljona izvrši osiguranje na sektoru Kamni Potok — Vel. i Mala Loka te kontroliše teren prema nemačkoj granici,[5] Vel. Gaberu, Št. Vidu i Tržišču.

Artiljerija VII korpusa imala je zadatak da s pet oruđa, i to 2 haubice od 100 mm, 1 haubica 75 mm i 2 poljska topa 75 mm, podrži napad pešadije na neprijateljevo uporište Občine.

2. Procena situacije:

a) Odnos neprijateljevih i naših snaga, njegova jačina, raspored, naoružanje, utvrđenje vidi se iz zapovesti Štaba VII korpusa NOV i POJ od 29. XII 1944, broj 938, pod [tačkom] »Situacija« u opisu uporišta Občine.[6]

b) Zemljište na kome su bile raspoređene jedinice XV i XVIII divizije i Dolenjskog odreda uglavnom je manevarsko i pošumljeno a oko samog uporišta Občine je čistina od 500—1500 m i brisan prostor. Samo uporište Občine nalazi se na dominirajućoj tački s koje neprijatelj svojom vatrom može lako da ovlada zemljištem u krugu do 2000 m. Najuzvišenija tačka je bunker na koti 350.

c) Zbog sadejstva savezničke avijacije koje je bilo predviđeno za prvi dan u 15 časova, početak napada je bio određen odmah posle izvršenog bombardovanja.

3. Odluka:

S obzirom na to Štab VII korpusa je odlučio da glavni napad izvrše jedinice XV divizije pravcem Grič[7] — transformatorska stanica, s postepenim zauzimanjem bunkera kod transformatorske stanice i koncentričnim dejstvom odavde, a iz Luže i Krušnog Vrha zauzimanjem kote 350 i bunkera kod okuke druma. Pošto je savezničko bombardovanje bilo zaka-

[3] Odnosi se na Rdeči Kal (na karti 1 :100.000 piše: Kal).

[4] Odnosi se na Gorenje i Dolenje Kamenje; sada: Gorenje i Dolenje Kamenje pri Dobrniču.

[5] Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

[6] Vidi dok. br. 20.

[7] Sada: Grič pri Trebnjem.

zano od 14 do 15 časova i pošto bi se odmah zatim izvršila artiljerijska vatrena priprema, vreme napada i vatre našeg teškog oružja je bilo određeno odmah nakon savezničkog bombardovanja i artiljerijskog gađanja, a sam napad pešadije, pak, padom mraka, posle ugovorenog znaka raketom.

Primedba: odluka se nije mogla tačno sprovesti, jer je izostalo očekivano savezničko bombardovanje i jer artiljerijsko gađanje na uporište i njegove utvrđene bunkere, koje je otpočelo oko 15,30 časova, nije imalo onaj uspeh koji se očekivao.

4. Zapovest:

U smislu procene situacije i donošenja odluke bila je izdata zapovest Štaba VJI korpusa koja se prilaže.

5. Izvršenje:

Nakon dobijanja zapovesti brigade su krenule na položaje, i to: V brigada je trebalo za zauzme sledeće položaje: I bataljon na sektoru Krušni Vrh, II bataljon jugoistočno od Občina na sektoru Grič, III bataljon na sektoru Luže južno od Občina. Teška četa nalazila se na sektoru II i III bataljona. U sastavu V brigade bio je i jedan bataljon IV brigade koji se nalazio na položajima na sektoru Grmada i održavao vezu između V i XV brigade. Sve jedinice su blagovremeno stigle na položaje određene u zapovesti, i to još pre 14 časova. Prvi bataljon V brigade sukobio se s neprijateljevim patrolama u selima Kamenje, Selca i Krušni Vrh, proterao ih u Občine i zaposeo položaje. Pošto zbog lošeg vremena nije stigla savezničkа avijacija. Štab VII korpusa se odlučio za napad u 16 časova. Na dati znak, II i III bataljon V brigade su napali u pravcu transformatora. Napad u pravcu transformatora izvršen je tri puta. Grupe bombaša stigle su do same žičane prepreke, odakle su protivtenkovskim puškama i protivtenkovskim bacačem gađale bunkere. Neprijatelj je borce ova dva bataljona gađao teškim minobacačem čim su se grupe bombaša približile žičanoj prepreci. Pošto je neprijatelj imao tačne elemente, jedinice V brigade su se morale nešto povući od žičane prepreke. Napad je ponovljen još u dva navrata, te su u tim napadima izbili borci do same prepreke i delimično je presekli, oštetili bunkere i delimično ih razrušili tako da se neprijatelj povukao u streljačke rovove. Kako su II i III bataljon u tim napadima imali 3 mrtva i 31 ranjenog, oni su se nešto povukli i poseli položaje u neposrednoj blizini uporišta.

XII brigada je posedala položaje, i to: I bataljon iznad Korenitke a II i III bataljon na Krušnom Vrhu. Oko 16,30 časova se I bataljon u Korenitki sukobio s jačom neprijateljevom patrolom, te je proterao. Jedna četa ovog bataljona je u 19 časova krenula u zasedu u pravcu Medvedjeka. Jurišni vod je u zasedi kod Medvedjeka u 19 časova napao neprijatelja koji je glavnim drumom za Občine prevozio municiju, te je zaplenio jedna kola municije a neprijatelja razjurio. U ovim borbama XII brigada nije imala gubitaka. Ukupan plen je iznosio: 180 mina za laki minobacač, 24 mine za teški minobacač, 12 ručnih bombi, 6564 metka, 50 upaljača za teški minobacač, 2 omota dopunskih punjenja za teški minobacač i 1 puška. Osim toga, uništeno je 4000 metaka i ubijena su dva konja.

XV brigada: nalazila se na položajima kota 581 — Vrhtrebnje — Grmada, te tog dana nije vodila borbe.

Udarna četa XV divizije nastupala je u pravcu Občina preko Knežje Vasi, te se u tom selu oko 13 časova sukobila s neprijateljem i naterala ga u bekstvo, a zatim posela položaje iznad Železnika.[8] U sumrak se približila žičanoj prepreci, gde je ostala preko cele noći.

Inž. teh. bataljon XV divizije je minirao glavni drum kod Občina a tokom noći je jedna minerska grupa minirala žičanu prepreku kod bunkera. Pri ovom miniranju poginuo je 1 drug.

VIII i IX brigada tog dana nisu vodile borbe a X brigada je oko 16,40 časova otpočela napad na Ponikve. Nakon toga se sukobila s neprijateljem na drumu Mirna Peč — Ponikve, te je neprijatelj imao 4 mrtva a jedan je zarobljen. X brigada je imala dva ranjena.

Udarna četa XVIII divizije je na drumu između Jablana i Vrhova' ubila jednog motociklistu a sama nije imala gubitaka.

Inž. bataljon XVIII divizije je minirao drum Mirna Peč Ponikve.

Artiljerija VII korpusa je otpočela svoje dejstvo u 16 časova. Sva oruđa su izvršila korekturu na bunker istočno od Občina a zatim je vatra prenet'a na samo uporište. Gađanje ie trajalo sve do mraka. U 22 časa artiljerija je ponovo otpočela gađanje na uporište, koje je trajalo do tri časa. U tom vremenu izbačeno je 200 granata za haubice 100 mm i 350 granata za poljske topove 75 mm. Brdska haubica 75 mm nalazila se u sastavu V brigade, te je izbacila 45 granata.

Dana 2. januara 1945. neprijatelj je na napad reagovao na taj način što je otpočeo ispadanje iz uporišta prema polo-

• Verovatno se odnosi na selo Zelezno, jer selo Železniki u tom rejonu ne postoji.

[9] Odnosi se na G. i D. Vrhovo; sada: Vrhovo pri Mirni Peči.

žajima naših brigada. Ove ispade su brigade uglavnom odbile a neprijatelju je pošlo za rukom da izbije u Vrhtrebnje, čime se promenio raspored brigada i bataljona. Neprijatelj je u 9 časova izvršio ispad iz Občina prema položajima II i III bataljona V brigade. Ovaj ispad je bio odbijen. U 15 časova je neprijatelj ponovo izvršio ispad[10] te je nakon oštre borbe udario [u bok] II bataljonu, jer je XV brigada napustila svoje položaje. Bataljoni V brigade su pod borbom zauzeli nove položaje, i to južnije od ranijih. Pri tome su imali 5 mrtvih i 17 ranjenih. Gubici neprijatelja procenjuju se na oko 20 mrtvih i ranjenih. Neprijatelj je iz Občina ispao i u pravcu Krušnog Vrha u jačini od 100 ljudi. Nakon kraće borbe I i III bataljon XII brigade su odbacili neprijatelja. U 9,30 časova je s pravca Št. Vida, drumom prema Stehanjoj Vasi, stigla neprijateljeva kolona od 200 ljudi.[11] Prvi i III bataljon XII brigade su napali ovu kolonu i odbacili je. U 10 časova je drumom stigla neprijateljeva patrola od 5 ljudi na biciklima. Ovu patrolu napao je III bataljon i jednoga ubio a jednog ranio. U 12 časova su iz Občina prema Velikom Gaberu naišla dva motociklista. Napao ih je III bataljon i jednoga ubio a jedan je pobegao. U 12,30 časova su iz pravca Gabera prema Občinama naišla jedna kola, koja je III bataljon napao i pratioce razjurio. U 15,30 časova nastupala je u pravcu Občina neprijateljeva kolona od 200 ljudi sa dva automobila, jednim oklopnim kolima, jednim putničkim kolima i dva motorkotača.[12] Kolonu je napala XII brigada i uništila dva motora i oštetila jedan automobil. Borba je trajala do 17 časova. U ovoj borbi poginulo je 7 neprijateljevih vojnika a nekolicina je bila ranjena. U 19 časova je I bataljon XII brigade u Korenitki napao neprijateljevu patrolu jačine 30 ljudi i neprijatelja proterao u Občine.

XV brigada je na svojim položajima zadržavala ispade neprijatelja iz Trebnja, koji je u više navrata pokušavao da

[10] Ispade iz Općina u pravcu Grmade vršila je 22. četa ojačana odeljenjem 15. čete 3. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 12, snimak 184).

[11] Kolonu je, verovatno, sačinjavala 21. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca, koja je iz Višnje Gore upućena u Občine sa zadatkom da smeni 15. četu istog bataljona koja se u tom uporištu nalazila od 20. decembra 1944 (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 12, snimak 184).

[12] Kolonu su verovatno sačinjavali delovi 13. SS policijskog puka koji su 2. januara 1945. poseli uporište u Opčinama i okolne položaje (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 11. januar 1945 — Prilog 1 i izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 7. januara 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV i k. 283/IV).

preko mosta stigne u blizinu zamka, ali je bio odbijen.[13] U 13,30 časova je pojačao svoj pritisak prema položajima II bataljona na koti 581 i s pravca Griča prema Grmađi. Neprijatelj je uspeo da zauzme kotu 581 i Vrhtrebnje, pre svega što je jedna neprijateljeva kolona prodrla i preko mosta južno od Trebnja, gde se I bataljon povukao. Borba za kotu 581 trajala je oko jedan čas, nakon čega se II bataljon povukao zapadno od kote 581, dok su se I i III bataljon povukli na položaje severno od Dobrniča, kamo je pod borbom stigao i bataljon IV brigade.

Pošto je neprijatelj zaposeo kotu 581 i Vrhtrebnje, IX brigada je dobila zadatak da sa dva bataljona protera neprijatelja sa ovih položaja, ali se neprijatelj još pre dolaska ova dva bataljona ponovo povukao u svoja uporišta.

Prema položajima X brigade nastupala je neprijateljeva kolona jačine oko 50 ljudi. U 10,30 je brigada ovu kolonu razbila, nakon čega je neprijatelj topovima tukao položaje X brigade i jednog druga ubio a tri ranio. Na drumu Mirna Peč — Ponikve X brigada je napala i uništila jedan neprijateljev putnički automobil.

Artiljerija VII korpusa je tog dana dobila zadatak da svoja oruđa postavi [na položaje] severno od sela Železno i da odavde otvori vatru na uporište. Pošto je neprijatelj izbio na Vrhtrebnje, topovi su prebačeni u selo Dobrava i odavde su tukli uporište.

Jedinice DO[14] su vodile borbu na sektoru Sv. Križ[15] — Tihaboj, proterale neprijatelja[16] natrag preko nemačke granice i pri tom imale 4 mrtva i 2 ranjena. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni.

3. I 1945. se I bataljon V brigade sa sektora Krušni Vrh prebacio na sektor Grič i zaposeo položaje kod II i III bataljona. Tog dana V brigada nije vodila borbe.

Oko 9 časova je neprijatelj jačine oko 120 ljudi izvršio ispad iz Občina na sektor Krušni Vrh.[17] Tu su vodile borbu VIII i XII brigada, i borba je vođena oko 3 časa. Bataljon VIII brigade se morao povući, a zatim su I i III bataljon XII brigade protivnapadom proterali neprijatelja u uporište Občine. U 11,30 časova je I bataljon XII brigade napao i dva biciklista, te jednog ubio. U ovim borbama je VIII brigada imala 5 mrt-

[13] U rejonu Trebnja se u to vreme nalazio 5. bataljon slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 20, objašnjenje 4).

[u] Dolenjskog odreda

Sada: Gabrovka.

[14] Verovatno su to bili delovi borbene grupe Hajnaker (Heinacker) i Lehtaler (Lechthaler). Vidi dok. br. 135.

[17] Ispad je izvršila 15. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 12, snimak 184).

vih i 9 ranjenih a 12 je nestalo, dok je XII brigada imala jednog mrtvog i 3 ranjena. Gubici neprijatelja su iznosili 10 mrtvih i oko 10 ranjenih.

XV brigada je zadržavala neprijatelja koji je u više navrata pokušavao da pređe preko mosta kod Trebnja. Neprijatelj je tukao položaje XV brigade topovskom i minobacačkom vatrom, ipak brigada nije imala gubitaka a neprijatelj je imao 2 mrtva.

Udarna četa XV divizije je tog dana bila u Knežjoj Vasi, te je s neprijateljem imala samo sukobe patrola.

IX brigada nije vodila borbe.

X brigada je demonstrativno napala Sv. Anu i izvršila napad na Bišku Vas i Mirnu Peč.'[8] U Mirnoj Peči i Biškoj Vasi zapaljene su dve privredne zgrade. Borbe su vođene jedan sat.

Artiljerijska oruđa, sem brdske haubice 75 mm koja je i dalje ostala u sastavu XV divizije, povučena su s položaja sa zadatkom da se deponuju.

Tog dana su jedinice [Dolenjskog] odreda imale sukobe patrola u dolini Temenice bez gubitaka.

4. I 1945. U toku noći se V brigada premešta na sektor Babna Gora — Kozjek — Dol. Kamenje. Na položaje V brigade Grič — Grmada su stigla dva bataljona VIII brigade, dok je jedan bataljon VIII brigade i dalje ostao na položajima kod Krušnog Vrha. Tog dana je neprijatelj jakim kolonama izvršio ispad iz svojih uporišta," te je, između ostalog, stigao i na Hi-

U Biškoj Vasi i Mirnoj Peči se u to vreme nalazila borbena grupa iz Novog Mesta. U Pregledu aktivnosti jedinica Komande za zaštitu sreza Novo Mesto registrovan je samo napad na Bišku Vas, i to 2. januara 1945 (AIZDG, AFK. k. 281/IV).

" Da bi sprečio dalji napad na uporište Občine i da bi jedinice 7. korpusa NOVJ odbacio što dalje od komunikacije Ljubljana — Novo Mesto, Operativni štab za borbu protiv bandi je na području Suhe krajine, od 3. do 8. januara 1945, preduzeo akciju u kojoj je angažovao sledeće snage:

a) Borbenu grupu Flekner (1. i 2. bataljon 13. SS pol. puka). Ona je dejstvovala u rejonu Občine — Mirna Peč — Catež (vidi dok. br. 134).

b) Prvi bataljon slovenačkih domobranaca. On je 3. januara 1945. u 18. časova iz Stične krenuo pravcem D. i G. Križ — Reber — D. i G. Kamenje (sada: D. i G. Kamenje pri Dobrniču), gde je sledećeg dana vodio borbu sa delovima 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«. Za vreme ove borbe saveznička avijacija je bombardovala i mitraljirala Občine i okolna sela pa se bataljon preko Rožempelja povukao na Krušni Vrh, gde se angažovao na gašenju požara. Zatim je preko Občina krenuo za Veliku Loku, 5. januara dejstvovao na pravcu Velika Loka — Grmada — Sahovec — Dobrnič — Občine — Velika Loka a sutradan pravcem Trebnje — D. i G. Ponikve — Dečja Vas — Jordankal — Vrbovec — Podlipa — Srednji Lipovec, gde je zanoćio, 7. januara nastupao u pravcu Dvora i kod Sadinje Vasi (Sadinja Vas pri Dvoru) bio napadnut od 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska«. Posle borbe bata-

nje, gde su s njim vodile borbu jedinice Korpusa narodne odbrane.[20] Jedinice XV i XVIII divizije vodile su sledeće borbe:

ljon je poseo položaje u rejonu Mačkoveca (Mačkovec pri Dvoru) a pred veče krenuo u Dobrnič, gde je zanoćio. Idućeg dana, preko Občina i Velikog Gabera, vratio se u Stičnu (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 11. januar 1945 — Prilog br. 1, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

c) Četvrti bataljon slovenačkih domobranaca. On je iz Št. Vida (Šentvid pri Stični) 3. januara 1945. u 18 časova krenuo pravcem Radohova Vas — Sela pri Šumberku — žužemberk, gde je stigao 4. januara u 6 časova ujutro i tu iznenada napado kurira Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (vidi dok. br. 30). Zatim je nastupao preko Zaliseca. gde je 39. četa napala kamion i tenk NOV koji su se kretali iz pravca Trebnja. Bataljon se 5. januara nalazio u rejonu sela Repče (na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: Repec) i nije vodio borbe. Sutradan je dejstvovao pravcem Jordankal — Vrhovec — Podlipa — D. i G. Ajdovec, gde je vodio borbu protiv 9. slovenačke NO brigade. Posle borbe je otišao u rejon sela M. i Sr. Lipovec, a ujutro 7. januara nastupao pravcem Mačkov Hrib — Trebča Vas, gde je do 16 časova vodio borbu protiv 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« i 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska«. Zatim se preko M. i Sr. Lipoveca povukao za Jordankal, gde je zanoćio. Idućeg dana se vratio u polazno uporište (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 14. januar 1945 — Prilog br. 1, AIZDG, AFK, k. 381/IV).

d) Peti bataljon slovenačkih domobranaca. On je 3. januara 1945. u 20 časova iz rejona Trebnja krenuo pravcem Brezova Reber (Brezova Reber pri Dvoru) — D. i G. Ajdovec, a idućeg dana se vratio u rejon Trebnja. U svom nastupanju nije došao u kontakt s jedinicama NOV. Bataljon je 5. januara ponovo otpočeo nastupanje u pravcu Brezove Reberi i kod Oštrog vrha se sukobio s vodom iz 9. slovenačke NO brigade. Za to vreme je, preko radio-stanice, uhvatio naređenje da 10. slovenačka NO brigada »Ljubljanska« iz D. i G. Ajdoveca vatrom iz minobacača đejstvuje po njegovim položajima na Ostrom vrhu, pa se zbog toga povukao u pravcu Brezove Reberi, a zatim u Jordankal i Bišku Vas, gde je zanoćio. Idućeg dana je nastupao pravcem Rdeči Kal (na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: Kal) — Podlipa i u 23 časa u kantonmanu D. i G. Ajdovec iznenada napao 10. slovenačku NO brigadu »Ljubljanska«. On je 7. januara u 3 časa produžio nastupanje pravcem Srednji Lipovec — Skopice — Vinkov Vrh, gde je vodio veoma oštru borbu protiv 9. slovenačke NO brigade i 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska« sve do 11.30 časova (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 10. januar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV i k. 283/11 — pov. br. 30). Bataljon se u Velike Lašče, verovatno, vratio 9. januara.

e) Borbenu grupu (34. i 52. četu slovenačkog domobranstva i 2. četu 1. bataljona I4. SS policijskog puka). Angažovana iz rejona Mirna Peč — Biška Vas na pravcu D. i G. Ajdoveca,"ona je 4. januara 1945. u rejonu Oštrog vrha vodila borbu protiv 9. slovenačke NO brigade i 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska« i zaplenila brdsku haubicu (u izveštaju Komande zaštite sreza Novo Mesto o aktivnosti potčinjenih jedinica od 26. decembra 1944. do 12. januara 1945. navodi se da je borba vođena 3. januara 1945). Posle borbe se 34. četa povukla u Mirnu Peč, a 52. četa u Bišku Vas; 5. januara je 34. četa upućena u selo Češnjice (sada: Češnjice pri Trebelnem), a 52. četa je patrolirala duž ko-

I bataljon V brigade je oko 8 časova proterao neprijateljevu kolonu koja je nadirala u Gombišče. II bataljon se sukobio s neprijateljem koji je oko 10,30 časova stigao na Kozjek, zbog čega se bataljon povukao na položaje Lisec. III bataljon V brigade je u 5 časova krenuo na sektor Zaliseca da pregleda teren na kome je bila napadnuta komora. U Zalisecu je bataljon naišao na neprijatelja te se s njime sukobio a zatim se povukao na Lisec. U borbama je brigada imala 3 ranjena a gubici neprijatelja nisu poznati.

XII brigada je prihvatila borbu s neprijateljevom kolonom koja je oko 8 časova nastupala iz Občina na Krušni Vrh i sa drugom kolonom koja je nastupala iz Vel. Gabera prema Stehanjoj Vasi. Borba je vođena do 11,30 časova. Za sve vreme je neprijatelj tukao položaje brigade topovskom vatrom te je uspeo da izbije na Krušni Vrh. Pošto su u isto vreme nastupile još dve kolone, i to jedna od Zagorice[21] preko Gombišča na Babnu Goru a druga iz Sela pri Šumberku na Kozjek, brigada se u 12 časova povukla s položaja između Kozjeka i Sela pri Šumberku. Oko 17 časova brigada je stigla na položaje Sadinja Vas[22] — Mačkovec.[23]

XV brigada se do 11,45 časova nalazila na ranijim položajima a zatim se povukla preko grebena iznad Šahoveca [i iz-

munikacije sve do Radohove Vasi; 7. januara je 34. četa angažovana na pravcu Brezova Reber (sada: Brezova Reber pri Dvoru) — D. i G. Ajdovec — Vinkov Vrh. ali nije došla u kontakt s jedinicama NOV. Ova Borbena grupa se nalazila u rejonu Veliki Gaber — Trebnje — Biška Vas do 12. januara, kada se vratila u Novo Mesto (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 17. januar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV). S ovim četama je angažovana i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka, jer se ove snage pominju kao bataljon »Fidler« (vidi dok. br. 135).

f) Jedan vod 61. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Kočevja, nemačke jedinice iz tog uporišta (delove 3. bataljona 14. SS policijskog puka), delove 115. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Ribnice i delove 29. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča. Ove neprijateljeve snage su pred veče 3. januara 1945. krenule u pravcu Hinja, gde su idućeg dana vodile oštru borbu protiv 5. bataljona 1. brigade L slovenačke divizije KNOJ-a. One su se u rejonu Kinje — Polom nalazile do 9. januara (AIZDG, AFK, k. 283/IV-pov. br. 29 i 30).

g) Treći bataljon slovenačkih domobranaca. On je za to vreme vršio obezbeđenje uporišta: 15. četa Višnju Goru, 21. četa Št. Vid (Šentvid pri Stični) i 22. četa Stičnu (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 12, snimke 183 i 184; AIZDG, AFK, k. 281/IV). Redakcija nije mogla utvrditi gde se nalazila Teška četa ovog bataljona.

[20] Borbe u rejonu Hinja vodio je tog dana 5. bataljon 1. brigade 1 slovenačke div izije KNOJ-a.

[21] Sada: Zagorica pri Velikem Gabru.

[22] Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

[23] Sada: Mačkovec pri Dvoru.

među] Vrboveca i Kala prema Ostrom vrhu, gde se sukobila s neprijateljem. Tu je borba vođena od 14 do 16 časova. XV brigada je zajedno s IX brigadom, koja se nalazila na položajima na Ostrom vrhu, počela da okružuje neprijatelja između Rdečeg Kala i Oštrog vrha, zbog čega se neprijatelj povukao.

VIII brigada, i to dva bataljona su na položajima Grič — Grmada vodili borbe od 7 do 12 časova a zatim su krenuli na položaje Lisec — Dobrava. U borbama su zaplenili 2 konja, 1000 metaka za mauzer pušku, 1 sanduk italijanskih bombi i 40 nemačkih mina za teški minobacač. S tih položaja su u 24 časa krenuli na Mali i Srednji Lipovec. Jedan bataljon VIII brigade posedao je položaje na Krušnom Vrhu a u 9 časova je krenuo na položaje na Kozjeku. Kada je neprijatelj otpočeo da nastupa iz Sela pri Šumberku, bataljon se zbog nepovoljnih položaja povukao preko Volčje Jame i Zužemberka na Dvor, gde je ostao do 5 časova ujutro 5. I 1945, odakle se vratio u sastav brigade na Vel. Lipovec. Noću 3/4. u Zalisecu je bila napadnuta komora VIII brigade, te je u tom napadu imala jednog mrtvog.

Kao što smo napomenuli, IX brigada je sa svojih položaja otišla na položaje Oštri vrh i tu zajedno sa XV brigadom vodila borbu s neprijateljem. U ovim borbama je brigada nanela gubitke od 17 mrtvih i 22 ranjena, dok je sama imala 4 mrtva i 8 ranjenih.

U 10,30 časova je X brigada dobila naređenje da zaposedne položaje Šmaver — G. i D. Vrh.[24] Po dolasku na Kal je, pak, dobila naređenje da napadne neprijatelja na Ostrom vrhu, a kako se neprijatelj povukao, brigada je pred veče stigla u Ajdovec, pa tog dana nije vodila borbe.

Udarna četa XVlil divizije nalazila se na položajima iznad sela Korita i vodila borbu s neprijateljem te ga proterala prema Zagorici.[25] U borbama je neprijatelj imao 6 mrtvih i 15 ranjenih a Udarna četa jednog mrtvog i 3 ranjena.

Inž. bataljon XVIII divizije je jednim odeljenjem posedao položaje severozapadno od Korita, te je ono vodilo borbu s neprijateljem i nanelo mu gubitke od 2 mrtva i 4 ranjena, dok je bataljon imao jednog ranjenog.

Tog dana je neprijatelj preko Zagradeca izbio i na Reber — Cvibelj i u Zužemberk, te je rano ujutro napao teretni automobil koji je u pratnji jednog tenka vozio ranjenike na Jamu.[26] Pošto su se u tenku zamrzle »teške brede« neprijatelj je uspeo da uništi auto i da ubije dva ranjenika, dok su se ostali spasli.

[34] Sada su dva naselja: Gorenji Vrh pri Dobrniču i Dolenji Vrh.
[23] Sada: Zagorica pri Dobrniču.
[36] Sada: Jama pri Dvoru.

Oko 10 časova je u Zagorici bio napadnut i Štab korpusa, i to s pravca Dobrave. Štab nije imao ljudskih žrtava.

Noću 3/4. su jake neprijateljeve jedinice[27] prešle preko granice i zaposele komunikaciju Sv. Križ — Mirna — Trebnje a i [komunikaciju] Sv. Križ — Ćatež — Vel. Loka — Trebnje. Sa ovim neprijateljevim jedinicama vodio je borbu [Dolenjski] odred, ali se zbog nadmoćnosti [neprijatelja] morao prebaciti na sektor "Irebanjskog Vrha. Sopstveni gubici: 2 ranjena, gubici neprijatelja: 4 mrtva i 6 ranjenih.

Brdska haubica koja je bila u sastavu XV divizije, dobila je zadatak da krene na položaje kod sela Zelezno. Zbog neprijateljevih ispada, a naročito zbog toga što je neprijatelj stigao u Zužemberk, odeljenje sa oruđem i delom Zaštitnog bataljona krenulo je preko Dobrniča prema Sadinjoj Vasi. Kod Srednjeg Lipoveca su pali u zasedu i izgubili oružje. Pri tome je jedan drug bio ranjen a jedan je nestao.[28]

5. I 1945. Neprijatelj jačine 600 ljudi izvršio je ispad iz Št. Vida prema položajima XV brigade koja se nalazila na Zalisecu. Na ove položaje je neprijatelj nastupao u tri kolone od po 200 ljudi; prva kolona iz Občina preko Kamenja, druga preko Sela pri Šumberku — Voleja Jama i treća pravcem Sela pri Šumberku — Reber. Na položajima Zalisec XV brigada je prihvatila borbu, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući, te je zaposela položaje Sadinja Vas — Mačkovec. Posle povlačenja XV brigade neprijatelj je produžio prema položajima V brigade, koja se nalazila na položajima Cvibelj — Zafara. Brigada je do 15 časova vodila oštre borbe s neprijateljem i odbacila ga. Neprijatelj se povukao na sektor Dobrava — Dobrnič. Naši gubici tog dana iznose 2 ranjena i 2 nestala. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 11 ranjenih.

XII brigada se noću 4/5. prebacila na položaje Građene — Plešivica sa zadatkom da napadne neprijatelja koji bi se prema dobijenim podacima obaveštajne službe morao nalaziti u Zvirčama. Jedan bataljon ove brigade je ostao na sektoru Građene a ostala dva bataljona su krenula u napad. Napad nije izvršen, jer se neprijatelj tu nije nalazio, pa je zbog toga brigada ponovo zaposela polazne položaje Građene — Plešivica.

VIII brigada, koja se tog dana nalazila na položajima kod Srednjeg Lipoveca, nije vodila borbe.

" Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile.

M O napadu na Občine i o borbama do 4. januara 1945. vidi i u dok. br. 30. U AIZDG, k. 26/111 postoji i izveštaj Štaba 15. NO divizije od 6. januara 1945. o napadu na neprijateljevo uporište Občine i o borbama do 4. januara 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi neke nove momente.

IX brigada je jedan vod uputila u pravcu Oštrog vrha zbog kontrole terena. Ovaj vod je kod Oštrog vrha pao u zasedu te je, tom prilikom imao dva mrtva. Telefonisti-linijaši su bili upućeni da pokupe telefonsku žicu. Neprijatelj je pri tom radu zarobio dva linijaša. Druge borbe IX brigada nije vodila.

X brigada je imala dva sukoba patrola, i to: prvi na Ostrom vrhu a drugi na Brezovoj Reberi,[29] bez sopstvenih gubitaka.

Pošto je neprijatelj izvršio ispad iz Kočevja na sektor Suhe krajine, udarne čete XV i XVIII divizije su dobile zadatak da mu udare u leđa i time omoguće napad na neprijatelja na sektoru Suhe krajine — u Hinjama[30] i omoguće ostalim jedinicama da ga proteraju te da istovremeno unište ili pak zaplene neprijateljeve topove koji su se nalazili na Polomu.[31] Udarne čete su posele položaje severno od Poloma, ivicom šume, gde je četa XV divizije napadala neprijateljevu zasedu na koti 491[32] i odavde proterala neprijatelja u Polom. Istovremeno je četa XVIII divizije pod snažnom vatrom izvršila juriš do samih topova. Neprijatelj se povukao u crkvu i zgradu parohije, odakle je pružao snažan otpor. Za to vreme su mineri XVIII divizije minirali topove a kako eksploziv nije bio ispravan topovi nisu uništeni. Udarna četa XV divizije, kad je proterala neprijatelja s kote, prodrla je u Polom s južne strane i uništila 3 kamiona. Nakon toga je pristigla nemačka kolona od oko 200 ljudi i izvršila juriš na naše dve čete, koje su se morale povući na ivicu šume severoistočno od Poloma, gde su ponovo posele položaje i pružile neprijatelju snažan otpor tako da se on povukao u selo. Nakon toga je šrapnelima iz topova snažno tukao naše položaje. Pri tome smo imali 5 mrtvih i 2 lakše ranjena. Ranjen je bio i komandir Udarne čete XVIII divizije, koji je od zadobijene rane umro. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 25 ranjenih. Razbijena je i njegova radio-stanica. Posle ovog napada su se čete povukle i preko Smuke krenule za Lašče. Odavde je [Udarna] četa XV divizije otišla u Stavču Vas. Ovaj napad udarnih četa izvršen je u toku noći, zbog čega je VIII brigada dobila zadatak da rano ujutro napadne neprijatelja u Hinjama.

6. I 1945. u 6,30 časova su dva bataljona VIII brigade napala Hinje, ali su se morali povući, nakon čega su dve čete napadale Hinje. Oko 14 časova se neprijatelj povukao, nakon

[29] Sada: Brezova Reber pri Dvoru.

[30] U kopiji originala te reči (»v Hinjah«) dopisane su mastilom.

[31] U Polomu se od 4. januara 1945. nalazila nemačka artiljerija iz uporišta Kočevje, koju su obezbeđivala dva odeljenja 61. posadne čete slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 29).

[32] Ova kota nije pronađena na karti 1 : 100.000.

čega je VITI brigada zaposela položaje Hinje — Hrib." U ovim napadima brigada nije imala gubitaka.

Preko dana se neprijatelj zadržavao na sektoru Dobrava — Dobrnič i upućivao iz ovih sela patrole i manje zasede. Jedinice V i XV brigade nisu napadale neprijatelja, jer su bile suviše iznurene, već je jedan bataljon IX brigade bio upućen prema Podlipi sa zadatkom da izvrši napad na neprijatelja. Ovaj bataljon je pao u zasedu, te napad nije izvršio. Isti bataljon je bio ponovo upućen prema neprijatelju te ga je napao kada je ovaj nastupao iz Podlipe. Pošto je neprijatelj bio nadmoćan, bataljon se povukao na položaje kod Boršta,[34] gde su se nalazila i ostala dva bataljona. Prema ovim položajima neprijatelj je nastupao u 4 kolone, pa se zbog nadmoćnosti [neprijatelja] brigada povukla i 7. I u 7 časova ujutro zaposela položaje na Vinkovom Vrhu.

Noću 6/7. neprijatelj je napao X brigadu u kantonmanu na Ajdovecu, kamo je stigao s pravca Kala i Podlipe. Neprijatelj je iznenadio brigadu u kantonmanu, zbog čega ova nije mogla prihvatiti borbu kako bi to trebalo, pa se brigada između Srednjeg i Velikog Lipoveca prebacila prema Dvoru, gde je dobila zadatak da zajedno sa XV brigadom krene u Sadinju Vas i zauzme položaje.

7. I 1945. Posle napada na X i IX brigadu neprijatelj je 7. I u ranim jutarnjim časovima krenuo prema Vinkovom Vrhu, gde se nalazio bataljon XV brigade, a koji se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, vec bio povukao.

Druga neprijateljeva kolona je izbila na Mačkov Hrib i odavde, levo, na položaje XV i, desno, na položaje IX brigade. V brigada je odbila neprijatelja, nakon čega se neprijatelj prikupio i napao XV brigadu i bataljon IV brigade. Zbog nadmoćnosti su se XV brigada i bataljon IV brigade prebacili preko Krke, nakon čega je i X brigadi izdato naređenje da se prebaci preko Krke. XV brigada i bataljon IV brigade su ponovo upućeni preko Krke sa zadatkom da napadnu neprijatelja na Vinkovom Vrhu, ali su se pod borbom morali kod Soteske povući na desnu obalu Krke.

IX brigada, koja je ujutro stigla na Vinkov Vrh, nakon borbe od dva i po časa, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla se prema Soteski i splavom se prebacila na desnu obalu reke Krke. Odavde je brigada krenula u Lašče.

Na položajima kod Sadinje Vasi je X brigada vodila borbu s neprijateljem koji je nadirao s pravca Lipoveca. Borba

[13] Odnosi se na Hrib pri Hinjah.

[34] Sada: Boršt pri Dvoru.

je trajala do 12 časova, nakon čega je brigada prešla Krku i otišla na nove položaje Vrh[35] — Sela[36].

Ukupna jačina neprijatelja koji je tog dana nastupao na levoj obali reke Krke iznosila je oko 1500 ljudi. Cilj neprijatelja je bio da naše jedinice potisne na usku prostoriju na levoj obali Krke a zatim da ih okruži i uništi. Pod zaštitom magle, brigade su ipak mogle da izvrše pokret preko Krke kod Dvora i Soteske.

U ovim borbama su jedinice IX i X brigade, noću od 6/7, imale 4 mrtva, sedam ranjenih i 74 nestala, koji će se verovatno vratiti, dok je neprijatelj imao 29 mrtvih i 55 ranjenih.

Neprijatelj se u 17 časova počeo povlačiti na svoje polazne položaje u pravcu Novog Mesta.

Dolenjski odred se, zbog snažne koncentracije neprijatelja na sektoru Sv. Križ — Mirna i Litija, zbog nestašice municije i zbog transportovanja ranjenika, morao povući sa svog sektora na sektor Dvor, kamo je stigao 5. I u 15 časova. 7. I se odred sa dva bataljona nalazio na sektoru Lašče — Smuka a s jednim je bataljonom učestvovao u borbama tog dana kod Sadinje Vasi. U ovim borbama je poginuo zam. komandanta II bataljona a imali su i dva ranjena.[37]

Tenkovski odred je u borbama od 1. do 4. učestvovao sa dva tenka koja su se nalazila kao rezerva pri Štabu korpusa. Tenkovi su bili predviđeni da se upotrebe za kontrolu druma Dobrnič — žužemberk. U slučaju neprijateljevog ispada, pak, za intervenciju i za progonjenje neprijatelja u uporištu kada bi naše jedinice već probile odbranu. Tenkovi su učestvovali samo u borbi 4-tog ujutro, kada je neprijatelj prodro u Žužemberk. U ovoj borbi je malom tenku otkazao mitraljez, dok je veći tenk topom i mitraljezima odlično tukao neprijatelja.

U 12 časova 4-tog saveznički avioni su izvršili napad na uporište Občine, pri čemu je neprijatelj imao oko 25 mrtvih i 30 ranjenih. Oštećeno je više zgrada i uništen je jedan bunker i transformator. Ovaj napad je bio predviđen već za 1. o.m. posle podne.

Ukupni gubici neprijatelja u borbama od 1. do 7. januara su sledeći: 210 mrtvih i 250 ranjenih.

Naši gubici: 40 mrtvih, 137 ranjenih, 90 nestalih i 3 dezertera.

Zaplenjeno oružje: 3 puške, 3000 metaka, 1 sanduk italijanskih bombi, 40 teških mina.

[15] Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

[34] Odnosi se na Sela pri Hinjah.

[37] Podrobnije o borbama Dolenjskog NOP odreda u tom vremenu vidi dok. br. 55.

Izgubljeno oružje: 1 haubica od 75 mm, 3 teške »brede«, 2 »šarca«, 2 »brena« i 1 »piat«.

Uništeno: 2 putnička automobila, 3 motocikla.

Oštećena 2 oklopna automobila.

6. Kritički osvrt na akcije:

Akcija sama bila je veoma dobro pripremljena. Sve jedinice su blagovremeno bile na svojim položajima, te se očekivalo samo savezničko bombardovanje, koje bi moralo biti već 1. o. m. između 14. i 15. časova. Pošto avijacije nije bilo, uporište Občine se nije moglo zauzeti oružjem kojim smo raspolagali, uprkos velikim naprezanjima i požrtvovnosti naših boraca. Naše jedinice su veoma dobro istrajale na položajima u velikoj hladnoći i snegu. Obaveštajna služba nije nam blagovremeno javljala o neprijateljevim koncentracijama i o ispadu 4-tog na Ajdovec i Zužemberk, što je imalo i [velike] posledice. Služba veze bila je dobro organizovana, te je i u redu funkcionisala. Isto tako i intendantura i sanitet. Artiljerija nije odgovorila svojim zadacima, a to zbog toga što je *15%* municije bilo neispravno, a i topovi su bili neispravni, pre svega oba poljska topa 75 mm. Najveća krivica što uporište nije bilo zauzeto leži na savezničkoj avijaciji, koja nije blagovremeno izvršila bombardovanje, pa su tako naše jedinice morale 4 dana ostati na istim položajima i čekati dolazak avijacije. Krivica leži i na artiljeriji, kao što je već napred izneto, dok je pešadija zadov oljila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. načelnika štaba-kapetan: Jezeršek Ivan Sokol M. P.

I pom. načelnika-major Jože Logar Slovan

BR. 38

MESECNI IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 9. JANUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O DEJSTVIMA POTCINJENIH JEDINICA'

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE

Br. 944
Na položaju, 9.1 1945.

Predmet: mesečni izveštaj od
1. do 31. XII 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

U vezi s vašom naredbom br. 687 od 10. XII 1944. dostavljamo sledeći mesečni izveštaj:

a) Celokupno neprijateljevo angažovanje u toku ovog meseca bilo je upravljeno na uspostavljanje komunikacija: železničke pruge Grosuplje — Kočevje i glavnog druma Št. Vid[2] — Novo Mesto. U tom cilju neprijatelj je uspostavio nova uporišta, i to: na Gaberu[3] sa stalnom zasedom na Medvedjeku, u Občinama, kod Sv. Ane i na Daljnem Vrhu.[4] Za osiguranje železničke pruge Grosuplje — Kočevje upotrebio je već dosadanja poznata uporišta u Grosuplju, Velikim Laščama, Ribnici i Kočevju. Većih otanzivnih udara na oslobođenu teritoriju neprijatelj nije izvodio, već se zadovoljio samo pomenutim komunikacijama. Pošto je, naročito s ponovnim uspostavljanjem komunikacije Ljubljana — Novo Mesto, podelio teritoriju našeg korpusa na dva dela i nastojao da naše jedinice [zbije] na uski pojas između ove komunikacije i komunikacije Grosuplje — Kočevje, sve naše akcije su bile preduzete da se neprijatelju spreči njegova namera. U Notranjskoj je neprijatelj više puta preduzeo ispad na oslobođenu teritoriju, naročito ot-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/11. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom: »dec. 1944«.

[2] Sada: Šentvid pri Stični.

[3] Odnosi se na Veliki Gaber.

[4] Ova uporišta neprijatelj je uspostavio 5. decembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 96, objašnjenje 5).

kako je uspostavio uporište u Cerknici.[5] Do većih, pak, borbi ovde nije došlo, jer su naše jedinice bile angažovane duž napred pomenutih komunikacija. Pošto je komunikacija Ljubljana — Grosuplje — Novo Mesto bila od životnog značaja po naše jedinice, sve akcije su bile upravljene na to da se neprijatelj protera sa ove komunikacije. Ova komunikacija je i za neprijatelja bila od vanrednog značaja, zbog čega je sve svoje raspoložive snage upotrebio za njeno obezbeđenje, te se ograničio samo na ispade patrola duž ove komunikacije. Inače se, pak, neprijatelj u toku ovog meseca nalazio u defanzivi.

U vezi s nastalom situacijom, XV divizija se veći deo vremena nalazila severno od komunikacije Št. Vid — Novo Mesto, dok se XVIII divizija zadržavala južno od ove komunikacije.

b) IV brigada se za sve vreme nalazila na položajima Konec — Vinja Vas — Mihovec sa zadatkom da oslobođenu teritoriju obezbeđuje s pravca Novo Mesto — Št. Jernej.[6] V brigada se 1. XII 44. nalazila na položajima Catež — Zaplaz, XII brigada na Spodnjem Ajdovecu, Selima pri Ajdovecu i Gornjem Ajdovecu, a XV brigada na sektoru Gorenja Vas[7] — Dolenja Vas.[8]

XVIII divizija se nalazila na položajima, i to:

VIII brigada na sektoru Nemška Loka, IX brigada na položajima Gora,[9] X brigada u Vimolju;'[0] Artiljerija VII korpusa se celog meseca nalazila u Crmošnjicama a Zaštitni bataljon na Verdunu."

Belokranjski odred se nalazio na položajima na Gaju,[12] Koprivniku i Božakovom. Jedan bataljon je imao u Selima[13] preko Kupe.

Dolenjski odred je bio na položajima Cirnik, Ravne, Kresniški Vrh.

Notranjski odred je držao svoje položaje na sektoru Babnog Polja.

[s] Drugom polovinom decembra 1944. je 2. bataljon slovenačkih domobranaca uspostavio uporište u Cerknici, gde su odmah otpočeli intenzivni radovi na utvrđivanju (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

[4] Sada: Šentjernej.

[7] Sada: Gorenja Vas pri Catežu.

' Sada: Dolenja Vas pri Čatežu.

' Omaška; treba: Podgora. Odnosi se na Gorenju i Dolenju Podgoru (vidi operativni dnevnik Štaba 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 153/1).

[10] Sada: Vimolj pri Predgrađu.

" Sada: Verdun pri Uršnih Selih.

,[a] Zaselak, 10 km severno od Metlike.

" Odnosi se na Sela Žakanjska.

Štab
VII.Korpusa
Štab Slovenije
Br. 348

Predmet: mesečno poročilo ed
1.do 31.XII.1944. Glavnemu štabu NOV in PO Slovenije

Poročaj.

V zvezi z vašo odredbo št.887 z dne 19.XII.1944 pošiljamo sledeče mesečno poročilo:

a.) Celotno sovražnikovo udejstvovanje tekom tega meseca je bilo osredotočeno na upostavitev komunikacije železnice - Gresuplje - Kočevje in glavne ceste Št. Vid - Nova mesta. V ta namen je sovražnik napravil nove postojanke in sicer: Na Cebru z stalno zasedo na Medvedjeku, Občinah, Sv. Ani in Veljnem vrhu. Dočim je za zaščitovanje železniške proge Gresuplje - Kočevje ujel bil že znane domačinje postojanke v Gresuplju - Vel. Laščah - Ribnici in Kočevju. Večjih ofenzivnih sunkov na osvobojeni teritorij sovražnik ni delal temveč se je zadovoljil z omenjenimi komunikacijami. Ker je zlasti z ponovno upostavitvijo komunikacije Ljubljana - Nova mesta razdelil teritorij našega Korpusa na dva dela in hotel prisiliti naše edinice na izek pas med te komunikacije in komunikacije Gresuplje - Kočevje, so bile vse naše akcije združene s tem, da se sovražniku prepreči njegove namere. Na Notranjskem je sovražnik večkrat izpadel proti osvobojenem ozemlju, zlasti odkar je ustanovil postojanko v Cerknici. Do večjih borb pa tu ni prišlo, kjer so bile naše edinice zaposlene od prej omenjenih komunika-cijah. Kjer je komunikacija Ljubljana - Gresuplje - Nova mesta za edinice VII.Korpusa življenskega pomena so bile vse akcije osredotočene, da se sovražnik s te komunikacije prežene. Na komunikacija pa je tudi za sovražnika izredne važnosti radi česar je uporabil vse svoje razpoložljive sile za zavarovanje iste in se je omejil le na patrolne izpade ob tej komunikaciji. Sicer pa je bil sovražnik tekom tega meseca v defenzivi.

V zvezi z nastalo situacijo je bila XV. divizija večinoma tega časa severno od komunikacije Št.Vid - Nova mesta, dočim se je XVIII. divizija zadrževala južno od te komunikacije in sicer:

b.) IV. brigada je bila ves čas na položajih Konec - Vinja vas - Mihovec z nalogo, da zavaruje osvobojeno ozemlje iz smeri Nova mesta - Št.Jernej. V. brigada se je nahajala 1.XII.44. na položajih Čateš - Zaplaz. XII. brigada na Srednjem Ajdovcu - Belih pri Ajdovcu in Gornjem Ajdovcu. XV. brigada na sektorju Gorenja vas - Poljane vas.

XVIII. divizija pa se je nahajala na položajih in sicer XIII. brigada na sektorju Meniška loka, IX. brigada na položajih Gora, X. brigada v Vimelu, Artilerija VII.Korpusa je bila ves mesec v [illegible] Ajdovcu, Zaščitni bataljon pa na Verdunu.

Polekranjski odred je bil na položajih na Gaju - Koprivniku - Bezgkovem, in bataljon pa je imel preko Kolpe v Belih.

Dolenjski odred je bil na položajih Cirnik - Ravne - Kriški vrh.

Notranjski odred je imel svoje položaje na sekterju [illegible] Babnega polja.

IV. bataljon IX. brigade pa je nahajal na sekterju Notranjskega Vojnega Področja en del pa je imel na sekterju Brkine,- Pivka.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 38

IV bataljon IX brigade se nalazio na sektoru Notranjskog vojnog područja a jedan deo je imao na sektoru Brkini — Pivka.

Pregled borbi:

1. 12. 44. Patrola V brigade imala je sukob sa be-ga patrolom koja je iz Nemške Loke[M] stigla u Stari Trg. Brigada nije imala gubitaka. Neprijatelj jačine 50 ljudi izvršio je ispad iz Ozlja prema Kamnju i Malom Vrhu. BO[15] ga je s položaja Reštovo — Brlog[14] tukao minobacačkom vatrom, nakon čega se neprijatelj povukao; gubici nisu poznati.
Patrola NO[17] je u Jermendolu,[13] između sela Babno Polje i Podgora," pala u zasedu. Naši gubici 3 mrtva a gubici neprijatelja nisu poznati.

2. 12. 44. Neprijatelj je u više kolona izvršio ispad iz uporišta Kozarišče. Jedna četa NO je na položajima duž druma Babna Polica — Babno Polje vodila s njim borbu iznad kote 752 i nanela neprijatelju gubitke od 5 mrtvih i više ranjenih. Pošto je neprijatelj, koji se inače rasturio, tukao naše položaje [vatrom] iz minobacača, četa se povukla na položaje iznad sela Bukovca.[20] Neprijateljeva glavnina nastupala je prema Babnom Polju i zaposela položaje iznad sela duž druma i preko druma koji vodi u Leskovu dolinu. Borbe su vođene od 10,30 do 15 časova. Pošto je prema položajima odreda nastupala još jedna jaka kolona, odred je zaposeo nove položaje na Kozjem vrhu. Odred je imao jednog ranjenog druga.[21]

3. 12. 44. V brigada obezbeđuje prinudni otkup koji vrši Artiljerija na sektoru Trebnja. Borbe nisu vođene, ali je tog dana s pravca Št. Lovrenca[22] prema

'* Omaška; treba: Dolenja Nemška Vas (vidi operativni dnevnik Štaba 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 153/1).
[11] Belokranjski NOP odred
: Odnosi se na Brlog Ozaljski.
" Notranjskog NOP odreda
: Lokalni naziv za predeo istočno od Podgore (Podgora pri Ložu). Na karti 1 : 100.000 nije označen.
" Sada: Podgora pri Ložu.
[33] Zaselak, 500 m severno od Babnog Polja.
" Podrobnije o ovoj borbi i angažovanim snagama neprijatelja vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 91.
[n] Sada: Šentlovrenc.

Čatežu stigla kolona belogardista jačine 250 ljudi, koja se, pak, odmah vratila.[23] Neprijatelj koji je 2. 12. 44. nastupao prema Babnom Polju razmestio se u Babnom Polju i kontroliše Prezid i okolinu; ali se povukao iz sela Kozarišče u pravcu Babnog Polja.

4. 12. 44. Na sektoru Št. Rupert[24] je V brigada vodila borbu s neprijateljem jačine 25 ljudi, koji su se odmah povukli. Belokranjski odred je kod Malog Vrha[25] vodio borbu patrola.

5. 12. 44. Drumom s pravca Sevnice prema Krmelju stiže neprijatelj jačine oko 100 ljudi. XII brigada, zajedno sa Udarnom četom XV divizije, vodi s njim borbu na sektoru Brezje i Krmelj. Sopstveni gubici iznose 1 mrtav, 3 ranjena, a brigada je uništila 2 kamiona koja su bila u sastavu ove kolone. Neprijatelju je nanela gubitke od 7 mrtvih, 15 ranjenih, a 1 je bio zarobljen, te je zaplenila 1 laku »bredu«, 2 puške, 5 pištolja, 1 laki minobacač, te nešto hrane i municije. XV brigada je napala uporište Št. Janž.[26] Pri tom napadu imao je neprijatelj 12 mrtvih, 20 ranjenih, a 3 su bili zarobljeni. Sopstveni gubici iznose 2 mrtva, 6 nestalih. Sem toga, izgubljen je 1 mitraljez, 1 laki minobacač, 4 puške i 1 automat. Uporište nije bilo zauzeto, jer je uporištu stigao u pomoć neprijatelj s pravca Tržišče i s pravca Sevnica — Radeče.[27] Notranjski odred[28] je vodio borbu s neprijateljem[29] koji je

[n] Kolonu su sačinjavale po jedna četa iz 1. i 3. bataljona i Teška četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca. Kolona je 3. decembra 1944. ujutro krenula iz Št. Vida (Šentvid pri Stični) pravcem Breg (sada: Breg pri Velikem Gabru) — Žubina — Razbore — Št. Lovrenc (Šentlovrenc) — Veliki Gaber — Št. Vid. (Šentvid pri Stični). U svom pokretu ona nije naišla na snage NOV (vidi izveštaj 4. bataljona slovenačkih domobranaca za 3. decembar 1944, AIZDG, ÄFK, k. 280/IV).

" Sada: šentrupert.

[23] Zaselak, 5 km severozapadno od Ozlja. S neprijateljevom patrolom se sukobila patrola 4. bataliona Belokranjskog NOP odreda (vidi AIZDG, k. 153/1).

[24] Sada: Šentjanž.

" Podrobnije o ovim borbama vidi dok. br. 22; tom VI, knj. 17, dok. br. 100.

[a] U rejonu Velikih Bloka nalazile su se 2. i 4. četa Notranjskog NOP odreda. Patrola ovih četa sukobila se s neprijateljem kod Ulake, a zaseda na brdu Lices (trig. 872). Vidi izveštaj štaba Notranjskog NOP odreda od 6. decembra 1944, AIZDG, k. 199/11.

u jačini 200 ljudi nastupao prema Radljeku i s kolonom koja je nastupala iz Ribnice i s pravca Sv. Trojica[30] — Ulaka. Neprijatelj je imao 5 mrtvih.

6. 12. 44. Udarna četa [i] XV brigada vode borbu s neprijateljem koji se nalazi u Brezovici[31] i u Hudejem. U ovim borbama imala je jednog ranjenog, a neprijatelj je imao 20 mrtvih i 30 ranjenih. Sa ovim neprijateljem vodila je borbu i XII brigada na istim položajima i nanela mu gubitke od više mrtvih i ranjenih, dok je sama imala 5 mrtvih i 12 ranjenih.[32]

Notranjski odred je vodio borbu s neprijateljem u Starom Trgu,[33] ali se„zbog nadmoćnosti neprijatelja, morao povući. Gubici nisu poznati.

7. 12. 44. Zbog predstojećih akcija, VIII i X brigada su u pokretu na nove položaje.

BO vodi borbu kod Gornjeg Bukovca[34] s neprijateljem jačine 150 ljudi koji je izvršio ispad iz Ozlja.

Notranjski odred vodi borbu s neprijateljevom kolonom između Loža i Bloške Police i nanosi neprijatelju gubitke od 2 mrtva i većeg broja ranjenih.

8. 12. 44. Otpočeo je napad na neprijateljevo uporište Občine, koji je trajao do 14. 12. 44. U tom napadu su

[39] Iz uporišta Rakek je 5. decembra 1944. u 5 časova ujutro 2. bataljon slovenačkih domobranaca, jačine 351 čovek, krenuo u pravcu Bloške planole, te je dejstvovao ovako:

17. četa je posela planinu Slivnicu, odakle je upućivala patrole u pravcima: Cerknica, Dolenja Vas i Dolenje Jezero; nije došla u kontakt s partizanima;

47. četa je nastupala pravcem Begunja pri Cerknici — Podslivnica, odakle je uputila izviđačke patrole u pravcima Velikih Bloka i Zavrha; jedna patrola se sukobila s partizanima u rejonu Ulake;

48. četa je nastupala pravcem Begunje pri Cerknici — Brezje — Radlek, gde je imala manji sukob, a zatim se preko Grahova i Martinjaka vratila u Rakek;

2. teška četa je, po delovima, pridodata pešadijskim četama (Izveštaj 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 6. decembra 1944, AIZDG, AFK, k. 280/IV).

Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane iz Ribnice, jer za taj period ne postoje izveštaji Organizadjskega štaba Slovenskega domobranstva za uporište Ribnića.

[30] Sada: Sivče.

[31] Sada: Brezovica pri Mirni.

[32] Podrobnije o ovim borbama i angažovanim snagama neprijatelja, vidi dok. br. 22.

[33] Odnosi se na Stari Trg pri Ložu.

[34] Odnosi se na Gornji Bukovac Žakanjski.

učestvovale XV divizija, XVIII divizija. Artiljerija VII korpusa i VI i XI brigada. Uprkos brojnim gubicima koji su u tom vremenu bili naneti neprijatelju, nije bilo moguće da se uporište uništi, jer je neprijatelj preduzeo mnogo ispada i prinudio naše jedinice na burbu na terenu. Jedinice XV divizije koie su napadale na uporište sa severne strane nisu uspele, zbog terena i ispada, da unište uporište. U ovim borbama neprijatelj je imao neutvrđeni broj mrtvih i ranjenih, a među poginulima je i kapetan Meničanin.[35] Naši gubici iznose 14 mrtvih, 51 ranjen i 12 nestalih. Izgubljena su 2 mitraljeza i 2 puške. Zaplenjena su 2 automata i 1 puška.[34]

U vremenu od 8. do 14. 12. 44. jedinice koje [ni]su bile angažovane u napadu na neprijateljevo uporište Občine imale su sledeće borbe:

8. 12. 44. Dolenjski odred je vodio borbu na pruzi između Jevnice i Laza.[37] Notranjski odred je na sektoru Begunje — Lužarji — Studeno[38] vodio borbu s neprijateljem koji je izvršio ispad iz uporišta Rakek. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i nekoliko ranjenih.[3"]

9. 12. 44. IV brigada je napala neprijateljevo uporište Št. Jernej.[40]

[B] Dušan Meničanin, komandant 4. bataljona slovenačkih domobranaca. poginuo je 9. decembra 1944. u borbama oko Občina (AIZDG, AFK, k. 280/iV).

[M] Podrobnije o ovim borbama i angažovanim snagama neprijatelja u tom periodu vidi dok. br. 22; tom VI, knj. 17, dok. br. 96, 107, 114, 115 i 116.

" Borbu je vodio 1. bataljon Dolenjskog NOP odreda 9. decembra 1944. u rejonu Velike Stange (vidi tom Vi, knj. 17, dok. br. 110).

* Sada: Studeno na Blokah.

Podrobnije o ovoj borbi Notraniskoa NOP odreda vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 103.

* Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije trebalo je da 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« uputi jedan bataljon a Belokranjski NOP odred 1. bataljon na sektor Št. Jerneja (Šentjerneja) sa zadatkom da sprečavaju neprijateljeve ispade u pravcu Novog Mosta (vidi izveštaj štaba 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« od 10. decembra 1944, AIZDG. k. 189 b/III). Redakcija nije mogla utvrditi da li se postupalo po ovom naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije. Međutim, 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« je 11. decembra 1944. uputila svoj 1. bataljon na sektor št. Jerneja (Šentjerneja) radi otkupa hrane. Bataljon je tom prilikom vodio borbu s neprijateljem (vidi izveštaj Štaba 4. slovenačke NOU brigade od 12. decembra 1944, AIZDG, k. 189 b/III).

10. 12. 44. IV brigada vodi borbu s neprijateljem[41] koji je izvršio ispad iz Št. Jerneja. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni. [Brigada] nije imala gubitaka. Belokranjski odred je demonstrativno napao Kočevje. Napad je trajao 20 minuta.[42]

11. 12. 44. Belokranjski odred vodi borbu s neprijateljevom patrolom kod Brloga i proteruje je u uporište Ozalj.[43]

12. 12. 44. Noću 11/12. je IV brigada izvršila demonstrativni napad na neprijateljevo uporište Novo Mesto.[44] Sopstvenih gubitaka nije bilo. Belokranjski odred napada neprijatelja jačine 150 ljudi koji je ispao iz Ozlja.[45] Nakon toga se neprijatelj vratio u uporište.

13. 12. 44. II bataljon IV brigade vršio je rekviziciju u Šentjernejskoj dolini i vodio borbu s neprijateljem. Rezultati borbe nisu poznati.

14. 12. 44. Posle borbe kod Občina brigade su se nalazile na sledećim položajima:
IV brigada na položajima Konec — Mihovec — Vinja Vas,
XII brigada [na položajima] Trbinc — Gorenja Vas,[44]
V brigada u selima Trstenik, Straža, Vesela Gora,
XV brigada Zafara, Račje Selo, Selo,[47]
VIII brigada Mali [i] Srednji Lipovec,
IX brigada Ćeplje — Vimolj,
X brigada Dolnji i Gornji Ajdovec.
Bataljon[4'] XV brigade prati [transport] municije za jedinice XV divizije preko druma Št. Vid — Novo Mesto. Municiju nije mogao prebaciti, jer

" Borbu je vodio 2. baialjon prilikom vršenja rekvizicije na sektoru St. Jerneja (Šentjerneja). Vidi dok. br. 22.

[42] Demonstrativni napad su izvršili 2. bataljon Belokranjskog NOP odreda, koji se tada nalazio u rejonu Koprivnika, i 1. četa 3. bataljona 9. slovenačke NO brigade, koja se u to vreme nalazila u rejonu D. i G. Podgore (vidi AIZDG, k. 153/1 i k. 197/IV).

" S neprijateljevom patrolom se sukobila patrola 3. bataljona (AIZDG, k. 153/1).

" Napad je izvršio 2. bataljon na odseku šmihela (sada: Šmihel pri Novem Mestu). Vidi AIZDG, k. 153/1.

* Napad na neprijatelja su izvršile kod Brloga Ozaljskog patrole 3. bataljona Belokranjskog NOP odreda (AIZDG, k. 153/1).

* Sada: Gorenja Vas pri Mirni.

" Sada: Selo pri Mirni.

" To je bio 3. bataljon (vidi dok. br. 22).

se u Trebnju nalazio neprijatelj, s kojim je u toku noći vodio borbu.

Notranjski odred je vodio borbu s neprijateljevom kolonom koja je iz Grahova nastupala prema Radleku. Borbu je vodila izvidnica, koja se zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući. Neprijatelj se spojio s kolonom koja je nastupala slivničkim drumom/[9] Ispod brda »Vinčeremo«[50] neprijatelja je napala druga izvidnica, koja se zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući. Borba se ponovo razvila na položajima Studeno — Glina — Nova Vas, gde je položaje držao odred. Neprijatelj je bio nateran u bekstvo.[51] Odred je imao 2 ranjena.

15. 12. 44. Kod Sv. Štefana[52] je III bataljon XII brigade iz zasede napao neprijateljev automobil i zapalio ga. Osim toga, ova zaseda je napala neprijateljeve kolone, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući. IX brigada je izvršila demonstrativni napad na Kočevje.[53]

16. 12. 44. Inž. bataljon XV divizije je minirao i razorio 450 m žel. pruge Grosuplje — Kočevje, te na pruzi postavio 4 nagazne mine. Notranjski odred je ispod kote 569 kod Grahova vodio borbu s neprijateljevom pobočnicom. Neprijatelj je stigao s namerom da iz Grahova odveze drva.[54]

17. 12. 44. XV brigada se nalazi na sektoru Svinjsko sa zadatkom da rekvirira stoku.

[9] Odnosi se na put koji prolazi grebenom planine Slivnice.

[50] Odnosi se na bezimeni vis jugoistočno od Velikih Bloka na kome su italijanski okupatori velikim slovima ispisali »Vinčeremo« (pobedićemo), pa se i kasnije održao ovaj naziv.

[51] Podrobnije o ovoj borbi Notranjskog NOP odreda vidi tom VI. knj. 17, dok. br. 118.

[52] Sada: Štefan pri Trebnjem.

[53] Glavni štab NOV i PO Slovenije izdao je telefonsko naređenje 9. slovenačkoj NO brigadi da izvrši demonstrativan napad na Kočevje. Napad su 12. decembra 1944. pre podne izvršili 1. i 2. bataljon iz pravca Šalka Vas i Dolga Vas. Iz minobacača su izbačene 23 mine u centar Kočevja i na bunker na južnoj strani grada. Neprijatelj nije reagovao (vidi izveštaj Štaba 9. slovenačke NO brigade od 13. decembra 1944, AIZDG, k. 197/IV; izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 1. januara 1945, AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 8).

[54] Kod Grahova je na neprijatelja koji je došao po drva već 15. decembra 1944. izvršila napad snajperska grupa, kojoj su zatim stigli u **Domoć** delovi 3. i 4. čete iz Bloške Police, a 16. decembra je napad izvršila zaseda na koti 569 (vidi izveštaj Štaba Notranjskog NOP odreda od 16. i 17. decembra 1944, AIZDG, k. 199/11).

18. 12. 44. Belokranjski odred je vodio manje sukobe patrola.
Notranjski odred vodi borbu s neprijateljevom pobočnicom na položajima Bloške planote: Radlek, ispod kote 569 i na koti 587.[55] Zbog snažne neprijateljeve vatre, jedinice Notranjskog odreda su promenile položaje. Odred je imao 1 mrtvog i 1 ranjenog, a neprijatelj 1 mrtvog.

19. 12. 44. »Crna roka« (8 ljudi) napala je telefonsku centralu Notranjskog odreda.[56] U sukobu sa ovom grupom je odred imao 3 mrtva i 1 ranjenog.[57]

20. 12. 44. V brigada je osiguravala transport ranjenika i stoke preko komunikacije Št. Vid — Novo Mesto. Proterala je neprijatelja iz Trebnja, Mirne Gorice[58] i Sv. Štefana, te ubila 2 belogardista i zaplenila 2 puške. Neprijatelj je [vatrom] teške artiljerije tukao položaje XV divizije [na odseku] Mirna — Trbinc — Trebnje i ranio 10 drugova. XV brigada[59] je krenula u napad na neprijateljevo uporište Št. Janž, a uporište nije zauzela.
Udarna četa XVIII divizije je na položajima kod Stične i Višnje Gore iz zasede ubila 1 belogardistu a 2 ranila.

[55] Reč je o borbi protiv tri izviđačke patrole koje je 47 četa 2. bataljona slovenačkih domobranaca uputila 18. decembra 1944. One su nastupale pravcima:

a) patrola br. 1, jačine 19 ljudi, pravcem Dolenja Vas — Klinji vrh — Otok;

b) patrola br. 2, jačine 56 ljudi, pravcem Martinjak — Grahovo — Žerovnica — Lipsenj. U Grahovu je pronašla mine koje je noću 16/17. decembra 1944. ugradila minerska grupa Notranjskog NOP odreda.

c) patrola br. 3, jačine 18 ljudi, pravcem Martinjak — Radlek — Bločice — Križna gora. Patrole su u svom nastupanju vodile borbu protiv delova Notranjskog NOP odreda (vidi izveštaj 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 18. decembra 1944; AIZDG, AFK, f. 280/IV; izveštaj štaba Notranjskoa NOP odreda od 19. decembra 1944, AIZDG, k. 199/11).

[M] Pogrešno. Napad je izvršila izviđačka patrola (verovatno iz sastava 29. posadne čete) slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 27. decembra 1944, AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 680).

[17] Napad je izvršen na telefonsku centralu Notranjskog vojnog područja u selu Glina. Tom prilikom je ubijen jedan telefonist, a ranjen jedan obaveštajac. Na povratku je neprijatelj, obučen u partizanska odela, kod Studeneca (Studenec na Blokah) naišao na patrolu od 2 čoveka, koje je prevarom ubio (vidi izveštaj Štaba Notranjskog NOP odreda od 20. decembra 1944, AIZDG, k. 199/11).

" Omaška; treba: Vina Gorica.

[M] Pogrešno; treba: 12. brigada (vidi dok. br. 22).

VIII brigada se nalazila u pratnji municije za XV diviziju, ali ovaj transport nije predala jer je imala sukob s neprijateljem na [sektoru] Grmada — Trebnje.

Jedinice Notranjskog odreda vodile su borbu s neprijateljem koji je nastupao [pravcem] Sv. Trojica — Ulaka, gde se podelio u više kolona.[60] Borbe su vođene na koti 817 i iznad Bločica. Neprijatelj je stigao do sela Bloška Polica, a zatim se povukao u pravcu Grahova i Cerknice. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 2 ranjena. Naši gubici 1 mrtav i 3 ranjena.

21. 12. 44. Neprijatelj se nalazi na komunikaciji Trebnje — Novo Mesto i prevozi hranu. Duž druma ima zasede. U 16 časova je 20 ljudi stiglo na Brezovicu, gde su ubili 2 druga iz XV divizije a 1 zarobili. II i III bataljon Belokranjskog odreda vode borbu s neprijateljem koji je izvršio ispad iz Ozlja i Stativa u pravcu Sela iznad Zakanja.[61] Neprijatelj je bio nadmoćan, zbog čega su se bataljoni premestili na nove položaje, a zatim zajedno sa Oficirskom školom pošli da proteraju neprijatelja. U toku noći neprijatelj se nalazio u selu Breznik" a u 24 časa se povukao.

22. 12. 44. V brigada je dobila zadatak da prati transport preko druma Št. Vid — Novo Mesto. S neprijateljem je jedan sat vodila borbu, nakon čega se morala povući. U borbi je 1 bio ranjen. Ista brigada se u 15 časova sukobila u Brezovici s neprijateljem jačine 40 ljudi. Neprijatelj je imao 4 mrtva a brigada 1 [mrtvog].

II i III bataljon Belokranjskog odreda i četa Oficirske škole su u 11 časova otpočeli nastupati prema Žakanju — Brezniku, a u 16 časova se neprijatelj povukao. U borbama je neprijatelj imao 15 mrtvih i 20 ranjenih, a 1 je zarobljen. Sopstveni gubici: 16 mrtvih. Izgubljeno je: teška »breda«, 3 automata, 7 pušaka."

" To je bila 47. četa 2. bataljona slovenačkih domobranaca. koja ie 20. decembra 1944. u 3 časa ujutro iz Cerknice krenula u pravcu Bloške Police sa zadatkom da tu napadne 3. i 4. četu Notranjskog NOP odreda (vidi izveštaj 2 bataljona slovenačkih domobranaca od 21. decembra 1944. AIZDCi, AFK, k. 280/IV).

[41] Zvaničan je naziv naselja: Sela Žakanjska.

[43] Odnosi se na Breznik Žakanjski.

[43] Podrobnije o borbama jedinica Belokranjskog NOP odreda 21. i 22. decembra 1944. vidi dok. br. 18.

23. 12. 44. Jedna četa X brigade nalazila se u zasedi na drumu Novo Mesto — Trebnje a jedna kod Prečne. U borbama je neprijatelj imao 5 mrtvih i 7 ranjenih.

Minerska grupa Belokranjskog odreda razorila je 180 m [žel.] pruge Karlovac — Ozalj.

24. 12. 44. Na položaje V brigade [na sektoru] Čateška Gora — Tlaka — Gornje Ravne stigao je neprijatelj jačine oko 500 ljudi, u dve kolone, i tukao položaje [vatrom] iz teških topova. Brigada je s neprijateljem \odila borbu do 16 časova, te je imala 2 mrtva i 3 ranjena.[64]

Na položaju XV brigade Mihovaska Gora[65] — Sv. Peter — Selo stigao je neprijatelj jačine 300 ljudi, sve do sela Selo.

Brigada je imala 1 mrtvog a gubici neprijatelja nisu poznati. Minerska grupa XVIII divizije je razorila 30 m pruge između Cušperka i Zdenske Vasi.

Udarna četa XVIII divizije je kod Cušperka ubila 6 belogardista a 3 ranila.[66] Zaplenila je 2 mitraljeza, 1 automat i nešto municije.

25. 12. 44. Borbi nije bilo.

26. 12. 44. Četa VIII brigade je u Gorenjoj Vasi ubila 2 belogardista i zaplenila pušku. Sopstveni gubici 1 mrtav.

Diverzantska grupa Notranjskog odreda je između Ivanjeg Sela i Logateca razorila 50 m pruge.

27. 12. 44. Dve čete X brigade su na sektoru Mirna Peč vodile borbu s neprijateljem i ranile jednog neprijateljevog podoficira a 1 zarobile. Zaplenjena je 1 puška.

Ceta VIII brigade je na sektoru Št. Vid ubila 1 neprijateljevog [vojnika] a 3 ranila. Jedan bataljon[67] iste brigade je u toku noći demonstrativno napao uporište Občine.

* Ova borba je vođena 23. decembra 1944. protiv 5. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 22).

" Omaška; treba: Migolska Gora.

[66] Bila je napadnuta patrola iz 27. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Grosuplja, koja je u to vreme imala zasedu jačine jednog voda na Kopanju (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskoga domobranstva za 24. decembar 1944, AIZDG, AFK,~k. 281/III).

[67] Bio je to 1. bataljon (vidi operativni dnevnik Štaba 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 153/1).

28. 12. 44. XV divizija je dobila naređenje da pređe na južni sektor druma Št. Vid — Novo Mesto. Prelazak preko druma nije bio moguć, pa je divizija vodila borbu do 3 časa ujutro. VIII brigada je vodila borbu s neprijateljem na drumu Občine — Ponikve do 4 časa ujutro. Sopstvenih gubitaka nije bilo, neprijateljevi nisu poznati.

29. 12. 44. Bataljon V brigade je na Brezovici vodio borbu s neprijateljem, koji se povukao prema Trebriju. U 16 časova je XV divizija krenula preko druma Novo Mesto — Št. Vid. Pri prelaženju je diviziju tukao neprijatelj [vatrom] topova i mitraljeza od Vinje Gorice i Sv. Ane. Divizija je imala l ranjenog. Po prelasku je V brigada zaposela položaje Reber — Hrib — Zalisec,
XII brigada Mačkovec" — Sadinja Vas,[6]'
XV brigada Zafara — Cvibelj,
Minerski bataljon u Stranskoj Vasi,[70]
štab divizije u Stavči Vasi.

30. 12. 44. Inž. četa XVIII divizije je noću 29/30. o. m. kod Lesa pala u neprijateljevi! zasedu,[71] te imala 10 mrtvih i 2 ranjena. Izgubila je 2 mitraljeza, 1 automat i 6 pušaka. Četa je bila u rekviziciji na Vrhima kod Črnela.
Patrola Notranjskog odreda je vodila borbu s neprijateljevom patrolom koja je došla u Martinjak. U selo Studenec[72] je stiglo 18 ljudi »Crne roke«[73] i zarobilo 2 druga.

31.12.44. Borbi nije bilo.

Borbeni moral ljudstva jedinica bio je na zadovoljavajućoj visini uprkos tome što su jedinice za sobom imale teške marševe i što su uslovi ishrane bili veoma teški. Još uvek se primećuje nedostatak autoriteta podoficirskog kadra, što se naročito primećuje u akcijama. Niži starešinski kadar još uvek nije svestan svoje uloge, te je zbog toga obavlja veoma aljkavo, i to u pogledu kontrole i rukovođenja jedinicom.

[68] Sada: Mačkovec pri Dvoru.
" Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.
Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.
[71] Zaseda je bila iz 28. čete 1. bataljona slovenačkih domobranaca iz Stične (AIZDG, AFK, k. 281/III — pov. br. 3).
[n] Sada: Studence na Blokoh.
" Pogrešno; ovo je bila izviđačka patrola slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča, jačine 6 ljudi (AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 21).

Političko stanje ljudstva i starešina je dobro, te se to moglo primetiti naročito u težim akcijama koje su izvođene u teškim vremenskim prilikama, kao i u tome što su sve akcije u ovom mesecu bile šireg obima. Politički kadar se uvek nalazio u prvim redovima, te je tako imao i velike gubitke. Rad po jedinicama obavlja se neprekidno i sistematski. Moglo se primetiti i to da u jedinicama još uvek vlada nekakav defanzivan duh koji u mnogo slučajeva odlučujuće utiče na ishod borbe s neprijateljem. Kod pojedinih štabova se u kritičnim momentima primećuje premalo odlučnosti u komandovanju, te oni ne procenjuju pravilno momenat kada treba neprijatelja još nadalje napadati, uprkos tome što su naše jedinice umorne, te ćemo im samo napadom omogućiti kasniji odmor. Ovaj nedostatak je u mnogo slučajeva uzrok što neprijatelj uspe svojim manevrom proterati naše jedinice, a i razbiti ih.

Što se tiče ishrane, jedinice su se dosada snabdevale na sektoru gde su izvodile operacije, a i obroci hrane su bili dovoljni. Pitanje ishrane se pojavljuje kada se sve naše jedinice nalaze na desnoj obali Krke, gde je teren već sasvim iscrpen. Zato je došlo do toga da intendantura na ovom sektoru organizuje izvesna skladišta, koja će jedinice iskoristiti samo u slučaju da su prinuđene ostati na ovom sektoru. Jedini je nedostatak u ishrani taj što jedinice već ceo mesec dobijaju hranu bez soli. Ishrana je za vreme operacija dobro funkcionisala, te su jedinice na položajima dobijale najmanje dva obroka dnevno. Neke od njih su imale pripremljenu i suhu hranu, to jest hieb i meso. Na isti način su snabdevane i udarne čete koje su iz sastava svojih divizija bile upućivane s posebnim zadacima na duže vreme.

Oprema ljudstva je veoma loša, a naročito nedostaju cipele i šinjeli. Po brigadama je skoro 50% bosih ili upola bosih drugova, a isto važi i za šinjele. Ova dva artikla su najhitnije potrebna za potrebe naše vojske, a osim toga, ljudstvu je potrebna i odeća i rublje. Stanje kakvo je danas umnogome smanjuje udarnost naših jedinica, jer su pojedini štabovi prinuđeni da sve nedovoljno odevene drugove stalno ostavljaju kod komora, a druga je stvar i to da je zbog loše obuće porastao broj obolelih drugova, koji se sada nalaze bilo u ambulantama brigada, bilo u divizijskim prihvatnicama. Dalje, zbog loše odeće i obuće trpi i ustrajanje na položajima.

Stanje bolnica, s obzirom na to da broj ranjenika stalno raste, a i na to da je teren u pogledu hrane već vrlo iscrpen, veoma je kritično. Koliko je uskladištene hrane za bolnice vidi se iz izveštaja sanitetskog odseka.[74] Što se tiče samog rada bol-

[74] Ovaj izveštaj redakcija ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 180/1.

nica, treba naglasiti da se drugovi leče što brže i opet vraćaju u jedinice. Sanitetska služba po brigadama je dobro organizovana i ranjenici su za vreme akcije uvek blagovremeno prebačeni do kirurških ekipa, te nema smrtnih slučajeva zbog zakašnjavanja pri prevoženju.

Služba veze je znatno porasla, a naročito u pogledu kadra, koji je većim delom završio pojedine kurseve. Na ovim kursevima su drugovi pokazali velike uspehe i interesovanje za službu veze. Poteškoće u vezi ogledaju se samo još u materijalu. Naime, jedinice imaju stare tipove telefonskih aparata, a ti aparati nisu svi istog tipa, što svakako stvara velike poteškoće u funkcionisanju veze. Nestašica se pojavljuje i u kablu, koji bi bio nužno potreban. Dalje bi jedinicama bile potrebne dobre radio-stanice. U poslednjim borbama se pokazalo da su one jedinice koje su među sobom bile povezane radio-stanicom s lakoćom izvršavale svoje zadatke, te je potčinjenim štabovima bio umnogome olakšan rad u pogledu rukovođenja.

I obaveštajna služba je svoj rad prilagodila svim potrebama pojedinih operativnih štabova, te je postignuta veća povezanost između OC[75] i samog štaba. Obaveštajni aparat ima uglavnom već kvalifikovan kadar, koji je završio kurseve i tako pokazuje pri radu dosta samoinicijativnosti i samopregora. Podaci koje je obaveštajna služba stavila na raspolaganje operativnom štabu bili su tačni i stvarni, te su realno ocenjivali neprijatelja i tačno ukazivali na njegove namere. Preduzete su i sve mere da se obaveštajna služba postavi na još širu platformu te da svoju aktivnost pojačava u skladu s razvojem vojno-političkih rukovodstava.

Odluka štaba za budući razvoj operacija

Pred jedinicama VII korpusa stoje sledeći zadaci:

Rušenje pruge Kočevje — Grosuplje, Trst — Ljubljana i Zagreb — Karlovac; napadi na komunikaciju Št. Vid — Novo Mesto; ekonomske akcije u Šentjernejskoj dolini, u okrugu Grosuplje, u Ribniškoj dolini i okrugu Velike Lašče; moraju sprečiti da neprijatelj uspostavi uporišta u Suhoj krajini i u dolini reke Krke, te da neprekidno ovladavaju dolinom Krke i da stalno brane oslobođenu teritoriju Bele krajine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P. V. d. komandanta-potpukovnik:
Hribar Janez s. r. Franc Poglajen

" obnveštajnog centra

BR. 39

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IJUBO ŠERCER« OD 9. JANUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O AKCIJI NA VOZ KOD DOLGOG VRHA NA 2ELEZNICKOJ PRUZI MARIBOR — CELJE'

STAB
II SNOUB »U. ŠERCER«
Operativni odsek
Na položaju, 9. 1. 45.
Br. 12

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

na položaju

Izveštaj o akciji na voz dana 7. 1. 1945.

Noću 7/8. 1. 45. brigada je izvršila napad na voz koji je stigao s pravca Maribora prema Celju. Da bi se obezbedio pristup do pruge, ! zaseda je postavljena kod Spodnje Ložnice između [Slovenskih] Konjica i Slovenske Bistrice, koja je osiguravala brigadi prelaz preko glavnog druma. Kad je polovina kolone prešla preko glavnog druma, naišli su 1 kamion i 1 putnički automobil. Naša zaseda je na pomenuta vozila odmah otvoriia vatru. Ubrzo zatim je stigao još jedan kamion, koji je, pak, zastao nekoliko stotina metara od nas još pre nego što je bio napadnut. Nakon kratkih rafala iz naših mitraljeza zaseda je izvršila juriš na kamione, u kojima, pak, nije bilo Nemaca, jer su pre toga pobegli. Tom prilikom smo zaplenili 2 puške, 1 M. P.,[2] sanduk municije za »šarac« i jedan telefon. Zatim smo sva tri automobila uništili. U to vreme, dok je prva zaseda napadala ove automobile, s pravca Slovenske Bistrice je stigao još jedan automobil, koji je napala druga zaseda i uništila ga. U ovom automobilu se nalazio sanitetski materijal, koji smo zaplenili. U ovom automobilu su ranjena 2 Nemca a 2 su zarobljena, koje smo pustili, jer zbog starosti nisu bili sposobni da pođu sa brigadom. Zatim smo nastavili put u pla-

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/V. Na kraju dokumenta neke reći nisu čitke, pa ih je redakcija dopunila po smislu i to stavila u četvrtaste zagrade.

* Mašinenpištole (Maschinenpistole) — vrsta nemačkog automata.

niranu akciju na pruzi Celje — Maribor, i to na odseku između Križnog Vrha i Dolgog Vrha. Odmah po dolasku naše brigade do pruge naišao je iz Celja voz u pravcu Maribora, koji, pak, nismo mogli minirati, jer je već bio u našoj neposrednoj blizini. Cim je voz prošao, na prugu smo postavili zasedu a mineri su u međuvremenu prugu minirali. Putnički voz koji se kretao iz Maribora prema Celju naišao je tako iznenada da naši mineri nisu mogli postaviti sve mine. Uspeli su da postave jednu minu koja je bila veoma efikasna, te je lokomotivu onesposobila za dalju vožnju. Cim je voz stao, borci 2. i 4. bataljona su otvorili snažnu mitraljesku vatru na voz. Nemci su odmah odgovorili snažnom protivavionskom vatrom. Ove mitraljeze imaju Nemci na svakom vozu, na poslednjem vagonu, za odbranu od avionskog napada. Iako su Nemci pružali snažan otpor, borci 4. bataljona i 1. četa 2. bataljona su izvršili juriš i zauzeli prednjih 7 vagona, koji su, pak, bili skoro sasvim prazni, jer je voz očito bio pripremljen za prevoženje ranjenika. Pri tom smo zaplenili četiri puške i zarobili 2 Nemca i 1 ložača koji je Slovenac. Zbog suviše jake vatre iz protivavionskih mitraljeza, borci 4. bataljona su zapalili nekoliko vagona a zatim se povukli u sastav brigade. Prema podacima koje smo primili, [izgorelo] je 5 do 7 vagona. Koliko je neprijatelj imao mrtvih i ranjenih nismo mogli utvrditi. Naši gubici iznose 3 mrtva i 4 lakše ranjena.
Ukupno je bilo zaplenjeno:

6 pušaka, 1 M. P, 1 sanduk municije »mauzer« i [sanitetskog] materijala koji je bio predviđen za bolnicu u Celju.

Nakon završene akcije brigada se povukla .. .[3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[4] Komandant — [kapetan][5]

[3] Iz dnevnika rada Voda za vezu vidi se da se brigada po završenoj akciji povukla na položaje Greh (8 km severozapadno od Slovenske Bristrice), odakle je i krenula u akciju (AIZDG, k. 336/V).
[4] Politički komesar je bio Ivan Sonc.
[5] Komandant brigade je bio Jože Jakič Dušan.

BR. 40

IZVEŠTAJ MORNARIČKE GRUPE PRI 9. KORPUSU NOVJ OD 9. JANUARA 1945. ŠTABU KORPUSA I GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SASTAVU GRUPE SA PREDLOGOM DA SE MORNARIČKI ODRED UKLJUČI U 30. NO DIVIZIJU'

MORNARIČKA GRUPA
PRI IX KORPUSU NOV I POJ
Položaj, 9. januara 1945.
Br. 39

Na osnovu odobrenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije i naređenja Štaba mornarica NOVJ formiran je »Mornarički odred I Pomorsko-obalskog sektora«.

Nakon izvršenog formiranja, Mornarička grupa koja se nalazi pri Štabu IX korpusa NOV i POJ ima sledeći sastav:

Rukovodstvo Mornaričke grupe,
Grupa »Ratko«,
Mornarički odred I Pomorskog obalskog sektora,
Mornarički odred Koper.

Rukovodstvo Mornaričke grupe ima u svom sastavu 20 drugova, i to:

Rukovodstvo grupe	4	(1 u GŠS[2])
Radio-ekipa	7	
Kuriri	8	
Šifranti	1.	

Grupa »Ratko« ima u svom sastavu 3 druga, koji se nalaze na području Trsta po specijalnom zadatku.

Mornarički odred I Pomorsko-obalskog sektora ima danas brojno stanje jednog bataljona i sastoji se:

Štab odreda	4
Kod štaba odreda	5
1. četa	39
2. četa	38
Minerski vod	8
Vod za vezu	7
Komora	12
Ukupno	113.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 4/1-6, kut. 2023,. a prepis u AIZDG, k. 272/V. Prepis je izvršen posle oslobođenja i nije overen.

[2] Glavnom štabu [NOV i PO] Slovenije

Stab Mornaričkog odreda I POS[3] sačinjavaju:
komandant kapetan Bradeško Ludvik Istok,
politkomesar drug Ravhekar Dušan Džoni,
pomoćnik politkomesara Župan Rudi Ciril,
operativni oficir pporučnik Safanov Nikolaj.

Pri štabu Mornaričkog odreda se nalaze: obaveštajac, oružar, intendant i bolničar.

U 1. i 2. četi, minerskom vodu i vodu za vezu nalaze se drugovi koji su sposobni za operativnu jedinicu i za borbu.

Od drugova koji već imaju preko 36 godina i onih s lošijim zdravljem obrazovana je komora jačine jednog voda.

Mornarički odred Koper:

Ovaj odred, koji danas broji 14 drugova, nalazi se na području VII i IX korpusa NOVJ u slovenačkoj i delimično u hrvatskoj zapadnoj Istri.

Od ovog odreda biće formirane jedinice koje su potrebne za popunu potreba mornarice u zapadnoj Istri.

Štab odreda sačinjavaju: komandant poručnik drug Dermota Franc i politkomesar šiška Franc Crto.

Na osnovu odobrenja Štaba mornarice NOV.T i Glavnog štaba NOV i PO Slovenije treba Mornarički odred I POS-a pridodati onoj većoj jedinici NOVJ koja dejstvuje na području Slovenskog primorja.

Na osnovu toga predlažemo:

1. da se Mornarički odred I POS-a uključi u sastav XXX divizije;

2. da Mornarički odred bude u operativnom, disciplinskom i ekonomskom pogledu potčinjen Štabu XXX divizije, a u stručnom pogledu, s obzirom na buduće zadatke mornarice, rukovodstvu Mornaričke grupe, odnosno štabu I POS-a;

3. da se premeštanje kadrova iz Mornaričkog odreda u kakvu drugu jedinicu ne može vršiti dok se za takav premeštaj prethodno ne zatraži odobrenje štaba Mornarice, a premeštaji i postavljenja komandnog kadra u odredu samom treba vršiti u sporazumu s rukovodstvom Mornaričke grupe, odnosno sa štabom I POS-a;

4. da celokupnu kadrovsku evidenciju vodi rukovodstvo Mornaričke grupe, odnosno štab I POS-a dok će evidenciju kadra u odredu voditi Mornarički odred I POS-a prema postojećim uputstvima i odredbama koje važe u NOV i POS;

5. da Mornarički odred I POS-a sve izveštaje koje dostavlja štabu divizije dostavlja u kopiji i Mornaričkoj grupi, odnosno Štabu I POS-a;

[3] Pomorsko-obalskog sektora

6. da Mornarički odred u akcijama koje će se izvoditi pri oslobođavanju Slovenskog primorja bude korišten za mornaričke zadatke u sklopu predviđenog plana;

7. da se Mornarički odred I POS-a po oslobođenju Slovenskog primorja vrati, u svakom pogledu, u potčinjenost I POS-u, zbog izvršavanja specijalnih mornaričkih zadataka."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef Mornaričke grupe
major mornarice:
Janez Tomšič

Dostavljeno: štabu IX korpusa,
Glavnom štabu Slovenije
(za delegata mornarice).

BR. 41

RELACIJA ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 11. JANUARA 1945. DOSTAVLJENA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NEPRIJATELJEVOJ OFANZIVI U DRUGOJ POLOVINI DECEMBRA NA PODRUČJU BANJSKE PLANOTE I TRNOVSKOC GOZDA[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 11. jan. 1945.
Br. 35

Relacija o borbama u poslednjoj neprijateljevoj ofanzivi od 19. 12. 44. do 3. 1. 45.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje
(Sekcija Tolmin, Gorica, Postojna, Idrija 1 : 100.000)

I. Zadaci

Posle pokušaja uništenja kraških uporišta Krpelie i Dutovlje od strane 17, 18. i 20. brigade,[2] ove brigade su dobile zadatak

[1] Podrobnije o zadacima jedinica Mornaričke grupe pri 9. korpusu NOVJ vidi dok. br. 45.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/IT.

[2] Podnobnije o napadu na ova uporišta vidi dok. br 10.

da osiguravaju Vipavsku dolinu i da zatvaraju pravce ev. neprijateljevog nastupanja. 17. brigada bi morala zaposesti sektor Poljane[3] — Vrapče, 18. brigada bi trebalo da se koncentriše oko Štjaka a 20. brigada je dobila sektor Osek — Ravne — Lozarji,[4] s tim da kontroliše drum Gorica — Ajdovščina na ovom sektoru. Štab XXX divizije nalazio se u Gočama, Štab korpusa u logoru[5] i delimično u Lažni i Gorenjoj Trebuši; Zaštitni bataljon u Trnovom. Jedinice XXXI divizije, 1. brigada[6] i 2.bat. 18. brig, bili su angažovani u borbama na uništenju neprijateljevog uporišta u Gorenjoj Vasi. Zbog primećenih koncentracija na sektoru XXX divizije, 17. brig, se prebacila na Col, a 18. brig, je zaposela centralne položaje u Vipavskoj dolini na liniji Štjak — Erzelj — Vrtovće. Ovi pokreti su izvršeni u jutarnjim časovima 18. 12. 1944/ Kad je otpočela neprijateljeva ofanziva, Štab korpusa je sebi postavio zadatak da spreči svaki pokušaj prodora na oslobođenu teritoriju i da stanovništvo zaštiti od fašističkog terora, a, sa druge strane, da neprijatelju nanese što veće gubitke i u što većoj raeri sačuva kompaktnost naših jedinica. U vezi s tim bilo je predviđeno da se postepeno uvode u akcije jedinice koje su vodile borbe kod Gorenje Vasi, da bi se time rasteretile jedinice XXX divizije koje su morale u prvom momentu same izdržati udar neprijatelja.

II. P r o c ena situacije

Pre otpočinjanja ofanzive nije bilo jačih neprijateljevih koncentracija u okolnim uporištima da bismo mogli računati sa ofanzivom šireg obima.

18. 12. je neprijatelj otpočeo da nastupa s pravca Postojne prema Colu i Predmeji, u dve kolone, svaka od po 250—300 ljudi. Obe kolone su pretežno sačinjavali srpski Nedićevi i Mihailovićevi četnici.

Jedinice 2. brig. KNOJ-a su ubile komandanta ital. kolone koja je nastupala iz Gorice preko Banjške planote prema Čepovanu. Kod njega je zaplenjen plan neprijateljeve ofanzive, koji je bio ovakav: neprijatelj je raspolagao podacima da je Štab IX korpusa u Čepovanu, Štab XXX divizije sa artiljerijom i Inž. bat. na Colu, 19. brigada na sektoru Krasa, 18. brig, u Vi-

[3] Sada: Poljane pri štjaku.

' Zaselak, 7 km severozapadno od Ajdovščine.

[5] Odnosi se na barake koje je Štab 9. korpusa NOVJ, za svoje potrebe, izradio u rejonu brda Podanovec (3 km istočno od Lokvi).

[4] Omaška; treba: 16. brigada >Janko Premrl Vojko« (vidi dok. br. 12).

[7] Jedinice 30. NO divizije ovaj raspored su zauzele u jutarnjim časovima 19. decembra 1944 (vidi dok. br. 11, objašnjenje 4).

pavskoj dolini, 20. brig. na području Trnovskog gozda, XXXI divizija na Žirovskom vrhu.

Iz ovih podataka se vidi da neprijatelj nije raspolagao tačnim podacima o našim jedinicama, jer nijedna od pomenutih jedinica nije se nalazila na onom sektoru. O 17. brig. neprijatelj nije imao podataka, a 19. brig. se nalazila na sektoru Žirovskog vrha. Isto tako nije raspolagao ni podacima koja se jedinica nalazi na sektoru Vojsko.

Na osnovu ovih podataka neprijatelj je izradio plan prema kojem bi uništio naše jedinice. Za izvršenje tog plana bile su određene sledeće jedinice:

10. SS policijski puk, deo fašističke divizije »San Marco« (pored mornara flotilje »MAS«), srpski četnici II Nedićevog korpusa,[3] hrvatske ustaše,[9] slovenski domobranci[10] i be-ga, u ukupnoj jačini od oko 5.000 ljudi. Detaljan plan bio je ovakav: jednom kolonom SS Nemaca iz Gorice izbiti preko Ravnice u Trnovo, odakle bi nastavili nastupanje prema Lokvama i Predmeji. Ovom kolonom je komanđovao Nemac Meitz [Maje]. Druga, ital. kolona, pod komandom pukovnika Caralla [Karala], jačine 400—500 ljudi, [nastupala bi] iz Solkana preko Banjšica na Lokovec i do Čepovana, gde bi se podelila u dve kolone: jedna ka Maloj lažni do Predmeje a druga prema Velikoj Lažni," Gorenjoj Trebuši, Mrzloj Rupi do Otlice. Iz Idrije bi nastupale dve kolone jačine oko 400 ljudi: jedna prema Crnom Vrhu a druga prema Zadlogu, gde bi putem zaseda sačinjavale zaprečnu liniju. Iz Hotedršice bi prema Otlici nastupala kolona be-ga jačine 200 ljudi, pod komandom Slovenca Fortune; na sektoru Logateca nalazila bi se rezerva, jačine 400—500 ljudi. Iz Postojne bi nastupala [kolona] srpskih Nedićevih četnika i delimično ustaša pod komandom Miščevića, jačine 400 do 500 ljudi. Ova kolona bi se podelila u dve do tri manje kolone, od kojih bi jedna nastupala od Postojne prema Colu i na Prcdmeju, leva od Razdrtog na Št. Vid.'[2] Jedna kolona jačine oko 300 ljudi, pod komandom Debeljaka, nastupala bi preko Sežane u pravcu Ajdovščine. Jedna kolona bi nastupala iz Opatjeg Sela u centar Vipavske doline. Jedna kolona bi nastupala iz Gorice prema Dornberku sa zadatkom da

[8] Pogrešno; anaažovani su delovi Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK). Vidi dok. br. 21, objašnjenje 11.

' Ustaše nisu angažovane (vidi dok. br. 21, objašnjenje 11).

[10] Angažovani su delovi 1. udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). Vidi dok. br. 21, objašnjenje 11.

" Odnosi se na selo Lažna.

:2 Sada: Podnanos.

izbije na Brje[13] i da bočnim dejstvom potisne naše jedinice prema Ajdovščini. Jedna kolona bi morala nastupati iz Kromberka i Ajševice, u jačini od 500 ljudi, drumom Gorica — Ajdovščina, uz podršku tenkova, sa zadatkom da što pre stigne do Ajdovščine i Vipave, čime bi bile naše jedinice zatvorene južno od reke Vipave i na Krasu.[14]

Cilj celokupnog manevra je bio da se izvrši šire okruživanje sektora Trnovskog gozda, da se proteraju naše jedinice u Vipavsku dolinu, stegnu u obruč oko Ajdovščine, gde bi ih do kraja uništili.

Plan neprijatelja je bio aljkav i slab, jer su bile određene jedinice raznih jačina, njihovo brojno stanje [je bilo] nedovoljno da bi mogle uspešno izvršiti zadatak, što se pokazalo i za vreme izvođenja plana.

Protiv ovih neprijateljevih snaga bile su na raspolaganju sledeće naše jedinice:

17. SNOB, 18. SNOUB bez 2. bataljona (Ruskog), 20. SNOB i Zaštitni baxaljon DK." U toku same akcije bila je prebačena na sektor Trnovske planote 19. SNOB i 2. bat. 18. SNOUB, kasnije i 3. SNOUB sa tri bataljona, a na sektor Sentviške planote Udarna četa XXXI divizije. Zbog neuspeha u prvim sukobima, neprijatelj je tri puta počeo da nastupa iz Idrije prema Zelinu'[6] i iz Sv. Lucije[17] prema D. Trebuši. Iz toga se vidi da je neprijatelj i po broju i po naoružanju bio nadmoćan.

Sektor na kome su izvođene operacije delimično je na visini od oko 1000 m i pokriven šumom (Trnovska planota), delimično je s manjom apsolut. visinom i nešto manje pošumljen (Banjška planota), a delimično je teren ravničast i bez većih uzvišenja (Vipavska dolina).

Doba u koje su izvođene operacije bilo je zimsko, veći deo terena je bio pokriven snegom a vreme je bilo vetrovito i studeno. Sve to je nepovoljno uticalo na naše. jedinice, jer su borci manjkavo odeveni. Osim toga, bilo je otežano i snabdevanje hranom, pa su i s te strane morali borci da izdrže napore. Sama ofanziva je otpočela u vreme kada je gro naših bio angažovan u izvođenju ofanzivnih operacija kod Gorenje Vasi i nakon ofanzivnih akcija XXX divizije na Krasu, zbog čega su naše jedinice bile veoma zamorene od borbi i marševa.

•[2] Selo. 2 km severoistočno od Rihemberka (sada: Branik). Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije označeno.

[14] O angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 21, objašnjenje 11; dok. br. 131.

" Devetog korpusa

[16] Zaselak na raskrsnici puteva 43 km jugozapadno od Cerkna. Na karti nije obelcžen.

" Sada: Most na Soči.

III. Odluka

Na osnovu ove situacije Štab korpusa je odlučio da u prvom momentu borbu s neprijateljem prihvate jedinice XXX divizije, koje bi imale zadatak da zadržavaju neprijatelja do pristizanja pojačanja (19. brig., 2. bat. 18. brig. i 3. SNOUB), dok bi, međutim, ostale jedinice XXXI divizije obezbeđivale sa pravca Idrije, Gorenje Vasi i Baške grape. Za rasterećenje naših jedinica u borbi bio je izvršen demonstrativni napad na neprijateljeva uporišta Idrija, Veharše i Sp. Idrija. Cilj naših jedinica je bio da spreče teror neprijatelja nad civilnim stanovništvom, te da mu nanose što veće gubitke u ljudstvu i materijalu, a sa druge strane, da ga što pre izbace s našeg sektora i omoguće prevoženje hrane iz Vipavske doline.

IV. Zapovest

Pošto je neprijatelj imao inicijativu u svojim rukama, nije bilo prethodno izdatih naređenja. Naređenja su bila izdavana pismeno, radio-telegrafski i usmeno u toku borbe tako da ih ne možemo priložiti. Vide se, pak, iz toka borbi.

V. Izvršenje

Operacije su otpočele 19. 12. 1944.
U momentu otpočinjanja neprijateljevih bfanzivnih operacija naše su se jedinice nalazile na sledećim položajima:
17. brigada je bila skoncentrisana na Colu, sa osiguranjem prema Podkraju,
18. brigada je bila na liniji Štjak — Erzelj — Vrtovče,
20. brigada u Vipavskoj dolini: Osek — Ravne — Lozarji,
Štab XXX divizije, Udarna četa, Inž. bat. Art. divizion i Dopunski bataljon na položajima Otlica — Predmeja,
2. bat. 18. brigade na položajima Razpotje[16] — Govejek — Vrsnik.
19. brigada je vršila obezbeđenje prema neprijateljevom uporištu Lučine i prema Veharšama i Sv. Tri Kralja."

Bataljon DK u Trnovom.

Tok borbi

19. 12. 1944.

Oko 8 časova bila je primećena neprijateljeva kolona od 80—100 ljudi s nekoliko minobacača, koja je stigla u Vitovlje. Iz

Zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.
" Sada: Vrh nad Rovtami.

Vitovlja prema Vitovskom vrhu kretala se kolona od 40 ljudi. Vreme je bilo maglovito, te se tačna jačina neprijatelja nije mogla utvrditi. Zaštitni bataljon DK je uputio na položaje 23 čoveka s mitraljezom i 2 puškomitraljeza. Neprijateljeva kolona je bila sastavni deo kolone jačine 350 ljudi koja je nastupala iz Gorice prema Šempasu. Ostali deo kolone je produžio pokret prema Ajdovščini s 15 kamiona, 9 tenkova, 3 topa i komorom od 9 koja. Kad su upućene patrole Zaštitnog bataljona utvrdile gde su poolžaji neprijatelja, one su ga napale i proterale s Vitovskog vrha, pa je on zaposeo položaje nešto niže oko crkve. Naši borci su ga gonili, ali je ipak neprijatelj uspeo da se pod zaštitom magle povuče. U ovim borbama je patrola Zaštitnog bataljona DK imala 1 ranjenog, a gubici neprijatelja nisu poznati.

Istog dana oko 10 časova primećena je neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi koja je nastupala prema Ravnici. Bataljon DK je uputio patrole, ali neprijatelj tog dana nije produžio nastupanje na tom pravcu.

Neprijateljeva kolona koja je nastupala iz Postojne prema Colu naišla je oko Pcdkraja na zasede i patrole 17. brigade; vođene su manje borbe, a zatim su se zasede i patrole povukle na nove položaje. Kolonu su sačinjavali četnici raznih vrsta i ustaše, dobro obučeni u gerilskom ratovanju. U ovoj borbi koja se razvila na sektoru Col — Otlica, i koja je vođena celog dana, neprijatelj je imao 60 mrtvih i 20 ranjenih. Bez obzira na gubitke neprijatelj je produžio nadiranje prema Otlici te se iskusno infiltrirao među naše redove iskorištavajući konfiguraciju terena i maglu.

Brigada se postepeno povlačila na više položaje, dok su Do punski bataljon, bataljon »Mazzini,[20] Art. divizion i komora izvršili pokret u pravcu Mrzle Rupe. U ovim borbama je brigada imala 5 mrtvih i 3 ranjena, dok je nestalo 110, od kojih se 60 vratilo.

Tog dana je 20. brigada s jednim bataljonom i jednom četom bataljona »Mazzini« bila na Voglarjima, a drugi bataljon je bio u zasedi na drumu Gorica — Ajdovščina iznad Dobravlja. U dodir s neprijateljem nisu došli.

Bataljon na Voglarjima je izvršio pokret na Zavrh.

18. brigada je vodila borbu s neprijateljevom kolonom jačine 300 ljudi, koja je nastupala iz Postojne preko Razdrtog prema Planini i Erzelju. Posle borbe brigada se prebacila na pod-

[30] Ovaj bataljon je ranije bio u sastavu 158. brigade »Antonio Gramši« (Gramsci). Vidi dok. br. 11, objašnjenje 13.

ručje Nanosa, odakle se vratila na stare položaje. Neprijatelj je imao u ovim borbama 25 mrtvih i 35 ranjenih. Brigada nije imala gubitaka.

20. 12. 1944.

Neprijateljeva kolona koja se nalazila na Vitovljama povukla se prema Ajdovščini sa svim zasedama. Zbog toga se zaseda bataljona DK na Vitovskom vrhu premestila na sektor Trnova. Neprijatelj jačine 300 ljudi koji je 19. 12. stigao u Grgar krenuo je u 17 časova u jačini 225 ljudi prema Ravnama a ostali su se zadržali u Fobci. Oko 30 vojnika se iz Ravna vratilo u Fobce. Iz Prevala prema Ravnici neprijatelj je nastupao u tri kolone od po 100 ljudi.'Njih su napale zasede bataljona DK koje su se nalazile na brdu San Michele[21] i na koti 626. Borba je trajala do 15,30 časova, te je u njoj učestvovala i četa 20. brigade od 20 ljudi, koja je, pak, pri prvom dodiru s neprijateljem bila razbijena, pa su tako zasede Zaštitnog bataljona bile prinuđene da se premeste i zauzmu položaje severozapadno od Trnova. Neprijatelj je produžio napad na položaje bataljona, te se bataljon premestio južno od Trnova, odakle je produžio borbu do noći, a zatim se bataljon prebacio na položaje između Trnova i sela Nemci. Neprijatelj je imao 25 mrtvih i ranjenih. Naši su imali 5 ranjenih, od kojih je 1 bio zarobljen.

19. brigada i 2. bat. 18. brigade primili su naređenje da se sa Zirovskog vrha prebace u Cerkno a odande nastave pokret prema D. Trebuši. Glavninu kolone je sačinjavala 19. brigada, te se kretala drumom od Zelina prema D. Trebuši, kamo je morala što pre stići, jer je od Sv. Lucije prema Slapu[22] nastupala neprijateljeva kolona. Levu kolonu je obrazovao 2. bat. 18. brigade, te se kretao preko Zelina, Jagršča na Oblakov Vrh i morao bi najpre da dejstvuje od Vojskog prema D. Trebuši.

20. brigada je toga dana bila sa 1. bataljonom, štabnom četom i 3. bat. »Mazzini« i štabom brigade u Zavrhu. Kontrolisali su drum od Grgara prema Čepovanu. Oko 17 časova izvršen je pokret u Lokve, a četa bataljona »Mazzini« [je krenula] u Velike Lažne. 2. bataljon ove brigade bio je u zasedi iznad druma Vrtovin — Ravne. Oko 10 časova je neprijatelj počeo artiljerijskom vatrom obasipati položaje bataljona, a zatim je neprijatelj nastavio prema Ajdovščini.

18. brigada tog dana nije vodila borbe; 5. bataljon ove brigade je stigao na Otlicu te je zajedno s Minerskim bataljonom

[J'] San Michels (Mikele) nije pronađen; verovatno treba: Sv. Danijel, brdo, trig. 554.

[21] Sada: Slap ob Idrijci.

zaposeo položaje oko »Dopolavora«.[23] Reorganizovan je bio 1. bat. 17. brig. te je zaposeo levo krilo ovih položaja. Udarna četa je dobila naređenje da izvrši nasilno izviđanje neprijateljevih položaja i da ih napadne. U toku noći je vod čete ovog bataljona napao neprijatelja kod crkve na Otlici. Napao ga je iz neposredne blizine. Neprijatelj je imao 3 mrtva a naši su bili bez gubitaka.

U toku noći su bile upućene patrole da uspostave vezu sa 3. bat. 17. brigade, koji je bio odsečen te se nalazio na drumu Zadlog — Col — Otlica, i sa 2. bat. 17. brig., koji se nalazio na položajima na Maloj Gori. U toku noći se patrole nisu vratile.[24]

21. 12. 1944.

Neprijatelj je nastupao u tri kolone od Otlice prema Predmeji: glavna kolona, od 200 ljudi, drumom, leva pobočnica grebenima u pravcu Vipavske doline a desna pobočnica, jačine 150 ljudi, padinama iznad druma. Zbog premorenosti, naše. jedinice nisu pružale otpor, pa je neprijatelj relativno brzo stigao do Predmeje. 5. bat. 18. brigade se delimično povukao na Čaven, a delimično preko Mrzle Rupe na Vojsko. 1. bat. 17. brigade se povukao na Vojsko. Minerski bataljon je otišao na Kozje stene. Udarna četa je zadržala desnu neprijateljevu pobočnicu i omogućila povlačenje ostalih jedinica.

U 11 časova je neprijateljeva kolona od 60 ljudi donjim drumom od Predmeje stigla do Kozje stene. Udarna četa, koja je bila na položajima, nije došla u dodir s neprijateljem, te je izvršila pokret preko Mrzle Rupe na Vojsko.

Neprijatelj koji je 19—20. 12. stigao u Trnovo pokušao je u toku noći uoči 21. 12. da probije položaje bataljona DK između Trnova i sela Nemci. Tog dana je ponovo s više patrola pokušao da probije položaje bataljona. Pred veče se bataljon, po naređenju Štaba korpusa, prebacio u Lokve a na njegovim položajima su ostale zasede 2. brig. KNOJ.

Oko 17 časova neprijatelj je preko Lokoveca izbio u Čepovan jačine oko 150 ljudi. Sa ovom kolonom su na Banjškoj planoti vodile manje borbe jedinice 2. brig. KNOJ, te je pri tom bio uništen automobil i ubijen komandant ital. kolone pukovnik Carallo i pratilac kapetan.

Zaštitne patrole 17. brigade su u manjim sukobima s neprijateljem koji je nastupao od Podkraja imale 2 mrtva i ubijene 2 mule i 1 konja.

1. bat. 20. brigade se premestio na Lažne.

" Naziv za zgradu fašističkih sindikata.

[24] Podrobnije o borbama jedinica 30. NO divizije 19. i 20. decembra 1944, vidi i dok. br. 11.

U 20 časova je 1. bat. 19. brigade stigao u D. Trebušu, gde je došlo do kraćeg sukoba sa 2. bat. 18. brigade. Gubitaka nije bilo.

Pošto u D. Trebuši nije bilo neprijatelja, 1. bat. 19. brigade je produžio pokret prema Čepovanu i zaposeo položaje od Vrata do Vrša i Kobilice. 3. bat. 19. brig. je zaposeo položaje levo od Kobilice. 2. bat. 18. brigade je dobio naređenje da se preko Lažna prebaci na Lokve, gde bi zaposeo dominantne položaje i sprečio dolazak pojačanja u Čepovan. 2. bat. 19. brigade je dobio naređenje da preko Prapretnog" i Pećina blokira Slap i osigura leđa brigadi koja operiše u Čepovanu.

1. bat. 20. brigade se nalazio na položajima iznad Ravna.

Svi bataljoni 17. brigade su bili koncentrisani na Vojskom, gde su se nalazili i pokretna bolnica. Art. divizion i Dopunski bataljon. Ujutro se Štab korpusa premestio u G. Trebušu.

Jedinice XXXI divizije su noću 22/23. 12. izvršile demonstrativne napade na neprijateljeva uporišta Veharše, Idriju i Sp. Idriju.[26] S obzirom na to da je u Idriji ostala samo posada u bunkerima, neprijatelj je mislio da se radi o uništenju uporišta, pa je povukao zasede iz Crnog Vrha i Zadloga u Idriju. Osim toga, u Idriju je stiglo pojačanje.

23. 12. 1944.

Noću 22/23. je bataljon DK postavio zasede i zaposeo položaje ispred Lokvi u pravcu sela Nemci. Četa bataljona je bila upućena za zaštitu Štaba korpusa. 23. 12. u 16 časova je neprijateljeva patrola stigla do položaja bataljona. Borba je trajala 1 čas. Desno krilo je sačinjavala zaseda 2. brig. KNOJ, koja se povukla, pa se zbog toga i bataljon morao premestiti na nove položaje. Na položajima iznad Lokvi prema Maloj Lažni bataljon je ostao i dalje, te neprijatelj nije stigao u Lokve.

U ovim borbama su ubijena 3 neprijateljeva vojnika.

20. brigada je u toku dana bila na položajima bez borbi. U 5 časova ujutro su jedinice 19. brig. i 2. bat. 18. brig. zaposele određene položaje. Oko 15 časova je došlo do dodira s neprijateljem, koji je trajao do 23 časa. Nakon kratke vatrene pripreme teških minobacača 1. bataljon 19. brigade je prešao na juriš. Bataljon je uspeo da u prvom jurišu protera neprijatelja iz gostionice u Čepovanu koja se nalazi na raskrsnici pu-

[25] Sada: Prapretno Brdo.

[14] Demonstrativne napade na ova uporišta izvršile su jedinice 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« (vidi dok. br. 16).

teva u Vrata i u Trebušu. Neprijatelj se povukao prema crkvi u Čepovanu.

2. bat. 19. brigade nije izvršio svoj zadatak, jer su ga Nemci koji su držali zasedu na Lokvama odbili, pa je okruženom neprijatelju u Čepovanu s te strane stigla pomoć. U ovoj borbi su zaplenjeni protivtenkovski top i velika količina ratnog materijala. Ubijen je zam. komandanta ital. kolone.

2. bataljon 18. brigade je imao 2 mrtva i 12 ranjenih.

2. bat. 19. brigade, koji se nalazio na osiguranju u pravcu Slapa, odbio je neprijateljev pokušaj da se probije prema D. Trebuši. Leva neprijateljeva kolona je uspela da se probije prema Prapretnom, ali je na povratku bila odbijena, te je ubijeno oko 30 neprijateljevih vojnika. Na terenu je neprijatelj ostavio drugarice koje je uhapsio i napljačkanu stoku.

U 20 časova je iz sela Nemci kroz Lokve prolazila neprijateljeva kolona od 250 ljudi s mulama i komorom. Pokret je nastavila u Čepovan.

U 21 čas se neprijateljeva grupa kod crkve na Lokvama povukla u selo Nemci. U borbama s patrolama DK neprijatelj je imao 2 ranjena.

Oko 15 časova je neprijateljeva kolona od 250 ljudi krenula kroz Sp. Idriju prema Jaznama, delimično na kamionima a delimično pešice. Štab XXXI divizije izdao je naređenje Inž. bat. da jednom četom zauzme položaje kod Slabeta na Cerkljanskom Vrhu, kamo je upućena i četa bataljona[27] 3. brig. koja se nalazila u Zakrižu, dok je ostali deo bataljona zauzeo položaje iznad Zelina ispod sela Ravnine.[23] Bataljon 16. brigade je dobio zadatak da s južne strane vrši pritisak na neprijatelja. Udarna četa je nastupala u sredini između Inž. bat. i bataljona 16. brigade s pravca Sovodnja. Bataljon 16. brigade je dobio zadatak da ispod Razpotja postavi jaku zasedu koja će neprijatelju sprečiti povlačenje u Idriju. U toku noći 23/24. neprijatelj se počeo povlačiti prema Idriji. Napala ga je četa 16. brigade koja se privukla u blizinu kamiona. Ujutro ih je napala zaseda ispod Razpotja. Odmah pri napadu neprijatelj se rasturio i nije pružio otpor.

Noću 23/24. 12. bio je izvršen demonstrativni napad na neprijateljevo uporište Suhi Dol,[29] koji je izvršila Udarna četa XXXI divizije. Na napad su belogardisti cele noći odgovarali jakom vatrom.

[27] Reč je o 4. bataljonu (vidi dok. br. 17 i 19).

[28] Odnosi se na Gornje i Spodnje Ravne; sada: Ravne pri Cerknem.

" Zaselak, 1 km jugoistočo od Lučina. U ovom se uporištu nalazila posada pripadnika Gorenjskog domobranstva u jačini oko 100 ljudi (AIZDG, k. 238/1).

1. bat. 20. brigade, zajedno sa bataljonom 2. brig. KNOJ, postavio je zasedu na raskršću puteva koji vode od sela Nemci na Predmetu i Lokve. 2. bat. 20. brigade je ostao na istim položajima.

Oko 6 časova neprijatelj je napustio Ćepovan te se povukao prema Grgaru.

19. brig. je zaposela selo i osiguravala u pravcu Vrata, Puštala, Lokoveca i Lokvi. U toku noći 24/25. su 2. bat. 19. brigade i Udarna četa XXX divizije izvršili napad na neprijatelja u Slapu. U 11 časova je bataljon DK uputio patrolu u pravcu sela Nemci sa zadatkom da tačno utvrdi stanje neprijatelja. U 16 časova je neprijateljeva patrola od 40 ljudi stigla u streljačkom stroju kroz šumu i probila zasedu bataljona, koja se povukla prema crkvi, zaposela položaje i proterala neprijatelja. Na ovom sektoru su bili i bat. 2. brig. KNOJ i 2. bat'. 18. brig.

Štab XXX divizije je već 19. 12. izdao naređenje Štabu 18. brigade da se prebaci na sektor Pivke, odakle bi udario u leđa neprijatelju. Brigada je naređenje primila 24. 12, ali ga nije mogla izvršiti jer je tada sektor Pivke već zaposeo neprijatelj. 2. bat. 18. brigade i četa 5. bat. su tog dana bili na Erzelju a jedan bataljon na Lenivecu.[30] Držali su zasede na drumu Vipava — Št. Vid, gde su u 15,30 časova napali auto-kolonu koja se kretala iz Vipave sa 15 kamiona. Prvi kamion je neoštećen pobegao a druga dva su bila jako oštećena i ubijeno je 30 neprijateljevih vojnika. Neprijatelju je pristiglo pojačanje od 12 kamiona, zbog čega su se naši povukli.

25. *12. 1944.*

U 9 časova je bataljon DK krenuo prema selu Nemci i zaposeo levu stranu sela. Pola sata kasnije bataljon je dobio naređenje da se prebaci na brdo između sela Nemci i Trnova, te je naređenje izvršio. Pošto neprijatelja nije bilo, bataljon se prebacio na desnu stranu sela.

Bataljon DK je držao položaje i sužavao obruč oko sela dok nije primio naređenje da se povuče, jer je pretila opasnost da će mu zbog povlačenja Ruskog bataljona biti odsečena odstupnica. Bataljon je neprijatelju naneo gubitke od 3 mrtva. 2. bat. 18. brigade je dobio zadatak da sa dve čete zaposedne Zavrh a 2 čete smesti u selu Nemci i time 19. brigadi omogući slobodan pokret na Lokve. 19. brigada je krenula iz Ćepovana u 6 časova, u 7 časova stigla na Lokve i sa isturenim osi-

" Zaselak, 5,5 km južno od Ajdovščine. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Linevec.

guranjem krenula prema selu Nemci. Na pokretu su se brigadne pobočnice suviše udaljile od glavnine i prešle selo Nemci, tako da je glavnina naišla na neprijatelja na položajima u selu Nemci. Brigada je posela položaje iznad sela i u kratkoj oštroj borbi prinudila neprijatelja da se povuče u kuće. Ruski bataljon je imao zadatak da svojim četama zauzme položaje Voglarji — Podgozd — Zavrh. Četa bataljona DK i Udarna četa XXX divizije su imale zadatak da zaposednu Rijavce i nastupaju prema Trnovom. Brigada je u toku prepodneva uspela blokirati i okružiti neprijatelja u selu s namerom da s prvim mrakom izvrši uništenje neprijatelja. Neprijatelj koji je bio blokiran u više navrata je bio pozvan na predaju. Ali je uvek odgovarao negativno i čekao na pomoć, koja je stigla oko 16 časova, jačine 50 Nemaca, koji su uspeli odbaciti ruske jedinice koje su bile na položajima oko Voglarja i zaći 19. brigadi u leđa.

U isto vreme je druga kolona nastupala prema Zavrhu, pa su se ruske jedinice povukle na položaje između Zavrha i Lokvi. Tako je 19. brigada bila prinuđena da napusti položaje kod Trnova i da se zajedno s Ruskim bataljonom prebaci na Lokve. Neprijatelj je imao 25 mrtvih, te su zaplenjene dve puške, a na našoj strani je bilo 5 mrtvih i 12 ranjenih.

Naveče 25-tog je 2. bat. 19. brigade izvršio demonstrativni napad na Slap.

17. brigada je tog dana bila na položajima na Vojskom, te je izvršila reorganizaciju.

1. bat. 20. brigade je ujutro otišao u Lokve i odande na Predmeju, gde je bio oko 15 časova. Priključili su mu se ostaci 3. bataljona. Postavio je zasede s puškomitraljezima na drum Predmeja — Ajdovščina zbog kontrole.

2. bat. 20. brigade je dobio zadatak da se prebaci iznad Krnice,[31] gde je postavio zasede i upućivao patrole prema Trnovom, Nemcima i Lokvama. Neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi (80 Nernac i 20 be-ga) nastupala je drumom Idrija — Otalež. Bataljon 16. brigade je dobio zadatak da napadne neprijatelja s pravca Idrije i da mu zatvori put za povlačenje. Udarna četa divizije dobila je zadatak da se prebaci na sektor Otaleža i odande izvrši napad te uništi neprijatelja. Čim su došle u dodir s neprijateljem, jedinice su ga napale, pa se neprijatelj povukao na drum Idrija — Zelin i sklonio u kuće. Zbog neodlučnosti Udarne čete, neprijatelj je uspeo da u kućama organizuje otpor i da, zbog brisanog prostora, onemogući napad naših jedinica. Sedećeg jutra oko 6 časova on se delom snaga prebacio preko Idrijce i na taj način zaposeo po-

™ Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

Iožaje, zbog kojih našim jedinicama nije bilo moguće da ga napadnu u kućama. Zatim se neprijatelj preko Kanomlje povukao u Idriju, te je poneo sa sobom mrtve i ranjene. Neprijatelj je imao 30 mrtvih i 10 ranjenih a naše jedinice 2 ranjena.

26. 12. 1944.

Neprijatelj je nastavio snažan pritisak prema jedinicama 19. brigade, 2. bat. 18. brig. i bat. DK, podržavan artiljerijom. Istovremeno je nastupala kolona s pravca Grgara prema Čepovanu. Naše snage su bile prinuđene da zaposednu položaje severoistočno od Lokvi, 2. bat. 18. brig. je zaposeo trig. 1185, dok su ostale snage zauzele položaje levo. Jača neprijateljeva patrola je uspela da se neprimetno približi i infiltrira na položaje Ruskog bataljona i da ga napadne s leđa. Zbog toga se bataljon povukao pozadi rasporeda 19. brigade. U toku noći su naše jače bojne patrole upale u Lokve s namerom uznemiravanja neprijatelja.

U toku dana je vodio borbe bataljon DK, koji je naneo neprijatelju gubitke od 2 mrtva i ubio 1 mulu.

Jedinice XXX divizije su u ovim borbama imale 3 mrtva a izgubile 1 puškomitraljez »bren«. Neprijatelj je stigao u selo Lokve i dobio pojačanje od oko 100 ljudi. Spalio je selo Nemci.

Bataljon DK je uputio dve zasede: jednu na Drnuljk[32] a drugu na Kobilicu, jer je pretila opasnost da neprijatelj koji je iz Grgara stigao u Čepovan nastavi nastupanje prema Trebuši. Neprijatelj je samo tog dana odneo mrtve koje je ostavio u poslednjim borbama. Neprijateljeva patrola, razvijena u streljački stroj, nastupala je prema Plaćama.[33] Napala ju je zaseda 18. brig. Poginula su 2 a ranjeno je 5 neprijateljevih vojnika. Druga neprijateljeva patrola, od 25 ljudi, stigla je na Planinu. Na povratku su je napale jedinice 18. brigade, te su poginula 3, a ranjeno je 7 neprijateljevih vojnika.

Istog dana neprijatelj je nastupao iz Štanjela prema Erzelju preko Braniče. Jedinice 18. brigade su vodile borbu. Naše jedinice u toku čitavog dana nisu imale sopstvenih gubitaka. Brigada je dobila zadatak da se prebaci na Col, što nije izvršila iz razloga da je imala nameru samoinicijativno napasti neprijatelja u Vipavi u toku noći.

20. brigada je bila po bataljonima na Predmeji i Krnici, te nije vodila borbe. Pošto je bilo utvrđeno da je ujutro u Čepovan stiglo pojačanje, 3. brigada je dobila zadatak da se prebaci na sektor Čepovana. Brigada je noću 25/26. kamionima

[13] Na karti nije pronađeno.
[53] Zaselak, 2,5 km jugozapadno od Ajdovščine.

prebačena do D. Trebuše, odakle je krenula prema Čepovanu. 1. bat. se smestio u Podčepovanu, 2. bat. u Tesnom,[3"] 3. bat. u Dolu. Oko 8,30 časova je do Cepovana stiglo 8 neprijateljevih motora, koji su krenuli prema Lokovecu. Oko 10 časova, pak, otpočela je da nastupa neprijateljeva kolona jačine 70—80 ljudi sa protivtenkovskim topom prema Čepovanu. Dve čete 1. bat. su posele položaje na Lažni, a jedna četa 2. bat. je nastupala padinama prema Puštalama, dok je 3. bat. dobio zadatak da zauzme položaje na k. 904 i 942[M] i spreči neprijateljev pokret iz Lokoveca. Ceta 2. bat. je odmah napala neprijatelja, nakon čega se neprijatelj povukao prema Lokovecu, kuda je imao slobodan prolaz, jer 3. bat. još nije zaposeo određene položaje. Pri tome je neprijatelj imao 2 mrtva, 3. bat. je dobio zadatak da zauzme visinske tačke iznad druma Čepovan — Lokovec i da neprijatelju spreči povlačenje. Pri tome je bataljon naišao na neprijateljevu zasedu kod Srednjem Lokoveca,[30] te je bio napadnut. Ceta je imala 1 mrtvog i 3 ranjena.

U toku noći brigada je ostala na svojim položajima.

27. *12. 1944.*

Bataljon DK je stigao u G. Trebušu, odakle se Štab korpusa premestio na sektor Gačnik[37] — Ogalce[38] — Vojsko, dve čete bataljona DK, pak, ostale su na Razaziji.

17. brigada je bila na istim položajima.

Bataljoni 20. brigade su bili na istim položajima.

Neprijateljeva kolona jačine oko 300 ljudi s jednim topom nastupala je od Lokava prema Lažni, te ju je napala četa 19. brigade. Oko 11 časova je od Lokava prema Lažni nastupala neprijateljeva patrola, kao što je pomenuto. Četa 3. brigade koja se nalazila na k. 1040 napala je ovu kolonu. Kako je pretila opasnost da bude okružena, povukla se do ostalog dela bataljona. Nakon oštre borbe neprijatelj je uspeo zauzeti visinske tačke iznad Cepovana i stići do Lažni. U ovim borbama 3. brig. je imala 2 mrtva i 1 ranjenog. 3. bat. ove brigade, koji je pokušao da protera neprijatelja iz Lokoveca, bio je odbijen. Prebacio se na polažaje od prethodnog dana. Oko 11 ča-

[34] Zaselak, severno od Cepovana. Na karti 1 : 100.000 nije označen.

[3] Na karti 1 : 100.000 ove kote nisu obeležene, a nalaze se severozapadno od Cepovana.

[36] Odnosi se na centar Lokoveca, gde se nalaze škola, crkva i trgovina.

[37] Zaselak sela Gorenja Trebuša. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

[33] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Na Ogalcah.

sova neprijatelj je manjim snagama nastupao i prema položajima ovog bataljona, ali se morao povući.[39]

28. 12. 1944.

19. brigada se zajedno sa bat. 18. brig. prebacila na Malu lažnu. Nemci su istovremeno pokušali da dvema kolonama nastupaju prema Maloj lažni, i to jednom kolonom pravcem Lokve — Mala lažna a drugom pravcem Nemci — Mala lažna, s ciljem da se probiju do Predmeje. U borbi od više časova neprijatelj je bio zaustavljen i odbačen. 2. bat. 19. brigade je vodio borbu i efikasno zadržao pritisak neprijatelja s pravca Slapa. S obzirom na novu situaciju 3. brigada je zaposela sledeće položaje: 1. bat. severno od Cepovana, 2. bat. iznad Kobilice, 3. bat. na grebenu od Cepovana prema Lokovecu. Oko 10 časova je 1. bat. prihvatio borbu s neprijateljem koji je nastupao od Lažne u Cepovan. Borba je trajala do 13,30 časova a nakon toga se bataljon prebacio na Drnuljk. Izgubio je tešku »bredu«.

Oko 14 časova je 2. bat. vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao prema položajima bataljona. Nakon borbe od 2 i po časa neprijatelj se pojavio i na levom krilu 1. bat., pa se bataljon morao povući.

U 10 časova je jaka neprijateljeva kolona počela da nastupa prema položajima 3. bataljona i sa dve strane vršila pritisak. Bataljon je vodio borbu do 14 časova a zatim se povukao da bi izbegao okruženje i da ne bi bio odsečen od brigade. Brigada je imala 2 mrtva i 7 ranjenih.

Na drumu Gorica — Ajdovščina naišao je na mine neprijateljev tenk i zapalio se. Mine su postavile jedinice XXX divizije. 17. brigada, 18. brigada, 20. brigada i bat. DK te ostale jedinice XXXI divizije tog dana nisu vodile borbe.

29. *12. 1944.*

Jača kolona koja je pod borbom izbila u Dolenju Trebuša prinudila je 2. bat. 19. brigade da se povuče u pravcu Perdenskog vrha a zatim je krenuo u G. Trebušu.[40]

1. i 2. bat. 3. brigade su zaposeli položaje na k. 919 i k. 609, a 3. bat. se razmestio u Zabrđu.[4'] Oko 10 časova je nastupala neprijateljeva kolona iz Kobilice prema D. Trebuši. Brigada

[27] Podrobnije o borbama 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« 26. i 27. decembra 1944. vidi dok. br. 19.

* Podrobnije o borbama 19. slovenačke NO brigade »Srečko Kosovel« od 22. do 29. decembra 1944. vidi dok. br. 26.

[11] Kote 919 (Grahovo brdo) i 609 nalaze se jugoistočno od Dolenje Trebuše. Zabrdo nije pronađeno na karti 1 : 100.000; verovatno se odnosi na zaselak Brdo, južno od Perdenskog vrha.

nije napala glavninu, jer je imala-nameru da razbije neprijateljevu pobočnicu koja se kretala jarugom i jer su položaji bili pod kontrolom druge neprijateljeve pobočnice na Vršama. 3. brigada je ostala na položajima do 31. 12. a zatim se vratila na svoj stari sektor.[42]

U svim borbama je 3. brigada imala 5 mrtvih, 12 ranjenih, 6 nestalih i 2 dezertera.

Noću uoči 30. 12. je Udarna četa XXXI divizije napala neprijatelja na Pečinama i proterala ga. Tok akcije nije poznat. Skofjeloški odred je dobio zadatak da se sa sektora Dobračeva prebaci na sektor Ravne — Zakriž te izvrši osiguranje u pravcu Baške grape i interveniše u borbi ukoliko bi se neprijatelj pojavio.

20. brigada se noću 28/29. skoncentrisala na Krnici.

Ostale jedinice nisu vodile borbe.

30. 12. 1944.

Oko 8 časova nastupala je drumom Idrija — Želin neprijateljeva kolona jačine oko 250 ljudi. Bataljon 16. brigade koji se nalazio kod Slabeta napao je kolonu ispod sela Jazne. Deo kolone je pobegao preko reke a drugi deo se sklonio u kuće. 1. bat. brigade je zaposeo položaje ispod Jazna s ciljem da napadne neprijatelja ako bi se drumom pokušao povući u Idriju.

Bataljon je pokušao da neprijatelja okruži te je jednu četu uputio u selo Straža da napadne s leđa, što, pak, nije uspelo, jer je neprijatelj posedao položaje sa obe strane reke, te u toku dana bataljon nije mogao zauzeti položaje kod kuća u koje se neprijatelj sklonio. U 18 časova su razbili neprijatelja, te se ovaj povukao preko reke i preko Masora u Idriju.

Pri tom su ubijena 3 i ranjena 3 neprijateljeva vojnika. Na našoj strani je bio 1 ranjen i 6 dezertera.[43]

SO je zaposedao položaje ispod Ravna, te je uputio u borbu četu, koja je napala neprijatelja i nanela mu gubitke od 1 mrtvog i 2 ranjena.

U 14 časova je Udarna četa XXXI divizije razbila neprijateljevu zasedu na Pečinama kod Št. Viške Gore,[44] koja je brojila oko 40 ljudi. Neprijatelj je imao 2 ranjena a naši su bili bez gubitaka.

U ovim borbama 19. brigada je zaplenila protivtvenkovski top, 50 granata, 26 pušaka, 7.000 metaka, 1 pištolj, 4 konja i zastavu. Zajedno sa 2. bat. 18. brig. ona je nanela neprijatelju gubitke od oko 90 mrtvih i 80 ranjenih.

[a] Biigada se prebacila u rejon Robidnica — Gorenji Novaki (AIZDG, k. 226/IV).

[43] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 25.

[44] Sada: šentviška Gora.

3. brigada se nalazila na istim položajima.
ŠO se preko Zelina prebacio na sektor Masore — Kanomlja.[43]
17. brigada se nalazila na Vojskom.
Štab korpusa na istim položajima.
18. brigada je bila skoncentrisana na Predmeji i Otlici a 20. brigada na Krnici.
19. brigada i 2. bat. 18. brigade bili su skoncentrisani na sektoru Mala lažna — Lokve, odakle je 2. bat. 18. brig. krenuo na Otlicu. Neprijatelj se nalazio na Colu, Trnovom, Ravnici i u Grgaru. Pokušao je prodor preko položaja 18. brigade od Cola prema Predmeji. 4. bat. 18. brigade je zaposeo položaje na obroncima šume na padinama trig, tačke 1002 koje se spuštaju prema Colu. 3. bat. se nalazio na raskrsnici kod k. 807 a 2. bat. se razvio duž druma prema Zadlogu do k. 964. Neprijatelj je grupom od 20 ljudi nastupao s kote 877^ uporedo s padinom prema Vipavskoj dolini. Na 1 km pozadi nastupala je glavnina od 250—300 ljudi. Ruska četa je bila upućena južno od trig, tačke 1002 sa zadatkom da sa boka napadne neprijatelja. Na pokretu je došla u dodir s neprijateljevom patrolom koja se kretala prema četi. Neprijatelj je rokirao svoje snage na levo krilo i težište napada upravio na naše desno krilo. Svi njegovi napadi su bili jakom i preciznom vatrom odbijeni. Pošto neprijatelj nije uspeo na našem desnom krilu, produžio je napad na levo krilo, gde je isto tako bio energično odbijen. Oko 14 časova je sve svoje snage upravio prema 4. bataljonu. Patrola je uspela da se probije kroz međuprostor 3. i 4. bataljona i stigne do gostionice na raskrsnici. Prodor neprijatelja bio je odmah zaustavljen, pri čemu se naročito istakao komandant 4. bat. 18. brigade, koji je poginuo.[47] Neprijatelj je bio odbijen. Istovremeno je 5. bat., koji je dejstvovao levo od k. 807, otpočeo napadati u bok neprijatelja, zbog čega je neprijatelj bio prinuđen da napusti borbu, te se pod zaštitom povukao prema Colu. U ovim borbama je bilo na našoj strani: 3 mrtva i 1 ranjen i izgubljena 1 puška. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 30 ranjenih.

Noću 31. 12./I. 1. 45, uz podršku Prateće čete, 5. bat. je izvršio vatreni prepad na Col.
Snajperist 1. bat. koji je bio na Krnici[48] ubio je stražara u blizini Trnova.
1. i 2. 1. 45. neprijatelj nije bio aktivan.

[45] O aktivnosti škofjeloškog NOP odreda vidi dok. br. 59.
[46] Ove kote su uzete s karte 1 : 100.000, italijansko izdanje, a nalaze se u rejonu Sinjeg vrha (trig. 1001).
[47] Reč je o Josipu Mahniču Vojku.
[48] Reči »koji je bio na Krnici« dopisane su mastilom.

Posle neuspelog prodora 31. 12. 44. neprijatelj je pokušao da kolonom jačine 500 ljudi, 4 protivtenkovska topa i 4 minobacača izvrši nov napad na naše položaje.

18. brigada je zaposela sledeće položaje: 4. bat. od kote 845 do slova »I« natpisa Sinji vrh, 2. bat. od tog mesta do k. 865, 3. bat. od k. 865 do k. 915 i 5. bat. od k. 915 do k. 931.

Neprijatelj je otpočeo energičan napad na naše položaje podržavan vatrom teškog oružja. Najveću pažnju je posvetio najdominantnijoj tački našeg rasporeda kod Sinjeg vrha.

Oko 11 časova naše su se snage pod pritiskom povlačile prema Otlici. 4. bat. se prebacio na prihvatne položaje od crkvice iznad slova »a« natpisa Dolenja Otlica pa do poslednjih kuća u severoistočnom pravcu sela, a 5. bat. je zaposeo položaje ispod Oblog vrha (k. 1110).

Odmah zatim su izvršili pokret 2. i 3. bat., te je 3. bat. zaposeo položaje između 4. i 5. bataljona a 2. bat. se nalazio na k. 1105 i imao je zadatak da služi kao manevarska rezerva u isto vreme kontroliše drum Mala Gora — Tisovec odn. Orlovski vrh.

Neprijatelj je odmah zauzeo naše položaje i produžio nastupanje. Jedno odeljenje je uputio do crkve u Otlici. Na povratku je odeljenje napao 4. bataljon. Oko 15 časova neprijatelj se počeo povlačiti u pravcu Cola.

Naši gubici iznose 5 ranjenih a neprijatelj je imao 6 mrtvih i 12 ranjenih.

Napom. Dana 21. 12. 1944. je 3. bat. 20. brig., koji se nalazio u zasedi u selu Nemci a jednom četom na Krnici, bio nakon prvog dodira s neprijateljem rasturen.

22. 12. 1944. je komandant bataljona sa 3 druga ovog bataljona bio u Čepovanu.[49]

Ovim je neprijateljeva ofanziva na naš oslobođeni teritorij bila uglavnom završena. Neprijatelj se zadržao u Trnovom, na Colu, u Grgaru i ponovo organizovao uporišta u Vipavi[50] i Ajdovščini[51] i privremeno uporište u Sempasu.

" Podrobnije o aktivnosti 20. italijanske brigade »Triestino d' assalto Garibaldi«, za vreme neprijateljeve ofanzive vidi dok. br. 28.

[50] Uporište u Vipavi su obrazovali delovi 5. čete 2. bataljona 1. udarnog puka SNVZ, u jačini 60 ljudi, a posle napuštanja Čola, 6. januara 1945, gde su bili njeni delovi, četa se nalazila u Vipavi, kompletna, u jačini fl5 ljudi (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 376; AIZDG, k. 238/1).

[51] Uporište u Ajdovščini su obrazovale 10, 11. i 12. četa 3. bataljona i 13. četa 4. bataljona 1. udarnog puka SNVZ, u jačini 328 ljudi, sa 9 nemačkih telegrafista. Ove snage, pod nazivom: borbena grupa SNVZ u Ajdovščini, bile su pod komandom majora Janka Debeljaka, komandanta 3. bataljona (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimci 377—382).

Rekapitulacija gubitaka:

a) Gubici neprijatelja:

mrtvih 295, ranjenih 214, prema proverenim podacima; ukupno izbačeno iz stroja 509 neprijateljevih vojnika. Verovatno je da broj iz stroja izbačenih neprijateljevih vojnika iznosi još oko 100, a ovi gubici još nisu utvrđeni.

Zaplenjeno je: ital. zastava, protivtenkovski top sa 50 granata, 26 pušaka, preko 13.000 metaka različite municije, oko 50 mina za teški minobacač, 9 konja sa opremom, 1 mula, mnogo različitog vojnog materijala, plan neprijateljeve ofanzive i radio-stanica. (Plan i radio-stanicu su zaplenile jedinice 2. brig. KNOJ). Uništen je putnički automobil, kamion i tenk a oštećeni su 2 kamiona. Zaplenjeno je 2 km [telefonskog] kabla.

b) Sopstveni [gubici];

mrtvih 18, ranjena 43, zarobljena 3, nestalih 348, dezertera 11. Izgubljeno: 1 teška »breda«, 1 mitraljez »bren«, 16 puškomitraljeza, 2 protivtenkovske puške, 159 pušaka, 17.000 metaka različite municije, 1 konj, 2 mule.

Nestali drugovi su iz:	Dopunskog bat. XXX divizije	130
	20. brigade	150
	17. brigade	55

Kod nestalih drugova bilo je 16 puškomitraljeza, 2 protivtenkovske puške i 151 puška.

Za neke od njih postoji verovatnoća da će se vratiti sa oružjem.[m]

VI. Kritički osvrt na operacije

Ako u celini razmotrimo neprijateljevu ofanzivu, vidi se da je ona nakon prvih udara bila ukočena. Radi toga je neprijatelj vremenski produžio ofanzivu, te su neke neprijateljeve jedinice zbog neuspeha prethodnih dana bile nasilu naterane u napad.

S obzirom na teške vremenske prilike u kojim je ofanziva izvođena, naime: olujno i hladno vreme, nedovoljna odeća boraca, neredovita ishrana, može se tvrditi da je ova ofanziva bila provera za sve nesigurne elemente u našoj vojsci, što možemo ustanoviti i iz broja nestalih, koji su baš iz onih jedinica gde je moral najslabiji (20. brigada, Dopunski bataljon, delimično 17. brigada). S obzirom na to ostale naše jedinice su pokazale sposobnost da izdrže sve vremenske nepogode, nedostatke u

[n] Već se do 5. januara 1945. vratilo u jedinice 70 boraca (vidi dok. br. 31).

odeći i ishrani, te da neverovatnom izdržljivošću spreče sve neprijateljeve namere i, osim toga, postignu i pobedu, te povećaju svoju manevarsku sposobnost i odlučnost. U tom pogledu se naročito istakla 19. brigada »Srećko Kosovel«, koja je bila pohvaljena u dnevnoj zapovesti Štaba IX korpusa, i Udarna četa XXXI divizije. Isto tako su se istakle i 3, 18. i 16. brigada, koje su učestvovale u borbama.
Naročito možemo konstatovati veliki napredak u manevarskoj sposobnosti i udarnosti 19. SNOB, koja je pokazala da odskače od svih ostalih naših jedinica u otvorenoj borbi s neprijateljem.

Uspesi ove brigade su pre svega zbog:

a) odlučnosti i razboritosti u radu komandnog kadra,
b) borbenosti, istrajnosti i udarnosti boraca brigade,
c) manevarske sposobnosti i inicijativnosti njezinih bataljona. U ovoj ofanzivi je 19. brigada u dva navrata samoinicijativno okružila neprijatelja: u Čepovanu i u selu Nemci. Što brigada u borbama u ovako povoljnim prilikama nije postigla veće uspehe mora se pripisati jedinicama s kojima je u borbi sarađivala, a u prvom redu 2. bat. 18. brigade, koji je izvršio sledeće greške.

a) njegovom je krivicom došlo do sukoba u D. Trebuši;
b) pri okruženju neprijatelja u Čepovanu ovaj je uspeo da se probije zbog toga što je bataljon popustio u blokadi i dozvolio slobodan prolaz od Lokava do Cepovana;
c) pri okruživanju neprijateljeve grupe u selu Nemci male patrole, od po 50 ljudi, probile su položaje bataljona, te je tako bio onemogućen potpun uspeh 19. brigade;
d) neoprezno kretanje bataljona (samo pri jednom padanju u zasedu kod Lokava bataljon je imao 2 mrtva i 12 ranjenih);
e) nedovoljna opreznost na položajima (severoistočno od Lokava bataljonu se mala grupa prišUnjala u leđa, pa se bataljon povukao pozadi položaja 19. brigade).

18. brigada se naročito smelom pokazala u akcijama na neprijateljeve kolone iz zasede u Vipavskoj dolini i na sektoru Col — Otlica. Možemo kazati da je brigada sposobna da primenjuje partizansku taktiku ratovanja.
Neprijatelj je upotrebio razne jedinice svih nacionalnosti i dobro izvežbane u gerilskom i zimskom ratovanju. Naročito su se isticale kolone koje su stigle iz Postojne i koje su sačinjavali četnici i ustaše.

U izvesnim momentima su naše jedinice pokazale slabu proniclјivost i odlučnost u borbi.
Da su jedinice 3. brigade bile brže, u Čepovanu bi bez žrtava

zaplenile još jedan top koji je ostao bez zaštite, te su ga 4 neprijateljeva vojnika odvukla drumom na Lokovec.
Udarna četa XXXI divizije je izvršila lepe akcije, na Sentviškoj planoti gde su se italijanske jedinice nakon prvih rafala rasturile. Da je kod Otaleža četa imala barem jedan »PIAT«, bila bi sva kolona uništena. U ovoj četi primećuje se velika samoinicijativa, udarnost i disciplina.
Za vreme borbi intendantura je veoma slabo radila. Dešavalo se da borci na položajima nisu primili hranu više od jednom na dan, a toplu hranu samo jednom u nekoliko dana.
Naročito se može utvrditi da je obaveštajna služba odlično funkcionisala, te je deo ovih uspeha njena zasluga.
Obaveštajne patrole su postavljale telefonske aparate na linije skoro u svim prilikama.

VII. Neprijateljeva taktika

U ovoj ofanzivi neprijatelj je upotrebljavao sledeće novosti u taktici:

a) četničke jedinice, koje su dobro obučene u gerilskom ratovanju, odlično su se pokazale, te su iskorištavale svaki teren, maglu itd. Nastupale su bez obzira na gubitke, te su tako unosile pometnju i nered u naše jedinice, a naročito ako su u kakvoj borbi bile angažovane manje borbene jedinice.
b) Italijanske jedinice su se, kao i uvek, pokazale neodlučnim i nedoslednim. Morale su više puta da ponavljaju napad na pojedina sela i naše položaje, a to verovatno po naređenju nemačke komande zbog toga što pri prvom pokušaju nisu izvršile svoj zadatak. Njihove jedinice su normalno pratili protivtenkovski topovi u većoj meri nego ostale jedinice.
c) Neke nemačke jedinice, naročito kolone iz Idrije prema Zadlogu i Crnom Vrhu, prvi put su u ovoj ofanzivi preuzele ulogu postavljanja zaseda i na taj način stvaranja zaprečnih linija.
d) Uglavnom je neprijateljeva ofanziva bila slabo pripremljena, te su za nju bile određene nedovoljne snage. Baš zbog toga plan nemačke komande nije bio postignut, jer kolona koja bi morala nastupati od Cepovana preko G. Trebuše na Mrzlu Rupu uopšte nije izvršila dobijeni zadatak.
e) Zbog toga, kao i zbog demonstrativnih napada koje su naše jedinice preduzele na 4 neprijateljeva uporišta (Suhi Dol, Sp. Idrija, Idrija i Veharše) u cilju rasterećenja jedinica angažovanih u borbi s neprijateljem, neprijatelj je bio prinuđen da promeni svoj prvobitni plan i da sa svoje strane vrši demonstrativne akcije. Pokušaj neprijatelja da

u tri navrata stigne u Cerkno, kao i pokušaji prodora iz Sv. Lucije u D. Trebušu i akcije na Sentviškoj planoti nemaju drugojačiji karakter nego demonstrativne akcije, kako bi se privukle naše snage i stvorila lakša mogućnost izvršenja glavnog zadatka.

O čitavoj ofanzivi možemo utvrditi da je to neuspeh za neprijatelja, jer nije bio postignut postavljeni cilj, jer nije uspeo da prodre na čitavu našu oslobođenu teritoriju i jer je u borbi imao ogromne gubitke. (Deseti deo neprijateljevih vojnika koji su učestvovali u akciji sigurno je izbačen iz stroja).[53]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Načelnik štaba potpukovnik:
Jakopič A.[54]

Šef odseka poručnik:
M. Raičević[55]

[53] O borbama jedinica 30. NO divizije za vreme neprijateljeve ofanzive postoji relacija Štaba divizije od 6. januara 1945 (AIZDG, k. 226/1) a o borbama jedinica 31. NO divizije izveštaj Štaba divizije od 2. januara 1945 (AIZDG, k. 22/11). Redakcija ih ne objavljuje, jer ne iznose ništa bitno novog.

[54] Albert Jakopič Kajtimir

[B] Mitar Raičević

BR. 42

RELACIJA ŠTABA 4. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 11. JANUARA 1945. DOSTAVLJENA ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJA U GOTNOJ VASI[1]

ŠTAB
IV SNOUB »MATIJA GUBEC«
Na položaju, 11. I 1945.
Br. 14
Predmet: Relacija o borbi u Gotnoj Vasi.

ŠTABU XV DIVIZIJE — ZA OPERATIVNI ODSEK

Na položaju

1. — Procena situacije: Za vreme borbe XV divizije na sektoru Občina[2] naša se brigada nalazila na sektoru Podgrad — Vinja Vas — Cerovec. Tu je naša brigada kontrolisala sledeća neprijateljeva uporišta: Novo Mesto, št. Jernej,[3] Kostanjevica.[4] Neprijatelj je naše položaje kontrolisao iz uporišta Novo Mesto, u kome se nalazilo oko 900 be-ga[5], 1000 Nemaca i 500 [pripadnika] TODT.[6] Glavnina ove posade se u to vreme nalazila na sektoru Občine — Trebnje.

Da bi neprijatelj imao bolju odbranu uporišta Novo Mesto, imao je manje uporište u Gotnoj Vasi, koje je brojilo 50 [pripadnika] be-ga,[7] obezbeđenih bunkerima i rovovima i smeštenih u jednoj zgradi. Iz Gotne Vasi neprijatelj je svakog dana kontrolisao bliža okolna sela kao npr. Težku Vodu, Rakovnik,[8] Pogance, Št. Jošt[9] i Črmošnjice.[10]

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189/III.

[2] O borbama jedinica 15. NO divizije u rejonu Občina vidi dok. br. 22 i 38.

[3] Sada: Sentjernej.

[4] Sada: Kostanjevica na Krki.

[5] Odnosi se na pripadnike Slovenskoga domobranstva.

[4] Pripadnici nemačke organizacije za ekonomsku eksploataciju okupiranih teritorija i izvođenje javnih radova, koji su bili angažovani na utvrđivanje oko Novog Mesta. Ovim je radovima rukovodio Štab za utvrđivanje u Novom Mestu, kome je krajem decembra 1944. dodeljeno Odeljenje broj 1061, čiji je zadatak bio da premerava i trasira linije na kojima je kasnije vršeno utvrđivanje. Ovo je odeljenje brojilo 65 ljudi, u četiri grupe: 3. i 4. grupa su bile u Novom Mestu, 1. u Beloj Crkvi a 2. u Št. Jerneju (Šentjernej). Vidi AIZDG, k. 64/111.

[7] Redakcija nije mogla utvrditi kojoj posadnoj četi slovenačkih domobranaca je pripadala posada u Gotnoj Vasi.

* Sada: Rakovnik pri Birčni Vasi.

' Sada: Šentjošt.

[10] Sada: Črmošnjice pri Stopičah.

2. — **Odluka.** Pošto su veće operacije vođene na sektoru Občina, naš štab je izradio plan za napad na neprijateljevo uporište u Gotnoj Vasi, kako bi se time što jače vezale neprijateljeve snage u uporištu Novo Mesto. Odmah se pristupilo prikupljanju podataka o samom uporištu i njegovoj jačini, gde je neprijatelj smešten, da li je utvrđen, kako je naoružan itd.

3. — **Zapovest:** Kad su bili prikupljeni svi gornji podaci, Štab brigade je izdao potrebnu zapovest koju prilažemo u prilogu ove relacije."

4. — **Izvršenje akcije:** Akcija je izvršena noću 4/5. I 1945. te smo za ovu akciju odabrali samo 40 dobrovoljaca (jednu jaču četu), kojima je pridodat i jedan teški minobacač.

Kad je četa stigla do samog sela Gotna Vas, izdato je naređenje da se podilaženje selu izviši u streljačkom stroju i da se na dati znak za juriš ovaj odmah izvrši. Pošto naše obaveštajne patrole nisu podnele tačne podatke, nismo tačno znali u kojoj se zgradi nalazi neprijatelj. Oko 21 čas četa je otpočela svoju akciju, i kada je u streljačkom stroju stigla u samo selo, be-ga stražar je primetio naše pokrete i odmah pripucao, na kon čega je dat znak za juriš naše čete. Ovaj juriš je odmah izvršen , tako da je već nakon prvog juriša neprijatelj napustio svoje uporište. Pri tom su naše jedinice gonile neprijatelja sve do samog Grma. U međuvremenu su mineri minirali dva neprijateljeva betonska bunkera i zapalili zgradu u kojoj je neprijatelj boravio.

U ovoj akciji je zaplenjeno: 1 laki minobacač, 2 puške, 3 kompletne opreme, 1 kazan i više sitnica. Naših gubitaka nije bilo, dok gubici neprijatelja nisu poznati.

5. — **Kritički osvrt na akciju:** Sama akcija je bila utoliko pogrešno izvršena što nismo imali tačnih podataka u kojoj zgradi neprijatelj boravi, pa je zbog toga iz protivtenkovskog bacača gađano na pogrešnu zgradu, te je neprijatelj za to vreme imao mogućnost da iz zgrade pobegne. Isto tako bi teški minobacač, koji se nalazio na položajima ispod D. Težke Vode i dejstvovao na Novo Mesto, morao dejstvovati na Grm, gde se nalazilo sledeće neprijateljevo uporište, a što se nije izvršilo, već se tuklo direktno na centar grada.

U ostalom je pomenuta akcija dobro izvršena.

Početak akcije bio je u 21 čas, te se akcija završila u 23 časa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Nač. štaba — ppor. **Drenik Vinko** M. P. Op. of. kapetan: **Milan Ćadež**

[u] Redakcija ovu zapovest nije pronašla.

IZVEŠTAJ ŠTABA DIVIZIJE »GARIBALDI NATIZONE« OD 13. JANUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O PREBACIVANJU DIVIZIJE IZ BENEĆIJE NA PODRUČJE CERKNA'

ŠTAB DIVIZIJE »GARIBALDI] NATIZONE« (NATISONE)
9. KORPUSA [NOVJ]
Pov. prot. br.
Na položaju, 13. januara 1945. 66
Predmet: Izveštaj. op.

ŠTABU 9. KORPUSA [NOVJ]

Na položaju

Dostavljamo detaljan izveštaj o premeštanju divizije iz istočne i zapadne Benečije na područje Cerkna.

Pošavši iz Gorenjeg Trebila 24. decembra 1944. u 14 časova, 156. brigada je stigla u Livške Ravne[2] u 18 časova. Brigada je krenula dalje u 21 čas i stigla na Krn u 7 časova 25. decembra. Prelaz preko Soče obavljen je uredno.

Neposredno po prelasku Soče vodič je zalutao, tako da smo izgubili dva sata.

S Krna brigada je u 23 časa krenula u pravcu Cadrga. U ovo selo brigada je stigla 26. decembra u 9 časova; ova etapa je bila vrlo zamorna, jer je brigada morala da se kreće vrlo uskim i zamrznutim stazama, što je za mazge i konje bilo skoro nemoguće. Četiri mazge su bile pale u provaliju, odakle su ponovo vraćene na stazu. Tom prilikom je brigada izgubila nekoliko vreća brašna i pasulja, koje su se pocepale prilikom pada mazgi.

Brigada je bila primorana da ostavi jednu mazgu u Cadrgu, pošto ova nije bila u stanju da produži put.

Iz Cadrga je 156. brigada u 18 časova 27. decembra krenula u pravcu Sela.[3] Iz Sela je brigada pošla 28. decembra u 23 časa. Komanda mesta Tolmin uverila nas je da je područje šentviške gore savršeno mirno i da se nijedan neprijatelj ne nalazi u toj oblasti. Prelaz preko Bače izvršen je dosta ured-

' Original (pisan na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 226a/I. U gornjem desnom uglu je, u Štabu 9. korpusa NOVJ, dopisano: »66«, mastilom, »op«, crvenom olovkom, što označava broj delovodnika i da je izveštaj predat Operativnom odseku. Izveštaj je pisan prema karti italijanskog izdanja, pa je redakcija naselja i geografske objekte prevela tako kako se oni danas nazivaju.

[2] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1W8, piše: D. i G. Ravne.

[5] Sada: Sela nad Podmelcem.

no, mada je bio vrlo naporan zbog veoma strme staze, a za mazge upravo katastrofalan. Stvarno su se četiri mazge i jedan konj survali s visine i potpuno su uništeni.

U 6 časova 156. brigada je stigla u Ponikve, odakle je krenula već u 8 časova, pošto je stanovništvo bilo suviše zaplašeno zbog blizine neprijatelja (ovaj se od pre tri dana nalazio na Št. Viškoj Gori,[4] a od pre dva dana u Pećini).[5] Brigada se iz Ponikava prebacila u rejon Selak — Velikonja,[4] očekujući potpunije obaveštenje od svojih patrola, koje su odmah bile upućene u izviđanje.

Dana 30. 12. u 12 časova jedna patrola je upućena u pravcu Cerkna sa zadatkom da pronađe bilo koju slovenačku jedinicu, kako bi brigada mogla da dođe u taj rejon dok se ne pronađe Štab 9. korpusa.

Pomenuta patrola je pronašla Štab 9. korpusa. Ovaj je odmah poslao jednu patrolu da prati 156. brigadu do Zakriža, gde je prema naređenju trebalo da se rasporedi.

157. brigada »G[vido] Pičeli« (Picelli) sa bataljonima »Manin« i »Pizakane« (Pisacane) stigla je u Ćadrg dana 30. 12. 1944. u 23,30 posle dugotrajnog marša, koji je bio propraćen istim nezgodama kao i marš prethodne brigade. Usled nedostatka vodiča stigla je na određeno mesto tek oko 18 časova 31. 12. Pošto je stupio u kontakt s Komandom mesta Tolmin, Štab brigade je bio upoznat sa situacijom: na osnovu obaveštenja pretpostavljalo se da je neprijatelj upoznat s pokretom divizije, pa je stoga bilo neophodno da se prelaz preko Bače maksimalno ubrza, kako bi se preduhitrilo eventualno dejstvo neprijatelja na tom području. Takođe je uočeno da je neprijatelj znatno pojačao kontrolu prelaza, te da će Bača verovatno biti kontrolisana. Sem toga, komandant mesta je napomenuo da će biti u mogućnosti da pruži vrlo tačna obaveštenja o svakoj eventualnoj promeni situacije. U 10 časova istog dana Štab brigade je saznao da je Štab divizije sa 158. brigadom i bataljonom »Veruki« (Verucchi) uredno prešao, iskoristivši za prelaz brvno. Komanda mesta je izvestila da se neprijateljeva kontrola završava oko 23 časa, pa prema tome prelaz treba obaviti posle tog časa.

Oko 21 čas kapetan TINE[7] iz 9. korpusa prošao je sa 19 ljudi bez incidenata. Pošto su izveštaji bili ohrabrujući, Štab

[4] Sada: šentviška Gora.

[5] Na tom području neprijatelj je u to vreme vršio ofanzivu (vidi dok. br. 31).

[4] Selak i Velikonja (zvanično: Pri Selaku i Pri Velikonji) jesu zaseoci sela Bukovski Vrh, 8 km zapadno od Cerkna.

[7] Tine Derenda Darko, komandant Kobariškog vojnog područja, bio je tada na putu iz Gorenjeg Trebila za Štab 9. korpusa NOVJ.

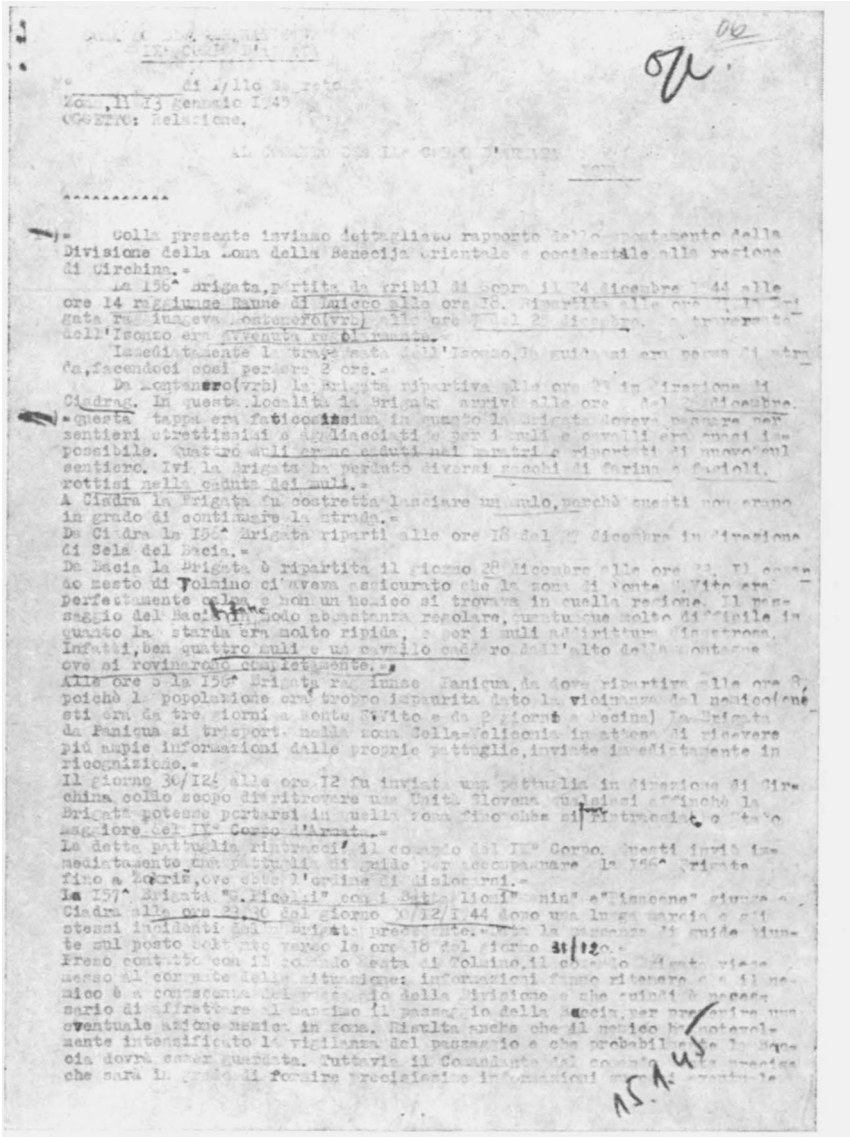

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 43

157. brigade je oko 23,30 naredio pokret tri patrole (svaka po šest ljudi s jednim mitraljezom i tri »brena«) sa zadatkom da zauzmu položaje radi obezbeđenja prelaska. Vatrene položaje trebalo je rasporediti prema uputstvu vodiča, koji je već vodio 156. brigadu.

U 0,30 časova 2. 1. 1945. Štab brigade i bataljoni »Manin« i »Pizakane« krenuli su iz Sela. Marš je izvršen u savršenom redu. Oko 3 časa bataljon »Manin«, koji je maršovao na čelu kolone, stigao je na tri metra do puta Bača pri Modreju — Podbrdo. Zamenik komandanta bataljona upozoren je da jedna patrola nije potvrdila da je stigla na određen položaj. Taj podatak je saopšten komandantu brigade, koji je, stigavši na čelo kolone, izdao naređenje da se produži pokret i da se započne prelazak preko brvna, kako bi se izbeglo nagomilavanje jedinica u dnu doline, a istovremeno je postavljen jedan pomoćni vatreni položaj. Kada je kolona stigla na nekoliko koraka od mosta, neprijatelj, koji je bio savršeno raspoređen na raznim tačkama, pa i onim dominantnima, odjednom je otvorio vatru iz brojnih automatskih oruđa i minobacača, osvetljavajući rejon raketama. Neprijatelj je istovremeno vatrom tukao most, put i obližnju ravnicu, kao i padinu niz koju je silazila brigada.

Intenzivna vatra trajala je preko jednog časa, dok su se jedinice teško povlačile u pravcu Sela. Povlačenje je bilo naročito teško za bataljon »Manin«, jer je morao da se penje uz padine pod neprekidnom vatrom. U 4,30 neprijatelj (nemačke SS jedinice) otpočeo je nastupanje.[8] Povlačenje je bilo završeno oko 8 časova. Pošto se sredila, brigada se iz Sela prebacila na planinu Lom.[9]

Gubici u ljudstvu:

26 ljudi (23 iz bataljona »Manin«, 3 iz Štabne čete brigade), među kojima zamenik komandanta bataljona Paride,[10] komandir odeljenja IAK,[11] vodnik DIKAMES[12] i mlađi vodnik Vitorio.[13] Treba smatrati da su svi ovi drugovi nestali.

Ranjeni:

8 iz bat. »Manin«, među kojima zamenik komandira odeljenja Rino,[14] koji su već upućeni u bolnicu.

* U uporištima u Baškoj grapi, od Sv. Lucije (sada: Most na Soči) do Podbrda. u to vreme su se nalazili 1. bataljon alpskog puka »Taljamento« (Tagliamento) i četa »Kefer« (Keffer) 139. puka nemačko 188. rezervne brdske lovačke divizije (AIZDG, k. 52/111 i k. 238/1).

' Brigada je s Loma, pored Podbrda i preko Davče, posle 23 časa marša stigTa u selo Zakriž (vidi Dnevnik divizije »Garibaldi Natizone«, AIZDG, k. 277/1).

V'.'V'i" Redakcija nije mogla utvrditi njihova prava imena i prezimena.

Gubici u materijalu:

1 minobacač 81 mm, 1 postolje i 1 cev minobacača 81 mm sa 60 mina, 3 mitraljeza sa 1300 metaka, 7 puškomitraljeza sa 3000 metaka, dva »brena« sa 900 metaka, 4 automata sa 890 zrna, 33 puške, 5 pištolja, 66 ručnih bombi. Sem toga, izgubljeno je mnogo ranaca.

Razmatranja

1) — Neprijatelj je nesumnjivo ostvario »iznenađenje«. Ništa nije navodilo na pretpostavku o mogućnosti napada: ni obaveštenja dobijena u poslednjem trenutku, ni uredan prelaz Štaba divizije i 158. brigade, kao i grupe kapetana Tineta, ni raspored vatrenih položaja itd.

2) — Savršen raspored neprijatelja i njegovog oružja i činjenica da je grupi kapetana Tineta bio omogućen normalan prolaz navodi na pomisao da je neprijatelj bio savršeno obavešten o našem prolasku (dakle, postoji neki špijun).

3) — Štab brigade, s obzirom na nepoznavanje terena i stvarnih teškoća prelaza, možda se preterano pouzdao u uputstva dobijena na licu mesta od drugova Slovenaca, ograničivši se na preduzimanje naznačenih mera bezbednosti.

4) — Štab brigade nije smatrao za potrebno da bataljon sa začelja rasporedi na položaje, iz razloga navedenih u prethodnoj tački, jer bi neprijatelj mogao iskoristiti obilazni put i na taj način preseci povlačenje.

5) — Marš brigade u toku čitavog puta stalno je bio uslovljavan dolaskom vodiča.

6) — Deo izgubljenog materijala nesumnjivo je mogao da bude spasen da mnogi drugovi nisu bili zaplašeni prepadom. Treba, međutim, napomenuti da je skoro sav materijal izgubio bataljon »Manin«, koji se u trenutku prepada nalazio u dnu doline, a zatim je s velikim naporom morao da se penje uz strminu.

158. brigada je pošla iz Senika u 8'[15] časova 24. 12. 1944, a 25-og u 16[16] časova stigla je u Dolenji Trebil. Dalje je krenula 25-og u 14 časova a u Trinko je stigla u 20 časova. Iz Trinka je pošla 26-og u 4 časa. Iz Krna je kren Kobarida stigla je 26-og u 4 časa. Iz Krna krenula je dalje 27-og u 16 časova, a u Čadrg je stigla 28-og oko

[15] Verovatno bi trebalo: 20.
[14] Greška; verovatno bi trebalo: 6.
[17] Greška; treba: 27.

3 časa. Dana 28-og u 24 časa pošla je pravcem Ravne Žabče.[13] Za vreme marša se nije desilo ništa neobično. U Ravne Žabče stigla je dana 29-og u 5 časova. Polazak za Sela bio je utvrđen za isti dan uveče. Odložen je za 30. ujutro, pošto je snažan vetar onemogućio kretanje. Marš je bio normalan skoro sve do Sela. Pred kolonom je išla komora, na koju je sa okolnih visova otvorena pušćana vatra, kojoj su usledili mitraljeski rafali i nekoliko mina iz minobacača 45 mm. Pedesetak bersaljera — republikanaca zauzelo je položaje i otvorilo vatru. Iznenađeni konjovoci napustili su mazge uputivši se prema dolini, s namerom da se ponovo popnu da bi dostigli brigadu koja se nalazila nedaleko. Izgubljene su dve mazge i jedan konj, koje su odveli republikanci. Dana 31. u 22 časa brigada je krenula da pređe reku Bača. Na osnovu primljenih obaveštenja saznali smo da će Nemci postaviti zasedu kako bi onemogućili taj prelaz i navodno će ostati na položaju do 1 čas 1. januara 1945. Tako se stvarno i desilo, pa je brigada mogla da pređe reku oko 4 časa ujutro bez ikakvih nezgoda. U 7 časova stigla je u Ponikve s namerom da se tu zadrži u toku čitavog dana. Odmah je morala da produži za Pečine, pošto su republikanci primetili prelazak brigade i otvorili vatru, bez ikakvih posledica, na začelje jedinice koja se kretala stazom iznad Kneže. Na dan 2-og [januara 1945] u 8 časova brigada je krenula prema Dolu (Čepovan), gde je stigla istog dana u 12 časova. Na dan 4-og krenula je iz Dola i u toku noći stigla u Zakriž, odakle je 5-og pre podne pošla za Jesenicu.

Na taj način cela divizija se nalazi na području Cerkna, i to: 156. brigada u Zakrižu, 157. brigada u Ravnama," a 158. brigada u Jesenici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P. Načelnik štaba divizije
(Virgilio)
Viro[2ü]

Sada: Tolminske Ravne.

" Odnosi se na Gornje i Spodnje Ravne; sada: Ravne pri Cerknem.

[30] Načelnik štaba je bio Albin Marvin Virgilio (Virdjilijo)

IZVEŠTAJ ŠTABA 3. SLOVENACKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 13. JANUARA 1945. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O BORBI KOD KRNICE I DEMONSTRATIVNOM NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U TRNOVU'

STAB
III SNOUB »IVAN GRADNIK«
OPERATIVNI ODSEK

Op.
14/1/45.

Na položaju, dana 13. jan. 1945
Br. 1635/11 p.

Predmet: vojni izveštaj za
13. jan. 1945.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA NOV I POJ
— Operativni odsek —

U toku današnjeg dana se naša brigada nalazila na starom sektoru samo s manjim promenama položaja:

I bataljon se nalazio na V. Lažni[2] i davao samo uže osiguranje kantonmana. Imao je postavljena tri stražarska mesta i upućivao je patrolu prema Lokvama. U 14 časova je bataljon, po naređenju štaba brigade, krenuo prema Lokvama u pojačanje II bataljonu. Na mesto je stigao u 15 časova te se razmestio po četama tako da su mogli drugovi biti pod krovom. Jedna četa je u crkvi, jer drugde nije bilo mesta. Sada se ceo bataljon zajedno sa II bataljonom nalazi na Lokvama.

II bataljon se nalazi na Lokvama te ima postavljenu zasedu na raskršću puteva Lokve — Trnovo i Lokve — Krnica.[3] Drugu zasedu ima postavljenu na raskršću puteva Krnica — Trnovo i Krnica — Lokve, sa tri puškomitraljeza. Osim toga, ima jedno odeljenje postavljeno na raskršću puteva Lokve — Čepovan i Lokve — Grgar. Postavljeno ima i uže osiguranje kantonmana. Zaseda koja je bila na raskršću kod Krnice u 10 časova je primetila neprijateljevu kolonu koja je nastupala od Trnova prema Krnici u jačini od 150 ljudi/ Kad su se približili našim položajima, pomenuta zaseda je otvorila na njih snažnu vatru i pri tome ranila i ubila nekoliko neprija-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV. U gornjem desnom uglu je u štabu 31. NO divizije dopisano plavom olovkom: »Op«. i »14/1/1945« što označava da je izveštaj tog dana primljen i upučen Operativnom odseku.

[2] Odnosi se na selo Lažna.

[3] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

[4] U uporištu Trnovo tada se nalazio bataljon »Fulmine« iz sastava -divizije 10. flotile »MAS« (vidi dok. br. 60).

teljevih vojnika, kojih broj nam još nije tačno poznat. Pošto je neprijatelj otpočeo manevar, te je pretio da ovu zasedu izoluje od ostalog dela bataljona zaseda se povukla prema zasedi na raskršću kod sela Nemci. Čim je štab brigade saznao za ovaj sukob naredio je ovom bataljonu da u tom pravcu uputi jednu kompletnu četu. Pomenuta četa još se nije vratila. Štab brigade je ovom bataljonu izdao naređenje da noću 12/13. demonstrativno napadne neprijateljevo uporište u Trnovu. U 18 časova 12. o.m. je 12 boraca ovog bataljona pošlo na izvršenje [zadatka]. Ovi drugovi su se privukli u neposrednu blizinu uporišta i u 22 časa zaposeli položaje odakle su osmatrali uporište, da li se negde kreće neprijatelj. Na ovim položajima drugovi su se dugo nalazili, a kako nije bio primećen nikakav pokret, u selo su ispalili nekoliko metaka, nakon čega je neprijatelj počeo da puca iz bunkera i time otkrio jedan bunker. Zatim su naši iz protivtenkovske puške ispalili u bunker [nekoliko metaka] i nekoliko rafala. Istovremeno je i vod I bataljona sa pravca Voglarja izvršio demonstrativan napad, pri čemu je potrošio 100 metaka za puške i mitraljeze. Zbog mraka drugovi nisu mogli da utvrde efekat napada. Nakon izvršenog demonstrativnog napada vratili su se u svoje jedinice. I bataljon se premestio na Lokve da bi pomogao II bataljonu. Ukoliko, pak, neprijatelj u toku današnjeg dana do naveče ne bi preduzeo nastupanje, II bataljon se premešta na Lažnu a njegove položaje preuzima I bataljon.

III bataljon se još uvek nalazi u D. Trebuši te ima jednu četu na Vršama. Zadaci ovog bataljona su isti kao prethodnih dana. U toku današnjeg dana bataljon nije došao u kontakt s neprijateljem.

Prateća četa se nalazi na Lažni. U 14 časova je zajedno sa I bataljonom krenula prema Lokvama. Sa sobom je ponela 20 mina i teški minobacač. Pošto neprijatelj iz Trnova nije nastupao prema našim položajima, prateća četa ima zadatak da postavi teški minobacač od sela Nemci prema Trnovu tako da u toku noći može da demonstrativno tuče uporište. Može 5 mina izbaciti.

Štab brigade se još uvek nalazi na starom mestu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan:
Samo[5]

Operativni oficir kapetan:
Peter^

[5] Samoe! Horvat Samo
[6] Jože Cerin Peter

IZVEŠTAJ MORNARIČKE GRUPE PRI 9. KORPUSU NOVJ OD 13. JANUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O ORGANIZACIJI I DOSADAŠNJEM RADU'

MORNARIČKA GRUPA
PRI IX KORPUSU NOV I POJ

Položaj, 13. januara 1945.
Br. 64

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
(za delegata Mornarice NOVJ)

U vezi sa depešom[2] koju smo primili 11. januara 1945. godine dostavljamo izveštaj o našem radu.

Grupa je u Štab IX korpusa stigla 26. septembra 1944. g.[3] Po dolasku su prikupljeni podaci o tome na čemu se radilo u vezi s pitanjima koja interesuju Mornaricu NOVJ. U tom pravcu nije bilo ništa učinjeno. Zatražili smo pomoć od OBKOM-a[4] za Primorsko i vojnih i političkih organizacija u Trstu, ali nismo ništa primili, jer se na tom pitanju do sada nije ništa radilo.

S obzirom na takvu situaciju odlučili smo da pristupimo brzom rešavanju ovih pitanja. Područje I pomorskog obalskog sektora se proteže od zapadne granice Slovenije do reke Mirne, što znači da se nalazi na sektorima VII, IX i XI korpusa. Pošto je područje IX korpusa, s obzirom na morsku obalu, najveće i ima najpogodnije veze sa Trstom, odlučili smo da mornarička grupa do daljeg ostaje u blizini Štaba IX korpusa. Na područje Istre smo uputili druga poručnika Dermotu Franca sa zadatkom da organizuje Mornarički odred na području Trst — reka Mirna.

Odmah smo pristupili organizovanju informativne službe i odabiranju drugova. Obaveštajna služba IX korpusa do našeg dolaska nije se bavila pitanjima mornaričkog karaktera. Zbog toga smo bili prinuđeni da našu službu organizujemo sami, te

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 35/11.

[2] Glavni štab NOV i PO Slovenije je 9. januara 1945. uputio depešu br. 33: »Do sada upućeno 60 mornara. Javite koliko ih je stiglo do vas i pošaljite izveštaj o radu mornaričke grupe« (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 45/111).

[3] Grupa je stigla iz Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije (vidi dok. br. 9, objašnjenje 2).

[4] Oblasnog komiteta

smo 29. septembra 1944. godine na O.T.[5] »B-2« IX korpusa uputili druga poručnika Pečovnika,[6] koji je počeo da šalje prve podatke. U međuvremenu smo od OBKOM-a za Slovensko primorje primili obaveštenje da je neophodno potrebno uputiti u Trst barem jednog druga koji će se baviti mornaričkim pitanjima. Odlučili smo da druga poručnika Pečovnika pošaljemo u Trst a istovremeno smo od Štaba Mornarice zatražili jednog pomorskog stručnjaka koji je poverljiv i pouzdan te dobar poznavalac pomorskih prilika u Slovenskom primorju. Ovaj je stigao, te je 2. januara 1945. godine upućen u Trst.

Odmah po dolasku smo počeli da prikupljamo drugove koji su na osnovu raspisa Glavnog štaba NOV i PO Slovenije bili pozvani u Mornaricu NOVJ. Do danas smo prikupili u našoj grupi:

Iz Glavnog štaba preko delegata Mornarice	52
Iz VII korpusa, KIVP[7]	13
Iz IX korpusa	83
S terena	3
Iz GŠS[8]	2
Iz Štaba Mornarice NOVJ	6
Svega	159

Zbog nesposobnosti je vraćeno 8 drugova, po naređenju Štaba Mornarice jedan drug je upućen u Štab Mornarice NOVJ, po naređenju GŠS 2 druga su upućena u GŠS (potpukovnik Švara Dušan i njegov pratilac). Tako danas naša grupa broji 148 drugova. Od ovih, 24 druga su starija od 36 godina, te po svojoj fizičkoj kondiciji ne predstavljaju veliku borbenu vrednost.

Još u toku pridolaženja drugova smo dostavili IX korpusu predlog za formiranje mornaričke brigade. Glavni štab Slovenije je odobrio ovo formiranje, s tim da se formira kao mornarička pešadija.[9] Štab Mornarice je saglasan s takvom formacijom, ali je kasnije naredio da se ovako formirana jedinica naziva Mornarički odred I POS-a.[10] U našem predlogu za

[5] Obveščevalno točko — obaveštajni punkt. Ovaj punkt se nalazio na području Krasa.

[6] Ratko Pečovnik

[7] Komanda Istarskog vojnog područja

[8] Glavnog štaba [NOV i PO] Slovenije

[9] Redakcija nije pronašla predlog za formiranje mornaričke brigade. Glavni štab NOV i PO Slovenije je depešom br. 53 od 20. decembra 1944. odobrio formiranje pomorske pešadije, koja treba da se obučava i priprema za buduće zadatke, a istovremeno koristi za operativne zadatke u sadejstvu sa ostalim operativnim jedinicama (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 45/11).

[10] Pomorsko-obalnog sektora

formiranje mornaričke jedinice rukovodili smo se time da ćemo preko GŠS primiti 104 druga i još onih 60 drugova mornara koji se nalaze u jedinicama IX korpusa. U međuvremenu smo do danas od delegata pri GŠS dobili 52 druga a onih 60 drugova iz IX korpusa nismo primili. Mornaričku grupu smo u vreme pridolaženja drugova reorganizovali i podelili u:

Komandu Mornaričke grupe, koja broji 20 drugova, od kojih 4 (1 u GŠS) sačinjavaju komandu, 7 radio-ekipu, 8 su kuriri i 1 drug je šifrant.

Grupu »Ratko«. Broji 2 druga, koji se nalaze u Trstu po zadacima informativne i vojno-pomorske organizacijske službe.

Mornarički odred I POS-a. Broji 113 drugova, te je za sada podeljen u: Štab odreda, 1. i 2. četu, Minerski vod, Vod za vezu i Komoru. Štabu IX korpusa je 9. januara o. g. dostavljen predlog za uključenje ovog odreda u sastav XXX divizije." Odred bi bio operativno, disciplinski i ekonomski potčinjen Štabu XXX divizije a u stručnom pogledu, s obzirom na buduće mornaričke zadatke, Komandi Mornaričke grupe. Razmeštanje kadra iz Mornaričkog odreda u kakvu drugu jedinicu može se vršiti samo uz saglasnost Mornaričke grupe, odnosno Štaba Mornarice. A razmeštanje i postavljanje komandnog kadra u samom Odredu neka se vrši sporazumno s Komandom Mornaričke grupe. Kadrovsku evidenciju vodi Mornarička grupa, a Odred vodi evidenciju prema uputstvima i odredbama koje važe u NOV i PO Slovenije. Sve izveštaje Odred dostavlja u kopiji i Mornaričkoj grupi. Nakon oslobođenja Slovenskog primorja ili njegovog dela Odred se u potpunosti ponovo potčinjava Štabu I POS-a.

Sastav Odreda je zamišljen tako da posle i za vreme oslobođenja Odred preuzme specijalne zadatke koji ga očekuju a to su:

1. četa (odnosno bataljon u toku razvitka) izvršiće zaposedanje brodova,

2. četa (odnosno bataljon) vršiće stražu u lukama i osiguranje obale,

Minerski vod preuzima dužnost pomorskog minerstva,

Vod za vezu preuzima odsek za vezu u I POS-u.

Na taj način je postavljena osnova za dalji rad i razvoj I POS-a, s jedne strane, a sa druge, imali bismo mogućnost izgradnje komandnog kadra u borbenoj jedinici, koji će po dolasku na more preuzeti dužnosti različitih rukovodilaca u I POS-u.

" Vidi dok. br. 40.

Mornarički odred Koper obrazovan je za sada od 14 drugova. Njegovi zadaci su:

1) Akcije na moru, obali i kopnu,

2) Organizovanje pomorsko-saobraćajne službe, tehničke službe, veza, osmatračnica i flotile.

O stanju i radu ovog Odreda dostavili smo izveštaj pod našim brojem 43/45.[12]

Poteškoće na koje nailazimo uglavnom su u pogledu našeg rada kao celine. Za vreme dok rad nije bio proširen, u svakom se pogledu moglo rukovoditi Grupom. Sada se, pak, iz dana u dan pred Grupu postavljaju novi zadaci i pitanja koja treba brzo rešavati. Za sve odluke u tom pogledu nadležan je šef Grupe, a u mnogo slučajeva ni on sam nije nadležan za rešavanje svih pitanja. Zbog toga bi bilo nužno potrebno da se uspostavi Štab I pomorskog sektora. U pogledu vojne komande pitanje je rešeno, ali političkih rukovodilaca ne možemo dobiti iako smo ih već tražili. OBKOM za Primorsko nam odgovara da nas ima u evidenciji.

Ekonomsko stanje Grupe je slabo. Drugovi koji su došli u Grupu bili su poderani, bez obuće, bez zimskih šinjela, pa i bez svakog rublja. Velik deo je bio bez oružja, jer im je ono bilo oduzeto u jedinicama uprkos zabrani od strane IX korpusa. U poslednje vreme se stanje popravilo, jer smo od Vojne oblasti IX korpusa primili obuću, rublje i oružje.

Izvršeni zadaci: grupa »Ratko« je do sada uspostavila deo organizacije u lučkoj kapetaniji u Trstu i u javnim skladištima. Rad u pomorskom saobraćaju napreduje povoljno, te bismo danas u najužem, ali ipak dovoljnom, obimu mogli preuzeti odgovornost za ovu službu.

Pitanje parobrodskih društava i brodovlasnika je otvoreno. Izveštaja još nemamo, ipak očekujemo povoljan razvoj, jer tim radom rukovodi drug koji je sam brodovlasnik, koji je u našoj mornarici od oktobra 1943, radio je kod Povereništva za obnovu na pitanju trgovačke mornarice koja je 1918. godine sa Istrom i Slovenskim primorjem pripala Italiji.

Najteži zadatak je u vezi sa sabotiranjem priprema za razaranje lučkih postrojenja u Trstu. Mine su tako gusto postavljene da od kadra koji postoji u Trstu nije moguće organizovati grupe koje bi po cenu vlastitog života bile spremne da ovo izvrše.

4. oktobra 1944. godine smo se preko Komande mesta Trst povezali sa grupom mornara NDH'[3] koja je imala nameru da svojim brodovima isplovi na naše oslobođeno područje. Po specijalnoj kurirki smo im dostavili sva potrebna uputstva u

[J] Ovaj izveštaj redakcija nije pronašla.

" Nezavisne Države Hrvatske

pogledu plovne rute, znake legitimisanja i pristaništa na oslobođenom području u koja bi trebalo da uplove. O svemu tome su bile obaveštene naše ustanove na moru, a preko Štaba mornarice NOVJ i saveznici. Zbog provale u našu organizaciju u Trstu, kurirka, iako je bila u Trstu, nije pronašla veze, te je uputstva predala tek 9. oktobra 1944, kada je već sve bilo prekasno. Ova grupa je kasnije, prema izveštajima koje smo primili, pokušala pobeći iz Sušaka 16. decembra 1944. godine. Stvar je bila provaljena, i Nemci su ih prilikom isplovljenja napala s naoružanih splavova koji su u toku noći bili postavljeni u zasede, te su 4 borbena čamca uhvatili, a borbeni čamac »Marega« je uspeo pobeći kroz barikadu na područje slobodne Dalmacije.

Od 1. do 20. decembra 1944. godine naš vod se zadržavao na području Trst — Tržič sa zadatkom da prikuplja podatke o plovnim sredstvima koja se nalaze na tom području a koja bi nam poslužila za eventualne akcije u Tršćanskom pristaništu. Drugi zadatak je bio napad na neprijateljev saobraćaj na obalnim komunikacijama Trst — Tržič. Izvršen je samo prvi zadatak, dok drugi zadatak, zbog slabog rukovodstva, nije bio izvršen.

Sada smo u vezi s »Morsklopom« NDH, koji ima svoj odred jačine 800 mornara. Deo mornara i oficira je spreman preći na našu stranu. Pošto se nalaze u zapadnoj Istri, zatražili smo od njih da pređu na našu stranu sa oružjem. Po prelasku će Mornarički odred Koper preuzeti privremeno komandu nad njima i uputiti ih u XI korpus, kako je to naredio Štab Mornarice NOVJ. U pogledu samog prelaska smo veoma skeptični, jer je to većim delom elemenat koji bi hteo sa propisnim dokumentima i bez oružja preći na našu stranu tako da ništa ne rizikuje.

U prilogu dostavljamo na uvid Uputstva za postupak pri zaposedanju trgovačkih brodova koji budu pronađeni u našim pristaništima.[14]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Prilog: Uputstva.

Šef Mornaričke grupe
major mornarice:
Tomšič Janez
Janez Tomšič

[14] Redakcija ova uputstva nije pronašla.

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 15. JANUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA O REORGANIZACIJI INŽINJERIJE'

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE

\Ta položaju, 15. januara 1945.

Br. 16/45

NAREDBA BR. 3

Formiranje inžinjerije:

Razvojem naše vojske u regularnu armiju naša će se inžinjerijska služba razviti u rod vojske. Iz dosadašnjih inžinjerijskih jedinica, minerskih bataljona u divizijama, minersko-sabotažnih vodova i odeljenja razviće se krupnije inžinjerijske jedinice.

Inžinjerijske jedinice su operativna vojska. Ove jedinice u sadejstvu sa operativnim jedinicama pešadije, artiljerije i motorizovane vojske obavljaju operativne zadatke.

Sve dosadanje i buduće inžinjerijske jedinice moraju se nazivati inžinjerijskim jedinicama. Dosadanji minerski bataljoni u divizijama menjaju ime u inžinjerijske bataljone. Dosadanji minersko-sabotažni vodovi zadržavaju svoje nazive.

Kao korak u osnivanju inžinjerijskog roda vojske, formiraju se:

1) Pri Glavnom štabu NOV i PO Slovenije: Inžinjerijsko odeljenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, od dosadašnjeg odseka za minerstvo, pionirstvo i pontonirstvo u Organizacijskom odeljenju.

2) Pri štabovima VII i IX korpusa i IV operativne zone: inžinjerijski odseci, od dosadanjih referata za minerstvo, pionirstvo i pontonirstvo u Operativnom odseku.

Zadaci Inžinjerijskog odeljenja i odseka su:

1) Upravljanje inžinjerijom u stručnom pogledu, to jest jedinicama koje su direktno potčinjene odgovarajućem štabu kao i svim jedinicama koje su direktno potčinjene nižim štabovima.

2) Upravljanje potčinjenim odsecima u stručnom pogledu.

3) U stručnom pogledu rukovođenje svim potčinjenim jedinicama pešadije, artiljerije i motorizovanih jedinica u in-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

žinjerijskim pitanjima a po uputstvima komandanta (organizovanje jurišnih pionira, utvrđivanje, maskiranje itd.).

Načelnik Inžinjerijskog odeljenja i šefovi odseka primaju svoje zadatke od komandanta preko načelnika štaba, onosno njegovih pomoćnika, te preko njih izveštavaju komandanta o svom radu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Boris Kidrič

M. P.

V. d. komandanta: general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII i IX korpusa
„ IV op.zone
„ XIV brigade
„ Oficirske škole GŠS[2]
1. slov. diviziji KNOJ-a
svim odeljenjima GŠS.

BR. 47

PREGLED JEDINICA I USTANOVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 17. JANUARA 1945. GODINE'

GLAVNI STAB NOV I PO SLOVENIJE
ORGANIZACIJSKO ODELJENJE

Dana 17. januara 1945.

PREGLED

naziva vojnih jedinica, komandi i ustanova operativne i pozadinske vojske NOV i PO Slovenije

Glavni štab (odeljenja),[2]
Oficirska škola,
XIV brigada,
Bataljon za vezu.

[1] Glavnog štaba Slovenije

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 34/11.

[J] Vidi dok. br. 29.

VII KORPUS

Zaštitni bataljon,
Garnizon,[3]
Podoficirska škola,
Tenkovska četa,[4]
Austrijski bataljon,[5]
SCVPB.[6]

XV DIVIZIJA

Udarni bataljon,
Inžinjerijski bataljon,
Bataljon za vezu,
IV brig. »Matija Gubec«,
V brig. »Ivan Cankar«,
XII brigada,
XV brig. [»Belokranjska«],
Pokretna bolnica.
Artiljerija VII K.
Belokranjski odred
Dolenjski odred
Notranjski odred

XVIII DIVIZIJA

Udarni bataljon,
Inžinjerijski bataljon,
Bataljon za vezu,
VIII brig. »[Fran] Levstik«,.
IX brig, sa 4. bat. u Istri,
X brig. »Ljubljanska«,
XXIV it. br. »Fontanot«,[7]
Pokretna bolnica.

IX KORPUS

Zaštitni bataljon DK,[8]
Operativni štab za Zapadno primorsko,
Artiljerija IX korpusa.

[3] Garnizon 7. korpusa NOVJ je 12. septembra 1944. preimenovan u Dopunski bataljon (AIZDG, k. 187 a/III).

[4] Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. decembra 1945, Tenkovski odred, koji se do tada nalazio pod njegovom komandom, pretpočinjen je 7. korpusu NOVJ (vidi AIZDG, k. 11/1). Tenkovski odred je u decembru 1944. reorganizovan u Tenkovsku četu (vidi dok. br. 29).

[5] Prvi austrijski bataljon je, po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, formiran 24. novembra 1W4 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 75).

[6] Slovenske centralne vojne partizanske bolnice. Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Sovenije od 7. jula 1944. formirana je Glavna uprava Slovenskih vojnih partizanskih bolnica 7. korpusa pod čije je nadleštvo prešlo svih dotadašnjih pet blokova bolnica. (Podrobnije vidi dr Metod Mikuž: Oris partizanske sanitete na Slovenskem, Zavod »Borec«, Ljubljana, 1967, str. 151—209).

[7] Italijanska NO brigada »Fontanot« je formirana 16. decembra 1944 (vidi dok. br. 1).

[8] Devetog korpusa

XXX DIVIZIJA

Inžinjerijski bataljon,
Bataljon za vezu,
XVII brig. »Simon Gregorčič«,
XVIII brig. »Bazoviška«,
XIX brig. »Srećko Kosove!«,
XX brig, italijanska,[9]
Pokretna bolnica.

XXXI DIVIZIJA

Inžinjerijski bataljon,
Bataljon za vezu,
III brig. »Ivan Gradnik«,
VII brig. »France Prešeren«,
XVI brig. »Janko Premrl Vojko«,
Pokretna bolnica.

Jeseniško-bohinjski odred,
Skofjeloški odred,
Dolomitski odred.[10]

IV OPERATIVNA ZONA

Zaštitni bataljon.

XIV DIVIZIJA

Inžinjerijski bataljon,
Bataljon za vezu,
Brdska baterija,
I brig. »Tone Tpmšič«,
II brig. »Ljubo Šercer*,
XIII brig. »Mirko Bračič«,
Pokretna bolnica.

STAB VI I XI BRIGADE (samost.)

VI brig. »Slavko šlander«,
XI brig. »Miloš Zidanšek«.

Koruški odred,
Kokrški odred,
Kozjanski odred,
Kamniško-zasavski odred,
Lackov odred.

VOJNA OBLAST VII KORPUSA:

Belokranjsko vojno područje,
Dolenjsko vojno područje,
Notranjsko vojno područje,
Istarsko vojno područje.

' Zvaničan naziv je bio: 20. italijanska NO brigada »Triestina d' Assalto Garibaldi«.

* Dolomitski odred je rasformiran u prvoj polovini decembra 1944 (vidi lom VI, knj. 17, dok. br. 60). U to vreme u sastavu 9. korpusa NOVJ nalazila se i italijanska divizija »Garibaldi Natizone« (vidi dok. br. 43).

VOJNA OBLAST IX KORPUSA:
Goričko vojno područje,
Idrijsko vojno područje,"
Kobariško vojno područje,
Gorenjsko vojno područje.

VOJNA OBLAST IV OP. ZONE:
Zgornje savinjsko vojno područje,
Kamniško-zasavsko vojno područje,™
Kozjansko vojno područje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugi pom. načelnika štaba'[3]
potpukovnik

Načelnik odeljenja[k«]
pukovnik

" Idrijsko vojno područje je ukinuto novembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 33.)

" Zgornje savinjsko i Kamniško-zasavsko vojno područje rasformirani su 24. decembra 1944. a formirano je Kamniško-savinjsko vojno područje (vidi dok. br. 14).

" Drugi pomoćnik načelnika štaba je bio Milan Lah.

" Načelnik Organizacijskog odeljenja je bio Vladimir Vodopivec.

ZAPOVEST ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 17. JANUAR* 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U TRNOVU'

STAB
XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Na položaju, 17. 1. 1945.
Br. 34.

ZAPOVEST

(Top. sekcija Gorica — Ajdovščina 1 : 50.000 ital. izd.)

Neprijateljeva uporišta:

GORICA: 10.000 italijanskih i nemačkih vojnika, naoružanje nije poznato, može se računati: s podrškom artiljerije i tenkova.

SOLKAN: 450 vojnika.
SVETA GORA: 100 vojnika i verovatno artiljerija.
PREVAL: 52 vojnika.
AJŠEVICA: 200 vojnika sa artiljerijom manjeg kalibra.
ŠEMPAS: 300 vojnika.
AJDOVŠČINA: 400 be-ga[2] s teškim peš. naoružanjem.
VIPAVA: 110 ljudi posade be-ga.
COL: 450 ljudi.
CRNI VRH: 400 vojnika.
IDRIJA: 140 vojnika.[3]

TRNOVO: 150—200 vojnika. Naoružani su ital. automatskim naoružanjem i najviše trima teškim minobacačima. Uporište Trnovo je predstraža Gorice a istovremeno služi i za osiguranje radova na utvrđivanju oko Kromberka i Sv. Katarine. U uporištu se nalaze Italijani koji pripadaju bataljonu »Fulmine« iz divizije »Dečima [»MAS«]«.[4] Njihovo moralno stanje nije utvrđeno, ali se ipak ne može smatrati da je na visini.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 274 a/I.

[2] Odnosi se na pripadnike Slovenskega narodnega varnostnega zbora.

[3] O pripadnosti neprijateljevih snaga u napred navedenim uporištima vidi dok. br. 60, objašnjenje od 8 do 16.

[4] Podrobnije o ovoj diviziji vidi dok. br. 60, objašnjenje 5.

NASE SNAGE I SNAGE SUSEDNIH JEDINICA:

XXX divizija, 2 italijanske brigade iz divizije »Garibaldi [Natisone]«, III brigada »Gradnikova« iz XXXI divizije, oba artiljerijska diviziona i « »partopa«[5] iz sastava XXXI divizije.

Naša divizija je dobila zadatak[6] da 18/19. januara napadne i uništi neprijateljevo uporište Trnovo. Raspored jedinica biće ovakav:

XVII SNOB obezbeđuje pravac Krnica[7] — Vitovski vrh — Šmihel.[5]

XVIII SNOUB obezbeđuje [pravce] Col, Crni Vrh i Ajdovščina.

XIX SNOB vrši direktan napad na uporište.

XX brigada sa Predmeje i Otlice obezbeđuje u pravcu Ajdovščine.

III SNOUB »Gradnikova« obezbeđuje pravac Gorica — Grgar — Ravnica (sa pravca Ajševice, Kromberka i Prevala).

Jedna italijanska brigada iz divizije »Garibaldi« osigurava Banjšku planotu na odseku Grgar — Fobca sa zadatkom da zatvori dolinu Puštala te nam obezbedi desni bok.

Druga italijanska brigada iz iste divizije ima zadatak da zatvori pravce od Idrije i Sv. Lucije.[9]

Za izvršenje našeg zadatka

• [1] - Vi!

NAREĐUJEMO:

1) Direktan napad vrši XIX SNOB sa dva bataljona a jedan bataljon zadržava u rezervi. Napad treba da se izvrši na sledći način: Brigada treba da pripremi grupe bombaša koje imaju zadatak da se što više približe uporištu ili infiltriraju u uporište tako da se neprijatelj iznenadi. Zbog toga brigada treba da pošalje u Štab divizije po bela odela, ukoliko ih brigada već sama nema. Bombaši moraju energičnim jurišem napasti uporište. Za napad se brigadi pridodaju i 3 »partopa«, »piat«[10] iz XVII SNOB, 2 protivtenkovska i 2 brzometna topa. Sam napad mora biti do kraja energičan, odlučan i brz tako da u najkraće vreme uporište uništimo i ne dozvolimo neprijatelju da napadnutom uporištu stigne u pomoć.

2) XVIII SNOUB ima zadatak da postavi zasedu i blokira neprijateljevo uporište u Colu i Crnom Vrhu, i to što bliže, te ni

[5] partizanska topa

[1] Vidi dok. br. 60, objašnjenje 6.

[7] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

• Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 194«, piše: St. Mihel.

[9] Sada: Most na Soči.

[10] Skraćenica od: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

po koju cenu ne sme dozvoliti da neprijatelj pokuša poći u pomoć napadnutom uporištu.

3) XX brigada se sa dosadanjih položaja premešta na Otlicu, te zatvara sve staze koje od Ajdovščine vode pravcem Otlica — Predmeja i ni po koju cenu ne sme dozvoliti da neprijatelj probije njihove položaje i pritekne u pomoć napadnutom uporištu.

4) XVII SNOB ima zadatak da se sa dosadanjih položaja premesti na sektor Krnica — Vitovski vrh — Sv. Mihael,[1] s tim da postavi dva bataljona u zasedu Krnica — Vitovski vrh — Sv. Mihael, koji imaju zadatak da ni po koju cenu ne dozvole da neprijatelj s tog pravca stigne u pomoć napadnutom uporištu. Jedan bataljon postavlja u rezervu na Lovke. Ovaj bataljon u rezervi potpada pod direktnu komandu Štaba XXX divizije.

5) Oba artiljerijska diviziona potpadaju pod direktnu komandu komandanta XIX SNOB, te će služiti kao prateća artiljerija. Instrukcije za rad dobijaće od komandanta XIX SNOB. Pod tu komandu potpadaju i »partopi« koji se nalaze u sastavu III SNOUB »Iv. Gradnik«, koje treba tamo i podići.

6) Vreme napada: Napad će otpočeti 19. januara 1945. u 3,30 časova (pola četiri) ujutro. Sve jedinice moraju na određenim položajima biti do 2 časa a tačno u 3 časa moraju sve jedinice dostaviti pismeni izveštaj da su zaposele određene položaje.

7) *Štab divizije* nalaziće se u selu Rijavci, kamo treba slati sve pismene i telefonske izveštaje.

8) Komandno mesto nalaziće se na visini Volčiča.

9) Utvrđivanje: Sve jedinice moraju preduzeti sve mere da se ljudstvo na položajima dobro ukopa i maskira.

10) *Veza:* Sve jedinice moraju biti međusobno povezane telefonima, a ukoliko to nije moguće, moraju kuririma konjanicima održavati tesnu vezu sa Štabom divizije, koji će se nalaziti u selu Rijavci. Bataljoni koji će napadati i jedinice koje će biti na osiguranju moraju među sobom biti usko povezani telefonom, radio-stanicom, kuririma i patrolama za održavanje veze. Bataljon za vezu pri Štabu XXX divizije ima zadatak da poveže Štab divizije i komandno mesto i da brigadama izda naređenje da se povežu međusobno, kako bi veza bezuslovno funkcionisala. Veza mora biti uspostavljena do 3 časa tako da sve jedinice jave Štabu divizije da se nalaze na određenim položajima. Štab divizije će sa Štabom IX korpusa održavati r»-dio-vezu svakog sata, pismene izveštaje dostavljati svaka dva sata, a telefonsKe svakog momenta.

" Sada: Šmihel. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: St. Mihel.

11) *Popuna municijom:* Municija za XVII i XIX SNOB izdavače se na Lokvama, u skladištu broj 5, gde će se nalaziti referent za naoružanje XXX divizije, a za prenošenje municije XIX brigada će staviti na raspolaganje dve mule. Za XVIII SNOUB i XX brigadu biće municija na Predmeji.

12) *Divizijsko previjalište* nalaziće se u selu Lokve. Referent saniteta divizije ima zadatak da pribavi što više saonica za prevoženje ranjenika i dovoljnu količinu sanitetskog materijala.

13) *Intendantura:* Jedinice koje će se nalaziti na položajima na osiguranju i u napadu ne smcju biti gladne, zbog toga treba da intendanti pribave suhu hranu, i to na taj način što će skuvati meso a po mogućstvu i ispeći hieb. Ni u kakvom slučaju ne sme se desiti da ljudstvo na položajima bude gladno.

14) *Položaji jedinica posle akcije:* Nakon zauzimanja Trnova ostaje XIX SNOB u pomenutom selu, a ostale jedinice ostaju na dodeljenim položajima do daljeg naređenja. Nakon završene akcije artiljerija se vraća na polazne položaje.'[2]

1) Znaci raspoznavanja:

za 18. o. m. Tine — Tone,
za 19. o. m. Luka — Lojze,
za 20. o. m. Mirko — Marko.

Pošto je neprijatelj nakon poslednje ofanzive, a naročito Italijani, veoma demoralisan, treba napregnuti sve snage da se uporište zauzme u najkraće vreme. Za nas je uništenje uporišta u Trnovom od velikog značaja, kako bismo se što više približili Gorici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	M. P.	Komandant major:
Rudolf Janko		Rojšek Franc
J. Rudolf		Franc Rojšek

" O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 60.

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 21. JANUARA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U JANUARU'

STAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dana 21. 1. 1945.
Operativni odsek
Br.

Petnaestodnevni izveštaj
od 6. do 21. 1. 1945.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Operativni odsek

6. 1. 1945. Lackov odred nalazio se na Breznom Vrhu.
Po bataljonima je održavana vojna i politička nastava.
Mobilisana su bila 3 druga, po nacionalnosti Rusi iz Ivnika (Eibiswald u Austriji), svi bez oružja. Stigla su 3 druga iz bivšeg LO.[2]
Privedena su 2 dezertera iz Jarenine koja su od voj. suda kod LO bila osuđena na smrt. Kazna je bila izvršena u 16 časova.

7. 1. 1945. Lackov odred se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana. Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
U ekonomsku akciju je otišlo 20 drugova, te su doneli nešto namirnica za ishranu ljudstva.
Jedan drug je zbog bolesti otpušten iz odreda.

8. 1. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Stigao je jedan regrut-dobrovoljac iz Mađarske, po nacionalnosti Slovenac, bez oružja.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 337/1V.
[1] Lackovog NOP odreda. O reorganizaciji tog odreda vidi dok. br. 8.

Iz II bataljona je zbog bolesti bio otpušten jedan drug.

Drug Lužnik Rajko se sam automatom teško povredio. Naknadno se izveštava da je neprijatelj u borbi za uporište Ivnik (Eibiswald u Austriji) 4/5. 1. 1945. imao 2 mrtva, 6 ranjenih i 5 nestalih.[3]

9. 1. 1945. LO je izvršio pokret na Remšnik, 1 km jugozapadno od kote 800. Neprijatelj nije bio primećen. Jedna patrola je otišla na mobilizaciju u Slovenske gorice.

Jedna četa je otišla u zasedu na drum Marenberg[4] — Brezno, gde je trebalo da sačeka vojne transporte — automobile — i iste uništi. Akcija je bila bez uspeha, jer na drumu nije bilo saobraćaja.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Stigla su 4 regruta-dobrovoljca, po nacionalnosti Rusi, koji su pobegli s rada u Lipnici, u Austriji.

10. 1. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

Na drum Marenberg — Brezno upućena je jedna četa u zasedu, gde je trebalo da sačeka i uništi vojni transport. Četa se vratila. Uspeha nije bilo, jer nije bilo nikakvog saobraćaja. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Dezertirala su 3 druga iz Jarenine. Dezertirali su bez oružja.

OC[5] izveštava da je na Sv. Duh stiglo oko 200 vojnika i policajaca zbog akcije čišćenja na Kozjaku.

11. 1. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana. Patrole koje su bile upućene prema Sv. Duhu izvestile su da se tamo nalazi oko 300 vojnika, policajaca i pripadnika vermanšafta zbog akcije čišćenja.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Drug Lužnik Rajko je umro od povreda koje je dobio 8. o. m. kada se sam povredio.

Naveče u 19 časova je štab odreda sa II bataljonom izvršio pokret na nove položaje, i to na Remšnik ispod Sv. Pankraca, kuda je stigao 12. 1. 1945. u 1 čas ujutro.

[3] Podrobnije o napadu na Ivnik (Eibiswald) vidi dok. br. 33.
[4] Sada: Radije ob Dravi.
[5] Obaveštajni centar

12. 1. 1945. Stab LO sa II bataljonom se nalazio ispod Sv. Pankraca.

Pre podne nije bilo zanimanja.
Posle podne oko 14 časova pošla su u patrolu 2 druga. Kada su se vraćala, neko je pucao na njih. Zbog visokog snega, otprilike 1 metar, nisu mogli utvrditi ko je to bio. Vratili su se u jedinicu i o tome izvestili.

U isto vreme je zaseda koja se nalazila kod crkve Sv. Pankracija primetila neprijateljevu kolonu od 50 ljudi naoružanih sa 2 mitraljeza, više automata i puškama. Naša zaseda je otvorila vatru na neprijatelja, odnosno njegovu izvidnicu, koja se nakon prvih pucnjeva odmah povukla do obližnje kuće koja se nalazila na čistini. Ispalila je samo nekoliko metaka pre no što je otišla u kuću. Kad je neprijatelj bio u kući, otvorio je na naše borce, koji su krenuli prema neprijatelju, žestoku vatru. Zbog čistine i velikog snega nije se moglo približiti kući. Nakon borbe od jednog časa naši su se u 17 časova povukli na stare položaje, jer bi inače imali suviše velike gubitke.

Prema kasnijim izveštajima i neprijatelj se naveče povukao iz kuće i vratio u Ivnik.
Gubici neprijatelja: 1 mrtav i više ranjenih, medu kojima ima i teže.
Naši gubici: 1 lakše ranjen.
Naš moral i borbenost: vrlo dobri.

Moral i borbenost neprijatelja: loši, jer se ovaj nije upustio u borbu na otvorenom terenu, već je odmah pobegao u kuću.

U 20 časova je štab odreda sa II bataljonom izvršio pokret do Sv. Urbana, kota 991.

13. 1. 1945. I bataljon je izvršio pokret na Zg. Kaplu, 1 km zapadno od kote 758.
U bat. je održana vojna i politička nastava.

13. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom se nalazio kod Sv. Urbana, kota 991. Štab i II bat. su bili preko celog dana na položajima.

U 10 časova je zaseda koja se nalazila kod crkve Sv. Urbana primetila neprijateljevu kolonu od 50 vermana koja je dolazila iz pravca Marenberga te je bila naoružana sa 3 mitraljeza, više automata, tromblonima i puškama.

Istovremeno je naša druga zaseda koja se nalazila severno od našeg logora primetila neprijateljevu kolonu od 35 vermana koja je stigla jarugom između Remšnika i Sv. Tri Kralja[6] te otišla u pravcu Sv. Pankraca. Naoružanje ove kolone nije se moglo utvrditi, jer je bila suviše udaljena. Moglo se utvrditi samo njeno brojno stanje.
Prva neprijateljeva kolona od 50 ljudi krenula je od seljaka Kapunera, koji je udaljen oko 700 do 800 metara zapadno od našeg logora, do nekog seljaka gde je izvršila pretres i tu pronašla 2 naša obaveštajca, od kojih je jednog na licu mesta ubila a drugog povela sa sobom. Nakon tog događaja neprijatelj se ponovo vratio prema seljaku Kapuneru, gde je ostao sve do 16 časova te je tu postavio i svoju zasedu. Oko 16,30 časova je neprijatelj svim oružjem kojim je raspolagao počeo da puca na naše položaje, koji su mu verovatno bili delimično poznati od zarobljena naša dva druga obaveštajca. Naša zaseda koja se nalazila kod crkve Sv. Urbana, pod rukovodstvom mitraljesca Pozniča,[7] na neprijateljevo pripucavanje nije reagovala, jer bi time odala naše stvarne položaje, već je samo čekala na dalji razvoj. Nakon kraće pucnjave neprijatelja ovaj je pošao od Kapunera prema našim položajima. Kad je neprijatelj bio udaljen 100 m bočno od naše zasede i kada su dvojica iz neprijateljeve patrole već prošla pored naše zasede, naš mitraljezac Milan hladnokrvno je pritisnuo na obarač »šarca« i raspalio po samoj koloni. Rezultat na tom mestu je 6 mrtvih i više teže i lakše ranjenih. Među njima ima verovatno i smrtno pogođenih, što se, pak, nije moglo utvrditi, jer je već bio mrak a neprijatelj je sve pogođene odmah pokupio i odvukao te pobegao u dolinu, odnosno u šumu koja se nalazila odmah pored.
Neprijatelj se nije mogao progoniti, jer je bio suviše visok sneg i suviše opasno. Prema nama je neprijatelj stigao prtinom.

Moral, hrabrost i prisebnost naših boraca, a naročito druga Milana, bili su uzorni.
Moral i hrabrost neprijatelja: slabi, naročito zbog toga što je znao delimično, ukoliko ne tačno. za

Sada: Brezovec.
Milan Poznič

naše položaje a uprkos tome nije se preko dana usudio da prihvati borbu s nama.

Druga kolona od 35 ljudi krenula je ka Sv. Pankraciju i tu kod seljaka vršila pretrese te se odande u 16,15 časova vraćala u dolinu, udaljena nekih 900 do 1000 metara istočno od našeg logora. Kad su drugovi primetili ovu kolonu, koju su celog dana čekali da bi se uhvatili u koštac s njome, komandant odreda drug Martin[8] i još nekoliko drugova su počeli da klikću neprijateljevoj koloni, da zvižde i da je zovu na »borbu«. Kad je neprijateljeva kolona to čula i primetila naše drugove, odmah je zauzela veliko odstojanje, 20 do 30 metara, i brzo pobegla u dolinu.

Iz gornjeg se vidi kakvi su naši i kakvi su neprijateljevi moral i hrabrost.

Gubici neprijatelja u materijalu: 1 »mauzer« puška, 1 tromblonska puška, 5 protivtenkovskih mina, 9 tromblona i 3 vojničke spreme.

Naši gubici u materijalu: municija koja je ispucana.

Gubici neprijatelja u ljudstvu: 6 mrtvih i više teže i lakše ranjenih.

Naši gubici u ljudstvu: dva zarobljena druga, od kojih je jedan odmah bio ubijen a jedan naveče. Treba napomenuti da bi naši borci gonili neprijatelja, ali zbog visokog nopozapalog snega to nije bilo moguće.

I bataljon je izvršio pokret na Zg. Kaplu, 1 km zapadno od kote 800.

Pošto su primećeni pokreti neprijatelja jačine oko 300 ljudi u blizini našeg logora, bataljon je uveče u 23 časa izvršio pokret na nove položaje. Stab odreda sa II bataljonom je u 20 časova izvršio pokret na nove položaje.

14. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom je u 6,30 časova stigao na nove položaje, i to 3 km južno od Ivnika (Eibiswalda) u Austriji.

Nije se radilo po dnevnom rasporedu, bio je odmor.

Neprijatelj nije bio primećen.

Dezertirala su 4 druga s puškama i 126 metaka.

Štab odreda je naveče izvršio pokret do Sv. Lovrenca, kota 798, u Austriji.

' i " Jože Škufca Martin

I bataljon je u 6 časova ujutro stigao na nove položaje, i to Gradišće,' 200 m jugozapadno od kote 528.
U bataljonu su održani po jedan čas vojne i političke nastave.

15. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
I bataljon se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
IJ bataljon je stigla jedna drugarica dobrovoljka sa sektora VI.[10] Jedna patrola je otišla u ekonomsku akciju i donela nešto namirnica za ishranu ljudstva.

16. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom na istom položaju kao prethodnog dana. U oba bataljona je održana vojna i politička nastava. Jedna patrola I bataljona je naveče otišla po deponovanu robu i istu donela.

17. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom je u 4 časa izvršio pokret u selo Sv. Lovrenc u Austriji, kuda je stigao u 7 časova ujutro. Neprijatelj nije bio primećen.
I bataljon se nalazio na istom položaju.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Iz I bataljona je 15 drugova otišlo u ekonomsku akciju te je donelo nešto namirnica. Dezertirao je jedan drug bez oružja.

18. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom je od 4 do 7 časova izvršio pokret ka Sv. Jerneju." Održan je sastanak SKOJ a u bataljonima vojna i politička nastava.
Neprijatelj nije bio primećen.
Dana 17. 1. 1945. bio je priveden u odred narodni izdajnik i veliki izdajica partizana Onuk Jernej, koji je pri pokušaju bekstva bio ubijen.

19. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom nalazio se na istim položajima kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Nesretnim slučajem ranio se pomoć. san. referenta Vlado[12] u levu ruku.

' Sada: Gradišće na Kozjaku. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije označeno.
[10] Silrovani naziv za područje Kozjaka (vidi AIZDG, k. 332 a/II).
" Sada: Branik nad Muto.
[13] Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

I bataljon je u 11 časova izvršio pokret na Četnikov vrh,[13] kota 871, kuda je stigao u 15 časova. Pokret je izvršen zbog toga što su se logoru približavale dve neprijateljeve kolone jačine 200 ljudi.

20. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom nalazio se na istom položaju a isto tako i I bataljon na položaju od prethodnog dana. U bat. došlo je 5 dobrovoljaca sa sektora VI, svi u uniformama nemačke vojske, trojica s puškama.
U ekonomsku akciju je otišlo 15 drugova te su doncli nešto namirnica.

21. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Do 20 časova se I bataljon nalazio na istom položaju kao prethodnog dana, a u 20 časova je izvršio pokret na Sp. Kaplu, 700 m jugozapadno od kote 816, kuda je stigao u 21 čas.
Od čete na Pohorju[14] još do danas nemamo nikakvih izveštaja a to zbog toga što ne postoji veza. Kad uspostavimo vezu i primimo podatke o njoj, odmah ćemo vam dostaviti izveštaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant poručnik:[15] Operat. oficir:[16]

U sledeći izveštaj uneti 4 poginula obaveštajca.

" Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

[14] Odnosi se na samostalnu četu Lackovog NOP odreda, jačine 53 čoveka, koja se nalazila na području istočnog Pohorja sa zadatkom da dejstvuje na komunikaciji Maribor — Slovenske Konjice (vidi AIZDG, k. 337 j.

[14] Operativni oficir je bio Ivan Zorko.

RELACIJA ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 22. JANUARA 1945. DOSTAVLJENA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU ŽUŽEMBERK4 I DOLENJSKIH TOPLICA'

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK
Br. 21
Položaj, 22. I 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje) i
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Predmet: Relacija o borbama od 19. do 22. I 1945.

I. PROCENA SITUACIJE:

Neprijatelj je na sektoru koji kontrolišu XV i XVIII divizija svojim jedinicama skoncentrisao 18. i 19. o. m. sve svoje raspoložive snage s ciljem da razbije štabove XV i XVIII divizije, a brigade, koje na taj način ne bi mogle više voditi operacije po jedinstvenoj zamisli i planu u duhu koordinacije istih, da razdvoji i onemogući im dalje rukovođenje. Na sektorima na levoj i desnoj obali Krke dejstvovao je neprijatelj u ukupnoj jačini 35ÖO do 4000 [pripadnika] be-ga i Nemaca,[2] što je očita nadmoćnost nad našim jedinicama koje su u to vreme dejstvOvale na ovim sektorima. Zemljište na ovim sektorima je izrazito manevarsko te je u periodima kada nema snega vrlo pogodno za vođenje borbi i manevar na njemu. U zimskom periodu, a naročito još sada kada je veoma visok sneg, borbe su vođene pod veoma nepovoljnim uslovima. Pokreti i manevriranje na zemljištu su baš zbog visokog snega bili veoma otežani.

Na levoj obali Krke su se na položajima Zafara i Sadinja Vas[3] nalazila samo po dva bataljona V odnosno XII brigade, dok su

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/IV. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

[2] O angažovanim snagama neprijatelja i pravcima njihovog dejstva vidi dok. br. 138.

[3] Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

ostali bataljoni obeju brigada bili na Lučarjevom Kalu.[4] Samo na ovom sektoru je napadao neprijatelj u ukupnoj jačini od oko 1000 do 1200 ljudi,[5] što znači da je brojčano bio daleko nadmoćniji od nas.

II. ODLUKA:

Neprijatelj je 19. I 1945. oko 12 časova preduzeo napad na sektoru Zafara i Sadinja Vas. Štab XV divizije je odlučio da sa V i XII brigadom istraje na levoj obali reke Krke tako dugo da zadrži neprijatelja što dalje od Krke a sa druge strane da neprijatelj ne odbaci naše jedinice do Krke. U tom cilju je trebalo da se prva prebaci neprimetno preko Krke XII brigada a za njom još V brigada, koja je, pak, tek padom mraka mogla to da izvrši. Nakon toga sa obe brigade onemogućiti neprijatelju prelaz preko Krke.

III. ZAPOVEST:

Pošto je neprijatelj iznenada napao, nije bilo vremena za izradu pismene zapovesti, već je Štab XV divizije izdavao brze i kratke zadatke štabovima brigada telefonom. Pošto se i sledećih dana situacija stalno i neočekivano menjala, zapovesti su i dalje izdavane preko telefona, radio-telegrafskim i radio-telefonskim [putem], Zapovesti su sadržavale sve potrebne elemente da bi se postavljeni zadaci mogli pravilno i u redu izvršavati. Tamo gde su članovi Štaba XV divizije bili prisutni u operacijama pojedinih brigada zapovesti su izdavane i usmeno.

IV. TOK BORBI:

19. I 1945:

V brigada se nalazila na položajima Zafara, Cvibelj.
XII brigada na položajima Sadinja Vas — Mačkovec[4] — Vinkov Vrh.

[4] Dana 18. januara 1945. dobili su 2. bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« i 1. bataljon 12. slovenačke NO brigade zadatak da idućeg dana do 6 časova postave zasede u rejonu Lučarjev Kal i Bojanji Vrh i da napadnu neprijatelja na tom sektoru. U slučaju da se neprijatelj ne pojavi do 10 časova, bataljoni treba da na povratku širokim frontom pročešljaju teren na levoj obali Krke i vrate se u sastav brigada (vidi zapovest Štaba 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« od 18. januara 1945, AIZDG, k. 189/III).

[5] U rejonu žužemberka, na levoj obali Krke, bili su angažovani delovi 13. SS policijskog puka (vidi zapovest komandanta borbene grupe Nikel od 21. januara 1945, AIZDG, k. 21/11).

' Sada: Mačkovec pri Dvoru.

Po jedan bataljon V i XII brigade u zasedi na Lučarjevom Kalu.
IV brigada nalazila se u pokretu sa sektora Hrvatske[7] u Belu krajinu, kamo je stigla u 17 časova.
XV brigada: Cerovec — Vinja Vas — Podgrad.
Inž. tehn. bataljon: Stranska Vas.[8]
Štab XV divizije: Stavča Vas.
Neprijatelj je iz Trebnja i Mirne Peči nastupao u tri kolone pravcima: Trebnje — Grmada — Dobrnič — Dobrava — 2užemberk; Trebnje — Repče[9] — Dobrava — Mačkov Hrib; Mirna Peč — Brezova Reber[10] — Srednji Lipovec — Sadinja Vas i Vinkov Vrh. Ispred položaja XII brigade pojavio se oko 12 časova a ispred položaja V brigade oko 12,30 časova. Prema Zafari, gde je držao položaje III bataljon V brigade, nastupalo je oko 300 be-ga i Nemaca. Ovde je bataljon odmah prihvatio borbu s neprijateljem. Tek oko 16 časova je neprijatelj uspeo da stigne u samo selo Zafara, koje je bataljon već ranije u redu napustio i zaposeo položaje oko crkve na Zafari. Ovde je istrajao do mraka, kada se po naređenju XV divizije prebacio preko Krke, kuda se povukao i I bataijon. Brigada je zauzela položaje kod Stranske Vasi. Oko 20 časova je brigada uspostavila vezu sa drugim bataljonom koji se vraćao iz Lučarjevog Kala i stigao u Šmihel."

XII brigada je jednim bataljonom vodila borbu s neprijateljem koji je nastupao na Vinkov Vrh. Oko 15 časova se bataljon zbog nadmoćnosti neprijatelja povukao u Sadinju Vas, te je odavde cela brigada po naređenju štaba divizije krenula preko Krke na Jamu.[1'
U isto vreme su jedinice XVIII divizije vodile borbu na sektoru Suhe krajine.[13] Pošto je neprijatelj vršio snažan pritisak prema Laščama, oko 18 časova je dobila XII brigada naređenje da krene na Lašče. Ubrzo posle dolaska u Lašče neprijatelj je prevarom, kao da je Jurišni bataljon XVIII divizije, iznenadio XII i IX brigadu i izvršio juriš na položaje kod Lašča i u samo selo Lašče. Zbog velikog pritiska neprijatelja, XII i IX brigada su se povukle u pravcu Podgozda. Neprijatelj je zauzeo Lašče,

[7] Dana 14. januara 1945. su 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« i dve čete Minerskog bataljona 15. NO divizije krenule u Kordun sa zadatkom da dopreme odeću za potrebe 7. korpusa NOVJ (vidi AIZDG. k. 188/111).

' Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

' Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Repec.

" Sada: Brezova Reber pri Dvoru.

" Sada: Šmihel pri žužemberku.

" Sada: Jama pri Dvoru.

" O borbama jedinica 18. NO divizije vidi dok. br. 88 i 125.

a kako su se iza njegovih leđa još uvek nalazile jedinice XVIII divizije, on se povukao u pravcu Hinja i Ratja.
Oko 20 časova su V brigada i Inž. tehn. bataljon dobili naređenje da pođu u pravcu Podgozda, kuda su stigli oko 11,30 časova [noću].

Prvi austrijski bataljon,[14] koji je držao položaje na Jami i sprečavao neprijatelju prelaz preko mosta, njegov pokušaj da se prebaci preko Krke osujetio je ručnim bombama. Oko 24 časa je Austrijski bataljon dobio zadatak da krene u Podhostu a njegove položaje su preuzele [jedinice] Dolenjskog vojnog područja.

Sopstveni gubici koje je tog dana imala V brigada iznose 4 mrtva i 3 ranjena a neprijatelj je imao 9 mrtvih i 23 ranjena.
XII brigada je imala 5 ranjenih a neprijatelj veći broj mrtvih i ranjenih.

20. I 1945:

Oko pola noći su V i XII brigada dobile zadatak da krenu za Lašče i odande proteraju neprijatelja, koji je, pak, već ranije otišao. V brigada je krenula preko Lašča i zaposela greben Sv. Primož i k. 503. Tu je vodila borbu s neprijateljem koji se kretao iz Gradenca prema Lipju i obratno. Brigada je osujetila sve pokušaje neprijatelja da je odbaci s njenih položaja. Preko celog dana je [vatrom] iz topova, koji su se nalazili na Polomu,[15] tukao njene položaje. Brigada je ostala na položajima i u toku noći.

XII brigada je držala položaje Jama — Podgozd. Preko celog dana je bilo veoma aktivno obostrano međusobno puškaranje. IV brigada je bila u pokretu iz Metlike na Gorjance.
Komore svih brigada koje su dejstvovale na području Suhe krajine i Austrijski bataljon bili su razmešteni u Podhosti i Loškoj Vasi. Oko 10 časova je neprijatelj otvorio vatru iz topova na Podhostu, jer je verovatno primetio pokrete komore IX brigade koja se vraćala na sektor Suhe krajine (Lašče). Austrijski bataljon i Zaštitni vod XV divizije su poseli položaje iznad druma u Podhosti. Od topovske vatre ranjeni su 1 drug iz V brigade i 2 druga iz Austrijskog bataljona. Posle podne se

[14] Ovaj bataljon je stavljen pod operativnu komandu Štaba 15. NO divizije 12. januara 1A5 (vidi izveštaj Štaba 15. NO divizije od 21. januara 1945, AIZDG, k. 21/IV).

[15] U Polomu se nalazila nemačka artiljerija iz uporišta Kočevje, koju su obezbeđivali delovi 61. posadne čete slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 54).

I austrijski bataljon premestio u Podturn,[16] komora XV divizije i Zaštitni vod u Obrh, dok je komora V brigade ostala u Podhosti a komora XII brigade u Loškoj Vasi.

21. I 1945:

V brigada bila je na istim položajima kao proteklog dana. Tukla je neprijateljeve patrole koje su posle napada na Vel. Lipje bežale. Oko 14,30 časova je pošla prema Gradencu da napadne neprijatelja u njemu. Zajedno sa udarnom četom je brigada stigla sve do Gradenca i na neprijatelja otvorila snažnu vatru. Jedinice V brigade su uspele da stignu do samih kuća u Gradencu, ali ih je neprijatelj snažnim jurišem odbacio. II bataljon je pošao da napadne neprijatelja na k. 516, što, pak, nije uspeo, jer je neprijatelj iz svojih bunkera držao pod vatrom čistinu preko koje je bataljon napadao. Oko 20 časova je brigada odavde krenula na položaje Stara gora — Sv. Primož[17]— k. 503, XII brigada je zaposela nove položaje iznad Stavče Vasi i Ciglarne[18] s ciljem da spreči eventualan prodor neprijatelja s pravca Zužemberka prema Laščama. Preko dana nije vodila veće borbe.

II bataljon XV brigade je od 1 čas do 2 časa demonstrativno napadao neprijateljeve bunkere na Grmu." Raspored brigade bio je sledeći: I bataljon u Gorenjem Mraševu, II bataljon u Vinjoj Vasi, a III bataljon u Vel. Podljubenu. Neprijatelj jačine 400 do 500 ljudi[20] se nalazio u Vavtoj Vasi, Rumanji Vasi i Gradišću. Jedinice XV brigade su preko celog dana uznemiravale neprijatelja svojim patrolama.

IV brigada je u 24 časa stigla na sektor Vinja Vas — Podgrad.

" Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

" Ruševine crkve na brdu Primož. Na karti 1 : 100.000 nisu označene.

Omaška; treba: Cegelnica.

" Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva vidi se da je 21. januara 1945. u 23 časa bila napadnuta zaseda 38. posadne čete u Irčoj Vasi, a zatim je usledio napad koji je trajao sve do 2 časa ujutro (AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 54).

[30] Od 19. do 24. januara 1W5. iz Novog Mesta je u pravcu Dolenjskih Toplica preduzeta akcija u kojoj su angažovane sledeće snage: jedna borbena grupa, sastava: 34. i 52. četa slovenačkih domobranaca, jačine 18S ljudi, verovatno 2. četa 1. bataljona i jedna četa 2. bataljona 14. SS policijskog puka, te deo nemačke artiljerije iz uporišta Novo Mesto. Drugi bataljon ovog puka prikupljen je 18. januara 1945. u Krškom, odakle je jedna četa upućena u pravcu Dolenjskih Toplica kao prethodnica. Zbog neuspeha čitave akcije, četa 2. bataljona se vratila u Krško, odakle je bataljon ponovo prebačen na područje Celja (AIZDG, k. 64/1 i AFK, k. 283/IV — pov. br. 54).

Neprijatelj je ponovo prikupio snage razbijene prethodnog dana u Vel. Lipju i koncentrično napao položaje V brigade Sv. Primož — k. 503. Na k. 503 je od 8 do 11 časova II bataljon vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao s pravca Gradenca. Oko 11 časova je posle žestoke borbe neprijatelj zauzeo k. 503. Bataljon je zaposeo položaje na Sv. Primožu da bi obezbedio leđa I i III bataljonu koji su vodili borbu na samom grebenu Primoža u pravcu Zužemberka. Oko 11,30 časova je neprijatelj prema položajima V brigade nastupao u tri kolone u ukupnoj jačini 500 do 550 ljudi. Jedna kolona je iz Stranske Vasi neprimetno stigla kroz međuprostor položaja V i XII brigade u leđa bataljonu IX brigade koji se nalazio na Sv. Primožu. Ostale dve kolone vršile su snažan pritisak na V brigadu s pravca Gradenca, Stare gore i Budganje Vasi. U ogorčenoj borbi, koja je trajala dva časa s neprekidnim jurišima i u kojoj je k. 503 naizmence prelazila u naše ili neprijateljeve ruke, učestvovali su i jurišni bataljoni obeju divizija i Inž. tehn. bataljon (1 četa) XV divizije. Oko 12 časova se brigada pod borbom povlačila preko Sv. Primoža prema Laščama. U isto vreme vođena je ogorčena borba i na području Lašča. Jedan bataljon na položajima severoistočno od Lašča osiguravao je povlačenje celoj brigadi i udarnim četama XV i XVIII divizije koje su vodile borbu s velikolaškim bataljonom.[21] Pred kraj borbe je, naime, ponestajalo municije a nastupala je još i četvrta neprijateljeva kolona od 300 ljudi s pravca Vel. Lipja, pozadi grebena, prema položajima IX brigade koja se nalazila s leve strane druma Lašče — Smuka. Pošto je prethodno neprijatelj ove položaje tukao snažnom topovskom vatrom, IX brigada se povukla. Njene položaje je preuzela V brigada i zadržala neprijatelja na ovim položajima. Odavde je u 15 časova V brigada krenula prema Soteski i Podhosti. U 18 časova je neprijatelj počeo da se povlači, jer je imao mnogo ranjenih i mrtvih. Neprijatelj je samo tog dana kod Sv. Primoža imao 41 mrtvog a u Laščama 8. U toku noći je iz Lipja i Gradenca krenuo prema Ambrusu i [odavde] preko Zagradeca, verovatno, u polazne garnizone. U toku svih borbi je V brigada imala 8 poginulih, 11 ranjenih, 4 nestala a jedan drug se predao neprijatelju i poneo sa sobom laki minobacač. Osim toga, izgubljeno je: 2 »šarca«, 4 puške i 460 komada različite municije. Zaplenjeno: 1 puška »mauzer« i nešto spreme.

" Odnosi se na 5. bataljon slovenačkih domobranaca. Međutim, ova borba je vođena protiv 1. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 138).

XII brigada tog dana nije vodila borbe sem međusobnog puškaranja s položaja na položaj.
Četa Inž. tehn. bataljona je tog dana imala 2 ranjena a izbacila je iz stroja najmanje 10 neprijateljevih vojnika. Zaplenila je 1 dvogled i jednu torbicu municije za automat. Pred veče je krenula prema Podhosti i Suhoru.[22]
Na sektoru Toplica[23] se pojavio neprijatelj oko 12 časova iznad Meniške Vasi i Sela.[24] Ukupna jačina se procenjuje na oko 200 ljudi.[25] Zasedu od 30 ljudi imao je kod crkve Sv. Anton.[26] Sa ivice šume iznad Sela jurišao je prema selu Sela gde se nalazio na položajima jedan bataljon XIV brigade.[27] Zaštitni vod XV divizije, koji se nalazio na položajima Suhor — Obrh, svojom vatrom je osujetio neprijateljev juriš. Tom prilikom je neprijatelj imao 3 mrtva. Oko 12,30 časova je neprijatelj [vatrom] iz topova počeo da tuče Podhostu, Suhor, Obrh i Podturen. Vatra je trajala oko 40 minuta. Ovom prilikom su bili ranjeni 1 drug iz IV brigade, 1 drug iz Inž. tehn. bataljona, poginuli su 1 žena i jedno dete a jedan civil je ranjen. Od topovske vatre su u I austrijskom bataljonu, koji se nalazio na položajima Podturen, bili 2 mrtva i 2 ranjena.
XV brigada je blokirala neprijatelja na položajima Potok[28] — južno prema Praprotnom[29] — ivica šume od Jurke Vasi prema koti 203. Neprijatelj je u toku dana i noći bio stalno uznemiravan. Oko 11 časova nastupala je neprijateljeva kolona od 50 ljudi prema Vavtoj Vasi. Jedinice XV brigade su odmah napale ovu kolonu i naterale je na bekstvo. Gubitaka nije bilo.

23. I 1945:

Neprijatelj je napustio sektor Suhe krajine, dok se na levoj obali Krke još uvek nalazi.[30] Preko dana je došlo do veće aktivnosti neprijatelja samo na sektoru Vavta Vas — Gradišće a topovima je stalno tukao naše položaje.

[12] Sada: Suhor pri Dolenjskih Toplicah.

" Odnosi se na Dolenjske Toplice.

[14] Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

* To su bile 34. i 52. četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 54).

[34] Odnosi se na crkvu istočno od Meniške Vasi. Na karti 1 :25.000 označena i kao k. 214.

[77] Podrobnije o borbi bataljona 14. slovenačke brige NOV i PO Slovenije u rejonu Dolenjskih Toplica vidi dok. br. 66.

[21] Sada: Potok pri Gorenji Straži.

" Omaška; treba: Prapreče. Sada: Prapreče pri Gorenji Straži.

[30] Na levoj obali Krke od žužemberka do Soteske nalazili su se delovi 13. SS policijskog puka (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 24. januar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

V. KRITIČKI OSVRT NA NEPRIJATELJEVE I NAŠE AKCIJE:

Da bi jedinicama VII korpusa naneo odlučujući udar, neprijatelj je u tom cilju prikupio na sektoru Dolenjske sve svoje raspoložive snage, tj. 6 pokretnih bataljona. U borbama su učestvovala i dva bataljona 14. SS policijskog puka i 13. SS policijskog puka koje je u Mirensku dolinu doveo iz Štajerske. Na sektoru gde su vođene ove 5-dnevne borbe nalazile su se samo po dve brigade iz svake divizije VII korpusa, Austrijski bataljon, Dolenjski odred[31] i udarne čete obeju divizija. Tako je neprijatelj mnogo nadmoćniji u odnosu na naše jedinice. Zadatak koji je neprijatelj sebi postavio kao cilj svog pohoda prema jedinicama XV i XVIII divizije nije mogao izvršiti, iako se prethodno za taj pohod temeljito pripremio, već su ga naše jedinice svuda, iako u veoma nepovoljnim prilikama, razbile. Neprijatelj je pretrpeo velike gubitke u mrtvima i ranjenima a i u materijalu. Naši gubici su u odnosu na njegove minimalni.

Ukupne neprijateljeve gubitke koje je imao u toku 5-dnevnih borbi možemo ceniti na najmanje 150 mrtvih i na još veći broj ranjenih. Naše jedinice su pokazale veliku borbenost a starešinski kadar izvežbanost i umešnost u komandovanju. Neprijatelj nije nikako mogao uzeti inicijativu u svoje ruke jer je ista uvek prelazila u naše ruke.

Naše jedinice su u punoj meri znale da izvrše svoj zadatak: sprečiti neprijatelju da preuzme apsolutnu kontrolu nad našom oslobođenom teritorijom te da nas eliminiše kao veoma ozbiljnog svog protivnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, pporučnik: M. P. Šef odseka, poručnik:
Kajfež" Miroslav Stepančič

P. S.

U toku 23. I 1945. je XV brigada vodila borbu s neprijateljem koji se nalazio u Vavtoj Vasi. Borbe su vođene preko celog dana a naročito žestoke su bile oko 14 časova. Kad je neprijatelj pod zaštitom tenkova prevozio mrtve i ranjene, tukla ga je brigada. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i veći broj ranjenih a ubijene su 4 mule.[33]

Jedinice XV divizije su u toku ovih petodnevnih borbi imale sledeće sopstvene gubitke:

" O borbama Dolenjskos NOP odreda vidi dok. br. 55.

[32] Karei Kajfež

[33] Podrobnije o borbama jedinica 15. NO divizije na sektoru Dolenjskih Toplica vidi dok. br. 61.

V brigada: 8 poginulih, 11 ranjenih, 4 nestala, 1 dezertera. Izgubljena su 2 »šarca«, 1 laki minobacač, 4 puške, 470 komada različite municije.
XII brigada: 15 ranjenih, 3 poginula i ubijene 2 mule.
XV brigada: 4 ranjena, 1 poginulog.
Udarna četa: 2 mrtva, 3 ranjena, 3 nestala, izgubljena su 2 automata.
Inž. tehn. bataljon: 1 ranjenog.
I austrijski bataljon: 2 mrtva, 4 ranjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, pporučnik: M. P. Šef odseka, poručnik:
Kajfež **Miroslav Stepančić**

BR. 51

MESEČNI IZVEŠTAJ ŠTABA 7. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »FRANCE PREŠEREN« OD 22. JANUARA 1945. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O DEJSTVIMA BRIGADE NA PODRUČJU GORENJSKE I CERKNA'

Š T \ B
VII SNOUB »FRANCE PREŠEREN«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, dana 22. 1. 45.
Br. 52/45

Predmet: Mesečni izveštaj za vreme od 23. 12. 44. do 22. 1. 1945.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
(Operativnom odseku)

Sekcija Bled 1 : 100.000
(engl, izdanje)

23. 12. 44. Brigada se nalazila na sektoru Srednje Brdo, Vranšek,[2] Zirovski vrh Sv. Antona.[3]

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 280 a/II. Broj delovodnika dopisan je mastilom.
[2] Posed, 9 km jugoistočno od Cerkna.
[3] Sada: Žirovski Vrh nad Gorenjo Vasjo.

1 bataljon se nalazio na Žirovskom vrhu Sv. Antona te se osiguravao prema Lajšama i Gorenjoj Vasi. Na k. 587 bila je zaseda jačine 1 voda sa 2 PM,[4] a na k. 510 iznad Lajša 1 mitraljeska trojka.

Oko 15,30 časova se neprijatelj približio položajima bataljona na k. 587 u vreme kad se baš delila hrana. Zbog iznenađenja je neprijatelj uspeo da zapleni 1 naš PM. Razvila se kratka borba, nakon koje se neprijatelj povukao u uporište Gorenja Vas.[5] Gubitaka nismo imali.

Noću u 23 časa je bataljon 1 vodom demonstrativno napao uporište Gorenja Vas. Pri napadu je angažovan i prateći vod štaba brigade, koji je izbacio nekoliko mina na uporište. Neprijatelj je samo slabo reagovao na ovaj napad. Vod se u 3 časa ujutro bez gubitaka vratio u sastav bataljona.

II bataljon se nalazio kod Vranšeka ispod Stare Oselice. Na k. 412 iznad Hotavlja nalazio se jedan vod sa 2 PM i odeljenjem teškog mitraljeza. Stražom na drumu su kontrolisali kretanja civila.

Pred veće je neprijatelj pokušao zaći za leđa naših položaja iznad Hotavlja, ali se zbog snažne vatre morao povući.

III bataljon se nalazio na Srednjem Brdu. Na k. 918 se nalazilo odeljenje teškog mitraljeza i odeljenje sa 1 PM. Bojne patrole su upućivali na Gor, Brdo i do Hlavčih Njiva. Do neprijateljevog bunkera na Taboru[6] slane su patrole snajperista.

Štab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom se nalazio na Kladju kod posednika Pivka.

24. 12. 44. Brigada se nalazila na istom sektoru kao prethodnog dana.

I bataljon je imao jednu četu na Žirovskom vrhu Sv. Antona a drugu kod Kočara sa istim osiguranjem.

U 12 časova je otišla snajperska patrola od 3 druga s komandantom prema Gorenjoj Vasi i sa od-

[4] puškomitraljeza

[5] Posada uporišta Gorenja Vas u to vreme brojala je oko 350 ljudi, od kojih 160 pripadnika Gorenjskog domobranstva, 110 graničara a ostalo policija, naoružanih, pored pešadijskog naoružanja, i sa dva topa kal. 75 mm (vidi AIZDG, k. 23S/I).

' Brdo u rejonu Gorenje Vasi. Na karti nije obeleženo.

stojanja od oko 600 m ispalila nekoliko metaka na stražara kod bunkera, koji se povukao a da nije reagovao.

II bataljon se nalazio na istom mestu sa istim osiguranjem i zadacima.

III bataljon se takođe nalazio na istom sektoru sa istim zadacima i osiguranjem, s tom razlikom što se jedan vod sa 2 PM i odeljenjem teškog mitraljeza nalazio u zasedi iznad neprijateljevog bunkera na Taboru. U 8 časova je do bunkera stiglo 20 neprijateljevih vojnika s namerom da oprave bunker. Zapalili su vatru i seli oko nje. Naša zaseda je otvorila vatru na njih i ubila 4 neprijateljeva vojnika a 5 ranila. Nakon jednog sata je pokušala neprijateljeva patrola zaci za leđa našim položajima, ali ju je naša izvidnica blagovremeno primetila, tako da su se u redu povukli na Hlavče Njive.

25. 12. 44. Brigada se nalazila na istom sektoru kao prethodnog dana, sa istim osiguranjem i istim zadacima. U 3 časa ujutro je 5 ljudi III bat. otišlo do bunkera na Taboru sa zadatkom da miniraju neprijateljev bunker. Pošto je neprijatelj držao zasedu, ovo nije bilo moguće, pa se grupa vratila u kantonman.

U toku dana je neprijatelj iz Gorenje Vasi tukao položaje I bataljona minama i granatama, ali bez uspeha.

26. 12. 44. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana. U 11,45 časova je jedan vod sa 2 PM i odeljenjem teškog mitraljeza iz II bataljona krenuo na Jazne[7] u pomoć Udarnoj četi i delu Vojkove brigade.

III bataljon se u toku noći premestio iz Sr. Brda na nove položaje na Zirovski vrh, do posednika Bukoveca. Jedna četa je zaposela položaje na k. 961 iznad Blaža sa 1 teškim i 1 lakim mitraljezom. Osiguravali su se u pravcu Lučina i Suhog Dola.[8] Štab bataljona se razmestio kod Blaža.

[7] Podrobnije o ovoj borbi Udarne čete 31. NO divizije i bataljona 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« vidi dok. br. 41; izveštaj Štaba brigade od 21. januara 1945, AIZDG, k. 282H/II.

• Zaselak, 1 km jugoistočno od Lučina.

27. 12. 44. Brigada se nalazila na sektoru Vranšek — Zirovski vrh (Bukovec).

I bataljon se nalazio na Žirovskom vrhu Sv. Antona. Upućivali su snajperske patrole do Gorenje Vasi a inače su imali isto osiguranje i iste zadatke.

II bataljon se nalazio na istim položajima sa istim osiguranjem i zadacima. Jedan vod sa 2 PM je zaposeo položaje iznad neprijateljevog bunkera na Taboru. U toku noći krenula je jedna četa preko St. Oselice prema Oreheku i Jesenici. Stigla je do Zakriža pa se zatim vratila u kantonman, kuda je stigla u 12 časova.

III bataljon se nalazio na istim položajima sa istim zadacima. Patrolu od 3 čoveka, upućenu prema Lučinama,[9] neprijatelj je napao na povratku, te smo pri tome imali 1 poginulog. Štab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom nalazio se na Kladju.

28. 12. 44. Položaj brigade bio je isti kao proteklog dana.

U toku noći se vratio u sastav II bataljona vod koji je bio upućen na Jazne u pomoć Udarnoj četi.

29. 12. 44. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana.

I bataljon je u 4 časa ujutro krenuo sa Zirovskog vrha na nove položaje u Leskovicu i postavio osiguranje prema Kopačnici, Slugovoj dolini'[0] i Crnom kalu.

Zaseda II bat. jačine 1 voda sa 2 PM koja se nalazila iznad neprijateljevog bunkera na Taboru pucala je na stražara kod bunkera i ubila ga.

III bataljon je u 5 časova ujutro krenuo sa Žirovskog vrha preko Fužina i Sovodenja na nove položaje kod Vrhoveca" na Staroj Oselici, te se osiguravao patrolama prema Sovodenju.

Štab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom se u 5 časova premestio iz Kladja na Lanišče'[2] na Staroj Oselici, kuda je stigao u 9 časova.

30. 12. 44. Brigada se nalazila na sektoru Leskovica — Vranšek — Stara Oselica.

® U uporištu Lučine u to vreme se nalazila posada od oko 130 pripadnika Gorenjskog domobranstva i 80 graničara (vidi AIZDG, k. 238/1).

" Predeo, 1 km istočno od Crnog vrha, k. 1268. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

" i[11] Posedi. Na karti 1 : 100.000 nisu obeleženi.

" Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

I bataljon se nalazio u Leskovici i osiguravao se prema Kopačnici i Crnom vrhu.
II bataljon se nalazio kod Vranšeka ispod Stare Oselice sa istim osiguranjem i istim zadacima kao prethodnog dana.
III bataljon se nalazio kod Vrhoveca i Makinovsa[13] na Staroj Oselici i upućivao patrole prema Hotavljama i Sovodenju.
Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom nalazio se na Lanišču.

12. 44. Brigada se nalazila na istom sektoru kao prethodnog dana. U 16 časova je I bataljon izvršio pokret iz Leskovice na nove položaje na Sr. Brdu, te se osigurao prema Hotavljama i Hlavčim Njivama.

III bataljon je u 4,30 časova krenuo s položaja kod Vrhoveca na nove položaje do Martinšeka iznad Fužina, te se osigurao prema Žirovskom vrhu, selu Žiri i Hotavljama. Na Zirovski vrh je slao bojne patrole, koje su kontrolisale teren Lajše — Kladje.
Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom je u 8 časova krenuo iz Lanišča ka crkvi na Staroj Oselici, kuda je stigao u 9,30 časova i postavio osiguranje.

1. 45. Brigada se nalazila na sektoru Srednje Brdo — Vranšek — Stara Oselica — Martinšek.
I bataljon je bojnim patrolama kontrolisao teren iznad neprijateljevog bunkera na Taboru, te se osiguravao prema Hotavljama. Jedan vod sa 2 PM bio je u zasedi iznad druma Poljane[14] — Gorenja Vas.
II bataljon se još uvek nalazio na istim položajima sa istim zadacima i osiguranjem kao prethod nog dana, to je kod Vranšeka i Homoveca ispod Stare Oselice, gde se osiguravao prema Hotavljama. Upućivao je i snajperske patrole prema Gorenjoj Vasi.
III bataljon se nalazio kod Martinšeka iznad Fužina sa istim osiguranjem i istim zadacima kao prethodnog dana.

1. 45. Položaj brigade bio je isti kao prethodnog dana. Snajperska patrola II bataljona je ispod k. 510

[14] Odnosi se na Poljane nad škofjo Loko.

više Lajša napala neprijateljevu patrolu jačine 20 ljudi. Neprijatelj je odmah snažno reagovao tako da se morala naša patrola povući.
Oko 13 časova je neprijatelj iz Gorenje Vasi počeo da tuče položaje 11 bataljona minama i granatama te je pri tome oštetio nekoliko kuća. Gubitaka nismo imali, ali je bila lakše ranjena neka devojčica. Ukupno je izbacio oko 30 mina i granata.

3. 1. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana. Zaseda I bataljona koja je kontrolisala teren iznad neprijateljevog bunkera na Taboru napala je neprijateljevu zasedu poviše bunkera. Neprijatelj je odmah reagovao. Gubitaka nismo imali.
U toku dana je neprijatelj iz Gorenje Vasi izbacio na položaje I bataljona 5 mina bez uspeha.

4. 1. 45. Položaj brigade bio je isti kao proteklog dana.
U 2,30 su 3 odeljenja sa 3 PM iz I bataljona otišla prema Taboru sa zadatkom da napadnu neprijateljev bunker. U tom cilju su postavili na Hlavče Njive za osiguranje 1 odeljenje a drugo na Gor. Brdo. Treće odeljenje bi moralo napasti bunker, ali ga je neprijateljeva izvidnica prebrzo primetila tako da je neprijatelj na njega otvorio snažnu vatru iz mitraljeza i minobacača, pa se moralo odeljenje povući nakon što je ispalilo nekoliko rafala na neprijatelja. Zaseda na Hlavčim Njivama je primetila pokrete neprijatelja na Taboru, otvorila vatru na njega i razjurila ga. Gubitaka u toj akciji nismo imali.

Snajperska patrola II bataljona je ispod k. 587 jugozapadno od Gorenje Vasi otvorila vatru na neprijateljevu patrolu jačine 15 ljudi koja se kretala iz Dobrave prema Gorenjoj Vasi. Neprijatelj je odgovorio snažnom mitraljeskom vatrom tako da se morala naša patrola povući. Gubitaka nismo imali.

5. 1. 45. Brigada se nalazila na istom sektoru kao proteklog dana.

I bataljon je u 15 časova krenuo s položaja na Sr. Brdu na nove položaje u Robidnici, kuda je stigao u 18 časova te se osigurao prema Kopačnici, Slugovoj dolini i Leskovici.
Ostali deo brigade ostao je na starim položajima.

6. 1. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao proteklog dana, s tom razlikom što je I bataljon u 4 časa ujutro krenuo iz Robidnice i vratio se na svoje stare položaje na Sr. Srdo i preuzeo iste zadatke koje je ranije imao.

7. 1. 45. Brigada se nalazila na starim položajima.

U 17 časova je I bataljon krenuo sa Sr. Brda preko Malenskog Vrha i Javorja na nove položaje na Četenu Ravan, kuda je stigao u 22,30 i osigurao se prema Mlaki'[5] i Podvrhu.

II bataljon je u 17,30 krenuo sa svojih položaja kod Vranšeka preko Logarske grape, Malenskog vrha i Javorja na nove položaje na Mlaku, kuda je stigao u 23,15 i osigurao se prema Gabrskoj gori — Breznici i Luši.

III bataljon je krenuo sa svojih položaja kod Martinšeka preko Hotavlja — Logarske grape — Malenskog Vrha na nove položaje na Javorje, kuda je stigao u 19,30 i postavio osiguranje prema Volči i Poljanama.

Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom je u 14 časova krenuo sa Stare Oselice preko Hotavlja — Logarske grape i Malenskog Vrha u Javorje, kuda je stigao u 22 časa i postavio osiguranje. Kretao se zajedno sa II bataljonom.

8. 1. 45. Brigada se nalazila na sektoru Četena Ravan — Javorje — Mlaka.

I bataljon je u 16 časova krenuo iz Četene Ravani do Mlake, odakle je zatim zajedno sa štabom brigade i II i III bataljonom krenuo preko Luše — Bukovice — Sevlja i Bukovščice na nove položaje u Pozirno, kuda je stigao u 20 časova i osigurao se prema Ševljama i Bukovici.

II bataljon je u 16,30 zajedno sa I i III bataljonom i štabom brigade krenuo iz Mlake preko Luše — Bukovice — Sevlja i Bukovščice na nove položaje u Pozirno, kuda je stigao u 21,30 i osigurao se prema Čepuljama.

III bataljon je u 15,30 krenuo iz Javorja do Mlake i odande preko Luše — Bukovice — Sevlja i Bukovščice na nove položaje na Lavtarski Vrh, kuda

" Sada: Mlaka nad Lušo.

je stigao u 22 časa i osigurao se prema Križnoj Gori, Sv. Urhu, Planici, Crngrobu i Pevnu.
Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom je u 15,30 krenuo iz Javorja preko Mlake zajedno sa bataljonima, prešao drum Skofja Loka — Selca, [i kretao] preko Bukovščice i Pozirna u Zabrekve, kuda je stigao u 22 časa i postavio osiguranje.

9. 1. 45. Brigada se nalazila na sektoru Lavtarski Vrh — Pozirno — Zabrekve.

I bataljon se osiguravao u Pozirnom prema Ševljama i Selcama.

II bataljon se nalazio na Pozirnom i osiguravao se prema Ćepuljama i Bukovščici.

III bataljon se nalazio na Lavtarskom Vrhu i osiguravao se prema Planici, Crngrobu, Križnoj Gori i Sv. Urhu.

Bojne patrole su upućivali prema Pevnu. Na k 823 se nalazio 1 vod sa 2 PM i odeljenjem teškog mitraljeza. Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom se nalazio u Zabrekvama.

10. 1. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao proteklog dana, s tom razlikom što je I bataljon zaposeo položaje na Strmici, te se osiguravao prema Ćepuljama i Ševljama.

U 14 časova je I bataljon krenuo na zborno mesto brigade u Čepulje, kuda je stigao u 15 časova a zatim krenuo odande prema Stražišču sa zadatkom da za vreme ekonomske akcije u Stražišču blokira neprijateljevo uporište u Stražišču."
II bataljon je u 13,30 krenuo iz Pozirna u Čepulje i odande dalje u Stražišče sa zadatkom da postavi osiguranje prema Bitnju'[7] za vreme ekonomske akcije u Stražišču. Jedna četa bataljona krenula je preko Zabrekva na Jamnik sa zadatkom da spreči neprijateljeve intervencije sa pravca Ra-

[14] U uporištu Stražišče u to vreme se nalazila posada od 170 pripadnika 28. SS policijskog puka i 300 oklopnih grenadira sa 12 tenkova, nepoznate pripadnosti (vidi AIZDG, k. 238/11).

[17] U uporištu Bitnje (Zg., Sp. i Sr. Bitnie) tada se nalazila 1. četa 921. landesšicen-bataljona u jačini oko 120 ljudi (AIZDG, k. 52/111 i 238/11).

dovljice[18] i Kamne Gorice" i da štiti transport preko [Sv.] Mohora — Lajša[20] i 2eleznika.

III bataljon je u 14 časova sa 1. i 2. četom krenuo iz Lavtarskog Vrha preko Čepulja prema Stražišču, gde je za vreme ekonomske akcije zajedno sa I bataljonom preuzeo osiguranje na drumu Zg. Bitnje — Stražišče. Treća četa bataljona je ostala na položajima Lavtarski Vrh — Planica sa zadatkom da osigurava transport prema Zabnici i Staroj Loki.

Za vreme ekonomske akcije neprijatelj je intervenisao s više strana, ali je svuda bio odbijen. Drumom iz Bitnja prema Stražišču je nadiralo 5 neprijateljevih kamiona, koje su naši napali i uništili. Nekoliko od ovih kamiona je izgorelo. Neprijatelj je intervenisao i iz uporišta u Stražišču, ali je bio razbijen i proteran u uporište. (Neprijateljevi kamioni su bili prazni).

I bataljon je uhvatio 2 neprijateljeva podoficira, koje smo zatim predali XXXI diviziji. Naše jedinice su ovom prilikom mobilisale nekoliko drugova na sektoru na kome su bile na osiguranju. Gubitaka nismo imali i akcija je izvođena u redu.[21]

11. 1. 45. Brigada se nakon završene akcije u Stražišču vratila na svoje stare položaje na sektor Lavtarski Vrh — Strmica — Pozirno — Zabrekve sa istim zadacima i istim osiguranjem kao proteklog dana.

" U uporištu Radovljica nalazili su se: 2. četa 517. Iandesšicen--bataljona u jačini 200 vojnika, 140 pripadnika policije, 20 žandarma, 22 gestapo\ca i 40 pripadnika službe bezbednosti (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 11. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

" Posadu uporišta Kamna Gorica je sačinjavala 10. četa 3. bataljona 28. SS policijskog puka, jačine oko 150 ljudi, od kojih ih je 60 bilo u to vreme, sa ostalim snagama, angažovano u ofanzivi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije (AIZDG, k. 238/1).

") Sada: Selške Lajše. Na karti 1 : 100.000 piše: Zg. i Sp. Lajše.

" Zbog neprijateljeve ofanzive i uspostavljanja neprijateljevih upo rišta u Vipavskoj dolini, jedinicama 9. korpusa NOVJ bilo je onemogućeno snabdevanje hranom s tog područja, a situacija u pogledu ishrane još se pogoršala i dolaskom italijanske partizanske divizije »Garibaldi Natizone« (Natisone) na područje Cerkna, pa je Štab 9. korpusa NOVJ odlučio da se hrana nabavi u Gorenjskoj (vidi dok. br. 72; izveštaj Štaba 31. NO divizije od 25. januara 1945, AIZDG, k. 226/III). Brigada je u prehrambenim akcijama 10. i 12. januara 1945. rekvirirala 50 kola hrane (AIZDG, k. 45/111).

12. 1. 45. Položaj brigade bio je isti kao proteklog dana.

U 15 časova je I bataljon krenuo s položaja na Strmici preko Čepulja u ekonomsku akciju u Zg. Bitnje. Ubrzo zatim kad je bataljon stigao u selo i otpočeo s prinudnim otkupom pojavila se u selu neprijateljeva patrola, s kojom je došlo do pucnjave.- Neko vreme kasnije u selo su stigla još 3 tenka, tako da su se naši morali povući, pa je akcija samo delimično uspela. Gubitaka bataljon nije imao.

II bataljon je u 12 časova iz Pozirna krenuo preko Zabrekva na Jamnik, odakle je krenuo u mobilizacijsku akciju u Kropu i Dobravu. Jedna četa bataljona se još uvek nalazi na Jamniku, gde je jedan vod imala u zasedi kod crkve a drugi vod ispod Podblice. Kod Sv. Sobote nalazila se izvidnica.

III bataljon je u 15 časova s Lavtarskog Vrha krenuo preko Čepulja u Sred. Bitnje, gde je za vreme ekonomske akcije u Zg. Bitnju blokirao neprijateljevo uporište Sr. Bitnje.

Na pokretu u Sr. Bitnje bio je bataljon napadnut od neprijateljeve zasede, koju je proterao i nastavio s pokretom tako da je u 18,30 zaposeo naređene položaje oko uporišta. Ubrzo nakon zaposedanja položaja neprijatelj je udario u bok 1. četi, koja se nakon kraćeg puškaranja morala povući prema šumi istočno od Sr. Bitnja. Pri tom su nam nestala 4 druga a poginuo je 1 mitraljezac.

13. 1. 45. Brigada je nakon ekonomske akcije u Zg. Bitnju krenula natrag na stare položaje, sem III bataljona koji je ostao na Čepuljama kao zaštitnica i obezbeđivao prevoženje hrane koju smo dobili.

I bataljon je u 9,30 s položaja na Strmici krenuo preko Zabrekva — Lajša — Zeleznika i Smolevske grape na nove položaje u Rovte,[22] kuda je došao u 21 čas te se osigurao prema Selcima" i Ostrom Vrhu.

II bataljon je nakon uspešne akcije u Kropi, Dobravi i Cešnjici[24] zaposeo položaje na Jamniku, i

[a] Sada: Rovte v Selški dolini. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Rovt.

[23] U uporištu Selca nalazila se posada od 76 žandarma, naoružanih, pored ostalog, jednim brzometnim topom (vidi izveštaj Obaveštajnog centra Štaba 9. korpusa NOVJ od 13. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

" Sada: Češnjica pri Kropi.

to tako što je 1 vod sa 2 PM postavio u zasedu kod crkve a drugi vod iznad druma kod Podblice. U 14 časova je bataljon iz Jamnika krenuo preko Lajša — Kališa i Zeleznika na nove položaje na Martinj Vrh, ka posedniku Mohoriču, kuda je stigao u 20 časova te se osigurao prema Crnom kalu i Zeleznikima.

III bataljon je u 9,30 iz Čepulja krenuo na Sv. Mohor, tu je skuvao jedan obrok hrane a zatim je nastavio pokret preko Lajša — Kališa — Cešnjica i Oštrog Vrha na nove položaje u Rovte, kuda je stigao u 20 časova te se osigurao prema Luši.

Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom je u 12 časova krenuo preko Lajša — Kališa — Cešnjice i Zeleznika na Martinj Vrh, ka posedniku Mešič,[25] kuda je stigao u 19,30 i postavio osiguranje.

45. Brigada se nalazila na sektoru Martinj Vrh — Rovte.

I bataljon se nalazio u Rovtama i osiguravao se prema Selcama.

II bataljon se nalazio na Martinj Vrhu i osiguravao se prema Luši.

Stab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom nalazio se na Martinj Vrhu, kod Mešiča.

45. Brigada se nalazila na istim položajima kao proteklog dana, s tom razlikom što je u 11 časova jedna četa I bataljona otišla u zasedu u Sotesku, iznad druma Skofja Loka — Selca, sa zadatkom da napadne neprijatelja ako bi se kretao drumom. Ovoj četi je pridodat jedan vod sa 2 PM iz III bataljona. Četa je ostala na ovim položajima do mraka a zatim se vratila u kantonman. Isto tako i vod III bataljona.

45. Položaj brigade je bio isti kao proteklog dana.

U 16 časova je I bataljon zajedno sa III bataljonom krenuo iz Rovta preko Crnog kala — Slugove doline i Robidnice na nove položaje u Leskovicu, kuda je stigao u 21,30 i osigurao se prema Logarskoj grapi i Hotavljama.

II bataljon je u 16 časova krenuo iz Martinj Vrha, od posednika Mohoriča, preko Crnog kala i Slu-

Posed. Na karti nije obeležen.

gove doline na nove položaje u Robidnicu, kuda je stigao u 20 časova i postavio osiguranje prema Kopačnici i Slugovoj dolini.

III bataljon je zajedno sa I bataljonom u 16 časova krenuo iz Rovta preko Crnog kala — Slugove doline i Robidnice na nove položaje u Leskovicu, kuda je stigao u 21 čas i postavio osiguranje prema Kopačnici.

Štab brigade sa štabnom četom i pratećim vodom je u 16 časova krenuo iz Martinj Vrha, od Mešiča, preko Crnog kala — Slugove doline i Robidnice u Leskovicu, kuda je stigao u 21 čas.

17. 1. 45. Brigada se nalazila na sektoru Robidnica — Leskovica.

I bataljon se nalazio u Leskovici i osiguravao se prema Logarskoj grapi i Hotavljama. Jedan vod sa 2 PM je postavio u zasedu na Hlavče Njive sa zadatkom da u slučaju neprijateljevog ispada prema našim položajima raketama obavesti izvidnicu na Studoru, koja bi zatim to javila Štabu brigade. U 15 časova je jedna četa otišla u ekonomsku akciju u Hlavče Njive.

II bataljon se nalazio u Robidnici i osiguravao se prema Kopačnici. U 15 časova je bataljon po naređenju Štaba divizije krenuo iz Robidnice preko Cerkna — Trebuše do sela Dol kod Čepovana, gde je sebi uredio kantonman.[26]

III bataljon se nalazio u Leskovici i osiguravao se prema Kopačnici. U toku dana su uputili patrole jačine po 6 l}udi sa PM prema Hotavljama, Slajkaru i Suši sa zadatkom da pretraže teren gde se predviđalo da su pali padobrani bačeni iz savezničkih aviona.[27]

" Ovaj bataljon je stavljen pod komandu 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« u vezi s napadom ostalih jedinica 9. korpusa NOVJ na neprijateljevo uporište u Trnovom (vidi dok. br. 60).

[v] Posle neprijateljeve ofanzive Štab 9. korpusa NOVJ ponovo je organizovao mesto za bacanje savezničkih avionskih pošiljki u rejonu Cerkna. Dana 15. januara 1945. bacanje je izvršilo 15 savezničkih aviona, ali je na određeno mesto palo samo 20 kontejnera, dok je preostali materijal pao u blizinu neprijateljevih uporišta u Baškoj grapi i kod Gorenje Vasi (AIZDG. k. 45/111). U dnevnom izveštaju Organizacijskega štaba Slovenskoga domobranstva od 16. i 17. januara 1945. na\xxii se da su pripadnici Gorenjskog domobranstva iz uporišta Gorenja Vas prilikom nadletanja aviona 15. januara ispalili nekoliko raketa, nakon čega su avioni odbacili dva kontejnera sa 5 minobacača, 200 mina i razno oružje i odeću (AIZDG, AFK, k. 281/IV).

Štab brigade sa štabnom četom i pratećim vodor-> se nalazio u Leskovici i osiguravao se 1 stražarskim mestom.

18. 1. 45. Brigada se nalazila na istom sektoru kao proteklog dana, sa istim osiguranjem i istim zadacima kao proteklog dana.
II bataljon se nalazio u Dolu kod Čepovana, gde se osiguravao stražama oko kantonmana.
U 16 časova su 2 čete III bataljona krenule preko Robidnice i Slugove doline prema Farjem Potoku,[28] odakle su zbog nastale situacije pozvate da se vrate.[29]

19. 1. 45. Brigada se nalazila na istom sektoru kao proteklog dana, sa istim zadacima i istim osiguranjima.
II bataljon se nalazio u sastavu II SNOUB »I. Gradnik«, koja je učestvovala u likvidaciji neprijateljevog uporišta Trnovo. U 16 časova je jedan vod sa 2 PM iz III bataljona otišao u ekonomsku akciju u Hotavlje a drugi vod u Cerkno po odelo i različit materijal.

20. 1. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao proteklog dana.
II bataljon se još uvek nalazio u sastavu III SNOUB.
U 19,30 je jedna četa I bataljona otišla preko Farjeg Potoka, Prtovča i Jelovice do Ribčeve planine[30] po različit materijal.
U 20 časova je jedna četa jačine 35 ljudi sa 3 PM iz III bataljona krenula preko Farjeg Potoka, Prtovča i Jelovice do sela Vošče kod Radovljice po različit materijal.[31]

21. 1. 45. Položaj brigade bio je isti kao proteklog dana.
Četa I bataljona koja je otišla do Ribčeve planine po materijal vratila se u 19 časova.
II bataljon se još uvek nalazio u sastavu III SNOUB i o njemu još nemamo nikakvih izveštaja.

[28] Sada: Potok.

[29] Tog dana su saveznički avioni ponovo bacali oružje, pa su ove dve čete, verovatno, zbog toga vraćene u sastav brigade, koja je u to vreme imala zadatak da obezbeđuje pravce koji iz Gorenjske izvode u rejon Cerkna (AIZDG, k. 45/111).

[30] Na Lelovici se ne nalazi Ribčeva, već Ribenska planina.

[31] Ove dve čete su upućene po stoku i ostali materijal koji su jedinice Jeseničko-bohinjskog NOP odreda i Gorenjsko vojno područje prikupili za potrebe 9. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 52).

22. 1. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao proteklog dana, s tom razlikom što se II bataljon u poslepodnevnim časovima vratio iz sastava III SNOUB i stigao u Cerkno, gde je ostao da se okupa i opari odela.

Četa III bataljona koja je otišla u Vošče po materijal vratila se u 19 časova u sastav bataljona. U 15 časova je I bataljon otišao u ekonomsku akciju u Vinharje i Bačne, gde je zajedno sa delom Inžinjerijskog bataljona XXXI divizije izvršio prinudni otkup. U tom cilju su ispod Dol. Brda postavili jednu mitraljesku trojku, koja je kontrolisala teren prema Gorenjoj Vasi, jedno odeljenje između Srednje Vasi[32] i Gorenje Vasi, a drugo odeljenje između Srednje Vasi i Poljana, koje je kontrolisalo drum Poljane — Gorenja Vas. Na mostu preko Sore kod Srednje Vasi postavljena je straža. Ove zasede su ostale na mestu dok prinudni otkup nije u redu završen i bataljon se vratio. Pre akcije je jedan vod bio upućen napred u Bačne i Vinharje sa zadatkom da kontroliše teren u tim selima. U 23 časa je ostali deo bataljona sa 30 ljudi iz Inž. bat. stigao u Vinharje, gde je postavio 1 mitr. trojku prema Lučinama a jednu prema Poljanama radi osiguranja. Ostalo ljudstvo je bilo podeljeno po grupama kojima su pridodati rukovodioci i intendanti. Nakon završene uspešne akcije jedinica se preko Sr. Vasi, Dol. Brda i Logarske grape vratila u kantonman u Leskovicu, kuda je stigla u 6 časova ujutro 23. 1.45. S neprijateljem nisu došli u dodir.

Rekapitulacija:

Gubici neprijatelja:	mrtvih	5	
	ranjenih	5	
	zarobljena	2	
Izbačeno iz stroja		12	
Uništeno		5	kamiona.
Naši gubici:	mrtva	2	
	nestalih	8	
		1 PiM	»breda«

[a] Sada: Srednja Vas-Poljane.

Pri tom nisu ubrojene akcije II bataljona prilikom uništenja neprijateljevog uporišta u Trnovom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za[33] načelnika štaba kapetana
Nardin Karei Jakec
Karei[34]

Operativni oficir-zastavnik:
Dolenc Franc
Dolenc

BR. 52

MESEČNI IZVEŠTAJ ŠTABA JESEiMŠKO-BOHINJSKOG NOP ODREDA OD 22. JANUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA POTČINJENIH JEDINICA'

ŠTAB JB' ODREDA
Na položaju dana 22. 1. 1945.
Br. 10/45

R. Op.
Br. 104/45

Predmet: Mesečni operativni izveštaj
od 18. dec. 1944. do 18. 1. 1945.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
Sekcija: Bled, Trbiž, Tolmin
1 : 100.000, jug. izdanje

I) Situacija: U ovom periodu je na Jesenice stiglo 260 »flakovaca«.[3] Broj je ostao isti, jer su stari izvežbani vojnici

[3] Dopisano mastilom.

[54] Karei Leskovec. On je u to vreme bio komandant brigade.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226 a/III. Broj delovodnika dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu je mastiljavom olovkom dopisano u Štabu 9. korpusa NOVJ: »R.« i »Op.«, što znači: Raičević, operativni odsek, a mastilom: »104/45«, što označava broj delovodnika štaba.

[3] Jeseniško-bohinjskog

[3] Naziv za pripadnike protivavionske artiljerije. U Jesenicama se nalazio 699. laki nastavni i dopunski divizion 99. protivavionskog puka sa 1, 2. i 4. baterijom, dok se 3. baterija nalazila u Koruškoj Beli. U ovom divizionu su se nalazili topovi 35 i 45 mm. Sem toga u Jesenicama su se nalazila tri voda lake baterije (topovi 20 mm) 4. teškog diviziona 76. protivavionskog puka (vidi »Podroben opis sovražnih edinic na teritoriju kontroliranem po NOV i POS«, izdanje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, str. 51—52, AIZDG, k. 52/111).

otišli na front. Novodošli vojnici su sami mladići od 16—18 godina, raznih nacionalnosti. Samo 1/4 novodošlih vojnika je naoružana. U Boh. Bistricu je došlo 15 gestapovaca (slovenačkih izdajnika) u drugoj polovini ovog perioda. Ovi gestapovci su vodiči vojnicima u stalnim patrolama i zasedama koje postavljaju na kurirskim putevima i prelazima. Do sada nisu postigli željeni uspeh. Uglavnom je neprijatelj vršio lokalne ispade.

Odred je uglavnom vršio transportovanja u vezi sa zimskom kampanjom IX korpusa, transportovao stoku i izvodio mobilizaciju, te pri tome davao jaka osiguranja. Pošto je ljudstvo bilo zauzeto transportovanjem, to je komanda bila prinuđena da se ograniči na manje MS[4] akcije i patrole snajperista. MS patrole su uništavale neprijateljeva saobraćajna sredstva a snajperisti su uništavali neprijatelja ispred samih uporišta i patrole na prugama i u okolini uporišta. Osim ostale aktivnosti, odred je mobilisao i popriličan broj regruta.

Na području Jesenica veoma su aktivni bili jeseniška be-ga[5] posada i »flakovci«, koji su preduzimali stalne ispade iz uporišta prema Mežakli, Radovni, Jeseniškom rovtu, Javorniškom Rovtu,. Plavškom Rovtu i Sv. Križu.[6] Ova patroliranja sprovodili su na osnovu podataka koje su im pružili dezerteri iz naše vojske i uljezi (gestapovci) koje su ubacili u naše redove povodom amnestije. U Boh. Bistricu je u prvoj polovini ovog perioda stiglo 250 nedićevaca, koji su bili slabo odeveni i naoružani. Nakon 14 dana su otišli preko Ljubljane prema Istri.[7] Neprijatelj još uvek s velikom žurbom utvrđuje prugu Jesenice — Kranjska Gora. U vezi s tim je i pojačao kontrolu na pruzi Kranjska Gora — Jesenice — Boh. Bistrica — Podbrdo, da može "vršiti prevoženje ljudstva i materijala na italijanski front i obratno.

II) Plan štaba: U ovom periodu štab odreda nije izradio nikakav veći plan za akcije. Izvršavao je samo zadatke koje je primao od štaba IX korpusa u pogledu nabavke stoke, ovu transportovao i davao osiguranje pri prenošenju materijala zimske kampanje za IX korpus.

Samoinicijativno smo upućivali MS patrole i snajperske grupe, izvodili mobilizaciju i postavljali neprijatelju zasede.

' minersko-sabotažne

[5] Bela garda. U Jesenicama se u to vreme, pod rukovodstvom Gestapoa, nalazila grupa »protivbande« (Gegenbande) u jačini 40 ljudi, koju su sačinjavali Slovenci (AIZDG, k. 238/1—II).

* Sada: Planina pod Golico.

[7] Vidi dok. br. 31, objašnjenje 5.

III) Operacije jedinica J. B. Odreda:

18. 12. 1944. Snajperisti I bataljona su napali neprijateljevu patrolu jačine 8 ljudi između Soteske i Boh. Bele. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

21. 12. 1944. Mineri II bataljona su na drumu Gorje — Mrzli studenec minirali most.

22. 12. 1944. Snajperisti II bataljona su na pruzi kod Nomenja napali nemačku patrolu od devet ljudi. Od neprijatelja, na kojega su ispalili nekoliko metaka, bili su udaljeni 300 m. Pri tom je neprijatelj imao 3 mrtva.

23. 12. 1944. Odred je u Bohinjskoj dolini mobilisao 115 drugova.

24. 12. 1944. Snajperisti II bataljona su iznad Obrna[8] kod Boh. Bistrice naišli na neprijateljevu zasedu. Nakon borbe od pet minuta neprijatelj je imao 1 mrtvog i 1 teško ranjenog.

Druga grupa istog bataljona je ispred bunkera u Bitnjama ranila jednog Nemca.

25. 12. 1944. Po naređenju Štaba JB odreda su mineri uz pomoć pionira postavili minu u čekaonici na žel. stanici Boh. Bistrica, gde se stalno zadržavala nemačka patrola. Naveče u pola 11 časova je mina eksplodirala. U toj eksploziji je bilo 8 mrtvih, 7 teško ranjenih i više lako ranjenih Nemaca.

2. 1. 1945. Mineri II bataljona odreda su na Dobravi[9] minirali voz i uništili lokomotivu, izbacili iz šina 2 vagona, oštetili kolosek i uništili telefonska postrojenja. Saobraćaj je bio prekinut 17 časova.

2. 1. 1945. je u Nomenju izvršena rekvizicija podržana vojnom snagom jedinica JB odreda. Izvršena je neometano.

3. 1. 1945. Snajperisti I bataljona odreda su na Obrnama ubili ispred bunkera 1 neprijateljevog vojnika.

5. 1. 1945. Dva snajperista II bataljona su na železničkoj pruzi napali neprijateljevu patrolu i jednog teško ranili.

Druga snajperska grupa istog bataljona je napala neprijatelja na pruzi između Soteske i Nomenja, te jednog ubila a jednog ranila.

' Zaselak između Bohinjske Bistrice i Nomenja. Na karti 1 : 100.000, izdanje I. I. JA, 1948, nije obeležen.

' Odnosi se na Bledsku Dobravu. Na karti 1: 100.000 piše: Dobrava.

6. 1. 1945. Mineri II bataljona su na pruzi Boh. Bistrica — Bled minirali voz. Uništeno je više vagona i nekoliko metara žel. pruge.
Snajperisti istog bataljona su na Senožetima napali neprijateljevu patrolu. Gubitke neprijatelja nismo mogli utvrditi.

7. 1. 1945. I bataljon odreda je izvršio demonstrativni napad na osmatračnicu neprijatelja u Boh. Bistrici. Neprijatelj nije odgovorio vatrom iako se u osmatračnici nalazio teški mitraljez. Verovatno je bio stražar od prvih metaka našeg mitraljeza ubijen. Pri tome su pucali još na peron žel. stanice, gde se baš u to vreme nalazila veća neprijateljeva grupa. Neprijatelj se panično razbežao te nije pokušavao da progoni naše.

8. 1. 1945. Jedan vod I bataljona odreda je iz zasede iznad Ravna'[0] napao neprijateljevu patrolu i u sukobu verovatno 2 neprijateljeva vojnika ubio a 2 teško ranio.

9. 1. 1945. Mineri I bataljona su između Podkočne" i Dobrave minirali voz. Uništeni su pogonski delovi lokomotive i razoreno je 25 m železničke pruge. Saobraćaj je više časova bio obustavljen.

14. 1.1945. Jedna četa I bataljona odreda je izvršila ekonomsku akciju na Bledu — Mlino, koja je dobro uspela, te je neprijatelj nije ometao.

Rekapitulacija gubitaka:

Gubici neprijatelja: 17 mrtvih, 12 ranjenih.

Zaplenjeno	*Oštećeno:*	*Uništeno:*
	4 vagona	1 most
	1 lokomotiva.	1 lokomotiva
		3 vagona
		25 m žel. pruge.

Sopstveni gubici:

Mrtav 1, ranjeno 0, zarobljeno 0, nestalo 0, *ukupno 1.*

Izgubljeno: **0.**

Dezertiranja:

Dana 14. 1. 1945. je iz I bataljona dezertirao drug Freiih Franc, rođ. 3. dec. 1926. u Senju, elektromonter, Slovenac, ri-

[10] Sada:Ravne v Bohinju.

" Selo. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a nalazi se 2 km jugoistočno od Jesenica.

mokatolik, u NOV stupio 8. sept. 1944. Pomenuti drug je dezertirao s puškomitraljezom »breda« te se javio Nemcima u Boh. Bistrici.
Dana 10. 1. 1945. je iz I bataljona dezertirao drug Z u p a n č i č Ljuban, rod. 5. jula 1924, Koruška Bela, đak, Slovenac, rimokatolik, u NOV stupio 18. sept. 1944, zadnje mesto boravka Mojstrana, borac 1. čete I bataljona. Javio se Nemcima.
Dana 6. jan. 1945. je iz 2. čete I bataljona dezertirao drug R o b i č Stanislav, rođ. 7. maja 1909, železničar, Slovenac, rimokatolik, stupio u NOV 24. sept. 1944, rodom iz Boh. Bistrice. Javio se nemačkim vlastima.
Dana 6. jan. 1945. je dezertirao drug K o n i č Karei, rođen 23. okt. 1913. u Koruškoj Beli, tesar, Slovenac, rimokatolik, u NOV stupio 19. sept. 1944.

IV) Taktika:

1) Naša: Na području Bohinja su se naše jedinice služile taktikom stalnog upućivanja snajperskih grupa i MS patrola. Snajperisti neprekidno napadaju neprijatelja ispred samih uporišta i u njihovoj blizini. MS patrole nanose neprijatelju, uprkos jako osiguranoj pruzi, velike gubitke.

2) Neprijateljeva: Neprijatelj sprovodi samo lokalna patroliranja, postavlja zasede na kurirskim putevima pomoću izdaje. U poslednje vreme neprijatelj u prazne kuće na Pokljuki postavlja mine, koje pri ulaženju u kuću eksplodiraju. Na njih su naišli naši drugovi iz II bataljona, gubitaka nisu imali.

V) Kritički osvrt na naše operacije:

Dubok sneg ometa transportovanje stoke, vojske i materijala. Neprijatelj iskorišćuje dubok sneg i postavlja zasede na kurirskim putevima. Na našem sektoru je 1 i po metra snega. Dubok sneg ometa i kurirske veze.

VI) Artiljerija:

Artiljerije naša jedinica nema.

VI) Organizacija odseka:

Organizacija odseka se od poslednjeg izveštaja nije izmenila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	M. P.	Komandant pporučnik:
Šušteršič Miha		Ceferin Janez Golob
S. Miha		Golob

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 23. JANUARA 1945. ŠTABOVIMA 9. KORPUSA NOVJ I PRVOG POMORSKOG OBALSKOG SEKTORA O PREIMENOVANJU MORNARIČKOG ODREDA U PRVI BATALJON MORNARIČKE PEŠADIJE

Na položaju, dana 23. januara 1945.

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 35/45

NAREDBA BR. 7

Formiranje I bataljona mornaričke pešadije.

Na osnovu predloga štaba I pomorskog obalskog sektora

naređujemo:

1) Mornarički odred' i POS[3] uključuje se u sastav XXX divizije. Od sada će njegov naziv biti I bataljon mornaričke pešadije I POS.

2) I bataljon mornaričke pešadije I POS biće operativno, disciplinski i ekonomski potćinjen štabu XXX divizije, a u stručnom pogledu, s obzirom na buduće zadatke mornarice, štabu I POS.

3) Premeštanje kadra iz I bataljona mornaričke pešadije u kakvu drugu jedinicu ne može se izvršiti a da za takav premeštaj prethodno ne bude postignuta saglasnost sa Štabom I pomorskog obalskog sektora. Premeštanja i postavljenja komandnog kadra u I bataljonu mornaričke pešadije moraju se izvršiti u sporazumu sa štabom I pomorskog obalskog sektora.

4) Celokupnu kadrovsku evidenciju I bataljona mornaričke pešadije vodi štab I POS, dok evidenciju kadra u samom bataljonu vodi štab bataljona prema postojećim odredbama koje važe u NOV i POJ.

5) Štab I bataljona mornaričke pešadije sve izveštaje koje šalje štabu divizije dostavlja u kopiji i štabu I POS.

6) I bataljon mornaričke pešadije biće u akcijama za oslobođenje Slovenskog primorja upotrebljen za mornaričke zadatke u sklopu predviđenog plana."

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.
[2] Vidi dok. br. 40.
[3] Pomorskog obalskog sektora
[4] Odnosi se na uputstvo Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 20. decembra 1944 (vidi dok. br. 9).

7) Posle oslobođenja Slovenskog primorja, odnosno čim se u I POS bude pojavila potreba za specijalizovanim drugovima mornarima, I bataljon mornaričke pešadije se vraća, u svakom pogledu, u podređenost i POS -u radi izvršavanja specijalnih mornaričkih zadataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P. V. d. komandanta
Boris Kidrič general-major Dušan Kveder

[Dostavljeno]
Štabu IX korpusa
„ I POS
Personalnom odeljenju GŠS[5]

BR. 54

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAČIČ« OD 23. JANUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU ZGORNJE SLEMENE — KAMNA GORA'

ŠTAB
XIII U. B. »M. BRAČIČ«
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 23. I 1945
Br.
Predmet: Izveštaj o borbi.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ
Operativnom odseku

Položaj

Izveštaj o borbi na Zgornjem Slemenn i Kamnoj Gori 17. I 1945.

Zbog velikih koncentracija neprijateljevih snaga brigada je 15. o. m. krenula s Kozjanskog područja[2] na sektor Gora —

* Glavnog štaba Slovenije.

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

[3] Brigada se na ovo područje noću 9/10. januara 1945. prebacila s Konjiške gore (vidi AIZDG, k. 336/IV).

Dramlje — Jazbine. Nakon odmora od jednog dana i jedne noći dobila je naređenje da se pregrupiše. Razlog pregrupisanja je bilo to što se na tom sektoru prikupljala veća masa neprijateljeve vojske koja bi trebalo da obezbedi organizovano povlačenje neprijateljevih divizija koje se povlače sa Balkana. Pregrupisanje je izvršeno na osnovu naređenja, i to: *I bataljon* ostaje na istim položajima na Jazbinama sa zadatkom da kontroliše drum Dramlje — Špitalič" — Škedenj — Ziče, te da štab brigade izvesti o eventualnom nastupanju neprijatelja. Ukoliko ne bude prinuđen, borbu ne sme prihvatiti. *II bataljon* se u 5 časova ujutro premešta na nove položaje Kamna Gora sa zadatkom da kontroliše sektor Črešnjica, s istim zadatkom kao i I bataljon, a Inž. tehnička četa, koja se premešta zajedno sa II bataljonom, ima zadatak da podigne 150 kg eksploziva. *III bataljon* izvršiće pokret sa štabom brigade na Tolsti Vrh sa zadatkom da kontroliše sektor Tolsti Vrh — Škedenj — Konjiška Vas. *IV jurišni bataljon* se premestio na Zg. Slemene i kontroliše sektor Zg i Sp. Slemena sa istim zadatkom kao i ostali bataljoni.

Izvršenje:

I bataljon: 17. o. m. je bio I bataljon razmešten u selu Jazbine. Rano ujutro je neprijatelj napao II bataljon kad je baš bio ovaj na pokretu na Kamnu Goru. Odmah je došlo do borbe. I bataljon je ostao na istim položajima u selu Jazbine i čekao naređenje od štaba brigade. Jedna četa je odmah otišla na položaj te zaposela grebene iznad druma koji vodi iz Dramlja u Špitalič. Pošto smo primili izveštaj o kretanju neprijateljevih kolona sa pravca Dramlja, bataljon je u 13 časova krenuo na Sp. Slemene i zaposeo položaje od Kraberka do Slemena. Neprijatelj je odmah primetio pokrete naše jedinice te je s tri pravca otpočeo da tuče topovskom vatrom po našim položajima. U isto vreme su s pravca Dramlja nastupale tri jake neprijateljeve kolone, koje su ubrzo udarile bataljonu u leđa. Pošto se IV jurišni bataljon povukao sa Zg. Slemena naš bataljon je bio prinuđen da se po svaku cenu probije iz neprijateljevog obruča. Ali svaki pokušaj proboja neprijatelj je odmah primetio i sprečio ga artiljerijskom i mitraljeskom vatrom. Konačno je bataljonu pošlo za rukom da se probije na drum Špitalič — Dramlje, da ga pređe kod starog zamka i da pođe prema Tolstom Vrhu, gde se nalazio i štab brigade.

[2] Zaselak, 4 km južno od Slovenskih Konjica. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA. 1948, piše: Sv. Marija Špitalič.

II bataljon: Po naređenju štaba brigade, II bataljon je 17. o. m. izvršio poket iz kantonmana Zg. Slemene na položaj Kamna Gora, kuda je stigao u 8 časova ujutro. Za vreme razmeštanja bataljona zaseda naše 3. čete se sukobila sa švapskom kolonom koja je baš u to vreme stigla iz [Slovenskih] Konjica. Jačina neprijateljeve kolone je iznosila oko 200 ljudi. Bataljon se odmah razvio za borbu i prinudio kolonu da se zaustavi. Pozadi pomenute kolone su u toku borbe pristigle još dve kolone, od kojih je jedna skrenula prema Crešnjicama, a druga se između Kamne Gore i Gumna spustila prema Slemenima s namerom da okruže bataljon. Pošto je bataljonu pretila opasnost da bude okružen, komandant je odlučio da se povuče na položaj Zg. Slemene i da se poveže sa IV jurišnim bataljonom, koji je bio na Slemenima, kao i sa I bataljonom, koji je držao položaje iznad Jazbina. Pokret bataljona osiguravala je 3. četa, koja je ostala u zaštitnici. Povlačenje je izvršeno pod teškim uslovima, jer je neprijatelj tukao našu kolonu vatrom iz lakog i teškog pešadijskog naoružanja. Na položajima Slemene bataljon se rasporedio desno od IV jurišnog bataljona, uspostavio vezu sa njime i uputio komoru s ranjenicima ka I bataljonu. Oko 10 časova neprijatelj je počeo da iz Stranica tuče naše položaje artiljerijskom vatrom, a nešto kasnije i iz Dramlja. Položaj bataljona je postao kritičan, jer je u međuvremenu bio napadnut i I bataljon. Da ne bi bili potpuno okruženi, komandant II i IV jurišnog bataljona su odlučili da se probiju na Tolsti Vrh, te da uspostave vezu sa III bataljonom i štabom brigade. Povlačenje je izvršeno pod žestokom artiljerijskom vatrom, te je zbog toga bilo još više otežano, jer su oba bataljona imala mnogo ranjenika. Pri tom je bataljon kod zamka blizu Spitaliča pao u zasedu, koja je kolonu razbila i razdvojila. Manji deo kolone se još isto veče priključio štabu brigade. Pošto je brigada naveče 17. o. m. izvršila pokret, na tom sektoru su ostali politkomesar bataljona i operativni oficir, koji su imali zadatak da prikupe ostatak razbijenog bataljona, što su i uradili u vremenu od 18. do 20. o. m. te se 21. o. m. s ovim delom priključili brigadi.

IV jurišni bataljon: Dana 17. o. m. naš bataljon se razmestio na Zg. Slemenima. Čim je otpočela borba II bataljona na Kamnoj Gori, naš bataljon je zaposeo položaje u pravcu Kamne Gore. Oko 11 časova II bataljon se povukao prema Zg. Slemenima i zaposeo položaje na našem desnom krilu. Neprijatelj je za to vreme tukao naše položaje vatrom teškog oružja. Pošto je neprijatelj nastupao prema našim položajima u više kolona s namerom da nas okruži, naš bataljon se u dogovoru sa štabom II bataljona povukao s položaja s

ciljem da se zajedno sa II bataljonom probije preko druma Dramlje — Špitalič. Pošto je neprijatelj u to vreme otpočeo snažnu vatru iz teškog oružja, mi smo se, zbog priličnih gubitaka, zajedno sa II bataljonom povukli s položaja i počeli povlačiti prema drumu. Neprijatelj je uspeo da preseče kolonu, te se deo bataljona nalazio preko druma, dok se drugi deo priključio brigadi na Tolstom Vrhu. Kod ovog su se nalazila i oba komandanta bataljona. Ostali deo IV jurišnog bataljona i II bataljon su u toku noći krenuli prema Kraberku, a kako se tu nalazio neprijatelj, kolona se povukla natrag drumom na Tolsti Vrh. Ovde smo dobili vezu s politkomesarom brigade. Bataljon je u toku dana ostao na brdu iznad Tolstog Vrha, noću se vratio u Tolsti Vrh a ujutro je ponovo krenuo na brdo iznad Tolstog Vrha. Neprijateljeve kolone su se za to vreme stalno kretale po dolini i 19. o. m. je jedna od ovih kolona stigla na Tolsti Vrh. Mi smo se uveče 19. o. m. prebacili na Kamnu Goru i tu ostali preko noći i dana. Dana 20. o. m. u 18,30 časova bataljon je krenuo za brigadom, preko oba druma na Paški kozjak, i stigao u sastav brigade.

Jačina neprijatelja: U toj borbi je učestvovao puk »Trek«, te oko 1000 policajaca," ukupno oko 2.000 ljudi. Imali su 200 konja. Od teškog naoružanja imali su dve teške haubice na Stranicama, 2 brdska topa u Dramljama, na Kamnoj Gori 1 Pak[5] top i 2 teška minobacača. Prema našim položajima su nastupali iz [Slovenskih] Konjica, kroz Vratca, na Kamnu Goru a iz Dramlja, pak, u tri kolone.

Gubici neprijatelja: najmanje 50 mrtvih i 70 ranjenih.

Naši gubici: 15 mrtvih, 25 ranjenih, 45 nestalih.

Utrošeno: 8540 metaka za mitraljeze, 719 za automate, 2353 za puške, 33 ručne bombe.

Uništeno i nestalo: 2 laka minobacača, 4 puškomitraljeza, 2 automata, 68 pušaka.

Razno: Od civila na Kamnoj Gori smo saznali da su Švabe jednu našu ranjenu drugaricu na licu mesta zaklali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomcsar:[6] Oper, oficir poručnik:[7] Komandant kapetan:[3]

[4] Verovatno su bili to delovi 2. bataljona 14. SS i 17. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 64/111).

[5] Skraćenica za: Pancerabverkanone (Panzerabwehrkanone) — protivtenkovski top.

[6] Politički komesar je bio Ivan Dolničar Janušik.

[7] Operativni oficir je tada bio Vinko Simončič Gašper.

[3] Komandant je bio Milenko Knežević.

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG NOP ODREDA OD 23. JANUARA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O AKTIVNOSTI POTĆINJENIH JEDINICA U JANUARU'

STAB DOLENJSKOG ODREDA

Položaj, dana 23. I 1945.
Br. 18/45.

Za XV diviziju

Predmet: Mesečni borbeni izveštaj
za period od 1. I 1945. do 21. I 1945.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

a.) S obzirom na veće koncentracije neprijatelja na sektoru Sv. Križa,[2] koji je trebalo da kontroliše naš odred, ovaj se 5. I prebacio s tog sektora na nove položaje kod Dvora. Neprijatelj je, naime, 1. januara o. g. otpočeo sa ispadima preko granice na sektor Sv. Križa i sledećih dana zaposeo ceo ovaj sektor.[3] Zadržavanje odreda, pa i manjih jedinica, na ovom sektoru sada trenutno nije moguće.

b.) U to vreme I bataljon nije imao borbi sem za vreme pokreta na nove položaje kod Dvora, gde je na Babnoj Gori, kada je II bataljon kao prethodnica pao u zasedu, vodio kraću borbu s neprijateljem, te se ispod neprijateljeve zasede probio na nove položaje.

II bataljon je kao prethodnica 5. o. m. pao u neprijateljevu zasedu na Babnoj Gori, te se nakon kraće borbe ispod zasede probio na nove položaje. Dana 6. o. m. bataljon je krenuo na položaje Trebča Vas, gde je 7. o. m. zaposeo položaje desno od Mačkovog Hriba i napao neprijateljevu kolonu koja se kretala s pravca Lipoveca i Dobrniča. Nakon kraće borbe bataljon se morao povući na nove položaje u samoj Trebčoj Vasi, gde je u samom naselju produžio borbu i zadržao neprijatelja da ovaj ne dođe u selo. Po naređenju komandanta XV divizije, bataljon se premestio na nove položaje kod Lašča.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 190/11. U gornjem desnom uglu je olovkom dopisano u Štabu 7. korpusa NOVjT »Za XV diviziju«, verovatno da bi se izveštaj dostavio Štabu 15. NO divizije jer je Dolenjski NOP odred u to vreme bio pod njegovom operativnom komandom.

[2] Sada: Gabrovka.

[3] Redakcija nije mogla utvrditi koje neprijateljeve snage su bile angažovane.

Prema naređenju štaba VII korpusa, bataljon je 10. januara o. g. krenuo na položaje Sv. Križ, te je 11. o. m. u 10 časova pre podne stigao na položaje kod Cirnika, gde je veo u 10,30 časova bio napadnut. Neprijatelj jačine 600 ljudi (300 Nemaca, 300 be-ga), nastupao je u 3 kolone s pravaca Čatež, Sv. Križ i Mirna. Bataljon je prihvatio borbu, te se nakon dvočasovne teške borbe povukao [u pravcu] Zagorice. Dana 14. o. m. bataljon se nalazio na položajima Zaloka, kuda je ponovo stigao neprijatelj, jačine 400 ljudi, u dve kolone, i to od Brezova" i Okroga.[5] Nakon borbe od jednog časa bataljon je bio prinuđen na povlačenje na kotu 596 a zatim preko druma u sastav odreda. U vremenu od 19. do 21. o. m. bataljon je stalno bio na položajima iznad Toplica,[6] gde je stalno vodio manje sukobe s neprijateljem i vodio patrolne borbe. Dana 21. o. m. u 16 časova bataljon je pošao u napad na neprijatelja koji se nalazio na Gradišču. Borba je otpočela u 21 čas i trajala dva sata. Neprijatelj je uspeo stići bataljonu za leđa, pa se ovaj zbog toga, kao i zbog snažne artiljerijske vatre neprijatelja, morao povući na polazne položaje.

III bataljon je 5. o. m., kad se kao zaštitnica kretao drumom, na Zalisecu naišao na neprijatelja, koji je napao XV brigadu[7] i istovremeno napao i zaštitnicu, te je posle kraće borbe produžio pokret. U l i časova pre podne 7. o. m. bataljon je krenuo u selo Jama[8] da spreči neprijatelju prodor u Dvor i Jamu. Odmah je došlo do borbi patrola, a kako je neprijatelj izbio na Vinkovec' i Mačkovec,'[0] to je bataljon odmah otpočeo da puca na njega. Posle kratkog puškaranja neprijatelj se povukao a bataljon se zatim vratio u sastav odreda. U vremenu od 19. do 21. o. m. bataljon se stalno nalazio na položajima iznad Toplica, te je u tom periodu imao manje sukobe s neprijateljem i vodio borbe patrola. Bataljon je 21. o.m. zajedno sa II bataljonom krenuo u napad na Gradišće. Borba je otpočela u 21 čas i trajala dva sata. Neprijatelj je uspeo da izbije II bataljonu za leđa, pa smo se zbog toga i snažne artiljerijske vatre morali povući na svoje polazne položaje."

[4] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1^8, piše: Brezje.

[5] O neprijateljevim snagama angažovanim na tom području od 10. do 15. januara 1945. vidi dok. br. 135.

[6] Odnosi se na Dolenjske Toplice.

[7] Podrobnije o borbi 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska« i angažovanim neprijateljevim snagama vidi dok. br. 37.

[8] Sada: Jama pri Dvoru.

' Omaška; treba: Vinkov Vrh.

[10] Sada: Mačkovec pri Dvoru.

" O angažovanim snagama neprijatelja u rejonu Dolenjskih Toplica vidi dok. br. 50, objašnjenje 20.

c.) Borbeni moral jedinice je dobar. I politička svest se u poslednje vreme umnogome popravila. Što je bilo loše otpalo je, pa je sada ostao samo dobar materijal. Problem ishrane na sadašnjem sektoru je veoma osetljiv, ali do sada se još nije osetila oskudica. Postoje, pak, znaci koji ukazuju na to da će u tom pogledu biti nužno blagovremeno preduzeti sve potrebno da se ishrana osigura. Trenutno još nedostaje oprema, ali se može očekivati da će to u najkraće vreme biti uređeno.

Služba veze na tom sektoru je dobra, dok je na našem ranijem sektoru bila veoma otežana a u poslednje vreme čak i nemoguća.

č.) Zadaci. Odredu su bili postavljeni zadaci naređenjima XV divizije i VII korpusa. Do 5. o. m. imao je zadatak da kontroliše sektor Sv. Križ. Od 6. do 18. o.m. odred je operativno bio u sastavu XV divizije a počev od 18. o.m. izvršava zadatke po naređenju štaba VII korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Gačnik[12] M. P. Zam. komandanta, poručnik: si. odsutan

P. s. Gubici neprijatelja u to vreme: 8 mrtvih i veći broj ranjenih.
Naši gubici u tom periodu: 9 mrtvih, 3 ranjena, 5 zarobljenih, 30 nestalih.
Gubici u naoružanju: 5 puškomitraljeza, 36 pušaka i 2300 metaka.

[12] Humbert Gačnik. On je u to vreme bio pomoćnik političkog komesara.

NAREĐENJE ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 24. JANUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NOV RASPORED SNAGA'

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE

Br. 962

Položaj, 24. I 1945.

ŠTABU XV I XVIII DIVIZIJE I DOLENJSKOM ODREDU

Položaj

S obzirom na novu situaciju posle razbijanja neprijateljeve ofanzive[2]

n a r e đ u j e m o :

1) XV divizija sa IV, V i XV brigadom treba da u toku noći zaposedne položaje na liniji Prapreče[3] — Podljuben — Birčna Vas — Lakovnice — Podgrad. Divizija se osigurava u pravcu Novog Mesta. Svaki eventualan ispad neprijatelja u tom pracu treba sprečiti.

Dolenjski odred do daljeg naređenja"[1] potpada pod operativno rukovodstvo XV divizije. Neka posedne položaje kod Toplica.[5]

XII brigada ostaje još i nadalje pod operativnim rukovodstvom štaba XVIII divizije.[4]

Štab divizije u Gornjim Šicama.[7]

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11 i k. 193/11.

[2] Odnosi se na neprijateljevu akciju na područje Suhe krajine i Dolenjskih Toplica od 19. do 24. januara 1945 (vidi dok. br. 50 i 61).

[3] Sada: Prapreče pri Gorenji Straži.

[4] Na osnovu ovog naređenja, Štab 15. NO divizije je 24. januara 1945. izvršio sledeći raspored snaga: 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« posela je položaje D. i G. Lakovnice — Birčna Vas, 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar«, sa 1. austrijskim bataljonom, položaje Prapreče^(Prapreče pri Gorenji Straži) — D. i G. Mraševo — Veliki Podljuben, 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« položaje Podgrad — Vinja Vas — Veliki Cerovec, Inžinjerijsko-tehnički bataljon Dolenje Sušice, Bataljon za vezu i Udarna četa Gorenje Sušice, a Dolenjski NOP odred položaje k. 311 (istočno od D. i G. Gradišće) — Dolenjske Toplice (AIZDG, k. 188/III).

[5] Odnosi se na Dolenjske Toplice.

[6] Zbog odlaska 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska« 18. januara 1945. na teritoriju Hrvatske po odeću, 12. slovenačka NO brigada je potčinjena 18. NO diviziji (vidi dok. br. 130; AIZDG, k. 153/1).

[7] Omaška; treba: Gorenje Sušice.

2) XVIII divizija sa VIII i IX brigadom, ojačana XII brigadom zaposeda položaje Lašče — Građene — Smuka i kontroliše celo područje Suhe krajine.[8] Mora se povezati sa Dolenjskim vojnim područjem i odrediti jedinice koje će stalno, dok se neprijatelj nalazi na levoj obali Krke, štititi prelaze preko Krke i stalno gađati neprijatelja na levoj obali Krke. Stalnom vatrom za uznemiravanje tući neprijatelja s ciljem da se zbog nesigurnosti na ovim položajima prinudi na povlačenje.

Štab XV divizije treba da privremeno stavi pod operativno rukovodstvo i XXIV brigadu.

Štab XVIII divizije [nalaziće se] u Laščama.

Oba štaba divizija i štab Dolenjskog odreda moraju odmah napisati operativne izveštaje o toku i obostranim gubicima za sva četiri odnosno pet dana borbi i dostaviti ih štabu korpusa bezuslovno do 25. o. m. u 10 časova.

Treba preduzeti da se ljudstvo odmori i nahrani, te da mu se podeli novodostavljena odeća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Hribar[9]

V. d. komandanta-potpukovnik:
Franc Poglajen

• Redakcija nije pronašla naređenja Štaba 18. NO divizije za izvršenje prednjih zadataka.

' Janez Hribar, narodni heroj. Umro 23. oktobra 1967. godine.

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 25. JANUARA 1945. ZA FORMIRANJE ŠTABA ARTILJERIJE[1]

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ

Br. 94/45

Položaj, 25 jan. 1945.
Br. 63

NAREDBA

Da bi se postiglo celishodnije vežbanje, komandovanje i korištenje artiljerijskih jedinica

naređujemo:

1) Artiljerijski divizioni izdvajaju se iz sastava XXX i XXXI divizije[2] i potpadaju pod komandu štaba artiljerije IX korpusa.

2) Štab artiljerije sačinjavaju:

komandant kapetan drug Volk Emil — Škrjanc,

politkomesar drug Podlogar Alojz, bivši politkomesar II diviziona,

načelnik štaba potporučnik drug Vodnik Jože — Maroko, dosadanji komandant I diviziona

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
V. Avbclj[3]

M. P.

V. d. komandanta potpukovnik:
Jože Borštnar

Dostavljeno: Štabu XXX divizije
Štabu XXXI divizije
Štabu artiljerije IX korpusa
Operativnom odseku IX korpusa na znanje
Arhivu

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 221/1. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom: »Br. 94/45«, što verovatno označava broj delovodnika Operativnog odseka Štaba 9. korpusa NOVJ.

[2] Po naređenju Štaba 9. korpusa NOVJ od 27. novembra 1944. bio je rasformiran Štab artiljerije, pa su njegov 1. divizion i Zaštitni bataljon upućeni u sastav 31. NO divizije a 2. divizion u sastav 30. NO divizije (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 113).

[3] Viktor Avbelj

MESEČNI IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 25. JANUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA POTČINJENIH JEDINICA'

OPERATIVNI ŠTAB ZA ZAPADNO PRIMORSKO

Br 114/45 ' Op

Položaj, 25. I 1945.
Br. 153

Mesečni operativni izveštaj u vreme od 25. XII do 25. I 1945.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Dostavljamo vam mesečni izveštaj o akcijama naših jedinica u vreme od 25. XII 1944. do 25. I 1945.

28/29. XI Prilikom napada Režijskog bataljona na železnički voz kod Vencona neprijatelj je imao:
mrtvih . . . . . 4.

10. XII Naknadno smo saznali da je neprijatelj prilikom napada na Režiju, na Režijski bataljon[2], imao još:
mrtvih . . . . . 1.

20/21. XII su mineri Režijskog bataljona postavili mine na železničku prugu Modjo — Karnija u blizini Rivola di Barba.[3] U 21,30 časova je na mine naišao vojni voz i izazvao eksploziju. Lokomotiva je izgorela a 4 vagona su iskočila iz šina i oštećena.
Lokomotiva uništeno . . . 1.
Vagona oštećeno . . . . 4.
Saobraćaj obustavljen časova . 15.
Utrošen materijal: nagaznih mina 2.
plastika kg . . . . . 7.
Sekcija Ponteba i Trbiž 1:100.000, ital. izdanje.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226 a/I. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa NOVJ mastilom: »Št. 114/45, Op.«, što označava broj delovodnika Operativnog odseka.

[7] Napad neprijatelja na Režijski bataljon izvršen je kod Sv. Jurija (San Dorđo — San Giorgio). Vidi dok. br. 21.

[3] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije obeleženo.

23. XII Režijski bataljon je 22. XII primio obaveštenje da se neprijatelj priprema za napad na sektor ovog bataljona. Zbog toga je bataljon na drum Rezjuta — San Đorđo uputio zasedu od 20 ljudi, koji su ostali cele noći u zasedi.

23. XII oko 7 časova je neprijatelj iznenadio bataljon, jer je umesto drumom nastupao grebenom između San Đorđa i Prata. Najpre je napao patrolu od 4 čoveka koja se nalazila u San Đorđu. Tri druga su se odmah predala a četvrti drug Černuta Adolf pružao je otpor do kraja i poginuo pogođen u grudi. Zatim je, kamionima, konjima i biciklima, neprijatelj došao i drumom iz Rezjute. Sa sobom su imali 1 protivtenkovski top i 1 minobabacač. Otpočeli su da tuku na sve strane a naročito na školu u Osojanima, gde se nalazio bataljon. Bataljon se povukao u selo Liskica.

Naši gubici: mrtav 1
zarobljeno 3
pušaka . . . . 4 .

24. XII Prema izveštajima koje je primio Beneški bataljon, neprijatelj namerava da aktivira fabriku cementa u Cemuru, te je po okolnim selima već tražio stanove za radnike i poslovođe (TODT)." Da bi omela neprijatelja da obnovi ovu fabriku, patrola Bcneškog bataljona od 4 druga u 22,30 je minirala i razorila jednu peć koja je bila već napunjena i pripremljena za potpaljivanje. Ovim miniranjem je sprečeno stavljanje u pogon ove peći za najmanje 40 dana.

Srušena peć za cement . . . 1 .
Utrošak materijala: plastik kg . 20.

25. XII U 7 časova su mineri Beneškog bataljona minirali telefonski kabal na liniji Rim — Berlin.

Uništen kabal . . . . 1.
Utrošak materijala: plastika kg . 10.

26. XII u 16 časova je patrola Režijskog bataljona od 8 drugova minirala železničku prugu Rezjuta — Kjuzaforte. Tek što su 30 m bili udaljeni od pruge, naišao je od Rezjute prema Pontebi teretni voz. Voz je bio natovaren s nekoliko topova i vojnim materijalom. Nakon jake detonacije voz je, razdvojen na dva dela, iskočio iz šina.

[4] Nemačka organizacija za ekonomsku eksploataciju i vojne radove.

Lokomotiva uništeno . . . 1.
Vagona uništeno. . . . .4.
Utrošak materijala: plastika kg . 7.

26. XII Patrola I bataljona je između Kobarida i Robiča od 22,30 do 24 časa odnela 4.000 m telefonske žice.
Zaplenjeno: tel. žice m . 4.000.

27. XII su dva minera Režijskog bataljona na dva mesta razorila telefonski kabal između Bovca i Kluža.
Razoren telefonski kabal . . . 2.
Utrošak materijala: plastika kg 4.
detonatora. . . . . .4.

29. XII Na pruzi Gorica — Videm kod Ločnika je MSV[5] u 4,45 časova izbacio iz koloseka voz.
Lokomotiva uništeno . . . 1.
Vagona uništeno. . . . .1.
Električni stub m . . . . 50.
Razoreno pruge m . . . . 24.
Prekinut saobraćaj časova . . 28.
Utrošak materijala: plastika kg . 12.
detonatora. 4
pogačice. . . . . .2.

29. XII je patrola od 2 druga MSV otišla u Ločnik po jednog fašistu tenenta,[6] u kuću gde stanuje. Kad ga nisu našli u kući, vratili su se. U isto vreme su železničkom prugom naišle dve fašističke patrole, i to jedna od Ločnika i jedna od Moše. Tom prilikom je patrola koja je dolazila od Moše počela da puca iz p. mitraljeza na naše drugove. Naši su se bez gubitaka povukli a neprijateljeve patrole su nastavile s međusobnim puškaranjem.
Neprijatelja mrtvih . . . . 1.
Ranjenih. . . . . .4.

30. XII je patrola od 5 drugova I bataljona na drumu između Lazasa[7] i Tarčenta u 15,30 časova zarobila jednog kozaka. Pošto se nije dobro vladao, bio je ubijen.
Gubici neprijatelja: mrtvih
Zaplenjeno: francuska puška
ručna bomba
čizme
odelo

[5] Minersko-sabotažni vod
[6] poručnika
[7] Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

31. XII je u 15,30 časova patrola MSV od tri druga napala neprijateljevu patrolu od 4 čoveka u F'evmi. Neprijateljeva patrola se kretala po mostu u Pevmi.

Mrtvih neprijatelja 2
Utrošak municije: za automate . 20.

31. XII MSV je kod Ločnika minirao železničku prugu Gorica — Videm. Pošto je tog dana saobraćaj bio obustavljen, MSV je 1. I srušio prugu.

Porušeno pruge m 48
električnih stubova . . 1.
Utrošak municije: eksploziva kg . 10
detonatora 4
štapina m 2
inic. punjenja . . . . 2.

1. I Neprijatelj be-ga[8] obično svake nedelje odlazi iz uporišta Anhovo na misu u crkvu u Gorenjem Po-Iju.

Zaseda Beneškog bataljona bila je postavljena 300 m iznad crkve u Gorenjem Polju. Zaseda je brojila 14 drugova.

U 10,40 časova je 14 be-ga došlo iz Anhova idući prema crkvi. Kad su se našoj zasedi približili na odstojanje od oko 300 m, zaseda je na njih otvorila vatru, nakon čega je neprijatelj pobegao prema uporištu.

Neprijatelja ranjeno . . . . 5.
Utrošak municije: za p. mitraljez
>bren« 110
mina za laki bacač . . 6
za automate . . . . 50.

3. I je patrola od 7 ljudi I bataljona između Artenje i Demone minirala železničku prugu. Zbog toga što su saveznički avioni bombardovali prugu, voz nije došao. Zatim je patrola minirala prugu i stubove visokog napona.

Porušeno pruge m 24
stubova visokog napona . 2.
Utrošak materijala: eksploziva
808 kg. 12
det. štapina m 12
detonatora. 8
inic. punjenja . . . . 5.

• Odnosi se na pripadnike Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). U uporištu Anhovo se u to vreme nalazilo oko 50 pripadnika SNVZ (vidi AIZDG, k. 23«/II).

3. I je patrola od 10 drugova I bataljona u 3,30 časova s većeg odstojanja napala neprijateljevo uporište u Kobaridu.'

Utrošak municije: za automate . 7
za rusku pušku . . . 15
za laku »bredu« . . . 40
za ital. pušku . . . . 12.

4. I Pošto drumom Čedad — Kobarid neprijatelj svakog dana upućuje patrole, Beneški bataljon je uputio patrolu od 12 drugova s teškom »bredom« sa zadatkom da izvrši napad.

Patrola je zaposela položaje između Pulfera i Loga oko 400 m udaljene od glavnog druma na levoj obali Nadiže.

U 16 časova je zaseda napala neprijateljevu patrolu od 12 ljudi koja je naišla drumom iz Loga, na rastojanju od 8—10 m. Prvim rafalom teške »brede« ubijena su dva a ostali su pobegli u Pulfero.

Gubici neprijatelja: mrtvih . . 2.
Utrošak municije: za tešku »bredu«. . . . .120.
za pušku »mauzer« . . - 6.

5. I Na drumu između Nimisa i Faedisa je u 15 časova patrola od tri druga I bataljona sa odstojanja od 20 m napala neprijateljeva kola s 4 kozaka. Kako nije pogodila konje, kola s mrtvim i ranjenim kozacima su pobegla.

Gubici neprijatelja: mrtvih . . 3
ranjenih. . . . .1.
Utrošak municije: za ruske puške 8
za automate . . . .120.

6. I U 23 časa je patrola Beneškog bataljona između Krštenice i Kanala na pruzi Gorica — Sv. Lucija[u] izbacila voz iz šina.

Voz je bio sastavljen od praznih vagona.

Lokomotiva uništena .	1.
Vagona uništeno	1
Porušene pruge m	70.
Saobraćaj obustavljen	48 čas.
Gubici neprijatelja: mrtvih	2.
Utrošak municije: plastika kg	12
nagaznih mina	2.

' U uporištu Kobarid se u to vreme nalazilo oko 200 pripadnika SNVZ, 60 policajaca i 30 vojnika (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 5. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

[10] Sada: Most na Soči.

6. I Patrola MSV je u 20 časova u Ločniku zaplenila korijeru" s prikolicom koju je neprijatelj mobilisao za prevoženje radnika.
Zaplenjeno: korijera . . . . .1.

6. I U 10,15 časova je patrola Stabne zaštite od 6 ljudi napala neprijateljevu patrolu od 6 ljudi. Naša patrola je postavila zasedu između uporišta Kamno i Volarje, daleko 1 km od Volarja i nekoliko metara od glavnog druma.
U 10,15 časova je iz uporišta Volarje naišla neprijateljeva patrola, koju je naša patrola pustila da priđe na deset metara i zatim otvorila vatru. Pošto je laka »breda« otkazala, patrola je pucala samo iz pušaka i automata. Vođa i mitraljezac neprijateljeve patrole su odmah pali pogođeni a drugi su se sakrili pod most.
Zatim je naša patrola počela pucati na neprijatelja koji se sakrio pod most i bacati bombe na njega. Tu su poginula još dva neprijatelja, dok su ostala dva pobegla u Soču, od kojih je naša patrola još jednog pogodila tako da ga je odnela Soča. Patrola je zatim izvršila juriš da bi pokupila oružje. Kad su se naši drugovi spuštali ka drumu, neprijatelju je već pridolazila pomoć iz uporišta Volarje. I na tog je neprijatelja naša patrola otvorila vatru i jednog ranila. Pošto je neprijatelju pridolazila pomoć i iz Kamna, naši su se morali povući.

Gubici neprijatelja mrtvih . .	5.
ranjenih	.1.
Zaplenjeno: ručnih bombi . .	1.
Utrošak municije: za pušku »mauzer«	.9.
za ital. pušku	20.
za automate	2 5
ručnih bombi	3 .

6. I Kad se jedan drug iz I bataljona nalazio kod svoje kuće u Monteaperti na bolovanju, iznenada je saznao da u selo dolaze kozaci. On je otišao u neposrednu blizinu sela i osmatrao šta neprijatelj radi po selu. Kad su kozaci počeli da napuštaju selo, on je na njih otvorio vatru, nakon čega su kozaci panično pobegli.

" autobus

Gubici neprijatelja: ranjenih . 1
ubijeno konja . . . . 1 .
Utrošak municije: za italijansku
pušku. . . . . .4.

7. I U 9 časova je patrola Beneškog bataljona sa odstojanja od 400 m napala 4 fašista iz uporišta u Kanalu.[12] Patrola je brojila 3 druga.
Neprijatelja ranjeno . . . . 2 .
Utrošeno municije za p.mitraljez
»bren«. . . . . .64.

8. I U 9,30 časova se patrola od 4 druga iz I bataljona približila neprijateljevom uporištu Vedronca i napala neprijateljevu patrolu od 6 ljudi.
Gubici neprijatelja: mrtvih . . 2
ranjenih. . . . .1.
Utrošak municije: za p.mitraljez
»bren«. . . . .25.

8. I Patrola MSV od dva druga, koji su se nalazili u Furlaniji u civilnim odelima, 8. I bila je obaveštena da je neki nemački inžinjer stigao na mesto gde se gradi nov most preko Soče. Patrola je odmah otišla na lice mesta i inžinjera ubila. Pošto je neprijatelj otpočeo pretraživanje u Ločniku, patrola se povukla.
Zaplenjeni su dokumenti i planovi za most.

10. I U 12 časova je patrola I bataljona srušila teleferiku[13] koja je prevozila kamen iz rudnika Kanaluto u fabriku cementa u Čedadu. Teleferiku nije moguće opraviti za 8 dana.
Zaplenjeno: telefon . . . . 1 .
Utrošeno eksploziva: plastika kg . 2.

12. I Pošto drumom iz Vernasa prema Bjačizu svakog dana prolaze neprijateljeve patrole, Beneški bataljon je uputio jednu četu sa zadatkom da ih napadne.
Četa od 20 drugova s teškom »bredom« je 12. I zaposela položaje severno od crkvice na 100 m iznad S. Petera.

[12] U Kanalu i uporištima duž železničke pruge Gorica — Sv. Lucija (Most na Soči) u to vreme se nalazio 3. bataljon 8. alpskog puka »Taljamento« italijanske fašističke divizije »Đulija« (vidi »Podroben opis sovražnih edinic na teritoriju kontroliranem po NOV in POS«, izdanje Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, str. 70, AIZDG, k. 52/111).

[13] žičaru

U 12 časova je stigla kolona od oko 30 kozaka na konjima i sa 6 kola, u koloni po dva, drumom iz Vernasa za Bjačiz.

Kad je kolona stigla na odstojanje od 800 m, zaseda je otvorila vatru na neprijatelja iz celokupnog naoružanja. Prvim rafalom su ubijena dva a ostali su se razbegli po brdu. Naši su ih obasipali najžešćom mitraljeskom vatrom sve dok su ih videli. Kozaci su konje pustili, nakon čega su se konji razbegli. Konji s kolima pobegli su u Vernas.

Gubici neprijatelja: mrtvih	6
konja mrtvih	8
Utrošak municije: za tešku »bredu«	180
za laku »bredu«	120
za pušku »mauzer«	10
za italijansku pušku	16
za automate	40

13. I U 8 časova je patrola od 10 drugova iz I bataljona napala 4 kozaka koji su se sa dvoja kola kretali drumom iz Nimisa u Atimis. Napala ih je na pola puta između Nimisa i Atimisa.

Gubici neprijatelja: mrtvih	2
ranjenih	1
ubijeno konja	4
Zaplenjeno: italijanskih pušaka	2
francuskih pušaka	1
metaka za ital. puške	54
metaka za franc, puške	26
ručnih bombi	11
opasača	2
fišeklija	2
šinjela	2
časovnika	1
Utrošak municije za automate	69
za p.mitraljez »bren«	25
za rusku pušku	7

13. I je MSV kod Ločnika minirao železničku prugu Gorica — Videm. U 6,35 je na mine naišao transportni voz s neprijateljevom vojskom.

Gubici neprijatelja: mrtvih	9
lokomotiva uništena	1
vagona uništeno	6
električnih stubova [uništeno]	100
porušene pruge [metara]	48

saobraćaj obustavljen časova . 36.
Utrošeno materijala eksploziva 808 15 kg
detonatora 4
inic. punjenja 2
pogačica 2
deton. štapina . . . 2

14. I Dana 13. I neprijatelj je koncentrisao jake snage'[4] za napad na Režijski bataljon. Dana 14. I oko 5 časova stražari bataljona su primetili nešto sumnjivo i dali uzbunu. Bataljon se odmah pokušao povući, ali je neprijatelj imao postavljene zasede, pa je bataljon morao izvršiti proboj. Deo bataljona se povukao na Bovško, deo u Učeju, a nekolicina se posakrivala po kućama (uglavnom domoroci) s namerom da dezertiraju. Zbog toga ih je nekoliko zarobljeno, a naročito zbog toga što su jedan drugoga prokazivali. Neprijatelj se još uvek nalazi u Režiji, a stigao je i u Učeju. Bataljon se povukao u selo Soča.

Naši gubici: mrtvih 3
zarobljenih 6
mula 3
pušaka . . . . 6.

14. I U 9 časova je patrola od dva druga iz MSV ubila jednog Nemca koji se nalazio u blizini uporišta u Pevmi.

Neprijatelja mrtvih . . . . 1 .
Utrošeno municije: za pušku »mauzer«. . . . 4.

14. Patrola od dva druga iz MSV je 14. I u 13 časova u Ločniku ubila jednog žandarma koji je sa službom u Gorici.

Neprijatelja mrtvih . . . 1
Zaplenjeno: pištolja 1
bicikla . . . . . 1.
Utrošak municije: za pušku »mauzer« 1.

19. I Oko 70 Nemaca i fašista se nalazilo u Neblom i Hruševju, gde su pljačkali po kućama. Kad su se vraćali, vozili su 6 hektolitara vina koje su napljačkali.

'I Iz izveštaja Obaveštajnog centra Štaba 9. korpusa NOVJ vidi se da je neprijatelj angažovao oko 500 ljudi; međutim, pripadnost ovih snaga nije ustanovljena (vidi AIZDG, k. 238/1). Iz postojeće arhivske građe redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

Patrola 2. bataljona od 11 drugova je napala neprijatelja, nakon čega se neprijatelj panično razbežao. Tom prilikom je neprijatelj ostavio vino koje je vozio, a jedna žena koju su sprovodili pobegla im je.

Utrošak municije: za p.mitraljez »bren«. . . . 30
za pušku »mauzer« . . 6.

22. I Pošto se na železničkoj stanici Kanal nalazi preko 100 vagona vojske, Beneški bataljon je dobio zadatak da vatrom iz teškog minobacača napadne ove vagone. Minobacačko odeljenje i mitraljesko odeljenje teške »brede« zaposeli su položaje zapadno od k. 667[15] za 300 metara i samo još čekali na vazdušni napad saveznika da bi i oni otvorili vatru.

U 14 časova, prilikom savezničkog bombardovanja, odmah nakon završenog napada, otvorili su vatru na vagone na stanici. Neprijateljevi vojnici su odmah počeli da jure po stanici, nakon čega je otvorila vatru i teška »breda«.

Pogođeni su dva vagona, most i prostor ispred stanice.

Oštećeno vagona. . . . .2.
Utrošak municije lakih mina
za teški bacač . . . 13
za tešku »bredu« . . .160.

22. I Pošto drumom iz Vernasa prema S. Peteru ili Sorzentu[6] stalno prolaze patrole ili kolone kozaka," bila je upućena patrola od 5 drugova Beneškog bataljona sa zadatkom da izvrši napad. Patrola je zaposela položaje 100 m sev. od crkvice iznad S. Petera. U 10 časova je drumom naišla neprijateljeva patrola od 5 kozaka na konjima. Kad je neprijatelj stigao na odstojanje od 400 m, naša patrola ga je napala vatrom iz mitraljeza i pušaka.

Gubici neprijatelja: ranjenih . 1
ubijeno konja 2
Utrošak municije: za »bren« . . 65
Ukupni rezultat akcija jedinica Operat. štaba za Zap. Primorsko:
Naši gubici: mrtvih 4

[15] Ova kota nije pronađena na karti 1 : 100.000.
[16] Slovenački naziv je: Studenec.
" U Cedadu (Cividale) u to vreme su se nalazili delovi Kozačkog konjičkog puka Kozačke divizije (vidi AIZDG, k. 63/11).

zarobljenih	9
Mula izgubljeno	3
Gubici neprijatelja: mrtvih	42
ranjenih	17
ubijeno konja	15
Zaplenjeno: pušaka italijanskih	2
pušaka francuskih	2
pištolja	1
ručnih bombi	13
metaka za italijanske puške	54
metaka za francuske puške	26
korijera	1
bicikla	1
telefonske žice	4000 m
časovnik	1
opasača	2
fišeklija	2
telefon	1
šinjela	2
odelo	1
čizama	1
Lokomotiva uništeno	5
Vagona uništeno	16
Vagona oštećeno	2
Peć za cement srušena	1
Telefonskih kablova uništeno	3
Električnih stubova uništeno metara	150
Pruge razorene metara	214
Električnih stubova porušeno	3
Saobraćaj obustavljen časova	139
Utrošak municije: lakih mina za teški bacač	13
mina za laki bacač	6
za tešku »bredu«	460
za p.mitraljez »bren«	319
za p.mitraljez »breda«	160
za pušku »mauzer«	36
za rusku pušku	30
za italijansku pušku	52
za automate	331
ručnih bombi	9
nagaznih mina	4
eksploziva plastik kg	74
eksploziva 808 kg	37
pogačica	4

detonatora	24
inic. punjenja .	9
štapina	16
izgubljeno pušaka .	10.

U toku proteklog meseca neprijatelj je izvršio prema našem Režijskom batajonu napad velikim snagama. U ovom poslednjem napadu je upotrebio veoma jake snage s namerom da očisti dolinu Režije od naših snaga. Na ostalim delovima našeg sektora, sem u Brdima, neprijatelj nije preduzeo veće akcije. U Brdima neprijatelj vrši ispade svakog dana s ciljem da drži Brda pod kontrolom.

Zbog toga, da bi svoje čete zaštitio od savezničkog bombardovanja, neprijatelj je po zauzimanju Režije zadržao u dolini Režije veće snage.

Da bi sprečili svakodnevne neprijateljeve ispade u Brda, kao i radi uspešnog vršenja mobilizacije formirali smo II bataljon.'[8] Drugi bataljon sačinjava ljudstvo koje smo u tom cilju povukli iz Beneškog bataljona i MSV. MSV u bataljonu postoji kao samostalna četa i zadaci su mu isti kakvi su bili i do sada, a u sastavu bataljona će ostati tako dugo dok se bataljon mobilizacijom ne popuni.

Neprijateljeva taktika: Neprijatelj u toku proteklog meseca, sem protiv Režijskog bataljona, nije vršio kakve veće akcije, te nije pokazao nikakvu novu taktiku.

Naša taktika: Naše jedinice su za protekli mesec svoju aktivnost usmerile na izvođenje akcija protiv neprijateljevih saobraćajnih sredstava. Zbog male količine eksploziva nije bilo moguće izvršiti veći broj akcija na vozove. Akcijama snajperista i manjih patrola poklanjala se velika pažnja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant kapetan:
Bavec Franjo Branko
Branko

Operat. oficir poručnik:
Marko Sladič
Marko Sladič

Mor. stanje

™ U sastavu Operativnog štaba za Zapadno Primorsko postojao je 2. bataljon (vidi tom VI. knj. 17, dok. br. 35), koji je po naređenju Štaba 9. korpusa NOVJ od 18. novembra 1944. bio prebačen sa sektora Tolmina u Lokovec, a zatim, 5. decembra, u Čepovan i sledećeg dana u Trnovo, gde je bio rasformiran a ljudstvo podeljeno u jedinice 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« (vidi AIZDG, k. 292 b/I; k. 45/11; depešu štaba 9. korpusa NOVJ od 6. decembra 1944). Ovaj 2. bataljon je formiran sredinom januara, verovatno 14. januara 1945. (vidi AIZDG, k. 292/1; k. 45/111: knjigu depeša Štaba 9. korpusa NOVJ).

" Dopisano mastilom u Štabu 9. korpusa NOVJ.

IZVEŠTAJ ŠTABA ŠKOFJELOŠKOG NOP ODREDA OD 25. JANUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI U JANUARU'

Br. 105/45 Op.

STAB
SKOFJELOsKOG ODREDA

OPERATIVNI ODSEK
Na položaju, 25. 1. 1945.
Oper. br. ...

ŠTABU
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Predmet: Mesečni operativni izveštaj.
Sekcija Bled 1 : 100.000, jugoslavensko izdanje.

Situacija: U periodu od 25. 12. 44. do 25. 1. 1945. vratile su se u svoje garnizone neprijateljeve jedinice koje su se nalazile u neprijateljevoj ofanzivi u Štajerskoj.[2] U prvoj polovini perioda neprijatelj nije bio aktivan. Nakon akcija koje su izvršene u Stražišču, Bitnjama i na Bledu[3] neprijatelj je izvršio ispad iz Škofje Loke prema Ćepuljama, Selcima, Lajšama, gde je odred prihvatio borbu sa be-ga." Istovremeno je neprijatelj nastupao i prema Kropi. Neprijatelj je brojio oko 500 ljudi a imao je cilj da po svaku cenu stigne u Železnike. Odred se borio na položajima Zgornje Lajše[5] — Kališe — Studeno dva

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 227/11. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa NOVJ mastilom: »Br. 105/45, Op.«, što označava broj delovodnika i da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku.

[2] O angažovanim neprijateljevim snagamasa područja Gorenjske u ofanzivi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije vidi dok. br. 27. Ove snage vratile su se u svoja uporišta do 22. januara 1945 (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 25. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

Grupa boraca je noću 24/25. januara 1945. na Bledu minirala vilu u kojoj je bilo nastanjeno 12 gestapovaca (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 26. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

[4] Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva. U ovoj akciji, 15. i 16. januara 1945, neprijatelj je angažovao posade Gorenjskih domobranaca iz uporišta Skofja Loka, Zabnica, Kranj i Bitnje (Zg., Sp. i Sr.), zatim Udarnu četu Gorenjskog domobranstva i žandarmerijske snage (vidi izveštaje Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 16. i 19. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

[5] Zvanični naziv naselja bio je Lajše (na karti 1 : 100.000 piše: Zg. i Sp. Lajše); sada: Selške Lajše.

dana i naterao neprijatelja u uporište Selca. Nakon neuspelog pokušaja neprijatelj se povukao u uporište Skofja Loka i Kranj. Dana 20. 1. ponovo je 150 be-ga došlo u Selca[6] i pričalo ljudima da žele prodreti u Železnike i dalje po dolini. Be-ga je nastupala od Selca preko Kališa i Rudnog prema Zeleznikima. Ispred Zeleznika su se u zasedi nalazili 1 mitraljez i 1 puškomitraljez. Kad su se belogardisti pojavili ispred Ćešnjice, te su naši mitraljesci otvorili vatru, oružje je otkazalo i tuklo samo jedinačnom paljbom. Neprijatelj je uspeo stići do Zeleznika, a zatim, kad je stiglo pojačanje, naterali smo ga u divlje bekstvo.

Na području Bleda je neprijatelj pojačao aktivnost putem zaseda.

U prvom periodu, za vreme neprijateljeve ofanzive u Primorskoj, odred je bio u sastavu XXXI divizije. Odred se kretao po Primorskoj i tamo držao položaje.

Kad je neprijateljeva ofanziva završena, odredu je ponovo data samoinicijativa. Odred se vratio na svoj stari sektor. U vreme kad je odred bio u Primorskoj, be-ga je manjim patrolama u više navrata izvršila ispade. Kad se vratio, odred je odmah izradio zaseku na drumu između Selca i Studena i istovremeno minirao drum. Ovo zbog toga da neprijateljeva oklopna vozila ne bi stigla do Zeleznika. Neprijatelj zaseku još do danas nije uklonio. U drugoj polovini ovog perioda odred je svoj boravak iskoristio za mobilizaciju i rekviziciju hrane.

Odred je stalno upućivao snajperske patrole prema neprijateljevim uporištima. Akcije snajperista bile su uspešne i još više su naterale neprijatelja u uporišta. Moral neprijatelja je na veoma niskom stupnju. U svojim poslednjim ispadima, uprkos tome što je nastupao u većem broju, nije izdržao borbe.

Akcije sa rekvizicijama, koje je odred u to vreme preduzeo, sve su uspele.

Plan štaba:

Stab je imao u planu mobilizaciju još preostalih muškaraca na sektoru odreda i rekviziciju hrane koju mora uputiti na Primorsku. Odred je ove akcije izvodio ukoliko nije bio sprečen borbom s neprijateljem.

' U uporištu Selca nalazila se žandarmerijskaposada jačine oko 75 ljudi, kojoj je 19. januara 1945. stiglo pojačanje od oko 150 pripadnika Gorenjskog domobranstva, verovatno iz Udarne čete (vidi izveštaje Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 13. i 21. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

Štab je odlučio da će i u buduće slati snajperske patrole. Izvodiće mobilizaciju i rekviziciju hrane.

Operacije:

25. 12. 44. Odred je izradio zaseku na drumu Selce — Studeno i minirao drum. Upućene su bile snajperske patrole prema Selcama, Dolenjoj Vasi i Kališama. Ubijena su 2 neprijatelja a 1 verovatno ubijen.
26. 12. 44. Odred je bio uključen u sastav XXXI divizije. Odred je pošao preko Novaka, Cerkna, Planine[7] na Kladje,[8] gde je I bataljonom zaposeo položaje kod Slabeta, a II bataljon je otišao u sastav Vojkove brigade.[9]

27. 12. 44. Odred je ostao na položajima od proteklog dana.

28. 12. 44. Odred je krenuo u Dobračevo zbog koncentracije, gde se odredu priključio II bataljon. Odred je u selu Žiri održao miting.

29. 12. 44. Odred je krenuo pravcem Fužine — Kladje — Cerkno na sektor Zakriž, Jesenica, Ravne,[10] Zakojca. Četa I bataljona je u Stražišču mobilisala 24 nova borca.

30. 12. 44. Odred je bio na položajima od 29. 12. 44. U 10 časova je četa I bataljona u visini Straže otvorila vatru na nemačku kolonu" koja je nastupala od Idrije. Ubili smo 1 neprijatelja a ranili 2.

31. 12. 44. Odred je stigao na nove položaje na Masori. I bataljon se smestio kod Kende a II bataljon je zaposeo položaje na Masori.

1. 1. 45. Odred se nalazio na položajima od 31. 12. 44.
1. MSV[12] je minirao prugu između Zg. i Sp. Besnice. Uništena je bila pruga u dužini 60 m, 1 lokomotiva i 2 vagona. Saobraćaj je bio prekinut 7 časova.

[7] Sada: Planina pri Cerknem.

[!] Zaselak, 1 km istočno od sela Podlanišče. Na karti 1: 100.000 nije obeležen.

[5] U to vreme se 16. slovenačka NO brigada »Janko Premrl Vojko« nalazila na položajima u rejonu Ledine — Sp. i Gor. Vrsnik (vidi mesečni izveštaj Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 21. januara 1945, AIZDG, k. 282/11).

Odnosi se na Gornje i Spodnje Ravne; sada: Ravne pri Cerknem.

" Protiv ove neprijateljeve kolone (verovatno delova 2. bataljona 10. SS policijskog puka iz Idrije) vodila je borbu i 16. slovenačka NO brigada »Janko Premrl Vojko« (vidi dok. br. 25).

[13] minersko-sabotažni vod

2. 1/45. U 16 časova je odred preko Zelina,'[13] Cerkna i Novaka krenuo na sektor Smoleva — Rovte.'[14]

3. 1. 45. Odred se nalazio na sektoru Smoleva — Rovte. Be-ga je uhvatila 1 druga koji je išao u patrolu.

4. 1.45. Snajperska patrola je napala stražara u Poljanama.[15] Verovatno je ubijen. Druga snajperska patrola je napala neprijateljevog stražara u Selcama i ubila ga. Na rekviziciju u Crni Vrh otišao je I bataljon. I četa je minirala drum Sorica — Podbrdo. Digla je u vazduh betonski most [kod zaselka] Pri 2agi. Osim toga, na drumu je izradila zaseke i postavila mine. Mobilisala je 2 nova borca, jedan je sa sobom doneo pušku.

5. 1. 45. II bataljon je otišao u ekonomsku akciju u Ševlje. Snajperska patrola je kod uporišta Selca ubila 1 neprijatelja. Patrole su mobilisale 2 nova borca.

6. 1. 45. Odred je bio na sektoru Smoleva — Rovte. Snajperska patrola je otišla prema Podnartu. U Železnikima smo održali miting.

7. 1. 45. I bataljon je otišao u zasedu na Breznicu,[16] gde se obično kreću belogardističke patrole. Neprijatelj se uopšte nije pojavljivao. Mineri koji su 3. 1. minirali drum Škofja Loka — Dolenja Vas vratili su se, jer nije bilo neprijatelja. Snajperska patrola koja je bila upućena u Selca vratila se bez uspeha. U 5 časova je vod jačine 12 ljudi otišao u Sotesku sa zadatkom da napadne neprijatelja na njegovom pokretu, jer je obaveštajna služba javila da će kolona stići u Selca. Pošto se do 18 časova neprijatelj nije pojavio, vod se vratio u svoj bataljon.

8. 1. 45. Odred je bio na starim položajima. Uputili smo snajpersku patrolu od 2 čoveka prema Selcama, a kako neprijatelj nije došao, patrola se vratila. II bataljon je uputio jedan vod u zasedu na Petrovo Brdo, jer su Nemci imali nameru da uklone zaseku. Neprijatelj nije došao. Vratili su se snajperisti iz Kamne Gorice. Pošto se nisu mogli približiti na pravilno odstojanje, pod noć su se uvukli u selo i kod krojača zaplenili jedan oficirski šinjel.

9. 1. 45. Snajperska patrola je u Dolenjoj Vasi ubila jednog neprijatelja. Ödred je krenuo na sektor Topolje — Sv. Mohor.

[15] Zaselak na raskrsnici puteva, 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 :100.000 nije obeiežen.

[14] Sada: Rovte v Seleški dolini. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 194«, piše: Rovt.

[15] Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

" Sada: Breznica pod Lubnikom.

10. 1. 45. Odred -je pošao u ekonomsku akciju u Stražišče.'[7] Uništili smo 5 teretnih automobila, i to 3 vojna i 2 civilna. Patrola je na železničkoj stanici u Kranju ubila jednog železničkog policajca a jednog ranila. Mobilisali smo 21 novog druga.

11. 1. 45. Odred se vratio na položaje od prethodnog dana. Uputio je jedan vod s jednim puškomitraljezom u pratnju transporta hrane.

12. 1. 45. Odred je otišao u ekonomsku akciju u Zg. Bitnje.'[8] Izgubili smo jednog druga. Snajperska patrola je u Selcama ranila jednog neprijatelja. Za vreme akcije u Bitnju dezertiralo je 5 drugova koji su nedavno bili mobilisani.

13. 1. 45. Odred je pošao na sektor Gornje Lajše — Kališe — Rudno.

14. 1. 45. Odred je ostao na položajima od prethodnog dana. Uputili smo minersko odeljenje u Sotesku da minira drum, jer smo saznali da će Nemci prevoziti hranu. Mineri se nisu mogli približiti drumu, jer su bile postavljene zasede.

15. 1. 45. Odred je bio na starim položajima. Od 9 do 15 časova odred je vodio borbu s neprijateljem. Neprijatelj je 2 puta napao naše položaje, ali je oba puta bio odbijen. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 9 ranjenih, prema nemačkim izjavama. Naši gubici: zarobljena jedna drugarica, 3 druga dezertirala, 3 poginula i 2 ranjena. Izgubili smo 2 puškomitraljeza »breda« i 2 puške. Snajperska patrola je napala kod Podnarta neprijateljevu patrolu. Teže ranjena su bila 2 neprijatelja.

16. 1. 45. Odred je napao neprijateljevu kolonu koja se kretala iz Selca prema Skofjoj Loki i naterao je u bekstvo. Ponovo smo minirali poteznim minama drum Selca — Dolenja Vas.

17. 1. 45. Odred je krenuo na sektor Smoleva — Oštri Vrh. Odeljenje sa 2 puškomitraljeza je ostalo u zasedi u Studenom. Snajperska patrola je otišla prema Besnici sa zadatkom da tu napadne neprijateljeve stražare. Patrola se vratila, jer nije primetila neprijatelja.

18. 1. 45. II bataljon je zajedno s Vojnim područjem za Gorenjsku krenuo u ekonomsku akciju u Staru Loku i Dorfarje.

19. 1. 45. Tog dana je 150 be-ga stiglo u Selca. Uputili smo jedan vod s teškim mitraljezom i 2 puškomitraljeza u zasedu na Studeno, na desnu obalu [Selške] Sore. Jednu četu smo uputili prema Kališama da štiti transport II bataljona, koji se

"i" Odred je ove ekonomske akcije izvršio zajedno sa 7. slovenačkom NOU brigadom »France Prešeren« (vidi dok. br. 51).

još nije vratio iz akcije. Snajperska patrola je u Selcama verovatno ubila jednog neprijateljevog vojnika.

20. 1. 45. Odred je bio na starim položajima. Prisustvovao je mitingu koji je održala glumačka ekipa IX korpusa.

21. 1. 45. Be-ga iz Kališa i Rudnog je htela da stigne u 2eleznike. Odred ju je odbacio i naterao u bekstvo. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i najmanje 10 ranjenih. Naši gubici: poginula 2 druga. Izgubili smo postolje za teški mitraljez.

22. 1.45. Odred je ostao na starim položajima.

23. 1. 45. Odred je bio na položajima od prethodnog dana. Uputili smo patrolu na drum Skofja Loka — Selca sa zadatkom da minira drum, jer smo saznali da će transport stići u uporište.

24. 1. 45. Patrola koja je minirala drum vratila se, jer nije bilo transporta. Odred je ostao na starim položajima. Mineri Šk. O." su 21. 1. bacili u vazduh prikupljač mina i uništili 60 m pruge. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.

Odred je u ovom mesecu izvršio:

akcija	18	
ubio neprijat. vojnika	21	
verovatno ubio . .	3	
ranio	25	
mobilisao drugova	49	
uništio	120	m pruge
uništio	1	lokomotivu
uništio	2	vagona
uništio	1	prikupljač mina
uništio	1	železnički most
uništio	1	drumski most
uništio	5	teretnih automobila
saobraćaj obustavio za	17	časova.

Sopstveni gubici:	zarobi eno drugova	2	
	nestalo	1	
	poginulo	5	
	ranjeno	2	
	dezertiralo	8	
	izgubljeno	2	mitraljeza

" Skofjeloškog odreda

2 puške
1 postolje za »bredu«.

Neprijateljeva taktika: Neprijatelj uglavnom dejstvuje putem patrola i zaseda, sem 2 ispada koja je izvršio na naš sektor s namerom da prodre u Zeleznike.

Naša taktika: Naša taktika je i nadalje ostala taktika snajperista. Upućujemo i patrole u zasede.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za komandanta:[20] M. P. V. d. operativni oficir:
Volčič Tone[21] poručnik Marinič Franc
Marinič

* Mastilom je precrtana reč »Kapetan« i dopisana reč »Za«.
" Volčič Tone je u to vreme bio politički komesar odreda.

RELACIJA ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 26. JANUARA 1945. DOSTAVLJENA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA ZA UNIŠTENJE NEPRIJATELJEVOG UPORIŠTA U TRNOVU'

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 26. 1. 1945.
Op. br. 96

Relacija o borbama pri uništenju
neprijateljevog uporišta u Trnovu

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje. Oper, odsek

(Sekcije: Battuglia,[2] Gorizia, Chiapovano, Tarnova della Selva, Voschia, Predmea,[3] 1 : 25.000, ital. izdanje)

I) Zadaci

U početku svoje decembarske ofanzive na našu oslobođenu teritoriju[4] neprijatelj je obrazovao uporište u Trnovu. U prvom momentu je uporište brojilo oko 600 neprijateljevih vojnika, pa je za vreme ofanzive bilo pojačano i služilo je kao polazna tačka za produženje operacija protiv naše teritorije. Potkraj ove ofanzive uporište je i nadalje ostalo u Trnovu, te je pojačano tako da je brojilo oko 100 vojnika. Posle nekoliko dana, jer je uporište bilo okruženo bunkerima, streljačkim zaklonima i bodljikavom žicom, neprijatelj je broj posade smanjio tako da se u njemu razmestio fašistički bataljon »Fulmine« 10. flotile »MAS«.[5]

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11.

! Pogrešna oznaka karte; treba: Montespino (Dornberk).

[3] Pogrešna oznaka karte; treba: Dol Ottelza.

[4] Podrobnije o neprijateljevoj ofanzivi na području Banjške planote — Trnovski gozd vid dok. br. 41.

[5] Skraćenica od »Motoskafo antisomerđibile« (Motoscafc antisomergibile) — protivpodmornički motorni čamac. Jedinice 10. flotile »MAS« počele su se formirati 1935. u luci La Specija (La Spezia) i početkom II svetskog rata angažovane su u Sredozemlju protiv savezničkih pomorskih snaga. Kasnije je komandu nad ovim jedinicama preuzeo knez Valerio Borgeze (Vallerio Borghese), koji se prilikom kapitulacije fašističke Italije 1943. obavezao da učestvuje u ratu na strani Nemačke pod sledećim uslovima (koje su Nemci prihvatili): 1) Da se u jedinicama 10. flotile »MAS« i dalje zadrži italijanska zastava; 2) da

Položaj 26.1.1945.
Op.štab.96.

Relacija borb pri likvidaciji sovražne postojanke Trnovo.

Glavnemu štabu NOV in PO Slovenije
Operacijski oddelek,oper.odsek.

/Sekcije Battaglia,Gorizia,Cividapovano,Tarnova della Selva,Voschia,Predmost 1:25.000 ital.izdaja./

I./ N a l o g e

V začetku svoje decembrske ofenzive na naše osvobojeno ozemlje,je sovražnik organiziral postojanko v Trnovem.V prvem momentu te postojanke štel okoli 600 sovražnih vojakov in je za časa ofenzive bil pojačan ter služil kot izhodiščna točka za nadaljevanje operacij proti našemu ozemlju.Ob koncu te ofenzive je postojanko ostala nedotaknjena v Trnovem in je pojačana,tako,da je štela okoli 1000 vojakov.Po nekaj dnevih,ker je postojanka bila obdana z bunkerji,z strelskimi zaklonI,z bodečo žico je sovražnik posadko zamenjal,tako je isto posedel fašistični bataljon "Fulmine" lo flotile MAS.

Takoj po končani sovražni ofenzivi,si je štab korpusa postavil nalogo, da to postojanko likvidira.V prvih dneh se ni postavljeni si nalogi ni moglo pristopiti radi tega,ker je postojanka bila številčno zelo močna,temveč so se izvajale priprave za izvršitev te naloge.Štabu XXX.divizije je bila dana specijalna naloga,da vrši budno kontrolo nad kretanjem sovražnih premikov na tem sektorju,da točno ugotovi številčno jakost okolnih postojank,ter da ugotovi številčno jakost postojanke Trnovo,oboroženje iste in utrdbe,katere je sovražnik med tem časom delal.Štabu XXX.divizije je bila poverjena naloga,da se izdela načrt za napad na samo postojanko Trnovo,katerega bi izvedle njihove edinice. Štab korpusa si je postavil nalogo popolne likvidacije sovražne postojanke Trnovo iz sledečih razlogov:

a./ Ker novoorganizirana postojanka v Trnovem leži na ugodnem robu Trnovske gozda,nadmorska višina okoli 700 m,je ta postojanka sovražniku služila kot izhodiščna baza za vse njegove ofenzivne akcije na naše osvobojeno ozemlje.

b./ Ker je sovražnik iz postojanke vršil stalne izpade,teroriziral civilno prebivalstvo in požigal vasi.Med tem časom je sovražnik požgal vas Oglarji,Nemci in delno vas Rjavci.

c./ Sovražna postojanka v Trnovem je precej ovirala naše transporte iz Vipavske doline ter je tako bilo zelo otežkočeno oskrbovanje s hrano naših edinic,ki so bile na ta sektor navezane.

d./ Ker je sovražna postojanka v Trnovem ves ta čas angažirala neke naše edinice,katere bi se mogle uporabiti tudi na drugih sektorjih.

e./ Ker je ekzistenca sovražne postojanke v Trnovem resno ogrožala komunikacijo Cepovan - Lokve - Predmeja.

f./ Ker bi se z uničenjem sovražne postojanke naše sile mogle koristno uporabiti za kontroliranje in oviranje za utrjevanje sovražnika na levem bregu Soče.Posebno na sektorju Ajševica - Klonberg - Sv.Katarina.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 60

Odmah nakon završene neprijateljeve ofanzive Štab korpusa je sebi postavio zadatak da ovo uporište uništi.[6] Prvih dana nije se moglo pristupiti izvršenju postavljenog zadatka zbog toga što je uporište bilo brojčano veoma jako, već su se vršile pripreme za izvršenje ovog zadatka. Štabu XXX divizije dat je specijalan zadatak da budno prati neprijateljeve pokrete na ovom sektoru, da tačno utvrdi brojno stanje okolnih uporišta i da utvrdi brojno stanje uporišta u Trnovu, njegovo naoružanje i utvrđenja koja je u to međuvreme neprijatelj gradio. Štabu XXX divizije je bio poveren zadatak da izradi plan napada na samo uporište Trnovo, koji bi izvršile njegove jedinice. Štab korpusa je sebi postavio zadatak da potpuno uništi neprijateljevo uporište u Trnovu iz sledećih razloga:

a) Jer novouspostavljeno uporište u Trnovu leži na jugozapadnoj ivici Trnovskog gozda, s nadmorskom visinom oko 790 m, te je ovo uporište neprijatelju služilo kao polazna baza za sve njegove ofanzivne akcije na našu oslobođenu teritoriju.
b) Jer je neprijatelj iz uporišta stalno preduzimao ispade, terorisao civilno stanovništvo i palio sela. U tom periodu je neprijatelj spalio sela Voglarji,[7] Nemci i, delimično, Rijavci.
c) Neprijateljevo uporište u Trnovu je u velikoj meri ometalo naše transporte iz Vipavske doline, te je tako bilo veoma otežano snabdevanje hranom naših jedinica koje su bile vezane za taj sektor.

ljudstvo zadrži italijansku uniformu; 3) da ljudstvo zadrži vlastito naoružanje; 4) da se Valerio Borgeze priznaje za komandanta. Ova flotila je bila prva italijanska jedinica koja je po kapitulaciji fašističke Italije stupila na stranu Nemačke, pa su u njezine redove počeli pristupati pripadnici kopnenih i pomorskih, snaga. Pošto je 10. flotila »MAS« brojno veoma narasla, pristupilo se formiranju i kopnenih snaga. Pomorske snage su organizovane u sledeće jedinice: 1) Vojno-pomorsku školu, 2) grupu površinskih i 3) grupu podmorskih snaga, a od smozemnih snaga je formirano oko 12 bataljona, uključenih u diviziju 10. flotile »MAS«. Šest ovih bataljona je u decembru 1944. stiglo s područja Koneljana (Conegliano) na operativno područje 9. korpusa NOVJ. Početkom januara 1945. oni su imali sledeći raspored: »II Freča« (Freccia), »II Lupo« i »II Sadjitario« (Sagitario) u Gorici i Krminu, »San Marko« (Marco) u Ločniku, »San Djusto« (Giusto) u Trstu, »II Fulmine« u Trnovu. Jačina ovih bataljona je bila 3.500—4.000 ljudi. (Izveštaj Obaveštajnos odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. februara 1945, AIZDG, k. 157/1).

[4] štab 9. korpusa NOVJ je već 8. januara 1945. izdao zapovest za napad na neprijateljevo uporište u Trnovu, koji bi trebalo da izvrši 30. NO divizija 10. januara u 7 časova ujutro (vidi AIZDG, k. 22/11).

[7] Ovo su selo, 13. januara 1945, zapalili pripadnici bataljona »Fulmine« (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 14. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

d) Jer je neprijateljevo uporište u Trnovu za sve ovo vrerne angažovalo naše jedinice koje bi se mogle upotrebiti i na drugim sektorima.

e) Jer je postojanje neprijateljevog uporišta u Trnovu ozbiljno ugrožavalo komunikaciju Čepovan — Lokve — Predmeja.

f) Jer bi se uništenjem neprijateljevog uporišta naše snage mogle korisno upotrebiti za kontrolisanje i ometanje neprijateljevog utvrđenja na levoj obali Soče a posebno na sektoru Ajševica — Kromberk — Sv. Katarina.

g) Jer bi se uništenjem ovog uporišta znatno podigao moral naših jedinica.

Kao glavni zadatak pri uništenju uporišta Štab je sebi postavio potpuno uništenje posade u uporištu.

II) P r o c e n a situacije

Zbog stalnih pokreta neprijatelja bilo je veoma teško našoj obaveštajnoj službi da ustanovi tačne podatke o jačini neprijatelja u uporištu Trnovo, kao i u ostalim uporištima koja bi došla u obzir za intervenciju u slučaju našeg napada. Prema tim podacima su neprijateljeve snage bile sledeće:

1) Trnovo: U uporištu se nalazio italijanski fašistički bataljon »Fulmine«, koji je bio iz sastava 10. flotile »MAS«.[8] Brojno stanje ovog bataljona cenilo se na nešto preko 200 vojnika. Vojnici su bili starosti od 18 do 25 godina, dobro vojnički izvežbani, iako u poslednjoj ofanzivi nisu pokazali velike vojničke sposobnosti. Vojnici su bili naoružani italijanskim puškama, lakim i teškim mitraljezima tipa »breda«, s nekoliko lakih i teških minobacača. Prema našim podacima uporište je bilo utvrđeno sa 12 bunkera izrađenih od kamena, drveta i zemlje. Moralno stanje vojnika nije nam bilo poznato. U poslednjoj ofanzivi vojnici nisu bili visokog borbenog morala, a za vreme svog boravka u Trnovu oni su pri ispadima sprovodili strašan teror nad našim stanovništvom. Iz ovog se mora zaključiti da se u slučaju našeg napada moraju očajnički braniti. Osim toga, moralo se računati sa sigurnom intervencijom iz

' Ovaj bataljon je 2. januara 1945. počeo pristizati u Trnovo, gde je smenio dotadašnju posadu, verovatno delove 3. bataljona 10. SS policijskog puka, koji su se noću 2/3. januara povukli u Goricu (vidi izveštaj Obaveštajnoe centra 9. korpusa NOVJ od 4. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

obližnjih uporišta. Bunkeri, streljački zakloni, žičana prepreka i naseljeno mesto pružali su neprijatelju mogućnost za duži otpor.

Neprijateljeva uporišta koja bi došla u obzir su sledeća:

Gorica: oko 5.000 najvećim delom italijanskih i delom nemačkih vojnika s nepoznatim naoružanjem. Iz ovog uporišta mora se u slučaju intervencije računati sa dejstvom neprijateljeve artiljerije, tenkova i ostalih motorizovanih sredstava: S obzirom na blizinu ovog velikog uporišta, intervencija, ako bi iskoristila transportna sredstva, može do naših položaja stići za jedan ili dva sata. Sa druge strane, postoji mogućnost da neprijatelj iz ovog uporišta artiljerijom tuče naše položaje na Trnovu.

Solkan: oko 450 vojnika.[9]

Sv. *Gora:* 100 vojnika sa artiljerijom.[10]

Ajševica: 200 vojnika SS.

Šempas:[u] 300 vojnika.

Ajdovščina: 400—500 be-ga.'[2]

Vipava: oko 100 vojnika.[13]

Col: 450 vojnika.[14]

' U Gorici i Solkanu su se u to vreme nalazili delovi divizije 10. flotile »MAS«. 4. puk 62. legije milicije teritorijalne odbrane (Milicija difeza teritorijale — Milizia Difesa Teritoriale) i bataljon granične milicije (Milicija Konfinarija — Milizia Confinaria). Vidi AIZDG, k. 238/1.

[n] Redakcija nije mogla utvrditi pripadnost ovih snaga.

" U Ajševici i Šempasu nalazili su se delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 238/1).

[12] U ovom su se uporištu u to vreme nalazili borbena grupa »Ajdovščina« Slovenskega narodnega varnostnega zbora — SNVZ (vidi dok. br. 41, objašnjenje 5f) i oko 100 pripadnika SS, verovatno iz 3. bataljona 10. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 238/1). Na osnovi naređenja komandanta 1. udarnog puka SNVZ (pov. br. 786/44), a u cilju objedinjavanja komandovanja i snabdevanja, komandant borbene grupe SNVZ u Ajdovščini je 12. januara 1945. naredio da se formira borbena grupa »Ajdovščina« (sa sedištem u Ajdovščini), sastava: 10, 11, 12, 13. i Regrutna četa u Ajdovščini, 5. četa 2. bataljona u Vipavi i, privremeno, 2. četa 1. bataljona u Idriji. štab grupe su sačinjavali: komandant, pomoćnik komandanta, ađutant, obaveštajni i propagandni odsek, intendantura i konjovoci. Komandant grupe je bio major Janko Debeljak (vidi mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 382).

" U uporištu Vipava su se nalazili 5. četa 2. bataljona 1. udarnog puka SNVZ i nekoliko nemačkih vojnika, nepoznate pripadnosti (vidi mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 376 i AIZDG, k. 238/1).

" Neprijatelj je Col, koji je bio napustio 6. januara 1945, ponovo zaposeo 9. januara. To su, verovatno, bili delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka i delovi borbene grupe »Ajdovščina« (vidi AIZDG, k. 238/1).

Crni Vrh: 400 vojnika.'[15]
Idrija: 140 vojnika.[14]

S obzirom na dislokaciju i brojno stanje ovih uporišta, najverovatniji je pravac intervencije iz Gorice preko Grgara na Zagorje, prema našim položajima. Sa druge strane, može se brza intervencija očekivati iz Ajdovščine i Šempasa preko Vitovlja na Krnicu[17] i zatim na Trnovo, kao i iz Šempasa i Ajševice preko Ozeljana do Sv. Mihaela[18] i dalje preko loših staza prema Trnovu.

Moguće su i intervencije iz Cola i Čmog Vrha, ali, s obzirom na raspored naših jedinica, ove intervencije ne bi bile tako velikog karaktera kao one napred pomenute.

2) Za izvršenje akcije na Trnovo Štab korpusa je odredio sledeće jedinice:

XXX diviziju, jednu brigadu XXXI divizije sa delom artiljerije i 3 »partopa«[19] i dve brigade italijanske divizije »Garibaldi Natizone«.

Naše snage koje su određene za izvršenje operacija na neprijateljevo uporište u Trnovu bile su brojčano jake i dovoljno naoružane da su sposobne boriti se duže vreme oko uporišta i svojim rasporedom sprečiti brze neprijateljeve intervencije, jer je pojas obezbeđenja bio postavljen veoma široko. Inicijativa je bila u našim rukama, te smo u tom pogledu bili moralno jači.

Pred samu akciju su naše jedinice bile raspoređene ovako:

17. SNOB »Simon Gregorčič« sa dva bataljona na Krnici, 1. bataljon na Predmeji. Ova brigada je dan ranije vodila borbe s neprijateljem kod Sv. Tomaža,[20] odakle se pod borbom povukla na više položaje.

18. SNOUB »Bazoviška« bila je skoncentrisana na Kolku.

19. SNOB »Srećko Kosovel« bila je skoncentrisana na Otlici.

20. brigada »Garibaldi d'Assalto Trieste« bila je skoncentrisana u Lozarjima.

[15] Tu se u to vreme nalazio 1. bataljon 1. udarnog puka SNVZ sa delovima 2. bataljona 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 238/1).

[16] U Idriji su se u to vreme nalazili delovi 2. bataljona J0. SS policijskog puka i 2. četa 1. bataljona 1. udarnog puka SNVZ (AIZDG, k. 238/1).

[17] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

" Sada: Šmihel. Na karti 1 : 100.000 piše: Št. Mihel.

" partizanska topa.

[20] Odnosi se na Štomaž. Na karti 1: 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Št. Tomaž. Borba je vođena protiv neprijateljevih snaga koje su nastupale iz Ajdovščine (Vidi dok. br. 70).

3. *SNOUB »Ivan Gradnik«* na sektoru D. Trebuša — Čepovan.

156. brigada »B. Buozzi« s jednim i po bataljona u Dolu a s jednim i po bataljona u Cerknom.

157. brigada »G. Picelli« na sektoru Gorje — Jesenica.

Artiljerijski divizioni D. Trebuša — Hotenje.[21]

Baterija »partopova« u Cerknom.

Bataljon[22] 7. *SNOUB »Fr. Prešeren«* u Martinj Vrhu.

Sve jedinice su izvršile potrebne pokrete blagovremeno tako da pri početku borbi nisu bile umorne.
U momentu početka akcije raspored naših jedinica je bio ovakav:

19. SNOB »Srećko Kosovel«, sa dva bataljona i 2 protivtenkovska topa, 2 brzometna topa 20 mm, 2 teška minobacača 81 mm, 2 »piata«[23] i 3 »partopa«, trebalo je da izvrši direktan napad na neprijateljevo uporište i, slomivši otpor, zauzme selo. U selu Nemci je bio u rezervi 3. bataljon ove brigade, bez 1 voda.

1. bataljon, sa 2 protivtenkovska i 2 brzometna topa, 2 teška minobacača, 2 »partopa«, 1 »piatom«, imao je zadatak da izvrši napad sa severoistočne i jugoistočne strane u dve kolone, i to s pravca Nemci i Rijavci. Imao je zadatak da uništi neprijateljeve bunkere koji su na priloženoj skici[24] označeni brojevima 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 8, a zatim da produži čišćenje zgrada iz kojih bi neprijatelj pružao otpor. 2. bataljon, s jednim »partopom« i 1 »piatom«, imao je zadatak da izvrši napad s južne strane sela te da uništi bunkere br. 9, 10 i 11 i da jednim vodom onemogući svaki ispad neprijatelja iz Trnova prema Ravnici. Vod 3. bataljona je imao zadatak da uništi bunker br. 1 na k. 813[25] i da zauzme dominirajuće položaje iznad sela.

17. SNOB »Simon Gregorčič« je sa dva bataljona zatvarala pravac iz Vipavske doline i zaposela položaje južno od Krnice, preko Vitovskog vrha, do iznad Sv. Mihaela.

[51] Zaselak sela Vojsko. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

" Bio je to 2. bataljon (vidi dok. br. 51).

[73] Skraćenica od Projector Infantry Antitank (ručni reaktivni bacač).

[54] Redakcija skicu ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 22/11.

[25] Pošto je izveštaj pisan po karti 1:25.000 (italijansko izdanje) redakcija se u pogledu kota koje se ne nalaze na karti 1:100.000 (izdanje G. I. JA, 1948) orijentisala prema bližim objektima. Kota S13 nalazi se 500 m severozapadno od Trnova.

18. SNOUB »Bazoviška« je zauzela položaje na Kolku sa zadatkom da vrši obezbeđenje prema Colu, Idriji i Crnom Vrhu.
20. brigada d'Assalto Garibaldi »Trieste« sa 2 svoja bataljona i bataljonom »Mazzini«[26] je zaposela položaje na Predmeji i Otlici sa zadatkom da vrši obezbeđenje prema Ajdovščini.
Stab XXX divizije je za vreme borbe bio u Rijavcima a ostale ustanove divizije nalazile su se na Predmeji. Komandno mesto Štaba divizije bilo je kod Volčiča, levo od druma Nemci — Trnovo.

3. *SNOUB »Ivan Gradnik«* je sa dva bataljona zaposela položaje na Stanjelu i Skabrijalu.[27] (3. bataljon ove brigade nije učestvovao u akciji, bio je u ekonomskoj akciji u Vipavskoj dolini).

Bataljon 7. *SNOUB »Fr. Prešeren«* koji je bio pod komandom 3. SNOUB jednom četom je zaposeo položaje u Zagorju a ostalim dvema četama u Sedovecu. Brigada je imala zadatak da vrši osiguranje u pravcu Gorice.

156. brigada »B. Buozzi« je sa dva bataljona zaposela položaje iznad sela Fobca i Grgar a jednim bataljonom u Podlaki sa zadatkom da vrši osiguranje prema Gorici, Prevalu i Sv. Gori.
157. brigada »G. Picelli« je bila sa dva bataljona na Vojskom a jednim bataljonom iznad D. Trebuše sa zadatkom da vrši osiguranje u pravcu neprijateljevih uporišta Idrija i Sv. Lucija.[28]

Stab korpusa se nalazio u Cepovanu.

U Lokvama se nalazila *rezerva* koju je sačinjavao 1 bataljon 17. brigade.

U akciji oko uporišta bio je predviđen spoljni pojas osiguranja — cirkumvalaciona linija i drugi pojas neposredno oko samog uporišta koji služi za blokadu istog i kao polazna baza za napad — intervalaciona linija.

3) Trnovo se po svom položaju nalazi na Trnovskoj planoti, i to na jugozapadnoj ivici Trnovskog gozda, koja se spušta preko Skabrijala i Stanjela na zapad, u okomitu dolinu Soče, a sa severozapadne strane u Cepovansku dolinu. Južno od Tr-

[26] Ovaj bataljon je ranije bio u sastavu 158. brigade »Antonio Gramši« (Gramsci). Vidi dok. br. 11, objašnjenje 13.

[27] Omaška; treba: Sv. Danijel, trig. 554, gde je poseo položaje 1. bataljon, i Sv. Gabrijel, trig. 646, gde je poseo položaje 3. bataljon, dok se 2. bataljon nalazio u Vipavskoj dolini (vidi izveštaj Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 23. januara 1945, AIZDG, k. 226/IV).

[28] Sada: Most na Soči.

nova se plato okomito spušta u Vipavsku dolinu. Apsolutna visina naselja je oko 790 m. U neposrednoj blizini sela, skoro na sve strane, uzdižu se manja uzvišenja, među kojima se nalazi mnogo manjih udolina (vrtača), čija je dubina 10—20 pa i više metara. Zemljište je isključivo kraškog karaktera, čija oštrina je smanjena pašnjacima, grmljem i stablima. Iza linije Nemci — Rijavci je teren pokriven četinarskom šumom koja prema Trnovu prelazi u lisnatu šumu. Na južnoj strani sela proteže se pojas četinarske šume. Deo terena koji se nalazi na severozapadnoj strani od linije Globoko — k. 799 — k. 786 — k. 777 — k. 722" — k. 682 potpuno je otkriven, te je preglednost odlična. S obzirom na pošumljenost terena i njegovu konfiguraciju, kao i na to da su drumovi usečeni, da prolaze između brdašca, i da je teren bogat vrtačama i slepim dolinama, pokret naših jedinica s polaznih položaja za napad moguće je sprovesti u najvećoj tajnosti. Pokreti i koncentracije naših snaga i sredstava u unutrašnjosti oslobođene teritorije izvršeni su tako da je marš naših jedinica izvršen u najvećoj konspiraciji. Pomenuti teren je veoma siromašan te se nije moglo računati da bi naše jedinice mogle s njega crpsti hranu za vreme operacija. S obzirom na ovakav teren, dejstvo naše artiljerije znatno je smanjeno, jer nema dobrih visinskih položaja. Pošto se borba vodila oko bunkera i od zgrade do zgrade u selu, efekat našeg pešadijskog naoružanja bio je smanjen.

4) *Napad je izvršen 19. o. m. u 3,30 časova.* Prvi napad su morala izvršiti jurišna odeljenja bombaša, koja bi iznenadnim prepadom zauzela bunkere 5, 6 i 7, čime bi otvorila brešu u neprijateljevom odbrambenom sistemu. Ovo bi omogućilo pridolazak novih snaga koje bi imale zadatak da što više proširе brešu i zabiju klin što dublje u centar sela. Brzim i efikasnim dejstvom bi se dezorganizovao čitav neprijateljev odbrambeni sistem. Zbog toga se nije moglo računati s podrškom teškog pešadijskog i artiljerijskog naoružanja. Zbog toga su napad otpočeli jurišna odeljenja, mineri, »partopovi« i »piati«.

5) Pošto je vreme napada bilo određeno za 19. 1. 1945, sve okolnosti su bile protiv nas. Drumovi su bili pokriveni snegom, otežana i ograničena je bila prolaznost, temperatura je pala na 10 stepeni ispod nule, hladan oštar vetar, nedovoljna odeća i obuća boraca, nedovoljna ishrana nepovoljno su uticali na operacije. Svih tih okolnosti bio je oslobođen neprijatelj, jer se branio iz utvrđenih tačaka i kuća, dobro snabdeven hra-

" Ove kote se nalaze 500—750 m severozapadno od Trnova.

nom i opremom, te je s te strane bio u prednosti. Zbog toga se od naših boraca tražila maksimalna energija i odlučnost u izvođenju napada s ciljem da se u što kraće vreme uništi neprijateljevo uporište.

III) Odluka

S obzirom na napred izloženu situaciju, Štab korpusa je odlučio da zauzme neprijateljevo uporište u Trnovu, sa osnovnim ciljem da uništi neprijateljevu živu silu u uporištu.
Za napad na samo uporište određena je jedna brigada sa artiljerijom, pratećom četom, baterijom »partopova«, »piatima« i minerskim odeljenjima.
Da bi se direktni napad na samo uporište izvršio neometano bile su određene potrebne snage za šire obezbeđenje protiv svih uporišta iz kojih bi mogla stići neprijateljeva intervencija. Pošto nismo raspolagali artiljerijskim oruđima većeg kalibra, Štab je odlučio da napad izvrši noću, tako da bi u zoru već bio postignut prvi uspeh koji bi poslužio za proširenje napada. Istovremeno su neke jedinice bile zadržane na starim sektorima sa zadatkom da vrše osiguranje naše oslobođene teritorije.

Napad na uporište poveren je XXX diviziji, i to njenoj 19. brigadi »Srečko Kosovel«, iz sledećih razloga:

a) Jer je 19. brigada danas jedna od naših najboljih jedinica, sposobna da izvrši povereni joj zadatak.
b) Jer borci i komandni kadar ove brigade detaljno poznaju zemljište na tom području, pošto su na njemu pružali uspešan otpor neprijatelju za vreme decembarske ofanzive.
c) Jer izrađeni fortifikacijski objekti za osiguranje uporišta po svom ustrojstvu i kvalitetu nisu predstavljali velike prepreke.

IV) Zapovest

Zapovest Štaba korpusa za napad na neprijateljevo uporište Trnovo je pre nekog vremena dostavljena GŠS.[30]
Zapovest Štaba XXX divizije, kojoj je bilo povereno izvršenje napada, dostavlja se u prilogu.[31]

[30] Glavnom štabu NOV i PO Slovenije. Zapovest za napad na Trnovo izdao je Štab 9. korpusa NOVJ već 8. januara 1945. Redakcija zapovest ne objavljuje, jer se zadaci jedinica vide iz zapovesti Štaba 30. NO divizije (vidi dok. br. 48), koja se nalazi u AIZDG, k. 22/11.

[y]- Vidi dok. br. 48.

Pošto je borba za neprijateljevo uporište Trnovo trajala duže vreme, štabovi korpusa i divizije i potčinjeni štabovi izdavali su druga naređenja usmeno, pismeno i radiogramima, a koja su prema taktičkoj situaciji onog momenta bila od manjeg značaja, te ih ne moramo priložiti, a delimično se mogu videti iz tačke 5.

V) Izvršenje

Noću 18./19. o. m. sve jedinice su izvršile predviđene pokrete i zaposele određene položaje.

17. SNOB je, kako je već spomenuto, pre podne 18-tog izvršila pod borbom pokret na položaje koje je držala za vreme akcije na Trnovo.

18. SNOUB je već ranije držala položaje na Kolku.

19. SNOB i Štab divizije su izvršili pokret preko Predmeje na Lokve do sela Nemci, odn. Rijavci.

20. brigada i bataljon »Mazzini« su stazom ispod Čavna stigli na određene položaje na Predmeji.

3. SNOUB i bataljon Prešernove brigade su preko D. Trebuše i Čepovana stigli na sektor Stanjel, Skabrijel, Zagorje, Sedovec. 156. brigada je izvršila pokret sa sektora Ravne[32] preko D. Trebuše, Ćepovana i Sr. Lokoveca[33] na Podlaku i dalje do Grgara i Fobca. 157. brigada je sa dva bataljona izvršila pokret iz D. Trebuše na Vojsko.

Artiljerijski divizioni su iz D. Trebuše krenuli preko Čepovana, Lokva i sela Nemci na svoje položaje.

2. *brigada 1. slovenske divizije* Korpusa narodne odbrane Jugoslavije trebalo je da posedne položaje jednim bataljonom Fobca — Ravne,[34] jednim bataljonom kod Podlešča i jednim bataljonom i štabom brigade u Podlaki i kod zaseoka Madoni. Sve jedinice su posele određene im položaje i postarale se za funkcionisanje veza do 2 časa 19. o. m. Istovremeno su se jedinice međusobno povezale patrolama. Isto tako su bili minirani svi drumovi od strane naših jedinica ispred njihovih položaja tako da se onemogući neprijatelju intervencija oklopnim i motorizovanim sredstvima.

* Odnosi se na Gornje i Spodnje Ravne; sada: Ravne pri Cer knem.

[33] Odnosi se na centar sela Lokoveca, gde se nalaze škola, trgovina i crkva.

[34] Sada: Grgarske Ravne.

Tok operacija bio je ovakav:

19. 1. 1945.

19. SNOB »Srećko Kosovel«. U 3,30 časova ujutro je 1. bataljon pokušao bombašima da uništi bunkere s pravca Nemci — Trnovo, dok je 2. bataljon pokušao da prodre u selo s pravca Sv. Mihaela. Pošto je neprijatelj bio budan, bombaši nisu „ uspeli da zauzmu utvrđene tačke, pa je zbog toga napad bio odbijen. U 7 časova ujutro je napad obnovljen, i to uz podršku artiljerije, te su naši borci uspeli proterati neprijatelja iz bunkera na istočnoj strani sela. Ipak time još ništa nije bilo postignuto, jer su bunkeri bili ispred samih kuća u koje se neprijatelj povukao i iz njih nastavio pružanje otpora. Odmah u početku borbe neprijatelj je iz lakog minobacača izbacio minu koja je pala na minu »partopa«, koja se upalila i eksplodirala. Time je bila uništena skoro kompletna ekipa »partopa«. Neprijatelj je tukao naše jurišne grupe i naše položaje snažnom mitraljeskom vatrom i teškim i lakim minobacačima. Dalja borba promenila se u međusobno puškaranje a koje nije dovelo ni do kakvog rezultata. Posle podne je pogotkom »piata« bio uništen bunker br. 5. U toku poslepodneva su se vremenske prilike pogoršale. Magla je postala gušća a sneg je zasipao naše borce na položajima.

Neprijatelj je pružao veoma snažan otpor, imao je visok moral i rugao nam se. Uveče su se bataljoni skoncentrisali u obližnjim kućama. Odlučeno je bilo da se sledećeg jutra jurišnim odeljenjima izvrši napad u cilju uništenja bunkera 6 i 7, te grupice kuća kod k. 790[35] iz kojih je neprijatelj pružao snažan otpor, jer je ta grupa kuća predstavljala ključ za dalji prodor.

Artiljerija. Prvi divizion je zaposeo položaje: protivtenkovski top desno od druma Nemci — Trnovo na udaljenju oko 350 m od cilja, a brzometni top je zaposeo položaje levo od tog druma. Drugi divizion je poseo položaje levo od druma Rijavci — Trnovo na 250 m od cilja. Zbog mraka i guste magle ciljevi se nisu mogli raspoznati, pa artiljerija u akciji [nije mogla] uspešno da dejstvuje. U to vreme je prvi divizion otvorio brzu vatru te je tukao severni deo sela, a drugi divizion je otvorio brzu vatru na jugoistočni deo sela.

Bunker kod crkve je pogođen iz protivtenkovskog topa, te su vojnici pobegli iz njega, a brzometni top je tukao crkveni toranj. Topovi drugog diviziona su kao glavni cilj imali bunkere br. 6 i 7 pred ulazom u selo na drumu od Rijavaca. Oba bunkera su uništena.

[35] Ova kota se nalazi na istočnoj ivici sela Trnovo.

Zbog pada guste magle, koja je sakrila ciljeve, artiljerija je morala da prestane sa gađanjem. U 14 časova, pre početka našeg ponovnog napada, svi topovi su stupili u dejstvo. Tukli su ciljeve 10 minuta, a zatim su se slomile obe udarne igle brzometnih topova te opruga na osovini protivtenkovskog topa. Pokvareni brzometni topovi i protivtenkovski top smo morali povući prema Čepovanu.

Za protivtenkovski top koji je preostao imali smo još 14 granata, te je ovaj top u toku poslepodneva počeo da dejstvuje i pogodio je još 2 bunkera, tako da je artiljerija u toku borbe ukupno pogodila 5 bunkera i neutralisala toranj crkve. Artiljerija je u borbi imala samo 1 ranjenog a utrošila je 80 granata za PT top 47/32 i 470 granata za brzometne topove.

3. SNOUB »Ivan Gradnik« i bataljon 7. *SNOUB* su zaposeli određene položaje i minirali drumove Kromberk — Ravnica i Preval — Ravnica na 5 mesta sa 20 drvenih mina.

Do 16 časova na tom sektoru neprijatelj nije ispoljio nikakvu aktivnost. Oko 16 časova je iz Solkana preko Prevala prema Sedovcu krenula neprijateljeva auto-kolona sa oko 6 vozila, ali se zbog guste magle nije moglo utvrditi da li među njima ima i po koji tenk.[34] U blizini raskrsnice puteva Preval — Čepovan i Preval — Sedovec kamioni su naišli na naše minsko polje te su 2 odletela u vazduh. Kad se čulo jaukanje ranjenika u kamionima, napao ih je bataljon Gradnikove brigade sa Stanjela.[37] U 17 časova je stigao bataljon Gradnikove brigade iz Vipavske doline, kuda je pre nekog vremena bio upućen radi nabavke hrane. Ceo bataljon je bio smešten u Sedovecu kao rezerva brigade, jer je zbog marša bio umoran. Četa bataljona 7. SNOUB bila je iz Sedoveca upućena u sastav svog bataljona u Zagorje.

Na položajima ostalih jedinica nisu vođene nikakve borbe s neprijateljem.

20. 1. 1945.

19. SNOB »Srećko Kosovel«. U toku noći neprijatelj je uspeo da ponovo zauzme bunkere 6 i 7, koje je dan ranije zauzeo 1. bataljon. U 4,30 časova je ponovo otpočeo naš napad jurišnim odeljenjima, podržan »partopovima« i »piatima«. Oko 5 časova je punim pogotkom »piata« bio srušen bunker br. 6, koji

[36] Ove neprijateljeve snage su bile, verovatno, iz sastava divizije 10. flotile »MAS« (AIZDG, k. 238/1).

[37] Napad na kamione je izvršio 3. bataljon, koji se nalazio na položajima Sv. Gabrijel (vidi izveštaj štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 23. januara 1945. AIZDG, k. 226/IV).

je naša grupa bombaša zauzela na juriš. Leva kolona 1. bataljona uspela je da uništi bunker br. 7 i da zauzme kuće u istočnom delu sela. Prodorom naših boraca na raskrsnicu puteva Nemci — Trnovo — Voglarji opao je moral Italijana, pa su pobegli i iz bunkera br. 4. Do 15 časova su bili uništeni svi bunkeri i zauzete zgrade u istočnom delu sela. Neprijatelj se skoncentrisao u kućama oko crkve, u zgradi parohije i u grupi kuća južno od druma u pravcu Ravnice, jer su Italijani pružali snažan otpor iz gostione koja se nalazi preko druma ispred zgrade opštine. 2. bataljon je uspeo uništiti bunker br. 11, iz koga se neprijatelj povukao u obližnje kuće te iz njih pružao snažan otpor. U toku dana je iz rezerve uveden u borbu 3. bataljon. Vod ovog bataljona je prethodnog dana uspeo da uništi bunker br. 1 kod k. 813. Zbog brisanog prostora bilo je napredovanje bataljona zaustavljeno. Zbog nedostatka »partopova« i »piata« na sektoru 2. bataljona nije se mogla uništiti grupa kuća iz kojih je neprijatelj pružao otpor. Bataljon je u prvom mraku pokušao da izvrši napad, ali je bio odbijen. Zbog toga je glavni napad preduzet 1. bataljonom sa istočne strane. Zbog snažnog pritiska ovog bataljona, u toku večeri Italijani su napustili bunkere br. 8, 9 i 12 i svu odbranu skoncentrisali u zgradi južno od zgrade opštine i u grupi kuća između bunkera 10, 11 i 12. U 24 časa bio je uništen i poslednji bunker, br. 10, te se neprijatelj, uz velike gubitke, skoncentrisao po kućama.

3. SNOUB »Ivan Gradnik« i bataljon 7. *SNOUB.* Noću 19/20. o. m. je četa Gradnikove brigade napala oštećene kamione koje su Italijani opravljali.

U 7 časova 20. o. m. su preko prvog minskog polja stigla 3 tenka i 2 kamiona sa 100 ljudi do Dola, te su produžili nastupanje drumom do Sedoveca. Bataljon 7. SNOUB stupio je s njima u borbu te ih prinudio da se povuku, a tenkovi su nastavili sa gađanjem naših položaja. U toku borbe bio je od naše mine uništen 1 neprijateljev kamion. Zatim je neprijatelj snažnom topovskom i minobacačkom vatrom iz Kromberka, Solkana i Prevala obasipao položaje bataljona Gradnikove brigade iznad Sv. Gabrijela, a zatim je s tih pravaca počela da nastupa neprijateljeva kolona od 400 ljudi prema našim položajima. Bataljon se povukao sa Sv. Gabrijela i zaposeo nove položaje iznad Ravnice i Pri Peči. Kad je neprijatelj počeo da nastupa preko vrha prema Ravnici, naši su ga odbacili. Istovremeno je naš teški minobacač tukao neprijateljeve tenkove i pešadiju na drumu između Dola i Sedoveca, koji su se rasturili na sve strane. Nakon toga su se tenkovi povukli. Od 12 časova dalje nije bilo kakvih većih sukoba. Naše jedinice su se nalazile na položajima Zagorje — Sedovec — Pri Peči — Sv. Danijel.

Nakon toga se ustanovilo da je kolona koja je u toku dana nastupala brojila 700 neprijateljevih vojnika, uglavnom Italijana, te da su nadirali u tri kolone: 1 kolona od 200 ljudi prema Sv. Katerini, druga kolona od 400 ljudi prema Sv. Gabrijelu i treća kolona od 100 ljudi prema Sedovecu. Noću 20/21. o. m. je 200 od tih vojnika ostalo na Sv. Gabrijelu.[38]

Zbog borbi koje je tog dana vodila Gradnikova brigada bio je bataljon koji se nalazio u rezervi na Lokvama prebačen u selo Nemci, gde bi se, prema potrebi, mogao lakše upotrebiti ako bi neprijatelj pokušao da nadire s pravca Gorice. *Ostale jedinice tog dana nisu vodile borbe.*

21. 1. 1945.

19. SNOB »Srećko Kosovel«. Rano ujutro bio je primljen izveštaj da se neprijatelj nalazi u Krnici i da nadire odande prema Rijavcima i Trnovu. 3. bataljon ove brigade bio je odmah upućen prema Rijavcima da barem privremeno zaustavi neprijatelja. Ostali deo brigade je dobio zadatak da za najkraće vreme uništi poslednja neprijateljeva uporišta — poslednje dve zgrade desno od bunkera br. 11.

U 5 časova je 1. bataljon ove brigade uspeo da uništi zgradu parohije te da se svom snagom baci na poslednje neprijateljevo uporište — pretposlednju zgradu desno od bunkera br. 11 iz koje je neprijatelj pružao očajnički otpor. Naše jedinice su nastavile s napadom i u 7 časova bilo je uništeno poslednje otporno gnezdo. Bataljoni 19. brigade su pristupili skupljanju plena. A u to vreme je neprijatelj koji je nadirao s pravca Rijavaca otvorio snažnu vatru na naše jedinice u selu, zbog čega je brigada dobila naređenje da se odmah pod borbom povuče prema Voglarjima: 1. bataljon se povlačio drumom prema groblju i dalje prema Voglarjima, 2. bataljon je sa zapadne strane zaobišao selo i prešao preko druma Trnovo — Ravnica te zauzeo k. 813, odakle je štitio povlačenje 1. bataljona. Do 12 časova su 1. i 2. bataljon ove brigade bili skoncentrisani na Lokvama, a 3. bataljon kod sela Nemci.

O nastaloj situaciji posle dolaska Nemaca na Krnicu bila je odmah obaveštena i 3. SNOUB »Ivan Gradnik«.

U svim ovim borbama je 19. SNOB imala 14 mrtvih i 24 ranjena. Ekipa »partopova« imala je 2 mrtva i 8 ranjenih.

17. SNOB »Simon Gregorčič«. Kolona Nemaca, koja je verovatno krenula iz Šempasa preko Vitovlja, noću 20/21. pojavila se na ivici Trnovskog gozda kod Krnice. Do sada nam još nije

[a] O snagama koje je neprijatelj angažovao u cilju deblokacije Trnova vidi dok. br. 137.

poznato kako je ta kolona došla, jer su položaji za odbranu na tom sektoru bili povoljni. Verovatno je da je brigada osmatranje vršila veoma aljkavo, te da je zbog toga bila iznenađena. Pošto su se Nemci pojavili na Krnici u 1 čas, te su položaji 17. brigade bili probijeni, situacija je postala veoma ozbiljna. Odmah je bataljon 17. brigade, koji se nalazio u rezervi u selu Nemci, bio upućen prema Krnici sa zadatkom da zadrži dalje nastupanje nemačke kolone. Oko 3 časa je situacija postala veoma ozbiljna, jer se nemačka kolona bližila raskršću puteva Krnica — Trnovo — Nemci (k. 875).[39] Oko 6 časova je neprijatelj uspeo slomiti otpor jedinica 17. brigade te je brzo nadirao levo od druma Rijavci — Trnovo. I 3. bataljon 18. brigade bio je upućen iz Trnova prema Rijavcima sa zadatkom da zaustavi nastupanje neprijatelja. Čete koje su se nalazile kod Sv. Mihaela bile su povučene prema Rijavcima. Ali neprijatelj je nezadrživo nadirao prema Trnovu, te je zbog toga 17. brigada dobila zadatak da se skoncentriše na Maloj lažni. U ovim borbama je 17. brigada imala sledeće gubitke: 2 mrtva, 8 ranjenih, 22 nestala, 11 dezertera.

U ovim borbama bio je ukupno u XXX diviziji izgubljen sledeći materijal: mitraljez »šarac«, 3 puškomitraljeza »breda« i 5 pušaka. Smatramo da je sve to izgubljeno naoružanje kod nestalih drugova. U borbi je uništen i 1 »partop«.[J0]

3. SNOUB »Ivan Gradnik«. Noću 20/21. o. m. su 3 čete ove brigade izvršile napad na neprijatelja koji je držao položaje na Sv. Gabrijelu. Iako su naši stigli do na 20 m od neprijateljevih zaklona, te su više puta jurišali vodeći borbu puna 3 časa, nisu uspeli proterati neprijatelja s posednutih položaja. Samo ovom prilikom imali smo 4 mrtva i 8 ranjenih. U 6 časova ujutro brigada je bila obaveštena o situaciji na sektoru Krnica — Trnovo, te je dobila zadatak da se u slučaju nemačkog pritiska s Trnova prebaci prema Podgozdu. Na osnovu ovakve situacije bio je bataljon sa Sv. Gabrijela povučen severno od druma Trnovo — Ravnica a ostale jedinice su ostale na svojim starim položajima isto tako severno od ovog druma (Zagorje — Sedovec).

U 5,30 časova je kolona od 4 tenka i oko 150 neprijateljevih vojnika nadirala drumom Preval — Sedovec. Oko 7 časova je neprijatelj snažnom vatrom iz tenkova tukao položaje bata-

" Ova kota se nalazi 2,5 km jugoistočno od Trnova, na raskrsnici puteva.

* O napadu na neprijateljevo uporište u Trnovu i borbama jedinica 30. NO divizije protiv neprijateljevih snaga koje su intervenisale postoji izveštaj štaba divizije od 22. januara i relacija Štaba divizije od 24. januara 1945 (AIZDG, k. 226/1). Redakcija ih ne objavljuje, jer ne iznose ništa bitno novo.

ljona Prešernove brigade koji se nalazio na položajima iznad Zagorja. Ovom prilikom je bataljon imao 3 ranjena, te je bila uništena 1 PT puška i 1 puškomitraljez.

Udarna četa XXXI divizije je iz Čepovana sa dva voda stigla u Podgozd a s jednim vodom u Voglarje. Vod čete u Voglarjima je po dolasku 1. bataljona 3. brigade sa Sv. Gabrijela u Voglarje morao otići u sastav čete. Pozadi ove kolone nadiralo je i nekoliko kamiona. Tenkovi i minobacači su snažno tukli naše položaje, zbog čega su naše jedinice imale prilične gubitke. Usled neprijateljeve vatre iz teškog minobacača sa Sv. Gabrijela i Prevala bili su uništeni i napred pomenuti PT puška i puškomitraljez. Od naše protivtenkovske puške bio je oštećen 1 neprijateljev tenk. Posada je tenk napustila a ostali tenkovi su se povukli prema Dolu.

Oko 12 časova je iz Vratca[41] preko Ravnice nadirala prema Sedovecu neprijateljeva kolona nepoznate jačine, a istovremeno je i iz Trnova prema Sedovecu nadirala kolona od 100 ljudi. Udarna četa je bila upućena da iznenadnim napadom zaustavi neprijateljevoi kolonu koja je nadirala od Ravnice. Pre no što je Udarna četa stigla na položaje, ova kolona je napala 3. bataljon u bok, pa se ovaj zbog toga morao nešto povući. 3. bataljon i Udarna četa su poseli položaje ispod Podgozda. Bataljon na Voglarjima dobio je zadatak da napadne neprijateljevu kolonu koja je iz Trnova išla prema Sedovecu, ali i taj bataljon je bio napadnut od neprijatelja nepoznate jačine, koji je uspeo stići do Voglarja negde između Trnova i sela Nemci. Bataljon se povukao na dominantne položaje iznad sela, odakle je vodio borbu s tom kolonom. Ova neprijateljeva kolona, koja je bila desna pobočnica glavnine koja se kretala drumom prema Ravnici, udarila je u bok Udarnoj četi, ali je bila, uz gubitke, odbijena. Pokušaji neprijatelja da s pravca Gorice prodre prema Sedovecu bili su svaki put odbijeni. Pošto je postojala mogućnost da neprijatelj stigne u Zavrh, a kako selo Nemci nije bilo posednuto, onamo je bila upućena Udarna četa. Zatim su se onamo prebacili i Štab brigade i komora.

U svim ovim borbama su jedinice XXXI divizije imale 13 mrtvih, 36 ranjenih i izgubile 2 puškomitraljeza »bren« i 7 italijanskih pušaka. Iste jedinice su neprijatelju nanele gubitke od 54 mrtva i 70 ranjenih. Uništen je 1 kamion i zaplenjeni su 2 automata, 2 italijanske puške, 1.000 metaka »mauzer« i 320 me-

" Na karti nisu pronađena. Verovatno se odnosi na prevoj kod k. 408, 1 km jugozapadno od Ravnice.

taka za puškomitraljez »breda«. Oštećena su 2 tenka i 3 kamiona.[42]

Jedinice XXX divizije su nanele neprijatelju sledeće gubitke: 53 mrtva — pronađena na terenu, 42 izgorela u jednoj kući, ukupno 95 mrtvih, 4 ranjena i 50 zarobljenih . . . Tačni podaci ne mogu se dati, jer su naše jedinice zbog intervencije morale napustiti uporište, a verovatno je da ih je bilo više.

Prema izjavi komandanta nemačke kolone koja je nadirala iz Gorice, u uporištu Trnovo je bilo 250 vojnika fašističkog bataljona »Fulmine«. Od tog broja on je pronašao 39 živih i 7 ranjenih, od kojih su 3 umrla na putu. Iz toga se zaključuje da je bataljon »Fulmine« imao 207 vojnika izbačenih iz stroja, koje ćemo mi u ovoj relaciji tretirati kao poginule.

Istog dana u 15 časova neprijatelj je napustio uporište Trnovo, pa se ova kolona vratila preko Ravnice prema Gorici.

Po odlasku neprijatelja iz Trnova naše jedinice su zaposele sledeće položaje:

3. SNOUB »Ivan Gradnik«: Podgozd — Voglarji — Sedovec. Bataljon Prešernove brigade i Udarna četa su otišli na sektor Cerkljansko.

17. SNOB »Simon Gregorčič: Rijavci.

18.SNOUB »Bazoviška«: Škratelj.[43]

19. SNOB »Srećko Kosovel«: Trnovo.

20. brigada »Garibaldi d'Assalto Triestina«: Otlica.

Štab XXX divizije: Predmeja.

V) Rekapitulacija gubitaka

A) Naši gubici:

U ljudstvu:

	3.b.7. br. »IC«[44]	19.br.	17.br.	Ekipa »partopa«	Art.	Ukup.
mrtvih	13	14	2	2	—	31
ranjenih	36	24	8	8	1	77
nestalih	_	_	22	—	—	22

Ö borbama 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« postoji relacija Štaba brigade od 23. januara (AIZDG, k. 226/IV), a o borbama 2. bataljona 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« izveštaj Štaba brigade od 23. januara 1945 (AIZDG, k. 280 a/III). Redakcija relaciju i izveštaj ne objavljuje, jer ne iznose ništa bitno novo. Jedinice italijanske divizije »Garibaldi Natizone« (Natisone) posele su položaje prema zapovesti i za to vreme nisu vodile borbe, sem što je 20. januara 1945. oko 16 časova neprijatelj otvorio mitraljesku vatru na položaje 156. brigade »Bruno Buoci« (Buozzi) kod Britofa, na koju je takođe odgovoreno mitraljeskom vatrom, pa je neprijatelj ućutkan. U ovom vatrenom prepadu brigada nije imala gubitaka (vidi izveštaj Štaba divizije »Garibaldi Natizone« od 27. januara 1945, AIZDG, k. 226 a/I).

[41] Naziv usamljene kuće, 3,5 km severoistočno od Ajdovščine. Na karti nije obeležena.

[44] Omaška; treba: 2. bataljon 7. brigade »France Prešeren«.

dezertera	—	—	11			II
Ukupno izbačeno iz stroja:	49	38	43	10	1	141

U materijalu:

Uništeno:

1 »partop«

1 puškomitraljez

1 protivtenkovska puška.

Izgubljeno:

2 puškomitraljeza »bren«

1 puškomitraljez »šarac«

3 puškomitraljeza »breda«

12 pušaka.

Među poginulima se nalaze: šef obaveštajnog centra XXX divizije/[5] komandant 3. bataljona 19. SNOB[44] i komandir ekipe »partopa«,[4]'

Među ranjenima se nalazi i politkomesar XXX divizije drug Janko Rudolf. Interesantno je da se zabeleži da je 1. bataljon 19. SNOB »Srečko Kosovel«, koji je skoro sam uništio uporište, imao najmanje gubitaka: 1 mrtvog i 6 ranjenih. 2. bataljon iste brigade imao je znatno veće gubitke. Uzrok što smo pri uništenju uporišta imali znatno veće gubitke no što smo očekivali leži u tome što podaci o utvrđenjima i jačini neprijatelja nisu bili sasvim tačni. Od jedinica 19. brigade najviše je gubitaka imao 3. bataljon, koji je kod Rijavaca pokušao da zadrži nemačku kolonu koja je nadirala prema Trnovu.
Velike gubitke je imala 17. brigada, naročito u nestalima i dezerterima, iako nije vodila jače borbe s neprijateljem.
Gradnikova i bataljon Prešernove brigade imali su osetne gugubitke zbog toga što je njihove položaje neprijatelj tukao iz većeg broja topova, teških minobacača i tenkova. Računa se da je na položaje Gradnikove brigade palo preko 1000 topovskih granata i mina iz teškog minobacača.

B) Gubici neprijatelja:

U ljudstvu:

mrtvih:	261
ranjenih:	74 ...
Ukupno izbačeno iz stroja:	335

[45] Drago Mešnik Mihajlo
[46] Emil Fakin
[47] Redakcija nije mogla utvrditi komandirovo ime i prezime.

U materijalu:

Uništeno:	Oštećeno:
12 vel. bunkera	2 tenka
12 mal. bunkera	3 kamiona
1 kamion	skoro sve utvrđene kuće

Zaplenjeno:

1 teški minobacač 81 mm
2 laka minobacača 45 mm
1 mitraljez »breda«
3 puškomitraljeza »breda«
9 automata
26 pušaka
1 radio-stanica
4 pištolja
1 troosovni kamion
2 postolja za mitraljeze
1 telefonski aparat
80 ćebadi
30 šatorskih krila
80 odela

veća količina municije
veća količina hrane

Najviše gubitaka u ljudstvu i materijalu su nanele neprijatelju jedinice 19. brigade u samom uporištu Trnovo. Osetne gubitke su neprijatelju nanele i jedinice 3. SNOUB.
U samom uporištu je bilo mrtvih, izgorelih, zarobljenih i ranjenih 207 neprijateljevih vojnika, čime je fašistički bataljon »Fulmine« praktično uništen.

VI) Kritički osvrt na operacije

a) Za vreme ove akcije se desilo da neke naše jedinice, odn. njihovi štabovi (primer 17. SNOB) nisu shvatili značaj dobijenog zadatka. Dogodio se slučaj da se na njihovom sektoru na Krnici pojavio neprijatelj bez prethodne borbe. Položaji koje je morala držati ova brigada u taktičnom pogledu su toliko dobri da ih je moguće manjim snagama duže vremena braniti uspešno i naneti neprijatelju osetne gubitke, jer je ovaj prinuđen da se pod vatrom našeg oružja kreće jedino lošim stazama koje strmo vode prema našim položajima. Iz toga se može zaključiti da štab ove

jedinice ne zna iskoristiti povoljne prilike za uništenje neprijatelja ili barem za razbijanje istog.

b) Može se primetiti da u pripremi ove akcije obaveštajna služba nije u potpunosti izvršila svoj zadatak. Na raspolaganju su bili podaci da se u uporištu Trnovo nalazi 12 neprijateljevih bunkera i fašistički bataljon »Fulmine«, koji broji do 200 vojnika. U uporištu, pak, bilo je 12 velikih i isto tako 12 manjih bunkera, koje su naše jedinice morale uništiti. Osim toga, za odbranu su bile podešene i zgrade a u uporištu se nalazilo oko 250 vojnika.

c) Prateća četa se pokazala veoma slabo, jer nije uopšte mogla da upravi snop u cilj. Da ne bi beskorisno trošili municiju, bili su povučeni s položaja.

d) Posluge oruđa »piat« nisu bile dobro obučene. Desilo se da ovo oružje sa odstojanja od 50 m nije pogodilo cilj ni sa 10 ispaljenih mina, iako je uspeh akcije na uporište uglavnom ovisan baš od tog oružja.

e) Za akciju su umesto minera stručnjaka bili upotrebljeni obični borci, koji uz najbolju volju nisu mogli da zamene stručno osposobljene i praktično izvežbane minere.

f) Borci 19. brigade noću nisu napadali onako odlučno i neustrašivo kao danju. U slučaju kad se ne raspolaže artiljerijom ili kad je njena upotreba ograničena najpotrebnije je da odeljenja bombaša, minerske grupe i »piati« iskoriste noć te da budu ove grupe smelije, odlučnije i hrabrije nego danju.

g) U izvesnim momentima komandni kadar nije pokazao dovoljno inicijative i snalažljivosti. Kad su se pojavile nemaćke kolone na Krnici, nastala je pometnja te se osetila nekakva dezorganizovanost, umesto da niži štabovi inicijativno i odlučno izdaju naređenje za zaposedanje položaja. Više puta niži štabovi nisu bili sposobni postaviti zadatke svojim jedinicama, već su čekali da ove prime odozgo.

Ali pored ovih slabih strana koje su se pojavile za vreme akcije, možemo utvrditi i dobre strane naših jedinica.

a) Istrajnost naših boraca do maksimuma. Borba je bila dugačka i vršila se u zimsko doba, kada je padao sneg i duvao vetar, po terenu nadmorske visine od 800 metara, a borci su bili slabo odeveni i sa slabom ishranom.

b) Sposobnost naših da reše poverene im zadatke bez velikih gubitaka. Upornost kojom je uporište napadala 19. brigada bila je primerna. Osim toga, 1. bataljon ove brigade je pokazao veliku umešnost u korištenju terena, te je, s neznatnim žrtvama, skoro sam uništio uporište.

VII) Naša i neprijateljeva taktika

U neprijateljcvoj taktici primećeno je sledeće:

a) Za vreme borbi neprijatelj je pružao veoma snažan otpor te se branio iz svakog bunkera i svake kuće. Nakon gubitaka nekih fortifikacijskih objekata izvršio je protivnapade u kojima je ponekad imao uspeha. Neki bunkeri su noću 19/20. o. m. više puta prelazili iz ruke u ruku. Nakon napuštanja bunkera neprijatelj je pružao veoma snažan otpor iz svake kuće te se očajnički branio. Pred završetkom borbe neprijatelj je bio skoncentrisan u južnom delu centra sela. Uzrok što se onako očajnički branio je u tome što je očekivao intervenciju koja bi ga spasla. Sa druge strane, pak, nadao se da će njegova uporna odbrana primorati naše jedinice da prekinu s napadom. S obzirom da je u okolini izvodio užasan teror, on je znao šta ga očekuje. Zbog toga bismo mogli kazati da su to bili glavni razlozi zbog kojih se neprijatelj uporno branio.

b) Napadnutom uporištu je pokušala priteći u pomoć intervencija iz Gorice, koju su uglavnom sačinjavali Italijani. Ova je kolona raspolagala velikim brojem teškog naoružanja, minobacača i topova. Ali i pored toga, ona nije uspela stići u pomoć napadnutom uporištu.

c) Druga intervencija je stigla u pomoć preko Vitovlja stazama do Krnice. Ovu kolonu su sačinjavali Nemci, koji su iskoristili noć i loše vremenske prilike te su time uspeli iznenaditi naše jedinice koje su se na tom području nalazile na obezbeđenju. Ova neprijateljeva kolona je pokazala više odlučnosti i borbenosti nego intervencija koja je pokušala stići preko Ravnice.

Posadu u uporištu Trnovo sačinjavao je fašistički bataljon »Fulmine«, koji je brojio oko 250 vojnika. Brojno stanje bataljona po dolasku u Goricu prilično se smanjilo zbog učestvovanja u borbama protiv naših jedinica na Šentviškoj planoti i pri Slapu,[43] gde je iz tog bataljona bilo izbačeno iz stroja preko 50 vojnika. Zbog loših zdravstvenih prilika, velik broj ovih vojnika je bio upućen u bolnicu. Zbog smanjenja brojnog stanja i zbog straha od našeg napada, vojnici su bili prinuđeni da se nalaze na straži po 4 časa. Bataljon je imao 3 streljačke čete (3. četu su sačinjavali francuski dobrovoljci s područja Savoje i južne Provanse). Četvrta četa je bila mitraljeska te je imala 3 voda sa ukupno 9 teških mitraljeza. Bataljon je u svom sastavu imao i vod teških minobacača u kome su bila 3—4 mi-

[48] Sada: Slap ob Idrijci.

nobacača. Za održavanje veze sa pretpostavljenim štabom (10. flotila »MAS«) bataljonu je pridodata 1 primopredajna radio--stanica model 39. U bataljonu je bilo 7 oficira i 1 »alijevo ufičale« (allievo ufficiale[49]). Selo je bilo utvrđeno sa 12 velikih bunkera izrađenih od kamena, drveta i zemlje. Iznutra su bunkeri bili dobro obloženi daskama a u bunkeru je bila i peć. Bunkeri su bili dobro raspoređeni tako da su pod svojom vatrom držali čitav predteren. Za dopunu odbrambenog sistema su isto tako bile korištene sve kuće na periferiji sela. Time su bili neutralisani svi mrtvi uglovi koji se nisu mogli tući iz bunkera. Oko uporišta nalazila se žičana prepreka, što se može videti iz priložene skice. Pošto je računao da se borba neće voditi tako dugo, to je neprijatelj nemilice trošio municiju tako je kasnije bio prinuđen da njen utrošak ograniči. Svi bunkeri su bili međusobno povezani vatrom tako da zauzimanje jednog bunkera nije uslovljavalo pad drugog. U izvesnoj meri je nejasno zašto su prerano napustili fortifikacijske objekte i grupisali snage oko centra sela. To je neprijatelj izvršio verovatno zbog toga da mu snage ne bi bile suviše razvučene na širokom frontu, a osim toga je imao i osetne gubitke, te je mislio da će koncentracijom žive sile na uskom prostoru moći da pruži jači i snažniji otpor.

Ovaka upornost neprijatelja ne može se pripisivati savesnosti i odanosti idealima za koje se bori. ..

V. d. komandanta korpusa potpukovnik drug Borštnar Jože je lično obišao jedinice na položajima i na licu mesta potčinjenim štabovima izdao konkretna uputstva, te je time podigao borbenost i odlučnost jedinica.

Potpukovnik drug Vasja[50] bio je duže vremena prisutan u borbama oko uporišta Trnovo. Štab korpusa je neposredno rukovodio svim operacijama.

Neposrednu kontrolu nad borbom oko uporišta vršio je Štab XXX divizije.

Za slučaj da bi se neprijatelj održao u Trnovu bio je pripremljen plan da se ponovo napadne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba potpukovnik: A. Jakopič[51]

Šef odseka poručnik: M. Raičević"

M. P.

" oficir — pitomac

[a] Jože Klanjšek Vasja. On je tada bio u Štabu 9. korpusa NOVJ, na raspoloženju, a 28. januara 1945. postavljen je za zamenika komandanta ovog korpusa. Narodni heroj. Umro 17. septembra 1965. godine.

[51] Albert Jakopič Kajtimir

" Mitar Raičević

Prilozi:

1. Plan uporišta Trnovo, raspored naših jedinica i tok borbi oko samog uporišta.
2. Tok borbi oko uporišta s [neprijateljevim] intervencijama.[53]
3. Zapovest Štaba XXX divizije za napad.

BR. 61

RELACIJA ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 26. JANUARA. 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU DOLENJSKE TOPLICE — VAVTA VAS'

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK, BR. 26

Položaj, 26. I 1945.

Relacija o borbama od 23. I do
24. I 1945. na sektoru
Toplice[2] — Vavta Vas.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativnom odeljenju)

I) PROCENA SITUACIJE:

Neprijatelj koji je na sektoru Suhe krajine u vremenu od 19. I do 23. I 1945. bio veoma aktivan, ali je tu doživeo potpun neuspeh od strane naših jedinica koje su ga razbile,[3] u danima 23. i 24. I 1945. pojačao je svoju aktivnost na sektoru Toplice — Vavta Vas. Ove jedinice su u stvari imale zadatak da svojom aktivnošću bočno osiguraju prolaženje svojih snaga drumom Novo Mesto — Trebnje. Ukupna jačina procenjuje se na oko 600 do 700 be-ga i Nemaca. Neprijatelj je još raspolagao sa 4 do 5 topova, 3 tenka manje tonaže i nekoliko automobila/

[53] Ovaj prilog redakcija nije pronašla.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 26/111. Broj delovodnika ' dopisan je mastiljavom olovkom.

[1] Odnosi se na Dolenjske Toplice.

[1] Podrobnije o borbama u Suhoj krajini vidi dok. br. 50 i 125.

[4] O angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 50, objašnjenje 20.

Pošto je neprijatelj bio proteran sa sektora Suhe krajine, na ovaj sektor se prebacila i V brigada.[5] Ovde su, pak, bile već IV i XV [brigada] i Dolenjski odred.
Zemljište je brdovito, obraslo šumom, ali je ipak, zbog zimskog perioda i zavejanosti terena, ovaj prilično pregledan a sneg otežava pokrete i manevar na njemu.

II) ODLUKA:

U vezi sa iznetom situacijom, štab VII korpusa je izdao zadatak i naređenja IV i XV brigadi da napadnu neprijatelja u Vavtoj Vasi, Rumanjoj Vasi i Gradišću, da bi se neprijatelj proterao i sa ovog sektora.

III) ZAPOVEST:

Pismena naređenja nisu izdavana, već samo brza usmena naređenja. Naređenja su sadržavala sve potrebne podatke da bi se postavljeni zadatak što uspešnije izvršio. Kod XV i IV brigade su, zajedno sa zam. komandanta XV divizije, izradili kratak plan za napad na neprijatelja i izdali potrebna naređenja.

IV) IZVRŠENJE:

XV brigada je 20. I 1945. oko 9 časova dobila telefonsko naređenje od štaba VII korpusa da sa dva bataljona odmah krene[6] na sektor Rumanja Vas — Vavta Vas — Jurka Vas i da na tom sektoru napadne neprijatelja. Noću 20/21. I je I bataljon stalno uznemiravao neprijatelja u Vavtoj Vasi. Napad je produžen i 21. I. Konačno je I bataljon zaposeo položaje iznad druma između Jurke [Vasi] i Vavte Vasi. Te položaje je držao sve do 24. I 1945. Pred veče je na položaje I bataljona stigao još II bataljon sa zadatkom da osigurava i desni bok jedinica XV brigade
Ujutro 22. I je drumom iz Novog Mesta nastupala kolona od 50 ljudi s kolima i zaprežnom stokom, tri tenka, jedan top i jedan minobacač, koji su se kretali prema Jurkoj Vasi. I i III bataljon su napali neprijatelja. Neprijatelj se razbežao a iz svog tenka je otvorio vatru na položaje bataljona. Neprijatelj je imao gubitke u ljudstvu, stoci i materijalu. Zatim je krenula nova kolona od 50 ljudi i 12 kola iz Vavte Vasi drumom prema Novom .Mestu. Brigada je sve do večera tukla kolonu između Vavte [Vasi] i Jurke Vasi. Neprijatelj se probijao pod zaštitom tenkova. Noću su jedinice brigade ponovo napale na Vavtu Vas.

[5] Brigada se 22. januara 1945, posle borbe u rejonu Lašča, povukla u rejon Podhoste (vidi dok. br. 115).
[6] Brigada je tada imala posednute položaje V. Cerovec — Vinja Vas — Podgrad (vidi dok. br. 50).

XV brigada: U jutarnjim časovima je u Jurku Vas stigla iz Novog Mesta grupa od 40 ljudi. Na putu ju je napao I bataljon. Kad je pre podne iz Vavte Vasi jača izvidnička patrola sa dva puškomitraljeza stigla na levo krilo I bataljona, odmah je bila proterana. Pošto je bataljon prebacio svoje snage na ovo krilo, neprijatelj je izbio na ranije položaje bataljona. S neprijateljem su I i II bataljon vodili borbu sve dotle dok neprijatelj nije ponovo napao na levi bok I bataljona. Tada se I bataljon malo povukao. III bataljon je kod sela Potok[7] vodio borbu s neprijateljem jačine 30 ljudi, 1 putnički automobil i 3 kola sa zaprežnom stokom. Neprijatelj je imao mnogo mrtvih i ranjenih, razbijen je putnički automobil i ubijena su 3 konja.

Sopstveni gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, a ü materijalu je izgubljen 1 »bren«.

Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih, 12 ranjenih, a gubici u materijalu: ubijena 3 konja i pokvaren putnički automobil.

IV brigada: Od štaba VII korpusa je brigada 23. I dobila zadatak da s položaja Vinja Vas — Podgrad krene na položaje Podljuben, kuda je stigla oko 13 časova. II bataljon je zaposeo položaje ivicom šume neposredno iznad Vavte Vasi a I bataljon položaje Gor. Mraševo, dok je III bataljon ostao na položajima Vinja Vas.

II bataljon je odmah otpočeo napadati neprijatelja u Vavtoj Vasi, te ga je tukao vatrom i preko cele noći.

24. I 1945:

IV brigada: U 4 časa je i I bataljon zaposeo položaje iznad Vavte Vasi i oko 7 časova otpočeo napadati. U to vreme je, naime, neprijatelj iz Vavte Vasi izvršio ispad prema položajima I bataljona. Istovremeno je II bataljon otvorio vatru na neprijateljevu kolonu koja se kretala iz Vavte Vasi prema Novom Mestu. Ispred same Jurke Vasi je neprijatelj jednom bočnom kolonom krenuo prema položajima I bataljona, gde je jednoj četi ovog bataljona neprimetno stigao u leđa i bok i odsekao je od bataljona. Četa je bila prinuđena da se za nekih 100 metara povuče na nove položaje, ali je pri tom imala prilične gubitke. U to vreme su II i I bataljon, bez odsečene čete, tukli neprijateljevu kolonu koja se kretala prema Novom Mestu. Ovde/SU borbu s neprijateljem vodili takođe jedinice XV bri-

' Sada: Potok pri Gorenji Straži.

gade i Zaštitni bataljon artiljerije, koji su bili na položajima desno od Jurke Vasi u pravcu Potoka. U 14 časova je borba prestala.
Sopstveni gubici: 7 mrtvih, 4 ranjena; izgubljeno: 1 puškomitraljez, 1 ruska protivtenkovska puška, 6 pušaka i 2 ranca municije.
Neprijateljevi gubici: 25 mrtvih, 30 ranjenih, ubijeno 12 konja, oštećen 1 tenk i 1 automobil.
V brigada: Nije došla u dodir s neprijateljem i s njim nije vodila borbe, jer se isti još ranije povukao u uporište.

V) KRITIČKI OSVRT:

Borbe s neprijateljem su i na ovom sektoru završene nepovoljno po neprijatelja. Iako je ovaj imao hranu za 4 dana, povukao se već drugi dan, očito zbog toga što se nije usudio da se upusti u veće borbe s našim jedinicama.
Niži starešinski kadar je pokazao mnogo samoinicijative, a i moral i borbenost boraca bili su na primernoj visini. Borci su pokazali veliku izdržljivost, jer su se morali boriti po visokom snegu i ostajati neprekidno po više dana na položajima bez pravog odmora.
Zbog toga je ova borba još jedan uspeh ka onoj borbi koja je vođena na sektoru Suhe krajine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, pporučnik: Kajfež-

Šef operativnog odseka, poručnik: Miroslav Stepančič

M. P.

' Karei Kajfež

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIC« OD 26. JANUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU PLEŠIVECA'

ŠTAB

I SNOUB »TONE TOMŠIC«

Položaj, dana 26. 1. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

Predmet: *Izveštaj o akciji dana 24. 1. 1945.*

Dana 24. 1. 1945. naše patrole su već u 8 časova ujutro primetile da iz Velenja prema Plešivecu kreće neprijateljeva kolona jačine oko 500 ljudi. Ukoliko smo utvrdili, ova kolona je bila sastavljena od samih Nemaca.[2] Naš 1. bataljon, koji je bio razmešten kod Jesenjaka[3] i Andrića,[4] odmah je prema ovoj koloni uputio jednu četu, jer je u isto vreme patrola javila da iz Velunjskog potoka kreće prema posedu Lambišer već druga kolona. Odmah zatim 1. bataljon je i drugom četom zaposeo položaj grebenom između Metulja[5] i Daniela.' U isto vreme prva kolona je krenula prema položajima 2. čete. Naši borci su pustili Nemce na odstojanje od 5 metara i tek onda otvorili mitraljesku vatru. Neprijateljevi vojnici su bili pijani te su odmah nakon otvaranja vatre od strane naših boraca prešli na juriš i probili položaje naše druge čete kojom je rukovodio zamenik komandanta bataljona. Zbog proboja njenih položaja, 2. četa je bila prinuđena da zauzme nove položaje, i to kod posednika Klančnika, gde je uspostavila vezu s prvom četom. U međuvremenu je treća četa pod rukovodstvom komandanta bataljona prihvatila borbu sa obe neprijateljeve kolone. U to vreme Nemcima je pristiglo pojačanje, i to kroz jarugu koja vodi prema posedniku Jeseničniku,[7] tj. prema položajima 3 čete, koju su Nemci uspeli da odseku od ostalih jedinica,

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/III.

[1] Kolonu su, verovatno, sačinjavali delovi 19. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 52/1 i k. 64/111).

[5] Posed, 7,5 km severno od Velenja.

W i[7] Na karti 1:100.000, izdanje G. A. JA, 1948, nije označen. To su nazivi poseda severoistočno od Plešiveca.

zbog čega je ta četa kasnije pod rukovodstvom komandanta bataljona samostalno vodila borbu, i to do 21 čas naveče. Pošto je ova treća kolona Nemaca bila prilično jaka, borba je postajala sve žešća. Na desnom krilu smo uspostavili vezu sa 1. bataljonom XI brigade, koji je bio raspoređen u pozadini našeg desnog krila. Tako povezani vodili smo borbu do 15,30 časova, dok ovom bataljonu nije ponestalo municije. Zatim ga je smenio 1. bataljon II brigade. U međuvremenu je bila primećena nova kolona koja je pristizala u pomoć već ionako jakim Nemcima. Ova kolona je inače bila manja, jačine oko 60 ljudi, i dolazila je s pravca Rdečnika. Kad je stigla do posednika Jeseničnika, tu je zapalila ambar. Verovatno je imala nameru da spali imanje. Mi smo odmah otvorili na nju vatru i naterali je u panično bekstvo preko čistine još pre no što se mogla spojiti sa ostalim Švabama. Naš treći bataljon, koji je zaposeo položaje između Sv. Ruperta i Jesenjaka, prilikom dodira s neprijateljem takođe je stupio u borbu, ali se tu neprijatelj odmah povukao. Borba je trajala do 1 čas.

3. četa našeg prvog bataljona, koja je vodila borbu samostalno, ostala je u dodiru s neprijateljem do 21 čas, dok Nemci nisu bili prinuđeni na povlačenje, koje su izvršili prema Velenju i Soštanju.

U ovim borbama naročito su se istakli: komandant 1. bataljona drug Požar, njegov zamenik Skočir, komandir 2. čete 1. bataljona drug Milanšek Leon i sve mitraljesci 3. čete.

Gubici neprijatelja još nisu utvrđeni a činjenica je da su veoma visoki. Čim dobijemo podatke, javićemo vam.

Naši gubici:

3 mrtva
3 ranjena

„ „ u materijalu:

1 automat
1 pištolj
1 engleska puška
1 puškomitraljez »bren«.

Utrošili smo municije:

2050 metaka engleskih
310 „ »mauzer«
345 „ italijanskih
14 ručnih bombi.

Opšti zaključak o borbi je taj da smo mi ostali na položaju, dok smo Nemce prinudili na povlačenje. Povlačenje su izvršili u pravcu šoštanja i Velenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[3] Komandant:'

BR. 63

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« OD 26. JANUARA 1945. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA NA SEKTORU MORAVCA I MENINE PLANINE I O STANJU BRIGADE'

ŠTAB
6. SNOUB »SL. SLANDER«

Na položaju, 26. 1. 1945.

OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE

Na položaju

Za vreme prelaska brigade preko Save brigada ie brojila 292 čoveka.- Kad smo bili razmešteni u selu Sp. Slivna,[3] dezertirao je 21 drug. Dana 25. 12. 44. od Operativnog štaba smo dobili naređenje da brigada krene na sektor Gozd zbog nekog specijalnog zadatka.[4] Još istog dana smo imali nameru da pređemo preko glavnog druma, pa smo se sukobili s neprijateljem koji je taj put zatvarao.[5] Jurišem smo proterali zasedu. Kad smo se kretali preko druma, s pravca Št. Vida[6] su stigli oklop-

[8] Politički komesar je bio Ivan Božič Jovo.

' Komandant je bio Anton Plešnik Murat.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/1.

[2] Brigada je prešla Savu noću 23/24. decembra 1944, na putu iz Dolenjske u Štajersku (vidi dok. br. 71).

[3] Spodnja i Zgornja Slivna; sada: Slivna.

[4] Brigada je dobila zadatak da uspostavi vezu sa štabom 4. operativne zone Slovenije i da preuzme odeću, obuću, municiju i eksploziv (vidi dok. br. 71).

[5] U to vreme neprijatelj je preduzeo ofanzivu na području između Savinjske doline — Save i Kamnika (vidi dok. br. 27).

[6] Sada: Sentvid pri Lukovici.

ni automobili. Četa koja se nalazila u zasedi otvorila je snažnu vatru na dolazeća oklopna kola, ali četa nije imala protivtenkovske puške, te je bila proterana. Osim toga, neprijatelj je stigao u pomoć proteranoj neprijateljevoj zasedi i iz Doba, tako da je naša kolona koja je prelazila preko druma bila presečena napola. Preko druma je stiglo 85 drugova sa tri člana štaba brigade, a 186 drugova sa operativnim oficirom brigade ostalo je sa one strane druma.

Pošli smo napred prema određenom mestu, ali kad smo stigli do tuhiniskog druma,[7] ponovo smo naišli na neprijateljevu zasedu. Kako je zaseda bila jaka i na veoma povoljnim položajima, morali smo se povući te smo krenuli na Ržiški vrh.[8] Zbog jake neprijateljeve ofanzive na tom sektoru, a i da bismo uhvatili vezu sa delom brigade koji je ostao na moravškom sektoru, imali smo nameru da se ponovo probijemo preko glavnog druma. Ali smo bili odbijeni. Ponovo smo se povukli na Ržiški vrh, gde smo već istog dana bili napadnuti. U toku noći smo se sa Ržiškog vrha premestili na Veliku Lašnu, odakle smo sledeće večeri prešli tuhinjski drum, koji nije bio posednut, te se razmestili na vrhu Menine.

Deo brigade koji je ostao na moravškom sektoru smestio se, po naređenju Operativnog štaba, kod Sv. Miklavža,[5] odakle je sledećeg dana ponovo pokušao da pređe drum i da uspostavi vezu sa ostalim delom brigade. Ali su bili odbačeni, te su se ponovo povukli na stare položaje. Još istog dana je ovaj deo brigade vodio šestočasovnu borbu s neprijateljevim kolonama. Naveče se priključio II brigadi,'[0] s kojom se zajedno probio preko glavnog druma. Ovaj deo brigade se 31. 12. 44. priključio ostalom delu koji se nalazio na Menini.

Dana 1. 1. 45. bili smo izdani i napadnuti. Nakon jednočasovne borbe morali smo se povući na Kostavsku planinu," odakle smo uveče krenuli u Ravne, gde smo nahranili vojsku i ostali preko noći. Preko dana smo se ponovo povukli u šumu iznad Ravna,[12] gde smo uspostavili vezu sa 11. brigadom. Naveče smo ponovo krenuli u Ravne, gde smo nahranili vojsku, a zatim je brigada, po naređenju Operativnog štaba, krenula

[7] Odnosi se na drum Kamnik — Šmartno v Tuhinju — Motnik — Vransko.

[s] Ka karti nije pronađen. Verovatno je to lokalni naziv brda u rejonu sela Češnjice Kod Blagovice.

' Odnosi se na zaselak Vrh Sv. Miklavža, 11,5 km jugoistočno od Domžala.

[K] Omaška; treba: XI brigadi (vidi dok. br. 64 i 71).

[11] Na karti 1 : 100.000 nije označena, a nalazi se u rejonu planine Sieve (severozapađno od Zgornjeg Tuhinja).

[12] Sada: Ravne pri Šmartnem.

na srednji sektor,[13] gde bi trebalo da obuče i obuje vojsku. Na tom sektoru smo brigadu podelili na dva bataljona. Drugi bataljon je s komandantom Stefanom[14] otišao na sektor Koloveca,[15] gde je već sledećeg dana bio napadnut i delimično razbijen. Pošto je neprijatelj počeo ponovo da pročešljava ovaj sektor, mi smo se sa I bataljonom prebacili na moravski sektor, gde smo još istog dana bili dvaput napadnuti. Naveče smo izvršili pokret na Jablanu, gde smo još istog dana bili napadnuti. Odavde smo se povukli na Vežnicu,[16] gde smo ostali dva dana. Zbog dezertiranja smo se odavde opet morali prebaciti na Ravne, gde smo se nalazili 4 dana. Tu se vojska opet za nuždu nahranila i očistila. Nakon četiri dana premestili smo se na Dolgo Brdo,[17] gde smo se zaustavili 4 dana. Pošto je neprijatelj otpočeo da ovaj sektor kontroliše jakim patrolama, mi smo se premestili na Lipovicu.[18] Zbog neprijateljevih koncentracija u Podšentjuru, prebacili smo se na Stance Laze," gde smo uspostavili vezu sa Operativnim štabom.

Za vreme neprijateljeve ofanzive je

derzertiralo:	192	druga
poginulo:	14	drugova
ranjeno:	8	drugova
sada na licu:	78[20]	drugova.

Prilikom prelaska preko Save 23. 12. 44.

ukupno:	292	druga.

Nakon završenih teških ofanzivnih borbi kod Ćateža, Št. Vida,[21] Kočevja, Občina,[22] brigada je stigla preko Save u veoma kritičnom stanju. Ljudstvo je bilo slabo nahranjeno, obuveno a i odeveno, te nam je već prvi dan posle prelaska Save pobegao 21 drug, koji su verovatno svojevoljno otišli svojim ku-

[13] Brigada je dobila zadatak da dejstvuje na sektoru između Savinjske doline — Save i Kamnika (vidi dok. br. 71).

[14] Ivan Mušić Stefan

" Zamak, 4,5 km jugoistočno od Kamnika.

Zaselak, 6 km zapadno od Zagorja ob Savi.

[17] Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

" Zaselak, 9 km severozapadno od Zagorja ob Savi.

" Zaselak, 8 km severozapadno od Litije.

[20] Redakcija je pronašla sledeće brojno stanje brigade od 25. marta 1945, kada je iznosilo: po spisku 142 čoveka, odsutnih 23, a na licu 119 ljudi, raspoređenih u Štab i štabnu zaštitu, 1, 2. i 3. četu (vidi izveštaj Štaba 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander«, AIZDG, k. 333/1).

[21] Sada: Sentvid pri Stični.

[22] O borbama brigade u Dolenjskoj vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 14, 18, 27, 34, 39, 45, 107 i 114.

čama da se tamo obuku i obuju. Pošto smo otišli na sektor gde je baš u toku bila velika neprijateljeva ofanziva, kao i zbog mladog vojnog i političkog kadra koji je klonuo pred nastalim poteškoćama, pojavila su se masovna dezertiranja, jer su dezertirali politkomesari, pa i pomoćnik politkomesara bataljona. Pošto su se ovi »skrivači« držali uglavnom po selima koja je snažno kontrolisao neprijatelj, te nisu mogli da izdrže, oni su se, na nagovaranje civila, počeli javljati neprijatelju. Prema mišljenju štaba brigade, na taj način se dobrovoljno javilo neprijatelju približno 30% dezertera, a ostali se još sakrivaju, te ih je teško otkriti, jer ih njihova rodbina prikriva,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
Jevšnik Adolf

V. d. komandanta poručnik:
Winter Boris

BR. 64

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 26. JANUARA 1945. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA NA SEKTORU MORAVCA I MENINE PLANINE I O STANJU BRIGADE'

ŠTAB
XI SNOB »MILOŠ ZIDANŠEK«
Na položaju, dana 26. 1.45.

OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE

Noću 22/23. 12. 44. brigada je izvršila pokret preko Save[2] i zaposela položaje Vače — Klenik. Brigada je brojila 328 drugova i drugarica. Na ovim položajima brigada se nalazila 3 dana. Zatim smo izvršili pokret te zaposeli položaje Zg. i Sp. Javoršica. Na novim položajima napao nas je 29. 12. 44. neprijatelj, kojeg smo jurišem odbili.[3] Jednom četom smo pružili pomoć III bat. 6. brigade[4] koji je vodio borbu kod Sv. Miklav-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332 a/I.

[2] Prelazak preko Save je izvršen noću 23/24. decembra 1944. na putu iz Dolenjske u Štajersku (vidi dok. br. 71).

[3] U to vreme neprijatelj je preduzeo ofanzivu na području između Savinjske doline — Save i Kamnika (vidi dok. br. 27).

[4] Vidi dok. br. 63.

ža.[5] Sopstvenih gubitaka u ovim borbama nismo imali. Neprijatelj je imao tri mrtva i 4 ranjena.

Noću 30. 12. 44. brigada je izvršila pokret na novi sektor te zaposela položaje Češnjice v Tuhinju. Na novim položajima smo bili 31. 12. 44. u 5 časova ujutro napadnuti. Tom prilikom je jedan poginuo, 4 su bila ranjena a 20 je nestalo. Brigada se povukla na Meninu planinu, gde smo se nalazili dva dana. Sa ovih položaja pobeglo je mnogo drugova. Dana 2. 1. 45. smo krenuli s Menine [planine] u selo Ravne[6] ispod Menine [planine]. Na ovim položajima je štab brigade primio naređenje da se s čitavom brigadom prebaci na sektor Zg. Savinjske doline. Brigada je još u toku noći izvršila pokret preko druma te se zaustavila u šumi iznad Kranjskog raka. U jutarnjim časovima otpočeo je neprijatelj da nas tuče minobacačkom vatrom, nakon čega smo primetili da prema našim položajima kreću tri neprijateljeve kolone, i to s pravca Črneleca, Menine [planine] i Luča. Brigada se povlačila grebenom prema Lučama te je uveče izvršila pokret preko doline Podvolovljek na položaje kod Planinšeka.[7] Pošto je pomenuti sektor neprijatelj u potpunosti opljačkao te pokupio stoku, bilo je nemoguće nabaviti dovoljno hrane za jedinicu. Zatim je štab brigade naredio da se bataljoni razdvoje, i to: I bataljon se premešta preko Savinje,[8] a II i III bataljon u Gorenjsku sa zadatkom da se borci obuku i odenu te dobro nahrane. Sa II i III bataljonom krenuo je pomoćnik politkomesara brigade. A komandant i politkomesar brigade su sačekali na mestu ugovorenom za sastanak sa Operativnim štabom. Istovremeno je bilo dogovoreno da se na ovo mesto dostavljaju situacijski izveštaji bataljona tako da bi štab mogao izdati naređenje na koji će se sektor brigada kasnije prebaciti.

Dana 7. 1. 45. oba bataljona su krenula s položaja kod Planinšeka preko Kranjskog raka, Menine planine na položaje kod Sv. Primoža.[9] Sledeće večeri su bataljoni prešli preko Bistrice[10] i zaposeli položaje kod Sleva" iznad Bistrice. Tek što smo prešli Bistricu i kretali se kroz sela, bili smo izdani, te je odmah sledećeg dana počeo neprijatelj da traga za nama. Dana 9. 1. 45. oko 11 časova pre podne neprijatelj nas je iznenadio. U ovoj borbi imali smo 9 mrtvih, 18 zarobljenih, 1 ranjenog

[5] Odnosi se na zaselak Vrh Sv. Miklavža, 11,5 km jugoistočno od Domžala.

[6] Sada: Ravne pri Šmartnem.

[7] Posed, 13 km severoistočno od Kamnika.

" Ovaj bataljon se kasnije priključio 1. slovenačkoj NOU brigadi »Tone Tcxmšič« (vidi dok. br. 62 i 71).

' Sada: Crna pri Kamniku.

Odnosi se na rečicu Kamniška Bistrica.

" Zaselak, 6 km severno od Kamnika.

i 5 nestalih. Zatim smo izvršili pokret na položaje na Osredeku iznad Slivne,[12] gde se pripremila večera za vojsku. Pošto je ovaj sektor pod kontrolom patrola be-ga bilo je nemoguće zadržavati se na tom sektoru, te sam odredio da se oba bataljona odmah prebace natrag preko Bistrice na stare položaje. Sledeće večeri uputili smo III bataljon u rekviziciju u Županje Njive, preko Bistrice, da tamo pribavi odeću i obuću. Kad se bataljon ujutro vratio iz rekvizicije, sledila ga je nemačka patrola jačine 60 ljudi. Bataljoni nisu prihvatili borbu, već su se povukli na Meninu planinu, gde su ostali preko noći. Sledećeg jutra premestili smo se na Kranjski rak, odakle smo uputili [patrolu] da uspostavi vezu sa štabom brigade. Kako sa štabom brigade nismo mogli uspostaviti vezu, to smo naveče izvršili pokret preko druma Kamnik — Nova Štifta i zaposeli položaje kod Gozda, gde smo ostali dva dana. Od civilne obaveštajne službe primili smo izveštaj da je u Kamnik stiglo tri hiljade vojnika koji imaju nameru da ponovo pročešljaju sektor na kome smo se nalazili. Zbog toga sam naredio da se bataljoni podele, i to II bataljon [kreće] na moravški sektor, gde treba u isto vreme da potraži vezu sa Šlanderovom brigadom, dok bi se III bataljon prebacio preko Savinje na Grašku Goru. Istog dana su oba bataljona krenula na svoja mesta. Sa III bataljonom kretao se i pom. politkomesara brigade. Za vreme pokreta sam u selu Mala Reber[13] saznao da se na Glisniku nalazi Operativni štab, kuda sam otišao radi uspostavljanja veze. Dalje sam se kretao po naređenjima Operativnog štaba.

Pripis:

Dana 30. 12. 44, za vreme pokreta preko glavnog druma Domžale — Trojane, naša zaseda je uništila neprijateljev oklopni automobil koji nas je napao, te je pri tom neprijatelj imao 8 mrtvih. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Za vreme neprijateljeve ofanzive je

dezertiralo:	126	drugova
nestalo:	25	
poginulo:	13	
ranjeno:	9	
zarobljeno:	18	
na licu:	137	
Ukupno	328	drugova.

[12] Omaška; treba: Slatina, zaselak, 7 km severoistočno od Kamnika.
[13] Omaška; treba: Nova Reber, zaselak, 8 km zapadno od Vranskog.

Nakon završene teške ofanzive u Dolenjskoj[14] stigla je brigada preko Save: Ljudstvo je bilo slabo nahranjeno, obuveno a i odeveno. Ljudstvu se stalno pričalo da će se brigada po dolasku u Štajersku moći lakše obući nego u Dolenjskoj. Pošto smo na novom sektoru baš upali u neprijateljevu ofanzivu, te je ljudstvo bilo malodušno, odnosno zbog neprijateljevog terora uplašeno, počela su se pojavljivati masovna dezertiranja. Dezerteri se uglavnom sakrivaju kod svojih kuća te se teško mogu otkriti, jer ih roditelji i njihova rodbina prikriva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. politkomesara:
Vindiš Alojz Dunda

Komandant major:
si. odsutan'[5]

BR. 65

IZVEŠTAJ ŠTABA 12. SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 26. JANUARA 1945. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI BRIGADE U JANUARU[1]

ŠTAB XII SNOU BRIGADE
Položaj, dana 26. I 1945.

Predmet: Izveštaj Štaba od
21. XII 44. do 20.1 1945.

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ

Brigada je 22. XII 1944. krenula s položaja Trstenik na položaje Moravče[2] — Kamni Vrh. Na ovim položajima brigada je ostala do 27. XII 1944. U vremenu od 22. do 27. XII 1944. brigada nije izvršila nijednu akciju. Za to vreme radilo se vojnički i politički.

Neprijateljeva kolona jačine 250 ljudi je 27. XII 1944. stigla s pravca Primskovo — Poljane[3] i napala naš III bataljon

[14] Podrobnije o borbama brigade u Dolenjskoj vidi tom VI, knj 17, dok. br. 2, 16, 34, 40, 43, 70, 108, 114 i 166.

[15] Dopisano mastilom. Komandant brigade je bio Janko Vincenc Harkov.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 190/11.

[2] Sada: Moravče pri Gabrovki.

[3] Sada: Poljane pri Primskovem.

koji se nalazio na položajima na Kamnom Vrhu. Napad je izvršen u 11 časova, jer je tada naš bataljon imao praktične vojne vežbe. Neprijatelj ga je unekoliko iznenadio. Borba je trajala dva časa. U ovoj borbi je imao neprijatelj 5 mrtvih i 10 ranjenih.[4]

Noću 27/28. XII 44. brigada je htela preći preko druma Trebnje — Mirna Peč.[5] Pošto je drum bio dobro osiguran od neprijatelja te noći prelaz nije bio moguć, pa se brigada morala povući, te je zauzela položaje Zabrđe — Grič.

Noću 28/29. XII 44. brigada je između Ponikava i Sv. Ane prešla preko druma i zaposela položaje Mačkovec[4] — Sadinja Vas[7] — Trebča Vas. Na ovim položajima brigada je ostala do 1. I 1945. Za to vreme brigada nije izvršila nikakve akcije. S ljudstvom se radilo politički i vojnički, te su vršene pripreme za akciju.

Po naređenju divizije, naša brigada je 1. I 1945. zaposela položaje na sektoru Krušni Vrh — Stehanja Vas — Korenitka.[3] Brigada je imala sledeći raspored:

I bataljon je posedao položaje iznad druma jueoistočno od Korenitke. Ovaj bataljon je sprečavao svaki pokret neprijatelja drumom Gaber — Občine i kroz šumu prema Korenitki i Krušnom Vrhu. Pošto je teren bio suviše pošumljen, ovaj bataljon nije imao pregled druma, ali je osiguravao bok našeg III bataljona.

II bataljon se nalazio na položajima kota 413 i jugozapadno od kote u pravcu Babne Gore, te je održavao vezu sa bataljonom VIII brigade. Osiguravao se s pravca Gombišča, Velikog i Malog Dola.[9]

III bataljon se nalazio na položajima severoistočno od kote 413 tako da je imao pod kontrolom drum Medveđek — Korenitka. Osiguravao se s pravca Stehanje Vasi.
Svi bataljoni su bili na položajima međusobno usko povezani.

Akcije naše brigade:

Jedna četa I bataljona je 1. I 1945. u 19 časova krenula na drum radi zaštite Minerske čete koja je minirala drum severo-

[4] Podrobnije o ovoj borbi i angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 24.

' U vezi s planiranim napadom na uporište Občine, jedinice 15. NO divizije su dobile zadatak da se prebace južno od komunikacije Višnja Gora — Novo Mesto (vidi dok. br. 38).

[6] Sada: Mačkovec pri Dvoru.

[7] Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

' Ove položaje brigada je zaposela u vezi s napadom jedinica 7. korpusa NOVJ na neprijateljevo uporište u Občinama (vidi dok. br. 20).

' Naselje Velike i Male Dole sada su dva naselja Velike Dole i Male Dole pri Stehanji vasi.

istočno od Korenitke. Istovremeno je jedna četa ovog bataljona napala Korenitku, ali je neprijatelj nakon prvih pucnjeva pobegao prema Občinama. U isto vreme je i Jurišni vod krenuo na drum jugozapadno od kote 413. U 19,30 časova su s pravca Medvedjeka naišla drumom kola s municijom uz pratnju od tri vojnika. Vod ih je napao i uništio.

Dana 2. I 45. u 9,30 časova s pravca Medvedjeka, drumom prema Korenitki, naišla je jedna kolona jačine 20 ljudi, koju su I i III bataljon napali i poterali natrag prema Medvedjeku. U 10 časova je naišla jedna neprijateljeva patrola jačine 5 ljudi sa biciklima. III bataljon ju je napao, te jednog ubio i 1 ranio, dok su ostala tri pobegla. U 10,30 časova je po poginulog i ranjenog vojnika došao automobil i odvezao ih prema Gabru. U 12 časova su s pravca Gabera prema Občinama naišla dva motociklista, koje je naš III bataljon napao, jednog ubio i razbio mu motor, a drugi je pobegao prema Občinama. U 12,30 časova su drumom od Medvedjeka prema Občinama stigla jedna kola bez konja, koja je vozilo 10 ljudi, te je ove napao naš III bataljon. Ljudstvo je pobeglo i ostavilo kola na drumu.

U 15,30 časova se drumom od Vel. Gabera prema Občinama kretala kolona jačine 300 ljudi sa dva kamiona, jeddnim oklopnim automobilom, putničkim automobilom i dva motocikla. Ovu kolonu je III bataljon napao i razbio oba motocikla i oštetio putnički automobil. Sa ovom kolonom je III bataljon vodio borbu do 17 časova. Po padu mraka neprijatelj je odvukao oba pokvarena motocikla, automobil i poginule. U ovoj borbi je neprijatelj imao 6 mrtvih i više ranjenih. U 19 časova smo jednu četu I bataljona uputili u Korenitku da napadne neprijatelja, pa je četa naišla baš u momentu kada se ovaj nalazio u stroju i napala ga. Posle kratke borbe neprijatelj se povukao prema Občinama. Prema izjavama civila je [neprijatelj] bio jačine 30 ljudi. U isto vreme je jedna četa III bataljona postavila zasedu na drumu jugoistočno od kote 412, a u isti čas je i jurišni vod pošao u zasedu jugozapadno od kote 413 do kuća pored druma. Sukobio se s neprijateljem a zatim se povukao na Krušni Vrh.

Dana 3. I 1945. brigada je imala isti raspored na istim položajima kao protekla dva dana. U 8 časova je neprijateljeva kolona kroz šumu prodrla na položaje II bataljona VIII brigade, napala ga i odmah proterala prema Krušnom Vrhu. Kad su to primetili naš I i III bataljon, odmah su krenuli prema ovoj koloni, napali je i proterali natrag pema Občinama, a nakon toga su bataljoni odmah zaposeli svoje stare položaje. Pri tom je neprijatelj imao 3 mrtva, 2 teško i 6 lakše ranjenih. Jačina ove kolone je iznosila 100 ljudi. U l i časova je iz Gabra naišla neprijateljeva patrola od tri čoveka sa biciklima. Ovu patro-

lu je III bataljon odmah napao i jednog ubio, a druga dva su pobegla. Nakon toga je naišao oklopni automobil i odvezao [poginulog]. U 15,30 časova su se iz Občina drumom prema Gabru kretali tri kamiona i 1 oklopni automobil. Ove je napao III bataljon, ali su pobegli. U 19 časova smo u zasedu jugozapadno od kote 412 uputili Jurišni vod, koji je naišao na neprijateljevu zasedu, ali je ova nakon prvih pucnjeva pobegla. Istovremeno smo I bataljon povukli u selo Selce na odmor, a II bataljon je zaposeo položaje na Krušnom Vrhu. III bataljon je pošao po hranu u Stehanju Vas. U 24 časa je I bataljon otišao na položaje na Krušni Vrh a II bataljon na odmor u Selce.

U 5 časova 4. I 1945. zaposeli smo iste položaje koje smo držali prethodna tri dana. U 8 časova je neprijatelj otpočeo da nastupa s više pravaca, i to: prva kolona prema Gombišču, prema položajima [bataljona] V brigade »I. C.«'°koji se nalazio na položajima kod Babne Gore. Bataljon [V brigade] je napao neprijatelja, i mi smo mu uputili u pomoć jedan bataljon, a kako pomoć nije bila potrebna, bataljon je zaposeo položaje severoistočno u pravcu Krušnog Vrha tako da se čvrsto povezao sa II bataljonom, koji je bio kod kote 413. Istovremeno je s pravca Medvedjeka prema Stehanjoj Vasi nastupala druga kolona i zaposela grebene. Treća kolona je u 10 časova stigla s pravca Občina prema Krušnom Vrhu. Svi bataljoni su vodili borbu sa svim kolonama do 11,30 časova, kada smo se, po naređenju komandanta divizije, povukli. Jedna kolona veće jačine kretala se prema Selima pri Sumberku i ispod Šumberka i kroz šumu prema Kozjeku, te je u 11,30 časova zaposela položaje na Kozjeku, koje je do tog vremena držao bataljon V brigade »I. C.«, ali se bez ispaljenog metka povukao. U 11,30 časova neprijatelj je sa svih pravaca izvršio pritisak na položaje naše brigade, nakon čega se brigada morala povući. Povlačila se između Kozjeka i Babne Gore, kroz šumu, prema Volčjoj Jami. Naš II bataljon je štitio [povlačenje] tako dugo dok se nisu povukli I i III bataljon i bataljon Cankarjeve brigade, a zatim se i on povukao. Kad se nalazio u koloni napao ga je neprijatelj s Kozjeka i odvojio mu jednu četu, koja se delimice razbegla.

U ovim borbama smo imali na licu mesta 4 mrtva druga a jedan je umro na putu za bolnicu, dok je 2 zarobio neprijatelj pri prevoženju u bolnicu. Tako imamo 7 poginulih, 9 ranjenih i 11 nestalih s jednim puškomitraljezom. Neprijatelj je u svim četvorodnevnim borbama imao 25 mrtvih i veći broj ranjenih. Zaplenili smo 180 mina za laki minobacač i 24 mine za teški

" »Ivan Cankar«

minobacač, 120 ručnih bombi, 6455 metaka za puške i puškomitraljeze, a 4000 metaka smo bacili u vazduh, 50 upaljača za teški minobacač, dva sanduka punjenja za teške mine, 1 italijansku pušku, 2 ćebeta, 2 šatorska krila, a ubijena su dva neprijateljeva konja. Naša brigada je imala zadatak da obezbeđuje napad V brigade na Občine s pravca Gabra i Medvedjeka. Brigada je ovaj zadatak izvršila i na našem pravcu sprečila svaku neprijateljevu pomoć napadnutom uporištu."

U svim ovim borbama u našim jedinicama se nisu pokazale veće greške, te su se naši štabovi kao i ostali rukovodioci dobro držali i pokazali su osećanje odgovornosti. Naša greška je bila što pre [primljenog] zadatka od štaba divizije nismo deo snaga prebacili na položaje na Kozjek da bi štitio povlačenje ostalog dela brigade. Uzrok tome je bio taj što se na položajima na Kozjeku nalazio bataljon V brigade »I.C.«, te smo verovali da će on prihvatiti borbu ukoliko bi neprijatelj nastupao prema Kozjeku, a što on nije učinio.

Dana 5. I 1945. je I bataljon zaposeo položaje u selu Plešivica, a II i III bataljon i štab brigade u selu Građene.[12] Akcija nije bilo.

Dana 6. I. 1945: Stab brigade je bio u Gradencu,
II i III bataljon u Gradencu,
I bataljon u selu Plešivica.

U 4 časa ujutro brigada je sa dva bataljona krenula iz Gradenca pravcem Visejec — Bakerc — Višnje — Primča Vas. III bataljon se preko druma Žvirče — Ambrus, preko Gozdara i preko kote 607 prebacio na kotu 443 sa zadatkom da napadne selo Žvirče. I bataljon je pošao iz Primče Vasi južnom stranom druma na ivicu šume ispod kote 563, a pošto neprijatelja nije bilo u selu, bataljoni su se vratili na stare položaje.

Dana 7. I 1945. I bataljon je u selu Plešivica,
II i III bataljon u selu Građene,
Štab brigade u selu Građene.

Akcija nije bilo.

Dana 8. I 1945. brigada je izvršila pokret na položaje Mali i Srednji Lipovec. I bataljon i Štab brigade nalazili su se u selu Mali Lipovec a II i III bataljon su bili u selu Srednji Lipovec. Akcija nije bilo.

Od 8. do 18. I 1945. brigada se nalazila na sektoru Mali i Srednji Lipovec.

" Podrobnije o napadu jedinica 7. korpusa NOVJ na uporište Občine i o snagama neprijatelja angažovanim za deblokadu uporišta vidi dok. br. 30 i 37.

[12] Brigada je bila upućena na taj sektor sa zadatkom da napadne neprijatelja koji se, navodno, nalazio u Žvirčama (vidi dok. br. 37).

Dana 15. I 1945. u 24 časa III bataljon je krenuo u zasedu na Kačju ridu, kuda je stigao u 11 časova.[13] Neprijatelj se nalazio na Srangi[14] i na Jablanu s jačim patrolama. Čim smo stigli na položaje, jedna četa i Jurišni vod sukobili su se s neprijateljem koji se nalazio na Jablanu i na Šrangi. U tom sukobu izbačena su iz stroja 4 neprijateljeva vojnika, za koje sigurno znamo. Neprijatelj je odmah počeo da dejstvuje mitraljeskom vatrom sa Srange, od sela Jablana i Daljneg Vrha.[15] Pri tom smo imali jednog ranjenog. Borba je trajala nekih 15 minuta. Zatim smo se povukli na stare položaje kod Lipoveca.[16]

Dana 16. I 1945. u 21 čas naš II bataljon je upućen u sastav Cankarjeve brigade, te se vratio 17. I 45. u 20 časova.

U 22 časa 18. I 1945. otišao je I bataljon u sastav V brigade.[17] U isto vreme je i ostali deo brigade izvršio pokret na nove položaje:

II bataljon u Sadinju Vas,
Štab brigade u Mačkovec,
III bataljon u Vinkov Vrh.

Dana 19. I 1945. u 11,30 časova II bataljon je prihvatio borbu s neprijateljem u Sadinjoj Vasi i Mačkovecu. U 12,30 časova naš III bataljon je otpočeo borbu na Vinkovom Vrhu. Neprijatelj je bio jačine oko 300 ljudi,[18] te se kretao s pravca Ajdovec — Lipovec prema Sadinjoj Vasi, gde smo s njime vodili borbu do 16,30 časova. Pri tom je neprijatelj imao 4 mrtva. Naši gubici iznose 6 ranjenih. U 16,30 časova smo se

[13] Štab 15. NO divizije je 14. januara 1945. naredio 5. slovenaokoj NOU brigadi »Ivan Cankar« i 12. slovenačkoj NO brigadi da upute po jedan bataljon sa zadatkom da iz sasede u rejonu Kačje ride izvrše zajednički napad na neprijateljeve kolone (AIZDG, k. 188/III).

" Predeo na drumu Novo Mesto — Trebnje u rejonu Kačje ride. Na karti 1 : 100.000 nije označen.

[IS] Za obezbeđenje druma Novo Mesto — Trebnje u to vreme bile su angažovane 36. pojadna četa slovenačkih domobranaca u uporištu Daljni Vrh i 40. posadna četa slovenačkih domobranaca u uporištu Sv. Ana. U oba uporišta nalazili su se i delovi 1. bataljona 14. SS policijskog puka i deo artiljerije istog puka (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 503; AIZDG, AFK, k. 286/1).

" Iz izveštaja Štaba 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« od 15. januara 1945. vidi se da je bataljon koji je imao zadatak da zajedno sa bataljonom 12. slovenačke NO brigade postavi zasedu u rejonu Kačje ride bio prilikom posedanja položaja napadnut snažnom vatrom neprijatelja koji se nalazio na suprotnoj strani druma. Bataljoni su prihvatili borbu, a zatim se povukli na polazne položaje (AIZDG, k. 189/III)

[17] Vidi dok. br. 50, objašnjenje 4.

" Na tem pravcu su, verovatno, nastupali delovi 13. SS policij skog puka (vidi dok. br. 138).

povukli preko Krke za Lašče, gde nas je [neprijatelj] iznenadio," te smo se vratili na položaje na Jami.[20]

U 19 časova se iz sastava V brigade »I. C.« vratio I bataljon.

Brigada se 20. I 1945. nalazila na položajima na Jami. Preko dana je vodila manje borbe s neprijateljem koji je nastupao na Dvor a zatim ponovo prema Sadinjoj Vasi. Pri tom povlačenju neprijatelj je imao tri mrtva.

U toku ovog meseca je moral, kako borbeni tako i opšti, našeg ljudstva bio zadovoljavajući. Uprkos tome što je ljudstvo bilo prilično poderano i boso, kod ljudstva nije bilo gunđanja, te je na položajima istrajalo bez svakog kolebanja.

Ishrana je za vreme akcija, pa i u kantonmanu, bila redovna tri puta na dan i u dovoljnoj količini. Samo u dva slučaja nije bilo moguće bataljonu dostaviti hranu tri puta, te su hranu dobili samo ujutro i naveče. Više puta ljudstvo je za pojačanje dobilo i vino.

Ljudstvo je na položajima istrajno, te se u svim borbama u toku ovog meseca odlično držalo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-kapetan: Stefan Gebert — M. P. — Komandant-kapetan: Jerić Vid

" U Laščama je 5. bataljon slovenačkih domobranaca iznenadio 9. i 12. slovenačku NO brigadu (vidi dok. br. 50 i 138).
Sada: Jama pri Dvoru.

IZVEŠTAJ ŠTABA 14. SLOVENAČKE BRIGADE NOV I PO SLOVENIJE OD 26. JANUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU DOLENJSKIH TOPLICA'

STAB XIV BRIGADE NOV I POS
Na položaju, 26. I 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Operativni izveštaj o
borbama 21, 22, 23, 24. [januara]
na sektoru Toplice[2] — Podturn.[3]

Dana 21. januara naš bataljon je preko sela Uršna Sela krenuo na položaj Drganja Sela i tu uspostavio telefonsku vezu s načelnikom VII korpusa drugom majorom »Slovanom«/ koji je izdao naređenje da naš bataljon krene dalje prema Vavtoj Vasi sa zadatkom da napadne neprijatelja koji se tamo nalazio.[5] Bataljon je u 20 časova pošao prema Vavtoj Vasi a tu nije dobio nikakvu vezu sa XV brigadom ili Dolenjskim odredom. Pošto nije poznavao situaciju, bataljon je otišao prema Toplicama i dalje prema selu Sela,[6] gde se razmestio i uspostavio vezu sa Dolenjskim odredom. U ovom selu se nalazio D. O.,[7] koji je imao zasedu u pravcu Toplica. Ujutro u 8 časova naš bataljon je pojačao jedan vod ove zasede. U pola 12 časova je D. O izvestio da se neprijatelj nalazi kod Sv. Antona iznad Meniške Vasi. Odmah je patrola od 4 čoveka s puškomitraljezom upućena da tačno utvrdi da li se neprijatelj tu stvarno nalazi. Za to vreme neprijatelj je već u 3 kolone[8] krenuo prema Selima s ciljem da izvrši napad na to selo. Patrola koja je bila na putu prema Sv. Antonu upala je me-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 38/111.
[3] Odnosi se na Dolenjske Toplice.
[1] Sada: Podturn pri Doleniskih Toplicah.
[4] Jože Logar Slovan. On je tada bio prvi pomoćnih načelnika Štaba 7. korpusa NOVJ.
[5] O angažovanim snagama neprijatelja na tom pravcu vidi dok. br. 50. objašnjenje 20.
[6] Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.
' Dolenjski NOP odred. Podrobnije o borbama tog odreda vidi dok. br. 55.
' Ove kolone su sačinjavale 34. i 52. četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 54).

đu 2 neprijateljeve kolone, te je neprijatelj ovu patrolu uništio. Odmah nakon prvih pucnjeva jedna četa je pošla prema šumi s namerom da napadne neprijatelja. Za to vreme neprijatelj je već zaposeo ivicu šume i snažnom vatrom odbacio četu. Nakon toga četa je zaposela položaje oko sela a druge 2 čete su otišle drumom prema Toplicama sa zadatkom da udare u leđa neprijatelju koji je napao na selo. Kad se četa kretala u koloni kroz šumu i udarila u leđa neprijatelju, druga kolona, koja je imala nameru da izvrši napad na zasedu, udarila je u leđa našoj četi. Ova borba je trajala od 12 do pola 5 časova [posle podne]. Pošto je neprijatelj bio nadmoćan, naš bataljon se morao povući na nove položaje, da ovde zaustavi dalji prodor neprijatelja. U ovoj borbi smo imali 7 mrtvih i 2 nestala. Izgubili smo 1 »šarac«, 1 »bren«, 5 pušaka. Gubici neprijatelja iznose 36 mrtvih a među njima je poginuo i 1 potporućnik.

U ponedeljak 22. januara u 20 časova bataljon je otišao prema Toplicama sa zadatkom da izvrši napad na Gradišće. Bataljon je podišao u neposrednu blizinu samog Gradišća i u više navrata pokušavao da Gradišće zauzme, što nije uspeo zbog jake neprijateljeve vatre. Zatim se bataljon 23. o.m.[9] povukao u selo Obrh sa zadatkom da odredi jedan vod u zasedu kod Sv. Antona iznad Meniške Vasi. Posle podne u 3 časa je neprijateljeva kolona jačine 50—60 ljudi pokušavala da izbije na Sv. Anton, što joj nije pošlo za rukom. Neprijatelj je snažnom topovskom vatrom tukao samu crkvu s ciljem da protera našu zasedu. Neprijatelj je svim snagama vršio pritisak do 5 časova [posle podne] a zatim se uz gubitke povukao.

U sredu 24. I 1945. je bataljon dobio zadatak da u 13 časova krene prema Toplicama i da udari preko samog Gradišća prema Jurkoj Vasi i napadne neprijatelja koji se povlači prema Novom Mestu. Neprijatelj se još pre toga povukao, te naše snage nisu došle u dodir s neprijateljem. Zatim se bataljon vratio u Toplice, tu prespavao i sledećeg dana, 25. o. m., u 8 časova vratio se u sastav svoje brigade.

Priložena je skica[10] iz koje se vidi tok ovih borbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P. Komandant — kapetan:
Mojškerc Vinko

* Taj datum (»23. o. m.«) dopisan je mastilom.

[10] Redakcija skicu nije pronašla.

ZAPOVEST ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 27. JANUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U STRANSKOJ VASI I RUŠENJE MOSTOVA NA RECI KRKI'

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, dana 27. I 1945.
Br. 37/45

ZAPOVEST
(Sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija: Neprijatelj se zadržava u žužemberku, Sadinjoj Vasi,[2] Vinkovom Vrhu i Stranskoj Vasi[3] u jačini 40 do 100 ljudi.[4] Neprijatelj se za sada još ne utvrđuje, već vrši kontrolu desnom obalom Krke do Cegelnice.[5] Da bi se neprijatelju sprečila dalja kontrola i prelaženje preko Krke na desnu obalu.

n a r e đ u j e m o :

XII brigada: noću 27/28. I 1945. svojim snagama vrši napad na Stransku Vas tako da snažnim iznenadnim jurišem protera neprijatelja iz sela i selo zauzme. Posle zauzimanja sela mora s pridodatom minerskom grupom izvršiti miniranje mosta koji se nalazi levo od Stranske Vasi preko Krke. Istoj brigadi se pridodaje jedna jurišna četa našeg Udarnog bataljona XVIII divizije i minerska grupa sa odgovarajućim materijalom. Posle miniranja mosta treba da se brigada povuče na staro mesto tako da ostavlja u Cegelnicijedan bataljon koji manjim delom snaga mora zaposesti bunker kod crkve Sv. Rok i mitraljeskom [vat-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 191/III-

[3] Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

[3] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

' U ovim su se naseljima do 27. januara 1<W5. nalazili delovi 13. SS policijskog puka. Noću 26/27. januara na ovo područje su stigli 1. i 4. bataljon slovenačkih domobranaca, a iz Novog Mesta Borbena grupa (34. i 52. četa i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka). Vidi dnevne izveštaje Oraanizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 24, 26. i 30. januar i 3. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV i k. 283/IV — pov. br. 81.

[5] Zaselak, jugoistočno od žužemberka.

rom] kontrolisati prelaženje preko traverzi između Zužemberka i Stranske Vasi. Od crkve Sv. Rok prema Cegelnici vode streljački rovovi koji omogućavaju dobro povlačenje. Osim toga taj bataljon mora imati jednu zasedu iznad Stranske Vasi na ivici šume.

VIII brigada: ima zadatak da svojim snagama zauzme prelaz kod Šmihela[6] i na drugu stranu Krke uputi jedan bataljon s jurišnom četom, koji ima zadatak da demonstrativno napadne neprijatelja na Cvibelju. Jurišnu četu treba da uputi drumom po levoj obali Krke, te ova mora proterati neprijateljeve zasede koje se nalaze iznad mosta. Po završenoj akciji brigada mora srušiti most kod Smihela a zatim se vraća na položaj Građene.

IX brigada: ostaje na svojim dosadanjim položajima Smuka — Kot[7] sa zadatkom da vrši obezbeđenje prema Kočevju i Hinjama.

Minerski bataljon: ima zadatak da pripremi sav potreban materijal za miniranje mosta kod Stranske Vasi i kod Jame.[8] Minersku grupu pridodati XII brigadi. Bataljon ima zadatak da sruši most kod Jame. Minere koji će vršiti miniranje treba obezbediti belim ogrtačima.'

Štab divizije nalaziće se u Lašćama. Jedan član štaba biće kod XII brigade.

Početak napada u 23 časa.'[0]

NA IZVRŠENJE!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: M. P. Komandant—potpukovnik:"
Vinko Hafner

[6] Sada: šmihel pri žužemberku.

[7] Zaselak, 2 km severno od Smuke.

' Sada: Jama pri Dvoru.

[9] Te zadatke je 18. NO diviziji postavio Štab 7. korpusa NOVJ svojim naređenjem od 26. januara 1945 (vidi AIZDG, k. 191/2).

™ O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 88, 115 i 130.

" Komandant divizije u to vreme bio je Tone Vidmar Luka.

IZVEŠTAJ ŠTABA 3. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 27. JANUARA 1945. ŠTABU 31. DIVIZIJE O BORBI U REJONU RAVNICE[1]

ŠTAB
III SNOUB »IVAN GRADNIK«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 27. I 1945.
Br. 5

Predmet: Vojni izveštaj za
26. I 1945.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA NOV I POJ
Operativnom odseku

Brigada se još uvek nalazila na starim položajima i preko dana radila sledeće:

I bataljon se nalazio u selu Sedovec te je u 5 časova ujutro zaposeo sledeće položaje: 1. četa je zaposela položaje iznad Sedoveca i time delimično kontrolisala selo Zagorje i sprečavala dolazak neprijatelja prema levom krilu III bataljona. 2. četa i 3. četa su kontrolisale drumove Ravnica — Grgar, Ravnica — Kromberk i Ravnica — Trnovo.

II batalojn je 25. I 1945. u 6 časova naveče krenuo u Vipavsku dolinu, to jest preko Voglarja u Renče radi nabavke hrane, i do sada se još nije vratio.

III bataljon je, isto tako kao i I bataljon, u 5 časova ujutro zaposeo položaje iznad sela Zagorje, s time što je kontrolisao i drum Grgar — Čepovan i drum Grgar — Ravnica.

Prateća četa se nalazila u prvim zgradama u selu Podgozd sa severne strane. Postavila je samo uže osiguranje s jednim stražarskim mestom.

Štab brigade se nalazio u selu Podgozd kao prethodnog dana.

Tog dana je u 5,30 časova neprijatelj jačine 300 ljudi[2] napao najpre naš I bataljon kolonom od 150 ljudi koja je nadirala od Ravnice prema položajima pomenutog bataljona. Time što je neprijatelj uspeo odseći 1 četu I bataljona od ostale 2

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV.

[5] Ove neprijateljeve snage su sačinjavali delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka i delovi italijanske fašističke divizije 10. flotile »MAS« (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 26. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

čete i ovim četama udariti u bok, bataljon je bio prinuđen da se povuče na dominantne tačke iznad sela Sedovec. Pre no što se bataljon povukao na ove položaje vođena je borba od 4 časa u kojoj je bataljon imao 1 lakše ranjenog i 2 mrtva.

Za vreme dok se II bataljon povlačio, III bataljon je zadržavao, vodeći ogorčenu borbu, kolonu od 150 ljudi koja je nadirala s pravca Zagorja i štitio povlačenje I bataljona. Pošto se I bataljon povukao III bataljon je time što je bio ugrožen s levog boka, bio prinuđen da se sa ovih položaja povuče na dominantne tačke iznad sela Podgozd. Zatim su se obe neprijateljeve kolone sastale ispod sela Podgozd i nastavile nadiranje prema novim položajima obaju bataljona. Bataljoni su na tim položajima još nadalje odlično zadržavali i odbijali neprijateljeve napade, a kako je bila veoma gusta magla i kako je neprijatelj snažno dejstvovao i artiljerijom sa Sv. Gore, oba bataljona su se povukla na položaje ispod sela Voglarji, gde su odbili poslednji neprijateljev protivnapad. Pošto je neprijatelj video da mu je dalje nadiranje onemogućeno i pošto je imao prilične gubitke, oko 14 časova se počeo povlačiti u pravcu Sedoveca. Pri tom povlačenju odmah smo 2 čete uputili sa zadatkom da neprijatelja gone i da ga pri povlačenju stalno napadaju. U ovim borbama je III bataljon imao 8 lakše ranjenih i 1 teško ranjenog i 2 mrtva. Izgubljena je jedna engleska puška.

Prema podacima koje smo do sada primili, neprijatelj je u ovim borbama imao 20 mrtvih i preko 30 ranjenih. Ove podatke potvrđuju i civili u selu Sedovec, gde je neprijatelj mobilisao kola kojima je pomenute žrtve prebacio prema Grgaru. Odmah po odlasku neprijatelja bataljoni su zaposeli ponovo iste položaje koje su držali ujutro toga dana.

Brojno stanje dana 25. I 1945: na licu	383
Brojno stanje dana 26. I 1945: na licu	359
Razlika	24
Prekomandovan	1
Poginuli	4
U bolnici	12
Na službenom putu	7
Ukupna	24

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
Tomšič Alojz
A. Tomšič

V. d. komandanta kapetan:
Horvat Samoel
Samo

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 28. JANUARA 1945. ZA POTĆINJAVANJE ISTARSKOG VOJNOG PODRUČJA I 4. BATALJONA 9. SLOVENAČKE NO BRIGADE 9. KORPUSU NOVJ'

GLAVNI ŠTAB NOV I PO SLOVENIJE — Na položaju, dana 28. januara 1945.

Br. 44/45

NAREDBA BR. 8

Priključenje Istarskog
područja IX korpusu

Prema nastaloj potrebi naređujemo da pređe iz sastava VII korpusa NOV i PO Jugoslavije, odnosno Vojne oblasti VII korpusa

1) Istarsko vojno područje
2) IV bataljon 9. brigade

u sastav IX korpusa NOV i PO Jugoslavije, odnosno u V[ojnu] o[blast] IX korpusa.

Granice Istarskog vojnog područja ostaju iste kao i do sada.

Naredba odmah stupa na snagu.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Kidrič

M. P.

V. d. komandanta:
general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII korpusa
„ IX korpusa
Komandi Istarskog vojnog područja
Personalnom odeljenju.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

' Glavni štab NOV i PO Slovenije ovo pretpočinjavanje je naredio depešom br. 53 od 27. januara 1945 (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 45/III). Na osnovu ove depeše, Štab 9. korpusa NOVJ je 27. januara izdao Komandi Istarskog vojnog područja naređenje br. 98: da odmah dostavi izveštaj o stanju područja i o mogućnosti mobilizacije, a ubuduće redovno dostavlja izveštaje operativnog karaktera; i izdao naređenje br. 99: da se 4. bataljon 9. slovenačke NO brigade uključi u sastav 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«, da bataljon i dalje ostaje na svom dosadašnjem sektoru sa zadatkom: mobilizacija, minersko-diverzantske akcije i ostale vojne akcije, a o svojoj aktivnosti treba, pored Štaba brigade, da obaveštava i Štab 30. NO divizije (vidi AIZDG, k. 225/1).

MESECNI IZVEŠTAJ ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 28. JANUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA POTĆINJENIH JEDINICA

ŠTAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV IN POJ
OPERATIVNI ODSEK
Št. 97
Položaj dne *28. I. 1945.*

R
br. 130/45.

Mesečni operacijski izveštaj
od 28. XII. 44. do 28. I. 1945

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)
(Top. sekcija Tolmin, Gorica i Postojna 1 : 100.000 it. izd.)

I,) SITUACIJA:

Zadnja neprijateljska ofanziva, preduzeta u drugoj polovini meseca decembra prošle godine, završila je se potpunim neuspehom po neprijatelja, koji nije bio u stanju da obdrži isturene tačke na koje je uspeo da izbije. Bio je prinuđen da se povuče sa oslobođene teritorije i da zaposedne granična mesta sa kojima mu je zagarantovana veza sa njegovim pozadinskim bazama. Kao primer imamo slučaj posedanja Cola i Grgara, dok su ostale snage uspevši da se probiju preko slobodne teritorije, da se od Trnova preko Lokvi i Spodnje[2] Trebuše upute prema Sv. Luciji.[3] Naše snage, sa svoje strane, izvršile su blokiranje zaposednutih graničnih mesta.[4] Sva neprijateljska aktivnost u proteklom periodu svela je se na pojačanu patrolnu aktivnost na sektorima Dolomita, Pivke, Krasa i Vipavske doline. Obzirom da su postojanke[5] na pomenutom području bile znatno brojno ojačane kretanje naših jedinica u tim pravcima bilo je onemogućeno, a veza s njim jako otežana.

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano na mašini, već je otisnut štambilj. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »R, br. 130/45«, što označava: Raičević [Mitar, šef Operativnog odseka Štaba 9. korpusa NOVJ] i broj delovodnika Štaba korpusa.

[2] Pravilno: Dolenje.

[1] Sada: Most na Soči.

[4] Podrobnije o borbama jedinica 9. korpusa NOVJ za vreme te neprijateljeve ofanzive vidi dok. br. 41.

[5] uporišta.

S obzirom sa nastalom situacijom na trontovima posle neuspelog nemačkog avanturističkog ispada u Ardenima i da se rasplamtela borba duž celog sovjetskog fronta munjevitom brzinom prenosi na nemačku teritoriju, Nemci imaju nameru da prebace jedinice 188. rezervne divizije' i ljudstvo Ersatz und Ausbildung[7] bataljona SS divizije »Princ Eugen« u Nemačku zbog nastale oskudice u ljudstvu. Za zamenu nemačkih jedinica upotrebljavaju se fašističke snage raznih narodnosti. U te svrhe oko Postojne koncentrisan je 2. puk SDK[8]-a i oko Gorice jedinice X. Flotile »MAS«. Tako na istoku našeg sektora imamo srpske fašiste dok na zapadu i na severu imamo prema nama italijanske fašističke republikanske snage, južna osnovica poverena je nemačkim jedinicama, koje imaju za zadatak štićenje obale u slučaju kakvih eventualnih sporadičnih saveznickih desantnih operacija. U sredini sektorja, sa tendencijom, ubačena su belogardistička odeljenja koja su zastupljena u prisustvu 3. udarnog bataljona (pod komandom majora Janka Debeljaka) smeštenog u Ajdovščini[9] i postojnske čete[10] u Vipavi; te belogardističke snage mogu se ceniti od 500 do 600 vojnika.

Naše jedinice za to vreme imale su omanje sukobe, kao što je to slučaj sa 17. i 20. brigadom. 18. brigada imala je borbe sa dvostruko jačim neprijateljem, koji je istovremeno dejstvovao sa dva pravca: Ajdovščine i Crnoga Vrha, da je brigada bila primorana, izbegavajući uklešćenje, da zapusti dominantne i za nas važne pozicije na Colu i da se povuče prema Skratelju." Kao najvažniji događaj u izvođenju naših operacija je svakako pad Trnova. Posebno nije potrebno ukazivati na značaj toga događaja, što je već podcrtano u relaciji o toj borbi. Još jednom podvući ćemo na najosnoviji i najvažniji fakat — da je bataljon »Fulmine« iz sastava X. fašističke flotiIje »MAS« potpuno uništen i da kao taktička jedinica više ne postoji.[12]

[4] Jedinice nemačke 188. rezervne brdske divizije nisu bile prebačene s područja Slovenačkog primorja, već su tu ostale do kraja rata.

[7] Nastavni i dopunski. Ovaj bataljon se nalazio u Gradiški (AIZDG, k. 238/1).

* Srpskog dobrovoljačkog korpusa

® Tu se nalazila Borbena grupa »Ajdovščina« Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). Vidi dok. br. 60, objašnjenje 12.

U Vipavi se nalazila 5. četa 2. bataljona 1. udarnog puka SNVZ (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 376; AIZDG, k. 238/1).

" Usamljena kuća, 3,5 km severoistočno od Ajdovščine. Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

[13] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Trnovu vidi dok. br. 60.

Naše jedinice u proteklom periodu posedale su sledeće položaje: 20. brigada, sve vreme, bila je na liniji Ravne — Lozarji; 17. brigada do 15. t. m. na Vojskom sa zadatkom da parališe svako dejstvo sa pravca Idrije, posle toga bila je prebačena u Vipavsku dolinu, da zajedno sa 20. brigadom pojačaju kontrolu na putu Ajdovščina — Gorica; 18. brigada kod Škratelja preprečavala je dejstvo sa Cola; 19. brigada na Otlici formirala je divizisku rezervu, istovremeno pripremajući se za operacije oko Trnova.

Perspektive, po našem mišljenju, za sledeći period u mnogome su bolje, mada zadaci ostaju isti — brezpogojno[13] uništenje fašističkih snaga. Sa zebnjom smo ulazili iz jednog perioda u drugi, što je zabrinjavalo naše vodstvo. Naglo opadanje ljudstva po jedinicama — kao posledica svojevoljnog napuštanja jedinica od strane pojedinaca, koje je uzelo masovni karakter, i pretrpeni gubici tokom borbe, tome treba pridodati izvanredno teške uslove da bi se vršila obskrba trupa hranom, municijom, obrnundifnom spremom i obućom. Pitanje ljudstva delimično biće rešeno mobilizacijom 28. godišta. S naglim napredovanjem Crvene armije na nemačkoj teritoriji i sa neposrednim ugroženjem Berlina možemo očekivati eventualno zatišje na našem sektoru. U svakom slučaju moramo računati na borbu sa italijanskim fašističkim formacijama i u izvesnoj meri na omanje sukobe sa snagama be-ga.

II.) NACRT ŠTABA:

Tek što je se izašlo iz zadnje ofanzive, koja je imala znatan odraz na vojnički organizam, štab divizije uzeo je u rasmatranje mogućnost likvidacije novopostavljene fašističke postojanke Trnovo, preduzimanje jednog marša na Pivku — da bi se olakšalo snabdevanje hranom i silazak u Vipavsku dolinu da bi se stalo neprijateljskom teroru, specijalno na Krasu. Sva tri zadatka bila su od neospornog političkog, vojničkog i ekonomskog karaktera.

Zbog nastale situacije pristupilo je se delimično rešenju postavljenih zadataka. Trenutno postignuta je likvidacija postojanke Trnovo, gde je, bez malo, 100 procentno uništena neprijateljska živa sila. Od 250 vojnika, koliko je brojao bataljon »Fulmine«, u momentu preduzimanja napada 200 bilo ih je uništeno —i ubijeni tokom borbe ili izgoreli.

Ostale dve tačke nacrta ostaju u punoj važnosti i za sledeći period, ukoliko to ne bi zahtevala situacija — modifikacija i prilagođavanje datoj situaciji.

" bezuslovno

III.) OPERACIJA DIVIZIJE:

Hronološkim redom podaje se pregled borbi koje su imale jedinice XXX. divizije u proteklom operacijskom periodu od 28. XII. 1944. do 28. I. 1945:

19. i 20. XII. 1944.

Jedinice 20. brigade imale su kod Ravna i Trnova borbu sa nadirujućim neprijateljem.[14] Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen, 110 nestalih i zarobljenih. Gubici u materijalu: 126 pušaka, 6 puškomitraljeza, 2 mitraljeza, 1 p.t. puška, 1 brzostrelka,[15] 6 pištolja, 32 bombe za bacač, 170 ručnih bombi.

22., 23., 25., 26., 27. •

Borbe jedinica 19. brigade oko Sp. Trebuše,

28. i 29. XII 44.

Prapetna,[10] Čepovana, Lokvi i Nemci. Naši gubici: 3 mrtva, 13 ranjenih, 7 nestalih. Neprijateljski gubici: 93 mrtvih, 70 ranjenih.

Neprijateljski gubici u materijalu: 1 pt. top kal. 47 mm, 23 pušaka, 1 pištolj, 7000 metaka, 50 granata, 50 ćebadi, 25 šatorskih krila, 1 ital. bat. zastava (gagliardetto[17]).[18]

17. XII. 44.

I. MSV[19] III. č.[20] minirao je železničku prugu Sežana — Divača. Voz izbačen iz koloseka. Lokomotiva oštećena, 4 vagona uništena, pruga porušena za 30 m., saobraćaj prekinut za 36 časova. 9 mrtvih.

17. XII. 44.

I. MSV III. č. minirao je železničku prugu Košana — St. Peter.[21] Teretni voz izbačen iz koloseka. Lokomotiva oštećena, 4 vagona uništena, 2 vagona oštećena, pruga porušena za 36 m., saobraćaj prekinut za 28 časova. 1 mrtav i 3 ranjena.

20. XII. 44

I. MSV II. č.[22] minirao je železničku prugu Plave — Solkan. Teretni voz izbačen iz koloseka. Lokomotiva i 5 va-

" O angaiovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 21, objašnjenje 11.

[15] automat

[14] Sada: Prapetno Brdo.

" mala zastava (steg)

" Podrobnije o ovim borbama 19. slovenačke NO brigade »Srećko Kosovel« vidi dok. br. 26.

" minersko-sabotažni vod

[30] i [32] Inžinjerskog (minerskog) bataljona 30. NO divizije (vidi dok. br. 72).

[21] Sada: Pivka.

gona oštećena, pruga porušena za 36 m., saobraćaj obustavljen za 30 časova.

20. XII. 44.
Patrola od 11 vojnika 3. č. minerskog bataljona bila je napadnuta kod Ivanj Grada od nadmoćnog neprijatelja. Naši gubici: 1 mrtav; izgubljeno 11 rančeva. Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 6 ranjenih.

21. XII. 44.
I. MSV III. č. minirao je železničku prugu kod Ležeča. Teretni voz izbačen je iz koloseka. Lokomotiva i 3 vagona uništena, pruga porušena za 50 m., saobraćaj prekinut za 30 č.

21. XII. 44.
I. MSV 3. č. minirao je železničku prugu Divača — Sežana. Teretni voz izbačen iz koloseka. Lokomotiva oštećena, 2 vagona uništena, 6 oštećenih, praga porušena za 40 m., saobraćaj prekinut za 36 č.

22. XII. 44.
II. MSV 3. čete minirao je železničku prugu Općine — Sežana. Voz izbačen je iz koloseka. Lokomotiva uništena, 3 vagona oštećena, pruga porušena za 40 m., saobraćaj prekinut za 15 č.

22. XII. 44.
II. MSV 3. č. minirao je jedan teretni vagon na žel. stanici u Tržiču. I vagon uništen, 1 top kal. 149 mm. oštećen.

24. XII. 44.
I. MSV 3. č. minirao je železničku prugu Općine — Sežana. Teretni voz izbačen iz koloseka. 2 lokomotive i 8 vagona uništeno (natovareni ugljem), 6 vagona oštećeno, pruga porušena za 80 m., saobraćaj prekinut za 138 č.

27. XII. 44.
Patrola min. batalj. postavila je nagazne mine na delu puta Sv. Križ[25] — Potoče. Tenk naišao na mine i bio uništen.

27. XII. 44.
II. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Ronki — Redipulje. Kombinovana kompozicija izbačena iz koloseka. Lokomotiva i 3 vagona uništena, pruga porušena za 70 m., saobraćaj prekinut za 32 č.[asa], 52 žel. praga uništena.

27. XII. 44.
II. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Prošek — Nabrežina. Putnički voz sa nemačkim vojnicima bio je izbačen iz koloseka. Lokomotiva uništena, 6 vagona oštećeno, pruga porušena za 64 m., saobraćaj prekinut za 162 č.

[33] Sada: Vipavski Križ.

II. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Nabrežina — Bivio.[24] Putnički voz izbačen iz koloseka. 2 lokomotive i 7 vagona uništeni, pruga je porušena za 100 m., saobraćaj prekinut za 50 č.

28. XII. 44.

18. brigada kod Škratelja preprečila je nadiranje neprijatelja sa Cola. Neprijateljski gubici: 14 mrtvih.

31. XII. 44.

18. brigada kod Škratelja odbila je ponovni četnički[25] napad od Cola prema Predmeji. Naši gubici: 3 mrtva, 2 ranjena; izgubljena 1 puška. Neprijateljski gubici: 20 mrtvih, 30 ranjenih; zapjenjeno 2 vojničke uniforme, 4 fišeklije i 80 metaka.

31. XII. 44.

Ostrostrelac[2'] I. bat. 18. br. ubio je nepr. stražara kod Trnova.

31. XII. 44.

Tokom noći 5. bat. 18. br. izvršio je demonstrativni napad na Col. Neprijateljski gubici: 3 ranjena.

2. I 45.

I. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Kilovče — Št Peter. Teretni voz bio je izbačen iz koloseka. Lokomotiva i 5 vagona oštećeni, pruga porušena za 30 m., saobraćaj prekinut za 18 č.

2. I 45.

Obaveštajac II. MSV 3. č. postavio je prazan vagon na otvorenoj pruzi i odvio šine.[27] Putnički voz sa nemačkim oficirima naleteo je na prazan vagon. Lokomotiva i jedan vagon uništeni, 3 vagona oštećena, pruga porušena za 220 m., saobrarćaj prekinut za 129 č. 2 mrtva i 14 ranjenih.

2. I 45.

II. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Tržič — Gorica. Putnički voz bio je izbačen iz koloseka. Lokomotiva i 4 vagona uništena, 12 vagona oštećeno, pruga porušena za 140 m., saobraćaj prekinut za 14 č. 2 mrtva — broj ranjenih nije mogao da bude ugotovljen jer je neprijatelj zabranio svaki pristupak mestu nesreće.

[M] Železnička stanica zapadno od Nabrežine. Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

U to vreme su se na Colu nalazili pripadnici Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK) i Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). Vidi dok. br. 41.

snajperist

Akcija je izvršena kod Ronka (vidi dok. br. 72).

3. I. 1945.

Borbe 18. brigade sa moćnom četničkom grupacijom oko Škratelja.[28] Naši gubici: 5 ranjenih. Neprijateljski gubici: 6 mrtvih, 12 ranjenih.

4. I. 45.

II. MSV 3. č. minirao je žel. prugu duplog koloseka Ronki — Redipulje. Putnički voz sa radnicima, koji rade ne izgradnji fortifikacijskih objekata, i njihovom pratnjom izbačen je iz koloseka. Lokomotiva i 8 vagona oštećeni, pruga oštećena za 85 m., saobraćaj prekinut za 15 č.

4. I. 45.

I. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Divača — Sežana. Teretni voz bio je izbačen iz koloseka. 2 vagona uništena, pruga porušena za 30 m., saobraćaj prekinut za 60 č.

7. I. 45.

Obaveščevalec[29] II. MSV 3 č. minirao je vagon sa ratnim materijalom. Vagon, 2 topa kal. 120 mm. i 1 protivavionki mitraljez uništeni; 2 mrtva.

8. I. 45.

II. MSV 3. č. minirao je 2 bunkera kod Repentabora. 2 bunkera potpuno uništena; 8 mrtvih; uništeno 1 brzostrelka, 1 puškomitraljez, 6 pušaka i 2000 metaka.

9. I. 45.

18. brigada odbila je neprijateljsku kolonu od 300 vojnika potpomognutu bornim kolima, koja je nadirala sa pravca Ajdovščina — Col.[30] Naši gubici: 2 ranjena. Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 5 ranjenih; 1 borna kola i 1 motocikel sa prikolicom oštećeni; zaplenjeno 100 metaka.

11. I. 45.

Ostrostrelci 17. brigade ubili 2 četnika kod Sp. Idrije.

11. I. 45.

II. MSV 3. č. postavio je paklenu mašinu na električnoj lokomotivi u Tržiču. Putnička kompozicija sa nemačkim vojnicima bila je izbačena iz koloseka. Lokomotiva i 7 vagona oštećeni.

11. I. 45.

II. MSV 3. č. postavio je na juž. stanici Ronki mine. Voz je bio izbačen iz koloseka. Lokomotiva uništena, 3 vagona

* Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 41.

" Obaveštajac

" Ispad su, verovatno, izvršili delovi borbene grupe SNVZ iz Ajdovščine i 3. bataljona 10. SS policijskog puka. podržani sa 3 tenka. Delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka i tenkovi su tog dana stigli iz Gorice u Ajdovščinu (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 10. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

oštećena, 8 m. pruge sa skretnicama uništeno, saobraćaj prekinut za 40 č.

11. I. 45.

II. MSV 3. č. postavio je paklenu mašinu na lokomitivu kompozicije koja se je kretala od Nabrežine prema Ronkiju. Vlak je bio izbačen iz koloseka. Lokomotiva i 1 vagon uništeni, 5 vagona oštećeno; pruga porušena za 40 m., promet obustavljen za 24 č.; 1 mrtav.

12. I. 45.

Neprijateljska kolona jačine 300 vojnika potpomognuta bornim kolima sa pravca Ajdovščine uspela je da zbaci 18. brigadu sa Cola prema Škratelju. Naši gubici: 6 mrtvih, 2 ranjena, 4 nestala; izgubljene su 4 puške, 1 puškomitraljez i 1 protivoklopna puška. Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 30 ranjenih; 1 borna kola uništena, druga oštećena.

13. I. 45.

Neprijatelj je sa Cola pokušavao pod zaštitom bornih kola da nadire prema položajima 18. brigade kod Škratelja. Neprijateljski gubici: 15 ranjenih.

13. I. 45.

I. MSV 3. č. minirao je žel. prugu Sežana — Divača. Putnički voz, sa nemačkim vojnicima, bio je izbačen iz koloseka. Lokomotiva i 3 vagona oštećena, električni kabel prekinut, pruga porušena za 90 m., saobraćaj prekinut za 14. č

15. I. 45.

15.[31] brigada napala je neprijatelja na putu Gorica — Ajdovščina i odbila pokušaj nadiranja od Ajdovščine prema Lokavcu. Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljski gubici: 12 mrtvih, 20 ranjenih; zaplenjeno je 1 zaprežna kola, 1 par volova, 36 rančeva, 56 ćebadi, 11 garnitura odela, 29 šatorskih krila, 1 pištolj i 500 metaka.

16. I. 45.

Obaveštajac II. MSV 3. č. postavio je paklenu mašinu na auto-cisternu. Cisterna uništena sa 20.000 1. benzina; 1 nem. oficir mrtav.

16. I. 45.

Neprijateljska kolona jačine 200 vojnika koja je nadirala od Ajdovščine prema Lokavcu i Slokarju, prema položajima 17. brigade, bila je odbačena. Naši gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih. Neprijateljski gubici: 5 mrtvih, 15 ranjenih.

[31] Pogrešno; treba: 17 (vidi dok. br. 72).

16. I. 45.
20. brigada napala je neprijateljsku kolonu kod Vrtovina. Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 6 ranjenih.

17. I. 45.
Postavljeno minsko polje od strane minerskog bat. na putu Gorica — Ajdovščina, nepr. je pokušao da odkloni. Tom prilikom 4 su bila ubijena.

18. I. 45.
20. brigada napala je neprijateljsku kolonu, koja je bila podpomognuta bornim kolima, na putu Gorica — Ajdovščina.
Naši gubici: 1 mrtav. Neprijateljski gubici: 12 mrtvih, 25 ranjenih; zaplenjeno je postolje za mitraljez.

18. I. 45.
Moćne neprijateljske snage sa pravca Ajdovščina uspele su da odbace 17. brigadu sa položaja Sv. Tomaž[32] — Kovači. Naši gubici: 1 mrtav, 4 ranjena. Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 12 ranjenih.

18. I. 45.
Obaveštajac II. MSV 3. č. kod Nabrežine pustio je 2 vagona na otvorenu prugu. 2 vagona uništena, pruga porušena za 54 m.

19. I. 45.
Obaveštajac II. MSV 3. č. uspeo je da izbaci voz na pruzi Ronke—Redipulje. Lokomotiva, 3 vagona i litorina[j3] uništena, pruga porušena za 96 m., saoraćaj prekinut za 34 č., 11 ranjenih.

19. I. 45.
Udarni vod 3. čete kod Nabrežine zaplenio je 1 telefonski aparat.

19, 20. i
21. I. 45.
19. brigada ivršila je likvidaciju fašističke postojanke Trnovo i tom prilikom uništila bataljon »Fulmine« iz sastava X. Flotile »MAS«. Naši gubici: 16 mrtvih, 32 ranjenih; 1 par-top uništen. Neprijateljski gubici: 203 ubijeno i izgorelo, 1 zarobljen. Neprijateljski gubici u materijalu: 1 bac. kal. 81, 2 laka bacača, 1 mitraljez, 1 puškomitraljez, 24 pušaka, 7 brzosrtelki, 4 pištolja, 2 postolja za mitraljez, 10.000 metaka, 1 radio-stanica, 1 telefon, 80 ćebadi, 30 šatorskih krila, 80 garnitura odela, veća količina druge vojničke spreme i hrane, 1 kamion uništen.

* Sada: Stomaž.
" električna ili motorna železnička kola

21. I. 45.

17. brigada posle teških borbi sa neprijateljem na Krnici[11] bila je prinuđena da se povuče. Naši gubici: 2 mrtva, 8 ranjenih, 3 dezertirala. Izgubljen materijal: 5 ital. pušaka i 3 puškomitraljeza.

24. I. 45'.

Udarni vod 3. č. minirao je bunker između Sela[35] — Jamlje. 1 bunker uništen, 10 pušaka, 1 puškomitraljez; 11 mrtvih.

25. I. 45.

Neprijateljski ter. kamion naleteo je na postavljene mine, od strane miner, bat., na putu Ajdovščina — Gorica. 2 mrtva i 1 kamion uništen.

26. I. 45.

Četa 18. br. napala je neprijateljsko odeljenje od 50—60 vojnika na putu Col — Ajdovščina. Neprijateljski gubici: 6 mrtvih, 10 ranjenih.

26. I. 45.

Grupa od 40 dobrovoljaca[34] uspela je neopaženo da se privuče u neprijateljsku postojanku u Vipavi i da napadne posadku bombama od plastika. Naši gubici: 4 ranjena, 1 mrtav. Neprijateljski gubici: 20 mrtvih, 20 ranjenih, 4 zarobljena. Zaplenjeno: 1 puškomitraljez, 4 puške, 1 pištolj, 11 ručnih bombi, 350 metaka i 5 garnitura odela.

REKAPITULACIJA GUBITAKA:

Naši gubici: Mrtvih 36, ranjenih 79, zarobljenih i nestalih 121.

Izgubljeno:

136 pušaka
10 puškomitraljeza
2 mitraljeza
3 protioklopnih pušaka
1 brzostrelka
6 pištolja
200 bombi

Uništeno:

1 par-top
11 rančeva
14 bombi za »par-top«

[34] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

[71] Sada: Sela na Krasu.

[36] Ova grupa boraca je bila iz sastava 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška« (vidi dok. br. 72 i 74).

Neprijateljski gubici:

465 mrtvih,
307 ranjenih,
5 zarobljenih.

Zaplenjeno:

57 pušaka
3 puškomitraljeza
1 mitraljez
2 laka bacača
1 teški bacač
8 brzostrelki
7 pištolja
1 pr. oki. top kal. 47 mm.
50 granata za top
11 bombi
20.030 metaka
1 radio-stanica
2 tel. aparata
186 ćebadi
82 šatorska krila
98 garnitura odela
1 zaprežna vol. kola
1 par volova
36 rančeva
veća količina ostalog vojničkog materijala i hrane

Uništeno:

2 bor. kola — tenkova
2 kamiona
13 lokomotiva
47 vagona
2 topa kal. 120 mm.
1 protivav. mitraljez
1339 m. žel. pruge
52 žel. praga
3 skretnice
15 bunkera (12 na Trnovu)
1 auto-cisterna
20.000 l. benzina

Oštećeno:

8 lokomotiva
74 vagona
Saobraćaj bio je prekinut za 907 radnih časova
2 bor. kola
1 motocikl sa prikolicom

DEZERTACIJA:

U proteklom periodu zabeležen je 91 slučaj dezertacije, bolje rečeno samovoljno napuštanje jedinice i odlazak kućama.

17. brigada: 8 sa sektora Tolmina, 3 sa oružjem
18. brigada: 41 sa sektora Kras-Vipava[37] 36 sa oružjem
19. brigada: 10 sa sektora Kras-Vipava 2 sa oružjem
20. brigada: 16 sa sektora Tržič 8 sa oružjem.

Minerski bat. 8

II. art. diviz: 2; obojica kod neprijatelja.

Udarna četa: 4 — 2 sa oružjem

Ukupno: 91[38] — 51 sa oružjem

MOBILIZACIJA:

Za proteklo vreme mobilizacija apsolutno nije izvođena, jer su naše jedinice bile vezane sa neprijateljem, a uz to prilike su bile takve na terenu da nisu mogle da se šalju mobilizacijske patrole. Izgledi za mobilizaciju u sledećem periodu su veći, pogotovo da je u toku izvođenja mobilizacije 28 godišta. Preduzeće se mere da se izvrši nasilna mobilizacija na zemljištu kontrolisanom od strane neprijatelja.

18. brigada: 2 sa sektora Trnovskog gozda.

IV.) NASA I NEPRIJATELJSKA TAKTIKA:

U malom broju borbi neprijatelj je uvek težio da postigne uspeh za sebe i zbog toga operisao je dvaput nadmoćnijim snagama od naših, potpomognut tehničkim sredstvima, čije potpore, u odnosu na neprijatelja, bili smo lišeni. Tom prilikom neprijatelj je uvek želeo da uklješti naše snage, koje [su] se zbog toga brzo izvlačile i skraćivale front, tako da je neprijateljsko dejstvo bilo usredsređeno na dužini našega fronta.
Ništa specijalno ne bi se moglo dodati u pogledu naše ili neprijateljske taktike, koja u osnovi ostaje nepromenjena. U ranijim izveštajima, već više puta, bio je ocrtan njen profil. Ipak zadržat ćemo se u brzom pregledu neprijateljskog rada prilikom napada na Trnovo. Neprijatelj dobro utvrđen, obilno naoružan i sa dovoljnom količinom municije nije umeo da se snađe i sam je pružio preduslove za likvidaciju garnizona. Njegov

[37] Odnosi se na Vipavsku dolinu.
[38] Pogrešno zbrojeno; treba 89.

defanzivni duh i zapuštanje spoljnih utvrđenja, koncentrišući sve sile na uzanom pojasu, su neposredni uzroci njegovog poraza.

V.) KRITIČKI PREGLED NAŠIH OPERACIJA:

Ostaje na snazi sve što je iznešeno u zadnjim operacijskim izveštajima o razvoju naših operacija. Naglasišemo da sva krivica za neuspeli završetak operacija kod Trnova isključivo pada na vodstvo 17. brigade, koje bi za svoj rad odgovaralo pred vojnim sudom. Preduzete mere bile su tako bedne i nedovoljne a uz to stepen pripravnosti takav da trupa nije bila u stanju da reagira.

VI.) ARTILERIJA:

Od decembra meseca II. art. divizion dodeljen ovoj diviziji u ulozi divizijske artiljerije nije pružio iz raznih razloga ono što se od njega očekivalo u momentu podele. Neophodno je potrebno da se divizion uzme iz sastava divizije i da uđe u okvir jedne artiljerijske grupacije.[39] Tom prilikom artiljeriji treba se posvetiti temeljnija pažnja. Neophodno je potrebno da se izvuku oruđa koja ne ulaze u okvir artiljerije i da se od njih formiraju odgovarajuće jedinice. Protioklopni topovi kal. 47 mm. trebaju da formiraju jezgro za obrazovanje, u datom momentu, divizijske protioklopne čete; isti je slučaj sa avtomatskim top-mitraljezima kal. 20 mm, koji bi trebali da formiraju mitraljeske bataljone — od mitraljeza i teških mitraljeza — u sastavu divizije ili korpusa. Ostalo ljudstvo treba se rasporediti na raspolažućim artilerijskim oruđima i od njih formirati baterije. Ljudstvu bi se dala mogućnost da se stručno osposobi i bilo sutra u mogućnosti da odgovori zadacima koji ga očekuju — formiranje divizijskih artileriskih pukova i korpusnog artileriskog puka sa većim kalibrom. U tom pogledu ne smemo biti enostrani i kruti, greške se uvek skupo plaćaju.

VII.) ORGANIZACIJA OPERATIVNE SLUŽBE:

U duhu primljene naredbe podaje se pregled operativnog odseka:
1. poručnik Janković Dragoslav, šef — I. operativni oficir
2. poručnik Cepin Jože, pomoćnik — II. operativni oficir
3. poručnik Senica Ludvig, geodet

" Po naređenju Štaba 9. korpusa NOVJ od 25. januara 1945. divizion je uzet iz sastava divizije (vidi dok. br. 57).

Benedikt Abram, oružar

Vremec Tido, administrator

6. narednik Carman Vinko, statističar.

Iz gore iznetog zaključuje se da je operativni odsek formaciski popunjen. Stvarno stanje govori da osoblje ni iz daleka nije osposobljeno da bi moglo da odpravlja poverene mu poslove. Neophodno je potrebno postavljenje još jednoga operativnoga oficirja jer to zahteva stanje operativnih referata po brigadama. Isto tako odseku je potreban tipkar koji bi mogao da obavlja svoj posao (pisanje koje od prosečnog tipkara zahteva 3 časa rada da bi posao bio odpravljen, nam je zato potrebno po 12 časova uz najveće napore. Iz iznešenog vidi se da je apsolutno nemoguće posao obaviti na vreme i da je zbog toga uvek u zakašnjenju), molimo da nam se pošlje jedan tipkar iz XXXI. divizije, pošto ga ovde ne možemo dobiti.

Kvalitet operativnih oficira brigada nije na dostojnoj visini i on iz dana u dan opada. Umesto da težimo da naše operativne oficire podižemo, postavljamo lica koja zato nisu dorasla niti osposobljena i time srozavamo njihovu vrednost — slučaj sa postavljanjem potpor. Škara[40] za operativnoga oficira 18. brigade. Neophodno je potrebno da jedan operativni oficir bude po brigadama kao instruktor i stalno ispravlja operativne oficire brigada. Mora se raditi na podizanju op. of. brigada, posvetiti više pažnje trupi i uzeti u rad ono što je do sada po jedinicama zanemarivano. Ostajemo i dalje pri tome da je operativna služba i u diviziji i po brigadama čisto administrativnog karaktera i da je po strani zbog indiferentnosti nadređenih, tako da operativni oficir saznaje stvari od kurira i kuvara i nije nikad konsultovan od svoga štaba. Na to pitanje ukazujemo mada je na njega ukazivano i ranije ne samo operativnom odseku korpusa nego i štabovima — činjenica je da je se ostalo na staro.

VIII.) RAZNO:

Od 28. I. 1945. 20. brigada d'assalto Caribaldi »Trieste« ispada iz sastava ove divizije i treba da uđe preformirana u sastav italijanskih formacija. Isto tako 1. bat. ispada iz sastava 18. brigade i XXX. divizije.[41]

Potrebno je što pre dodeliti 17. brigadi radio-stanicu, pogotovo kad se imaju u vidu sve teškoće u održavanju veze.

[40] Edvard Sitar

[41] Ovaj bataljon je stavljen na raspolaganje Komandi Kobariškog vojnog područja (vidi dok. br. 72). Bataljon je na sektor ovog područja krenuo 12. januara 1945 (vidi AIZDG, k. 45/111).

Poslednje borbe pokazuju da divizija mora raspolagati svojim odeljenjima sa par-topom. Sva oruđa moraju da imaju istu dužinu cevi jer se ispostavljaju teškoće sa bombama za ista.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, p.polkovnik: (žig) Sef, poročnik:
Rustja Franjo Janković Dragoslav
Franjo Rustja Drag. M. Janković

BR. 71

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA 6. I 11. BRIGADE OD 28. JANUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA POTCINJENIH JEDINICA NA SEKTORU MORAVCA I O STANJU BRIGADA'

OPERATIVNI ŠTAB
VI I XI BRIGADE

Položaj 28. 1. 1945.
Predmet: Opširan izveštaj
za VI i XI brig.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Na položaju

Noću 23/24. 12. 1944. su brigade izvršile pokret sa Kresniškog Vrha na položaje Vače, Sp. i Zg. Slivna.[2] Prevoženje preko Save je s pet čamaca trajalo čitave noći. VI brigada je brojila 292 čoveka a XI brigada 328 ljudi. Operativni štab 25 ljudi. Na pomenutim položajima su brigade ostale do 27. 12. 1944.

26. 12. 1944. smo od IV operativne zone dobili naređenje da jednu brigadu uputimo na sektor Zg. Savinjske doline sa zadatkom da ta brigada uspostavi vezu sa IV operativnom zonom te da primi materijal za obe brigade (odeću, obuću, municiju i eksploziv). Odredili smo VI brigadu, koja je 27. 12. 1944. krenula na izvršenje ove akcije. Kad se između Št. Vida[3] i Doba kretala preko druma, jurišem je proterala [neprijateljevu] zasedu. Preko druma se probilo 100 drugova s komandan-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332 a/I. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom: »D«. Redakcija nije mogla utvrditi šta označava ovo slovo.

[2] Spodnja i Zgornja Slivna; sada: Slivna.

[3] Sada: šentvid pri Lukovici.

tom, politkomesarom i pom. politkomesara brigade. Ostalom delu je neprijatelj tenkovima i oklopnim automobilima onemogućio prelaz te se ovaj morao povući. Kod njega je ostao oper. oficir VI brigade sa 186 drugova.

28. 12. 1944. je oper. oficir VI brigade dobio zadatak da se probije preko druma u sastav ostalog dela brigade. Tog dana bio je drum jako zaposednut pa proboj nije bio moguć, zbog čega se ovaj deo priključio XI brigadi.

29. 12. 1944. je XI brigada zaposela položaje na Javoršici a deo VI brigade na Sv. Miklavžu.[4] Istog dana je neprijatelj otpočeo sa ofanzivom na Moravski sektor sa oko 6—7000 ljudi, Naše snage su zaposele položaje Sv. Miklavž — Cicelj — Murovica. Na tom sektoru nas je neprijatelj napao sa četiri strane.[5] Jedna kolona je nastupala od Sv. Trojice,[6] druga iz Javoršice, treća iz Češnjica[7] i četvrta iz Grmača.[8] Na svim odsecima su bili neprijateljevi napadi odbijeni i naneti osetni gubici. Neprijatelj je uspeo da izbije na Sv. Miklavž, koji je spalio. U ovim borbama smo imali tri ranjena. Uveče se neprijatelj povukao na položaje Sv. Trojica, Javoršica, Češnjica, Drtija, Stance Laze,' Vače i Vaške Kandrše.[10] Iste noći izvršili smo pokret s namerom da se po svaku cenu probijemo preko glavnog druma Ljubljana — Celje. Kretali smo se ispod Limbarske gore te se između Podmilja i Podmela kod St. Ožbolta" probili preko druma. XI brigada je na drumu proterala jaču neprijateljevu patrolu i osigurala koloni prelaz preko druma. Kad je skoro sva kolona prešla preko druma, neprijatelj je nadirao s pravca St. Ožbolta jednim oklopnim kolima i oko 200 vojnika s ciljem da nam spreči prelazak. Ova kolona je naišla na našu zasedu. Borba je trajala 15 minuta. Protivtenkovskom puškom je bio sa 16 pogodaka uništen neprijateljev oklopni automobil i ubijeno više neprijateljevih vojnika. Mi smo imali dva mrtva i jednog ranjenog.

XI brigada je zaposela položaje u Češnjicama[12] a ostali deo VI brigade u selu Okrog.[13] Pošto je za vreme pokreta ne-

[4] Odnosi se na zaselak Vrh Sv. Miklavža, 11,5 km jugoistočno od Domžala.

[5] U to vreme neprijatelj je preduzeo ofanzivu na području između Savinjske doline — Save i Kamnika (vidi dok. br. 27).

[c] Sada: Trojica. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Vrh Sv. Trojice.

[7] Sada: Ćešnjice pri Moravčah.

[5] Zaselak, 12 km istočno od Domžala.

' Zaselak, & km severozapadno od Litije.

[10] Zvaničan naziv je: Kandrše.

" Sada: Sentožbolt.

Sada: Češnjice v Tuhinju.

" Sada: Okrog pri Motniku.

koliko naših dezertiralo te smo bili izdani, 31. 12. 1944. u 5 časova ujutro je bila napadnuta XI brigada. Zbog nepovoljnih položaja i nedostatka municije bili smo prinuđeni na povlačenje na Meninu [planinu]. Pri tom povlačenju smo imali jednog mrtvog i 11 nestalih. Na Menini [planini] uspostavili smo vezu sa ostalim delom VI brigade a zatim smo mu priključili i deo s kojim je bio oper. oficir.

Prema izveštaju koji smo dobili od štaba VI brigade, brigada je bila na drugom sektoru između glavnog'[4] i tuhinjskog druma[15] svakog dana napadana od neprijateljevih kolona. U tom vremenu je mnogo vojnika dezertiralo.

Na Menini planini je brojila: VI brigada 170 ljudi,
XI brigada 250 ljudi.

Na tom sektoru su brigade od Operativnog štaba dobile sledeći zadatak. VI brigada da se premesti na II'[6] i I[17] sektor sa zadatkom da vrši akcije u cilju snabdevanja pre svega odećom i obućom, a XI brigada je dobila zadatak da prati ranjenike u bolnicu te ih tamo preda. Imala je i zadatak da na III sektoru'[8] odmah otpočne sa akcijom prikupljanja odeće i obuće. Trebalo je da se oslanja na Veliku planinu i na Mozirske planine."

VI brigada je krenula na drugi sektor 2. 1. 1945. Ali taj sektor je bio snažno kontrolisan tako da tu nije bilo moguće vršiti akciju prikupljanja, te su se većinom morali zadržavati u šumi. Uspeli su da se probiju na Moravški sektor, ali i tu su zbog neprijateljevih patrola imali stalne manevarske pokrete, te nisu mogli u dovoljnoj meri snabdeti vojsku obućom i odećom.[20]

XI brigada je predala ranjenike u bolnicu, te je zatim štab brigade bez našeg naređenja podelio brigadu na dva dela. Jedan deo sa dva bataljona i pom. politkomesara brigade je krenuo preko Bistrice[2'] iznad Kamnika s namerom da se tu

[14] Odnosi se na drum Domžale — Blagovica — Trojane — Vransko.

[,s] Odnosi se na drum Kamnik — Smartno v Tuhinju — Motnik — Vransko.

[16] Šifrovani naziv za područje između Savinje — Pake i granice Koruške (AIZDG, k. 332 a/II).

" šifrovani naziv za područje između Domžala i Zidanog Mosta (AIZDG, k. 332 a/II).

" Šifrovani naziv za predeo Koruške koji je bio ranije u granicama bivše Jugoslavije (AIZJDG, k. 332 a/II).

" Naziv za predeo planina severno od Mozirja.

[M] Podrobnije o borbama i stanju 6. slovenačke NOU brigade »Slavko šlander« u tom periodu vidi dok. br. 63.

" Odnosi se na rečicu Kamniška Bistrica.

snabde obućom i odećom. Istog dana bili su izdani i napadnuti u selu Slevo[22] iznad Bistrice. U toj borbi su imali 9 mrtvih, 18 zarobljenih i 5 nestalih. Ostali deo s pom. politkomesara brigade je stigao na Glisnik, gde je ostao kod Operativnog štaba. Drugi deo, pak, krenuo je na sektor Mozirske planine, te se sada nalazi kod XI brigade. Štab XI brigade je sa zaštitom od 20 ljudi ostao u Podvolovljeku.[23]

Operativni štab se 10 dana nalazio iznad Motnika, u selu Glisnik, odakle je održavao vezu sa Glavnim štabom.[2,1] I brigade su dobile zadatak da na tom mestu održavaju vezu s nama. Sa štabom XI brigade još do sada nemamo veze.

U pola pet ujutro 20. 1. 1945. bili smo napadnuti na vrhu Menine planine te smo pri tom izgubili radio-stanicu zbog velikog snega. Drugih gubitaka nismo imali. Operativni štab sa delom vojske iz XI brigade kojim je rukovodio pom. politkomesara brigade je 22. 1. 1945. krenuo na Moravški sektor, gde smo se spojili sa VI brigadom.

Sadanje brojno stanje:

VI brigada ima na licu	78 ljudi,
XI brigada „ „ „	162 čoveka,
Oper. štab	16 ljudi.

Nakon završenih teških borbi kod Čateža, Št. Vida,[25] Kočevja i Občina[26] brigade su u veoma kritičnom stanju prešle preko Save. Ljudstvo je bilo slabo nahranjeno, gotovo golo i boso. Već prvog dana posle prelaska preko Save pobegao nam je iz obeju brigada 31 drug, koji su svojevoljno otišli svojim kućama s namerom da kod kuća nabave odeću i obuću. Sve što smo više kretali prema Štajerskoj, to su sve više učestala dezertiranja. Zbog jake neprijateljeve ofanzive i visokog snega klonuo je i komandni vojnički i politički kadar. Dešavali su se slučajevi da su dezertirali i bataljonski rukovodioci. Mnogo ovih dezertera je zbog neprijateljeve ofanzive propalo a mnogo se posakrivalo kod svojih kuća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant major:
Andrej Cetinski Lev

[n] Zaselak, 6 km severno od Kamnika.

[72] Podrobnije o borbama i stanju 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« u tom periodu vidi dok. br. 64.

[34] Vidi knjigu depeša, AIZDG, k. 46/11.

[25] Sada: Šentvid pri Stični.

[34] Podrobnije o borbama jedinica Operativnog štaba 6. i 11. brigade u Dolenjskoj vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 2, 14, 16, 18, 27, 34, 39, 40, 43, 45, 70, 107, 108, 114 i 116.

MESEĆNI IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 31. JANUAR* 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA'

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Broj 127

Položaj, 31. 1. 1945.

Operativni izveštaj za
mesec januar 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
(Operativno odeljenje)

(Sekcije: Videm, Tolmin, Bled, Gorica. Postojna 1 : 100.000 jug. izd.)

I) SITUACIJA

U toku ovog meseca na našem sektoru nije bilo većih koncentracija ili pokreta neprijatelja. Jedino se može zabeleziti povratak 28. SS policijskog puka u Gorenjsku, koji je izvesno vreme dejstvovao u Štajerskoj,[2] kao i dolazak oko 2.000 nedićevaca na sektor Postojne. Sa Bleda je 900 nemačkih vojnika otišlo u Nemačku.[3]

Nakon poslednje nemačke ofanzive neprijatelj je uspostavio nova uporišta u Trnovu, na Colu, Crnom Vrhu, u Ajdovščini i Vipavi, te Šempasu. Zbog važnosti tog sektora po nas, naše jedinice su napale i uništile uporište Trnovo. Nakon dvodnevnih borbi naš korpus je postigao još jednu lepu i veliku pobedu koja po svom uspehu i izvršenju predstavlja najbolju akciju naše vojske u Primorskoj. U ovoj borbi je bio u potpunosti uništen italijanski fašistički bataljon »Fulmine«. (Izveštaj o ovoj borbi dostavili smo posebnom relacijom[4]).

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11.

[5] Jedinice 28. SS policijskog puka »Tod« (»Todt«) koje su bile angažovane u ofanzivi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije vratile su se u svoja uporišta do 22. januara 1945 (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 25. januara 1945. AIZDG, k. 238/1).

[a] Ovo su bili pripadnici Nastavnog puka »Brandenburg« (Lehrregiment »Brandenburg«) koji su posle završene obuke bili upućeni u sastav divizije »Brandenburg« (AIZDG, k. 238/1).

[4] Vidi dok. br. 60.

Detaljnija situacija po sektorima:

Na području Krasa je u to vreme neprijatelj izvodio jaču aktivnost patrola, pa je zbog odsutnosti naših jedinica s tog sektora bila pojačana njegova kontrola i teror. Zbog toga je na taj sektor bila upućena Udarna četa XXXI divizije, koja je smanjila neprijateljevu aktivnost i izvršila veoma uspelu akciju a i više manjih. Kasnije je na taj sektor bila upućena i Udarna četa XXX divizije, a sada se na tom sektoru nalaze i 2 bataljona druge brigade Vojske narodne odbrane. Time je u osetnoj meri onemogućeno nekažnjeno patroliranje neprijatelja. Radovi na utvrđivanju na tom sektoru su u potpunosti obustavljeni. Nemačka 188. divizija se još uvek nalazi na ovom sektoru.

Na području Vipave još postoje uporišta koja su bila uspostavljena za vreme poslednje ofanzive: Vipava, Ajdovščina i Šempas. Zbog toga i zbog uporišta u Trnovu i na Colu bila je Vipavska dolina kao baza za snabdevanje hranom skoro sasvim zatvorena. To je bio i jedan od razloga da uništimo neprijateljevo uporište u Trnovu kako bi se zaštitili transporti iz Vipavske doline. U tom cilju je bila poslednjih dana na taj sektor upućena 3. brigada i 2 bataljona 18. brigade. Poslednjih dana ovog meseca je 35 dobrovoljaca 18. brigade napalo neprijateljevo uporište u Vipavi, pri čemu je bilo 20 mrtvih, 15 ranjenih i 4 zarobljena. Na ovom sektoru su se izvesno vreme nalazile 17. i 20. brigada. 17. brigada je vodila dve manje ali uspešne borbe. Ipak je na tom sektoru zbog odsutnosti naših većih jedinica i jakih uporišta bio neprijatelj veoma aktivan.

Na sektor Pivke i Brkina je u to vreme stiglo oko 2.000 do 3.000 nedićevaca, koji nisu ispoljili drugu aktivnost sem patroliranja. Radove na utvrđivanju na tom sektoru neprijatelj nastavlja punim tempom.

Na području Trnovske planote su nakon završene neprijateljeve ofanzive ostala neprijateljeva uporišta u Trnovu, na Colu i u Crnom Vrhu. U Trnovu se brojno stanje posade izmenilo te je od prvobitnog broja 1.000 ljudi ostalo 250 ljudi bataljona »Fulmine«, koji je bio u poslednjoj našoj akciji u potpunosti uništen. Prvih dana je na Colu bilo oko 500 neprijateljevih vojnika, koji su preduzimali ispade i vodili borbe s našim jedinicama. 5. o. m. bilo je uporište napušteno a 12. o. m. ponovo uspostavljeno. Prvih dana nakon ponovnog uspostavljanja uporište je brojilo 300—400 ljudi a poslednjih dana je pojačano tako da broji oko 900 ljudi neprijateljeve policije. Posada uporišta na Crnom Vrhu nije pokazala aktivnosti. U to vreme su se na sektoru Trnovske planote uvek zadržavale jedinice XXX divizije i 3. SNOUB.

Na sektoru Banjske planote nije bilo neprijateljeve aktivnosti a u to vreme se tu nisu nalazile ni naše jedinice, sem italijanske brigade za vreme akcije na Trnovo i bataljona Vojske narodne odbrane.

Na sektoru Sentviške planote[5] nije bilo neprijateljeve aktivnosti, sem jednog ispada patrole. Na sektoru Sp.[6] Trebuša — Ravne[7] — Jesenica bila je dislocirana italijanska divizija »Garibaldi Natisone« koja je stigla u sastav našeg korpusa.[8]

Na sektoru Dolomita bili su samo manji neprijateljevi pokreti lokalnog karaktera. U tom periodu se tu nisu zadržavale naše jedinice a nisu tu ni izvođene akcije.

Na sektoru Cerkljanskog i Zirovskog vrha nije uopšte bilo nikakvih neprijateljevih ispada. Na tom sektoru se stalno nalazila 16. SNOB.

Na sektoru između Selške i Poljanske Sore nije bilo neprijateljeve aktivnosti. Tu su se nalazile jedinice XXXI divizije (IB,' DB[10] i 7. SNOUB).

Između Sore i Save je neprijatelj preduzeo dva ispada šireg karaktera s namerom da stigne u Zeleznike. Prilično uspešne borbe je vodio Skofjeloški odred, koji se nalazio na tom sektoru. Na taj sektor pravo do Kranja je dva puta otišla 7. brigada zbog mobilizacije i ekonomskih akcija.

Na sektoru Jesenice — Bled — Podbrdo, koji kontroliše JBO,[11] nije bilo značajnijih akcija, ali je neprijatelj preduzimao češće akcije prema Mežakli, Radovni, Jeseniškom, Javorniškom i Plavškom Rovtu te prema Sv. Križu.[12] Sva aktivnost naših jedinica (JBO) na tom sektoru ograničavala se na akcije snajperista, mobilizaciju i ekonomske akcije. Neprijatelj se još uvek s velikom žurbom utvrđuje na pruzi Jesenice — Kranjska Gora. U vezi s tim je pojačana kontrola železničke pruge Podbrdo — Bohinjska Bistrica — Jesenice — Kranjska Gora.

Na sektoru Tolmina i Baške grape nije bilo naročitih promena." U to vreme se tu nisu nalazile a ni dejstvovale naše jedinice.

[5] Predeo između reka Bača i Idrijca i linije Grahovo ob Bači — Reka.

* Pravilno: Dolenja.

[7] Odnosi se na D. i G. Ravne; sada: Ravne pri Cerknem.

[8] Divizija je na ovo područje stigla 2. januara 1945 (vidi dok. br. 43). .iirfl

' Inžinjerski bataljon

™ Dopunski bataljon

" Jeseniško-bohinjski NOP odred

'2 Sada: Planina pod Golico.

" Sredinom januara 1945. je 1. bataljon alpskog puka »Taljamento« (Tagliamento), koji se nalazio na obezbeđenju železničke pruge Sv. Lucija fsada: Most na Soči) — Podbrdo, prebačen u uporište na liniji Dornberk — št. Peter (sada: Šempeter pri Gorici), a na njegovo mesto

U dolini Soče je situacija uglavnom bila normalna. U Gorici se još uvek nalazi oko 5.000 neprijateljevih vojnika, od kojih je najmanje 3/4 italijanskih fašista [10.] flotile »MAS«. Ponekad vrše ispade prema Grgaru i Ravnici. Poslednjih dana je u Tolmin stiglo pojačanje od oko 200 Italijana. Užurbano se opravlja srušeni most u Ajbi i pojačava protivavionska odbrana važnijih komunikacijskih objekata u ovoj dolini. Iz toga se može zaključiti da neprijatelj svakog dana sve veći značaj pridaje železničkoj pruzi u dolini Soče i izgleda da će je upotrebiti za veća transportovanja vojske iz Italije u Nemačku. U dolini su saveznički avioni više puta bombardovali razne objekte, ali bez vidnijeg rezultata. Naših akcija u to vreme nije bilo.

Na području Brda bili su svakodnevni ispadi i pojačana kontrola neprijatelja. Zbog toaa je na tom sektoru formiran 2. bataljon OSB.[u]

Na području Benečije je stanje uglavnom nepromenjeno. Kobariškom vojnom području dodeljen je 1. bataljon 18. brigade zbog pojačane mobilizacije na tom sektoru.

Na području Režije neprijatelj je preduzeo napad većeg stila s ciljem da to područje očisti od naših snaga. Ovo verovatno radi toga da bi zaštitio svoje čete od savezničkog bombardovanja pontebske železnice.[15] Nakon akcije neprijatelj je uspostavio nova uporišta u dolini Režije. Na sektoru Brda, Benečije i Režije se u to vreme nalazio OŠB, koji nije izvršio značajnije akcije.

U ovom razdoblju bila je slaba aktivnost naših MSV," te se može utvrditi da su u ovom mesecu bili postignuti najmanji uspesi. Ovo s razloga da je na većem delu našeg sektora pao sneg pa je zbog toga rad bio otežan, a sa druge strane i zbog toga što je na sektoru Krasa i Soške doline te od Podbrda do Bleda bio neprijatelj aktivniji a prema Režiji je preduzeo napade šireg obima.

U tom periodu je divizija »Garibaldi Natisone« [»Natizone«] stigla na naš sektor. Sa dve brigade je učestvovala u ak-

je stigao 2. italijanski policijski dobrovoljački bataljon »Adriatišes Kistenland« (Adriatisches Küstenland), dok je 1. italijanski policijski dobrovoljački bataljon smenio 3. bataljon puka »Taljamento« u uporištima duž železničke pruge Gorica — Sv. Lucija (vidi »Podroben opis sovražnih edinic na teritoriju kontroliranem po NOV in POS«, AIZDG, k. 52/111 i 63/11, i nemački fond, k. 199/1).

" Operativnog štaba Benečije (zvaničan naziv je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko).

[15] Odnosi se na železničku prugu Videm (Udine) — Ponteba — Trbiž (Tarvisio) — Beljak.

[16] minersko-sabotažnih vodova

ciji na Trnovo. Nalazila se na obezbeđenju prema Idriji i Sv. Gori. Drugih akcija divizija nije izvršila. Pri dolasku divizija uopšte nije bila dobro organizovana te se u tom periodu velika pažnja poklonila tome da se što pre organizuje onako kako su organizovane naše divizije.

Poslednjih dana je iz artiljerijskih diviziona ponovo obrazovana korpusna artiljerija'[17] u cilju bolje organizacije, podizanja kadra i obuke boraca, boljeg korištenja artiljerije i njene koncentracije. Artiljerija je formirana u dva diviziona bez zaštitnog bataljona. Štab je mnogo manji od onog pre rasformiranja.

17. brigada je bila upućena na Notranjsku po odobreni materijal. S njom je bila upućena i 20. brigada i bataljon »Mazzini« [»Macini«]. Ovaj pokret bio je prekinut po naređenju GŠS.[18] 17. brigada će i nadalje ostati na sektoru Pivke, a 20. brigada se vraća na sektor Lozarji — Vrtovin.

U tom periodu su naređenjem GSS prešli u sastav našeg korpusa Istarsko vojno područje i bataljon 9. brigade. Veze sa ovim jedinicama još nemamo jer je pomenuto naređenje tek stiglo. Bataljon ove brigade je priključen 18. brigadi XXX divizije sa istim sektorom dejstva.'[19]

Najveće i najduže pokrete u tom periodu su izvršile Udarna četa i 7. brigada XXXI divizije a najkraće 16. brigada, koja uopšte nije vršila pokrete.

U ovom periodu se moral boraca veoma podigao. To pre svega zbog nezadrživog nadiranja Crvene armije prema utrobi nacističke jazbine, dalje zbog postignutog uspeha na Trnovu te zbog pomoći saveznika u odelu i naoružanju.

Moral neprijatelja je uglavnom opao. Već duže vreme neprijatelj iz Cola nije preduzeo ispad, a intervencija iz Gorice za vreme borbi kod Trnova pokazala je mnogo neodlučnosti. Izgleda da je sada glavni cilj neprijatelja na našem sektoru odbrana.

[17] Vidi dok. br. 57.

" Glavnog štaba [NOV i PO] Slovenije. Štab 9. korpusa NOVJ je 24. januara 1945. izd3o naređenje za pokret ovih jedinica u Notranjsku sa zadatkom da iz Predmeje prebace radiofonsku radio-stanicu a na povratku dopreme eksploziv i raznu municiju (AIZDG, k, 276/11). Glavni štab NOV i PO Slovenije je 29. januara 1945. uputio Štabu 9. korpusa NOVJ sledeću depešu: »Zbog snega za sada odložite pokret 20. i 17. brig. Stanicu zakamuflirajte. Kveder [Dušan].« (AIZDG, k. 45/111).

" Ovo je izvršeno naređenjem Glavnog štaba NOV i PO Slovenija od 28. januara 1945 (vidi dok. br. 69).

II) PLAN STABA

Plan Štaba korpusa u ovom periodu bio je uglavnom sledeći:

1) Glavninom svojih snaga pristupiti uništenju neprijateljevog uporišta u Trnovu s ciljem da se oslobode naše snage koje su morale držati blokadu ovog uporišta i s ciljem da se osigura snabdevanje hranom i olakša transportovanje iz Vipavske doline.
   Ovaj plan štaba u potpunosti je ostvaren.
2) U najkraće vreme izvršiti reorganizaciju italijanske divizije »Garibaldi Natisone« koja ni približno nije bila organizovana onako kao naše divizije.
   Pri tome smo naišli na poteškoće zbog nedostatka kadra, ali se ipak u tom radu oseća uspeh. U tom smislu treba da se još odvija naša aktivnost a naročito u pogledu podizanja borbenosti ove jedinice.
3) Uputiti u Dolenjsku 20. brigadu i bataljon »Mazzini« te jednom brigadom izvršiti transportovanje materijala koji nam je dodelio GŠS. Jedinice su 28. o. m. pošle na put, ali su zatim depešom GŠS bile vraćene.
4) Izvoditi ekonomske akcije šireg obima raznim jedinicama. Tako je bila u planu akcija na onoj strani Soče po jednom brigadom XXX i XXXI divizije. Ova akcija je otpala jer je prelaz preko Soče otežan zbog visokog vodostaja Soče kao i zbog toga što civilne vlasti nisu[20] blagovremeno pripremile materijal.
   Ovakve akcije manjeg obima izvršene su više puta u Vipavi[21] i sa one strane Sorice[22] pojedinim brigadama ili bataljonima. Osim ekonomskih akcija izvodi se i mobilizacija. Odredima i OŠB je uvek bila prepuštena sloboda u inicijativi.
   U toku sledećeg perioda ima Štab korpusa u planu:

a) Uništiti neprijateljeva uporišta na Colu i Crnom Vrhu.[23]
b) Rasformirati JBO i priključiti ga XXX diviziji.[24]
   Umesto ovog odreda biće na taj sektor upućeno 80—100 ljudi iz XXXI divizije. Od starog odreda biće na tom sektoru ostavljene MSV grupe i obaveštajna služba.

[20] Reč »nisu« dopisana je mastilom.
[21] Odnosi se na Vipavsku dolinu.
[33] Odnosi se na reke Poljanska i Selška Sora.
[33] Zbog pojačane aktivnosti neprijatelja u toku februara 1945. protiv jedinica 9. korpusa NOVJ, do napada na ovo uporište nije došlo (vidi dok. br. 122).
[34] Odred nije bio rasformiran, već reorganizovan i brojno smanjen (vidi dok. br. 122).

•c) Izvršiti plan iz proteklog meseca pod tačkama 2, 3 i 4 ukoliko već nije izvršen,

d) Izvršiti reorganizovanje Udarne čete XXX divizije, organizovati minerski kurs s ciljem da se pojača[25] MS[2]* aktivnost, te po divizijama obrazovati prateće čete od teških minobacača i »partopova«.

III) HRONOLOŠKI PREGLED OPERACIJA PO JEDINICAMA

XXX divizija:

27. 12. 1944. Patrola 2. MSV Inž. bataljona je kod žel. stanice Nabrežina postavila mine na žel. prugu Trst — Ljubljana. Na mine ie naišao voz. Uništene su 2 lokomotive, 5 teretnih i 2 putnička vagona. Razoreno je bilo 100 m pruge a saobraćaj obustavljen 50 časova.

27. 12. 1944. Patrola 2. MSV Inž. bat. je između žel. stanica Ronki i Redipulja minirala žel. prugu Trst — Gorica. Uništena je bila lokomotiva, 3 vagona, razoreno 70 m pruge, saobraćaj obustavljen 32 časa.

28. 12. 1944. Minerska grupa Inž. bataljona je minirala 2 električna stuba u blizini Ribnice.[27] Stubovi su uništeni.

29. 12. 1944. MSV Inž. bataljon je na pruzi Gorica — Videm izbacio voz iz koloseka. Pri tom su uništeni 1 lokomotiva, 1 vagon, 50 m električne žice i 24 m pruge. Saobraćaj je bio obustavljen 28 časova.

2. 1. 1945. Na prugu kod stanice Ronki je 2. MSV Inž. bat. postavio teretni vagon. U postavljeni vagon udario je putnički voz s nemačkim oficirima i inžinjerima. Uništena je bila lokomotiva i postavljeni vagon, oštećena 3 vagona, 14 ranjeno i 2 mrtva, uništeno 200 m pruge. Saobraćaj na jednom koloseku prekinut 9 časova a na drugom 120 časova.

2. 1. 1945. Patrola 2. MSV je između Redipulja i Zdravščine minirala železničku prugu Tržič — Gorica. Na mine je naišao voz, oštećena je bila lokomotiva, 4 vagona iskočila iz šina, 2 mrtva.

2. 1. 1945. Grupa 1. MSV Inž. bat. je minirala žel. prugu Rijeka — St. Peter.[28] Na mine je naišao voz. Oštećena je bila lokomotiva.

" Reč »pojača« dopisana jc mastilom.
Ä minersko-sabotažna
77 Naziv za severni deo sela Senadole (9 km istočno od Sežane).
18 Sada: Pivka.

4. 1. 1945. Patrola 1. MSV je između Ronka i Redipulja minirala žel. prugu Tržič — Gorica. Na mine je naišao putnički voz s nemačkim vojnicima i radnicima. Oštećena je bila lokomotiva i 8 vagona a srušeno 85 m pruge.

4. 1. 1945. Patrola 1. MSV je minirala žel. prugu Sežana — Divača. Na mine je naišao voz. Oštećena su 2 vagona, 60 m koloseka je srušeno, saobraćaj obustavljen 30 časova.

7. 1. 1945. Patrola udarnog voda Inž. bat. je kod stanice Sežana postavila mine na žel. prugu Ljubljana — Trst. Na mine je naišao voz natovaren građom od drveta. Pri tome su bila uništena 2 vagona, saobraćaj je bio obustavljen 48 časova.

9. 1. 1945. Motorizovana kolona od 3 tenka, motocikla i 30 vojnika kretala se iz Ajdovščine na Col i u 13,30 časova stigla do k. 34,[29] gde ju je napala 18. brigada. Neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje na polazne položaje te je imao 2 mrtva i 5 ranjenih a oštećeni su tenk i motor sa prikolicom. Naši su imali 2 ranjena.

11. 1. 1945. Snajperska patrola od 3 druga je iz zasede u Sp. Idriji napala četničku patrolu i pri tome ubila 2 četnika.

11. 1. 1945. Minerska grupa 3. čete Inž. bat. smestila je minu na rezervoar ulja kod lokomotive.[30] Mina je eksplodirala. Pri tome su lokomotiva i 1 vagon izgoreli, 5 vagona je iskočilo iz šina, uništeno 90 m koloseka. Saobraćaj je bio obustavljen 24 časa. Mašinovođa poginuo.

12. 1. 1945. Celog dana su na Colu j.edinice 18. brigade vodile borbu s neprijateljem jačine 250—300 ljudi. Zbog nadmoćnosti i zbog jake topovske vatre naši su se morali povući. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 5 mrtvih i 10 ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen i 4 nestala. Nestali imaju sa sobom i 1 protivtenkovsku englesku pušku.

13. 1. 1945. Minerska grupa Inž. bat. je kod Ločnika minirala žel. prugu Gorica — Videm. Na mine je naišao transportni voz natovaren vojskom. Tom prilikom je 9 neprijateljevih vojnika poginulo, uništena je 1 lokomotiva i 6 vagona, srušeno 48 m koloseka. Saobraćaj je bio obustavljen 36 časova.

[29] Omaška; treba: 403.

[30] Mina je postavljena na železničku kompoziciju koja se kretala iz Nabrežine u pravcu Ronka (vidi dok. br. 70).

14. 1. 1945. Patrola 1. MSV 3. čete Inž. bataljona je između stanica Sežana i Divača postavila mine na žel. prugu Trst — Ljubljana. Na mine je naišao voz. Uništena su 4 vagona, lokomotiva teško oštećena, saobraćaj obustavljen 36 časova i ubijeno 9 neprijateljevih vojnika.

15. 1. 1945. Minerska grupa 3. čete Inž. bataljona je u Tržiču minirala 2 vagona. Tom prilikom su bila uništena 2 topa kal. 120 mm, 1 protivavionski mitraljez, 2 vagona a 2 neprijateljeva vojnika su teško ranjena.

15. 1. 1945. Kod Repentabora su naše jedinice minirale 2 bunkera. Rezultat: bunkeri srušeni, uništena posada od 8 fašista, 1 mitraljez, 1 automat i 6 pušaka. (Inž. bat.)

15. 1. 1945. Minerska grupa Inž. bataljona je kod Tržiča položila minu na električnu lokomotivu. Mina je bila tempirana na pola časa. Mina je eksplodirala, oštetila 1 lokomotivu i izbacila iz šina 7 vagona. U prva tri vagona koja su izbačena nalazila se vojska.

15. 1. 1945. Minerska patrola 3. čete Inž. bat. je na južnoj stanici u Ronkima postavila mine na skretnice na pruzi. Na mine je naišao voz i bio izbačen iz šina. Tom prilikom su bili lokomotiva i 3 vagona oštećeni a saobraćaj je bio obustavljen 40 časova.

15. 1. 1945. Četa 1. bat. 17. brigade je ispod sela Skrilje napala neprijateljevu kolonu od 40 ljudi.
U toku prepodneva je prema položajima 17. brigade nadirao neprijatelj jačine 80 ljudi. Naši su jurišem prinudili neprijatelja na povlačenje. Brigada je tog dana nanela neprijatelju gubitke od 13 mrtvih i 9 ranjenih. Zaplenjena su 1 kola natovarena vojnom opremom i 1 kola s parom volova. Naši gubici: 1 ranjen.

16. 1. 1945. Patrola 20. brigade od 45 ljudi je iz zasede napala neprijateljevu auto-kolonu od 3 kamiona i 1 putničkog automobila.[3'] Gubici neprijatelja: 2 mrtva.

16. 1. 1945. 17. brigada je vodila borbu s neprijateljem jačine 80 ljudi koji je nadirao iz Ajdovščine prema Lokavecu. U toku borbe je neprijatelju pristiglo pojačanje od 200 ljudi. Brigada je uz pomoć bataljona 19. brigade prinudila neprijatelja na povlačenje.

" Napad je izvršen kod sela Vrtovin (vidi dok. br. 70).

Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 12 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva i 5 ranjenih.

17. 1. 1945. Patrola od 5 ljudi Inž. bataljona je na drumu Ajdovščina — Gorica ispod sela Skrilje postavila minsko polje. Postavljene su mine na rasterećenje. Pri uklanjanju tog minskog polja ubijena su 2 neprijateljeva vojnika a 2 su teško ranjena.

21. 1. 1945. Patrola 2. voda Inž. bataljona je minirala teretni automobil. Auto je izgoreo. Pri tome je poginuo 1 neprijateljev oficir.

23. 1. 1945. Mineri Inž. bataljona su minirali drum Ajdovščina — Col. Kad je drumom naišla motorizovana kolona, mina je eksplodirala i uništila 1 protivtenkovski top, 1 civilna kola, ubila 2 vojnika a 2 ranila.

18. 1. 1945. Obaveštajna patrola je na stanici Nabrežina otkačila 2 vagona od voza. Voz je skrenuo na drugi kolosek, a otkačeni vagoni su nastavili kretanje po istom koloseku, naišli na prepreku i iskočili iz šina.

19. 1. 1945. Obaveštajna patrola je između stanica Ronki i Redipulja izbacila iz šina voz za koji je bila prikačena i »litorina«[32] u kojoj se nalazila nemačka komisija za procenu sa generalom. Uništeni su »litorina«, lokomotiva, 3 vagona i 96 m koloseka. Saobraćaj je bio prekinut 34 časa. Tom prilikom je ranjeno 11 neprijatelja.

19. 1. 1945. Patrola Inž. bataljona je u železničkoj stražarnici zaplenila 1 telefonski aparat i 3 baterije za telefon.

24. 1. 1945. Patrola od 2 čoveka udarnog voda Inž. bat. je iznad sela Sela[33] minirala bunker. Bunker je u potpunosti uništen i ubijeno 11 neprijateljevih vojnika.

24. 1. 1945. Patrola od 2 čoveka Inž. bataljona je na povratku iz akcije naišla na 4 nemačka oficira i naterala ih na bekstvo.

26. 1. 1945. 35 dobrovoljaca 18. brigade je napalo neprijateljevo uporište Vipava. Tom prilikom je imao neprijatelj: 20 mrtvih, 15 ranjenih i 4 zarobljena. Naši gubici: 1 mrtav i 4 ranjena.

19.1 —22.1.1945. U borbama za uništenje neprijateljevog uporišta Trnovo jedinice 19. brigade su nanele ne-

[31] Odnosi se na električna ili motorna železnička kola.

[33] Sada: Sela na Krasu.

prijatelju gubitke od 207 mrtvih, dok su same imale 14 mrtvih i 24 ranjena. Ostale jedinice ove divizije (17. brigada, ekipa »partopova« i artiljerija) imale su gubitke od 4 mrtva, 17 ranjenih, 22 nestala, 11 dezertera.

Ovom prilikom je zaplenjeno: 1 teški minobacač, 2 laka minobacača, 3 puškomitraljeza, 7 automata, 24 puške, 1 radio-stanica, 4 pištolja, 1 troosovni kamion, 2 postolja za mitraljeze, 1 telefonski aparat, veća količina odeće, municije i hrane.

Iste jedinice su uništile 24 bunkera (12 velikih i 12 manjih) te oštetile sve utvrđene zgrade u uporištu.

U ovim borbama je uništen 1 naš »partop«, izgubljena 4 puškomitraljeza i 5 pušaka.[34]

Pregled gubitaka:

A) Neprijateljevi:

mrtvih 286, ranjenih 95, zarobljena 4. Ukupno 385 izbačenih iz stroja.

Zaplenjeno: 1 teški minobacač, 2 laka minobacača, 3 puškomitraljeza, 7 automata, 24 puške, 1 radio-stanica, 4 pištolja, 1 troosovni komion, 2 postolja za mitraljeze, 3 telefonska aparata, veća količina odeće, municije i hrane.

Uništeno: 27 bunkera (15 velikih i 12 manjih), sve utvrđene zgrade u uporištu Trnovo, 8 lokomotiva, 28 vagona, 1 litorina, 2 električna stuba, 2 topa kal. 120 mm, 1 protivtenkovski top, 1 protivavionski mitraljez, 1 automobil, 1 kola, 1 mitraljez, 1 automat i 6 pušaka.

Oštećeno: 11 puta žel. pruga, 2 puta drum, 5 lokomotiva, 29 vagona, 1 tenk, 1 motor sa prikolicom.

B) Sopstveni:

mrtvih 22, ranjenih 54, nestalih 22 (17. brigada).

Izgubljeno: protivtenkovska engleska puška, »partop«, 4 puškomitraljeza i 5 pušaka.

[34] O borbenoj aktivnosti jedinica 30. NO divizije u to vreme vidi i dok. br. 70.

XXXI divizija:

2. 1. 1945. Patrola Inž. bataljona bila je upućena u selo Bukovo. Neprijatelj je već držao posednuto selo te je tom prilikom zarobio 3 druga s puškomitraljezom.

7. 1. 1945. Odeljenje bataljona 16. brigade je miniralo elektranu na pilani kod Sp. Idrije koja je služila za rasvetu i davala struju [u žičanu prepreku oko uporišta]. Dinamo i turbina su potpuno uništeni.

11. 1. 1945. Prilikom blokade neprijateljevog uporišta Stražišče za vreme ekonomske akcije 7. brigada je razjurila 2 neprijateljeve patrole od oko 30 ljudi, razbila 5 praznih neprijateljevih automobila, zaplenila nekoliko bombi i zarobila 2 nemačka podoficira. Neprijatelj je imao 2 ranjena, naši gubici 1 ranjen.

11. 1. 1945. Minerska patrola Inž. bataljona je bacila u vazduh žel. prugu između Bleda i Bohinjske Bele. Saobraćaj je bio prekinut 6 časova.

12. 1. 1945. Minerska grupa Inž. bataljona je postavila mine na prugu Podnart — Sv. Jošt.[35] Neprijateljeva patrola je mine primetila i htela ih ukloniti. Tom prilikom su 2 neprijateljeva vojnika ranjena a 3 mrtva.

15. 1. 1945. VII SNOUB je prilikom blokade neprijateljevog uporišta Zg. Bitnje za vreme ekonomske akcije imala 1 mrtvog.[36]

16. 1. 1945. Udarna četa je kod sela Lipa napala neprijateljevu kolonu od 350 ljudi.[37] Nakon borbe od dva časa neprijatelj je nateran u bekstvo. Tom prilikom je na bojnom polju ostalo 50 mrtvih i 30 ranjenih neprijateljevih vojnika. Naši su imali 6 mrtvih i 6 ranjenih te 2 nestala.

Udarna četa je u borbi zaplenila: 1 teški minobacač, 2 laka minobacača, 1 puškomitraljez »šarac«, 6 pušaka, 3 postolja za mitraljeze, 2.500 metaka za »šarac«, 30 mina za minobacač, 1 pokretnu kuhi-

[35] Sada: Jošt nad Kranjem.

[34] Podrobnije o borbenoj aktivnosti 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« u januaru 1945. vidi dok. br. 51.

[37] Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 22. januara 1945. vidi se da je napadnuta kolona bila sastavljena od jedinica SS iz Gradiške (AIZDG. k. 238/1). U to vreme se u Gradiški nalazio 7. SS nastavni i dopunski bataljon 7. SS divizije »Princ Evgen« (AIZDG, k. 52/111).

rište Faedis.[47] Pri ovom napadu neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici 1 mrtav i 3 ranjena.
Diverzantska grupa ove brigade je minirala most na reci Ellero.

9. 12. 1944. »Školski bataljon«[48] je kod Prossenicca [Prosenika][49] napao neprijatelj. Tom prilikom su 4 druga nestala.

11. 12. 1944. Patrola »Školskog bataljona« je kod Monteaperta napala patrolu kozaka i pri tome ubila 3 kozaka.

12. 12. 1944. Za vreme neprijateljeve ofanzive u Benečiji divizija je imala 4 mrtva, 5 nestalih i 1 zarobljenog.

2. 1. 1945. Za vreme prelaska 157. brigade preko železničke pruge u Baškoj grapi brigada je bila iznenada napadnuta od neprijatelja. Tom prilikom je bilo 26 mrtvih i 8 ranjenih te je izgubljeno: 1 minobacač 81 mm, 3 mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 4 automata, 33 puške i 5 pištolja. Ubijene su i 4 mule i 1 konj.[50]

Pregled gubitaka:

A) Neprijateljevi:

mrtvih 29, ranjenih 11, zarobljena 32. Ukupno izbačena iz stroja 72.

Zaplenjeno: 1 mitraljez, 4 puškomitraljeza, 2 automata, 35 pušaka, 4 pištolja sa odgovarajućom municijom i 4 konja.
Uništeno: 1 most.
Oštećeno: 1 put minirana žel. pruga.

B) Sopstveni:

mrtav 31, ranjenih 12, zarobljena 4, nestalih 9.

Izgubljeno: 1 minobacač 81 mm, 3 mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 4 automata, 33 puške i 5 pištolja sa odgovarajućom municijom.

" Ovaj bataljon je bio neposredno potčinjen Štabu divizije (AIZDG, k. 277/1).

* Slovenački naziv je: Prosnid, 14 km zapadno od Kobarida.

" Podrobnije o tome vidi dok. br. 43.

Operativni štab za Zapadno Primorsko:

30. 12. 1944. Minerska grupa Režijskog bataljona je minirala prugu Reziutta — Chiusaforte [Kjuzaforte], Prugom je naišao voz natovaren topovima i vojnim materijalom. Prilikom ovog miniranja su uništena 4 vagona a lokomotiva oštećena.

31. 12. 1944. 2 druga iz Režijskog bataljona su kod Ločnika naišla na neprijateljevu patrolu. Neprijatelj je na našu patrolu[52] otvorio vatru. Naši su se bez gubitaka povukli a neprijatelj je imao 1 mrtvog i 4 ranjena.

31.12. 1944. Patrola MSV je napala neprijatelja i 2 ubila.

31. 12. 1944. Minerska grupa je kod Ločnika minirala žel. prugu Gorica — Videm. Porušen je 1 stub i 48 m koloseka.

2. 1. 1945. Snajperisti su kod Kanala ubili 1 stražara.

2. 1. 1945. Patrola Beneškog bataljona je napala be-ga i 1 ubila.

2. 1. 1945. Patrola Režijskog bataljona je napala neprijateljevu patrolu i zarobila 1 kozaka.

3. 1. 1945. Zaseda Beneškog bataljona je između Anhova i Gorenjeg Polja napala neprijatelja. Neprijatelj je imao 6 ranjenih.

5. 1. 1945. Snajperisti 2. bataljona su na žel. pruzi napali neprijatelja i ubili ga.

6. 1. 1945. Patrola zaštitne čete je napala neprijatelja koji se kretao iz Volarja prema Kamnom. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 1 ranjenog. Naših gubitaka nije bilo.

8. 1. 1945. Beneški bataljon je na pruzi Gorica — Podbrdo izbacio voz iz koloseka.

23. 1. 1945. Beneški bataljon je vatrom teškog minobacača tukao žel. stanicu Kanal. Pogođena su 2 vagona.

" Redakcija je izostavila tekst o onim borbenim aktivnostima jedinica Operativnog štaba za Zapadno Primorsko koje su već iznete u dok. br. 58, i ta mesta obeležila trima tačkama.

[52] Mastilom dopisano: »našu patrolu«.

most i prostor ispred stanice. Tom prilikom je ubijeno nekoliko fašista.

23. 1. 1945. Patrola Beneškog bataljona je napala kozake i pri tom ubila 2 kozaka a 2 ranila.

Pregled gubitaka:

A) Neprijateljevi:

mrtvih 29, ranjenih 20, zarobljen 1. Ukupno izbačenih iz stroja 50.

Zaplenjeno: 1 autobus, 6 hektolitara vina, 4 puške, 4.000 m telefonske žice, planovi za gradnju mostova preko reke Soče.

Uništeno: 2 lokomotive, 5 vagona, 2 električna stuba, 1 teleferika i 10 konja.

Oštećeno: 5 puta razorena pruga, 2 voza, 1 lokomotiva i telefonski kabal.

B) Sopstveni:

mrtva 3, zarobljenih 7.

Skofjeloški odred:

[53]

10. 1. 1945. Grupa 1 bataljona je u Stražišču naišla na neprijateljevu patrolu i razjurila je.

13. 1. 1945. Snajperisti 1. bataljona su kod uporišta Selca ubili 1 neprijateljevog vojnika.

21. 1. 1945. Mineri 1. bat. su minirali kod Zg. Besnice prugu. Minirali su minama na potez. Prugom je naišao skupljač mina, koji je bačen u vazduh. Uništen je skupljač mina i 60 m pruge.

25. 1. 1945. Mineri 2. bataljona su na Bledu minirali vilu »Mario«.

26. 1. 1945. Neprijatelj je u dva navrata pokušao da zauzme položaje odreda,[54] ali je svaki put nateran u bekstvo.

* Redakcija je izostavila tekst o borbenoj aktivnosti jedinica ovog odreda od 3. do 10. januara i 15. do 21. januara 1945, jer je to već podrobnije izneto u dok. br. 59.

* Odred se nalazio na položajima Železniki — Rovte (sada: Rovte v Selški dolini). Vidi dok. br. 113.

Pregled gubitaka:

A) Neprijateljevi:

mrtav 21, ranjena 22, ukupno izbačena iz stroja 43.

Uništeno: prikupljač mina.
Oštećeno: 1 betonski most, 2 puta žel. pruga i 1 put drum.

B) Sopstveni:

mrtva 4, ranjena 2, zarobljen 1.

Jeseniško-bohinjski odred:[55]

15. 1. 1945. Mineri 1. bataljona su između Podkočne[54] i Dobrave[57] minirali voz. Uništeni su pogonski delovi pri lokomotivi, razoreno 25 m koloseka, saobraćaj bio obustavljen 6 časova.
28. 1. 1945. Snajperisti 2. bataljona su na žel. stanici Nomenj ubili 1 a na Senožetima ranili 1 neprijateljevog vojnika.

Pregled gubitaka:

A) Neprijateljevi:

mrtvih 6, ranjena 3.

Oštećeno: 3 puta pruga, 3 lokomotive i 2 vagona.

B) Sopstveni:

mrtav 1.

PREGLED GUBITAKA:

A) Neprijateljevi:

mrtvih 479, ranjenih 268, zarobljenih 39. *Ukupno izbačenih iz stroja* 6S6.[58]

[55] Redakcija je izostavila tekst o borbenoj aktivnosti jedinica ovog odreda od 30. decembra 1944. do 10. januara 1945, jer je to već podrobnije izneto u dok. br. 52.

[56] Selo na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a nalazi se 2 km jugoistočno od Jesenica.

Odnosi se na Blejsku Dobravu. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Dobrava.

[M] Pogrešno zbrojeno; treba: 786.

Zaplenjeno:

2 teška minobacača 81 mm, 4 laka minobacača, 1 mitraljez, 8 puškomitraljeza, 9 automata, 5 postolja za mitraljeze, 47 pušaka, 8 pištolja, 1 radio-stanica, 3 telefonska aparata, 1 troosovni kamion, 1 autobus, 6 hektolitara vina, 4.000 m telefonskog kabla, 30 teških mina, veća količina municije, 70 ranaca, 1 poljska kuhinja, 2 kola različitih namirnica i opreme i plan izgradnje mostova preko Soče.

Uništeno:

27 bunkera (15 velikih i 12 manjih), sve utvrđene zgrade u uporištu Trnovo, 2 topa kal. 120 mm, 1 protivtenkovski top, 1 protivavionski mitraljez, 10 lokomotiva, 33 vagona, 6 kamiona, 1 auto, 1 kola, 4 električna stuba, 1 teleferika,[5'] prikupljač mina, 1 mitraljez, 1 automat, 6 pušaka i 10 konja.

Oštećeno:

20 puta žel. pruga, 3 puta drum, 9 lokomotiva, 31 vagon, 2 voza, 1 most, 2 tenka, 1 motor sa prikolicom i elektrana, 3 kamiona.[40]

B) Sopstveni:

mrtvih 80, ranjenih 109, zarobljenih 15, nestala 33.

Izgubljeno:

1 teški minobacač, 3 mitraljeza, 1 »partop«, 2 protivtenkovske puške, 17 puškomitraljeza, 4 automata, 12 pušaka, 5 pištolja.

IV) TAKTIKA

Pored već iznetog u poslednjoj relaciji o borbama dodajemo:

A) Naša taktika:

a) Udarna četa XXXI divizije je u tom periodu bila upućena na područje Krasa, gde je samostalno izvodila akcije. Pri tom je uvek pokazala veliku udarnost i okretnost. Napala je 4 puta brojno nadmoćniju nemačku SS kolonu, istu pobedila i razjurila. Osim toga, svojim iznenadnim

[5'] žičara
[40] Dopisano mastilom: »3 kamiona«.

pojavljivanjem i brzim manevrom i pokretima unosila je pometnju u neprijateljeve redove te tako dokazala da je dostojna da nosi naziv »udarna«,

b) Pošto nije bilo većih akcija, uglavnom su se izvodile akcije patrola i snajpera, naročito OŠB i SO.[M]

B) Neprijateljeva taktika:

a) U intervenciji iz Gorice za vreme našeg napada na Trnovo neprijatelj je najviše upotrebljavao artiljeriju, teške minobacače i tenkove. Samo na položaje 3. SNOUB neprijatelj je izbacio preko 1.000 granata. Pod zaštitom ovakve vatre je nastupala neprijateljeva pešadija, koja nije pokazala nikakve udarnosti.

b) Na sektoru Gorenjske (JBO) neprijatelj češće vrši ispade i lokalna patroliranja. Uz pomoć izdajica neprijatelj postavlja zasede na kurirskim stazama, što mu je olakšano s obzirom na duboki sneg (1,5 m).

c) U poslednje vreme neprijatelj je na području Pokljuke po praznim pojatama postavljao mine koje eksplodiraju prilikom ulaženja u zgradu. Do sada od ovih mina nismo imali gubitaka.

V) KRITIČKI OSVRT NA OPERACIJE

Pored već u relaciji pomenutog dodajemo još:

a) Ponekad, u slučaju neprijateljevog nadiranja, neki od naših rukovodilaca suviše rano izdaju naređenje za povlačenje, što znači da nisu pravilno procenili situaciju (3. SNOUB).

b) Neke naše jedinice ne znaju da za vreme naših ofanzivnih operacija organizuju sopstveno osiguranje. Zbog toga dolazi do iznenađenja, nepotrebnih žrtava, gubljenja inicijative i nepotrebnog povlačenja. Time se naše jedinice izlažu opasnosti (17. SNOB).

VI) ORGANIZACIJA ODSEKA

Organizacija odseka se u poslednjem mesecu nije izmenila. Ipak je mnogo učinjeno da se naš odsek bavi stvarno samo operativnim zadacima. Da bi se operativni rad pojačao, u planu je da se kod našeg odseka postave operativni oficiri za sve divizije i po 1 za[62] odrede. Tako je do sada pozvat u naš odsek operativni oficir Operativnog štaba za Zapadno Primorsko. De-

" Skofjeloški NOP odred
[43] Dopisano mastilom: »1 za«.

pešom smo pozvali i pom. šefa odseka, koji se već više od 1 i po meseca nalazi[63] kod Notranjskog vojnog područja zbog preuzimanja materijala koji nam je doznačio GŠS.

U planu je da se iz našeg odseka izdvoje svi referati, koji će se uključiti u inžinjerijski i artiljerijski odsek. Time bi se naš odsek stvarno bavio isključivo operativnim zadacima. Tada će našem odseku biti moguće da podigne kvalitet operativnih oficira i operativnih odseka u nižim jedinicama, koji danas ni približno ne odgovaraju svojim zadacima.

Dosadanji referent za artiljeriju u našem odseku pridodat je Štabu artiljerije IX korpusa. Dosadanji referent je preuzeo dužnost komandanta.

Organizovan je Operativni odsek pri Štabu divizije »Garibaldi Natisone« te su postavljeni operativni oficiri po brigadama ove divizije. Dolaskom na naš sektor ova divizija uopšte nije imala operativni odsek.

VII) RAZNO

Izveštaj referata za artiljeriju dostaviće major drug Z u p a n c,[64] koji će verovatno preuzeti organizaciju artiljerijskog odseka.

Po divizijama imamo nameru da organizujemo prateće čete jačine 60 ljudi, koji će biti naoružane sa 4 »PIATA« i 3 »partopa«. Ovakva četa bila je obrazovana u XXXI diviziji a ubrzo će se organizovati i u XXX diviziji.

Udarna četa XXX divizije pozvata je u Cerkno da bi se reorganizovala po direktivama Štaba korpusa.

Zbog koncentracije teškog naoružanja, u prateće čete će se uključiti sve protivtenkovske puške.

U XXXI diviziji je organizovana podoficirska škola, koju pohađa 35 pitomaca.

U to vreme su se našem odseku javili pom. minerskog referenta GŠS drug Suhorepec Dominik i drug Mozetič Mirko zbog reorganizacije MS službe.

Pri korpusu biće organizovan minerski kurs u cilju osposobljavanja drugova za praktičan minerski rad i pojačanja minerskih akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba potpukovnik: Jakopič'[5] M. P.

Šef odseka poručnik: M. Raičević[66]

[43] Reč »nalazi« dopisana je mastilom.
[64] Aleksander Župane Aco
[45] Albert Jakopič Kajtimir
[44] Mitar Raičević

Prilozi:[67]

1) izveštaj o mobilizaciji
2) skica pokreta naših jedinica
3) izveštaji referenta za inžinjeriju
4) izveštaj referata za motorizaciju
5) izveštaj referata za naoružanje i brojno stanje
6) izveštaj geodetskog referata.

BR. 73

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 1. FEBRUARA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA POJAČANJE DIVERZANTSKIH AKCIJA U NEPRIJATELJEVOJ PO ZADINI'

GLWNISTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 63/45

Na položaju, dana 1. februara 1945.

NAREDBA BR. 13

Diverzantske akcije

Naša vojska polaže suviše malo značaja diverzantskim akcijama u dubokoj neprijateljevoj pozadini i suviše malo se koristi postojećim diverzantsko-minerskim materijalom. Svaka diverzantska akcija u dubokoj pozadini neprijatelja ima velik moralni učinak na neprijatelja a češće i mnogo veći od velikih borbi na otvorenom terenu. Da bi se iskoristile sve mogućnosti koje danas stoje na raspolaganju našoj vojsci za izvođenje diverzantskih akcija

naređujemo:

1) Svi štabovi operativne i pozadinske vojske dužni su da se na svom području delovanja staraju o izvođenju diverzantskih akcija.

2) Štabovi korpusa i zone moraju diverzantsku aktivnost organizovati pre svega preko obaveštajnog centra. Organizacija

[47] Zbog obimnosti knjige, redakcija ove priloge ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, i to: broj 1 u 36/V, broj 2. u k. 23/VII, broj 3 u k. 22/11, broj 4 u k. 97/11, broj 5 u k. 33/111 i broj ćuk. 37/1.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

diverzantske aktivnosti u obaveštajnom centru je u nadležnosti referenta za unutrašnje veze. Ovaj referent mora preko veza koje održava s našim pristalicama i poverenicima u neprijateljevim uporištima organizovati posebnu mrežu diverzantske aktivnosti. Mreža diverzantske aktivnosti ne sme nigde biti povezana s mrežom obaveštajnih agenata, kako bi se sprečile provale kod obeju aktivnosti. Veza s pojedinim diverzantima mora se održavati individualno.

3) Referent za unutrašnje veze OC[2] mora pri organizovanju diverzantske aktivnosti sarađivati sa inžinjerijskim odsekom. Inžinjerijski odsek se stara o snabdevanju diverzanata diverzantsko-minerskim materijalom. Inžinjerijski odsek se stara za obuku diverzanata u korištenju diverzantsko-minerskog materijala. Pri tome su inžinjerijski odseci dužni obučiti diverzante pre svega u upotrebi raznih vrsta tempirnih mina, nagaznih mina, korištenju otrova itd.

4) Najveću pažnju moraju štabovi pokloniti organizovanju diverzantskih akcija protiv neprijateljevih štabova i mesta prikupljanja većeg broja neprijateljevih vojnika (kasarne, spavaće sobe, menze, kavane, bioskopi itd.).

5) Organizacija diverzantske aktivnosti preko OC popunjava minersko-sabotažnu aktivnost MSV,[3] koji postoje i dalje u istom obliku. Diverzantska aktivnost OC izvodi diverzantske akcije tamo gde nije moguć pristup MSV.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Boris Kidrič

M. P.

V. d. komandanta: general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII i IX korpusa
„ IV oper. zone
OBOD[4] i Organ, odelj. GŠS[5]
1. slov. div. KNOJ

[3] Obaveštajnog centra
[3] minersko-sabotažnih vodova
[4] Obaveštajnom odeljenju
[5] Glavnog štaba Slovenije

MESEČNI IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 1. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI, PLANOVIMA I BORBENIM AKTIVNOSTIMA POTCINJENIH JEDINICA'

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 1. februara 1945.
Br. 1

Predmet: mesečni izveštaj za jan.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Nakon poslednje decembarske ofanzive[2] koju je neprijatelj preduzeo protiv našeg oslobođenog teritorija, situacija se na području IX korpusa NOV i POJ izmenila utoliko što je neprijatelj ponovo zaposeo Vipavsku dolinu i dominantne položaje Trnovo i Col. Ova dva uporišta su za neprijatelja od velike važnosti u vojničkom pogledu zbog obezbeđenja Vipavske doline i, sa druge strane, zbog onemogućavanja snabdevanja i transportovanja za našu vojsku.

Uglavnom se neprijateljeva aktivnost u mesecu januaru ogleda pre svega u utvrđivanju i osiguranju komunikacija koje su za njega, nakon poslednjih spoljnih savezničkih uspeha, od naročite važnosti. Tako je neprijatelj izvršio nova osiguranja i pojačao stara utvrđenja na komunikacijama Trst — Ljubljana, Ljubljana — Jesenice, Gorica — Jesenice, Videm — Trbiž. Na svim pomenutim sektorima neprijatelj je pojačao uporišta, a sa druge strane, pak, raniju vojsku, koja je otišla prema Nemačkoj, smenio novom svojom i satelitskom vojskom.

Tako je na sektor Ljubljana — Trst, za osiguranje ove komunikacije, u mesecu januaru nanovo stiglo oko 1000—2000 nedićevaca, koji se prema poslednjim izveštajima već formiraju u drugi dobrovoljački korpus.[3] Za osiguranje komunika-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11.

[2] Vidi dok. br. 41.

[3] Podatak nije tačan, jer su sve nedićevske snage u Slovenačkom primorju bile organizovane u Srpski dobrovoljački korpus (SDK): štab u Postojni, 1. puk u Presfraneku,, 2. puk u St. Peteru (sada: Pivka), 3. puk u Mučićima, 4. puk u Ilirskoj Bistrici i 1. bataljon 5. puka u Premu (vidi AIZDG, k. 63/11, nemački fond, k. 199/1).

cije Podbrdo — Gorica i za ofanzivne ciljeve protiv NOV već je proteklog meseca stigla na naš sektor divizija X »MAS«/ koja se razmestila u Gorici i deo svojih snaga upotrebila za osiguranje pomenute komunikacije a drugim delom je izvodila ispade prema našoj oslobođenoj teritoriji, te bataljonom »FUL-MINE« zaposela Trnovo.

U vezi sa odlaskom nemačke vojske na druge sektore, neprijatelj je aktivnije otpočeo angažovati domobrance. Tako je, u cilju osiguranja komunikacije Ajdovščina — Postojna, pokretni bataljon domobranaca iz Prestraneka bio premešten u Ajdovščinu,[5] isto tako su se i u Gorenjskoj formirala nova be-ga[6] uporišta. Isto tako su se i domobranci iz Veharša[7] u Dolomitima delom svojih snaga prebacili u Idriju i tu zamenili deo policijskog puka[8] koji poseda Crni Vrh i Malu Goru radi osiguranja komunikacije Logatec — Godovič — Crni Vrh — Col. U Colu je ovog časa raspoređen bataljon policije, te uporište broji oko 500—600 ljudi sa 5 protivtenkovskih topova.[9]

Pored pomenute defanzivne aktivnosti, neprijatelj je u ovom periodu preduzeo nekoliko manjih ofanzivnih ispada prema oslobođenoj teritoriji i nekim našim manjim jedinicama. Tako je 3. 1. 45. krenuo iz Cola prema Predmeji u jačini od 500 ljudi, podržan artiljerijom, ali ga je 18. SNOUB odbila. 9. 1. 45. izvršio je ispad iz Ajdovščine prema Colu, ali ga je isto tako 18. SNOUB odbila. 14. 1. 1945. je neprijatelj preduzeo jači ofanzivni udar protiv naših jedinica koje su se nalazile u Režiji i imale zadatak da ruše Pontebsku železnicu[10] i da stalnim napadima sprečavaju opravku iste. Neprijatelj je uspeo da naše jedinice, nakon borbi od nekoliko dana, potisne sa sektora Režije na Bovško, a sam je zaposeo Prato di Režija i Učeju s namerom da kontroliše tamošnje prevoje i prolaze. Zbog teške situacije u kojoj se nalazi, on je ova uporišta napustio, te su se sada naše jedinice ponovo vratile u Režiju sa is-

' Podrobnije o ovoj diviziji vidi dok. br. 60, objašnjenje 5.

[5] Odnosi se na 3. bataljon 1. udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). Vidi mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 378.

[6] Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

[7] U Veharšama se nalazio 1. bataljon 1. udarnog puka SNVZ (vidi mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 7, snimak 51 i 473, film 8, snimak 399).

' U Idriju je stigla 2. četa 1. bataljona 1. udarnog puka SNVZ (vidi mikroteku VII, Arhip SUP Ljubljana, film 8. snimak 282) kao zamena dela 2. bataljona 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 52/111).

[9] Verovatno su to bili delovi 2. i 3. bataljona 10. SS policijskog puka. Ovo brojno stanje je od 28. januara 1945 (AIZDG, k. 238/1).

[K] Odnosi se na železničku prugu Videm (Udine) — Ponteba — Trbiž (Tarvisio) — Beljak.

tim zadacima. Osim ovih ispada neprijatelja koje treba pomenuti, neprijatelj je preduzeo pre svega brojne manje ispade, i to u Gorenjskoj, u Benečiji, a pre svega na Krasu i u Vipavskoj dolini, gde nam je, osim jake kontrole terena, onemogućavao i svaku nabavku hrane i kretanje pojedinaca kao i manjih jedinica i patrola.

Osim ove neprijateljeve aktivnosti, neprijatelj veliku pažnju poklanja i daljem utvrđivanju na važnijim prelazima i u obalskom delu Primorske. Tako neprijatelj u Furlaniji utvrđuje dominantne tačke prema severnoj Italiji, u Benečiji gradi utvrđene položaje na obroncima planina prema Furlaniji i na ulazu u Pontebsku dolinu," duž Soče gradi utvrđena uporišta kod Tolmina u cilju osiguranja prema Sv. Luciji'[2] a kod Kobarida radi zatvaranja komunikacije Kobarid — Bovec. Na obalskom pojasu između Tržiča i Trsta gradi položaje od betona, dok u pozadini, kao što je Vipavska dolina, Kras, okolina Postojne i prema Cerknici, gradi utvrđenja od zemlje, drveta i kamenja. Sva ova utvrđivanja izvode se i nadalje, te možemo kazati čak i bržim tempom, te svakog dana nanovo angažuju veći broj radnika i civilnog stanovništva. Zadatak ovih utvrđenja je pre svega odbrana od iskrcavanja.

U prvoj polovini meseca januara naše jedinice nisu preduzele veće ofanzivne udare, prvo zbog reorganizovanja [jedinica] nakon poslednje neprijateljeve ofanzive, drugo zbog veoma loših vremenskih uslova i treće zbog toga što nam je nenedostajalo eksploziva, municije i pre svega teškog naoružanja, koje je nužno potrebno kod uporišta koja dolaze u obzir za napad. Istovremeno je u zimskom periodu na našem sektoru jedno od gorućih pitanja i snabdevanje, zbog koga smo morali upotrebiti, i moramo još uvek upotrebljavati, velik deo naših snaga.

U drugoj polovini januara naše su jedinice bile već mnogo aktivnije, te smo postigli nekoliko veoma lepih uspeha, među kojima možemo uništenje Trnova tretirati kao najuspeliju i do sada najveću operaciju na Primorskom.'[3] Odsustvo nemačkih snaga u Gorenjskoj, koje su bile angažovane protiv naših jedinica u Štajerskoj, iskoristili smo tako što smo zadržali oslobođeno uporište Železniki, više puta razorili prugu Ljubljana — Jesenice, izvršili više uspelih ekonomskih akcija u Stražišču kod Kranja, gde su naše jedinice 13. 1. 1945. uništile i 5 neprijateljevih kamiona. Drugi lepi uspeh je postigla

" Odnosi se na dolinu reke Bela (Fella).

[12] Sada: Most na Soći.

[13] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Trnovu vidi dok. br. 60.

Udarna četa XXXI divizije kada je 16. 1. 1945. u Vipavskoj dolini napala pokretnu jedinicu SS policije od 350 ljudi, istu razbila i zadobila velik plen. Noću 25/26. 1. 1945. je četa dobrovoljaca 18. SNOUB napala neprijateljevo uporište Vipavu, gde je 4 zarobila, ubila 20 i ranila oko 15 vojnika.

I

Naš plan za mesec januar je u prvom redu predviđao uništenje neprijateljevog uporišta Trnovo, koje je, s obzirom na velike poteškoće u snabdevanju naše vojske, za nas bilo od velikog značaja, jer nam je zatvaralo put u Vipavsku dolinu, a sa druge strane je imalo mogućnost da stalno kontroliše još jedinu vezu s Vipavskom dolinom preko Krnice[14] na Lokve i dalje.

Drugi naš zadatak sastojao se u što bržoj reorganizaciji ital. divizije »Garibaldi [Natizone]«, koja je stigla na naš sektor ali je bila sasvim neorganizovana i tako reći nesposobna za svaku operaciju.

Treći i bez sumnje jedan od veoma važnih zadataka je bilo pitanje rešenja snabdevanja naše pozadinske i operativne vojske, koja je, pored vanredno loše opreme, oštre zime i velikih borbi koje je vodila za vreme neprijateljeve ofanzive, gotovo gladovala a u isto vreme potrošila i poslednje rezerve koje smo u letnjem periodu pripremili za ovaj period. Zbog velike neprijateljeve aktivnosti i jake kontrole terena kao što su Vipavska dolina, Pivka, Kras, Gorenjska, kao i onemogućenja nabavki iz Furlanije, bili smo prinuđeni da za ovo organizujemo oružane ekonomske akcije većih jedinica, jer pojedinci i manje jedinice u ovom trenutku, kad su rezerve utrošene, nisu više bili u stanju da pribave dovoljne količine hrane za svu vojsku, koja je brojčano porasla još sa italijanskom divizijom »Garibaldi«.

II

XXX divizija:

u mesecu januaru je vodila uspešne borbe s neprijateljem pre svega na sektoru Trnovo, Col, Vipava i duž komunikacije Gorica — Ajdovščina.

Dana 3. 1. 1945. je neprijatelj pokušao da prodre iz Cola prema Otlici i Predmeji, gde se na osiguranju ovog sektora nalazila 18. SNOUB »Bazoviška«. Brigada je sa svojih polo-

[14] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

žaja prihvatila borbu i nakon celodnevnih borbi prinudila ga na povlačenje. Neprijatelj se posle ovih borbi nije povukao samo na svoje polazne položaje, već se kompletna posada uporišta Col povukla u Ajdovščinu. Odmah zatim 18. SNOUB je zaposela Col i držala ga do 9. 1, kada je neprijatelj, uz podršku tenkova i artiljerije, ponovo preduzeo napad iz Ajdovščine i uspeo da ponovo zauzme Col.

Dana 15. 1. 1945. je četa 17. SNOB kod sela Skrilje napala jedinicu be-ga pokretnog bataljona od 80 ljudi i naterala je u bekstvo, pri tome ubila 13 i ranila 9 [neprijateljskih vojnika] i zaplenila 1 kola natovarena vojničkom opremom. Ponovo je 16. 1. vodila borbu s neprijateljem koji je nadirao iz Ajdovščine prema Lokavecu. U toj borbi je, zajedno s jednim bataljonom 19. SNOB, naterala neprijatelja u bekstvo i nanela mu gubitke od 6 mrtvih i 12 ranjenih.

Dana 19. 1. 1945. je XXX divizija napala neprijateljevo uporište Trnovo, u kome se nalazilo oko 300 ljudi bataljona »Fulmine« iz divizije »MAS«. Za ovu operaciju bile su angažovane: u napadu *19. SNOB,* na obezbeđenju 3. *SNOUB »Iv. Gradnik«* prema Gorici na liniji Grgar — Ravnica — Trnovo,. *17. SNOB »S. Gregorčič«* na liniji Krnica — Smihel,[15] *18. SNOUB* na liniji Col — Otlica — Crni Vrh, *156. brig. ital. div.,* jedan bataljon, Grgar — Fobca — Kalce[16] i, dva bataljona, D. Trebuša — Vojsko.[17]

Napad na Trnovo je otpočeo noću 19/20. 1. 1945. u 4 časa, te je trajao neprekidno 3 dana i 3 noći. Protivnik je u borbi bio veoma uporan, snažno utvrđen, a u isto vreme se nadao i sigurnoj pomoći iz Gorice, gde je bilo najbliže i najjače uporište. Istovremeno je bio neprekidno podržavan snažnom artiljerijskom vatrom sa Sv. Gore, Prevala, Ajševice, Sv. Mihaela. Borbe su bile veoma ogorčene, te su bunkeri, 25 na broju, stalno prelazili iz ruku u ruke. U ovoj borbi su borci 19. SNOB ispoljili svoju visoku borbenost, a glavne udare su nanosili mineri, jer su grupe »partopova» bile već pri svom nastupa-

[15] Zvaničan naziv je tada bio: Sv. Mihael. Na karti 1 : 100.000 piše: St. Mihel.

[16] Omaška; treba: Kal, usamljena kuća, 2,5 km severoistočno od Grgara.

[17] Itahjanska divizija »Garibaldi Natizone« je dobila zadatak da jednom brigadom posedne položaje Grgar — Fobca a drugom zatvori pravce iz Idrije i Sv. Lucije (vidi dok. br. 48). U cilju izvršenja ovog zadatka 156. brigada »Bruno Buoci je dvama bataljonima posela položaje Grgar — Fobca a jednim bataljonom položaje Podlaka, dok je 157. brigada »Gvido Pičeli« dvama bataljonima posela položaje na Vojskom a jednim bataljonom položaje iznad Dolenje Trebuše (vidi dok. br. 60; izveštaj štaba divizije »Garibaldi Natizone« od 27. januara 1945, AIZDG, k. 226 a/I).

nju uništene ili delimično onemogućene od neprijateljeve minobacačke vatre. Nakon trodnevnih borbi je bila posada skoro sasvim uništena. Neprijatelj je ostavio na bojištu 204 mrtva i oko 35 ranjenih, koje je neprijateljeva intervencija, koja se probila kroz položaje 17. SNOB na Krnici, ponela sa sobom u Goricu. To je bila jedna od najvećih borbi, u kojoj je samo na položajima Gradnikove brigade palo dnevno oko 1000 artiljerijskih granata raznih kalibara, te smo pri tom imali 20 mrtvih i ranjenih. Po odlasku intervencije s Trnova neprijatelj nije više pokušavao da zauzme Trnovo, a dva bataljona divizije »MAS«, posle neuspelih borbi s partizanima, već su se povukla prema Videmu. Posle ovog velikog poraza moral italijanskih jedinica na našem sektoru veoma je opao, i uglavnom primamo obaveštenja da se više neće boriti protiv partizana.

Noću 25/26. 1. 1945. je 40 dobrovoljaca 18. SNOUB napalo neprijateljevo be-ga uporište Vipava, gde se nalazilo 80 ljudi domobranskog Debeljakovog pokretnog bataljona.[18] Naši su uspeli da zarobe stražara, dežurnog i još dva druga vojnika, te su se na taj način neprimetno ušunjali u samu zgradu gde se nalazila posada. Posada je već posle podne bila obaveštena o nekim pokretima naše vojske u blizini, te je zbog toga bila u pripravnosti. Jedinu grešku su naši načinili time što su u sobi u koju su upali pozvali posadu na predaju, a u međuvremenu ih je iz druge sobe napala bombama i puškama. Zbog toga su se naši morali povući u hodnike, odakle su zatim u sobe ubacili bombe od plastike od po 2 kg i tako ubili kompletan štab i više vojnika. Ukupno je bilo 20 mrtvih, 15 ranjenih i 4 zarobljena. Zaplenjeno je: puškomitraljez, automat, 4 puške i više bombi. Naši su imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

Ukupno je 30. divizija u toku ovog meseca nanela neprijatelju sledeće gubitke:

mrtvih 286, ranjenih 95, zarobljena 4. Ukupno je bilo izbačeno iz stroja 385.

Zaplenjeno: teški minobacač, 2 laka minobacača, 3 puškomitraljeza, 7 automata, 24 puške, 1 radio-stanica, veća količina odeće, municije i hrane.

Uništeno: 27 bunkera, sve utvrđene zgrade u uporištu Trnovo, 8 lokomotiva, 28 vagona, 1 litorina,[19] 2 topa kal. 120 mm, 1 protivtenkovski top, protivavionski mitraljez, mitraljez i 6 pušaka.

" U Vipavi se nalazila 5. četa 2. bataljona 1. udarnog puka SNVZ, koja je u to vreme bila u sastavu Borbene grupe »Ajdovščina«, pod komandom majora Janka Debeljaka (vidi dok. br. 60, objašnjenje 12).

" Reč je o električnom ili motornom železničkom vozu.

Oštećeno: 11 puta žel. pruga, 2 puta drum, 5 lokomotiva, 29 vagona, 1 tenk i 1 motor s prikolicom.

Sopstveni gubici: 22 mrtva, 54 ranjena, 22 nestala.

Izgubljeno: engleska protivtenkovska puška.

Uništeno: »partop«, 4 puškomitraljeza i 5 pušaka.

Između svih naših jedinica, minersko-diverzantske grupe u ovoj diviziji u mesecu januaru su postigle najviše uspeha i ispoljile najveću aktivnost. Sve njihove akcije, kao i manje akcije ostalih jedinica XXX divizije, vide se iz operativnog izveštaja.

XXXI divizija:

svojim jedinicama u ovom periodu nije izvodila samostalne operacije protiv neprijateljevih uporišta, već se jednom brigadom nalazila na osiguranju operacija na Trnovu, jednom brigadom je obezbeđivala sve prelaze na područje Cerkna i davala osiguranje prema Idriji, Dolomitima i Gorenjoj Vasi, a jednom brigadom je izvodila ekonomske akcije i mobilizaciju u Gorenjskoj.

Pored brojnih manjih patrolnih_sukoba, velik uspeh je postigla 3. SNOUB »Iv. Gradnik« na osiguranju u pravcu Gorice prilikom napada na Trnovo. U ovim borbama je ubila oko 50 neprijateljevih vojnika i istrajala na svojim položajima uprkos snažnom pritisku pešadije, artiljerije i tenkova. Osim toga, 70 vojnika je ranila.

Veoma velik uspeh je postigla njena Udarna četa, koja je 16. 1. 1945. kod sela Lipa na Krasu napala SS kolonu od 350 ljudi. Nakon dvočasovne borbe i juriša naterali su neprijatelja u bekstvo, ubili 50 i ranili 30 vojnika i zaplenili: teški minobacač, 2 laka minobacača, 1 puškomitraljez »šarac«, 30 mina, 70 ranaca i 2 kola raznog materijala, municije i opreme.

Ukupni gubici: Neprijateljevi: 108 mrtvih, 117 ranjenih, 2 zarobljena.

Zaplenjeno: ono što je zaplenila Udarna četa.

Uništeno: 6 kamiona.

Oštećeno: 2 puta žel. pruga, el. centrala u Idriji, 3 kamiona, 1 tenk.

Sopstveni: 20 mrtvih, 41 ranjen, 3 zarobljena, 2 nestala.

Izgubljeno: protivtenkovska puška, 4 puškomitraljeza i 7 pušaka.

Divizija »Garibaldi«:

Jedinice divizije »Garibaldi« još uvek su u reorganizovanju, ali su učestvovale u operacijama na Trnovo osiguranjem prema Gorici na liniji Grgar — Fobca — Kalce, s jednim bataljonom u D. Trebuši i jednim na Vojskom za osiguranje prema Idriji. Do sada još nisu preduzele nikakve ofanzivne udare, već su vodile nekoliko manjih borbi s neprijateljem koji je prodro iz Baške grape na Bukovo. U jednoj od tih [borbi] neprijatelj je uspeo da njihovu patrolu od 20 ljudi uhvati u zasedu, te ih 17 poginulo a ostali su se predali. Diviziji još vrlo mnogo nedostaje u organizacijskom pa i u disciplinskom pogledu. Između vojske i komandnog kadra postoji još veoma velika familijarnost i demokratičnost. U pogledu ishrane imamo s njima veoma velike poteškoće, jer je ljudstvo iz Furlanije i naviklo je na velike količine hrane, te nikako ne može izdržati pod onakvim usloviina kao naše jedinice. S poslednjom engleskom pošiljkom prilično smo im pomogli u odelu i rublju, te je ljudstvo u tom pogledu još dosta dobro snabdeveno i zadovoljno.

Skofjeloški odred i Operativni štab za Zap. Primorsko su imali manje patrolne sukobe i snajperske akcije. Njihove minerske grupe su u ovom mesecu pokazale smanjenu aktivnost a to pre svega zbog nedostatka eksploziva, pa i zbog jače neprijateljeve kontrole komunikacija.

Jeseniško-bohinjski odred, uprkos smeni štaba i ponovnoj direktivi, nije pokazao nikakvu aktivnost, pa smo zbog toga bili prinuđeni da ga kompletnog, sem minerskih vodova i obaveštajnog centra, povučemo i uključimo u jednu od naših divizija.[20]

Ukupni gubici neprijatelja u mesecu januaru 1945:
mrtvih 479, ranjenih 268, zarobljenih 39, ukupno izbačenih iz stroja 686.[21]

Zaplenjeno: 2 teška minobacača, 4 laka minobacača, 1 mitraljez, 8 puškomitraljeza, 9 automata, 47 pušaka, 8 pištolja, 1 radio-stanica, 3 telefonska aparata, 1 troosovni kamion, 1 autobus, 4000 m telefonske žice, 30 teških mina i velika količina raznog materijala, opreme i municije.

Uništeno: 27 bunkera, uporište Trnovo, 2 topa kal. 120 mm, 1 protivtenkovski top, 1 protivavionski mitraljez,

[30] O reorganizaciji Jeseniško-bohinjskog NOP odreda vidi dok. br. 122.

[31] Pogrešno zbrojeno; treba: 786.

10 lokomotiva, 33 vagona, 6 kamiona, 1 skupljač mina i više drugog materijala.

Oštećeno: 20 puta žel. pruga, 3 puta drum, 9 lokomotiva, 41 vagon, 1 most, 2 tenka, 1 motor s prikolicom, el. centrala i 3 kamiona.

Sopstveni gubici:

mrtvih 80, ranjenih 109, zarobljenih 15, nestala 33.

Izgubljeno: 1 teški minobacač, 3 mitraljeza, 1 »partop«, 2 protivtenkovske puške, 17 puškomitraljeza, 4 automata, 12 pušaka, 5 pištolja.[22]

Iz gornje rekapitulacije se vide naši visoki gubici, pre svega u ljudstvu, a za ovo su krive mala obučenost ljudstva, neopreznost i nedovoljna kontrola nižeg podoficirskog kadra nad ljudstvom. Uzdizanje podoficirskog kadra kao i obučenost ljudstva je problem koji pokušavamo na sve načine da rešimo, ali ipak nikako da dođemo do željenog rezultata. Drugi problem kod nas je visok broj dezertiranja, koja su se pojavila pre svega u sadašnje zimsko doba kad naša vojska, slabo odevena i loše hranjena mora da podnosi velike napore. Kako zaustaviti dezertiranje je problem, jer, s obzirom na situaciju, pa i na činjenicu da se Primorci derzerteri vraćaju u svoje jedinice nakon izvesnog vremena, kada se kod kuće, očiste, umiju i zakrpe, sprečeni smo da se prihvatimo oštrijih represalija, na primer streljanja. Sa druge strane, Primorci se ne javljaju našem neprijatelju, već se sakrivaju kod svojih kuća. Tako se brojno stanje naših jedinica, s obzirom na dezertiranje, na školovanje, ranjenike, poginule, kao i s obzirom na prekomandu ljudstva u brigadu KNOJ, smanjilo uprkos tome što smo uspešno sprovodili mobilizaciju. Pri pregledu rezultata mobilizacije za operativnu vojsku sposobnih muškaraca utvrdili smo da je ovaj broj veoma mali. U vreme kad je bilo raspisano takmičenje, pojedine komande mesta, kao i okruga, mobilisale su velik broj novih boraca, ali samo da bi bio broj što veći, a kakvo je ljudstvo navodimo samo ovaj primer: Komanda Gorenjskog vojnog područja je mobilisala oko 150 ljudi. Od toga je za operativnu vojsku bilo sposobno samo 25. Isto se primećuje i kod svih ostalih područja i komandi mesta, tako da mobliizacija do sada još nije imala naročitog rezultata za operativne jedinice.

Pojačanje naše operativne vojske je za nas veoma složen problem, naročito zbog toga što je na terenu koji kontrolišemo

[22] Podrobnije o borbenoj aktivnosti jedinica 9. korpusa NOVJ u januaru 1945. vidi dok. br. 44, 51, 52, 5«, 59, 68, 70 i 72.

već izvršena mobilizacija, dok je mobilizacija ljudstva po uporištima skoro neizvodljiva s naše strane a ljudstvo se samo ne odaziva. Na našem sektoru možemo uzeti u obzir mobilizaciju industrijskih centara i Benečije, te bismo postigli broj 20—25 hiljada ljudi. Nadamo se da će na proleće mobilizacija biti lakša. Poseban problem je mobilizacija u Benečiji. U Benečiji se sprovodi mobilizacija, ali novomobilisani nakon dva do tri dana boravka u jedinici pobegnu. Dosad je već bilo mobilisano oko 500 Benečana, ali pri prvom neprijateljevom udaru sve to pobegne, te se sakriva kod kuća.

Opšte moralno stanje i borbenost u našoj vojsci veoma su dobri, iako su, sa druge strane, oprema, ishrana i smeštaj veoma loši. Naročito je XXX divizija, koja se uglavnom nalazi na Trnovskoj planoti, u pogledu smeštaja u najtežoj situaciji, jer su sva sela spaljena, a zemljište stalno puno snega i nanosa. Uprkos tome vojska je dobra, i naročito možemo pohvaliti 19. SNOB »Sr. Kosovel«, koja je dosad, od svih brigada, vodila najveće i najuspešnije borbe i kod nje ima najmanje dezertiranja. Već u prošlom izveštaju smo je predložili za proglašenje udarnom brigadom, a i u takmičenju je prva.[23] Zbog te činjenice predlažemo da joj se pored naziva »udarna« dodeli i neko odlikovanje.

U organizovanju naše vojske, našeg školstva, u organizovanju raznih rodova vojske veoma se oseća nedostatak raznih stručnjaka, aktivnih oficira i sposobnih operativnih oficira tako da nas to jako ometa u izgradnji i obučavanju naše vojske. Da smanjimo velike gubitke, organizovali smo, a delimično su u organizaciji u obema divizijama, podoficirska škola, minerski kursevi i [postavili] instruktore.

Pošto je u poslednje vreme neprijatelj otpočeo još jače utvrđivanje svojih uporišta, ponovo smo formirali artiljeriju,[24] da bismo tako u napadima što više pomogli pešadiji. Ipak je tu problem municije. Uprkos trebovanju, saveznici nam dosad još ništa nisu dostavili, a municija koju sami izrađujemo od šrapnela nije pouzdana, sabotira, a nekoliko topova nam je i raznelo, tako da momentano raspolažemo jednom haubicom 100 mm, jednim nekompletnim brdskim topom i sa 6 protivtenkovskih topova, za koje, pak, nemamo nijedne granate, niti u akcijama imaju naročiti efekat. Tako, zbog nedostatka municije, jako utvrđena i dobro osigurana uporišta predstavljaju veoma težak zadatak. Da bismo tome doskočili, počeli smo ponovo

" Briaada je proglašena udarnom 27. februara 1945 (vidi dok. br. 120).

* Vidi dok. br. 57.

s minerskim kursevima, ipak je nabavka eksploziva, a naročito plastika, minimalna.[25]

Materijalom koji smo dobili u poslednjoj savezničkoj pošiljci jedva smo za jednu četvrtinu popunili velike praznine u opremi naše vojske. Bilo bi nužno potrebno da dobijemo još najmanje 4 puta toliko da bi naša vojska barem bila odevena, što je zbog loše ishrane od velikog značaja.

Detaljnije izveštaje o naoružanju, brojnom stanju, opremi i ishrani možete videti iz izveštaja pojedinih referata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
V. Avbelj[24]

V. d. komandanta potpukovnik
Jože Borštnar

BR. 75

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 2. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA O POSTUPKU SA PREBEGLIM I UHVAĆENIM NEPRIJATELJEVIM VOJNICIMA'

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 68/45.

Na položaju, dana 2. februara 1945.

NAREDBA BR. 16

Direktive za postupak
sa zarobljenicima.

Za vreme poslednjih operacija u Dolenjskoj se pokazalo da naša vojska još uvek nije svesna od kolike su važnosti za nas zarobljenici (pre svega oficiri, podoficiri i kuriri) ili, pak, dokumenti koji se kod njih ili kod poginulih neprijateljevih vojnika pronađu. Na osnovu podataka, iz saslušanja i dokumenata možemo u velikoj meri da utičemo na trenutni razvoj i

[25] Da bi se pri napadu na neprijateljevo uporište postigli što bolji rezultati, Slab 9. korpusa NOVJ je 2. februara 1945. naredio da se u bataljonima formiraju jurišno-pionirski vodovi (vidi dok. br. 76).

[26] Viktor Avbelj

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

tok operacija, te možemo uvek biti u stanju da pravilno procenimo situaciju, izvučemo najverovatnije zaključke i donosimo pravilne protivmere.

Osnovne greške dosad su bile u tome što zarobljenici u mnogo slučajeva nisu detaljno saslušavani, dok se arhivu uopšte nije poklanjala dovoljna pažnja, pa su tako pojedini značajniji dokumenti ostajali u rukama nekih iz sasvim ličnog zadovoljstva ili su se zadržavali negde drugde gde nisu znali da sve potrebne podatke iskoriste na pravilan način.

Da bi se otklonile prednje greške i pristupilo stvarno sistematskom iskorištavanju svih podataka koje nam nude zarobljenici ili zaplenjen arhiv potrebno je:

1) U svim jedinicama sprovesti kampanju za hvatanje zarobljenika, prikupljanje dokumenata i arhiva, različite literature i depeša. Svakom borcu treba objasniti značaj hvatanja zarobljenika i prikupljanja dokumenata, te ga naučiti da od poginulog neprijatelja ne uzima stvari koje za pojedinca nemaju vrednosti a zaboravlja na stvari koje su stvarno značajne i korisne, to jest legitimacije, dokumente itd.

2) Pošto će nam saslušanja ili dokumenti koristiti samo ako ih pretpostavljeni forumi na vreme dobiju u ruke, štabovi moraju urediti tako da se ti podaci prikupe još u toku akcije tamo gde će se moći kritički proceniti, te će se moći iz njih crpsti zaključci koji nam mogu na licu mesta koristiti u daljem razvoju operacija.

U tom smislu, dakle, obaveštajni centri u brigadama moraju uvek za najkraće vreme prikupiti sve dokumente i arhiv, a zarobljenike ukratko saslušati, te podatke pružiti svojim štabovima, koji će ih u taktičkom pogledu što pre iskoristiti a zatim dostaviti svom pretpostavljenom štabu. Arhiv, dokumente i saslušanje, kao i same zarobljenike, moraju obaveštajni centri što pre uputiti u svoj pretpostavljeni centar. Isto tako postupaju obaveštajni centar i štab divizije, kao i štab korpusa, odakle se zarobljenici upućuju u logore za ratne zarobljenike, gde će ih saslušati predstavnici Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

3) Pogrešno je mišljenje nekih komandanata i rukovodilaca da imaju pravo za sebe zadržati neke važnije dokumente, karte itd. za uspomenu i oduzeti ih od pravilnog iskorištavanja, te time onemogućiti da se dobije prava slika o neprijatelju.

4) Pošto je između organa OZNE i štabova ponekad dolazilo do raskoraka prilikom saslušavanja, treba postupati na sledeći način:

Organima OZNE se predaju zarobljenici odmah nakon saslušanja u Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba, odnosno ni-

žih štabova (korpusa i zone), kada zarobljenike nije moguće prebaciti u logor. Svi arhivi i dokumenti moraju se bezuslovno predati Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba, koje će ih nakon iskorištenja predati organima OZNE.

U jedinicama koje su teritorijalno udaljene od GŠS (IX korpus, IV zona) treba organima OZNE pružiti mogućnost da dokumente kao i zarobljenike odmah upotrebe za svoje svrhe, a zatim ih vojne komande upute u logore, odnosno Obaveštajnom odeljenju GŠS ukoliko dolaze u obzir za potrebe GŠS.

Osim zarobljenika koje uhvatimo u borbi na položaju, treba sprovesti i kampanju za specijalno hvatanje neprijateljevih vojnika. Od naročite je važnosti to kod neprijateljevih kolona koje se kreću preko naše teritorije, za koje je značajno da se utvrdi kojim jedinicama pripadaju.

U tom cilju treba da se štabovi posluže pre svega udarnim četama i specijalno izvežbanim patrolama, koje na povoljnim tačkama duž komunikacije osmatraju neprijateljeve pokrete i napadaju i hvataju manje patrole, automobile, pojedinačne oficire, podoficire i kurire.

U gornjem smislu izdajte štabovima potrebna uputstva, o kojima treba prodiskutovati na sastancima i poduzeti konkretne mere u tom smislu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P. V. d. komandanta
Boris Kidrič general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII i IX korpusa
IV operativne zone
OBOD GŠS[2]
OZNI

' Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba [NOV i PO] Slovenije.

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 2. FEBRUARA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA FORMIRANJE JURIŠNO-PIONIRSKIH VODOVA U BATALJONIMA'

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 2. 2. 1945. Br. 135/45.
Br.

Predmet: Jurišno-pionirski vodovi
u pešadijskim bataljonima.

ŠTABU OPER. ODSEKU

Borbe naših jedinica često se vode s neprijateljem koji se utvrdio u bunkerima i zgradama. Ljudstvo koje je određeno za uništenje pomenutih utvrđenja mora biti odabrano: odvažnost i poznavanje minerstva su osnovni preduslov za uspeh. Zbog toga moramo težiti da u svakom našem bataljonu obrazujemo grupu ljudi — jurišno-pionirski vod, koji će stalnim obučavanjem biti sposoban za izvršenje postavljenih zadataka.

Inžinjerijska škola pri IX korpusu i inžinjerijski bataljoni u divizijama preuzeće zadatak da izvežbaju dovoljan broj minera. Štabovi bataljona, pak, moraju iz svojih četa odabrati hrabre borce koji će dopuniti brojno stanje voda.

Sastav jurišno-pionirskog voda:

1) Prvo odeljenje je jurišno odeljenje, u kome se nalazi određen broj minera i bombaša, koji pored toga mogu biti naoružani i engleskim protivtenkovskim bacačem mina (AMM[2]). Bombaši i mineri su naoružani automatima.

2) Drugo odeljenje je zaštitno odeljenje, u kome se nalaze jedan do dva puškomitraljeza ili jedan do dva mitraljeza »breda« i protivtenkovska puška.

U ovoj novoj formaciji su, dakle, prikupljeni: jurišači i mineri. Ako je glavni zadatak jurišne čete divizije napad u bok i pozadinu neprijatelja koji nije utvrđen (u koloni, na odmoru

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 225/1. Adresat je dopisan mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »Br. 135/45«, što označava broj delovodnika Operativnog odseka Štaba 9. korpusa NOVJ.

[2] Verovatno skraćenica od: angleških metalčev min (engleskih bacača mina), te se odnosi na oruđe PIAT (Projector Infantry Antitank) — engleski ručni protivtenkovski bacač.

itd.), onda je zadatak jurišno-pionirskih vodova u bataljonu da više ili manje frontalnom borbom razore i zauzmu utvrđene delove uporišta, koje ne mogu zauzeti obični borci naoružani puškom i mitraljezima.

TAKTIČKA UPOTREBA JURISNO-PIONIRSKIH VODOVA

Ljudstvo jurišno-pionirskih vodova je jedinica za napad.

1) Rad jurišno-pionirskih vodova u napadu na utvrđenu zgradu bio bi ovakav:

Komandir voda dovodi svoj vod što bliže zgradi koju želi da zauzme. S komandirima odeljenja utvrdi i odabere najprikrivenije pravce koji vode do zgrade. Zaštitno odeljenje zauzme položaj tako da može tući u zazidane prozore i okolne utvrđene tačke koje neposredno štite zgradu, te time štiti jurišno odeljenje pri podilaženju zgradi. Protivtenkovska puška će odigrati glavnu ulogu u rušenju zazidanih prozora. Jurišno odeljenje se pod zaštitom vatre zaštitnog odeljenja privuče zgradi i izvrši napad bombama, a nakon detonacije upada u zgradu kroz vrata ili kroz kakav drugi otvor. U slučaju da je ulazak u zgradu nemoguć, miner izvrši miniranje zgrade ili je AMM svojim dejstvom razruši. Pri upadu u zgradu mora jurišno odeljenje ostaviti na ulazu održača veze, koji održava vezu između jurišnog i zaštitnog odeljenja.

Jurišno odeljenje mora odmah nakon upada zauzeti najviše tačke u zgradi, tj. I sprat ili potkrovlje. Zadržavanje u zgradi mora biti što kraće. Kad zauzmemo zgradu, dajemo zaštitnom odeljenju ugovoreni znak, te se ono odmah približi i zauzme položaje (a i kuću) za dalji prodor u selo — grad. Jurišno odeljenje se onda odmah prikupi i pripremi da svojim napadom zauzme sledeću zgradu.

Treba napomenuti da se s jurišno-pionirskim vodom moraju stalno održavati vežbe. Nišandžija kod puškomitraljeza i AMM mora biti odličan strelac, da tačno usmerava vatru u tačku kuda je potrebno — a da pri tom sopstveno odeljenje nema gubitaka. Jurišno odeljenje mora biti hrabro. Treba ga naučiti u svemu što je potrebno za napad na bunker: brzo prebacivanje, puženje i energično dejstvovanje bombama i minama su preduslov za uspeh. Pri izvođenju obuke se ne smemo samo ograničavati na teoretsko objašnjenje, već treba uzeti konkretan slučaj, npr. srušena kuća treba da posluži kao utvrđeno uporište. S počasnog odstojanja i položaja treba isprobati probojnu snagu pfeitivtenkovske puške. Nišandžiju kod puškomitraljeza treba obučiti u brzom prenošenju vatre. Značajna je uloga održača veze, koji mora, po naređenju komandira jurišnog odeljenja zaštitnom odeljenju davati ugovorene zna-

kove: za početak, za prenos vatre, za brzu paljbu, za prekid vatre itd.

2) Jurišno-pionirski vod će se upotrebiti i u zasedi kod minskog polja U momentu kad u neprijateljevim redovima dođe do rasula zbog eksplozija mina, bombaši teškim bombama i mitraljeskom vatrom napadaju zbunjenog neprijatelja.

3) Pri prelaženju preko branjenog potoka—reke biće jurišno-pionirski vod prvi koji će iznuditi prelaz preko vode.

4) Pored pomenutih dužnosti: uništenja bunkera i utvrđenih zgrada, te prelaza preko reke i zaseda kod minskih polja, jurišno-pionirski vodovi se iskorišćuju i za sečenje i miniranje žičanih prepreka, miniranje drumova i paljenje naročito jakih zgrada.

Zbog svih napred iznetih prednosti jurišno-pionirskih vodova

n a r e đ u j e m o :

Svaki pešadijski bataljon formiraće svoj jurišno-pionirski vod.[3]

O radu jurišno-pionirskih vodova izveštavaće divizije u svojim petnaestodnevnim izveštajima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: V. Avbelj[4] M. P V. d. komandanta potpukovnik: Jože Borštnar

[3] O izvršenju vidi dok. br. 122.

[4] Viktor Avbelj

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 3. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA FORMIRANJE MINERSKO-SABOTAŽNIH VODOVA NA DRUMOVIMA[1]

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 71/45

Na položaju, dana 3. februara 1945.

NAREDBA BR. 17

Organizacija MSV
na drumovima.

Zbog pojačanog savezničkog bombardovanja železnica koje vode preko slovenačke teritorije, neprijatelj pri svom povlačenju sa Balkana sve više i više se koristi drumovima. Ubuduće će na tim drumovima biti još veći saobraćaj neprijatelja.

Dosadašnja organizacija MSV koje dejstvuju na železničkim prugama nisu više dovoljne. Treba organizovati i MSV na drumovima. Zbog toga

naređujemo:

1) Inžinjerijski odseci u korpusima i zoni preuzimaju MSV za dejstvo na drumovima.

2) U inžinjerijskim bataljonima divizija formiraju se novi MSV jačine oko pet ljudi, koji ulaze u sastav bataljona a dejstvuju stalno pod njegovom kontrolom na određenim odsecima drumova.

3) Isto takvi MSV se formiraju i kod štabova odreda, i gde je to moguće, kod komandi područja sa istim zadacima.

4) U nove MSV nije potrebno određivati samo školovane minere, već samo desetara i pomoćnika. Ostali mogu biti i obični borci, koji treba da se u MSV obuče u minerskom radu. Za naoružanje MSV treba po mogućstvu odrediti što više automata.

5) MSV treba da dejstvuje prevenstveno pomoću nagaznih mina i drugog raspoloživog minerskog materijala.

6) Po mogućstvu treba MSV dodeliti i snajperiste koji treba da napadaju pojedince na drumskim prelazima.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

7) MSV treba naročito da pokušavaju hvatati pojedine žive zarobljenike radi dobijanja podataka o identitetu neprijateljevih jedinica u pokretu. MSV moraju u tom smislu postati i obaveštajni organi.

8) Inžinjerijski odseci u korpusima i zoni moraju izraditi plan rasporeda MSV na svim važnijim drumovima i taj plan predložiti štabu korpusa i zone.

9) Štabovi korpusa i zone dostaviće odmah GŠS[3] izveštaj o merama koje su doneli na osnovu ove naredbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: B.[3] Kidrič

M. P.

V. d. komandanta: general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII i IX korpusa,
„ IV oper. zone,
„ 1. slov. div. KNOJ
Organ., Inž. odelj., OBOD[4] GŠS.

BR. 78

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 3. FEBRUARA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA U VINKOVOM VRHU, MACKOVECU I SADINJOJ VASI[1]

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 3. II 1945.

ZAPOVEST
(Sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija:

U poslednjim operacijama neprijatelja, koje je on izvodio na sektoru Suhe krajine i Dolenjske,[2] neprijatelju su bili naneti veliki gubici u ljudstvu i materijalu. U ovim operacija-

[1] Glavnom štabu [NOV i PO] Slovenije
[5] Boris
[4] Obaveštajnom odeljenju

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/IV.
[7] Odnosi se na neprijateljevu akciju od 19. do 24. januara 1945. (vidi dok. br. 50 i 61).

ma našim jedinicama je pošlo za rakom da očiste sektor Suhe krajine, dok se na levoj obali reke Krke neprijatelj, u ukupnoj jačini 600 ljudi zadržao, na sektoru Zužemberk — Sadinja Vas[3] — Vinkov Vrh.[4] Sa ovih položaja neprijatelj svojom vatrom ugrožava desnu obalu reke Krke te nam time zatvara komunikaciju Soteska — Jama[5] — Dvor. Saveznička avijacija je poslednjih dana dva puta bombardovala neprijatelja u Žužemberku.[6] Neprijatelj je zbog bombardovanja i naših velikih uspeha veoma niskog moralnog stanja. Na sektoru VII korpusa neprijatelj je smanjio svoje snage, pošto je tih dana s našeg sektora otišao 13. SS policijski puk a s njime i VI pokretni bataljon iz Novog Mesta u pravcu Štajerske/ Naš je zadatak da pređemo u ofanzivu i očistimo sektor Vinkov Vrh — Sadinja Vas — Zužemberk. te zato

[1] Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

' U rejonu Zužemberk — Vinkov Vrh od 19. do 27. januara 1945. nalazili su se delovi 13. SS policijskog puka, koji su tog dana napustili ovaj rejon i otišli za Korušku (vidi dok. br. 121). Umesto njih, u ovaj rejon su stigli 1. i 4. bataljon slovenačkih domobranaca i borbena grupa iz Novog Mesta (vidi dok. br. 67, objašnjenje 4). Prvi i 4. bataljon su 1. februara 1945. napustili ovaj rejon i otišli u svoja uporišta, a umesto njih je stigao 5. bataljon slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča (vidi dnevne izveštaje Organizacijskega štaba SD za 3. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV i k. 2&3/IV — pov. br. 73). Prvog februara u žužemberk je stigla i Izviđačka četa (Jägdkomando) puka »Variagov« koji se tada formirao u Ljubljani. Podrobnije o puku »Variagov« vidi dok. br. 115, objašnjenje 5.

[5] Sada: Jama pri Dvoru.

[4] Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 15. februara 1945. vidi se da je 1. februara 1945. 18 savezničkih aviona izvršilo snažan vazdušni napad na Zužemberk, koji je trajao 15 minuta, i tom prilikom je bačeno 46 bombi težine 25—150 kg. Drugi napad je saveznička avijacija izvršila 2. februara 1945. u 14,45 časova zapaljivim bombama i mitraljeskom vatrom (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 73).

[7] šesti pokretni bataljon slovenačkih domobranaca tada još nije bio formiran, niti je otišao u Štajersku. U Novom Mestu je 11. februara 1945. godine formiran bataljon pod nazivom »Fidler«, od 34, 52. i 6. teške čete (ova četa je formirana iz delova minobacačkih i mitraljeskih odeljenja 38, 40, 51, 55, 56. i Stabne čete zaštite sreza Novo Mesto) slovenačkih domobranaca i jedne nemačke čete [2. čete 1. bataljona 14. SS policijskog puka], pod komandom kapetana Fidlera (Fiedler). Za popunu brojnog stanja predviđenog formacijom [pešadijska četa: 161 čovek, a teška četa: 127 ljudi] ljudstvo je dodeljeno iz ostalih posadnih četa Komande zaštite sreza Novo Mesto (vidi naredbu br. 28 od 11. februara 1^4, AIZDG, AFK, k. 299/IV). Međutim, jedinice koje su formirale ovaj bataljon (bez Teške čete) bile su od 5. decembra 1944. angažovane kao borbena grupa. Kako je ovaj bataljon slovenačkih domobranaca bio formiran kao šesti po redu, to se i u raznim izveštajima jedinica NOV tako pominje (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 96, objašnjenje 5).

naređujemo:

I) XV divizija sa IV i V brigadom ima zadatak da izvrši direktan napad na neprijateljeva uporišta Vinkov Vrh, Mačkovec,[8] Sadinja Vas. Daljnjim patrolama izvršiti osiguranje u pravcu Novog Mesta, Ajdoveca, Dobrniča i Zužemberka. Napad mora biti odlučan i drzak, te se mora, s obzirom na mala osiguranja, završiti zauzimanje uporišta u prvom naletu, i to što pre. Pri napadu treba iskoristiti mogućnost iznenađenja.'

Nakon uništenja [uporišta] jednom brigadom izvršiti osiguranje pravcem Novo Mesto — Mirna Peč, a drugom i XII brigadom, koja će se posle uništenja Vinkovog Vrha, Mačkoveca i Sadinje Vasi kod Smihela'[9] prebaciti preko Krke i delom snaga napadati na Cvibelj a drugim delom vršiti obezbeđenje prema Zagradecu, Selima pri Šumberku i Dobrniču, [izvršiti] napad na Zužemberk.

Prelaze preko Krke stalno držati pod kontrolom."

Jurišni bataljon upotrebiti pri napadu na Vinkov Vrh a nakon uništenja ovoga uputiti [bataljon] na sektor Mirna Peč sa zadatkom da napada neprijatelja na ovoj komunikaciji.

Diviziji se iz skladišta prirodaje jedan »partop«, koji iskoristiti pri napadu.

• Sada: Mačkovec pri Dvoru.

' Stab 15. NO divizije je 3. februara 1945. izdao sledeću zapovest: da dva bataljona 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« izvrše napad na neprijatelja na Vinkovom Vrhu a jedan bataljon izvrši napad na Mačkovec (Mačkovec pri Dvoru) i Sadinja Vas (Sadinja Vas pri Dvoru); da 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« posedne položaje Gornji Ajdovec — k. 566 — k. 537 radi kontrole u pravcima Dobrnič. Mirna Peč, Novo Mesto, Dolenja Straža, Kulova sela; da 1. austrijski bataljon posedne položaje u Loškoj Vasi kao rezerva za slučaj neprijateljevog nastupanja pravcem Dolenja Straža — Soteska (AIZDG, k. 21/IV).

[w] Sada: Smihel pri žužemberku.

" Pošto su se jedinice 15. NO divizije, radi izvršenja svog zadatka, morale prebaciti sa desne na levu obalu reke Krke, to je naređeno da se prelaz izvrši u Soteski. Stab 7. korpusa NOVJ naredio je Dolenjskom vojnom području da svojim jedinicama vrši obezbeđenje prelaza i kontrolu druma Podhosta — Jama (Jama pri Dvoru). Vidi AIZDG, k. 154/11.

XV brigada ostaje na svojim dosadašnjim položajima i dobiće poseban zadatak od Štaba korpusa.

II) XVIII divizija sa VIII i IX brigadom

ima zadatak da vrši osiguranje u pravcu Kočevja i Ribnice i u dolini na desnoj obali Krke. Delom VIII brigade'[2] vršiti napad na Stransku Vas.'[3] Celo područje mora biti pod stalnom kontrolom.

Zaštitni bataljon divizije ojačati jednim teškim mitraljezom i postaviti ga na desnu obalu Krke za osiguranje skele kod Soteske.

XXIV brigada ostaje na svojim starim položajima, te će primiti zadatke direktno od Štaba korpusa.

III) Operativni štab XV i XXIV brigade i D.O.'"

vrši osiguranje od Novog Mesta u pravcu Toplica,'[5] Uršnih Sela i Težke Vode, s tim da vrši pritisak na Novo Mesto. Za izvršenje ovih zadataka dobiće posebnu zapovest.'[6]

IV) Inžinjerija

Inž. bat. XVIII divizije ima zadatak pripremiti i opraviti most u Šmihelu i Jami kada se naše jedinice budu kretale preko Krke. Inž. bat. XV di-

" Slab 18. NO divizije je 3. februara 19+5. naredio da dva bataljona 8. slovenačke NO brigade »Franc Levstik« blokiraju Stransku Vas (Stranska Vas pri žužemberku) a jedan bataljon bude u zasedi na po ložajima kota 503 — Primož. Prilikom napada jedinica 15. NO divizije na Žužemberk oni treba da izvrše napad na Stransku Vas i da je zauzmu (AIZDG, k. 191/III).

'[3] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

" Dolenjski NOP odred

Odnosi se na Dolenjske Toplice.

" Štab 7. korpusa NOVJ je svojim naređenjem od 3. februara 194-5. formirao Operativni štab 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska«, 24. italijanske NO brigade »Fontanot« i Dolenjskog NOP odreda. Za komandanta Operativnog štaba postavljen je komandant 15. slovenačke NO brigade Karlo Dimnik Cali a za političkog komesara politički komesar 24. italijanske NO brigade »Fontanot« Mario Abram. Operativnom štabu su postavljeni sledeći zadaci: da s jedinicama 15. NO brigade »Belokranjska« i Dolenjskim NOP odredom 4. februara 1W5. rano ujutro izvrši energičan napad na neprijatelja u Šmihelu (Sada: Šmihel pri Novem Mestu) i Gotnoj Vasi, a 24. italijansku brigadu »Fontanot« angažuje za obezbeđenje napada, s ciljem da se neprijatelju po svaku cenu spreči ispad u pravcu žužemberka (AIZDG, k. 154/11).

vizije mora, za odbranu od neprijateljeve motorizacije, minirati drumove Dobrava — Dobrnič, Ajdovec — Mali Lipovec, Zagradec — Prapreče i Straža — Soteska.

Minerski vod D. O. ima zadatak da minira drum Jurka Vas — Rumanja Vas. Po završenoj akciji treba minska polja ukloniti.

V) Veza

Operativni štab XV i XXIV brigade i D. O. mora biti telefonom i radio-stanicom povezan sa Štabom korpusa.

XV divizija mora preko Krke vezu sa Štabom korpusa i sa svim svojim jedinicama održavati kuririma i radiom.

XVIII divizija održava vezu sa svim svojim jedinicama i Štabom korpusa telefonom i radiom.'[7]

VI) Sanitet

će organizovati previjalište u Obrhu.

VII)

Komandno mesto Štaba korpusa biće u Laščama.

VIII)

Početak akcije 4. II 45. u ranim jutarnjim časovima.'[8]

IX)

Znaci raspoznavanja su oni isti koje jedinice već imaju za taj dan.

NA IZVRŠENJE!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Hribar

M. P.

V.d.komandanta-ppukovnik: Franc Poglajen

Dostavljeno: Štabu XV i XVIII divizije,
Štabu D. O. i
Glavnom štabu NOV i POS.

" Štab 7. korpusa NOVJ je 3. februara 1945. izdao naređenje za vezu, koje redakcija ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 154/11.

" O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 83, 115 i 125.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIČ« OD 4. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU LAZA KOD VELENJA'

STAB

I SNOUB »TONE TOMŠIC«

Položaj, dana 4. 2. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

DNEVNI IZVEŠTAJ 0 VOJNOM I POLITIČKOM RADU ZA 1. II 1945.

Brojno stanje	Po spisku	Rashod:	Na licu
Uži štab	**6**	1	5
Širi štab	15		15
Štabna patrola	58	1	57
I bataljon	188	34	154
II bataljon	177	9	168
III bataljon	125	6	119
Ukupno	569	51	518

Obrazloženje rashoda:

u bolnici	2 druga
na bolovanju	29 drugova
poginulo	3 druga
na si. putu	4 druga
nestalo	13 drugova
Ukupno	51 drug

1 mobilisan sa sektora Št. Janž.[2] Dobrovoljaca nije bilo.

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/JII.
' Sada: Vinska Gora.

Razmeštaj i osiguranje brigade:

Brigada je 31. 1. 1945/1. 2. 1945. izvršila pokret[3] na sektor St. Andraž[4] koji je trajao do 1. 2. 1945. do 4 časa, kada je brigada stigla na sektor Podkraj.[5]

Razmeštaj brigade:

I bataljon se nalazio na Lazama, kao i štab brigade.
II bataljon se nalazio kod Jelena[6] u Podkraju.
III bataljon je bio kod Koželja.[7]

Osiguranja:

I bataljon je imao zasedu u pravcu Velenja te je upućivao bojne patrole na drum Velenje — Ložnica i kontrolisao područje Velikog Koželja.

II bataljon je upućivao patrole prema St. Janžu i Št. liju[8] i kontrolisao područje Podkraja.

III bataljon je upućivao bojne patrole ka Št. liju i kontrolisao drum od Ložnice prema Podkraju.

Osim toga, svi bataljoni su imali dobra logorska osiguranja.

Pokreti neprijatelja: Bili su primećeni iz Velenja, iz Št. lija, iz Št. Janža i iz Dobrne u pravcu naših položaja. O ovim pokretima su nas izveštavale patrole u prvim jutarnjim časovima, kad je još bio mrak, te se jačina nije mogla utvrditi.'

Dodir s neprijateljem: Kad je pre 4 časa I bataljon stigao na položaj u Lazama, odmah je došlo do sukoba između neprijatelja i čete I bataljona koja je bila upućena u zasedu. Pri pokretu na ovaj položaj, kod seljaka Lesjaka je naišla na švapsku zasedu, koja je na naše borce otvorila vatru. Borba je trajala do 6 časova. Neprijatelj je bio naoružan i teškim mitraljezima i nalazio se u bunkerima. Njegovi položaji su bili mnogo bolji od naših. Osim

[3] Brigada se do tada nalazila na sektoru Paškog kozjaka (vidi AIZDG. k. 336/III).

[4] Sada: Andraž nad Polzelo. Reči »na sektor Št. Andraž« dopisane su mastiljavom olovkom.

[5] Sada: Podkraj pri Velenju.

[4] Posed, 3,5 km južno od Velenja. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

[7] Posed u rejonu sela Laze.

[1] Zaseiak. Posle oslobođenja priključen selu Laze.

' Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

toga, neprijatelj je bio i po broju nadmoćniji (patrole su javile da je zaseda brojala 50 ljudi). Uprkos tome, naši borci su uspeli da nadvladaju neprijatelja i prinude ga na povlačenje, tako da je morao napustiti i zgradu u kojoj je bio utvrđen. Posle svog povlačenja neprijatelj je zaposeo nove položaje nešto više od ranijih, te se utvrdio u nekoj drugoj zgradi.

Naši gubici 0
Gubici neprijatelja . . . . . 5 mrtvih,
ranjeno nepr. oko 10

Gubitaka u materijalu nemamo, zaplenili nismo ništa.

Istog dana je krenula patrola I bataljona prema Zalecu. U blizini Zaleca naišla je na švapsku patrolu od 5 ljudi te se s njome sukobila. Zaključak borbe:

ubijen jedan nemački oficir (Lt),[10]

zaplenjen jedan automat i jedna vojnička sprema sa odelom. Naših gubitaka nije bilo, dok je neprijatelj imao još tri ranjena."

Zatim su štab brigade i I bataljon izvršili pokret na nove položaje, i to na kotu 549. Sa svih strana se osećao neprijatelj. Naši borci su istrajali na svojim položajima i uvek nanosili nove gubitke protivniku. Zatim je vođena pozicijska borba do večernjih časova, u kojoj su učestvovala sva tri bataljona, svaki na svom položaju. Bilo je jasno da ćemo morati da izvršimo proboj iz neprijateljevog obruča. U večernjim časovima štab brigade je odredio proboj neprijateljevih linija u Podkraju preko druma, te je izvršio pokret na područje Paškog kozjaka, kuda je brigada stigla u jutarnjim časovima 2. februara 1945. Pri prelasku preko druma naišli smo na neprijateljevu zasedu koju su naše patrole već otkrile (neprijatelj je držao posednute puteve od Velenja preko Crne do Dobrne i od Velenja, tj. preko Jezeričana u pravcu Zaleca, odn. Petrovća). Pri proboju zasede

[10] lajtnant (poručnik)

" Napadnuta je žandarmerijska patrola iz žandarmerijske stanice Zalec (vidi izveštaj komandira žandarmerijske stanice Žalec od 3. februara 1945, AIZDG, nemački fond, k. 82/11).

neprijatelj je sleva i zdesna otvorio vatru na jedinice prvog bataljona. Zaseda je bila prilično jaka, ali su je naši borci ubrzo ućutkali i protivnika potpuno razbili. U proboju je najviše bio angažovan I bataljon, koji je za vreme pokreta sačinjavao prethodnicu.

Naši gubici tog dana iznose . . . . 1 mrtav i 3 lakše ranjena.
Gubici neprijatelja . . . . . 21 mrtav i ranjenih . . . . . 30.

Utrošena municija:
650 metaka za »bren«
1020 M za automate
215 za puške.

Ustajanje: Preko noći vršen je pokret a zatim borba s neprijateljem.
Ishrana: Ljudstvo je tri puta dnevno dobilo dobru hranu, koja je bataljonima doturena na položaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[12] Načelnik štaba por.
si. ods.

Politički komesar je bio Ivan Božić Jovo.
" Načelnik štaba je bio Marjan Jerin.

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAClC« OD 4. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVU AUTO-KOLONU KOD FRANKOLOVA'

STAB
XIII U. B. »M. BRACIČ«
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 4. I.[2] 1945.
Br._____..

Predmet: Izveštaj o akciji.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

Položaj

Izveštaj o akciji ujutro 2. II 1945.

II bataljon je dobio naređenje da 1. i 2. četom napadne jednu manju kolonu na drumu između Frankolova i Stranica.

Prema naredbi, bataljon je u 4 časa ujutro krenuo iz kantonmana[3] u Zg. Lipi," u 6 časova ujutro zaposeo položaje pored glavnog druma, 2 km od Verpeta u pravcu Stranica.

U 7,20 časova je drumom u pravcu Celja naišao 1 vojni teretni automobil, koji je bio odmah napadnut, ali je ipak, zbog zaleta, produžio još nekih 100 m dalje od zasede, gde je doslovce eksplodirao, jer je automobil bio natovaren municijom. Odmah za prvim je stigao drugi i bio napadnut vatrom mitraljeza i pušaka, pa je i ovaj eksplodirao. Treći automobil iz ove kolone i putnički automobil bili su isto tako napadnuti kao prva dva, samo s tom razlikom što je teretni automobil odmah stao, a u tom momentu je dojurio putnički automobil koji je hteo proći kraj teretnog, ali je bio od naše mitraljeske vatre doslovce probušen i posada u njemu uništena.[5]

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

[2] Pogrešno; treba: 2, što se vidi iz daljeg teksta i dok. br. 141.

' Brigada se nalazila u rejonu sela Brdce (sada: Brdce nad Dobrno). Vidi AIZDG, k. 336/IV.

[4] Omaška; treba: Lipa; sada: Lipa pri Frankolovem.

[5] Auto-kolonu su sačinjavali delovi 2. bataljona 14. SS policijskog puka. U Slovenskim Konjicama priključio joj se svojim automobilom sreski načelnik iz Celja (vidi dok. br. 141).

Kolonu je sačinjavalo više od četiri automobila, ali su ostali automobili zastali pozadi okuke, jer su čuli mitraljesku paljbu i eksplozije.

Oružje nismo mogli da zaplenimo, u prva dva automobila je od eksplozije bilo sve uništeno, a kod trećeg i putničkog automobila nije bilo vremena da se zapleni zbog brzine napada.

Naših gubitaka nije bilo.

Gubici neprijatelja: oko 16 mrtvih.

Uništeno: 3 teretna automobila natovarena robom — municijom,
1 putnički autobomil.

Utrošeno: za mitraljeze 200 metaka, za puške 70 metaka, za automate 250 metaka, za protivtenkovsku pušku 2 metka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[6]

Komandant kapetan[7]
si. odsutan

Oper. oficir poručnik:[8]

' Politički komesar je u to vreme bio Ivan Dolničar Janušik.

[7] Komandant je bio Milenko Knežević.

[5] Operativni oficir je tada bio Vinko Simončič.

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 5. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U JANUARU'

STAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

Položaj, dana 5. 2. 1945.
Operativni odsek
Br.

Petnaestodnevni izveštaj
od 22. 1. do 5. 2. 1945.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Operativni odsek

22. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom je u 4 časa ujutro izvršio pokret[3] na nove položaje Radvanje," na bivjugosl.-austrijskoj granici.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održana vojna i politička nastava. I bataljon se nalazio na Sp. Kapli, 700 m jugoistočno od kote 816.

Jedna patrola je otišla u ekonomsku akciju i donela nešto namirnica za ishranu ljudstva.

Četa LO na Pohorju je noću 26/27. 12. 1944. izvršila vojničku akciju na uporište Bistrica,[5] između Ruša i Limbuša. Uporište je na juriš zauzeto i uništeno u 4 časa ujutro. Pri tom je zaplenjeno: 16 pušaka sa 180 metaka, 1 puškomitraljez »zbrojevka« sa 5000 metaka, 1 automat sa 1080 metaka, 1 pištolj sa 7 metaka, 1 raketni pištolj sa 13 raketa, 50 bombi, 8 opasača, 10 torbica za municiju. Dalje je zaplenjeno: 1 dvogled, 2 sanduka sanitetskog materijala, 3 pisaće mašine, 1 radio-aparat, 2 torbe za akta s kancelarijskim materijalom, 10 pari cipela, 4 vojnička šinjela i još nešto sitnica. Ovom prilikom je pomenuta četa upala u tamošnju fabriku kože i u njoj razbila sve mašine.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.
[3] Lackovog NOP odreda
[3] Oni su se tada nalazili na položajima Sv. Jernej (sada Branik nad Muto). Vidi dok. br. 49.
[4] Zaselak, 11 km severoistočno od Dravograda.
[5] Odnosi se na Bistricu pri Limbušu. Redakcija nije mogla utvrditi koja se neprijateljeva jedinica nalazila u ovom uporištu.

Tačnije podatke o ovoj akciji i o ovoj četi nemamo jer nam ih ova nije dostavila, tobože nema uputstava. Uputstva smo joj dostavili, ali ih četa verovatno nije primila. Sada smo joj još jednom dostavili.

23. 1. 1945. Štab LO sa II bat. se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana. Neprijatelj nije bio primećen. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. I bataljon je izvršio pokret na Sp. Kaplu, 1 km jugoistočno od kote 832.
OC[6] izveštava da se iz Graca prema Gor. Radgoni vrši snažan železnički saobraćaj vojnog materijala, kao i nafte i benzina.

24. 1. 1945. Štab LO sa II bataljonom se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bat. je održana vojna i politička nastava.
Štab LO s jednim vodom iz II bat. se u 19,30 časova odvojio od II bataljona i krenuo prema I bataljonu. Pomenuti vod je pošao sa štabom kao osiguranje. Štab odreda je krenuo do Sv. Antona, 1 km južno od kote 719, kuda je stigao u 24 časa. I bataljon se nalazio na istom položaju. Naveče u 20 časova otišao je na nove položaje Sp. Kapla, 500 m severno od kote 863.[7] U bataljonu je održan po jedan čas vojne i političke nastave.
U ekonomsku akciju pošlo je 20 drugova, te su doneli nešto namirnica za ishranu ljudstva.
Vratila se patrola koja je 9. 1. 1945. bila upućena u Slov. [gorice] radi mobilizacije. Pomenuta patrola je 14. o. m. saznala da su četnici[8] uhvatili

[6] Obaveštajni centar

[7] Ova kota na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije pronađena.

[8] Zimi 1944/1945. Nemci su na području Slovenskih gorica organizovali četničku grupu, pod rukovodstvom Jožeta Melahera Zmagoslava, koja je bila sastavni deo Policijskog konjičkog odreda »Srbija* (Polizei Reiterabteilung Serbien), a zatim u sastavu Policijskog konjičkog eskadrona »Alpenland 2« (Polizei Reitereskadron Alpenland 2). Kasnije je Melaher sklopio sporazum sa Francom Stajndlom (Steindl), vođom Štajerskog otadžbinskog saveza, da ova četnička grupa bude samostalna pod neposrednim rukovodstvom Gestapoa. Oružjem su grupu snabdevale žandarmerijske stanice po nalogu pokrajinskog savetnika za okrug Maribor — okolina. Zbog mobilizacije muškaraca od 17 do 35 godina, ova grupa je u proleće 1945. narasla na 200 ljudi. (Arhiv Sekretarijata unutrašnjih poslova SRS, Ljubljana, reg. br. A — 600 — 8 i A — 370810).

našeg obaveštajca druga Romija,[9] kojeg su našli na spavanju u Sv. Juriju v Slov. goricah[10] i kojeg su četnici odveli u nepoznatom pravcu. Ova patrola je iste večeri, tj. 14. o. m. stupila u akciju da pronađe pomenutog druga. Pretražila je svaku kuću. Tako je patrola stigla i do kuće u kojoj su bili četnici i odakle je jedan četnik iz automata ispalio jedan metak. Naime, domaćica, koja je primetila patrolu, izvestila je četnike da se napolju sve crni od partizana, nakon čega je jedan od četnika prišao vratima i na patrolu ispalio rafal. Patrola je odmah otpočela opkoljavanje zgrade, dok je nekoliko drugova izvršilo »juriš« na kuću, koji im je uspeo, te su razoružali 5 četnika, a 6 četnika je pobeglo kroz bočna vrata. Četnici nisu pružali jači otpor, već su se odmah nakon prvog rafala i prvog poziva na predaju predali s podignutim rukama. U ovoj kući smo našli i druga Romija, koji je bio sav izubijan od udaraca koje su mu naneli četnici. Osim Romija, u kući su bili još dva naša obaveštajca i jedan dezerter iz nemačke vojske. Svi su oni bili zarobljenici četnika.

U ovoj borbi, koja je trajala četvrt časa, najviše su se istakli drug Joško" i Rednak Franc, koji su prvi upali u kuću. Četnicima smo zaplenili 7 pušaka i jednu bombu.

Mi nismo imali nikakvih gubitaka u ljudstvu, dok su četnici imali 5, koji su nakon borbe bili streljani.

Naši gubici u oružju: jedan automat, koji su četnici zaplenili drugu Romiju i koji naša patrola nije više pronašla. Ovom prilikom je ta patrola zarobila jednog belogardista i jednog našeg dezertera. Oba su streljana.

Pri saslušavanju četnici su izjavili da bi još iste večeri streljali druga Romija, oba obaveštajca i švapskog dezertera.

1. 1945. Štab LO se preko dana nalazio kod Sv. Antona a u 20 časova je krenuo napred prema I bataljonu.

U oba bataljona je održana vojna i politička nastava.

' Mirko Tretnjak Romi

[10] Sada: Jurski Vrh.

"Redakcijanije mogla utvrditi prezime.

I bataljon se nalazio na istom položaju kao juče. II bataljon je izvršio pokret na Radvanje ispod Sv. Jerneja.[12] Primećena je neprijateljeva kolona, naoružana jednim mitraljezom, automatima i puškama, koja je došla iz [St.] Osvalta u Austriji i u našoj okolini se raspitivala za partizane. Neprijatelj se nije dugo zadržavao u našoj blizini. Stigao je u 14,30 ćasova a vratio se u polazno uporište u 15 časova. U II bataljonu se čistilo oružje, održan je po 1 čas vojne i političke nastave. OC izveštava da je u blizini Graca, u Kajzervaldu [Keiservvald], veliko ratno skladište, gde je spremljeno oko 1000 vagona municije i benzina. Skladište se nalazi između Brenstetena i Cvaringa.

26. 1. 1945. Stab LO je u 2 časa ujutro stigao na nove položaje, i to na Sv. Pankrac, gde se nalazio do 20 časova a zatim je produžio pokret.
I bataljon se nalazio na istom položaju.
U bat. je održana vojna i politička nastava.
Naveče je 5 drugova otišlo u ekonomsku akciju i donelo nešto namirnica za ishranu ljudstva.
II bataljon je izvršio pokret u blizinu crkve Sv. Simona kod Pernica.
U bat. je održan po jedan čas vojne i političke nastave.
Neprijatelj nije bio primećen.

27. 1. 1945. Štab LO je stigao na nove položaje u 2 časa ujutro i to u Zg. Kaplu gde se nalazio I bataljon.
Neprijatelj nije bio primećen.
U I bat. je 26. o. m. stiglo 6 novih boraca dobrovoljaca, 5 drugova i jedna drugarica, svi civilno odeveni i bez oružja. Svi su sa sektora VII b.[13]
U bat. je održan po jedan čas voj. i polit, nastave.
II bat. je izvršio pokret na Mlake kod Pernica.
Održan je po jedan čas voj. i polit, nastave.

28. 1. 1945. Štab LO sa I bat. je izvršio pokret na nove položaje, i to u selo Kaplu.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bat. je održana vojna i politička nastava.
Jedna patrola je otišla u Slovenske gorice radi mobilizacije i radi napada na četnike.

" Sada: Branik nad Muto.

" Šifrovani naziv za područje Ptujskoa polja i Slovenskih gorica (AIZDG, k. 332 a/II).

Zamenika komandanta I bataljona Ivana[14] smenio je [zamenik] komandanta II bataljona drug Zidarič.[15]

U odred je doveden jedan gestapovac, koji je nakon saslušanja streljan.

II bataljon se nalazi na istom položaju kao prethodnog dana. U bat. je održana voj. i polit, nastava.

29. 1. 1945. Štab LO sa I bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.

U bataljonu je održana vojna i politička nastava.

II bat. se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

U bat. je održan po jedan čas voj. i polit, nastave.

U bataljon se vratio jedan drug iz bivšeg LO koji se izgubio za vreme ofanzive u novembra 1944.

OC izveštava da se vojno skladište pomenuto u izveštaju od 25. o. m. nalazi oko 200 metara od železničke stanice Klajnšteten, to jest na pruzi Lipnica — Vajs (Weiss). U tom skladištu se, navodno, nalazi 1/4 miliona litara benzina.

30. 1. 1945. Štab LO se sa I bataljonom nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

U bat. je održan po jedan čas voj. i polit, nastave.

Naveče je 5 drugova otišlo u ekonomsku akciju i donelo nešto namirnica za ishranu ljudstva.

II bat. se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

U bat. je održan po jedan čas voj. i polit, nastave.

Neprijatelj nije bio primećen.

O" izveštava da su 23. o. m. Titovi avioni bombardovali drumski most preko Drave u Ptuju. Bilo je 6 direktnih pogodaka, te je drumski saobraćaj Maribor — Ptuj — Čakovec sada obustavljen.

U Bresternici (na drumu Maribor — Marenberg[16]) miniraju drumski most koji je još u izgradnji. Isto tako prave na drumu minske komore i kopaju protivtenkovske rovove.

U Mariboru, upravo u Košakima, 25. o. m. je eksplodirala veća mehanička radionica u kojoj se nalazilo oko 40 teretnih automobila.

[14] Ivan Gršič

[15] Miloš Zidarič

[14] Sada: Radije ob Dravi.

31. 1. 1945. Štab LO je izvršio pokret na Dvoršnikov vrh, 1 km jugozapadno od kote 528.

Dva obaveštajca su izvestiJa da se u selu Gradišće,[7] u nekoj zgradi, nalazi 6 gestapovaca naoružanih automatskim oružjem — automatima i pištoljima.

Komandant odreda je naredio komandantu bataljona da odredi 20 drugova koji treba da pomenutu kuću opkole, gestapovce pomoću jednog civila namame iz kuće i iste unište, odn. zarobe. Bojnom patrolom trebalo je da rukovodi zam. komandanta drug Miloš. Uprkos zabrani kom. odreda da bojnom patrolom ne sme rukovoditi zamenik komandanta odreda drug poručnik Babič Dragutin, ovaj je preuzeo komandu i otišao u borbu protiv gestapovaca.

Bojna patrola od 20 drugova je u 10 časova pre podne pošla prema pomenutoj kući koju bi trebalo da okruže i da postave zasede. Cela bojna patrola je neprimetno sa stražnje strane prišla zgradi, gde je zam. komandanta I bat. drug Miloš otvorio vrata a u hodnik je prvi skočio zam. komandanta odreda drug poručnik Babič Dragutin, koji je hodnikom prošao na drugu stranu do prednjih ulaznih vrata i u hodniku otvorio druga vrata sa desne strane, gde se baš nalazio neprijatelj. Otpočela je žestoka borba u kojoj je prvi, nakon prvih pucnjeva, pao zamenik kom. odreda. Tu je borba vođena više od jednog sata, kada je stiglo obaveštenje da neprijatelju dolazi pomoć iz Lučana. Pošto je neprijatelj imao dobre zaklone u kući, ovome se, uprkos velikoj hrabrosti naših boraca, nismo mogli približiti, te se bojna patrola morala povući i napustiti položaje.

U borbi smo izgubili tri druga i imali jednog lakše ranjenog.

Neprijatelj je imao 4 mrtva.

Naši gubici u oružju: 2 automata i 1 pištolj.

Neprijatelju nije ništa zaplenjeno.

Ubrzo zatim, kad se naša bojna patrola povukla iz Lučana, neprijatelju je stigla pomoć. (Ova pomoć je morala biti na putu već pre početka borbe, jer pola sata nakon borbe ona je već bila kod

" Sada: Gradišće na Kozjaku. Na karti 1 : 100.000. izdanje G. I. JA, 1948, nije označeno.

pomenutog seljaka. Jačina ove pomoći iznosila je 30 ljudi).

Neprijatelj se u borbi pokazao veoma hrabrim. Naši borci su se pokazali veoma i čak drsko hrabrim, što ima za posledicu onolike žrtve.

Napominje se da bi pomenuta akcija sigurno i bez žrtava uspela da je zamenik komandanta odreda drug poručnik Babič Dragutin izvršio naređenje komandanta odreda druga poručnika Martina.[18] Na taj način je drug Dragutin dejstvovao na svoju ruku, što nije bilo pravilno. Drskost druga Dragutina bilo je već to što je s ćelom bojnom patrolom krenuo do kuće koja stoji na čistini i oko koje je veoma otežan pokret, jer je sneg visok približno 1 metar. Neprijatelj je mogao našu patrolu primetiti pri podilaženju, pustiti je na nekoliko metara i raspaliti po njoj svojim automatskim oružjem.

1. 2. 1945. Stab LO sa I bataljonom je izvršio pokret na Remšnik, jugoistočno od kote 800.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan po jedan čas voj. i polit, nastave.

U ekonomsku akciju su pošla 22 druga, te su doneli nešto namirnica za ishranu ljudstva.

2. 2. 1945. Stab LO sa I bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan po jedan čas vojne i kulturno-prosvetne nastave.

Dve patrole su pošle u ekonomsku akciju u Austriju i donele nešto namirnica za ishranu vojske.

3. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom je izvršio pokret na Brezni Vrh.

Neprijatelj nije bio primećen.

Zbog noćne ekonomske akcije 2/3. 2. 1945. nije bilo zanimanja. I bataljon je dobio zadatak da s jednom četom sutra 4. 2. 1945. krene u borbenu akciju na drum Arvež — Unterhaag, gde treba da postavi zasedu i sačeka neprijateljevu patrolu koja se vraća iz Unterhaaga u Arvež.

" Jože Skufca Martin

4. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.

Dana 3. 2. 1945. je 2. četa I bataljona dobila zadatak koji je već pomenut u izveštaju od 3. 2. 1945. Pomenuta četa je otišla na pomenutu akciju u 1 čas ujutro i stigla na mesto u 6.30 časova ujutro. Na drumu, 4 km severozapadno od Arveža, naša četa je zaposela položaje i čekala neprijatelja do 9,15 časova. Pošto nije bilo nijedne neprijateljeve patrole, četa se informisala kod neke kuće kako to da ove patrole nema, te je bila obaveštena da se neprijateljeva patrola vratila drugim putem. S obzirom na ovo obaveštenje, i pošto neprijateljeve patrole nije bilo ni do 7, odnosno do 7,30 časova, te bi se već odavna morala vratiti, to se naša četa povukla s položaja i krenula natrag prema polaznom logoru. Kad je četa bila na putu i nalazila se 1 km južno od mesta zasede, naša izvidnica je primetila između dve kuće jednog švapskog vojnika. Komandant bataljona, koji je rukovodio ovom četom, izdao je naređenje da se obe kuće opkole. Naređenje je izvršeno. Dok je četa okružavala zgrade, primetila je da se između kuća nalazi više neprijateljevih vojnika, pa i u kućama samim. Neprijatelj je brojao oko 50 do 60 ljudi i bio naoružan sa 3—4 mitraljeza, više automata i puškama. Kad je neprijatelj primetio da ga okružavaju, odnosno da je okružen, četa je otvorila vatru na neprijatelja, a u isto vreme i neprijatelj na našu četu. Otpočela je oštra jednočasovna borba. Zbog čistine koja se nalazila oko zgrada četa nije se mogla približiti kućama, već je sa odstojanja od 25—30 metara pucala na obe kuće, od kojih je jedna bila zidana a druga od drveta.

Za osiguranje da nas neko ne bi napao s leđa, to jest s južne strane, tu je bila postavljena zaseda, koja je četu za vreme borbe obavestila da neprijatelj poseda sva uzvišenja na brdima iznad nas i gde bi se morala četa vraćati.

Pošto na kuće kod kojih se vodila borba nije bilo moguće izvršiti juriš, jer bi zbog velikog snega, 70—80 cm, bilo na našoj strani suviše žrtava, kao i zbog opasnosti da nas neprijatelj koji je zaposedao uzvišenja u potpunosti okruži, četa se povukla od mesta borbe u jugozapadnom pravcu, gde

neprijatelj još nije zaposeo svoje položaje, te se vratila u svoj polazni logor, kuda je stigla u 16 časova.

U jednočasovnoj borbi imali smo 7 mrtvih [drugova], koji su jurišem pokušali da priđu do kuće. Neprijatelj je imao 16 mrtvih i više ranjenih.

Naši gubici u oružju: 6 pušaka. Neprijatelju se nije ništa zaplenilo. S obzirom na to da je znao da će primiti pomoć straga, neprijatelj se veoma hrabro borio.

Naši borci su se pokazali veoma hrabrima, a naročito drugovi koji su poginuli.

Uz ovu borbu treba napomenuti da je ceo naš plan bio odan od nekog hitlerovca, i to na sledeći način: Kada se naša četa noću kretala prema određenom mestu i kada je već oko 6 časova bila u dolini i tu prolazila pored kuće jednog »člana partije — hitlerovca«, ovaj je video našu četu i nakon toga odmah otišao drugim putem u Oberhaag i tu izvestio da se naša kolona kreće u pravcu Oberhaaga. To je i bio razlog da je neprijatelj zaposeo sva uzvišenja i sve jaruge gde bi se naša četa morala vraćati, te je hteo na taj način da našu četu okruži i uništi.

5. *2.* 1945. Štab LO sa I bat. izvršio je pokret na Remšnik, 1 km istočno od kote 745.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan po jedan čas vojne i kulturno-prosvetne nastave.

O II bataljonu odred za sada nema nikakvih izveštaja zbog zaseda koje neprijatelj postavlja na staroj jugoslovensko-austrijskoj granici, zbog čega ne mogu kuriri do bataljona i iz bataljona u odred. Velika je prepreka pri tom i visok sneg."

O četi na Pohorju nemamo nikakvih izveštaja.

Kad primimo izveštaje o II bataljonu i četi na Pohorju, odmah ćemo vam ih poslati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant poručnik: Škufca Jože

Operat. oficir:[20]

" Drugi bataljon se od 1. do 5. februara 1945. nalazio u rejonu Pernice — Mlake i nije vodio borbe (vidi izveštaj štaba Lackovog NOP odreda od 8. februara 1945, AIZDG, k. 337/IV).

[50] Operativni oficir u to vreme je bio Ivan Zorko

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 6. FEBRUARA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPADE NA NEPRIJATELJEVE TRANSPORTE'

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 76/45

Na položaju, dana 6. februara 1945.

NAREDBA BR. 18

Napadi na neprijateljeve transporte
koji prolaze preko naše teritorije.

Zbog razvoja [situacije] na međunarodnim frontovima biće okupator prinuđen da povuče svoje snage sa Balkana. Glavnim komunikacijama a pre svega drumovima na našoj teritoriji kretaće se veće neprijateljeve kolone prema severu. Za osiguranje ovih transporata neprijatelj primenjuje taktiku odbacivanja naših snaga od komunikacija s manjim snagama, pre svega lokalnog karaktera, to jest iz ovdašnjih garnizonih nemačkih i belogardističkih snaga. Naše jedinice često dozvole da ih odbace od komunikacija relativno slabe neprijateljeve snage i time dopuštaju neometan prolaz okupatorskim kolonama. Zadatak naše vojske je da izvrši naređenje vrhovnog komandanta maršala Tita a koje glasi: »Ne dozvoliti nekažnjeno bekstvo okupatora iz naše zemlje«. Zbog toga

naređujemo:

1) Gdegod operativna situacija dozvoljava, moraju štabovi korpusa i zone angažovati jače snage za napad na neprijateljeve kolone koje se povlače na sever. Ove kolone većinom nisu predviđene za operacije protiv naših jedinica, već je njihov cilj da što više neometano i što pre pređu preko naše teritorije na druge odseke frontova a pre svega na sovjetski front. Svaki gubitak, dezorganizacija i zakašnjenje ovih kolona je, dakle, velika pomoć koju naša vojska može pružiti našim velikim saveznicima a pre svega sovjetskom frontu.

2) U slučaju da su naše snage u odnosu na neprijateljevu pobočnicu, koja obezbeđuje kolone u pokretu, nadmoćnije, moraju naši štabovi angažovati manje snage za paralisanje ak-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

cije pobočnica a glavninom treba da udare na glavninu neprijatelja u pokretu.

3) U slučaju da naše snage nisu dovoljne za veće napade na glavninu u pokretu ili, pak, da jake neprijateljeve pobočnice potisnu našu glavninu od neprijateljeve glavnine, moraju štabovi ipak težiti za tim da protiv neprijateljeve glavnine angažuju barem manje udarne jedinice.

4) Bezuslovno moraju štabovi, bez obzira na jačinu glavnine i snagu neprijateljevih pobočnica, ometati pokrete glavne neprijateljeve kolone napadima MSV na drumovima i prugama, napadima jurišnih grupa za hvatanje ili uništenje pojedinaca, odnosno manjih neprijateljevih grupa.

5) Bezuslovno moraju štabovi preduzeti sve potrebno da se ustanovi identitet neprijateljevih kolona koje su u pokretu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Boris Kidrič

M. P.

V. d. komandanta: general-major Dušan Kveder

Dostavljeno:

Štabu VII i IX korpusa
„ IV zone
1. slov. diviziji [KNOJ].

RELACIJA ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 6. FEBRUARA 1945. DOSTAVLJENA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJA NA VINKOVOM VRHU'

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Položaj, 6. II 1945.
Op. br. 33

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje) i

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Predmet: Relacija o borbama
4. II 1945.

I. Procena situacije:

Neprijatelj se nalazi na levoj obali Krke u žužemberku, Mačkovecu[2] i Vinkovom Vrhu, u ukupnoj jačini oko 600 ljudi.[3] U Stranskoj Vasi[4] ima zasedu od 50 ljudi. U svojoj aktivnosti se ograničava samo na patroliranje. Naoružani su pešadijskim oružjem i s nekoliko teških minobacača. Utvrđeni nisu, izgrađene imaju samo grudobrane. Stanje ostalih uporišta na sektoru Trebnje, Zužemberk, Novo Mesto je nepromenjeno.
Zemljište na levoj obali Krke se okomito spušta prema samoj Krki, pa je zbog toga pristup do Zafare, Mačkoveca i Vinkovog Vrha otežan, jer neprijatelj može relativno malim snagama zadržavati naše jedinice ukoliko bi one preko Krke vršile napad protiv njega. Lakši je, pak, pristup neprijatelju onda kada prikriveno podiđemo u leđa neprijateljevim položajima na levoj obali Krke, tj. ako se kod Soteske prebacimo preko Krke i odavde krenemo preko Lipoveca prema položajima neprijatelja. Na ovaj način je omogućeno lakše uništenje uporišta Vinkovog Vrha a zatim Mačkoveca i Zužemberka.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/IV.
[3] Sada: Mačkovec pri Dvoru.
[3] U tim naseljima su se nalazili 5. bataljon slovenačkih domobranaca, 5. nemačka četa, borbena grupa iz Novog Mesta i Izviđačka četa puka »Variagov« (vidi dok. br. 78, objašnjenje 4).
[4] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

II. Odluka:

U vezi s procenom situacije, Štab XV divizije je odlučio, a po naređenju Štaba VII korpusa,[5] da sa IV i V brigadom pređe kod Soteske reku Krku pomoću skele i zatim sa IV brigadom zauzme polazne položaje za napad na Vinkov Vrh, a V brigada da spreči neprijateljeve intervencije sa pravca Rebera i Ajdoveca. Posle uništenja Vinkovog Vrha, kod Šmihela[6] će se prebaciti preko Krke i XII brigada, koja će napadati na Zužemberk s pravca Rebera. XV i XXIV brigada i DO[7] će izvršiti užu blokadu i pritisak na Novo Mesto na sektoru Srebrniče, Škrjanče,[8] Težka Voda.

III. Zapovest:

Priložena je.[9]

IV. Izvršenje:

Dana 3. II 1945. su IV i V brigada krenule sa svojih starih položaja'[0] na nove koji su bili određeni u divizijskoj zapovesti. Noću 3/4. o. m. brigade su se kod Soteske prebacile skelom preko Krke i još pre 7 časova stigle na određene položaje.
IV brigada je zaposela položaje k. 433, severozapadno od Vinkovog Vrha, i k. 408 a V brigada Gornji Ajdovec, k. 566 i 537. dok je Operativni štab XV divizije bio u Vel. Lipovecu.

IV brigada:

Kad je brigada stigla na određene položaje, iz Vinkovog Vrha se neprijateljeva kolona od 60 ljudi premestila u pravcu Sred. Lipoveca.
Drugi bataljon je odmah napao neprijatelja i naterao ga natrag u uporište.[11] Bataljon se približio selu na odstojanje od

[5] Zapovest za napad na Vinkov Vrh izdao je Štab 7. korpusa NOVJ 3. februara 1945 (vidi dok. br. 78).
[4] Sada: Šmihel pri žužemberku.
[7] Dolenjski odred
' Odnosi se na Malo i Veliko Škrjanče; sada: Škrjanče pri Novom Mestu.
[9] Redakcija ne objavljuje zapovest Štaba 15. NO divizije, a nalazi se u AIZDG, k. 21/IV.
[M] Četvrta slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« nalazila se na položajima Birčna Vas, D. i G. Lakovnice, a 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« na položajima Prapreče (sada: Prapreče pri Gorenji Straži), D. i G. Mraševo, V. Podljuben (vidi dok. br. 115).
" Za vreme napada u Vinkovom Vrhu se nalazila 52. četa slovenačkih domobranaca, kojoj je u 8 časova ujutro iz Sadinje Vasi (sada: Sadinja Vas pri Dvoru) došla u pomoć 34. četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 81). Verovatno je angažo vana i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka, tako da se u borbama oko Vinkovog Vrha angažovala čitava borbena grupa iz Novog Mesta.

150 m. Ali zbog snažnog otpora neprijatelja bataljon nije mogao da prodre u selo. Zbog toga se bataljon povukao za 100 m i odavde gađao po uporištu. Prvi bataljon je napao neprijateljevu kolonu koja se kretala iz sela a protivtenkovskom puškom je gađao privremene bunkere neprijatelja. U 14 časova je prihvatio borbu s neprijateljevom kolonom koja je iz Vinkovog Vrha stigla prema koti 433. Neprijatelj, oko 40 ljudi, u neredu se razbežao. III bataljon je vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao u dve kolone: prva kolona se kretala s pravca Mačkoveca a druga verovatno iz Dobrniča. Borba je trajala 1 čas a zatim se bataljon, zbog nadmoćnosti neprijatelja, morao prebaciti na k. 531, odakle je nastavio borbu.
Udarna četa XV divizije koja je pridodata IV brigadi je dobila zadatak da napadne neprijatelja u Vinkovom Vrhu sa istočne strane. Taj zadatak nije u potpunosti izvršila, te je tako omogućila neprijatelju prodor u pravcu II bataljona. (Zbog visokog snega je udarna četa prekasno stigla). Borba s neprijateljem na Vinkovom Vrhu je trajala do 10,30 časova. Tada je neprijatelju stigla pomoć iz pravca Zužemberk — Dvor — Vinkov Vrh i sa pravca Mačkoveca i kroz šumu u pozadinu položaja II bataljona. Neprijatelj je položaje brigade tukao i snažnom artiljerijskom vatrom. Na taj način je neprijatelj uspeo da zauzme položaje oko samog sela, a brigadi je bilo onemogućeno da napadne neprijateljevo uporište. Zbog toga se brigada povukla na k. 343. U 13 časova su II bataljon i deo I bataljona ponovo krenuli u napad na neprijateljeve položaje. Uz pomoć snažne minobacačke vatre bataljon je uspeo proterati neprijatelja u uporište. Neprekidnom vatrom po neprijateljevom uporištu je neprijatelju bilo onemogućeno utvrđivanje.
U 5 časova 5. II 1945. je brigada ponovo napala jednim bataljonom neprijatelja, dok su ostala dva bataljona bila u pokretu prema Soteski da bi se prebacila na nove položaje u Dol. Sušicama.

Sopstveni gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih. Uništene dve puške od zrna iz puške i od granate. Neprijateljevi gubici: 12 mrtvih i veći broj ranjenih.
V brigada nije imala borbe, te se ujutro 5. II 1945. prebacila na položaje Toplice,[12] Meniška Vas.

XII brigada je u 14 časova kod Šmihela prešla Krku i kod Valične Vasi proterala neprijateljevu zasedu od 60—80 ljudi, a zatim zaposela položaje u pravcu Reberi, gde je čekala na dalje direktive. U 24 časa se prebacila na stare položaje.[13]

" Odnosi se na Dolenjske Toplice.

" Čitav stav, osim »XII brigada«, dopisan je mastiljavom olovkom.

XV brigada je izvršila užu blokadu uporišta oko Novog Mesta i demonstrativno napala na Smihel[14] i Žabju Vas. Neprijatelj je u dve kolone od po 150 ljudi izvršio ispad prema položajima brigade, ali je bio energično odbačen na polazne položaje. Pošto je bila magla, neprimetno je stigao i u Gotnu Vas, ali je s pravca Borončevog hriba[15] bio i odavde odbačen.
Sopstveni gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici iznose 6 mrtvih i 15 ranjenih.
Udarna četa koja se borila u sastavu IV brigade imala je dva ranjena.

5. *II 1945:*

XV brigada je već od samog jutra napadala neprijatelja koji je gradio bunkere oko uporišta, te mu onemogućila rad. Oko 10 časova je neprijatelj otvorio snažnu vatru iz topova, minobacača i tenka na položaje XV brigade i odmah nakon toga izvršio ispad sa dve kolone od po 100 ljudi'[4] s pravca Smihela duž pruge s ciljem da udari u leđa jedinicama XV brigade i iz Grma prema Gotnoj Vasi. Borbe s neprijateljem bile su ogorčene. Neprijatelj je dva puta jurišao na položaje na Brončevom hribu i Sv. Roku,'[7] ali je svaki put uz velike gubitke odbijen. Borbe su vođene do 14 časova, kada se neprijatelj povukao u polazna uporišta.
Sopstveni gubici: 1 mrtav; neprijateljevi gubici: 14 mrtvih i 20 ranjenih. Pred veče je brigada zaposela položaje Vinja Vas, Veliki Cerovec, Podgrad.

V. Kritički osvrt na akcije:

Brigade su u najvećoj tajnosti stigle iza položaja neprijatelja na levoj obali Krke, ali ga ipak nisu mogle odande proterati, jer je neprijatelj u uporištu bio utvrđen i jer mu je pristiglo pojačanje. Nastupanje prema samom uporištu je veoma otežavao visoki sneg i brisan prostor ispred sela. Pošto akcija nije odmah uspela, a na uspeh se računalo samo iznenađenjem neprijatelja, i pošto je neprijatelj bio upozoren na naše prisustvo na tom sektoru, naše jedinice su se morale preko noći

" Sada: Šmihel pri Novem Mestu.

[15] Brdašce. Na karti 1 : 100.000 nije označeno, a nalazi se južno od Gotne Vasi. Na karti 1 : 25.000 piše: k. 236.

[14] U izveštaju Komande zaštite sreza Novo Mesto navodi se da je ispad izvršila 34. četa slovenačkih domobranaca (AIZDG. AFK, k. 283/IV, pov. br. 81). Kako se ta četa u to vreme nalazila u rejonu Žužemberka, to je verovatno štamparska greška, te su ispad izvršile neke druge posadne čete iz Novog Mesta.

[17] Crkva. Na karti 1 : 100.000 piše: k. 249.

povući preko Krke, jer bi u slučaju neprijateljeve intervencije, pre svega sa pravca Soteske, [ovo] bilo preko dana otežano.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, pporučnik: Kajfež'[3]

Šef odseka, poručnik: Miroslav Štepančič

M. P.

BR. 84

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIC« OD 6. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI NA PAŠKOM KOZJAKU'

ŠTAB
I SNOUB »TONE TOMŠIC«

Položaj, dana 6. 2. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

DNEVNI IZVEŠTAJ 0 VOJNOM I POLITIČKOM RADU ZA 5. 2. 1945.

Mobilisanih, odn. dobrovoljaca nije bilo.

Razmeštaj i osiguranja brigade:

Razmeštaj:

Štab brigade i jedna četa I bataljona nalaze se na Podvinu,[3]
I bataljon se nalazio kod Sedovnika i Resnika,[4]
II bataljon se nalazio na Velikoj Ravni i
III bataljon se nalazio kod Vodušeka.[5]

" Karei Kajfež

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/III.

[3] Redaikcija je izostavila brojno stanje i obrazloženje rashoda, jer nema bitnih promena od stanja u dok. br. 79.

[3] Zaselak, 6 km severoistočno od Velenja.

[4] Sedovnik (na karti piše: Sedanik) i Resnik su posedi na Paškom kozjaku.

[s] Posed, 5 km istočno od Velenja.

Osiguranja:

Jedna četa prvog bataljona koja se nalazila na Podvinu vršila je osiguranje prema Dobrni, a ostale dve čete I bataljona su vršile obezbeđenje u pravcu druma Dobrna — Vitanje,
II bataljon je vršio osiguranje prema G. Doliču i Vitanju a
III bataljon je vršio osiguranje prema Št. Janžu[6] i Velenju.

Dnevni rad:

Bataljoni su se nalazili na položajima, pa je zbog toga otpao dnevni rad.

Pokreti neprijatelja:

Bili su primećeni sa pravca Dobrne prema Brdcima[7] iz Vitanja prema G. Doliču. Prva grupa Švaba je dolazila u tri kolone, te je bila ukupne jačine od 450 ljudi. Druga grupa je stigla iz Doliča prema položajima I bataljona u nepoznatoj jačini.[8]

Dodir s neprijateljem:

Oko 7 časova je bila primećena švapska kolona koja je nastupala iz Dobrne prema Brdcima, te je oko pola 9 časova stigla do naših položaja. Mi smo na njih otvorili vatru, nakon čega su Švabe odgovorile vatrom iz lakih i teških mitraljeza i, pored pušaka i automata, minobacačima. U međuvremenu se švapska kolona podelila u tri grupe od kojih je svaka nastupala sa svoje strane tako da se borba razvijala prema Brdcima i Ramšaku,[9] gde su se nalazili naši polazni položaji. Nemci su svojim jedinicama manevrisali tako da se razvila skoro dva km duga borbena linija, tako da je naš front bio prilično proređen, pa su zbog toga Nemci uspeli da ga probiju. Pošto je pretila opasnost okruženja, naše jedinice su se povukle prema Brdcima, gde smo mogli ponovo i uspešno da vodimo borbu. Tek kad je Nemcima s pravca Vitanja pristiglo pojačanje, mi smo se u redu povukli, i to oko 13 časova, te smo izvršili pokret ka Podvinu, u sastav brigade. Na povlačenje smo bili prinuđeni i zbog nedostatka municije. Položaje koje smo napustili je zatim preuzeo Jurišni bataljon XIII UB »MB«.[10]

[6] Sada: Vinska Gora.
[7] Sada: Brdce nad Dobrno.
[8] Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.
[9] Na karti 1 : 100.000 nije označen.
[10] »Mirko Bračič«

Naši gubici:

3 mrtva,

5 ranjenih i 11 nestalih.

Gubici neprijatelja:

55 mrtvih,
60 ranjenih.

Naši gubici u materijalu:

1 mitraljez »bren«,
1 mitraljez »šarac«,
1 »breda« koju je imala borbena patrola koja se nije vratila,
4 »mauzer« puške,
4 engleske puške,
1 austrijska puška,
2 automata,
1 pištolj.

Zaplenili nismo ništa.

Utrošili smo:

za »bren«	1.000	metaka
„ »bredu«	50	„
„ »mauzer« puške	370	
„ ital puške	81	„
za »zbrojevku«	360	„
za »šarac«	250	„
za engl, puške	250	
bombi	4.	

Ustajanje: u 6,30 časova.

Ishrana:

Ljudstvo je tri puta dnevno dobilo izdašnu i dobru hranu.

Primedba: U 9 časova naveče je brigada izvršila pokret na nove položaje."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:'[12] Komandant:'[13]

" Brigada se prebacila na položaje Kale — Zg. Ponikva (sada: Po nikva pri Žalcu). Vidi izveštaj Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 9. februara 1945, AIZDG, k. 336/III.

" Politički komesar je u to vreme bio Ivan Božič Jovo.

[13] Komandant je bio Anton Plešnik Murat.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 7. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NAPADU GRUPE BORACA NA ZATVOR U GORICI'

OPERATIVNI ŠTAB ZA
ZAP. PRIMORSKU
IX KORPUSA

Položaj, 7.II 1945.
Br. 193

Op
R

Predmet: Dnevni operativni izveštaj. Akcija.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Dana 2. II 1945.

je patrola 6 drugova iz čete MSV II bataljona O. Š. Z. P.,[2] pod rukovodstvom pom. politkomesara čete Žigona,[3] u 20 časova krenula u Goricu sa zadatkom da iz zatvora u Gorici spase sve zatvorenike. Preko Soče su išli preko passarelle,[4] jer su imali lozinku koju su dobili od republikanaca i bili odeveni u nemačke i italijanske uniforme. Svih 6 je bilo naoružano sa 5 automata i jednom puškom »mauzer«. Kad su bez prepreka stigli do zatvora, stražari su im na lozinku otvorili vrata, te su naša 4 druga ušla. Stražari su odmah uvideli da su to partizani, te su počeli zvati u pomoć, pri čemu su naši jednog odmah ubili a ostala dvojica su nakon kraćeg rvanja uspela pobeći u unutrašnjost zatvora. Ova dva su za sobom zatvorila automatska vrata, koja su se zatvorila tako da su naši drugovi bili uhvaćeni. U bekstvu je jedan od čuvara bio ranjen. Zatim su naši pucanjem razbili spoljna vrata (sa 350 metaka) te izašli i ulicama Gorice neometano pobegli do reke Soče.
Kad su naši u 5 časova 3. II 1945. prešli Soču, morali su se vraćati kući preko Ločnika. U međuvremenu je pobegli čuvar iz zatvora već alarmirao da su partizani u Gorici i da imaju

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226 a/II. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa NOVJ olovkom »Op« a plavom olovkom »R«, što označava da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku, Raičević Mitru.

[2] Operativnog štaba za Zapadno Primorsko

[3] Andreja Žigona

[4] mostića

lozinku, pa je lozinka u to vreme već bila izmenjena a oko 150 Nemaca se nalazilo u zasedama u Ločniku. Kad su naši došli drumom do prve nemačke zasede, ova ih je zaustavila. Kad su naši na traženje »parol« ovo kazali, Nemci su odgovorili da ova lozinka ne važi jer nju imaju partizani. Naši su im odvratili da su italijanska policija te da nemaju druge lozinke. Zatim su ih Nemci propustili. Tako su naši prošli srećno kroz 9 zaseda od po najmanje 10 ljudi naoružanih »šarcima« i automatima. Kad su drugovi stigli već na oko 250 m od pruge, naišli su na poslednju nemačku zasedu koja je brojila najmanje 40 ljudi. Njihov oficir je, sa izgovorom da nemaju pravu lozinku, zatražio od naših drugova dokumente. Uto su Nemci već počeli da okružuju naše drugove. Pošto naši nisu imali dokumente, odmah su postali svesni opasne situacije, jer su Nemci već vikali »Hände hoch«. Naši su iz sveg automatskog oružja otvorili na njih vatru, i to s najneposrednije blizine, te počeli da trče još uvek pucajući. U bekstvu je jedan naš drug odmah pao pogođen a jedan je bio teže ranjen. Poginulog druga su morali ostaviti a ranjenog su uspeli odneti te su ga odmah idućeg dana prebacili u bolnicu u Goricu, gde je umro (metak je, naime, u džepu probio nemačku bombu koja je eksplodirala i raznela mu stomak). Druga pomoćnika političkog komesara čete Zigona su uhvatila 3 nemačka oficira, oteli mu automat iz ruku i vikali nad njim »Hände hoch«. Dok je on podizao levu ruku, desnom je izvadio pištolj i svu trojicu na mestu ubio a četvrtog, koji je bio nešto udaljen, teško ranio sa tri metka. Ostali drugovi su rafalima iz svojih mitri[5] isto ubili nekoliko Nemaca i više ih ranili. Prema podacima koje smo kasnije primili, saznali smo da je bilo ubijeno 6 Nemaca (među njima 3 oficira) a 10 je bilo teže ili lakše ranjeno.

Gubici neprijatelja:		
	mrtvih	7
	ranjenih	11
Naši gubici:		
	mrtva	2
Izgubljeno oružje:		
	automata	2
	puška »mauzer«	1
	metaka za »mauzer«	30
Utrošeno municije:		
	za automate	500
	za pištolj »bereta«	7

[5] automata

Dana 2. II 1945.

Dva druga II bataljona 0. Š. Z. P. su na drumu Gorica — Gradiška napali jednog vojnika [iz divizije] X »MAS«.

Gubici neprijatelja: mrtvih 1
Utrošeno metaka za pištolj 5

Dana 6. II 1945.

Patrola Beneškog bataljona je na odstojanju od 400 m postavila zasedu na mestu levo od kote 193[6] (sekcija Tolmin, 1 : 100.000, italijansko izdanje). Napala je neprijateljev kamion koji je stao. Ipak nije bilo moguće zapleniti [oružja], jer je neprijatelj iz obližnjeg uporišta sa one strane Nadiže otvorio vatru. Zatim su se naši povukli desno od kote 193, iznad sela Sorženti,[7] odakle su ponovo napali kamion s prikolicom na odstojanju 650 m. Kamion je polako nastavio put.

Utrošeno municije:
za »bren« 150
za puškomitraljez »breda« . . . 80
za automat 50
za puške 60

Gubici neprijatelja:
mrtvih 5
ranjenih (veći broj)

Naših gubitaka nije bilo.

Napomena:

Tačnije podatke dostavićemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: • Zdravljič Marjan

M. P.

Komandant kapetan: Bavec Franjo Branko Branko

[4] Ova kota se nalazi na drumu 1 km severno od Sv. Petra ob Nadiži.
[7] Slovenački naziv sela je Studenec.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 8. FEBRUARA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU GRADENCA'

ŠTAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj, dana 8. II 1945.
Br. 47/45

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
Položaj

Piedmet: Tok borbe dana 7. o. m.

X brigada: Tog dana je u 11 časova, odmah nakon dužeg pokreta,[2] stigavši na položaj Lašče, dobila zadatak da jednim bataljonom zaposedne položaje na zapadnoj strani od Primoža s ciljem da zameni bataljon XII brigade. Kad je XII brigada odlazila s položaja i za vreme preuzimanja položaja od strane X brigade, odmah su otpočeli sukobi s neprijateljevim patrolama. Za vreme samog zauzimanja položaja neprijatelj je nastupao u dve kolone jačine oko 400 ljudi,[3] i to jedna snažnija kolona s pravca kote 503 prema našim položajima Stara gora — Primož, dok je druga, manja, kolona nastupala severoistočno od Gradenca, ispod kote 503, prema Malom Lipju. Za pojačanje je odmah pozvat III bataljon ove brigade, koji je postavio teški minobacač [na položaj] jugoistočno od Primoža. Ovaj je sa uspehom tukao neprijatelja. Kada je neprijatelj izvršio prvi udar na II bataljon, naše jedinice su ga proterale. U drugom, još snažnijem napadu, neprijatelj je uspeo da naš bataljon odbaci s položaja. Bataljon se povukao nešto unazad na vrh Primoža. Pri tome se 3. četa ovog bataljona samovoljno odvojila i krenula pre-

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 193/11.

[3] Deseta slovenačka NO brigada »Ljubljanska« otišla je 18. januara 1945. na teritoriju Hrvatske sa zadatkom da dopremi opremu za jedinice 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 125 i 130).

[3] Kolone je sačinjavao 5. bataljon slovenačkih domobranaca, koji se tada nalazio u Zužemberku (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

ko čistine u dolinu prema Velikom Lipju. Tu je pala u neprijateljevu zasedu. Pri iznenadnom napadu četa je imala više nestalih i 7 poginulih, među njima i komanda čete. Pri neprijateljevom jurišu na II bataljon poginuo je i komandant bataljona.[4] Kad je III bataljon stigao na položaj Primoža, on je zajedno sa II bataljonom odbio 3 neprijateljeva juriša a sam je dva puta jurišao i time sprečio neprijateljev prodor preko Primože, dok ga konačno u 17 časova nije proterao natrag u uporište. Za sve vreme borbi neprijatelj je sa dva topa i 3 bacača snažno tukao položaje na Primožu i Bukovom vrhu. Borba je bila teška i žestoka, na odstojanju 20, 10 ili čak 5 metara.[5] Borci i rukovodioci držali su se sjajno, te se čak desio slučaj da je komandir 1. čete svojim životom spasao život komandanta brigade. U ovoj borbi brigada je izgubila više mitraljeza, ali ih borci nisu ostavili na položaju, već su svi mitraljesci poginuli. Za vreme borbe neprijateljevi oficiri i vojnici su bili pijani, te se čak videlo kako je neprijateljev oficir tukao svoje [vojnike] i pucao na njih, jer ovi nisu hteli da krenu u borbu. Utvrđeno je da je u ovim borbama neprijatelj imao 15 mrtvih, 10 ranjenih i 22 nestalo. Pored toga je izgubila 5 mitraljeza, 1 laki minobacač i 4 automata.

VIII brigada: U 9 časova pojavio se neprijatelj i na koti 516, ali su ga jedinice VIII brigade odbacile. Zatim je stigla neprijateljeva kolona od oko 40 ljudi preko grebena, sa pravca Gradenca, u pravcu Vel. Lipja, u šumu. I ovu kolonu je bataljon ove brigade napao i odbacio. U međuvremenu je neprijatelj ponovo stigao na kotu 503. I ovu je neprijateljevu kolonu, koja se kretala prema Malom Lipju, kroz međuprostor X i VIII brigade, napao i odbacio bataljon ove brigade. Ubrzo zatim iz Zužemberka je stigla još jedna neprijateljeva kolona. Sa ovom je vodio borbu III bat. a zatim I bat. Kad se neprijatelj pojavio i na boku III bataljona, oba bataljona su se morala povući prema Primožu.

[4] Franc Kukman

[5] U izveštaju Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 15. februara 1945. kaže se da su snage NOV u ovoj borbi pružile energičan otpor i da su se borbe vodile za svaki zaklon i svako drveće (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

U borbama se naročito isticala 2. četa I bat. koja je izvršila juriš na neprijatelja. II bat. je posedao položaje iznad Vel. Lipja, te je za sve vreme vodio borbu s neprijateljem. Borbe su vođene do 17 časova. Neprijatelj je u ovim borbama imao 20 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubici: 5 mrtvih, 6 ranjenih i 5 nestalih. Izgubljena su i 2 puškomitraljeza i 1 protivtenkovska puška. Za vreme neprijateljeve vatre na položaje na Bukovom vrhu bili su ranjeni 2 druga iz inžinjerijskog bataljona i 1 drug iz štabne čete.

Ukupni gubici u ovim borbama:

Neprijateljevi: 45 mrtvih i 65 ranjenih. Zaplenjene 2 puške a 1 neprijateljev vojnik je zarobljen.

Naši: 20 mrtvih, 16 ranjenih i 27 nestalih.

Gubici u oružju: 7 p-[6]mitraljeza, 1 laki minobacač, 4 automata, 1 protivtenk. puška i nekoliko pušaka.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:[8] Operativni oficir-kapetan:'

[6] Olovkom je dopisano »p«.

[7] O ovoj borbi postoji u AIZDG, k. 21/IV, izveštaj Štaba 7. korpusa NOVJ od 9. februara 1945, dostavljen Glavnom štabu NOV i PO Slovenije. Redakcija ga ne objavljuje jer ne iznosi nikakvih novih momenata.

• Načelnik štaba u to vreme je bio Aleksandar Vojnović.

' Operativni oficir u to vreme je bio Rudolf Lunder.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 9. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA U JANU ARU'

STAB
VII KORPUSA NOV 1 POJ

Br. 1017

Položaj, 9. II 45.

Predmet: Mesečni izveštaj
od 1. I do 31.145.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Na položaju

I. Situacija: Karakteristična za neprijateljevi! aktivnost na sektoru VII korpusa u mesecu januaru je činjenica da se njegova aktivnost uglavnom orijentisala na sektor Dolenjske i da je tako svojom aktivnošću naglasio značaj ove teritorije za izvršenje njegovih taktičkih zadataka kako u ovom mesecu tako i u bližoj budućnosti. Na ivici teritorije VII korpusa prolaze za neprijatelja dve značajne komunikacije, i to na zapadu Trst — Št. Peter[2] — Rakek — Ljubljana — Maribor, a na istoku železnička i putna komunikacija Zagreb — Brežice — Zidani Most — Ljubljana — Celje. Ovog trenutka je za neprijatelja prva komunikacija, zbog međunarodne situacije, od drugorazrednog značaja, naročito zbog činjenice što je srušen most kod Borovnice.[3] Pokreta neprijatelja ovom komunikacijom nije bilo, ali on opravlja prugu prema Pekelu kao zamenu za srušeni most. Na osnovu toga je neprijateljeva aktivnost na sektoru Notranjske bila neznatna, te se ovaj ograničavao samo

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/IV. Broj delovodnika je dopisan mastilom. U gornjem desnom uglu stavljen je četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, gde je akt zaveden 10. februara 1945. pod brojem 87. Ispod četvrtastog štambilja je olovkom dopisano: »jan. 1945«, što označava da se izveštaj odnosi na januar 1945. godine.

[2] Sada: Pivka.

[3] Dana 27. i 28. decembra 1944. u U časova saveznička avijacija je bombardovala železnioki most kod Borovnice. Uništena je gvozdena konstrukcija i oštećeni su jedan potporni stub i dva svoda mosta, pa je preko mosta bio prekinut svaki saobraćaj (AIZDG, AFK, k. 281/III i k. 2&3/III, pov. br. 8).

na ispade i kontrolu sektora Begunje[4] — Križna gora — Dane. Suprotno, pak, za neprijatelja se, zbog činjenice da donja strana naše teritorije više ili manje postaje neposredna pozadina madžarskog ratišta, pokazala potreba da pristupi korištenju komunikacija preko Slovenije, sa skretanjem na zapad. Osim već pomenute glavne komunikacije, postaje značajna i [komunikacija] Novo Mesto — Trebnje — Sevnica i Trebnje — St. Vid[5] — Ljubljana zbog bržeg transportovanja svojih jedinica na jednoj strani i na drugoj strani za bočno osiguranje istih i potpunu kontrolu sektora u cilju eventualnog odmora svoje vojske za vreme transportovanja. Istovremeno je neprijatelj kontrolom ovog sektora hteo sprečiti nabavku hrane za naše jedinice sa one strane ove komunikacije.

Prugu Grosuplje — Kočevje[4] neprijatelj je opravio, ali je ova za sada drugorazrednog značaja i služi samo za to da u vidu klina razdvaja našu oslobođenu teritoriju i služi za eksploataciju drveta i za eventualno kasnije brzo povlačenje neprijateljevih snaga iz Hrvatske pravcem Vrbovsko — Banja Loka — Kočevje.

U proteklom mesecu neprijatelj je uglavnom nastavio i završavao fortifikacijske radove koje je otpočeo već ranijih meseci. Glavni se radovi izvode na graničnim pojasevima VII korpusa a u unutrašnjosti treba pomenuti samo utvrđivanja zbog kočevske pruge na odseku Zlebič — Sv. Gregor i završetak utvrđivanja druma Novo Mesto — Št. Vid, kao i same okoline Novog Mesta.

U prvoj polovini meseca neprijatelj je težio za tim da odbaci naše snage od komunikacije za Novo Mesto, ali je u drugoj polovini meseca, zbog neuspeha s jedne strane i značaja ove komunikacije sa druge strane, odlučio da izvrši akciju šireg značaja prema našim snagama, koja je imala za cilj da u potpunosti oslobodi levu obalu Krke i da uništi našu živu silu. Zbog toga je on na malom prostoru skoncentrisao 5 pokretnih bataljona koji su imali cilj da udare u leđa našim jedinicama težeći da ih odbace u dolinu Krke. Kakav značaj je neprijatelj pripisivao ovoj akciji pokazuje činjenica da je u

[4] Odnosi se na Begunje pri Cerknici.

[5] Sada: Šentvid pri Stični.

[4] Železnička pruga Grosuplje — Kočevje opravljena je 15. decembra 1944, kada je počeo redovan saobraćaj. Za kontrolu ove pruge upućen je 1. februara 1945. iz Grosuplja u Kočevje oklopni voz sa 25 ljudi iz sastava 3. voda Železničke baterije slovenskog domobranstva (AIZDG, AFK, k. 281 /IV i k. 283/IV, pov. br. 66).

ofanzivu privukao još 137 i deo 14.[8] SS policijskog puka, čiji komandanti su lično rukovodili svim operacijama.

Zbog nastale situacije, štab VII korpusa je u prvoj polovini meseca određivao svojim jedinicama zadatke čiji cilj je bio da neposredno ugrožavaju po neprijatelja važnu komunikaciju Novo Mesto — Trebnje. Kasnije, kada je neprijatelj uspeo da nas potisne od ove komunikacije, naše jedinice su se specijalizirale za upućivanje udarnih vodova i grupa u neposrednu blizinu neprijateljevih utvrđenja duž druma sa zadatkom da uništavaju manje neprijateljeve kolone i nanose neprijatelju nesigurnost za vreme njegovih pokreta. Pri ovakvim nasilnim izviđanjima naše borbene grupe su utvrđivale neprijatelja i njegov raspored, a sa druge strane, pomoću obaveštajne službe, tačno su utvrđivani bilo neprijateljevi jači pokreti u pravcu madžarskog fronta, bilo veće koncentracije snaga za izvršenje šire akcije protiv naših snaga. Zbog širine otpočetih akcija neprijatelja u drugoj polovini meseca kao i zbog konspirativnog pojačanja neprijateljevih snaga 13. SS policijskim pukom na području Dolenjske i 14. SS policijskim pukom na području Brežice — Kostanjevica,[9] štab VII korpusa je odmah uočio da se ne radi samo o uobičajenom protivnapadu neprijatelja u cilju užeg obezbeđenja važne komunikacije, već da je namera neprijatelja mnogo šira, naime: da se naše snage s leve obale Krke i iz Suhe krajine odbace u dolinu te reke, te da im se preseče povlačenje i da se unište. Zbog toga je štab smatrao za potrebno da u cilju veće koncentracije prebaci snage na desnu obalu Krke i spreči neprijatelju prelaz preko nje, a sa druge strane da ovako skoncentrisanim svojim snagama bije odlučujuću bitku za Suhu krajinu i time razbije planirani neprijateljev koordinirani napad sa obe strane reke Kike, što je štab i uspeo u potpunosti. Neprijatelj je stvarno zaposedanjem leve obaJe na liniji Zužemberk — Vinkov Vrh imao čitavo područje do druma za Novo Mesto pod svojom kontrolom, pa time pružio ovoj komunikaciji i šire obezbeđenje, jer je na taj način bila veoma otežana naša aktivnost preko reke, ali je sa druge strane njegov pokušaj da kontroliše Suhu krajinu i da uništi naše snage u potpunosti propao.

Osim ove aktivnosti, deo naših jedinica je blokirao uporište Novo Mesto tako da osigurava našu oslobođenu teritoriju i da u isto vreme vezuje neprijateljeve snage na ovom sektoru.

[7] Od jedinica 13. SS policijskog paka bila je angažovana borbena grupa Flekner [1. i 2. bataljon]. Vidi dok. br. 134 i 135; AIZDG. k. 63/1.

' Drugi bataljon 14. SS policijskog puka je 18. januara 1945. prebačen iz Štajerske u rejon Krškog, odakle je jedna četa angažovana u pravcu Dolenjskih Toplica (vidi dok. br. 50, objašnjenje 20)7

' Sada: Kostanjevica na Krki.

A na sektoru Notranjske i Kočevja naše jedinice su imale samo zadatak da kontrolišu neprijatelja, njegove pokrete i namere, te da izvode povremene akcije za uznemiravanje.

II. Pregled borbi 1.1 45. Tog dana se XV divizija nalazila na položajima Krušni Vrh, Grmada, Korenitka, Vrhtrebnje, Zelezno, te je vršila napad na uporište Občine. Nakon prethodnih patrolnih borbi, V brigada je u 16 časova prešla u direktan napad na uporište, ali je napad bio odbijen. I u noćnim časovima ponovljeni juriši bili su odbijeni. Brigada je imala 3 mrtva i 31 ranjenog.

Jurišni vod XII brigade, u zasedi kod Medvedjeka, u 19 časova je napao neprijatelja koji je prevozio municiju u uporište. Zaplenio je 180 mina za laki minobacač, 24 [mine] za teški minobacač, 12 ručnih bombi, 6500 metaka, 1 pušku i nešto inžinjerijskog materijala, a uništio 4000 metaka i dva konja. Inž. bat. je minirao drum Občine — Medvedjek, a u toku noći i žičanu prepreku kod bunkera, te je imao 1 mrtvog. Udarna četa je u 13 časova proterala neprijatelja iz Knežje Vasi u uporište. IV brigada je demonstrativno napala Gotnu Vas, uništila dva betonska bunkera, zaplenila jedan laki minobacač, dve puške i 1 kazan.

XVIII divizija se nalazila na položajima Korita, Daljni Vrh, Kozjek, Vrh,[0] Dečja Vas. U 16,40 časova X brigada je napala Ponikve, a osim toga je napala i neprijatelja na drumu Mirna Peč — Ponikve. Vlastiti gubici 2 ranjena, nepr. 4 mrtva, 1 zarobljen. Udarna četa je između Jablana i Vrhova" ubila 1 motociklistu. Inž. bat. je minirao drum Mirna Peč — Ponikve. Artiljerija je sa dve haubice od 100 mm i dva poljska topa od 75 mm i jednom haubicom od 75 mm učestvovala u sastavu XV divizije pri napadu na uporište. Dejstvovala je od 16 časova do pada mraka i od 22 do 3 časa.

2. I 45. Na sektoru V brig, neprijatelj je preduzeo više ispada iz blokiranog uporišta. Brigada je sve ove ispade odbila. Imala je 5 mrtvih i 7 ranjenih, nepr. gubici 20 mrtvih i 30 ranjenih. Prema položajima XII brigade izvršio je neprijatelj ispad u jačini od 100 ljudi, ali je bio odbijen. Ista brigada je napala i kolonu od 200 ljudi iz Št. Vida prema Stehanjoj Vasi, ubila dva neprijateljeva vojnika i 1 ranila. Kolonu koja je nastupala prema Občinama XII brigada je napadala

" Odnosi se na Dolenji i Gorenji Vrh; sada: Dolenji Vrh i Gorenji Vrh pri Dobrniču.

" Sada: Vrhovo pri Mirni Peči.

više od 2 časa. Neprijatelj je imao 6 mrtvih, 10 ranjenih, uništena 2 motocikla, oštećen 1 automobil. XV brig, je zadržavala neprijateljeve ispade iz Trebnja. Zbog nadmoćnosti neprijatelja brigada se povukla zapadno od kote 581, koju je neprijatelj zauzeo, i prebacila se na položaje severno od Dobrniča, kuda se povukao i bataljon IV brigade.

XVIII divizija: IX brig, je imala nameru da protera neprijatelja s kote 581 i Vrhtrebnja, ali se ovaj već pre toga povukao. X brig, je razbila kolonu od 50 ljudi. Artiljerijskom vatrom je neprijatelj tukao ove položaje. Brigada je imala 1 mrtvog i 3 ranjena. Na drumu Mirna Peč — Ponikve je uništen 1 putnički automobil. Artiljerija je s položaja kod Dobrave tukla uporište Občine. D. O.[12] je vodio borbu s neprijateljem na sektoru Sv. Križ'[3] — Tihaboj, te je imao 4 mrtva i 3 ranjena. Nepr. gubici nisu poznati, jfedna četa N. O.'[4] je u toku noći napadala uporište u Cerknici, te nije imala gubitaka. Nepr. gubici nisu poznati.

3. /. 45. XV divizija na starim položajima, s tim što se 1. bat. V brig, premestio na Krušni Vrh. Neprijatelj jačine 120 ljudi je izvršio ispad iz Občina prema položajima VIII i XII brig., ali je bio proteran u uporište. Pri tom je XII brig, imala 1 mrtvog i 3 ranjena, a nepr. 10 mrtvih i 10 ranjenih. XV brig, je odbila ispad neprijatelja iz Trebnja, te je pri tom ovaj imao dva mrtva.

XVIII divizija na istim položajima. Vodila je borbe s neprijateljem na sektoru Krušni Vrh. VIII brig, je imala 5 mrtvih, 9 ranjenih i 12 nestalih. X brig, je demonstrativno napaia Sv. Anu i Mirnu Peč. Artiljerija se vratila u bazu Crmošnjice i Verdun."

D. O. na starim položajima. Sukobi patrola u dolini Temenice bez sopstvenih gubitaka, nepr. nisu poznati.

4. I 45. XV divizija na starim položajima. Neprijatelj jačine 400 ljudi je izvršio ispad iz Št. Vida preko Sela pri Šumberku ka Zužemberku. Oko 8 časova je produžio prema Dobravi i Kamenju." Iz Mirne Peči i Novog Mesta neprijatelj je sa oko 800 ljudi izvršio ispad na sektor Lipovec — Oštri Vrh — Ajdovec a druga kolona iz Velikog Gabera prema Stehanjoj Vasi. Zbog ovih kolona XV divizija je morala promeniti položaje. V brig, je vodila borbu kod Gombišča i Kozjaka, te je imala 3 ranjena, gubici nepr. nisu poznati. Pred veče je zapo-

[13] Dolenjski odred
[13] Sada: Gabrovka.
[u] Notranjskog odreda
" Sada: Verdun pri Uršnih Selih.
" Odnosi se na D. i G. Kamenje; sada: Dolenje i Gorenje Kamenje pri Dobrniču.

sela položaje Cvibelj — Zafara. XII brig, je vodila borbu na sektoru Krušni Vrh — Stehanja Vas, te se povukla na sektor Sadinja Vas[17] — Mačkovec.[18] XV brig, se povlačila prema Ostrom vrhu i tu zajedno sa IX brig, nakon borbe od dva časa proterala neprijatelja. Nepr. gubici: 10 mrtvih, 12 ranjenih.

XVIII divizija je zbog nastale situacije promenila položaje. VIII brig, je vodila borbu na sektoru Grmada — Lisec — Dobrava. Zaplenila je 2 konja, 1000 metaka, 70 ručnih bombi i više opreme. Borbu je vodila i na Kozjeku, te se prebacila na sektor Veliki Lipovec, imala 1 mrtvog, gubici nepr. nisu poznati. IX brig, je otišla na položaje Oštri vrh i vodila borbu. Imala je 4 mrtva i 8 ranjenih. Neprijatelj: 7 mrtvih i 10 ranjenih. Zatim je zaposela položaje na Ajdovecu, kuda je stigla i X brig. Udarna četa je kod Korita proterala neprijatelja prema Zagorici,[19] nepr. gubici: 6 mrtvih i 15 ranjenih, naši: 1 mrtav, 3 ranjena. Ovde je vodio borbu i Inž. bat., te je imao 1 ranjenog, a nepr. 2 mrtva i 4 ranjena. Neprijatelj koji je izbio u Zužemberk je uništio naš kamion i ubio dva ranjenika, jer su se tenkovima koji su pratili transport zamrzle »brede«. Pri napadu na Štab korpusa neprijatelj je zaplenio 1 putnički automobil, 1 motocikl, ubijen je 1 kurir a 1 je ranjen. Haubica od 75 mm u sastavu XV divizije pri povratku je kod Srednjeg Lipoveca pala u zasedu. Haubica je izgubljena, 1 drug je ranjen a 1 je nestao.

D. O. je vodio borbu u rejonu Čatež — Cirnik, te se povukao na sektor Trebanjski Vrh; imao je 2 ranjena, Nepr.: 4 mrtva i 6 ranjenih.

5. *J 45.* Neprijatelj jačine 600 ljudi, podeljen u tri kolone, nastupao je prema XV brigadi na Zalisecu. V brig, se kod Cvibelja i Zafare sukobila s neprijateljem i proterala ga prema Dobravi. Gubici: 2 ranjena i 2 nestala. Nepr. gubici: 5 mrtvih, 11 ranjenih. Preko noći se XII brig, nalazila na položajima Građene — Plešivica. XV brig, je vodila borbu s pomenutim kolonama, te se zbog nadmoćnosti neprijatelja povukla na položaje Sadinja Vas — Mačkovec.

XVIII divizija na sektoru Suhe krajine. Neprijatelj jačine 300 ljudi zaposeo Hinje, VIII brig, ga napala. Neprijatelj se u 14 časova povukao u Kočevje. IX brig, je imala sukobe patrola, pri čemu je neprijatelj zarobio dva [vezista] linijaša. Udarni bat. XV i XVIII divizije su u pozadini neprijatelja napali njegovu artiljeriju koja je bila razmeštena na Polomu. Nakon kratke oštre borbe su uništena tri kamiona i radio-sta-

" Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

" Sada: iMačkovec pri Dvoru.

" Sada: Zagorica pri Dobrniču.

nica, te je neprijatelj imao 20 mrtvih i 25 ranjenih, a naši 5 mrtvih i 2 ranjena.

D. O. se zbog snažne neprijateljeve koncentracije prebacio na sektor Jama.[20] Za vreme pokreta je vodio borbu.

N. O. je vodio borbu s neprijateljem koji je sa 4 čete[21] izvršio ispad iz Rakeka na sektor Gline. Naši gub.: 8 mrtvih, 4 zarobljena, 10 nestalih, 1 teška »breda«, 3 lake »brede«, 3 automata i 13 pušaka.[22] Nepr.: 3 mrtva i više ranjenih.

IV bat. IX brig . je na pruzi Pula — Divača kod Kozine minirao teretni voz. Saobraćaj obustavljen 48 časova.

6. I 45. Bat. IX brig, je napao neprijatelja koji je nastupao iz Podlipe. Zbog nadmoćnosti [neprijatelja] bat. se u prvom trenutku povukao a zatim ponovo napao neprijatelja, te se povukao na položaje kod Boršta,[23] gde su se nalazila i ostala dva bataljona i prema kojima je nastupao neprijatelj u četiri kolone, zbog čega se morala brigada povući, te je 7. I ujutro zaposela položaje na Vinkovom Vrhu. Noću 6/7 o. m. brigada je bila iznenada napadnuta na Ajdovecu. Zbog toga se morala brzo povući preko Lipovice na Dvor a odavde je zajedno sa XV brig, krenula u Sadinju Vas. Naši gub.: 4 mrtva, 7 ranjenih i 46 nestalih. Nepr.: 129 mrtvih i 55 ranjenih.

7. *I 45.* Neprijatelj je nastupao prema Vinkovom Vrhu a druga kolona preko Mačkovog Hriba na položaje XV i IX brig. Na položajima kod Cvibelja je V brig, odbacila neprijatelja, nakon čega je ovaj napao XV brig, i bat. IV brig. Zbog nadmoćnosti neprijatelja ovi su se povukli preko Krke, zbog čega je i X brig, izdato naređenje da se povuče preko Krke. XV brig, i bat. IV brig, su ponovo pokušali da dejstvuju na levoj obali Krke, ali su zbog pritiska [neprijatelja] morali kod Soteske preći na desnu obalu, jer se i IX brig, nakon borbe od dva i po časa prebacila preko i krenula u Lašče. Kod Sadinje

[20] Sada: Jama pri Dvoru.

Redakcija nije mogla utvrditi koja ja neprijateljeva jedinica bila angažovana. Verovatno su to bili delovi 2. bataljona slovenačkih domobranaca.

" Iz izveštaja oficira Ozne Notranjskog NOP odreda od 19. februara 1945. vidi se da je napad na jedinice ovog odreda u selu Glini izvršen noću 3/4. januara 1945. Tada su se u selu nalazili: 4. četa, komora 3. čete, pet obaveštajaca, 6 snajperista i zamenik komandanta odreda Iako su snage u Glini bile blagovremeno obaveštene od Štaba odreda da je neprijatelj stigao u Žerovnicu, niie data uzbuna, niti su preduzete potrebne mere obezbeđenja, sem što je upućena patrola od dva borca. Sat kasnije posle upućivanja ove patrole neprijatelj je izvršio napad na selo Glinu i iznenadio borce na spavanju (AIZDG, k. 151/1).

" Sada: Boršt pri Dvoru.

Vasi je X brig, vodila borbu do 12 časova a zatim otišla na položaje Sela[24] — Vrh.[25] Jačina neprijatelja na levoj obali Krke iznosi oko 1500 ljudi, te ima nameru da okruži naše jedinice i uništi ih. Brigade su vešto prešle preko reke iskoristivši maglu. U 17 časova neprijatelj je počeo da se povlači u polazna uporišta u pravcu Novog Mesta.

D. O. se, zbog neprijateljevih koncentracija, sa sektora Sv. Križ — Mirna — Litija prebacio na sektor Dvor, kuda je stigao 5. I 45. u 15 časova. Jednim bat. je 7. o. m. prihvatio borbu kod Sadinje Vasi a dva bat. je imao na sektoru Lašče — Smuka. Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

T.O.[2'''] je dejstvovao sa dva tenka sa zadatkom da kontroliše drum Dobrnič — Zužemberk i da eventualno goni neprijatelja. U borbi je učestvovao 4. I 45., kada je neprijatelj prodro u Žužemberk. Veći tenk je uspešno dejstvovao topom i mitraljezom, dok je manjem tenku mitraljez otkazao. Saveznička avijacija je 4. o.m. u 12 časova botnbardovala uporište Občine i srušila više zgrada, 1 bunker i transformatorsku stanicu. Ovaj napad je bio predviđen za 1-vi u mesecu. Gubici neprijatelja: 25 mrtvih, 30 ranjenih. Napomena: ukupni gubici neprijatelja: 210 mrtvih, 250 ranjenih, naši gubici: 40 mrtvih, 110 ranjenih i 60 nestalih. Neprijatelju je zaplenjeno: 3 puške, 3000 metaka, 1 sanduk ital. pušaka, 40 teških mina. Izgubljeno oružje: 1 haubica od 75 mm, 3 teške »brede«, 2 »šarca«, 2 »brena«, 1 »piat«.[27] Uništeno neprijatelju: 2 putnička automobila, 3 motocikla i 2 komiona. Izgubljeno: 1 putnički automobil, 1 kamion i 2 motocikla.[28]

8. /. 45. Neprijatelj se nalazi na Polomu i Prevolama u jačini od 500 ljudi.[29] U toku dana je artiljerijskom vatrom tukao položaje VIII brig, na Hinjama. Naši gubici: 3 mrtva, 1 ranjen.

9. *i 10. I 45.* nije bilo borbi.

11. I 45. Neprijatelj jačine 100 ljudi je izvršio ispad prema Težkoj Vodi, ali se odmah povukao u polazno uporište.[30]

[24] Odnosi se ina Sela pri Hinjah.

[2i] Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

[25] Tenkovski odred

[27] Skraćenija od: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

[28] Podrobnije o napadu jedinica 7. korpusa NOVJ na neprijateljevo uporište u Občinama, borbama do 8. januara 1945. i angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 30 i 37.

[29] U tom rejonu su se nalazile snage neprijatelja iz uporišta Velike Lašče, Ribnica i Kočevje (vidi dok. br.~37, objašnjenje 19).

Kolonu su sačinjavali 30 slovenačkih domobranaca [3®. posadne čete] iz Smihela (sada: Šmihel pri Novem Mestu) i delovi 3. čete 1. bataljona 14. SS policijskog puka (AIZDG, k. 64/11 i AFK, k. 283/IV, pov. br. 49).

12. I 45. U Korita je stigla neprijateljeva patrola od 40 ljudi[31] i ubila 2 intendanta iz SVPB.[32]

D. O. je na sektoru Čateža vodio borbu s neprijateljevom kolonom od 400 Nemaca i 150 be-ga.[33] Naši gubici: 2 mrtva, 5 ranjenih, neprij.: 5 ranjenih i više mrtvih.

N. 0. na položajima Križna gora — Klanice.[3'] Sukobi patrola sa neprijateljem. Jedan neprijatelj ubijen, jedan ranjen.

13. I 45. nije bilo borbi.

14. I. 45. N. O. na položajima Dane — Križna gora — Loke.[35] Vodio je borbu s neprijateljem jačine 300 ljudi[34] koji je iznenadio 1. i 3. četu na Križnoj gori. Naši gubici: 14 mrtvih, 1 zarobljen, 6 »brena«, 1 »šarac«, 6 automata.[37]

0\o je, verovatno, bila patrola iz sastava 5. bataljona slovenačkih domobranaca. Ovaj bataljon je 11. januara 19+5. krenuo iz Velikih Lašča preko Velikog Gabera i idućeg dcna stigao u rejon Trebnja, gde je smenio delove 13. SS policijskog puka, sa zadatkom da obezbeđuje drum. Baialjon se u rejonu Trebnja nalazio do 15. januara 1945, kada se vratio u polazno uporište, gde je stigao idućeg dana u 2 časa ujutro (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 15. januar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

" Slovenske vojne partizanske bolnice

[31] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 55.

[54] Zaselak, 3 km zapadno od Loža.

* Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

* To je bila 47. četa (jačine 99 ljudi), ojačana odeljenjem minobacača i mitraljeza iz 2. čete 2. bataljona slovenačkih domobranaca. Ove snage su 13. januara u 1 čas ujutro iz Cerknice, preko Grahova, krenule za Sv. Anu, gde su u jutarnjim časovima napale 1. i 3. četu Notranjskog NOP odreda (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 14, snimak 545 i 652; AIZDG, AFK, k. 2Ä1/IV i k. 283/IV).

[37] Iz iz\eštaja oficira Ozne Notranjskog NOP odreda od 9. februara 1945. vidi se da je napad na jedinice ovog odreda izvršen 13. januara 1945. u 6 časova i 30 minuta. Odred je pre napada imao sledeći raspored: 1. četa — Sv. Ana, 2. četa — Klance, 3. četa — Križna gora, 4. četa sa Štabom odreda — Dane. Prva i 3. četa su u ove kantonmane stigle 12. januara u podne i noću 12/13. januara otišle na prehrambenu akciju na Bloke. U kantonmanu je ostala komora obeju četa sa 10 boraca. Patrola 2. čete je kod Žerovnice primetila neprijatelja, ali ga nije napala, niti pratila, već se vratila u kantonman. Za to vreme neprijatelj je stigao do Sv. Ane, gde se odmaralo ljudstvo 1. i 3. čete koje se malo pre vratilo iz prehrambene akcije, a sam kantonman je bio obezbeđen samo jednim stražarom, kojeg je neprijatelj zarobio a zatim opkolio zgradu gde su se odmarali borci i pozvao ih na predaju. Usledila je kratka oštra borba u kojoj su ove čete imale sledeće gubitke: 15 poginulih i 16 zarobljenih. Neprijatelj je zaplenio 6 puškomitraljeza »bren«, 1 puškomitraljez »šarac«, 3 automata, 18 pušaka i svu opremu (AIZDG, k. 151/1).

I. O.[38] je vodio borbu s neprijateljem koji je stigao iz uporišta Podgrad i Kozina. Naši bez gubitaka, nepr. nisu poznati.

15. I 45. Juriš. bat. XVIII divizije upućen je na sektor Zdenska Vas — Čušperk.

B. O.[39] je na sektoru Vivodine napao neprijatelja jačine 300 ljudi[40] koji se vraćao prema Ozlju. Naši bez gubitaka. Nepr. nisu utvrđeni.

16. I 45. Bat. V brig, i bat. XII brig, su kod Šrange[41] i Jablana naišli na neprijatelja i proterali ga prema Novom Mestu. Gubici nepr.: 4 mrtva, naši: dva ranjena.

Jur. bat XVIII divizije, koji prethodnog dana nije došao u dodir s neprijateljem, upućen je na drum Stična — Muljava.

B. O. je jednim bat. odbacio neprijatelja koji je izvršio ispad prema Reštovu i Bubnjarcima. Naši bez gubitaka, npr. nisu utvrđeni.

17. I 45. Min. četa XV divizije je između Zdenske Vasi i Račne razorila 1800 m pruge. XV brig.: sukob patrola sa neprijateljem kod Poganaca i Šmihela.[42] Zarobljen 1 be-ga, 2 mrtva, zaplenjena 1 puška.

18. I 45. Na sektoru XV brig, sukobi patrola kod Teške Vode i Slatnika. Bez gubitaka.

B. O. Noću 16/17. o. m. je min-sabotažna grupa kod Zorkovca minirala prugu Karlovac — Ozalj. Uništeno 500 m šina.

D. O. na položaju kod Seča. II bat., koji je stigao na ove položaje 15. o. m. sa sektora Cirnik, imao je sledeće gubitke: 8 mrtvih, 5 zarobljenih, 30 nestalih, 5 puškomitraljeza, 36 pušaka; nepr.: 7 mrtvih, 16 ranjenih.

19. I 45. Neprijateljeva kolona je nastupala prema položajima XII brig, na sektoru Sadinja Vas — Mačkovec — Vinkov Vrh. Oko 12 časova je došla u dodir s našim jedinicama. V brig, je na položaju Cvibelj — Zafara vodila borbu, te je neprijatelj uspeo da prodre u Zafaru. Brigada je držala položaje oko crkve u Zafari do mraka a zatim se prebacila preko reke i zaposela položaje kod Stranske Vasi.[43] Drugi bat. ove brigade se oko 20 časova vratio sa sektora Lučarjev Kal i sti-

* Istarski odred. Ovaj odred je rasformiran 1. septembra 1944. a umesto njega je formiran 4. batalion 9. slovenačke NO brigade. Ovaj bataljon se," sa istim zadacima, nalazio na području rasformiranog odreda (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 1), pa se zbog toga u nekim dokumentima jedinica NOV pominje i kao Istarski NOP odred.

[19] Bclokranjski odred

[40] Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile angažovane.

[41] Naziv za predeo u rejonu Kačjih rida. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

" Sada: Smihel pri Novem Mestu.

[43] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

gao u Šmihel.[44] XII brig, [vodila] leške borbe s nadmoćnijim neprijateljem koji je nastupao na Vinkov Vrh. Oko 15 časova se bat. povukao u Sadinju Vas, odakle je cela brigada pošla preko Krke na Jamu. Pošto je na sektoru Suhe krajine u to vreme XVIII divizija vodila teške borbe s neprijateljem, te je ovaj nakon sukoba sa VIII i IX brig, nastupao prema Laščama, XII brig, je pošla u susret neprijatelju. Neprijateljeva kolona je napala IX brig, u Ratju. pa se ova povukla prema Laščama, gde je zajedno sa Inž. bataljonom i Zaštitnom četom XVIII divizije zaposela položaje Bukov vrh — Primož. Neprijatelj je iz Ratja pošao prema Selima, vodio borbu sa VIII brig, i bio prinuđen na povlačenje. Krenuo je preko Lopate na Smuku i tu prevarom, da je navodno naš jurišni bataljon, napao Štab XVIII divizije i jedinice IX i XII brig., koji su se svi povukli u Podgozd. Pre toga je i Jurišni bat. napao ovu kolonu, ali je bio na drumu Smuka — Lašče od neprijateljeve pobočnice prinuđen na povlačenje, te je otišao prema Komolecu. Noću se neprijatelj povukao u Veliko i Malo Liplje. Iste je noći V brig, sa Inž. bat. XV divizije stigla u Podgozd. Austrijski bat. je na Jami sprečavao neprijatelju prelaženje preko Krke a u toku noći se povukao u Podhostu, te su njegove položaje zaposele [jedinice] Dol. vojnog područja.

D. O. je sa dva bataljona na položajima Toplice/[5] kote 268 i 188 sprečavao i odbijao manje napade neprijatelja sa pravca Gradišće, kota 311.

Gubici: V brig.: 4 mrtva, 3 ranjena, nepr.: 9 mrtvih, 12 ranjenih; XII brig.: 5 ranjenih, nepr.: 12 ranjenih; VIII brig.: 1 mrtav, 2 ranjena, nepr.: 7 mrtvih, 7 ranjenih; IX brig.: 3 mrtva, 7 ranjenih, nepr.: 12 mrtvih, 15 ranjenih; Jur. bat. XVIII div.: 1 zarobljen, nepr.: 6 mrtvih, 5 ranjenih.

20. I 45. Zbog nadmoćnosti neprijatelja su XII i V brig, u toku noći prešle Krku, te je V brig, zaposela položaje kod Gradenca i Primoža, a XII brig. Stavča Vas — Jama, s tim da u toku dana po potrebi krene protiv neprijatelja na sektor Liplje — Građene. XV brig, [se nalazi] ispod Gorjanaca, IV brig, [otišla] po odelo.

XVIII divizija je u 6 časova sa VIII brig, napala neprijatelja u Velikom Lipju te mu nanela gubitke. U 7,30 časova je napala neprijatelja u Gradencu i preko celog dana vodila manje borbe a pred veče se zbog nastupanja triju neprijateljevih kolona povukla.

XV brig, je dobila zadatak da sa dva bat. napadne neprijatelja na sektoru Rumanja Vas — Jurka Vas. Austrijski bat.

[44] Sada: Smihel pri žužemberku.
[45] Odnosi se na Dolenjske Toplice.

se prebacio iz Podhoste u Podium/[4] Neprijatelj je artiljerijskom vatrom tukao ove položaje. Gubici- V brig.: 1 ranjen, nepr. nepoznati; Austrijski bat: 2 ranjena, nepr. nepoznati; VIII brig.: 4 ranjena, 1 poginuo, 1 nestao, nepr.: 10 mrtvih, 12 ranjenih.

21. I. 45. Oko 14,30 časova je V brig, sa Udarnom četom napala neprijatelja u Gradencu, stigla je do prvih zgrada a zatim je bila protivnapadom odbijena. II bat. je izvršio juriš na kotu 516, ali se zbog čistine i snažne vatre povukao. Oko 20 časova je brigada krenula na položaj Stara gora — Primož, kota 503. XII brig, je zaposela položaje Stavča Vas — Cegelnica. Sprečavala je ncprijateljevo nastupanje sa pravca Zužemberka. II bat. XV brig, je demonstrativno napao Grm. Brigada je imala sukobe patrola na pravcu Vavta Vas — Gradišće. U 24 časa je IV brig, stigla na sektor Podgrad.

U 12,30 časova je IX brig, sa Specijalnim bat. napala neprijatelja u Velikom Lipju. Zadatak je bio izvršen tako da je neprijatelj bio u potpunosti iznenađen te nije uspeo poneti ni materijal ni ranjenike. Gubici neprijatelja su ogromni. U 22,30 časova je neprijatelj jačine 160 ljudi u dve kolone nastupao prema Lipju. Četa IX brig, je baš u pokretu naišla na neprijatelja, te se nakon borbe povukla prema Primožu, a ostale jedinice su se mogle povući na položaje Lašče.

D. O. je u 21 čas napao položaje u Vavtoj Vasi, ali je, zbog snažne artiljerijske podrške i manevra neprijatelja kojim je uspeo izbiti u leđa našem II bat., odred bio prinuđen na povlačenje."[7]

Ukupni gubici tog dana: IX brig, i Spec, bat.: 5 mrtvih, 10 ranjenih, nepr.: 65 mrtvih, 70 ranjenih. Kod Lipja zaplenjeno: 1 laki minobacač, 2 teška minobacača, 7 puškomitraljeza, 3 teške »brede«, 1 radio-stanica, 8 automata, 8 pištolja, veća količina municije, 15 mula, 3 dvogleda, gramofon, harmonika, ratni arhiv, više spreme i pušaka. Neprijatelju je još ubijeno 12 konja, izgorelo 6 mula, oštećen 1 tenk i 1 automobil.

22. I 45. Prema položajima Primož, kota 503 je izvršio neprijatelj koncentričan napad sa tri kolone. Dve kolone su vršile pritisak na V brig, sa pravca Građene — Stara gora i Budganja Vas, a jedna kolona između položaja V i XII brig, na IX brig., koja se nalazila na Primožu. U ogorčenoj borbi, u kojoj su učestvovali jurišni bataljoni obeju divizija, borba je vođena stalnim jurišima i protivjurišima 2 časa. A kada je neprijateljeva kolona od 300 ljudi nastupala protiv ostala dva bataljona IX brig, na položajima Lašče — Smuka i kad je na-

" Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

" Podrobnije o borbama Dolenjskog NOP odreda od 1. do 21. januara 1W5. vidi dok. br. 55.

šim jedinicama ponestalo municije, naše su se jedinice povukle jugoistočno od Lašča. IX brig, na položajima Bukov Vrh, a na njeno mesto V brig. Oko 18 časova neprijatelj je zbog gubitaka počeo povlačenje u polazna uporišta. Posle podne su na sektor Podhosta stigli V brig, i Inž. bat. Bataljon XIV brig, i Zaštitni vod XV divizije su se donekle povukli pred neprijateljem koji je jurišao na Sela,[48] i to zbog snažne artiljerijske podrške i još jedne kolone koja je nastupala sa pravca Toplica. Isto tako se i bat. D. O. prebacio na Rigelj. Nakon odmora od dva časa su zaposeli ranije položaje. XV brig, je napadala neprijatelja na području Jurke Vasi i odavde proterala kolonu od 50 ljudi sa tri tenka i 1 topom.
Gubici: Inž. bat.: 2 ranjena, nepr.: 10 mrtvih. XVIII div.: 3 poginula, 5 ranjenih.
Napomena: Ukupni gubici neprijatelja tog dana: 48 mrtvih, 35 ranjenih.

23. I 45. Neprijatelj je aktivan samo na sektoru Gradišče i Potok,[4'] te je sa njime vodila borbu XV brig. IV brig, kod Podljubena imala sukobe patrola. Gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, 1 »bren«; nepr.: 10 mrtvih, 12 ranjenih, ubijena 3 konja, oštećen 1 putnički automobil.

24. I 45. Tog dana borbe na sektoru Jurka Vas. Osim jedinica od juče, učestvovao je i I bat. IV brig. Kod Jurke Vasi je 1. četa bila odsečena od ostalih jedinica te je imala gubitke. Neprijateljeva kolona se kretala prema Novom Mestu.[50] Gubici: naši: 7 mrtvih, 4 ranjena, 1 puškomitraljez, 1 protivtenkovska puška; nepr.: 24 mrtva, 50 ranjenih, oštećen 1 tenk, ubijene 3 mule. Napomena: Ukupni gubici neprijatelja za poslednja tri dana u ljudstvu: 340 mrtvih, 370 ranjenih, 6 zarobljenih.[51]

25. *I 45.* Sukob patrola jedinica XVIII divizije s neprijateljem u Stranskoj Vasi. Gubici: 1 mrtav, 1 ranjen; nepr. nepoznati.

27. *I 45.* IV brig, uništila most kod Gotne Vasi.

XII brig, sa Jurišnim bat. XVIII div. napala na Stransku Vas. Bat. VIII brig, demonstrativno napadao Cvibeli. Zbog čistine i mesečine napad nije uspeo. Most kod Stranske Vasi nije oštećen, već je srušen most na Jami i Šmihelu.[52] Odeljenje

[48] Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

[4'] Sada: Potok pri Gorenji Straži.

[50] Borbu protiv ove kolone vodila je 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« (vidi dok. br. 125).

[51] Podrobnije o borbama jedinica 7. korpusa NOVJ i angažovanim snagama neprijatelja od 19. do 24. januara 1945. vidi dok. br. 50, 61, 66, 125 i 138.

[52] Zapovest za izvršenje ovih zadataka izdao je Stab 18. NO divizije 27. januara 1945 (vidi dok. br. 67).

IV bat. IX brig, je 18. o. m. napalo patrolu nedicevaca[53] i dvojicu zarobilo a jedan je poginuo, zaplenjene 3 puške, naši bez gubitaka.

28. I 45. Neprijatelj je izvršio manji ispad iz Stranske Vasi i zarobio 1 osmatrača XII brig.

XV brig, je noću razorila most u Gotnoj Vasi.

29. *I 45.* VIII brig, zajedno sa Jur. bat. napala Stransku Vas.[54] Neprijatelj je bio proteran te se povukao ka Sv. Roku. Imao je 1 poginulog, naši bez gubitaka.

30. I 45. XII brig, i 1 bat. VIII brig, te Specijalni bat. XVIII div. su na sektoru Primož — Građene napali neprijatelja jačine 150 ljudi koji je nastupao prema Cegelnici i drugu kolonu iste jačine prema Primožu.[55] Zbog hladnoće nije dejstvovalo automatsko oružje, odnosno dejstvovalo je samo povremeno i to pojedincima. Neprijatelj je bio odbačen.
Gubici: VIII brig.: 2 ranjena, Jur. bat.: 1 ranjen, 1 mrtav, nepr.: 2 mrtva.

31. I 45. VIII brig, sa dva bat. demonstrativno napadala žužemberk teškim minama i mitraljezima. Naših gubitaka nije bilo. Neprijateljevi nisu poznati.

Iz hronološkog pregleda borbi vidi se da je težište našeg štaba bilo u tome da sprečimo neprijatelju ovladavanje komunikacijom Novo Mesto — Št. Vid. U tom cilju je bio i izvršen napad na Občine, a koji, zbog toga što je [neprijatelj] uspostavio duž komunikacije čitav sistem utvrđenja, dalje zbog brojne nadmoćnosti neprijatelja kao i nadmoćnosti u artiljeriji i motorizaciji, nije uspeo. Jedan od važnih uzroka što nije uspelo uništenje uporišta Občine je i to što smo dejstvovali artiljerijom koja nema više one preciznosti, a bila je i prinuđena da dejstvuje municijom koja ni po kvalitetu nije više upotrebljiva, pa je zbog toga uspešno dejstvo i podrška artiljerije pešadiji nemoguća. Ipak je napad na uporište Občine prinudio neprijatelja na to da je na područje VII korpusa privukao nove snage iz Štajerske, kako bi tim snagama u pot-

[53] Odnosi se na pripadnike kvislinškog Srpskog dobrovoljačkog korpusa. Patrolu je u selu Gornje Vreme napalo odeljenje 4. čete (vidi AIZDG, k. 301/11)

[M] To je bio demonstrativni napad koji je noću 29/30. januara 1945. izvršio 2 bataljon. On se neprimetno približio do prvih kuća, ali mu je, zbog oštrog mraza, zatajilo automatsko naoružanje, pa se morao povući pod zaštitom streljačke vatre (AIZDG, k. 190/2).

[55] Kolone su sačinjavali delovi 1. i 4. bataljona slovenačkih domobranaca koji su se tada nalazili u rejonu žužemberka. Kolone su imale zadatak da pokupe mrtve domobrance i Nemce u rejonu Lašča, koji su poginuli u borbi 21. januara 1945 (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 3. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

punosti odbacio naše jedinice od komunikacije Novo Mesto — St. Vid.

Snagama 13. SS policijskog puka neprijatelj je preduzeo pročešljavanje sektora Sava — granica,[56] a nakon toga [sektora] Sv. Križ — Mirna, te je zbog svoje nadmoćnosti prinudio jedinice Dolenjskog odreda da se prebace preko druma.[57] Time je ovaj sektor bio u potpunosti očišćen, te se zatim neprijatelj svim svojim snagama bacio na sektor od druma do Krke. Taktika neprijatelja bila je odranije izmenjena utoliko što je pristupio sistematskom čišćenju po pojasevima a istovremeno je uspostavljao i nova uporišta. Odlučujuće borbe su vođene na sektoru od druma do Krke, u kojima su naše jedinice pokazale veliku sposobnost manevrisanja, izdržljivost, a i umešnost u savlađivanju terenskih prepreka i vremenskih uslova. U manevarskim borbama na levoj obali Krke naše su jedinice nanele neprijatelju velike gubitke, te su taj sektor uporno držale u svojim rukama sve dok nisu zbog brojčane nadmoćnosti neprijatelja bile prinuđene da se povuku na desnu obalu Krke. Uzrok što smo bili prinuđeni na povlačenje treba tražiti i u tome što su se naše jedinice nalazile svakodnevno u borbi pa je došlo do velike iscrpljenosti, a zbog loše obuće i odeće opalo je i zdravstveno stanje jedinica. Sa druge strane, pak, neprijatelj je redovno nastupao novim snagama, a još ove je nakon borbi svaka 4 dana menjao. Istovremeno sa borbama na levoj obali Krke, neprijatelj je pripremio plan ofanzivnih operacija protiv naših jedinica s ciljem da u potpunosti ovlada levom i desnom obalom Krke. Taj njegov plan je bio razbijen našom protivofanzivom u Suhoj krajini, gde su bili skoro sasvim razbijeni I i IV pokretni bataljon. Time što smo mi sami naše snage koncentrisali na desnoj obali Krke postigli smo to da je neprijatelj bio prinuđen[58] da zbog teških gubitaka odustane od daljeg planskog čišćenja u pravcu oslobođene teritorije, te da je bila razbijena i njegova udarnost, a postignuta je i opšta demoralizacija kako u nemačkoj tako i švabobranskoj[59] vojsci. S obzirom na neprijateljevu taktiku koja se oslanjala na to da je stalno nastupao brojčanom nadmoćnošću a i podržavan snažnom artiljerijom i motorizacijom, naša taktika je bila u potpunosti partizanska, što znači da smo težili za tim da izbegnemo sve frontalne borbe i da primenom manevra na-

[54] Odnosi se na nemačko-italijansku demarkacionu liniju u Sloveniji iz 1941. godine.

[a] Odnosi se na drum Ljubljana — Trebnje — Novo Mesto.

[M] Reč »prinuđen« dopisana je mastilom.

[59] Naziv za pripadnike i jedinice slovenskog domobranstva. Njih su nazivali i belogardistima.

nosimo udare u bok i leđa i da na taj način ipak zadržimo teritoriju. Iz rezultata borbi vidi se da je ova taktika bila pravilna. Dalje treba naglasiti da se naš komandni kadar u svim borbama proteklog meseca osposobio i dobro upoznao neprijateljevu taktiku, što mu sada omogućava da može proceniti svaku neprijateljevu nameru. Naš komandni kadar je velika iskustva dobio i u pogledu manevrisanja i povezanosti jedinica međusobno. Odbačena je bila i pomisao koja je ranije vladala kod našeg komandnog kadra, naime: da se teritorija može zadržati samo frontalnom borbom, odnosno položajem. Samo ljudstvo je u tim borbama pokazalo velik napredak što se tiče same vojničke povezanosti i pokretljivosti, što je pre svega potrebno za dobro manevrisanje, a osim toga i veliku političku predanost koja se ogleda u savlađivanju svih poteškoća u poslednjim borbama.

S obzirom na težinu borbi koje su naše jedinice vodile u toku ovog meseca kao i na stečena iskustva kako komandnog kadra tako i ljudstva, dalje na brojnost gubitaka neprijatelja i njegovu uspešnu demoralizaciju, možemo smatrati da su borbe uspešno okončane i pored toga što smo izgubili kontrolu nad izvesnim delom teritorije.

Ipak treba naglasiti da su stalne borbe, vođene, sa iznimkom od nekoliko dana, gotovo čitav mesec, jako oslabile jačinu i udarnost naših jedinica. Stvar je, naime, u tome da sve naše gubitke u ljudstvu koji nastaju u borbama ne možemo popuniti novim rezervama da bi tako brojno stanje održali na istoj visini. S obzirom na to da jedinice VII korpusa moraju po svaku cenu držati teritoriju i sprečiti svaki pokušaj neprijatelja da [prodre] na oslobođenu teritoriju, da borbe dobijaju sve oštrije oblike, te je opadanje brojnog stanja ljudstva u jedinicama stalno, nužno je da se stvore nove mogućnosti popune ljudstvom.

Što se tiče ishrane ljudstva, jedinice su se do sad snabdevale na teritoriji gde su dejstvovale, te je hrana bila dovoljna. Time, pak, što su sada ograničene na područje desne obale Krke, i zbog znatne iscrpljenosti terena, hrana je postala nešto lošija. Bilo je predviđeno da se na desnoj obali Krke obrazuje Korpusno skladište hrane koje bi trebalo da bude nekakva rezerva za slučaj da se jedinice bore na tom području. Zbog stalnih manevarskih borbi, pak, do realizacije ovog plana nije moglo doći, jer jedinice nisu imale vremena za izvođenje ekonomskih akcija šireg obima, sem za svoje trenutne potrebe.

Zdravstveno stanje jedinica u toku proteklog meseca, zbog loše obuće i odeće i velikih napora pri držanju položaja u sne-

gu, prilično je opalo. U toku meseca je bilo 100 slučajeva smrzotina, od kojih je 14 slučaja težih — amputacije. Pored toga, zbog stalnih borbi, povećavala se i vašljivost u jedinicama. Jedinice XV divizije su se sada, kada su opet prebačene na sektor Novog Mesta, potpuno očistile a, naprotiv, jedinice XVIII divizije još uvek su pune vaški, te je nužno da im se promeni sektor dejstva i pruži mogućnost kraćeg odmora.[40] Poslednjim pošiljkama odeće i obuće počelo je zdravstveno stanje da se poboljšava. Zbog teških borbi bilo je i više slučaja potpune fizičke iscrpenosti.

Stanje u bolnicama se time što smo organizovali tri transporta ranjenika za Dalmaciju mnogo poboljšalo. Izvesna odeljenja su ponovo puna teških i nepokretnih ranjenika, te će biti potrebno da se organizuje nov transport. Inače je sanitetska služba po jedinicama za vreme akcija dobro funkcionisala, ranjenici su stizali za najkraće vreme do hirurških ekipa, te im je već na brigadnim položajima pružana prva pomoć.

Služba veze se znatno podigla, te je sada po bataljonima za vezu već priličan broj obučenih vezista, koji su većim delom završili kurseve. I sredstvima veze su pojedini štabovi počeli sve više da se koriste. Ipak je potrebno da se materijal veze još više popuni.

Što se tiče obaveštajne službe, ova je u poslednjim akcijama imala veilke gubitke u kadrovima koji su poginuli. Ipak obaveštajni centri stalno teže za tim da se odmah popune. Sam rad obaveštajne službe je veoma dobar, te operativni štabovi dobivaju na raspolaganje tačne i stvarne podatke o neprijatelju. Obaveštajna služba ima u svojim rukama prilično tačno stanje neprijatelja na teritoriji VII korpusa. Jedini nedostatak je još u tome da za vreme samih borbi obaveštajna služba prikuplja svoje podatke veoma neelastično.

Odluke štaba za buduća dejstva:

S obzirom na sadašnju situaciju neprijatelja na teritoriji VII korpusa, jedinice VII korpusa će uglavnom imati sledeće zadatke:

Obezbediti teritoriju i sprečavati svaki neprijateljev prodor prema oslobođenoj teritoriji; očistiti u datom momentu levu obalu Krke i diverzantskim akcijama stalno uznemiravati [neprijatelja] na komunikaciji Št. Vid — Grosuplje. Dalje stal-

[v] Štab 7. korpusa je 9. februara 1945. naredio 15. NO diviziji da se sa sve četiri brigade i Dolenjskim NOP odredom premesti na područje Suhe krajine i da smeni jedinice 18. NO divizije koje treba da posednu položaje južno od Novog Mesta (AIZDG, k. 154/11). O izvršenju vidi dok. br. 115 i 125.

no rušiti prugu Grosuplje — Kočevje, a na sektoru Notranjske zasedama razbijati ispade neprijateljevih patrole na oslobođenu teritoriju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[61] V. d. komandanta — potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

BR. 89

RELACIJA ŠTABA 2. SLOVENACKE NOU BRIGADE »LJUBO ŠERCER« OD 9. FEBRUARA 1945. DOSTAVLJENA ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE, O BORBAMA KRAJEM NOVEMBRA I U DECEMBRU 1944. GODINE[1]

ŠTAB
II SNOUB »U. ŠERCER«
XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, dana 9.2.1945.
Br. 42

Relacija o borbama
od 27. 11. do 31. 12. 1944.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

Na položaju

Štitila bok prelaska u Sav. dol.[2]

Relacija
< o borbama od 27. 11. do 31. 12. 44.
(Sekcija Celje i Rogatec 1:100.000).

1. *Zadatak:* Štab brigade je 27. 11. 44. pod br. 556 primio od štaba XIV u. divizije naređenje da obezbeđuje napad XIII u. brigade na Pašku Vas.[3] Treba da postavi zasedu iznad

" Politički komesar je bio Janez Hribar.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/V.
[J] Ova rečenica je dopisana mastilom.
[3] Vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 79.

šoštanja i spreči neprijatelju svaki ispad iz ovog uporišta, drži položaj Št. Andraž[4] radi sprečavanja upada neprijatelja u bok i leđa ukoliko bi nastupao iz Velenja ili Polzele, te da demonstrativno napadne neprijatelja na Penkovom mostu.[5]

2. *Procena situacije:* Neprijateljeva uporišta: U Savinjskoj i šaleškoj dolini su prilično jaka [uporišta]. Broj neprijatelja u pojedinim uporištima vidi se iz zapovesti štaba divizije i broje ukupno 2.000 ljudi. Vremenski uslovi za napadača, s obzirom na neprekidne kiše, nisu bili povoljni, a osim toga se ovih dana vršilo povlačenje nemačkih snaga s područja Balkana, te je neprijatelj raspolagao uvek novim rezervama. Neprijateljeve snage su bile u odnosu na naše dve brigade veoma nadmoćne a isto tako i njihovo naoružanje. Uporišta su bila snažno utvrđena, sa izgrađenim betonskim bunkerima, okružena preprekama od bodljikave žice. Našim jedinicama je nedostajalo teško naoružanje za uništenje ovih uporišta.

3. *Odluka:* Štab divizije se odlučio za uništenje uporišta Paška Vas, jer je ovo uporište između svih bilo najmanje i još neizgrađeno.

4. *Zapovest:* Zapovest je štab divizije 27. 11. 44. pod br. 556 izdao štabu brigade, a štab brigade je istog dana pod br. 19 izdao štabovima bataljona detaljnija naređenja.[6] Obe zapovesti su u prepisu priložene relaciji.

5. *Izvršenje:*

A. Borba za Pašku Vas od 27. 11. do 29. 11. 44.

1) Neprijateljevo [brojno] stanje: šoštanj 250, Velenje 140, Penk[ov most] 50, Paška Vas 60.

2) Zadatak brigade: Brigada treba da XIII brigadi, koja vrši napad na Pašku Vas, osigura bok sa pravca šoštanja, Velenja i Polzele. 1. bat. poseda sektor Sv. Florijan[7] i blokira šoštanj sa severozapadne strane, 2. bat. poseda Skorno, napada Penkov most i osigurava pravac od šoštanja, 3. bat. poseda Lokovicu i pomaže XIII brigadi ako bi neprijatelj napao iz Polzele, 4. bat. nalazi se u divizijskoj rezervi.

3) Izvršenje zadatka i rezultat: Dana 27. 11. 44. u 20 časova otpočeo je napad na Pašku Vas. U isto vreme je naša bri-

[4] Sada: Andraž nad Polzelo.

[5] Most, 5 km severoistočno od Mozirja, u dolini r. Pake. Na karti 1:100.000 piše: Penšek.

[6] Redakcija nije pronašla zapovesti Štaba 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« za izvršenje ovih zadataka.

[7] Sada: Sv. Florijan pri Soštanju.

gada na svojim položajima došla u dodir s neprijateljem. Borba je vođena neprekidno do jutarnjih časova 29. 11. Neprijatelj je položaje naše brigade tukao vatrom teških minobacača i topova, a nakon vatre teškog naoružanja pokušao je jurišima da napadne naše položaje, ali je uvek bio odbijen. 4. bat. je pomagao XIII brigadi u direktnom napadu na Pašku Vas.[8] U celini su naši borci sve napade neprijatelja odbili i istrajali na položajima dve noći i jedan dan.

Gubici neprijatelja: 25 mrtvih, 40 ranjenih.

Naši gubici: 4 mrtva, 7 ranjenih.

Izgubljeno: 2 mitraljeza (uništena u borbi), 1 automat i 4 puške.

Utrošeno: 14 lakih mina, 18 mina za »PIAT«,[9] 100 metaka za protivtenkovsku pušku, 8020 metaka engleske municije, 1200 metaka za »šarca«, 1500 italij. metaka, 1640 metaka za automate i 35 ručnih bombi.

B. Borba za Savinjsku dolinu od 29. 11. do 3. 12. 44.

1) Neprijateljevo [brojno] stanje: Soštanj 1350 i 2 topa od 75 mm i 2 topa od 150 mm, Velenje 140, Topolšica 472.

2) Zadatak brigade: Držati položaje Ržišče[10] — Sv. Florijan sa osiguranjem u pravcu Soštanja.

3) Izvršenje: Neprijatelj je tukao naše položaje vatrom topova i teških minobacača te je pokušavao da velikom nadmoćnošću pešadije zauzme naše položaje. Borbe su vođene noć i dan, te neprijatelj nije uspeo u svojim namerama. Svi njegovi napadi su bili odbijeni. Borci su za sve vreme istrajali na položajima, a delimično i noću. Dana 3. 12. 44. je brigada dobila naređenje za povlačenje.

Gubici neprijatelja: 95 mrtvih, 130 ranjenih.

Naši gubici: 14 mrtvih, 21 ranjen, 5 nestalih.

Izgubljeno: 2 mitraljeza, 2 automata i 16 pušaka (uništeno u borbi).

Utrošeno: 40 teških, 20 srednjih i 23 lake mine, 168 metaka za protivtenkovsku pušku, 12.000 engleskih metaka, 2.200 metaka za »šarac«, 2.200 italij. metaka, 1.100 metaka za automate i 75 ručnih bombi.

[8] Podrobnije o napadu na Pašku Vas vidi tom VI, knj. 17. dok br. 87.

[9] Skraćenica od: Projector Infantry Antitank — ručni protivtenkovski bacač.

[10] Zaselak, 2 km severoistočno od Mozirja.

C. Borba kod Topolšice 3. 12. 1944.

Tog dana je brigada primila naređenje za pokret na Topolšicu, gde se i razmestila. U prepodnevnim časovima se sukobila s neprijateljevom kolonom od 450 ljudi. Zbog artiljerijske vatre iz šoštanja, brigada se prebacila na Zavodnje. Pre premeštanja je vodila žestoku borbu i snažnom mitraljeskom vatrom odbila sve napade neprijatelja.
Gubici neprijatelja: 60 mrtvih, 80 ranjenih.
Naši gubici: 2 mrtva, 14 ranjenih, 12 nestalih.
Izgubljeno: 1 automat i 12 pušaka (u borbi).
Utrošeno: 2.500 engl, metaka, 660 metaka za »šarac«, 800 italij. metaka i 450 metaka za automate.

Č. Borbe iznad Zavodnja 4. 12. 1944.

Stanje kod neprijatelja: Crna 300, Sv. Vid[11] 100, Kramarica 250, Štakne[12] 150. Iz Topolšice je neprijatelj jačine 320 ljudi u prepodnevnim časovima nastupao prema našim položajima na Zavodnju. Nakon žestoke mitraljeske vatre između neprijatelja i naših boraca otpočela je da tuče naše položaje artiljerija iz šoštanja, i to 2 topa od 75 mm i 2 teška minobacača. Naše jedinice su u tri navrata odbile juriš neprijatelja a pred veče se brigada prebacila na položaje Kramarjev vrh" — Kotnik — Skobir.
Gubici neprijatelja: 55 mrtvih, 83 ranjena.
Naši gubici: 7 mrtvih, 12 ranjenih.
Izgubljeno: 1 mitraljez, 5 pušaka u boju razbijeno, 15 pušaka sa 15 nestalih drugova i 2 automata nedostaju.
Utrošeno: 50 teških mina, 9 mina za »PIAT«, 2500 engl, metaka, 620 italij. metaka, 1700 metaka za automate i 25 ručnih bombi.

D. Pokret preko Kramarice — Smrekovca na Ljubno[14] 5. 12. 44.

Posle povlačenja iz Zavodnja brigada je zaposela položaje Kotnik — Skobir, gde je uspostavila vezu s Tomšičevom brigadom, koja se nalazila na položajima kod Sv. Danijela.[15]

" Sada: Sentvid pri Zavodnju. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, piše: St. Vid.
[2] Posed, 10 km severoistočno od šoštanja.
" Na karti nije pronađen. Verovatno se odnosi na Komprejev vrh, 11,5 km severozapadno od šoštanja, jer se istočno od njega nalaze i posedi Kotnik i Skobir.
" Odnosi se na Ljubno ob Savinji.
" Crkva, 8 km severoistočno od šoštanja.

Odmah po dolasku na nove položaje saznali smo da prema potoku Velunja nastupa neprijateljeva kolona od 800 — 1000 ljudi, a osim toga je nastupala druga kolona od 400 ljudi iz Slovenj Gradeca po grebenu preko Rdečnika.[16] Pošto je brigada imala 17 nepokretnih ranjenika i pošto joj je nedostajala municija, nije mogla prihvatiti borbe, stoga je štab brigade odlučio da ranjenike prebaci u Savinjsku dolinu, te da se i brigada prebaci na pomenuti sektor. Brigada se kretala između [Zgornjeg] Javorja i Sv. Vida, pored Stakni, preko Kramarice na Smrekovec i na Podplaninu. Na Staknama i Kramarici se naša prethodnica sukobila s neprijateljevom zasedom. Proboj kod Kramarice nije uspeo a zasedu na Staknama je brigada zaobišla.[17]

Gubici neprijatelja: nepoznati (neprijatelj je bio u bunkerima).
Naši gubici: 5 mrtvih, 8 ranjenih.
Izgubljeno: 1 automat, 5 pušaka (u borbi).
Utrošeno: 400 engl, metaka, 250 metaka za automate, 40 ručnih bombi.
Dana 5. 12. 1944. je brigada bila u pokretu preko Smrekoveca na Podplaninu.
Dana 6. 12. 1944. predaja ranjenika i pokret ka Sv. Primožu.[18]
Dana 7. 12. 1944. pokret na Planinu.[19]

E. Pokret iz Zgornje Savinjske doline do Dramija od 7. do 18. 12. 1944.

Dana 8. 12. 1944. pokret na Ludranski Vrh.

Dana 9. 12. 1944. pokret na Razbor.

Dana 10. 12. 1944. je neprijatelj imao sledeću koncentraciju: Crna 1400 ljudi, Javorje 30, Kramarica 250.

Brigada se kretala preko Kramarice, zaobišla zasedu na njoj i prešla preko druma Sv. Vid — Zavodnje na novi položaj u Završama. Pokret je bio težak jer je održan po kiši i snegu, te su tog dana otpočela dezertiranja. Borbi pri tom pokretu nije bilo.
Izgubljeno: 1 mitraljez (sa dezerterom).

" Posed, 8 km južno od Slovenj Gradeca.

[17] O borbama brigade i ostalih jedinica 14. NOU divizije i o angažovanim snagama neprijatelja od 27. novembra do 5. decembra 1944 vidi tom VI,~knj. 17. dok. br. 99.

" Sada: Primož pri Ljubnem.

" Selo sačinjavaju osamljeni posedi na južnim padinama planina Kamen i Smrekovec (14 km severozapadno od šoštanja). Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948, nije označeno.

Dana 12. 12. 1944. se brigada nalazila kod Sv. Jošta[20] na [Paškom] kozjaku.

Dana 13. 12. 1944. brigada na starom položaju.

Dana 14. 12. 1944. pokret na Ćrešnjice.

Dana 15. 12. 1944. na istom položaju.

Dana 16. 12. 1944. pokret na Goru.[21] Borbi nije bilo. Noću 16/17. 12. 1944. je brigada izvršila akciju na teretni voz između Ponikve i Lipoglava. Voz je bio natovaren vojskom, automobilima i tenkovima.

Gubici neprijatelja: 65 mrtvih, 40 ranjenih.
Naši gubici: 4 mrtva, 4 ranjena.
Uništeno: 3 vagona vojske s ratnim materijalom.
Izgubljeno: 1 mitraljez, 1 automat, 2 puške.
Utrošeno: 1000 metaka engleske municije, 100 italijanske, 160 metaka za automate.

Dana 17. 12. 1944. se brigada odmarala na Gori.

F. Borba na Dramljama 18. 12. 1944.

Neprijatelj jačine 2000 ljudi nastupao je u tri kolone,[22] i to: prva pravcem Vojnik — Frankolovo — Ćrešnjice — Slemene; druga od Dramlja ispod Uršule[23] i treća iz Dramlja drumom. Neprijatelj je raspolagao sa 7 tenkova, 2 topa i 4 teška minobacača. Brigada je zaposela položaje kod Pletovarja i držala ih u žestokoj borbi do mraka. Odbila je sve napade neprijatelja.

Gubici neprijatelja: 30 mrtvih i 50 ranjenih.
Naši gubici: 4 mrtva i 12 ranjenih.
Izgubljeno: 2 mitraljeza (1 mitraljez uništen od mine, 1 mitraljezac dezertirao sa oružjem) i 2 puške.
Utrošeno: 3850 metaka engleske municije, 75 protivtenkovske, 800 za »šarac«, 1000 italijanske, 200 za automate i 50 ručnih bombi. Nakon završene borbe brigada je izvršila pokret, prikupila se na Kraberku i zatim se povukla na Sadovec.[24] Uz put je na dva mesta minirala prugu, i to između Lipoglava i Ponikve, te Lipoglava i Poljčana.
Uništeno: 200 m pruge.
Utrošeno: 15 kg eksploziva.

[30] Sada: Strmec nad Dobrno.

[21] Zaselak, 5 km južno od Slovenskih Konjica.

[a] i [26] Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

[33] Odnosi se na selo Sv. Uršula; sada: Vodule.

Zaselak, 3 km od Smarja pri Jelšah.

G. Borbe na sektoru SmarjeP 19. 12. 1944.

Tog dana se brigada najpre nalazila na Sadovecu. Oko 9 časova se predstraža 2. bataljona sukobila s neprijateljevom patrolom od 15 ljudi, koja je s jednim minobacačem nastupala iz Šmarja. Nakon kraćeg sukoba neprijatelj se povukao. Zatim se brigada, zbog poboljšanja položaja, prebacila na Lekmarje. Oko 16 časova se našoj zasedi približila iz Zibike neprijateljeva kolona od 150 ljudi.[24] Zaseda je na nju otvorila vatru, te je došlo do borbe koja je trajala sve do noći.
Gubici neprijatelja: nepoznati.
Naši gubici: nije ih bilo.
Utrošeno: 1390 [metaka] engleske municije, 200 za »šarac«, 710 italijanske, 400 za automate i 21 ručna bomba.

Dana 20. 12. 1944. su 2. i 4. bataljon pošli na Sladku Goru, a 1. i 3. bataljon na Zusem. Borbi nije bilo.

Dana 21. 12. 1944. je brigada na starim položajima. Borbi nije bilo.

H. Borba na Rakovecu 22. 12. 1944.

Tog dana su 1. i 3. bataljon krenuli sa Zusema na Rakovec. U 12 časova se pored kantonmana kretala neprijateljeva kolona od 100 ljudi sa brojnim mulama i 4 teška minobacača. Kolona se sukobila s našim jedinicama. Borba je trajala do 15 časova, zatim su se oba bataljona povukla na nov položaj na Lekmarje a odavde su nastavila pokret preko železničke pruge.
Gubici neprijatelja: 6 mrtvih, 10 ranjenih.
Naši gubici: 2 mrtva, 4 ranjena.
Izgubljeno: 2 puške.
Utrošeno: 1250 engleske municije, 1200 za »šarac«, 1000 italijanske i 600 metaka za automate.

I. Brigada u pokretu do Skomarja od 23. do 31. 12. 1944.

Dana 23. 12. 1944. su 1. i 3. bataljon krenuli, preko Lekmarja, preko pruge Grobelno — Rogaška Slatina i preko pruge Maribor — Celje između Lipoglava i Grobelna, na novi položaj Krabek. 2. i 4. bataljon su ostali na sektoru Sladka Gora — Boč, gde su ostali do kraja godine.

24. 12. 44. je brigada bila na starim položajima, 1. bataljon kreće na Grašku Goru da podigne deponovan minerski materijal.

[25] Odnosi se na Šmarje pri Jelšah.

Dana 25. 12. 44. je štab brigade sa III bataljonom otišao na Jazbine.

Dana 26. 12. 44. je 1. bat. izvršio pokret na Kamnu Goru.

Dana 27. 12. 44. je brigada na starim položajima.

Dana 28. 12. 44. odlaze 1. i 3. bataljon na Bukovu goru, a 2. i 4. bat. na Kozjansko.

Dana 29. 12. 1944. i 30. 12. 44. je brigada bila, po bataljonima, na starim položajima.

Dana 31. 12. 44. štab brigade sa 3. bat. kreće na novi položaj u Skomarje, a 2. i 4. bat. su stigli na Sv. Jungertu.[27]

Tabelarni pregledi:

U vremenu od 27. 11. do 31. 12. 44. se brojno stanje ljudstva, oružja i municije promenilo ovako:

Ljudstvo:	po spisku	rashod	na licu
dana 27. 11. 44.	1.123	343	780
dana 31. 12. 44.	*973*	350	623
razlika	150		

Obrazloženje razlike:

Pristiglo:		Otišlo:		
novomobil.	148	poginulo	42	
prikomand.	48	prekomand.	75	
pridodato	37	dezerteri	78	383
	233	nestalo i otpušt.	117	—233
		brisano	61	150
			383[M]	

Oružje:	Dana 28. 11. 44.	dana 31. 12. 44.	razlika
srednji bacač	1	1	
laki minobacač	1	1	
»PIAT«	5	3	2 deponovana
»zbrojevke«	2	-	2
»bren«	55	45	10
»šarac«	11	9	2

[27] Sada: Gorenje pri Zrečah.

[M] Pogrešno zbrojeno; treba: 373.

»breda«	7	1	6	(2 kurs, 4 depon.)
automata	101	89	12	
pištolja	53	40	13	
»mauzer« [puške]	77	65	12	
»manliher«	8	7	1	
engl, [puške]	244	100	144	
ital. [puške]	179	73	106	
franc, [puške]	3	-	3	
protivtenk.	9	7	2	(deponovano)

Municija: 27. 11. 44	+	utroš.	31. 12. 44.	otkomand. odn. izgub.	
teške mine	-	100	90	—	10
srednje mine	20	-	20		
lake mine	40	-	37	3	
mine za »PIAT«	70	-	27	3	40
engl, municija	26.630	36.000	32.910	20.470	9.250
mun. za »šarac«	10.900	-	6.830	4.040	
ital. municija	13.000	-	8.830	1.790	2.380
mun. za autom.	10.630	3.000	5.500	7.370	760
bombe	408	-	246	162	
protivtenk.	515	-	343	172	

Rezultat svih borbi u to vreme bio je ovakav:
Gubici neprijatelja: 336 mrtvih, 433 ranjena.
Naši gubici: 42 mrtva, 82 ranjena.
Uništeno: 3 vagona vojske i ratnog materijala, 200 m koloseka.
Izgubljeno i uništeno: 11 mitraljeza (+3 oštećena deponovana), 8 automata (+4 u bolnici sa prekomandovanima), 266 pušaka (63 u borbi izgubljeno i uništeno, 24 kod kursista, 112 kod dezertera i nestalih, 67 kod prekomandovanih), 13 pištolja (8 kod boraca na bolovanju i u bolnici, 5 izgubljenih u borbi), 150 kg eksploziva kod dezertera.
Utrošeno: 90 teških mina (+10 izgubljenih), 20 srednjih mina, 37 lakih mina, 67 mina za »PIAT« (od toga 40 izgubljenih), 343 metka za protivtenkovsku pušku, 32.910 metaka engl, municije, 6.860 metaka za šarac«, 8.830 italijanskih, 5.500 za automate, 246 ručnih bombi i 15 kg eksploziva.

6. Kritički osvrt na akcije:

Naoružanje brigade i njena snabdevenost municijom bili su u početku ovog perioda dobri, nedostajala je samo municija za »šarac«. Služba veza je odgovarala svom zadatku a isto

tako i obaveštajna služba. Sanitet je uglavnom zadovoljavao, a naročito se njegova organizacija istakla u mučnim i teškim pokretima prilikom prenošenja brojnih ranjenika u Zgornju Savinjsku dolinu, kada su svi ranjenici, uprkos brojnim zasedama, bili preneti na bezbedna mesta. Ishrana ljudstva je bila dovoljna, a odeća i obuća, zbog blata i neprekidnih kiša za vreme dugih pokreta, iz dana u dan je sve lošija.

Komandni kadar se otuđio od boraca, te je zbog nedostatka kontakta s ljudstvom dezertiranje počelo da raste. Pošto se zbog dugih pokreta i neprekidnih borbi politička nastava nije održavala, to je opala i kontrola nad ljudstvom. Neprijateljev metod ratovanja bio je u tome da je neprijatelj protiv naših jedinica upotrebljavao tenkove i teško naoružanje i da je neprekidnim napadima pokušavao razbiti naše jedinice, što, pak, nije uspeo. Brigada je veštim manevrisanjem izbegavala neprijateljevu nadmoćnost, a izbegavala je i frontalne borbe. Postavljala je uglavnom zasede i njima nanosila neprijatelju osetne gubitke. Naši borci su u neprekidnim pokretima pokazali veliku izdržljivost a u borbi udarnost i hrabrost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[29] Operativni oficir: Komandant kapetan:[31]

" Politički komesar je bio Ivan Sonc.
[30] Redakcija nije uspela da pročita potpis.
[31] Komandant brigade je tada bio Jože Jakič Dušan.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 10. FEBRUARA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA O TAKTIČKIM POSTUPCIMA ZA ŠTO USPEŠNIJE SUZBIJANJE NEPRIJATELJEVIH ISPADA NA SLOBODNU TERITORIJU'

Na položaju, dana 10. februara 1945.

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 98/45

NAREDBA BR. 23

Sprečavanje neprijateljevih ispada
na oslobođenu teritoriju.

Neprijatelj često vrši ispade manjim snagama iz pograničnih uporišta oko oslobođene teritorije. U mnogo slučajeva smo imali na raspolaganju dovoljno blizu i dovoljno jake snage za razbijanje ovih kolona. Ipak, u uništavanju tih kolona nisu postignuti očekivani rezultati zbog nepravilne taktike naših štabova.

Vrlo često su naši štabovi na ispad neprijateljeve kolone reagovali taktikom raspoređivanja svih naših jedinica u frontalnoj liniji na povoljnim položajima za odbranu. Na toj liniji su presretale kolonu koja je izvršila ispad, nanele joj gubitke i odbacile je u polazno uporište. Obično je rezultat borbe bio nekoliko mrtvih i ranjenih, a koji većinom nisu došli u ruke naših jedinica. Zbog toga naše jedinice nisu primenom ovakve taktike zarobljavale neprijatelja i zaplenile njegovo oružje. Takva se taktika pokazala nedovoljnom i nepravilnom. Zbog toga

naređujemo:

1) Štab brigade, operativni štab više brigada ili štab divizije protiv čijih jedinica neprijatelj izvrši ispad dužan je da upotrebi ovakvu taktiku: Neprijateljevu kolonu ne smemo presresti na frontalnoj liniji u neposrednoj blizini polaznog uporišta. Neprijateljevu kolonu treba pustiti u dubinu našeg rasporeda te joj time pružiti mogućnost da se udalji od svog polaznog uporišta. Raspored naših jedinica treba organizovati po dubini. Na većoj udaljenosti od polaznog uporišta neka neprijatelja presretne frontalno samo manji deo naših jedinica

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

koje su za ovo i određene. Veći deo naših jedinica, i to najudarniji deo, treba veštim i prikrivenim manevrom prebaciti u leđa neprijateljeve kolone. Na taj način odvajamo kolonu od polaznog uporišta. Ovaj deo naših snaga dobija time dvostruki zadatak: prvo, da najudarnijim delom i koncentracijom automatskog oružja udari u leđa neprijateljevoj koloni, okruži je i potisne prema položajima prvog dela naših jedinica koje prihvataju kolonu na frontalnoj liniji. Time se razbija i uništava kolona, te stvara mogućnost za hvatanje zarobljenika i za zaplenu vojnog materijala. Drugo, da delom svojih snaga izvrši osiguranje u pravcu polaznog uporišta i spreči svaki pokušaj da se pritekne u pomoć opkoljenoj koloni. S obzirom na konkretne uslove terena, ovaj osnovni manevar treba kombinovati s udarima drugih naših grupa u bok neprijatelja. Taj manevar ćemo omogućiti samo time što ćemo neprijateljevu kolonu propustiti što dublje u naš raspored i time stvoriti potreban prostor za zabijanje klina između kolone i uporišta.

2) Pomenuti štabovi moraju već unapred predvideti različite mogućnosti ispadanja neprijatelja i s potčinjenim štabovima već unapred pripremiti različite varijante takvog manevra. Istina, ovi planovi se u praksi više puta ne mogu izvršiti onako kako su predviđeni, pa je zbog toga potrebno da štabovi u slučaju ispada neprijatelja pokažu najveću umešnost, elastičnost, smelost i brzinu u donošenju svojih odluka. Ovo će omogućiti samo dobra obaveštajna služba i dobra služba veze s potčinjenim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[2] M. P. V. d. komandanta:
general-major Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII i IX korpusa
„ IV oper. zone
„ I slov. div. KNOJ
A

[2] Politički komesar je bio Boris Kidrič.

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAĆKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAČIĆ« OD 10. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVE AUTOMOBILE KOD STRANICA, NA DRUMU CELJE — SLOVENSKE KONJICE[1]

ŠTAB
XIII U. B. »M. BRACIC«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 10. 2.1945.
Br.
Predmet: Izveštaj o akciji.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

Operativni odsek

Na položaju

Izveštaj o akciji na automobile dana 9. II 1945.

Prema naređenju štaba brigade, II bataljon je zajedno sa III bataljonom izvršio akciju na drumu Celje — Maribor. Iz kantonmana Skomarje II bataljon je dana 9. 2. 45. u 20 časova krenuo preko Bukove gore i Tiča[2] na drum Vitanje — Stranice, gde je postavio zasedu koja bi trebalo da štiti povlačenje III bataljonu, koji se nalazio na drumu Maribor — Celje. Kod Tiča je 1. četa posela položaje sa zadatkom da osigurava leđa ostalim četama, 2. četa je bila na koti 577 kod druma Vitanje — Stanice a 3. četa u zasedi ispod Stranica.

III bataljon je otišao u zasedu na glavni drum Vojnik — Konjice,[3] i to na odsek Križevec, kuda je stigao u 4,30 časova ujutro. Bataljon je imao zadatak da zaustavi i uništi automobile koji bi prošli pored zasede. Bataljon se rasporedio tako da je 3. četa bila na brdašcu desno a 1. četa na brdašcu levo, dok je 2. četa sa dva puškomitraljeza i protivtenkovskom puškom zaposela jednu od dveju kuća koje se nalaze u dolini između oba brdašca, a jedna mitraljeska trojka podnožje Munčerjevog vrha nasuprot pomenutoj dolini. Ova je imala zadatak da tuče u leđa neprijatelju u slučaju da ovaj zauzme polo-

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.
[2] Posed, 7 km severozapadno od Slovenskih Konjica.
[3] Odnosi se na Slovenske Konjice

Poročilo o akciji [illegible] avtomobile [illegible] 1941

Po naročilu [illegible] je III. [illegible] nom izvršil akcijo na cesti Celje - Maribor. [illegible] 3.2.45 ob 24 uri iz Šentjanža [illegible] je preko [illegible] gore, [illegible] Vitanje - Štranice, kjer je postavil zasedo, [illegible] bataljon, ki je bil na cesti Maribor-Celje. 1. četa je zavzela [illegible] pri Tisu z nalogo, da [illegible] hrbet [illegible], 2. četa je [illegible] koti 577 pri cesti Vitanje-Štranice, 3. četa pa v zasedi podaljšanem.

III. bataljon je krenil v zasedo na glavno cesto vojnik-Konjice in sicer na sektor Križevec, kamor je dospel ob 4,30 uri. Bataljon je imel nalogo, da zasadi in uniči avtomobile, ki bi prišli v zasedo. Bataljon se je razporedil tako, da je bila 3. četa na desnem griču, 1. četa na levem griču, medtem ko je zasedla 3. četa z lovsko strojnicama in protitankovsko puško eno izmed oboh hiš, ki se nahajata v dolini med obema gričema, z enim mitraljezom trojka pa v podnožju Kuderjevega vrha nasproti omenjene doline. Slednja je imela nalogo, da takoj sovražnika v hrbet, v slučaju, da bi isti z vsem položajem na rovu ceste, kar bi bilo možno vsled tega, ker je ležal travnik nasproti naših zased. Na cesti so postavile [illegible] iz hlodov, da motornim vozilom ni bilo možno pri tem zased.

Ob 7,45 uri je privozil iz smeri Vojnika vojaški, oseboni blindirani avtomobil, v katerem so se vozili 4 člani [illegible] policije in sicer: 2 Oberleutnanta, 1 Oberwachmeister in 1 Obergefreiter, kateri so bili v kratki borbi pobiti. 25 minut kasneje je privozil kamijon iz smeri Konjice, kateri je bil naložen z gumijastimi obroči za tovorna avtomobile. V njem sta se nahajala 1 Wachmeister in 1 Hauptman. Hauptman je poskušal ubit v avtomobilu med tem ko je skušal Wachtmeister zbežati, a je padel pod kroglami naših mitraljezev. Kasneje za tem pa je privozil iz smeri Vojnika vojaški kamijon. Vsled streljanja se mu je zdelo sumljivo ter je vojaštvo istega skušalo priti naši zasedi za hrbet, kar pa je bilo preprečeno z obrambo našega mitraljeza. Od teh sta bila 2 mrtva. Predno pa je dospela kolona do naše zasede je privozil še 1 avtomobil in to civilni. Vodil ga je A. Rosenberger, dipl. ing. arhitekt ravnatelj tov. rne letal/Flugwerke/ Maribor-Tezno in inspektor za gradnjo utrdb na jugovzhodu. Vozil se je ravno na sestanek k drž. vnemu komisarju za utrdbe /Reichsverteidigungskomissar/. Imenovani je hotel z naglim okretom pobegniti z avtomobilom, kar pa se mu ni posrečilo ter se je naposled predal. Istega so pozneje likvidirali. Po tej akciji se je bataljon umaknil na Peko.

Ko je III. bataljon izvršil akcijo, se je II. bataljon ob 10 umaknil iz zasede in krenil preko Sv. Vida - Makole na Peko.

Sovražne izgube: 9 mrtvih
Naše izgube: 1 ranjen
Uničeno: 1 kamijon in 2 osebna avtomobila ter gumijevih obročev za en kamijon.
Zaplenjeno: 1 brzostrelka, 4 puške, 5 pištol, 90 kom. municije za mer, 180 nabojev za brzostrelke, 24 nabojev za pištole, 4 bombe, 3 plašči, 2 dežni plašča, 5 [illegible], 6 hlač, 5 parov škornjev, 2 para čevljev, 2 srajci, 2 spodnjih hlač, 1 nahrbtnik, nekaj jestvin in 450 cigaret.
Porabljeno: 820 nabojev za mitraljeze, 58 za puške, 2 mini za pajst, 2 mini za [illegible], 11 nabojev za protitankovsko puško, 770 nabojev za brzostrelke.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 91

žaje na ivici druma, što bi bilo moguće, jer se prema našim zasedama nalazila livada. Na drumu su postavljene barikade od balvana, kako motorna vozila ne bi mogla proći kroz zasedu.

U 7,45 časova je s pravca Vojnika naišao vojni putnički oklopni automobil u kome su se nalazila 4 člana SS policije, i to: 2 oberlajtnanta," 1 obervahtmajster[5] i 1 obergefrajter,[6] koji su u kratkoj borbi poginuli. Nakon 25 minuta je sa pravca [Slovenskih] Konjica naišao kamion natovaren auto-gumama za kamione. U njemu su se nalazili 1 vahtmajster[7] i 1 hauptman.[8] Hauptman je poginuo u automobilu, dok je vahtmajster pokušao da pobegne, ali je pao pod kuršumima naših mitraljeza. Ubrzo zatim s pravca Vojnika je naišao vojni kamion. Zbog pucnjave bilo mu je sumnjivo, pa su vojnici iz ovog kamiona pokušali da zađu u leđa našoj zasedi, što im je sprečila vatra našeg mitraljeza. Od ovih su 2 poginula. Pre no što je kolona stigla do naše zasede naišao je još jedan automobil, i to civilni. Njime je upravljao A. Rosenberger, dipl. inž. arhitekt, direktor fabrike aviona (Flugwerke) Maribor — Tezno i inspektor za izgradnju utvrđenja na jugoistoku. Ovaj je baš putovao na sastanak sa državnim komesarom za utvrđenja (Reichsverteidigungskomissar). On je brzim okretanjem automobila pokušao da pobegne, što mu nije pošlo za rukom, pa se na kraju predao. Njega su kasnije streljali. Nakon ove akcije bataljon se povukao na Paku.

Kad je III bataljon završio akciju II bataljon u 10 časova povukao iz zasede i krenuo preko Sv. Vida[9] i Skočaja na Paku.

Gubici neprijatelja: 9 mrtvih.

Naši gubici: 1 ranjen.

Uništeno: 1 kamion, 2 putnička automobila i jedan kamion automobilskih guma.

Zaplenjeno: 1 automat, 4, puške, 5 pištolja, 90 metaka »mauzer«, 180 metaka za automate. 24 metka za pištolje, 4 bombe, 3 šinjela, 2 kišna mantila, 5 bluza, 6 pantalona, 5 pari čizama, 2 para cipela, 2 košulje, 2 gaće, 1 ranac, nešto hrane i 450 cigareta.

[4] natporučnika

[5] stariji vodnik

[4] stariji desetar (razvodnik)

[7] stariji vodnik u žandarmeriji

' kapetan

' Crkva, 11 km severozapadno od Slovenskih Konjica. Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948, piše: St. Vid.

Utrošeno: 820 metaka za mitraljeze, 58 za puške, 2 mine za »piat«,[10] 2 mine za »bazuku«, 11 metaka za protivtenkovsku pušku, 770 metaka za automate.

II bataljon nije imao nikakvih gubitaka, a nije ni utrošio municije, jer nije došao u dodir s neprijateljem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[11] Operativni oficir:[12] Komandant kapetan:[13]

BR. 92

ZAPOVEST ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 12. FEBRUARA 1945. POTĆINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U STRANSKOJ VASI[1]

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj, dana 12. II 1945.
Br. 65

ZAPOVEST
(Sekcija Novo Mesto, Cerknica 1:100.000)

SITUACIJA:

Jačina neprijatelja na sektoru Dolenjske je sledeća: Novo Mesto: I bat. 14. SS policijskog puka, VI pokretni bataljon, 3 do 4 posadne čete.[2] Na sektoru Sv. Ana: jedna nemačka četa

[10] Skraćenica od: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

" Politički komesar je bio Ivan Dolničar Janušik.
Operativni oficir je tada bio Vinko Simončič.
" Komandant brigade je tada bio Milenko Knežević.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188/III.

[7] U to vreme su se u Novom Mesni nalazile sledeće neprijateljeve jedinice: Štab 1. bataljona sa 3. i 4. četom i delom 13. oklopne čete 14. SS policijskog puka, kao i pridodatom protivtenkovskom četom (6 protivtenkovskih i 2 protivavionska topa) i topovskom baterijom (8 topova 105 mm); bataljon »Fidler«, nazivan i 6. pokretnim bataljonom slovenačkih domobranaca (34. i 52. čela i 6. teška četa slovenačkih domobranaca i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka); 38.

i dve čete be-ga; jedna od tih je s vremena na vreme smeštena na Daljnom Vrhu.[3] Občine: dve čete be-ga i oko 80 Nemaca.[4] Št. Vid[5]: dve čete be-ga i oko 80 Nemaca. Stična: jedan pokretni bataljon, jedna posadna četa be-ga[6] i

i 53. posadna četa i štabna četa slovenačkih domobranaca. Petog januara 1945. je rasformirana 54. posadna četa a njeno ljudstvo je uključeno u Štabnu četu. (AIZDG, k. 64/11, AFK, k. 299/III i IV; Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 503).

[3] U uporištu Sv. Ana su se nalazili 40. posadna četa slovenačkih domobranaca, 1. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka i 2 topa iz pridodate topovske baterije 1. bataljona 14. SS policijskog puka, a uporištu Daljni Vrh 36. posadna četa slovenačkih domobranaca i deo 4. čete 1. bataljona 14. SS policijskog puka. (AIZDG, k. 64/11, AFK, k. 283/IV; Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 503).

[4] Uporišta Občine i Veliki Gaber verovatno je 11. januara 1945. poseo 3. bataljon slovenačkih domobranaca na taj način što su 15, 21. i 3. teška četa posele uporište Občine a 22. četa uporište Veliki Gaber. Pošto je ovaj bataljon bio određen kao stalna posada pomenutih uporišta, to je na njegovo mesto u Višnju Goru 11. januara 1945. iz Grosuplja prebačena 26. posadna četa. Umesto 26. posadne čete, u Gro šuplje je istog dana prebačena iz Verda 5. posadna četa. (AIZDG, AFK, k. 281/IV i k. 283/IV — pov. br. 30).

[5] Sada: šentvid pri Stični.

' Zbog očekivanja naglog razvoja situacije na frontovima u proleće 1945, nemačka komanda je preduzela niz mera da se obezbedi sigurnost komunikacija u pozadini frontova i istovremeno što više onemoguće snage NOV. U tom cilju su 5. decembra 1944. uspostavljena nova uporišta (Veliki Gaber, Občine, Sv. Ana i Daljni Vrh) na drumu Ljubljana — Novo Mesto a 15. decembra je uspostavljen saobraćaj na železničkoj pruzi Grosuplje — Kočevje i pojačano obezbeđenje druma Grosuplje — Kočevje. Da bi snage NOV uništio, odnosno odbacio što dalje od ovih komunikacija, neprijatelj je u Dolenjskoj preduzeo niz akcija u kojima je angažovao sve raspoložive snage s tog područja i deo raspoloživih snaga iz Koruške (dva bataljona^ 13. SS policijskog puka) i Štajerski (2. bataljon 14. SS policijskog puka). Pošto nije uspeo u svom nastojanju da uništi snage NOV, neprijatelj je zbog potreba na drugim područjima, bio prinuđen da izvrši zamenu nemačkih jedinica u Dolenjskoj (vidi dok. br. 115, objašnjenje 4) a za borbu protiv NOV sve više angažuje bataljone slovenačkih domobranaca. Da bi se oslobodili zadataka da obezbeđuju kantonman i da bi mogli izvršavati taktičko-operativne zadatke u okviru zadatka Operativnog štaba za borbu protiv bandi, ovi bataljoni su u prvoj dekadi februara 1945. reorganizovani. Tako je iz 1. bataljona izuzeta 71. četa, koja je postala posadna sa zadatkom da obezbeđuje kantonman u Stični, a umesto nje je uključena 5. četa, verovatno, 2. bataljona 14. SS policijskog puka (redakcija nije mogla utvrditi kada je ova četa stigla u Stičnu, ali joj je poznato da je četa 13. februara 1945. izašla iz sastava 1. bataljona); iz 4. bataljona je izuzeta 39. četa, koja je postala posadna sa zadatkom da obezbeđuje kantonman u št. Vidu (šentvid pri Stični), a umesto nje je uključena četa SS policije (nepoznate pripadnosti). Tada je komandant bataljona postao nemački kapetan Sauer; uopšte, nemački oficiri su postali komandanti ovih bataljona kada

oko 40 Nemaca. Osim toga, u Št. Vidu i Stični se nalazi još oko 500 Nemaca sa 6 tenkova i 20 motornih vozila, koji će, pak, verovatno krenuti dalje prema Litiji.[7] Dobrnič: oko 200 Nemaca.[8] 2užemberk, Sadinja Vas,[9] Mačkovec,[10] Vinkov Vrh: IV pokretni bataljon i dve posadne čete i jedna četa Nemaca. V pokretni bataljon, koji se do juče zadržavao na sektoru 2užemberk, krenuo je preko Zagradeca i Kitnog Vrha[11] u pravcu Velikih Lašča. Uporišta Kočevje, Ribnica i Velike Lašče su uglavnom ostala nepromenjena, samo s tom razlikom što se V pokretni bataljon vratio u Velike Lašče, a prema primljenim podacima je na taj sektor stigao II pokretni bataljon, i to dve čete u Ribnicu a dve čete na Sv. Gregor." Na sektor ve-

su u ove uključene SS policijske čete. Kako su ovi bataljoni u prethodnim borbama pretrpeli osetne gubitke a mnogo ljudstva je obolelo zbog napora, to je u isto vreme izvršena popuna i zamena ljudi ljudstvom iz ostalih posadnih četa slovenačkih domobranaca. (AIZDG, AFK, k. 281/IV).

[7] Tu se, verovatno, u to vreme nalazio 1. bataljon »Kolm« (»Cholm«) 25. SS policijskog puka, koji je 13. februara 1945. smenio 1. bataljon 14. SS policijskog puka (vidi dok. br. 143; AIZDG, AFK, k. 281/IV).

• U Dobrniču se do 13. februara 1945. nalazila nemačka baterija iz sastava pridodate artiljerije 1. bataljona 14. SS policijskog puka, koju je toga dana smenila teška četa, verovatno iz 1. bataljona »Kolm* 25. SS policijskog puka (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 22. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

' Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

[10] Sada: Mačkovec pri Dvoru.

" Od 8. februara 1945. u rejonu Sadinje Vasi (Sadinja Vas pri Dvoru) nalazio se 4. bataljon (31, 32. i 4. teška i jedna četa SS policije) slovenačkih domobranaca, a noću 9/10. februara je 1. bataljon (16, 28. i 1. teška četa, te 5. četa, verovatno, 2. bataljona 14. SS policijskog puka) slovenačkih domobranaca poseo položaje žužemberk, Cvibelj, Zafara i Stranska Vas (sada: Stranska Vas pri žužemberku). Ove položaje je od 31. januara posedao 5. bataljon slovenačkih domobranaca, koji se 11. februara vratio u Velike Lašče (vidi dnevne izveštaje Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 14, 20. i 22. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV i k. 283/IV, pov. br. 73). Sem ovih snaga, u rejonu žužemberka u to vreme se nalazila Izviđačka četa puka »Variagov« (AIZDG, k. 63/111).

" Drugi bataljon slovenačkih domobranaca u to vreme nije došao u Ribnicu. Međutim, 3. februara 1945. u Ribnicu je iz Dolenjeg Logateca stigla 1. posadna četa slovenačkih domobranaca i idućeg dana na Sv. Gregor uputila 70 ljudi, koji su tu uspostavili uporište (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV).

likih Lašča su stigle dve čete be-ga,[13] tako da se u Ribnici i Velikim Laščama primećuje manja koncentracija, te je s te strane moguć ispad u Suhu krajinu sa oko 1000 do 1200 ljudi. Raspored neprijateljevih snaga na sektoru 2užemberk je ovakav: žužemberk, Zafara, Cvibelj jedan pokretni bataljon, Sadinja Vas jedna četa be-ga, Vinkov Vrh 1 četa be-ga, a nemačka četa je podeljena po svim pomenutim selima. **U** Stranskoj Vasi[14] se stalno nalazi neprijatelj jačine oko 100 ljudi. Preko dana postavlja zasedu kod Sv. Roka, gde se koristi bunkerima Komande mesta žužemberk. Osim ovih bunkera izgradio je i četiri grudobrana iznad sela. Zasedu ima i u starom zamku u Žužemberku jačine 20 ljudi sa dva puškomitraljeza i puškomitraljez kod mosta. U samom žužemberku ima postavljen teški minobacač a njegov položaj stalno menja. Neprijatelj ima postavljene zasede i u Valičnoj Vasi i kod Sv. Martina da štiti prelaz preko Krke kod Šmihela.[15] Jačina ove zasede je 30 do 40 ljudi. Po naređenju štaba VII korpusa mora naša divizija izvršiti napad na uporište Stranska Vas i po svaku cenu ga uništiti, a ostalim snagama obezbediti naše snage koje napadaju,[16] pa zbog toga

n a r e đ u j e m o :

IV brigada MG

ima zadatak da osigurava pravac od Zagradeca na desnoj obali Krke sve do Budganje Vasi. Ukoliko se neprijatelj nalazi u Budganjoj Vasi, treba ga napasti i uništiti. Brigada mora razbiti i drveni most kod vodenice između Budganje Vasi i Stranske Vasi. Ukoliko se neprijatelj

Podatak nije tačan. U to vreme se u Kočevju nalazila samo 61. posadna četa slovenačkih domobranaca, koja nije napustila uporište (AIZDG, AFK, k. 283/IV).

[14] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

[15] Sada: Šmihel pri žužemberku.

[14] Ovaj zadatak je Štab 7. korpusa NOVJ postavio svojim naređenjem od 11. februara 1945. Za izvršenje zadatka 15. NO divizija je ojačana: 1 haubica 100 mm sa 100 granata, 2 partizanska topa sa 50 mina i 2 srednja minobacača s 200 mina (AIZDG, k. 154/11).

nalazi kod mosta, treba ga napasti i uništiti. Za osiguranje i za napad na most kod Stranske Vasi odrediti dva bataljona, a jedan bataljon ostaviti na sadašnjim položajima da kontroliše pravce kao do sada. Ova dva bataljona vode sa sobom i bateriju od dva teška minobacača," koju upotrebite pri napadu na most i za gađanje neprijateljevih teških oruđa u žužemberku. Ovoj brigadi dodeljuje se i minerski vod sa eksplozivom za miniranje i rušenje mosta.[18]

V brigada Ic

ima zadatak da izvrši direktan napad na uporište Stranska Vas, koje mora po svaku cenu uništiti. Kao pomoć pri zauzimanju dodeljuje joj se i Udarna četa XV divizije, zajedno sa Udarnom četom brigade. Brigada treba da svoja dva teška minobacača tako postavi da ovi tuku neposredno Stransku Vas. Dodeljuju joj se i dva »partopa«[19] s poslugom i minama za uništenje Stranske Vasi. Dva bataljona brigada ostavlja na istim položajima kao i do sada.[20]

XII brigada

ima zadatak da sa dva svoja bataljona zauzme [položaje] od Jame[21] do Stavče Vasi i da napadne neprijatelja ako se ovaj nalazi u Jami i odbaci ga preko reke Krke, te da u potpunosti uništi privremeni most koji je neprijatelj opravio kod Dvora. Ovo treba da izvrši zajedno sa Dolenjskim vojnim područjem. Dolenjsko vojno područje treba večeras ponovo da izgradi bunkere na Jami i neka drži iste položaje kao ranije. Jedan svoj bataljon treba XII brigada da ostavi na istim položajima kao do sada. Svoja dva teška minobacača neka XII bri-

[17] Odnosi se na minobacače SI mm, koji su uvek nazivani teškim minobacačima.

" Štab 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec«, je svojom zapovešću od 12. februara 1945. naredio da ove zadatke izvrše 1. i 3. bataljon (AIZDG, k. 189/III).

" partizanska topa

[20] štab 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«, naredio je zapovešću od 12. februara 1945, da napad na Stransku Vas (Stranska Vas pri žužemberku) izvrše 1. bataljon s jugozapadnog a 2. bataljon s jugoistočnog pravca (AIZDG, k. 189/III).

" Sada: Jama pri Dvoru.

gada postavi, na dobre položaje tako da će s vremena na vreme tući Vinkov Vrh, Mačkovec i Trebču Vas ukoliko bi neprijatelj svojim teškim naoružanjem dejstvovao po Cankarevoj brigadi koja napada.

A'V brigada

određuje jedan svoj bataljon koji će otići zajedno s jednim bataljonom D.O.- po hranu u Kompoljsku dolinu.[23] Sa ostala dva bataljona ostaje na istim položajima i kontroliše iste pravce kao i do sada.

Dolenjski odred

ostaje na istim položajima kao do sada i određuje jedan bataljon koji će otići zajedno sa bataljonom XV brigade po hranu u Kompoljsku dolinu. Ova dva bataljona imaju zadatak da što više hrane i stoke nabave za celu diviziju, pa će to intendant divizije podeliti na celu diviziju. Hranu i stoku treba da prebace u Lopatu, gde će je preuzeti intendant divizije.

Inž. bataljon

ima zadatak da pripremi što više minerskog materijala za rušenje mostova. Izraditi mora i mnogo nagaznih mina sa olovkama[24] koje će biti tempirane na različite vremenske periode, a koje mora nakon zauzimanja Stranske Vasi postaviti po raznim objektima u Stranskoj Vasi u kojima se neprijatelj najradije zadržava. Treba ih postaviti i kod raznih stražarskih mesta, [na mesta] gde neprijatelj postavlja zasede i gde je njegova komanda. Mine treba postaviti tako da ih civilno stanovništvo ne primeti i ne oda neprijatelju. Minirati mora i nosače mosta ispod starog zamka koji vodi u Stransku Vas, kao i traverze koje su postavljene preko ovih nosača, jer ih neprijatelj iskorišćuje za prelaženje. Zbog toga treba da se inž. bat. podeli na tri dela tako da će svaka

[22] Dolenjskog [NOP] odreda
[13] Odnosi se na predeo oko sela Kompolje.
[u] Naziv za engleske tempirne upaljače koji su imali oblik olovke.

brigada dobiti dovoljan broj minerskog osoblja za rušenje ovih objekata. Posle izvršenih rušenja treba i da pokupi svoj materijal i alat koji ima sakriven u Stranskoj Vasi.

Artiljerija] VII korpusa:

U napadu na Stransku Vas će učestvovati i jedna haubica od 100 mm sa 120 granata, koju ćemo uglavnom upotrebiti [pri napadu] na samu Stransku Vas, a osim toga i za žužemberk, Vinkov Vrh, Trebču Vas i Dobravu ukoliko bi neprijatelj reagovao svojim teškim naoružanjem. Haubica potpada pod komandu štaba XV divizije. Štab diviziona treba još u toku dana da pripremi sve elemente za rušenje pomenutih sela, jer će artiljerija svoju vatru otpočeti već u suton.[25]

Veza:

Veza između svih jedinica i sa štabom divizije treba da je radiom i kuririma.

Sanitet:

Svaka brigada treba da ima svoje brigadno previjalište. KE[26] i prihvatnica će se nalaziti na Obrhu, kuda treba da uputite sve svoje ranjenike. Zbog toga neka svaka brigada mobiliše što više kola za evakuaciju ranjenika.

Obaveštajna [služba']:

O.C.[27] brigada i divizije treba da upute svoje obaveštajne oficire do pred sama uporišta, a ovi moraju kontrolisati i odmah izvestiti o svakom neprijateljevom pokretu i ispadu prema našim položajima.

Stab divizije:

Veza sa štabom divizije nalaziće se u Laščama. Napad će otpočeti u 22 časa uveče. Do tog vre-

O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 95 i 115.

[24] Kirurška ekipa

[27] Obaveštajni centri

mena moraju sve jedinice biti na mestu i tačno otpočeti napad. Napad treba da je energičan i brz. »Partopi« biće pod komandom štaba brigade Ivana Cankara.
Povlačenje s položaja tek po naređenju štaba divizije.
Rezervna municija za sve brigade nalaziće se na Laščama.
Znaci raspoznavanja:

Polde : Pavle **Puška : Planina**

Na izvršenje!

Štabovi brigada treba da štabu [divizije] dostave kopije svojih naređenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar-potpukovnik: **Janez**[28]

Komandant-major **Tominc Milan**

Dostavljeno:
Štabu VII korpusa na uvid
Svim brigadama XV divizije, D. O.
Inžinjerskom bat. XV div.
Artiljeriji VII korpusa.

** Janez Vipotnik

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. ŠLOVEINAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIČ« OD 12. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU ŠT. ANDRAZA'

STAB
SNOUB »TONE TOMŠIČ«
Položaj, dana 12. II 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

DNEVNI IZVEŠTAJ O VOJNOM I POLITIČKOM RADU ZA 9. II 1945.

BROJNO STANJE

Jedinica	Po spisku:	Rashod:	Na licu:
Uži štab	6		6
Širi štab	15	-	15
Štabna patrola	58	-	58
I bataljon	177	24	153
II bataljon	182	31	151
III bataljon	120	11	109
Ukupno	558	66	492

Obrazloženje rashoda:

na bolovanju	38 drug.
nestalo	20
dezertera	
si. put	1
Ukupno	66 drug.

Mobilisanih, odn. dobrovoljaca nije bilo.

Razmeštaj i osiguranja brigade:

Štab brigade i II bataljon bili su razmešteni kod Št. Andraža,[2] I bataljon se nalazio na Jajčama a III bataljon u Podkraju.[3]

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/III.
[2] Sada: Andraž nad Polzelo.
[3] Sada: Podkraj pri Velenju.

Osiguranja:

I bataljon je upućivao bojnu patrolu prema Št. liju[4] i kontrolisao područje Podkraja, te upućivao patrole prema Velenju.

II bataljon je slao bojnu patrolu prema Polzeli i Šmartnom,[5] te kontrolisao područje prema Sevčniku.

III bataljon je slao patrole prema Velenju, Konjini i Velikom Vrhu.

Pokreti neprijatelja: bili su primećeni sa pravca Polzele prema našim položajima na Št. Andražu. Drugi pokreti neprijatelja bili su primećeni od Št. lija prema Jajčama, te odande prema Št. Andražu. Treći pokreti neprijatelja bili su primećeni od Šmartna ob Paki pored Gore Oljke prema položajima I bataljona.[6]

Dodir s neprijateljem:

Prvi dodir s neprijateljem imale su naše jedinice II bataljona kada je neprijatelj pokušao da u 12,15 časova ujutro prodre u pravcu štaba brigade i divizije. Jačina neprijatelja iznosila je 60 ljudi. Neprijatelj je uspeo da stigne do položaja ispod zgrade škole na Št. Andražu, odakle je bio nakon kraće borbe odbijen, te se povukao prema Št. liju. U 4 časa ujutro neprijatelj je pokušao da izvrši nov ispad u pravcu I bataljona, što mu je u potpunosti bilo osujećeno zbog budnosti naših boraca još pre no što je napad uopšte otpočeo. Ovog puta su neprijatelja sačinjavali Nemci i belogardisti u jačini od 60 ljudi. Pravac odakle je neprijatelj stigao bio je Šmartno ob Paki i pored Gore Oljke.

U poslepodnevnim časovima, i to u 3 časa, približile su se Št. Andražu jake neprijateljeve grupe s pravca Jajča. Ovo je bilo moguće, jer je naš bataljon odande izvršio pokret na nove položaje. Neprijatelj jačine oko 500 ljudi nastupao je uglavnom u dve kolone, i to jednom s juga a drugom s jugozapada.

Naše jedinice su odmah stupile u akciju i neprijatelja razbile. Neprijatelj je uvek nanovo pokušavao da se prikupi, pri čemu je uvek imao nove gubitke. Konačno se povukao i u blizini naših položaj zaposeo nove položaje, gde je opet bio pod vatrom našeg III bataljona i divizijske zaštite tako da se

[4] Zaselak. Posle oslobođenja priključen selu Laze.

[5] Odnosi se na Šmartno ob Paki.

[4] Neprijatelj je angažovao sledeće snage: jedan protivtenkovski divizion, 146. bataljon za dotur, vazduhoplovnu pešadijsku jedinicu, 212/XVII (Lendorf) i 10. i 12. četu 3. bataljona 19. SS policijskog puka (vidi zapovest br. 4 komandanta V odseka osiguranja od 8. februara 1945, AIZDG, nemački fond, k. 165./I).

na kraju morao povući. U ovoj celodnevnoj borbi nismo imali gubitaka ni u živoj sili ni u materijalu.
Neprijatelj je izgubio:

31 mrtvog
25 ranjenih.
Ništa nismo zaplenili.
Utrošili smo 516 metaka za »bren«
650 za automate
115 za puške.

Moglo se primetiti da neprijatelj u poslednje vreme nastupa prema našim položajima pijanim vojnicima. Takvi, oni jurišaju na naše položaje uzimajući u obzir vlastite gubitke, jurišaju na naše položaje ne uzimajući u obzir vlastite gubitke. Otuda je i ovakva razlika između naših i neprijateljevih gubitaka.

Dnevno zanimanje: nije se izvodilo jer su bataljoni bili na položajima. U 19 časova brigada je izvršila pokret na nove položaje koji je trajao cele noći.[7]

Ustajanje:
u 6 časova.

Ishrana:

Bataljoni su tri puta dnevno dobili hranu ukoliko je to dozvoljavala situacija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[8] Načelnik štaba por.[9]

[7] Brigada se prebacila na položaje Paškog kozjaka (vidi dok. br. 127).
' Politički komesar je bio Ivan Božić Jovo.
* Načelnik štaba je tada bio Marjan Jerin.

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 13. FEBRUARA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA O PRUŽANJU SVESTRANE POMOĆI ITALIJANSKIM JEDINICAMA IZ SASTAVA KORPUSA'

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ

210/45
17. 2. 45.

Položaj, 13. 2. 1945.
Br. 151

' ŠTABU ŠO[2]

SVIM JEDINICAMA IX KORPUSA NOV I POJ

Uprkos ponovnim direktivama koje je Štab korpusa doneo u vezi sa odnosima prema italijanskim jedinicama koje se na našoj teritoriji zajedno s nama bore protiv fašizma, još se uvek dešavaju nepravilnosti koje pokazuju da naši rukovodioci nisu ni najmanje svesni, prvo, političkog značaja i, drugo, što se samo po sebi razume, da moramo pružiti pomoć svakome koji želi da se bori protiv našeg zajedničkog neprijatelja — fašizma. One su spremne na to i već su se borile. Ali je jasno da njihovi borci kao i rukovodioci za sada još nisu ravni našima, koji vode borbu već tri i po godine.

Baš zbog toga treba im pomoći. Ne smemo gledati na njih kao na Italijane — fašiste, već kao na Italijane — ljude koji žele da se bore protiv fašizma. S njima moramo sarađivati, učiti ih, u'neuspesima ih moramo bodriti a ne kritikovati, gunđati.

Moramo shvatiti da je na našem terenu za njih teško. Oni ne poznaju zemljište, narod u njima ne vidi borce protiv fašizma, već Italijane. A mi, umesto da ovakvo mišljenje suzbijamo, svojim kritikovanjem i gunđanjem ga podržavamo.

Pokažimo da smo za tri i po godine borbe stekli iskustva. Pomozimo im u vojničkom i političkom pogledu. Ne spre-

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 294/11. Redakcija objavljuje primerak koji je dostavljen Štabu škofjeloškog NOP odreda, gde je u gornjem desnom uglu dopisano mastilom: »210/45, 17. 2. 45«, što označava broj delovodnika i datum zavođenja.

[2] škofjeloškog NOP odreda

čavajmo ih u njihovoj težnji ka napretku. Oni žele da sarađuju s nama, oni se bore za naš Trst i Goricu, a u isto vreme su oni i osnovna snaga koja će nastupiti pri oslobođenju italijanskog naroda.

S obzirom na to postoje nepravilnosti koje se ne mogu opravdati a koje se ogledaju u tome da se oni zapostavljaju, omalovažavaju, da im se ne pružaju informacije i da im se ne pomaže hranom.

Od njih se ne može tražiti da od sebe daju isto kao naši borci ako dobijaju hranu samo jednom dnevno, ako nemaju toliko iskustva, ako ne poznaju zemljište, ako su to ljudi iz različitih krajeva i s različitih strana. Sve to moramo imati na umu, uzeti u obzir i pomoći im. Ne možemo da shvatimo one rukovodioce kojima to nije jasno, koji ne teže za tim da se u borbi protiv fašizma ujedine sve snage koje žele da se bore, i koji su protiv italijanskih boraca baš zbog toga što su Italijani, što nisu dovoljno izvežbani i organizovani.

Ovakvo gledanje je s naše strane ozbiljna greška koja je na štetu i njima i nama, koja nas pokazuje kao politički nedovoljno svesne i neizgrađene ljude.

Da se stanje i odnosi poboljšaju

naređujemo:

1) gde god italijanske jedinice dolaze u sastav ili u dodir s našim jedinicama mora im se bezuslovno pružiti:

a) sve informacije,

b) deliti s njima hranu tako da neće naši jesti po dva ili tri puta dnevno a oni samo jednom,

c) svaki slučaj prikrivanja hrane ili bilo čega pred njima biće najoštrije ispitan i odgovorni rukovodioci za ovo pozvati na odgovornost.

2) Kod boraca i rukovodilaca mora se sprovesti kampanja protiv iznetog shvatanja u odnosu na ital. jedinice.

3) Za izvršenje pomenutih direktiva moraju se poduzeti sve mere, pa, ako treba, i odvojiti od svojih usta i dati njima.

Ubeđeni smo da će, pravilnim odnosima, saradnjom i pomaganjem, i njihove brigade postati ravne našima, a naročito kad budu imale u svakom pogledu našu podršku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
V. Avbelj

V.d. komandanta potpukovnik:
Jože Borštnar

[5] Viktor Avbelj. Umesto potpisa stavljen je faksimil.

Dostavljeno: Štabu XXX divizije
Štabu XXXI divizije
Štabu bataljona DK[4]
Štabu ŠO
Štabu JBO[5]
OŠB[6]
Komandi KVP[7]
Komandi Goriškog voj. područja
Komandi Gorenjskog voj. područja
Komandi Istarskog voj. područja
Vojna oblast
a

BR. 95

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 13. FEBRUARA 1945. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U STRANSKOJ VASI[1]

ŠTAB
[V] SNOUB »IVAN CANKAR«
Položaj, 13. II 45.

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

Izveštaj o akciji dana 12. i 13. II 45.

Naša brigada je imala zadatak da napadne uporište u Stranskoj Vasi[2] i da ga uništi.[3] Raspored naših jedinica za napad bio je ovakav:

[4] Devetog korpusa. Odnosi se na Zaštitni bataljon Štaba 9. korpusa NOVJ.
[5] Jeseniško-bohinjskog NOP odreda
[4] Operativnom štabu za Benečiju. Zvaničan naziv je bio: Operatavni štab za Zapadno Primorsko.
[7] Kobariškog vojnog područja

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189/III. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »82«, što, verovatno, označava broj delovodnika Štaba brigade.
[2] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.
[5] Ovaj zadatak je Štab 15. NO divizije postavio 12. februara 1945 (vidi dok. br. 92).

I bataljon je vršio napad s jugozapadnog pravca, II bataljon s jugoistočnog pravca a Jurišna četa zajedno s Jurišnom četom XV divizije sa istočnog pravca. Nakon artiljerijske i minobacačke vatre sve jedinice su prodrle u samo selo. Pošto je naša artiljerija zapalila neku privrednu zgradu, II bataljonu nije bilo moguće da u isto vreme kao ostale jedinice upadne u samo uporište, jer je neprijatelj imao u to vreme osvetljen njegov sektor, pa se zbog toga morao II bataljon povući nešto unazad. Nakon polučasovne borbe I bataljona i jurišnih četa, koji su već vodili borbu u samom selu, i II bataljon je na više mesta prodro do prvih kuća. Naše jedinice su uspele da neprijatelja potisnu u sredinu sela.[4]

Oko 4 časa ujutro neprijatelju je stiglo pojačanje iz 2užemberka. Sve te snage je skoncentrisao prema položajima II bataljona. Drugi bataljon je zajedno s jurišnim četama u više navrata jurišem napao neprijatelja, koji je pružao snažan otpor, te su uspeli da unište nekoliko neprijateljevih objekata.

Grčevito se neprijatelj branio na jugoistočnoj strani sela, jer je i pomenuto neprijateljevo pojačanje zaposelo ovaj sektor. U pomenutom uporištu su sve naše jedinice vodile borbu s neprijateljem do 5,30 časova, a od tog časa su se jedinice povukle na sledeće položaje:

I bataljon na kotu 516, II bataljon na kotu 503 a III bataljon na Staru goru. Sve ostale jedinice su zaposele ranije poiožaje.

Neprijateljevi gubici još nisu tačno utvrđeni.

Sopstveni gubici: 3 teže i 6 lakše ranjenih. Drugih gubitaka nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir:	M. P.	Komandant-major:
Jeras Janez		Dragan[5]

[4] U Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri žužemberku) nalazili su se delovi 1. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 92, objašnjenje 11).

[5] Alojz Dragan

OPERATIVNI DNEVNIK ŠTABA KOZJANSKOG NOP ODREDA OD 25. NOVEMBRA 1944. DO 13. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

3. 12. 44.

Štab odreda na položaju u Jurklošteru, 1. bataljon u Grahovšama [gde je i] 1. četa. Upućene su bile dve daljne patrole, koje nisu ništa naročito javile. 2. četa u Dobju[3] za osiguranje mitinga koji je tamo održan. Održana je vojna i politička nastava. Minersko odeljenje je na drumu Jurklošter — Rimske Toplice miniralo most. Most je u potpunosti srušen, utrošeno je 20 kg eksploziva. Drugo minersko odeljenje je kod sela Moste izvršilo akciju na transportni voz koji je vozio iz Celja za Sv. Jurij.[4] Uništena je bila lokomotiva i 7 vagona a ostali su oštećeni. Iz šina je iskočila ćela kompozicija. Mašinovođa i ložač teško povređeni. Naši su na voz odmah otvorili vatru, nakon čega je iz Celja naišao oklopni voz, pa su naši morali da se povuku, bez gubitaka. Zatim je stigla još kompozicija crvenog krsta s radnicima, koji su odmah pristupili raščišćavanju pruge. Utrošeno je bilo 14 kg eksploziva.

2. bataljon je izvršio pokret u Gubno kod Pilštanja. Druga četa je bila upućena u zasedu prema Bučama, ali neprijatelj tog dana nije preduzimao ispade. Minerski vod je sa zaštitom otišao na akciju ka Podčetrteku. Minirali su 5 m dug i 5 m širok most 1 km od uporišta, koji je u potpunosti uništen. Utrošeno je 8 kg eksploziva.

3. bataljon: 1. četa na položaju u selu Silovec. Upućene su bojne patrole za kontrolu terena, koje nisu došle u dodir s neprijateljem. Održana je vojna i politička nastava. Naveče smo izvršili akciju kod nekog Kočevara, gde je bilo mnogo oruž-

[1] Original (pisan mastilom) u AIZDG, k. 337/1.

[2] Redakcija je izostavila deo dnevnika od 25. novembra do 2. decembra 1944, jer se aktivnost Kozjanskog NOP odreda u tom periodu vidi iz izveštaja Štaba 4. operativne zone Slovenije (vidi dok. br. 6).

[3] Sada: Dobje pri Planini.

[4] Sada: Sentjur pri Celju.

ja. Akcija nije uspela jer su pre vremena bila alarmirana okolna uporišta, te je postojala mogućnost da nas okruže. Dva naša lakše ranjena. 2. četa u Zabukovju.[5] Upućene bojne patrole za kontrolu terena. Dodira s neprijateljem nije bilo. Održana je vojna i politička nastava. Neprijatelj tog dana nije preduzimao ispade.

4. 12. 44.

Štab odreda u Jurklošteru.

1. bataljon je izvršio pokret u selo Selo,[6] gde je preuzeo nove borce pripremljene za transportovanje, koje, pak, nije bilo moguće, jer su se između železničkih stanica na pruzi nalazila 3 neprijateljeva transporta koja su kontrolisala teren. Održana je vojna i politička nastava. Minersko odeljenje je kod Blance miniralo transportni voz. Lokomotiva i 10 vagona u potpunosti uništeni a nekoliko vagona oštećeno. Voz je prevozio automobile i vojni materijal. Utrošeno je 15 kg eksploziva.

2. bataljon na položaju u selu Gubno. Obaveštajcima i bojnim patrolama vršena je kontrola terena. Održana je vojna i politička nastava. Posle podne u 14 časova je bataljon izvršio pokret u Pilštanj. Pio-pontonirski vod je, uz zaštitu jednog voda, otišao na prokopavanje druma Podsreda — Koprivnica. Priključeno je još 35 drugova iz radne čete. Drum su prokopali na dva mesta na dužini od 6 m i 1 i po m duboko. Mineri su na drumu Koprivnica — Rajhenburg[7] minirali most. Most je bio dug 6 m i širok 4 m, te je u potpunosti uništen. Uništen je i vojni telefonski kabao koji služi za vezu sa Balkanom. Kabao je prekinut na četiri mesta. Utrošeno je 15 kg eksploziva.

3. bataljon: 1. četa na položaju u selu Silovec. Upućene su patrole i postavljena je zaseda. Do dodira s neprijateljem nije došlo jer nije izašao iz uporišta. Održana je vojna i politička nastava. Naveče je 1 odeljenje otišlo kao zaštita privredne komisije koja je vršila rekviziciju. 2. četa na položaju u Perkunom vrhu.[8] Upućene su bojne pa-

[5] Sada: Zabukovje nad Sevnico.
[4] Sada: Selo nad Laškim.
' Sada: Brestanica.
• Brdo, 6 km jugoistočno od Jurkloštera.

trole za kontrolu terena. Vršilo se čišćenje oružja i održan je politički čas. Minersko odeljenje je miniralo žel. prugu Sevnica — Rajhenburg. Uništeno 300 m koloseka. Utrošeno 10 kg eksploziva.

5. 12. 44.

Stab odreda u Jurklošteru.
1. bataljon izvršio pokret u selo Paneče. Upućene su bojne patrole za kontrolu terena. Održana je vojna i politička nastava. Odeljenje Inž. — teh. čete je u fabriku ručnih bombi u Štorama uputilo omot s tempirnom minom od 8 kg. Mina je eksplodirala u fabrici i prilično je razrušila, te ranila 50 lica.
Drugo odeljenje istog bataljona je izvršilo minersku akciju 500 m od žel. stanice Store u pravcu Sv. Jurija. Uništena je bila lokomotiva i 6 vagona, koji su odleteli u Voglajnu, a iz kojih se čulo zapomaganje. Utrošeno je bilo 14 kg eksploziva.
2. bataljon na položaju u Pilštanju. Upućene su bile patrole i zaseda prema Bučama. Odmah u jutarnjim časovima neprijatelj je[9] počeo da nastupa u pravcu zasede, kojoj "je u međuvremenu upućena pomoć. Odmah nakon prvog sukoba poginulo je 5 neprijateljevih vojnika. Neprijatelj je u dva navrata dobio pojačanje te je odvukao i poginule. Upotrebljavao je automatsko oružje i dum—dum municiju. Neprijatelj se bez plana povlačio a njegovo okruženje nije bilo moguće zbog terenskih prilika. Od naših su dva bila ranjena. Vojna i politička nastava nije održana zbog borbe.
3. bataljon: 1. četa kod Sv. Jederte[10] iznad Pišeca. Bojnim patrolama je kontrolisan teren. Na ovom sektoru neprijatelj nije vršio ispade. Održan je sastanak s rukovodiocima. Održana je vojna i politička nastava, te je vršeno čišćenje oružja. 2. četa na položaju na Perkunom vrhu. Postavljeno je potrebno osiguranje. Održana je vojna nastava. Oko 10 časova smo primili obavešte-

' U uporištu Buče nalazila se 2. alarmna četa »Celje« 3. bataljona vermanšaft-puka »Donja Štajerska« (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 137).

M Zaselak, zapadno od Pišeca. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Sv. Jera.

nja da nastupa neprijatelj iz Blance. Odmah su upućene dve bojne patrole, koje su naišle na neprijatelja kad je ovaj već bio na povratku. Naši su izvršili juriš te ga proterali do druma. U tom momentu je naišao oklopni automobil (tanketa), na koji su naši izvršili juriš i bombama ga razbili. Poginuo jedan neprijateljev vojnik. Naših gubitaka nije bilo.

Neprijatelj je tog dana na više mesta pokušao da prodre na našu oslobođenu teritoriju, ali je bio odbijen. Njegov je cilj bio pljačkanje hrane od seljaka. Minersko odeljenje je u toku noći miniralo 6 m dug i 4 m širok drumski most kod Sevnice. Utrošeno 12 kg eksploziva.

6. 12. 44.

Štab odreda u Jurklošteru.

1. bataljon na položaju u Panečama. Bojnim patrolama je vršena kontrola terena. Održana je vojna i politička nastava.

2. bataljon na položaju u Pilštanju. Upućene su bojne patrole i obaveštajci, ali neprijatelj nije preduzimao ispade.

Pio-pontonirsko odeljenje je izradilo zasede na drumu Sv. Jurij — Slivnica." Mineri su srušili 14 m dug i 5 m širok most na istom drumu, udaljen od uporišta Sv. Jurij. samo 10 minuta. Most je u potpunosti uništen, a uništen je i vojni kabao koji je vodio preko mosta. Utrošeno 15 kg eksploziva.[12] Kad su se mineri vraćali iz akcije, uhvatili su jednog »verkšuca«,[13] kome su oduzeli pištolj i 2 bombe. Zatim su pošli u akciju kod jednog Kočevara. Kočevar je pobegao na tavan i počeo da zove u pomoć. Pošto je uporište bilo udaljeno samo 10 minuta naši su se morali povući. Jedan je još na tavan bacio bombu i Kočevara ubio.

3. bataljon: 1. četa u pokretu sa Bizeljskog prema Velikom Kamenu. 2. četa izvršila pokret u Zabukovje. Upućene su bile bojne patrole i obaveštajci za kontrolu terena. Održana je vojna i politička nastava.

" Odnosi se na Slivnicu pri Celju.

[11] Ova rečenica je dopisana olovkom.

[13] fabričkog stražara

Minersko odeljenje je pod zaštitom 1. čete, koja je postavila zasede, miniralo železničku prugu između Rajhenburga i Blance. Uništeno je bilo 150 m pruge. Utrošeno 10 kg eksploziva. Saobraćaj je obustavljen 24 časa. Neprijatelj tog dana nije vršio ispade.

7. 12. 44.

Štab odreda u Jurklošteru.

1. bataljon izvršio pokret u Kremen.[14] Vršene su pripreme za transportovanje novomobilisanih boraca, a koje se nije moglo izvršiti jer je prelaz bio zaposednut. Upućene su patrole, koje nisu ništa značajno saznale. Održana je vojna i politička nastava.

2. bataljon na položaju u Prevorjama.[15] Bojnim patrolama je vršena kontrola terena. Održana je vojna i politička nastava.

Jedno odeljenje je poslato u mobilizaciju. Uhvaćena su 3 dezertera iz Komande [vojnog] područja.

3. bataljon: 1. četa u pokretu ka Lisičnom. Borci su se, zamoreni dugim maršem, odmarali. Mobilisana su 4 regruta (3 dezertera iz nemačke vojske). 2. četa u Zabukovju. U pravcu neprijateIjevih polaznih tačaka bile su upućene bojne patrole. Održana je vojna i politička nastava. Posle podne je bilo parenje odela. Uhvatili 7 dezertera.[16] Neprijatelj tog dana nije vršio ispade.

8. 12. 44.

Štab odreda u Jurklošteru.

1. bataljon: 1. četa na osiguranju mitinga održanog u Razboru. 2. četa u Kremenu. Održana vojna i politička nastava. Transportovanje novih boraca nije bilo moguće jer se na pruzi nalaze vojni transporti.

2. bataljon na Prevorju. Postavljena zaseda prema Bučama. Jedinica mobilisala 23 regruta i 1 dezertera. Minerska akcija između žel. stanica Sv. Jurij — Grobelno. Uništeno 120 m pruge, utrošeno 12 kg eksploziva.

[14] Zaselak, 9 km istočno od Zidanog Mosta.

[15] Zaselak, 4 km severozapadno od Pilštanja.

[16] Ova rečenica je dopisana olovkom.

3. bataljon: 1. četa na položaju držala zasedu kod Velikog Kamena u pravcu Senova. Uveče obezbeđivala radnu četu na prokopavanju druma Podsreda — Sv. Peter.[17] 2. četa u Zabukovju. Održana vojna i politička nastava. Mobilisani 1 regrut i 2 dezertera.

Minerska grupa odreda minirala prugu Bianca — Rajhenburg. Uništeno 250 m pruge, utrošeno 11 kg eksploziva. Saobraćaj bio u prekidu 16 časova. Neprijatelj tog dana nije vršio ispade.

9. 12. 44.

Štab odreda u Jurklošteru.

1. bataljon na položaju u Kremenu. Postavljena zaseda prema Loki.[18] Održana vojna i politička nastava.

2. bataljon na položaju u Pilštanju. Bojne patrole su kontrolisale teren. Održana vojna i politička nastava.

3. bataljon: 1. četa u Mrčnim Selima. Održana vojna i politička nastava. Postavljena zaseda prema Velikom Kamenu. 2. četa u Zabukovju. Održana vojna i politička nastava. Mobilisana 3 druga.

Neprijatelj tog dana nije vršio ispade.

10. 12. 44.

Štab odreda u Jurklošteru do 12 časova. Zatim izvršio pokret u Brodnice. Neprijatelj je u jutarnjim časovima počeo da nastupa iz Sevnice, Senova, Buča i Sv. Jurija jakim kolonama. Naše jedinice su mu pružale snažan otpor, ali zbog njegove nadmoćnosti u ljudstvu i oružju morale su se povući. Neprijatelj je zaposeo Jurklošter, Planinu,[19] Pilštanj i Kozje.[20]

1. bataljon osiguravao miting kod Sv. Miklavža.[21] Nakon obaveštenja da neprijatelj kreće prema Jurklošteru on je otišao prema Kremenu i blokirao neprijatelja koji se u to vreme već nalazio u Jurklošteru.

" Sada: Bistrica ob Sotli.

" Odnosi se na Loku pri Zidanem Mostu.

" Odnosi se na Planinu pri Sevnici.

[30] O angažovanim snagama neprijatelja na području Kozjanskog u to vreme vidi dok. br. 27.

" Zaselak, 4 km južno od Laškog.

2. bataljon: 1. četa u borbi s neprijateljem koji je iz Buča nadirao prema Pilštanju. Zbog nadmoćnosti [neprijatelja] povlačenje. Gubici neprijatelja prilični. 2. četa upućena u pomoć III batalj. u Zabukovje. Nakon četvoročasovne borbe četa se povukla na Prevorje.

3. bataljon: 1. četa posela položaj na Veterniku. 2. četa vodila borbu na Zabukovju 4 časa. Gubici neprijatelja iznose 20 mrtvih. Naši gubici 4 mrtva i 1 ranjen.

11. 12. 44.

Štab odreda izvršio pokret u Poreber.[22]

1. bataljon na položaju Kremen — Sv. Trojica.

2. bataljon: 1. četa u Zalogu,[23] 2. četa na Prevorju, gde je zaseda napala neprijateljevu kolonu.

3. bataljon na položaju u Pojerju.[24]

12. 12. 44.

Štab odreda u Poreberu.

1. bataljon: 1 vod napao na Jurklošter, te proterao neprijatelja koji je gradio bunkere. Posle podne bila napadnuta i razbijena kolona Švaba koja je pošla iz Jurkloštera prema Razboru.[25] Nekako u isto vreme bila napadnuta švapska kolona koja je nastupala iz Razbora prema Jurklošteru, te je jurišem naterana u panično bekstvo. Poginula dva, od kojih je jedan bio pukovnik Nedićeve garde,[26] i više ranjeno. Zaplenjena jedna puška, nešto municije i druge stvari. II bataljon u Zalogu a zatim pokret u Paneče (1. četa). 2. četa II bataljona na položajima u Prevorju.

III bataljon na položaju u Panečama. Jedan vod učestvovao u borbama koje je vodio I bataljon.

13. 12. 44.

Štab odreda u Poreberu.

I bataljon na položajima od prethodnog dana.

II bataljon: 1. četa u Panečama, 2. četa u selu Prevorje.

[22] Zaselak, 3,5 km jugoistočno od Jurkloštera.

[23] Zaselak, 7 km jugoistočno od Jurkloštera.

" Zaselak, 2,5 km sevemo od Jurkloštera.

[25] Zaselak, 7 km jugoistočno od Laškog.

" Redakcija nije mogla utvrditi da li su bile angažovane i snage Srpskog dobrovoljačkog korpusa.

III bataljon na položajima u Panečama.
Posle podne politička nastava. Tog dana neprijatelj nije vršio ispade.

Štab odreda u Poreberu.
I bataljon: na položajima na Rudeniku.
Održana vojna i politička nastava.
II bataljon: 1. četa u Poreberu. Održana vojna i politička nastava. 2. četa u Prevorju. Jedna zaseda napala švapsku kolonu a jedna patrola došla u dodir sa drugom švapskom kolonom. Prema izjavama civila neprijatelj imao 7 mrtvih i ranjenih. Od naših jedan zarobljen.
III bataljon na položaju Kremen, Sv. Trojica, Sela.[27] Održana vojna i politička nastava.

15. 12. 44.

Štab odreda u Poreberu.
I bataljon na položajima Lisca, Rudenik.
II bataljon na položajima u Poreberu. 2. četa u Prevorju.
Održana politička nastava.
III bataljon u Kremenu. Održana vojna i politička nastava. Neprijatelj nije vršio ispade.

16. 12. 44.

Štab odreda izvršio pokret u Curnovec,[28] 1. bataljon na položaju u Blatnom Vrhu i Gorici.[29]
2. bataljon: 1. četa na položaju u Poreberu, 2. četa u Sv. Miklavžu kod Planinske Vasi.
3. bataljon na položaju u Pojerju, odakle je bila upućena zaseda prema Marofu, Grahovšama, Globokom, Marijinoj Vasi i Rudeniku. 1. i 3. bataljon su vodili borbu s neprijateljem koji je zaposeo položaje ispred naših jedinica. Pošto su zasede 3. bataljona bile malobrojne, neprijatelj je, uspeo da ih prinudi na povlačenje. U isto vreme su jake neprijateljeve snage napale 1. bataljon. Naše jedinice su pružile snažan otpor ali su zbog nadmoćnosti neprijateljeve mitraljeske i minobacačke vatre morale napustiti položaje.

[27] Zaselak, 8 km istočno od Zidanog Mosta.
* Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Crnovec.
[29] Sada: Gorica pri Dobjem.

Neprijatelj je imao velike gubitke te je iz osvete palio i pljačkao. Naših gubitaka nije bilo.

Štab odreda u Poreberu.
1. bataljon na položaju u Vel. Grahovšama.
2. bataljon: 1. četa na položaju u Poreberu, 2. četa u Lašama.[30]
3. bataljon na položaju u Olešču.[31]
Tog dana neprijatelj nije vršio ispade prema našim položajima.

18. 12. 44.

Štab odreda izvršio pokret u Modrič.[32]
1. bataljon u Trobnom Dolu.
2. bataljon u selu Velika Breza.[33]
3. bataljon u Oleščama. Održana voj. i polit, nastava.
Bataljoni su upućivali bojne patrole prema polaznim tačkama neprijatelja. Tog dana je priključena Komanda Kozjanskog vojnog područja, koja je reorganizovana u 4. područni bataljon. Ovaj bataljon dejstvovaće u sastavu odreda dok se ne izmeni situacija na ovom sektoru. Jedna četa 3. bataljona je preuzela ranjenike iz XIII U. B.[34] za transportovanje u X.[35]

19. 12. 44.

Štab odreda na položaju u Panečama.
1. bataljon: 1. četa u zasedi na Selu. 2. četa vodila borbu kod Sv. Trojice iznad Jurkloštera.
2. bataljon na položaju Rudenik.
3. bataljon je kod Kremena vodio borbu s neprijateljem koji se povlačio iz Jurkloštera. Gubici neprijatelja prilični, naši gubici 2 mrtva.
4. bataljon (područni) u Poreberu.

[30] Zaselak, 7 km severoistočno od Sevnice.

" Zaselak, 5.5. km istočno od Laškog.

[31] Zaselak, 7 km istočno od Laškog.

" V. i M. Breza; sada: Breze.

[34] 0 borbama ove brigade na području Kozjanskog vidi dok. br. 32.

[35] Verovatno se misli na bolnicu. Na području Kozjanskog su u to vreme postojale tri bolnice, koje su nosile naziv: R 7, R 8 i R 9, kapaciteta do 120 ranjenika, i rekonvalescentsko prihvatilište pod nazivom R 10 (vidi dr Metod Mikuž: »Oris partizanske sanitete na Slovenskem«, Zavod Borec, Ljubljana, 1967, str. 317—320).

Stab odreda izvršio pokret u Ogorelce.[34]
1. bataljon na položaju u Ogorelcama.
2. bataljon na položaju na Rudeniku.
3. bataljon: 1. četa transportovala ranjenike u *X,*
2. četa na položaju u Poreberu.
4. bataljon (područni) u Poreberu.

21. 12. 44.

Štab odreda izvršio pokret u Trobni Dol.
1. bataljon poseo položaj iznad Sv. Lenarta[37] a zatim izvršio pokret u Trobni Dol.
2. bataljon na pokretu iz Rudenika na Poreber.
3. bataljon: 1. četa transportovala ranjenike u bolnicu, 2. četa u Poreberu. Održana je vojna nastava.
4. bataljon (područni) u Poreberu. Po naređenju druga zam. komandanta zone,[38] područni bataljon se izdvojio iz odreda.

22. 12. 44.

Štab odreda u Trobnom Dolu.
1. bataljon u Slatini.[39] Formirao 3. četu, koja će biti upućena u Haloze. Održana politička nastava.
2. bataljon u Poreberu. Održana voj. i polit, nastava. Tog dana naše jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem.

23. 12. 44.

Štab odreda u Loki kod Grahovša.
1. bataljon u Hrastju. Upućena patrola da pronađe kanal za odlazak 3. čete u Haloze. Pošto je neprijatelj sa tri strane nastupao prema Zusemu, bataljon je izvršio pokret u selo Gostinca.[40] Borbu nije vodio. Jedan vod na drumu Prevorje — Sv. Jurij izradio zaseku dugu 1 km.
2. bataljon na Mrzloj Planini iznad Sevnice. Neprijatelj je nastupao sa dve strane, ali bataljon

[34] Omaška; treba: V. i M. Gorelce.

[37] Sada: Vrh nad Laškim.

" Zamenik komandanta 4. operativne zone Slovenije Ivan Kovačič Efenka i pomoćnik načelnika Štaba zone Franc Primožič stigli su u to vreme u Štab odreda (vidi dok. br. 121).

[39] Sada: Slatina pri Dobjem. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije obeležena.

" Na karti 1 : 100.000 nije označeno, a nalazi se na izvornom delu Virštajnskog potoka, 5 km severno od Pilštanja.

zbog loših položaja nije prihvatio borbu. Mobilisano 10 Grka i Rusa koji su angažovani na gradnji utvrđenja.

3. bataljon u Loki jod Grahovša. Održana vojna i politička nastava. Vod koji se nalazio u pratnji novih boraca je bio u selu Golce[41] sa one strane Savinje napadnut, okružen i razbijen. Vratilo se jedno odeljenje a ne zna se gde su drugo odeljenje i regruti.

Zbog neprijateljeve propagande opada moral. Kod civilnog stanovništva vlada nezadovoljstvo, jer ono smatra da smo mi krivci za neprijateljeve paljevine i pljačke.

24. 12. 44.

Štab odreda u Loki kod Grahovša.

1. bataljon na položaju u Hrastju. Pošto je bataljonu pretila opasnost da bude sa tri strane okružen, povukao se u Rudnicu. Na drumu Prevorje — Sv. Jurij 1. vod izradio zaseku.

2. bataljon na položajima Plešiveca.[42] Održana konferencija s civilnim stanovništvom.

3. bataljon u Lokama. Održana vojna i politička nastava.

Jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem.

25. 12. 44.

Štab odreda u Oleščama.

1. bataljon u Rudnici. Održana vojna i politička nastava. U Haloze otišla četa za mobilizaciju.

2. bataljon u Gorici.[43] Održana polit, nastava.

3. bataljon u Oleščama.

Neprijatelj nije vršio ispade.

26. 12. 44.

Štab odreda u Oleščama.

1. bataljon u Gostinci. Održana voj. i polit, nastava.

2. bataljon na Kostanjeku.[44]

3. bataljon u Oleščama. Održana voj. i polit, nastava.

Jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem.

" Zaselak, 4 km zapadno od Laškog.

[43] Zaselak, 6 km jugoistočno od Planine pri Sevnici.

[43] Zaselak, 6 km jugozapadno od Podsrede.

[44] Selo, 5 km jugozapadno od Podsrede. Na karti 1 :100.000 piše: Kostenjek.

IL

Štab odreda u Oleščama.
1. bataljon u Zusemu. Neprijatelj nastupao prema Hrastju. Zbog njegove nadmoćnosti bataljon se povukao. Održana politička nastava.
2. bataljon na položaju u Rucmanovom Vrhu[45] Održana politička nastava.
3. bataljon u Oleščama. Na drumu Sv. Rupert[46] — Laško izrađena zaseka. Održana vojna i politička nastava.

28. 12. 44.

Štab odreda u Lokavecu.
L bataljon u Žusemu. Sa stražarskog mesta dezertirao Planine Karl, koga su Švabe kasnije ubile. Održana vojna i politička nastava.
2. bataljon u Rucmanovom Vrhu. Održana polit, nastava.
3. bataljon u Trobnom Dolu. Na drumu Jurklošter — Rimske Toplice izrađena zaseka. Održana vojna i politička nastava.
Neprijatelj nije vršio ispade.

29. 12. 44.

Štab odreda u Lokavecu.
1. bataljon u Babnim Brdima. Jedna bojna patrola upućena za zaštitu ekonomske akcije u blizini Šmarja pri Jelšah koju je izvršila privredna komisija. Održana vojna i politička nastava.
2. bataljon kod Sv. Jederte. Bataljon noću 28/29. izvršio u Kapeli rekviziciju kod Kočevara. Zaplenjeno: 4 grla stoke, 5 l rakije, 20 pari cipela, 20 odela, 15 kaputa, 2 dvogleda, 3 puške i druge stvari. Neprijatelj imao 2 mrtva.
3. bataljon u Vodicama.[47] Održana vojna i polit, nastava. Jedna patrola naišla na neprijatelja, ali se povukla. Održana vojna i politička nastava.
U 21 čas neprijatelj je napustio uporišta Planina i Jurklošter. Povlačenje je izvršeno na brzinu, te su sve ostavili u neredu.

[45] Zvaničan naziv je Rucmanov Vrh, zaselak u rejonu Zgornje Pohanče (9 km severno od Brežica). Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.
[44] Sada: Breze.
" Sada: Vodice pri Kalobju.

Štab odreda u Razboru kod Velikih Gorelca.
1. bataljon na Rudnici. Mobilisana 2 druga.

2. bataljon na Kostanjeku. Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon u Kostrivnici. Održana voj. i polit, nastava.

31. 12. 44.

Štab odreda u Razboru kod Velikih Grahovša.
1. bataljon na Rudnici. Jedna patrola osiguravala ekonomsku akciju koju je vršila privredna komisija.

2. bataljon na Kostanjeku. Održana vojna i polit, nastava.

3. bataljon u Podlešju. Na drumovima Jurklošter — Planina i Jurklošter — Razbor jedna četa izrađivala zaseke. Održana vojna i polit, nastava.

1. 1. 45.

Štab odreda u Razboru kod Velikih Grahovša.
1. bataljon na Rudnici. Mobilisano 9 drugova. Održana vojna i politička nastava.

U uporište Grobelno mineri uputili 5 kg tešku minu. Mina eksplodirala na stanici i uništila zgradu. Poginulo oko 20 Švaba.

2. bataljon: 1. četa u Završama.[48] Jedan vod na drumu Rajhenburg — Senovo izradio zaseke. Održana politička nastava. 2. četa u Šapolama.[4'] Od Zdola nastupalo 300 neprijateljevih vojnika, pa se četa povukla.
3. bataljon u Sv. Rupertu. Održana vojna i polit, nastava.

2. 1. 45.

Štab odreda u Večjem Brdu.
1. bataljon u Plešivecu[50] kod Prevorja. Za osiguranje rekvizicije koju je vršila privredna komisija određeno jedno odeljenje.
Na drumu Pilštanj — Planina 1 vod izradio za-

" Zaselak, 7 km jugozapadno od Planine pri Sevnici.

* Zaselak, 4,5 km jugozapadno od Podsrede.

[50] Zaselak, 6 km severozapadno od Pilštanja.

seku. Mobiiisana 3 druga, koji su zadržani u bataljonu. Održana vojna i polit, nastava.
2. bataljon: 2. četa na Pečerjevom vrhu[51] iznad Pišeca. Održana vojna i polit, nastava. 1. četa u Završama. Održana vojna nastava.
3. bataljon u Lešama.[52] U rekviziciji koju je izvršio Privredni odsek OOOF Kozje učestvovalo jedno odeljenje. Na drumu Laško — Jurklošter izrađene zaseke. Minersko odeljenje miniralo prugu Laško — Rimske Toplice. Uništeno 300 m pruge, utrošeno 10 kg eksploziva, saobraćaj prekinut 16 čas.

3. 1. 45.

Štab odreda u Večjem Brdu.
1. bataljon u Plešivecu kod Prevorja. Jedna patrola uhvatila 20 osoba koje su imale ići na rad na utvrđenoj liniji. U kantonmanu im održana politička nastava pa su zatim pušteni. Održana vojna i polit, nastava.
2. bataljon: 1. četa na Ložicama.[53] Mobil. 2. regruta i 6 izgubljenih iz jedinica, te 2 puške. Obnovljena zaseka na drumu Rajhenburg — Vel. Kamen. 2. četa na Pečerjevom vrhu iznad Pišeca. Održana vojna i polit, nastava. Jedna četa bila na rekviziciji kod Kočevara.
3. bataljon u selu Modrič. Održana vojna i polit, nastava. Vratilo se odeljenje koje je išlo sa transportom regruta preko Savinje. Po naređenju OOOF Kozje uništena škola u Sv. Rupertu.

4. 1. 45.

Štab odreda u Jeseniku.[54]
1. bataljon u selu Slatina. Održana vojna i polit, nastava.
2. bataljon: 1. četa na Ložicama. Održana vojna i polit, nastava. 2. četa na Pečerjevom vrhu. Održana voj. i polit, nastava. 3. bataljon u selu Modrič. Održana voj. i polit, nastava. Sa stražarskog mesta pobegao drug Zajc Zvonko. Upućena poternica.

" Na karti 1: 100.000 nije pronađen.
M Zaselak, 6,5 km istočno od Laškog.
a Zaselak, 8,5 km jugoistočno od Jurkloštera.
54 Zaselak, 2,5 km severozapadno od Planine pri Sevnici.

5. 1. 45.

Štab odreda u Jeseniku.
1. bataljon u selu Slatina. Održana vojna i polit, nastava.
2. bataljon: 1. četa na Pokojniku.[55] Održana vojna i politička nastava. 2. četa kod Sv. Jederte. Na drumu Brežice — Kapele izrađene dve zaseke. Održana voj. i polit, nastava. 3. bataljon u M. Grahovšama. Održana vojna i polit, nastava. Drugovi Štorgelj Tine i Medved Vinko su dobrovoljno izvršili akciju na drumu Celje — Pečovnik. U zasedi su sačekali kamion i obasuli ga vatrom iz automata i bombama. Auto je uništen a šofer i pratilac su teško ranjeni. Zbog vatre koju su na njih otvorili iz obližnjeg uporišta morali su se povući. Minerski vod odreda 5. 1. 45. između Blance i Sevnice minirao prugu. Utrošeno 16 kg eksploziva, porušeno 300 m pruge.

6. 1. 45.

Štab odreda u Lešama.
1. bataljon u Slatini. Na drumu Pilštanj — Sv. Jurij izrađene zaseke. Mob. 4 druga i 2 skrivača. Održana vojna i polit, nastava.
2. bataljon: 1. četa na Rudeniku. Održana voj. i polit, nastava. 2. četa kod Sv. Jederte. Četa bila na položajima jer je stiglo obaveštenje da dolazi oko 80 Švaba, ali su se ovi povukli.
3. bataljon u M. Gorelcama. Održana voj. i polit, nastava.

8. 1. 45.

Štab odreda u Lešama.
1. bataljon u pokretu na Sladku Goru radi podizanja ćebadi.
2. bataljon: 1. četa na Rudeniku. Vojna i politička nastava.
2. četa kod Sv. Jederte. Održana vojna nastava.
3. bataljon u Malim Gorelcama. Uhvaćena 3 skrivača. Održana vojna i polit, nastava.

9. 1. 45.

Štab odreda u Trobnom Dolu.
1. bataljon: podigao ćebad te se vraća.
2. bataljon: 1. četa na Pokojniku. Održana kulturna nastava.

[E] Zaselak, 4,5 km jugoistočno od Jurkloštera.

2. četa na Pečerjevom vrhu. Održana vojna nastava. Minersko odeljenje između Sevnice i Blance miniralo prugu i srušilo 60 m pruge. Utrošeno 7 kg eksploziva.

3. bataljon u Panečama. Održana vojna i polit, nastava. Na sektoru Bizeljsko i Bohor patrolirao neprijatelj, ali naše jedinice nisu došle u dodir s njim.

10. 1. 45.

Štab odreda u Trobnom Dolu.

1. bataljon na Babnoj Gori. Neprijatelj pokušavao da okruži bataljon, ali se ovaj blagovremeno povukao.

2. bataljon: 1. četa na Pokojniku. Održana polit, nastava. Mobil. 3 druga i 2 skrivača. 2. četa na Pečerjevom vrhu. Održana voj. i polit, nastava. Mob. 1 drug i 3 skrivača.

3. bataljon u Panečama, održana vojna i polit, nastava.

11. 1. 45.

Štab odreda na Razboru iznad Grahovša.

1. bataljon na Babnoj Gori. Održana vojna nastava.

2. bataljon: 1. četa na Ložicama. Održana polit, nastava.

2. četa na Pečerjevom vrhu. Na drumu Globoko — Pišece izrađena zaseka. Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon u Panečama. Održana voj. i polit, nastava.

12. 1. 45.

Štab odreda na Razboru iznad Grahovša.

1. bataljon u pokretu u Modrič s ćebetima.

2. bataljon: 1. četa na Pečerjevom vrhu. Održana vojna nastava.

2. četa na Ložicama. Održana vojna nastava i sastanak rukovodilaca.

3. bataljon u Panečama. Formiran 3. specijal. vod. Održana voj. i polit, nastava.

13. 1. 45.

Štab odreda na Razboru iznad Grahovša.

1. bataljon u Modriču. Održana vojna i polit, nastava.

2. bataljon: 1. četa na Plešivecu. Održana vojna i polit, nastava. Pronađeno 7 pušaka i 200 metaka. 2. četa na Pečerjevom vrhu. U toku noći krenula jedna bojna patrola da izvrši napad na neprijateljevu zasedu na Veselom vrhu. Održana vojna i polit, nastava.
3. bataljon u Kremenu. Održana vojna i polit-nastava.

14. 1. 45.

Štab odreda u Razboru iznad Grahovša.
1. bataljon u Modriču. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon: 1. četa na Plešivecu. Održana voj. i polit, nastava.
2. četa kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon u selu Kremen. Održana voj. i polit, nastava.

15. 1. 45.

Štab odreda u pokretu u Poreber.
1. bataljon u Modriču. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon: 1. četa na Plešivecu. Uhvaćeno 5 dezertera, zaplenjene 2 puške i jedan automat. Održana voj. i polit, nastava. 2. četa kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon u Poreberu. Održana voj. i polit, nastava.
Tog dana neprijatelj je otpočeo povlačenje svojih trupa iz Dolenjske[56] preko našeg sektora, po drumovima Laško — Sv. Lenart — Sv. Jurij i Sevnica — Planina — Sv. Jurij. Bočne patrole kreću se izvan puteva, odevene su u bela odela,. na skijama, naoružane automatima. Broje od 30 do 100 ljudi.

16. 1. 45.

Štab odreda na Rudeniku.
1. bataljon u Kanjucama. Jedna bojna patrola od 11 ljudi sa 2 p. mitraljeza upućena je u pravcu Sv. Ruperta da iz zasede izvrši napad na nepri-

[54] Verovatno su to bili delovi 17. SS policijskog puka koji su bili angažovani na području Dolenjske protiv jedinica 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 135).

jatelja, što je i učinila. Uto je neprijatelj sa svih strana okružio patrolu. Bio je odeven u bela odela i bio je na skijama. Patrola je imala 5 mrtvih i 3 zarobljena, izgubljeni 2 p. mitraljeza i jedan automat.

2. bataljon: 1. četa u Završama. Održana voj. i polit, nastava. 2. četa u zamku kod Pišeca. Voj. i polit, nastava nije održana, jer su se jedinice nalazile po zasedama.

3. bataljon na Rudeniku. Održana vojna nastava.

17. 1. 45.

Štab odreda u Panečama.

1. bataljon u Kanjucama. Održana voj. i polit, nastava.

2. bataljon: 1. četa u Završama. Održana voj. i polit, nastava.

2. četa u zamku kod Pišeca. Uhvaćena 3 skrivača i 10 Rusa. Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon u Panečama. Održana voj. i polit, nastava.

18. 1. 45.

Štab odreda u Panečama.

1. bataljon u Kanjucama. Održana voj. i polit, nastava.

2. bataljon na Silovecu i u Pišecama. Naveče jednom četom napali uporište u Malom Vrhu. Neprijatelj imao oko 20 mrtvih, naši gubici 6 ranjenih. Uporište brojilo 80 ljudi/[7] Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon u Poreberu. Održana vojna nastava.

19. 1. 45.

Štab odreda u Poreberu.

1. bataljon u Oleščama. Održana voj. i polit, nastava.

2. bataljon u Silovecu. Izvršeno transportovanje ranjenika.

3. bataljon u Poreberu. Jednom četom izvršena ekonomska akcija kod Laškog u saglasnosti sa Privrednom komisijom.

[17] Redakcija nije mogla utvrditi koja se neprijateljeva jedinica nalazila u ovom uporištu.

Štab odreda u Poreberu.
1. bataljon u Prišnici.[53] Održana voj. i polit, nastava.
Održan miting s kulturnim programom u selu Dobiatina.
2. bataljon izvršio transportovanje ranjenika u Završe.
3. bataljon u Poreberu. Održana politička nastava.

21. 1. 45.

Štab odreda u Poreberu.
1. bataljon u Kanjivcama.[59] Održana voj. nastava.
2. bataljon na Plešivecu. Izvršeno transportovanje ranjenika.
3. bataljon u selu Poreber. Održana voj. i polit, nastava.

22. 1. 45.

Štab odreda u Poreberu.
1. bataljon u Kanjivcama. Minirao školu u Svetind, kuda je hteo neprijatelj da se smesti. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon na Plešivecu. Ranjenici predati X.
Umro drug Boštele Anton.
3. bataljon: jedna četa u Poreberu a jedna u Panečama.
2. četa bila u toku noći u zasedi kod Jurkloštersko Marofa, a kad je naišla nepr. patrola, otkazao je mitraljez. Održana voj. i polit, nastava.

23. 1. 45.

Štab odreda u Lokavecu.
1. bataljon u Javorniku. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon na Kostanjeku. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon kod Sv. Kolomana i u Lokavecu. Neprijatelj u 4 časa ujutro napao bataljon, koji je bio postrojen za pokret. Napad je izvršio sa dve strane. Zapalio je jednu privrednu zgradu. Bataljon se povukao jer nije mogao zaposesti položaje. Jedan naš poginuo. Gubici neprijatelja 3

[58] Na karti 1 : 100.000 nije pronađena. Verovatno se odnosi na selo Požnica.
[H] Omaška; treba: Kanjuce.

mrtva i 2 ranjena. Ovom prilikom su Švabe i pljačkale u tom selu.

24. 1. 45.

Štab odreda na Rudeniku.
1. bataljon u Oleščama. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.
Naveče se bataljon nalazio na osiguranju mitinga u Pišecama.
3. bataljon u Lokavecu. Održana voj. i polit, nastava.

25. 1. 45.

Štab odreda u Dobravi.[60]
1. bataljon u Planinici.[61] Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon kod Sv. Jederte. Mobil. 16. drugova, od toga 9 predato NZ.[62] Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon u Orehovecu." Održana voj. i polit, nastava.

26. 1. 45.

Štab odreda u Velikom Dolu.
1. bataljon u selu Planinica. U toku noći na drumu Laško — Sv. Lenart izrađena zaseka. Vratila se patrola sa sektora Rudnica sa izveštajem da se tamo jedinica ne može kretati zbog gustih uporišta i jakog kontrolisanja terena od strane neprijatelja. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.
Naveče miting u Sromljama.
3. bataljon u Lahovom Grabenu. Održana voj. i polit, nastava.

27. 1. 45.

Štab odreda u Pećicama.
1. bataljon u Planinici. Održana voj. i polit, nastava.

" Zaselak, 10 km jugoistočno od Jurkloštera.
" Zaselak, 4 km južno od Celja.
[a] Narodnoj zaštiti
[a] Zaselak, 3,5 km jugozapadno od Jurkloštera.

2. bataljon na Silovecu. Održana voj. nastava.
3. bataljon u Lahovom Grabenu. Na drumu Planina — Sevnica izrađena jedna zaseka. Održana voj. i polit, nastava.

28. 1. 45.

Štab odreda u Pećicama.
1. bataljon u Planinici. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon u Pećicama. Mob. 8 drugova. Naveče miting. Preko dana održani sastanci sa svim rukovodiocima.
3. bataljon u Lahovom Grabenu. Održana voj. i polit, nastava.

29. 1. 45.

Štab odreda u Pećicama.
1. bataljon u Pošenci." Održana voj. i polit, nastava
2. bataljon u Pećicama. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon u Lokavecu. Održana voj. i polit, nastava.

30. 1. 45.

Štab odreda na Silovecu.
1. bataljon u Pošenci. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon na Silovecu. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon u Orehovecu. Održana voj. i polit, nastava.

31. 1. 45.

Štab odreda na Silovecu.
1. bataljon u Pošenci. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon na Silovecu. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon u Orehovecu. Jedna naša zaseda napala švapsku patrolu od 43 čoveka, koja se nakon kratke borbe povukla. Od naših jedan ranjen. Gubici neprijatelja nisu poznati.

" Na karti nije pronađena. Verovatno se odnosi na Požnicu.

Štab odreda na Silovecu.

1. bataljon u Pošenci. Održana voj. i polit, nastava.

2. bataljon na Silovecu. Jedan vod bio upućen u zasedu kod Blatna, gde je iz zasede napao kolonu Volkssturma [folksšturma] koja se povlačila iz Pišeca. Navodno ima neprijatelj 4 mrtva i 3 ranjena. Bio je srušen pomoćni most na drumu Globoko — Pišece. Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon u Lokavecu, podeljen po odeljenjima, u zasedi. Jedna kolona od oko 40 Švaba napala u Lazama[65] Komandu Kozjanskog voj. područja. Borba je vođena 6 časova. Održana voj. i polit, nastava.

2. 2. 45.

Štab odreda kod Sv. Jederte.

1. bataljon kod Sv. Ruperta. Održana voj. i polit, nastava.

2. bataljon kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon kod Sv. Kolomana i u Lokavecu. Oko 10 časova neprijatelj napao Komandu mesta Planina, koja se bez svakog osiguranja nalazila u dolini. Komanda mesta Planina na napad nije reagovala. Nekoliko drugova je pobeglo a oko 30 ih je neprijatelj zarobio. Naš 3. bataljon odmah napao ovu kolonu i razbio je tako da su neki drugovi (koji su hteli) uspeli da pobegnu. Neprijatelj imao mnogo ranjenih.

3. 2. 45.

Štab odreda kod Sv. Jederte.

1. bataljon kod Sv. Ruperta. Održana voj. i polit. nastava.

2. bataljon kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.

3. bataljon u Lahovom Grabenu. Održana voj. i polit, nastava.

" Redakcija nije mogla utvrditi na koje se Laze odnosi, jer na području Kozjanskog postoji više zaseoka s nazivom Laze.

Štab odreda kod Sv. Jederte.
1. bataljon u Kanjivcama. Jedno odeljenje izvršilo fingirani napad na Dobje da bi zaturilo trag neprijatelju koji je nastupao prema kantonmanu. Održana voj. i polit, nastava.
2. bataljon kod Sv. Jederte. U 8,30 časova zaseda napala neprijateljevu kolonu (oko 50 skijaša iz Zdola), posle čega bataljon zaposeo položaje i vodio borbu do 14 časova, a zatim naterao neprijatelja na bekstvo i progonio ga jednom patrolom. Neprijatelj je imao 5 mrtvih, među njima i komandant uporišta u Zdolama, i više ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.
3. bataljon u Lahovom Grabenu. Na drumu Sv. Rupert — Sv. Lenart izrađena jedna zaseka. Održana voj. i polit, nastava.

5. 2. 45.

Štab odreda u Pečicama.
1. bataljon u Kanjivcama. U 6,30 časova otpočeo je neprijatelj sa 4 strane da nastupa, pa se bataljon probio kroz jednu kolonu i pritajio se. Neprijatelj je brojio preko 1000 ljudi.[6]* Naši gubici 6 ranjenih i 3 mrtva, a neprijateljevi nisu poznati.
2. bataljon: jedna četa u Pečicama, koja je odmah po dolasku u selo bila napadnuta iz zasede. Zajedno sa štabom odreda se povukla na položaj, jer u selu nije mogla prihvatiti borbe, ali neprijatelj nije za njom tragao. Posedanje položaja izvršeno je pod stalnom neprijateljevom vatrom. 2. četa kod Sv. Jederte. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon: jedna četa u selu Svetina a jedna na sektoru Zabukovje — Mrzla Planina. Održana voj. i pol. nastava.

6. 2. 45.

Štab odreda kod Sv. Jederte.
1. bataljon prikriven u šumi, jer je neprijatelj vršio hajku jakim snagama.
2. bataljon kod Sv. Jederte. Održana voj. i pol. nastava.

[64] i [67] Verovatno su to bili delovi brdskog lovačkog puka »Trek« (Treeck). Vidi dok. br. 121.

3. bataljon: jedna četa u Svetini a jedna kod Zabukovja. Održana voj. i pol. nastava.

Štab odreda kod Sv. Jederte.
1. bataljon zbog hajke prikriven u šumi.
2. bataljon kod Sv. Jederte. Održana voj. i pol. nasla-, a.
3. bataljon: jedna četa u Svetini a jedna na Mrzloj Planini. Održana voj. i pol. nastava.

8. 2. 45.

Štab odreda kod Sv. Jederte.
1. bataljon u Požnici. Održana voj. i pol. nastava.
2. bataljon kod Sv. Jederte. U 5,30 Švabe jačine preko 1500 ljudi" počele da nastupaju s više strana, s tim što su prethodno zaposele sva okolna uzvišenja. Bataljon sa štabom odreda nije mogao prihvatiti borbu, već se manevrisanjem povlačio na Spiček. Posle podne u 13 časova bataljon je prihvatio borbu s jednom švapskom kolonom. Naši gubici 5 mrtvih i jedan ranjen. Za neprijateljeve gubitke još se ne zna.
3. bataljon: jedna četa u Svetini a druga na Bohoru. Održana voj. i pol. nastava.

9. 2. 45.

Štab odreda sa 2. bataljonom zanoćio kod Sv. Jederte. U 6 časova bili smo napadnuti, pa smo se zbog nadmoćnosti povukli, bez gubitaka.
1. bataljon u Požnici. Održana voj. i pol. nastava.
3. bataljon: jedna četa u Svetini, druga na Bohoru. Jedinice se nalazile na položajima, ali do borbe nije došlo, jer se neprijatelj povukao.

10. 2. 45.

Štab odreda s jednom četom 2. bataljona kod Kostanjeka. Održana voj. i pol. nastava.
1. bataljon u Planinici. Održana voj. i pol. nastava.
2. bataljon: jedna četa kod Sv. Jederte, gde je sahranjivala drugove poginule 8. 2. 45.
3. bataljon: jedna četa u Svetini a druga na Plešivecu. Održana voj. i polit, nastava.

11. 2. 45.

Štab odreda s jednom četom 2. bataljona u Velikom Dolu.

1. bataljon u Planinici. Održana voj. nastava.
2. bataljon: jedna četa kod Sv. Jederte.
3. bataljon: jedna četa u Svetini a druga na Plešivecu. Održana voj. i pol. nastava.

12. 2. 45.

Stab odreda u Plešivecu.
1. bataljon u Lahovom Grabenu — u pokretu zbog izmene sektora.
2. bataljon u Plešivecu — u pokretu zbog izmene sektora.
3. bataljon: jedna četa na Bohoru a jedna u Svetini. Održana voj. i polit, nastava.

13. 2. 45.

Štab odreda u Dobravi.
1. bataljon u pokretu na drugi sektor.
2. bataljon u Dobravi. Održana voj. i polit, nastava.
3. bataljon: jedna četa u Zadnjem Selu[68] a druga kod Svetine. Održana voj. i polit, nastava.

M

Zaselak, 5,5 km južno od Planine pri Sevnici. Na karti 1: 100.000 nije obeležen.

" Redakcija nije pronašla nastavak dnevnika.

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 14. FEBRUARA 1945. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U STRANSKOJ VASI[1]

ŠTAB
[V] SNOUB »IVAN CANKAR«
Položaj, 14. II 45.

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

Izveštaj o akciji 13/14. II 45.

Zapovešću Štaba XV divizije[2] dobila je naša brigada zadatak da ponovno napadne i uništi neprijateljevo uporište u Stranskoj Vasi.[3]
Raspored naših jedinica bio je ovakav:
S jugozapadnog pravca je napadao I bataljon zajedno s Jurišnom četom naše brigade.
S jugoistočnog pravca je napadao II bataljon zajedno s Jurišnom četom XV divizije.
III bataljon je napadao sa istočnog pravca.
Položaje smo zaposeli u 20 časova, a nakon toga su se naše snage približile u neposrednu blizinu neprijateljevog uporišta.[4] Do 23 časa izvršeno je više juriša, a njihov uspeh je bio najbolji na jugozapadnoj strani, gde su likvidirana tri neprijateljeva bunkera, zatim su naše snage otpočele da potiskuju neprijatelja u centar sela. Pa i na jugoistočnoj strani naše jedinice su uspele da u više uzastopnih juriša potisnu neprijatelja iz dva bunkera. Zatim je neprijatelj zaposeo kuće, iz kojih se grčevito branio. Treći bataljon je uspeo da na istočnoj strani potisne neprijatelja iz nekoliko kuća i da nadire prema mostu. U tom momentu neprijatelj je otvorio snažnu vatru iz celokupnog naoružanja, te je postigao da se morao III bataljon nešto povući. Na istočnoj strani je Jurišna četa

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189/III. U gornjem desnom uglu mastilom je dopisano: »84«, što, verovatno, označava broj delovodnika štaba brigade.
[2] Redakcija ovu zapovest Štaba 15. NO divizije nije pronašla.
[3] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.
[4] U uporištu su se nalazili delovi 1. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dnevni izveštaj Organizacijskeea štaba Slovenskega domobranstva za 14. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

XV divizije izvršila više juriša s tog pravca. Neprijatelj je bio ubeđen da je napad naših glavnih snaga s jugoistočne i istočne strane, pa je stoga na ovu stranu skoncentrisao svoje jače snage i automatsko oružje, što je onemogućilo dalji prodor naših jedinica uprkos više puta ponovljenim napadima. Napad je trajao sve do 6 časova ujutro, kada su se naše jedinice povukle na ranije položaje.

Naši gubici: Imali smo tri teže ranjena, osam lakše ranjenih i tri mrtva. Neprijateljevi gubici: Neprijatelj je imao oko 25 mrtvih i ranjenih, što, pak, još nije sasvim tačno utvrđeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant-major: **Dragan Alojz** M. P. Operativni oficir: **Jeras Janez**

BR. 98

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 16. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE HLEVNI VRH I NA AUTO-KOLONU NA DRUMU AJDOVŠČINA — GORICA'

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV i POJ

Na položaju, 16. feb. 1945.

Predmet: izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Noću 15/16. o.m. je bataljon[2] XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«, sa odeljenjem »PIAT«' iz Prateće čete XXXI divizije sa četiri »PIATA«, napao belogardističko uporište Hlevni Vrh[4] kod Sv. Tri Kralja.[5] Uporište je bilo u običnoj seoskoj kući,

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 276/11.

[2] Napad je izvršio 3. bataljon (vidi dok. br. 110).

[3] Projector Infantry Antitank — ručni protivtenkovski bacač.

[4] U ovom selu se nalazila stalna zaseda 44. posadne čete slovenačkih domobranaca (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 15. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

[5] Sada: Vrh nad Rovtami. U ovom selu se nalazilo uporište koje su posedali delovi 44. posadne čete slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 279/11 i k. 292/VI).

ali su zasede bile postavljene u tri pravca daleko okolo. Tako se jedna naša grupa još pre no što je došla u blizinu uporišta sukobila s jednom od zaseda. Time je neprijatelj bio alarmiran, te se već pripremio. Odeljenje »PTAT« je uspelo da se približi na odstojanje od 30 m. Koncentričnom vatrom iz sva 4 »PIATA« na uporište, neprijatelj je nakon polučasovne borbe izbačen iz borbe, odnosno ućutkani su njegova teška »breda«, mitraljez i oko 8 strelaca. Jedino su 4 iz zadnjeg dela zgrade uspeli pobeći. Ostali su poginuli pod ruševinama srušene zgrade.

Uporište je dobilo 17 direktnih pogodaka iz »PIATA«. Položaje oko zgrade neprijatelj je iz Sv. Tri Kralja i iz Rovta[6] tukao snažnom vatrom teškog minobacača. Iz oba uporišta su izbacili oko 100 mina. Pri tom su naši imali pet ranjenih. Kod tog seljaka su zatim zaplenili 6 grla stoke od 12 grla, koliko ih se nalazilo u štali. Naš mitraljezac je 6 grla ranio u štali kroz prozor, jer se u njoj nalazio jedan belogardist. Na povratku, kada se bataljon kretao u koloni prema Podklanecu, pali su u neprijateljevu zasedu.[7] Naši su odmah izvršili juriš na zasedu, koja je zatim pobegla u pravcu Veharša. Pri tom su poginula tri naša druga a ubijena su i dva govečeta. Gubici neprijatelja cene se na 11 ljudi, jer su 4 uspeli da pobegnu. Ostali su stradali ispod ruševina. Zbog snažne minobacačke vatre naši nisu mogli pregledati uporište. U ovoj borbi su se veoma istakli borci kod »PIATA«, dok su jurišni vodovi, zbog oklevanja da brzo jurišaju, odugovlačili napad, te je time omogućeno neprijatelju da odmah reaguje na napad. Noću 14/15. o.m. tri obaveštajna oficira iz našeg obaveštajnog voda postavili su nagaznu minu na stanicu[8] kod Stare Vrhnike. U ranim jutarnjim časovima na minu je naišao voz, pri čemu je lokomotiva potpuno uništena, uništeno 6 vagona, od kojih je nekoliko bilo natovareno vinom i jajima, i srušena pruga. Istovremeno su postavili i minu s tempiranim upaljačem, koja je

[4] U uporištu Rovte su se nalazili delovi 44. posadne čete slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 279/11 i k. 292/VI). Neprijatelj je u uporištima Sv. Trije Kralji (Vrh nad Rovtami) i Rovte, pored lakog pešadijskog naoružanja, imao: 2 topa 75 mm, 1 PT i 1 brzometni top, 8 minobacača 81 mm i 9 lakih minobacača (vidi dok. br. 119).

[7] U zasedi su bili vojnici 1. bataljona 1. udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ) iz uporišta Veharše (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 19. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV; Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 7, snimak 51 i 473).

• Reč »stanicu« je dopisana mastilom preko ranije reči »prugu«.

eksplodirala baš u momentu kada su opravljali prugu. Pri tom je mnogo radnika »TODT«[9] bilo ubijeno i ranjeno.

U jučerašnjim borbama, tj. 15. o.m., koje-je vodila III SNOUB »Ivan Gradnik« na drumu Ajdovščina — Šempas, uništeni su jedan kamion i jedna oklopna kola. Neprijatelj je imao 12 mrtvih. Broj ranjenika još nije utvrđen. Na našoj strani jedan mrtav i jedan teže ranjen.[10]

Na konferenciji sa štabom 156. italijanske brigade, koja se nalazila na sektoru Ćabrače — Gorenje Brdo,[11] utvrdili smo štošta što štetno utiče na disciplinu i moral italijanskih brigada. Tako je, npr., komandant brigade već unapred obavestio štab VII SNOUB »Fr. Prešeren« da se ne uzdaju u položaje koje poseda ova brigada. Rezultat toga je bio da su Švabe prošle kroz italijanske položaje a da uopšte nije otvorena bilo kakva vatra. Time je bio ugrožen ceo bataljon[12] VII SNOUB, te se kasnije s velikom mukom izvukao iz nastale situacije. Kad smo im na te stvari ukazali, komesar brigade nam je izneo nekoliko slučaja kad je hteo, i već to predložio, da kazni drugove iz svoje brigade, pa su ovi otišli do politkomesara divizije »Garibaldi [Natisone]« da se požale, a ovaj im je jednom reči sve oprostio. Jedan slučaj je bio čak i takav da ga je ovaj osudio na smrt, a politkomesar divizije »Garibaldi« je [osuđenog] rasporedio u propagandni odsek divizije. Politkomesar brigade se žalio da mu se time krnji autoritet i ugled, te da ga borci ne slušaju i ne pokoravaju mu se.

U planu imamo više ekonomskih akcija, ali se zbog dubokog snega ne može u jednoj noći doterati stoka sa sektora Crnog Vrha[13] i Dolomita.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franko Ivan Iztok
Iztok

Komandant major:
Matejka Evgen Pemc

' Nemačka organizacija za ekonomsku eksploataciju okupiranih teritorija i za izvođenje javnih radova.

[10] O ovoj borbi vidi i dok. br. 103.

" U to vreme se na ovim položajima nalazila 158. brigada »Antonio Gramši« (Gramsci). Vidi dok. br. 117.

[12] To je bio 3. bataljon (vidi izveštaj Štaba 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« od 19. februara 1945, AIZDG, k. 280 a/III)

" Odnosi se na Crni Vrh iznad Polhovog Gradeca.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIČ« OD 16. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU ŠALEKA[1]

STAB
I SNOUB »TONE TOMŠIČ«
Položaj, dana 16.2.1945.
U 8 časova.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

DNEVNI IZVEŠTAJ O VOJNOM I POLITIČKOM RADU ZA 15. 2. 1945.

Brojno stanje:

Jedinica:	Po spisku:	Rashod:	Na licu:
uži štab	6	—	6
širi štab	12	1	11
štabna patrola	59	—	59
I bataljon	176	27	149
II bataljon	185	16	169
III bataljon	113	10	103
Ukupno	551	54	497

Obrazloženje rashoda:

1 drug na ofic. kursu
4 druga na min. kursu
1 drug na službenom putu
12 drugova nestalo
36 drugova na bolovanju
54 druga ukupno

Mobilisanih, odn. dobrovoljaca nije bilo.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/III.

Razmeštaj i osiguranja brigade:

Razmeštaj:

Štab brigade je bio smešten kod Tuša.[2]
I bataljon je zaposeo položaje Bevška Vas[3].
II bataljon je bio smešten kod Vodušeka na Lopatniku.
III bataljon je zaposeo položaje Gornja Bevška Vas[4].

Osiguranja:

I bataljon daje jednu četu u zasedu kod crkve u Bevškoj Vasi i upućuje patrole prema Velenju.
II bataljon vrši osiguranje patrolama u pravcu Št. Janža[5] i Strmeca[6].
III bataljon jednom četom vrši osiguranje u pravcu Pake[7], kuda upućuje i patrole. Osim toga, upućuje bojnu patrolu i u pravcu Sela i Velenja.

Pokret neprijatelja: Primećeni su bili pokreti neprijatelja.

Dodir s neprijateljem:

Dana 15. 2. 1945, oko 14,30 časova, švapska kolona je nastupala s pravca Velenja prema Šaleku i Selu. Štab brigade, koji je o tom pokretu bio obavešten od civilne obaveštajne službe, odmah je izdao III bataljonu naređenje da postavi zasedu jačine jedne čete iznad Šaleka sa zadatkom da napadne Nemce u povratku. Ova kolona je brojila 41 čoveka[8]. Mesto gde je bila zaseda postavljena bilo je udaljeno od druma oko 300 m. U 15,30 časova Švabe su se stvarno vraćale, te su naši na njih odmah otvorili vatru, koja, pak, zbog velike udaljenosti nije bila onako efikasna kako se htelo. Uprkos tome neprijatelj je nakon kraće borbe imao oko 10 mrtvih i više od 15 ranjenih. U toku borbe neprijatelj je uspeo da se izvuče iz našeg

[2] Posed. Na karti 1 : 100.000 nije označen, a nalazi se 4 km istočno od Velenja.
[3] Zvaničan naziv naselja je Bevče.
[4] Odnosi se na severni deo naselja Bevče, koji se naziva i Bevška Vas.
[5] Sada: Vinska Gora.
[6] Sada: Strmec nad Dobrno.
[7] Sada: Paka pri Velenju.
[8] Napadnut je jedan vod iz 611. landesšicen-bataljona (vidi izveštaj komandira žandarmerijske stanice Velenje od 16. februara 1945, AIZDG, nemački fond, k. 82/11).

pritiska na taj način što se sklonio u okolne zgrade, odakle je nastavio da pruža otpor, jer je bio svestan da će mu ubrzo pristići pomoć, što se i stvarno dogodilo. Već nakon nekoliko minuta borbe Nemcima je pristiglo pojačanje iz Velenja, i to 100 do 150 ljudi, koji su po svaku cenu nastojali da zađu našima u leđa. U isto vreme u borbu je stupila i VNO[9], koja je primetila neprijatelja, a koja je udarila po neprijatelju pravo preko naših jedinica, koje za dolazak VNO nisu znale pa su zbog toga mislile da se radi o jačim neprijateljevim snagama, sve dok se stvar nije raščistila. Tako je borba trajala do 19 časova.

Naši gubici: 0.
Gubici neprijatelja: 10 mrtvih
15 ranjenih.

Zaplenili nismo ništa. U materijalu nismo ništa izgubili.

Utrošak municije još nam nije poznat, te ćemo o tome naknadno javiti.

Istog dana, tj. 15. 2. 1945, i I bataljon je imao jednu četu u zasedi sa zadatkom da kontroliše teren od Velenja do Crne. Zaseda je bila postavljena kod Št. Janža duž glavnog druma. Na tom sektoru se neprijatelj nije pojavio. Zaseda je bila na mestu preko celog dana.

Dnevni rad:

I bataljon: otpao jer je većina ljudstva bila na dužnosti.
II bataljon: voj. nastava: »Pregled oružja«, pol. nastava: »Čitanje literature i radio-vesti«.
III bataljon je isto većinu ljudstva imao na dužnosti, pa je zbog toga dnevno zanimanje otpalo.
Ustajanje: u 6 časova.
Ishrana: Ljudstvo je imalo dovoljno hrane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[10] Načelnik štaba por.[11]

* Vojska narodne odbrane. Odnosi se na jedinicu 3. brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

[10] Politički komesar je bio Ivan Božič Jovo.

[11] Načelnik štaba je bio Marjan Jerin.

NAREĐENJE ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 17. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA FORMIRANJE BATERIJE PARTIZANSKIH TOPOVA U DIVIZIJAMA[1]

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 1040
Na položaju, 17. II 1945.

N A R E Đ E N J E

Dosadašnja iskustva pri upotrebi »partopa«[2] u borbama,, a naročito pri napadima na utvrđena uporišta, pokazala su da je »partop« odlično teško oružje koje pomaže pešadiji pri rušenju utvrđenja, upadu u unutrašnjost uporišta i njegovom potpunom uništenju. Naročito su dobre osobine »partopa« da imaju veliku snagu rušenja i najotpornijih objekata od betona, gvožđa, drveta itd., te imaju domet do 250 m, što omogućava uvek i svakom prilikom potrebno približavanje »partopa« za otvaranje vatre na cilj.

Učinak »partopova« je u potpunosti iskorišten samo onda kad oni ne dejstvuju razbacani na raznim otsecima po bataljonima, već su skoncentrisani na jednom mestu, pod jedinstvenom komandom, a njihova se vatra usmerava najpre na onaj cilj gde se predviđa prodor jedinice i gde se najlakše pristupa početnom uništenju posade u utvrđenjima.

Da bi se u tome postigla namera i pravilna upotreba partopa

n a r e đ u j e m o :

1.) U divizijama se formira baterija partopova koja je potčinjena neposredno štabu divizije. Po potrebi se baterija pridodaje pojedinim brigadama sa određenim zadacima.

2.) Baterija »partopova« u diviziji broji 4 oruđa, po dva u svakom vodu.

3.) Na čelu baterije nalaze se komandir i politički komesar baterije, a na čelu voda vodnik. U svakom vodu su po 2

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11.

[3] Skraćenica za: partizanski top (ručni bacač sopstvene proizvodnje, velike razorne moći).

»partopa«, kojima komanduju komandiri partopa. Svako odeljenje partopa ima poslugu: nišandžiju, pomoćnika i 3 dodavača municije.

4.) U disciplinskom pogledu baterija je neposredno pod štabom divizije, odnosno one brigade kojoj se pridodaje. U materijalnom pogledu baterija se pridodaje jednoj od brigada.

5.) Da bi se ljudstvo kod partopa obučilo u pravilnoj primeni partopa organizuje se tečaj koji će trajati 5 dana. Na tečaj moraju štabovi divizija uputiti:

komandira (oficira) i političkog komesara baterije
oba vodnika
4 komandira partopova
4 nišandžije i 4 pomoćnika — ukupno 16 ljudi.

Sve ljudstvo za bateriju partopova mora biti odabrano od dobrih, hrabrih rukovodilaca i boraca koji će znati da cene moć novog oružja, koji će ga voleti i koji će biti po mogućnosti dobrovoljci.

Određeno ljudstvo uputiti 19. o.m. do 8 časova ujutro u Artiljeriju VII korpusa.

6.) Štab Artiljerije VII korpusa staviće obe posluge na hranu i stan za sve vreme trajanja kursa.

7.) Za starešinu kursa određujemo poručnika Laha[3], načelnika štaba Artiljerije, a za nastavnika druga poručnika Gustelja[4] iz oružarske radionice VII korpusa.

8.) Kurs mora da traje 5 dana po 7 časova dnevno.

9.) Po završenom kursu pitomce uputiti u divizije sa ocenom uspeha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[5]
si. odsutan

V.d. komandanta-potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

Dostavljeno:
XV i XVIII diviziji
Artiljeriji VII korpusa.

[3] Borivoj Lah
[4] Avgust Pogačnik
[5] Politički komesar je bio Janez Hribar.

IZVEŠTAJ ŠTABA 3. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 17. FEBRUARA 1945. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O BORBI KOD POTOCA I O STANJU BRIGADE[1]

STAB

III SNOUB »IVAN GRADNIK«

Na položaju, 17. II 1945.

Predmet: kratak izveštaj.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA NOV I POJ

Juče se brigada još uvek nalazila na starim položajima. Dva bataljona smo imali na drumu Gorica — Ajdovščina a jedan u selu Preserje. Oko 16 časova dana 16. II iz Ajdovščine je do sela Potoče stigla nemačka kolona sastavljena od četiri kamiona i jednog tenka[2]. Mine koje su bile postavljene kod pomenutog sela neprijatelj je odmah primetio, te ih je aktivirao na taj način što je na njih pucao. Kolona se zaustavila na kraju sela i, nakon kraćeg čekanja, od jednog kamiona je otkačila brdski top i okrenula ga prema položajima naših bataljona a zatim žestokom vatrom počela da tuče položaje I bataljona. Kad je neprijatelj video da naši borci uporno ostaju na položajima i da ih ne može odbaciti, kolona je počela da se vraća prema Ajdovščini. Do sada još ne znamo da li smo joj naneli kakve gubitke. Čini nam se da nismo, jer je neprijatelj bio dobro zaklonjen pozadi zida kod groblja. U toj se borbi pokazalo da rukovodioci kao i borci znaju već veoma dobro da se drže na položajima, tj. da umeju da iskoriste prirodne pa i druge zaklone, da umeju pravilno da se povlače a i da nastupaju. Dokaz tome su ovako malobrojni gubici, koje smo, u odnosu na borbe koje smo vodili otkad smo u Vipavskoj dolini, imali u veoma malom broju.

Istog dana naveče u Dornberk je stiglo nešto pojačanja, a preko obaveštajne službe smo saznali da imaju nameru da se razmeste u selu Gradišće[3] iznad Dornberka, u selu Saksid

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi pripadnost ovih neprijateljevih snaga. Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ vidi se da su patroliranje komunikacijom Gorica — Ajdovščina vršili delovi 10. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 238/1).

[3] Sada: Gradišće nad Prvačino.

i u selu Rihemberk[4]. Da bismo to neprijatelju sprečili, iste noći smo premestili bataljone na sledeće položaje: I bataljon u selo Vrh (Vetta[5]) sa zadatkom da stalno kontroliše posadu u Dornberku i da je demonstrativno napada; II bataljon u selo Sv. Martin sa zadatkom da dobro kontroliše posadu u Štanjelu[6] i štiti sve prilaze s pravca Ajdovščine; III bataljon se kao brigadna rezerva nalazi u selu Preserje, gde je i štab brigade. Na ovim novim položajima smo preduzeli mere da se vojska očisti i da opari odela, što je bilo nužno potrebno. A sada ćemo se prebaciti na nov sektor, i to bliže Ajdovščini. Sada ćemo vam izneti još nekoliko slabosti koje su se u više navrata ponavljale.

1) Jedna od ovih slabosti je pre svega nemarnost komandnog kadra pri izvršavanju datih mu zadataka. Ova nemarnost, po našem mišljenju, ne proizlazi iz lenosti ili nezainteresovanosti jednog ili drugog rukovodioca, već često iz lakomislenosti pojedinih komandanata koji misle da nije važno ono što im mi napišemo u naređenju, već da je pravilno ono što će sami preduzeti.

2) Druga takva slabost bila bi prilična neodlučnost komandnog kadra, a i popuštanje kod istih grešaka svojih potčinjenih. Tačno je da svi rukovodioci moraju sa svojim ljudstvom biti drugarski, često čak i meki, ali pri izvršavanju zadataka treba da se oseti samo oštrina i okretnost.

3) Već iz 1. tačke proizlazi i ova, naime, suviše mala kontrola nad ljudstvom, a naročito još onda kada je ljudstvo na položajima. Često se dešava da poneki komandanti prepuštaju raspoređivanje ljudstva na položaje komandirima, što nikako nije pravilno i mogu iz toga proisteći nepotrebne posledice.

4) Često se primećuje i to da kad neka jedinica ima uspeh, rukovodioci se zbog ovoga uspavljuju i misle: ta naša jedinica je dobra, a što nam ko može. Tako popuštaju vojni pa i politički rukovodioci u svom radu.

Da se ovakve stvari više ne bi dešavale te da bi rukovodioci bili što više svesni svoje odgovornosti, održali smo s rukovodiocima dug sastanak na kome smo svakom od njih ponaosob ukazali na njihove loše i dobre osobine i kako se moraju tih loših osobina kloniti ako žele da postanu dobri ru-

[4] Sada: Branik. Iz Gorice su u ovaj rejon počeli pristizati delovi 501. dalmatinskog korpusa četničke Dinarske divizije (vidi AIZDG, k. 63/11 i k. 238/1).

[5] Italijanski naziv za zaselak Vrh kod Dornberka.

[4] U Štanjelu se u to vreme nalazila jedna četa 2. italijanskog dobrovoljačkog bataljona »Italien« (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 7. februara 1945, AIZDG, k. 238/1).

kovodioci. Na ovom sastanku su svi prisutni pokazali mnogo interesovanja te se na njima videlo da stvarno žele da otklone ove nedostatke. Na taj način smo utvrdili da su veoma korisni ovakvi, moglo bi se kazati skoro drugarski, sastanci na kojima svakome ponaosob ukažeš na sve greške te mu daš uputstva kako treba da postupa da bi se klonio ovih grešaka. Odlučili smo da ćemo, kad god prilike dozvole, održavati ovakve sastanke. Kod štaba brigade smo obrazovali i kratak kurs za koji dolaze u obzir desetari. To smo uradili ovako: svaki bataljon daje po dva desetara. Kurs će da traje po deset dana. Svakog dana pre podne biće po 3 časa praktične vojne obuke, a posle podne po 2 do 3 časa teorije.

Kad smo stigli u Vipavsku dolinu, mislili smo da će se vojska na ovom sektoru razmaziti, do čega bi i stvarno došlo da nismo više puta imali borbe. Sada smo sigurni da se to neće desiti jer ćemo stalno težiti za tim da budemo što ofanzivniji i da ne ostanemo bez borbi.

Pošto smo već duže vreme odvojeni od vas i ne znamo šta rade i gde su ostale naše brigade, molimo vas da nam s vremena na vreme javljate o opštoj situaciji na vašem sektoru te da nam u tim izveštajima objasnite gde su ostale brigade i što rade.

Možemo kazati da je naša brigada kod civila u Vipavskoj dolini izazvala veliku radost i poverenje u nas, te da svi na nas gledaju kao na pravu vojsku. To smo dokazali našom borbenošću i nekim uspesima koje smo ovde postigli. Ipak ćemo stalno težiti za tim da što više puta dođemo u dodir s neprijateljem i da na taj način s njime stupimo u borbu.

Ima nešto što je za nas veoma teško a to je nabavka municije. Zbog toga vas molimo da nam za najkraće vreme do sela Gojače dostavite što više engleske i italijanske municije, pre svega za teške »brede«. Odavde bismo je prebacili u brigadu. Pri tom ne smete da zaboravite na mine za teški minobacač, kojih uopšte više nemamo. Molimo vas i ako bi mogao doći u našu brigadu pomoćnik komesara divizije drug Franjo[7] koji bi s našim novim pomoćnikom komesara drugom Rajkom[8] sredio i predao mu poslove, te da bi uopšte u celoj brigadi s partijskim rukovodiocima sredio njihov rad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
Tomšič Lojze
L. Tomšič

V.d. komandanta kapetan:
Horvat Samoel
Samo

[7] Franc Kranje Franjo
[8] Franc Vehar Rajko

IZVEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 18. FEBRUARA 1945. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O DIVERZANTSKIM AKCIJAMA POTCINJENIH JEDINICA NA NEPRIJATELJEVE KOMUNIKACIJE U DRUGOJ POLOVINI JANUARA I PRVOJ POLOVINI FEBRUARA[1]

GLAVNI STAB NOV I PO SLOVENIJE
OPERATIVNO ODELJENJE
Dana 18. II 1945.

DIVERZANTSKE AKCIJE OD 15. I DO 18. II 1945.

VII KORPUS:

Pruga Grosuplje — Kočevje:

17. I 1945. Minerska četa XV div. između Zdenske Vasi i Račne razorila 1.800 m železničke pruge.

18. II „ Jurišni bat. XV div. između Zdenske Vasi i Grosuplja razorio 2 km pruge i postavio 5 mina.

Pruga Karlovac — Ozalj:

17. II 1945. MSV BO[2] razorio 120 m pruge kod Zorkovca.

Pruga St. Peter[3] — Rijeka:

17. II 1945. MSV DO[4] minirao prugu i voz. Lokomotiva i više vagona uništeni.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 29/11. Iz dokumenta se ne vidi kome je izveštaj dostavljen. Pošto je Glavni štab NOV i PO Slovenije bio potčinjen Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije, to se sa sigurnošću može reći da je i ovaj izveštaj njemu upućen.

[2] Minersko-sabotažni vod Belokranjskog [NOP] odreda

[3] Sada: Pivka.

[4] Dolenjskog [NOP] odreda. Međutim, na toj železničkoj pruzi nije dejstovao ovaj odred, već 4. bataljon 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«. Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica izvršila ovo miniranje, jer u operativnom dnevniku ovog bataljona ova akcija nije registrovana.

Rušenje drumskih mostova:

28. I 1945. Min. pionir, vod XII brig, srušio most na Jami kod Dvora. MSV XV brig, srušio drumski most Gotna Vas — Šmihel pri Novem Mestu.

29.1 „ MSV VIII brig, srušio most u 2užemberku.

13.11 „ MSV XII brig, srušio most na Dvoru.

18. II „ Jurišni bat. XVIII div. srušio most u Prečni kod Novog Mesta.

Diverzije na drumovima:

23.1 1945. Bat. XV div. uništio na drumu N. Mesto — Potok[5] neprijateljev automobil i kola. (U borbi[6]).

Različite diverzije:

3. II 1945. Min. sab. vod XV brig, minirao i razorio rudnik uglja u Ratežu kod Brusnica.

Rekapitulacija:

Pruge 3.920 m, mostova (drumskih) 5, automobila 1 i 1 kola, rudnik uglja.

IX KORPUS:

Pruga Trst — Postojna:

17.1 1945. MSV XXX div. izbacio kod Nabrežine voz iz šina i razorio prugu kod Divače, ukupno uništeno: 1 lokomotiva, 4 vagona, 100 m pruge.

2. II „ Minirana pruga Trst — Postojna kod sela Merče[7]. Uništeni lokomotiva i 2 vagona a 6 vagona oštećeno.

Pruga Trst — Gorica:

12. I 1945. II MSV XXX div. je na dva vagona vojnog voza postavio tempirne mine, koje su eksplodirale

[5] Sada: Potok pri Gorenji Straži.
[4] Vidi dok. br. 125.
[7] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Mrče.

za vreme vožnje na pruzi Tržič — Gorica kod Zagrada. Neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih.

17.1 1945. MSV XXX div. je u Tržiču izbacio iz koloseka lokomotivu i 7 vagona. Na žel. stanici u Tržiču su bila minirana 2 vagona u kojima su se nalazila 2 topa kalibra 120 mm. Vagoni i topovi uništeni.

27.1 1945. MSV XXX div. je minirao prugu Tržič — Trst. Uništena lokomotiva i 6 vagona. 18 mrtvih i 17 ranjenih neprijateljevih vojnika.

30.1 „ Minirana pruga Tržič — Gorica. Uništena lokomotiva i 3 vagona, 15 vagona oštećeno.

31. I „ MSV XXX div. minirala prugu Tržič — Zagrad između stanica Ronki i Redipulja. Uništena lokomotiva, 3 vagona i 1 motorna lokomotiva, poginulo 11 neprijateljevih vojnika.

2. II „ Minirana pruga Tržič — Trst. Uništene 3 električne lokomotive i 5 vagona.

Pruga Ljubljana — Jesenice:

1. II 1945. Min. grupa VII brig, razorila na 4 mesta prugu Ljubljana — Jesenice na odseku Kranj.

Pruga Gorica — Videm:

15. II 1945. MSV OŠB[8] minirao prugu Gorica — Videm. Uništena 1 lokomotiva i 3 vagona.

Pruga Gorica — Jesenice:

18.1 1945. Mineri II bat. JBO[9] minirali su voz između Boh. Bistrice i Bleda. Uništena dva vagona i lokomotiva.

Diverzije na drumovima:

15.1 1945. Na drumu Kranj — Stražišče VII brig, u borbi zapalila 5 kamiona.[10]

[8] Operativnog štaba za Benečiju. Zvaničan naziv je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko.

[9] Jeseniško-bohinjskog [NOP] odreda

[10] Ova borba je vođena 10. januara 1945 (vidi dok. br. 51).

20. I 1945. Na drumu Gorica — Grgar mine uništile dva kamiona. Mine postavila III brigada."

21.1 1945. Min. bat. XXX div. je minirao teretni automobil na kome se nalazio benzin. Auto i benzin izgoreli, te je pri tom poginuo jedan neprijateljski oficir.

27.1 1945. MSV XXX div. je kod Skrilja minirao drum Gorica — Ajdovščina. Neprijatelj je mine otkrio, te je pri uklanjanju mina imao 2 mrtva i 2 ranjena. Drum je oštećen.

1. II „ MSV Zašt. bat DK[12] kod Kanala minirao drum Gorica — Sv. Lucija.[13] Uništen jedan kamion i oštećen drum.

1. II „ MSV XXX div. je minirao drum Gorica — Ajdovščina, pri čemu je uništen 1 kamion i oštećen drum.

16. II „ III brig, je kod Šempasa miniranjem uništila 1 tenk i 1 kamion. Poginulo 20 neprijateljevih vojnika.

Razne diverzije:

3.1 1945. Min. grupa Gorenjskog [vojnog] područja i MSV III brig, minirali hotel »Evropa« u Kranju, gde su se nalazili Komanda mesta i oficirski stanovi. Mrtvi: 1 pukovnik, 4 viša oficira, 11 SS-ovaca i 12 gestapovaca i vojnika a 10 je ranjeno.

9.1 1945. Min. grupa JBO minirala je hotel »Petran« na Bledu, gde se nalazila četa puka »Brandenburg«. Pri tom je neprijatelj imao 40 mrtvih.

12.1 „ Min. grupa Gorenjskog voj. područja i MSV VII brig, su u tvornici »KID«[14] na Jesenicama minirali vodovodne cevi. Voda je provalila u prostorije pogona, čiji je rad obustavljen 14 dana.

14.1 „ Jedinica II brig. VDV[15] minirala je žičanu železnicu koja vodi na Sv. Goru kod Gorice. Postrojenje je oštećeno i ne može se koristiti.

" Vidi dok. br. 60.
[11] Devetog korpusa
[13] Sada: Most na Soči.
[14] Kranjska industrijska družba (društvo)
[13] Vojske državne varnosti. Odnosi se na 2. brigadu narodne odbrane (vidi tom VI, knj. 17. dok. br. 90).

17.1 1945. Kod Repentabora su bila srušena dva bunkera. Neprijatelj je imao više gubitaka.

5. II „ Miniran tramvaj Trst — Občine. Poginulo 16 Nemaca i 2 civila.

18.1 „ Bila je minirana barutana na Palanci[16] kod Kozarišča, u blizini Tolmina. Sve barake, osim jedne, koje su bile pune municije, odletele su u vazduh.

Rekapitulacija:

Uništeno:
10 lokomotiva, 30 vagona, 9 kamiona, 2 topa, 1 barutana, 2 bunkera, vodovodna cev tvornice »KID« i 100 m pruge.
Gubici u ljudstvu:
Mrtvih 120, ranjenih — utvrđenih 29, neutvrđen veći broj.
Oštećeno: 28 vagona, 2 lokomotive, drum na tri mesta, pruga na 14 mesta, žičana železnica, 2 hotela.

IV ZONA:

Pruga Celje — Maribor:

16. 12. 1944. MSV II brig, je minirao prugu između Lipoglava i Ponikve. Brig, je napala transport, ubila 70 neprijateljskih vojnika i isto toliko ranila. Naši: 3 mrtva i 4 ranjena.

3.I 1945. MSV II brig, minirao prugu između Križnog Vrha[17] i Brežica[18]. Napadnut transport i uništeno 5 vagona. Gubici neprijatelja nisu poznati.

5.1 1945. MSV II brig, minirao prugu na istom sektoru. Brig, napala transport koji je iskočio iz šina. Zbog snažne vatre iz oklopnih vagona nije uspela uništiti celu posadu. Neprijat. imao više mrtvih i ranjenih. Naši: 1 mrtav, 4 ranjena.

9.I 1945. MSV II brig, izbacio iz šina voz između Lipoglava i Ponikve koji je išao u Zagreb po ranjenike. Lokomotiva i vagoni uništeni. Zaplenjeno više odeće i hrane. Neprijatelj: 17 mrtvih i više ranjenih. Naši: 2 mrtva, 3 ranjena.

" Na karti nije označena.
" Zaselak, 4,5 km južno od Slovenske Bistrice.
" Omaška; treba: Zg. i Sp. Brežnica.

Pruga Dravograd — Maribor:

21. 12. 1944. MSV II brig, minirao prugu Maribor — Dravograd. Izveštaja o materijalnoj šteti nema. Saobraćaj bio u prekidu 10 časova.

23/24. 12. Jedan bat. II brig, je napao transportni voz između Vuhreda i Vuzenice. Uništena posada oklopnih vagona, lokomotiva i 2 oklopna vagona sa tri protivavionska topa.

27.1 1945. MSV LO[19] minirao prugu Maribor — Dravograd u bjizini Maribora. Izveštaja o uspehu još nema.

Pruga Maribor — Lipnica (Lajbnic):

15. 12. 44. Minirana pruga Maribor — Pesnica. Iskočio iz šina voz. Saobraćaj u prekidu 30 časova[20].

15. 12. „ MSV LO minirao je prugu St. Ilj[21] — Ernovž (na Muri u Austriji). Iskočio iz šina vojni transport i ubijeno 160 vojnika.

Pruga Kranj — Jesenice:

8.1 1945. MSV KOKO[22] je minirao i razorio 24 m pruge između Zirovnice i Javornika. Ubijen: 1 general,[23] 1 viši oficir, a pratnja teško ranjena. Uništen železnički tenk.

Drum Kranj — Jezerski vrh:

Porušeno: KOKO srušio 1 drveni most od 9 m, dva od po 15 m i jedan od 20 m dužine. Ukupno srušena 4 drvena mosta.

Rekapitulacija:

Gubici neprijatelja:
Poginulo: utvrđeno 1 general i 248 oficira i vojnika a za veći broj nije utvrđeno.

" Lackovog [NOP] odreda
20 Akciju je izvršila minerska grupa Lackovog NOP odreda (vidi dok. br. 13).
Odnosi se na St. Ilj v Slovenskih goricah; sada: Šentilj v Slovenskih goricah.
a Kokrškog [NOP] odreda
:: Iz izveštaja Kokrškog NOP odreda redakcija nije mogla utvrditi da li je u ovoj akciji stvarno poginuo neprijateljev general.

Ranjeno: 70 i veći broj koji nije utvrđen.
Naši gubici:
6 mrtvih, 12 ranjenih.

Uništeno: utvrđeno 5 vagona a veći broj nije utvrđen, 2 lokomotive, 2 oklop, železnička vagona, 1 želez. tenk, 3 protivavionska topa.
Izbačena iz šina 4 voza, srušeno — utvrđeno 24 m pruge i još više što nije javljeno. 4 drumska mosta — drvena. Saobraćaj u prekidu — utvrđeno 40 časova a za veći broj časova nije utvrđeno.
Zaplenjena odeća i hrana.

Ukupna rekapitulacija:

Gubici neprijatelja:

Ubijeno: 368 neprijateljevih [vojnika] i 1 general, ranjeno: 99 (za ostale nije utvrđeno).
Uništeno: 4 km i 44 m železničke pruge, 12 lokomotiva, 35 vagona, 28 vagona oštećeno, 2 lokomotive oštećene, 1 železnički tenk, 2 oklopna vagona, 4 voza izbačena iz šina, 5 topova, ugljenokop, barutana, 2 bunkera, vodovodna cev, žičana železnica, 2 hotela, 9 drumskih mostova, 10 automobila, 1 kola.
Naši gubici: mrtvih 6, ranjenih 12.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P. Potpukovnik:[24]

[34] Načelnik Operativnog odeljenja je bio Ivan Lokošek Jan.

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 18. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI 3. SLOVENACKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« U VIPAVSKOJ DOLINI I NA KRASU[1]

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Na položaju, 18. febr. 1945.

Predmet: Izveštaj o radu Gradnikove brigade na sektoru Vipava[2] — Kras od 31. jan. do 17. febr. 1945.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Krajem januara Gradnikova brigada je dobila zadatak da se prebaci na sektor Vipava — Kras sa zadatkom da razbija neprijateljeve patrole i kolone koje su se do sada tako reći kretale neometano, da se odmori i dobro nahrani, te da osigurava transporte hrane i drugog materijala koje bi trebalo da vrše intendanti korpusa.

S obzirom na to, Štab brigade je na posebnim konferencijama sve rukovodioce kao i ljudstvo dobro pripremio za određene im zadatke i odmah krenuo u Vipavu.

Prvog dana brigada se zaustavila na sektoru Vrtovina, te je odmah postavila jake zasede na glavni drum Ajdovščina — Gorica. Pošto tog dana na ovom drumu nije bilo saobraćaja, ove zasede su bile bez uspeha. Već sledeće večeri brigada se prebacila na sektor Žablja, Štanjel, Goče i postavila zasedu u neposrednoj blizini Štanjela, Vipave i Ajdovščine. Pošto su belogardisti već bili obavešteni o prisustvu Gradnikove brigade, te zbog toga uopšte nisu krenuli iz svojih uporišta, i ove zasede su bile uzaludne uprkos tome što je brigada istrajala na ovim položajima tri dana. Noću 4/5. febr. brigada se premestila na sektor Brje[3] — Selo i postavila zasede uza sam Štanjel i Dornberk i na drum Ajdovščina — Gorica. Ali ni ovde nije postigla nikakav uspeh.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 277/1.

[2] Odnosi se na Vipavsku dolinu.

[3] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949, ovo selo nije označeno, a nalazi se 2 km severoistočno od Rihemberka (Branik).

Kad se brigada htela premestiti u Renče kod Gorice, primila je obaveštenje da je na Kras stigao veći broj srpskih četnika, koji pljačkaju po okolnim selima. Ti četnici su u Kostanjevici na Krasu obrazovali čak novo uporište koje je brojilo preko 200 ljudi[4]. Pošto su se tu mogle očekivati kakve veće vojne akcije, brigada se 7. febr. naveče premestila na sektor Lipa — Temnica, prikupila sve potrebne podatke o tom novoformiranom uporištu i u toku noći jednim bataljonom[5] izvršila iznenadan napad na Kostanjevicu. Četnici su bili iznenađeni, te su se nakon polučasovnog otpora razbegli u pravcu Opatjeg Sela. Razlog što četnici nisu imali kakvih većih gubitaka pri ovom napadu treba tražiti u tome da Stab brigade, zbog brojnog stanja uporišta, uopšte nije računao na njegovo uništenje, već je pre svega težio za tim da ovim napadom četnike izazove, te ih prinudi da izađu iz uporišta. Rezultat ovog napada je bio da je sledećeg jutra grupa četnika jačine 300 — 400 ljudi nastupala prema našim položajima kod Kostanjevice. Pošto je tada bila veoma gusta magla, neprijatelj je uspeo da nakon poludnevne borbe prodre do Temnice. A čim se magla podigla, četnici su bili odbačeni natrag u Opatje Selo a da nisu mogli opljačkati sela, kako su to imali nameru. Već sledećeg dana ponovo je četnička kolona, jačine 100 ljudi, nastupala prema Kostanjevici. Ali ova kolona nije ni stigla do Kostanjevice, jer je bila odmah odbačena. U svim ovim borbama četnici su imali 17 mrtvih i neutvrđen broj ranjenih.

Iako su u ovim borbama s četnicima borci pokazali veliku meru borbenosti, mogli smo postići još bolje uspehe. Moglo se pre svega primetiti da naši komandanti ne znaju da prelaze iz defanzivne borbe u ofanzivnu, te da i u defanzivi ne umeju da održe inicijativu u svojim rukama. Osim toga, neki su rukovodioci u svojoj taktici bili suviše šablonski i nisu umeli da iskoriste zemljišne i atmosferske prilike.

Dok su neke jedinice Gradnikove brigade vodile borbu s četnicima, na III bataljon je naišla italijanska patrola jačine 47 ljudi, koja je došla da pljačka u selu Gorjansko. Bataljon se odmah snašao i izvršio juriš. Zbog brzog juriša Italijanima je bilo onemogućeno bekstvo, te je 19 Italijana bilo zarobljeno, dok je 6 poginulo a 8 bilo ranjeno. Zaplenjena su bila 2 puškomitraljeza i 14 pušaka ...

Nakon trodnevnog bavljenja na Krasu brigada se premestila na sektor Renča, a samo jedan bataljon je i nadalje

[4] Verovatno su to bili delovi 4. brigade 501. dalmatinskog korpusa četničke Dinarske divizije (AIZDG, k. 63/111).

[5] Bio je to 2. bataljon (vidi izveštaj Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 7. februara 1945, AIZDG, k. 226/IV).

ostao na Krasu da bi četnicima sprečavao pljačkanje. Ali četnici su zbog nanetih poraza bili tako uplašeni da se uprkos gladi nisu makli iz uporišta. Već prvog dana boravka u Renčama sve jedinice su vodile borbu. II bataljon, koji je bio raspoređen u Gradišću,[6] jurišem je naterao u bekstvo 100 Italijana koji su iz Dornberka[7] došli da pljačkaju u Gradišću. Pri tom je neprijatelj imao 6 mrtvih i neutvrđen broj ranjenih. III bataljon je kod Spacapana uništio putnički automobil i u njemu ubio nemačkog kapetana koji je bio komandant tenkovskog bataljona koji je pre nekoliko dana s fronta stigao u Goricu. U daljim borbama bila su oštećena još dva tenka. Teški minobacač je sa uspehom tukao Italijane koji su sa suprotne obale Vipave tukli Renče. Ukupno je prvog dana borbe ubijeno oko 25 neprijateljevih vojnika, uništen putnički automobil, oštećena dva tenka i zaplenjena 1 puška.[8]

I drugog i trećeg dana boravljenja brigade u Renčama vođene su manje borbe s neprijateljevim patrolama koje su pokušale da drže zasede oko Spacapana da bi se mogli nastaviti radovi na utvrđivanju.

Čim je brigada dobila obaveštenje da neprijatelj na sektoru XXX divizije izvodi obanzivu[9], Štab brigade je odlučio da u cilju rasterećenja jedinica XXX divizije napadne neprijateljevo uporište u Biljama, gde se nalazilo oko 120 Italijana i kozaka, a koji su bili slabo utvrđeni. Napad je izvršen 12. febr.[10], ali zbog nepravilnog postupka nije uspeo. Umesto da u jurišu pregazi straže i ubaci u uporište bombe, bataljon je najpre iz neposredne blizine otvorio vatru koja je trajala više minuta. Za to vreme neprijatelj je imao mogućnost da odmah organizuje odbranu, zbog čega su se naši morali povući.

Posle ovog napada brigada nije izvršila nikakve veće akcije, i to zbog nedostatka municije. Naime, četa koja je bila upućena po municiju nije se mogla vratiti zbog neprijateljeve ofanzive. A čim je četa donela municiju, brigada se prebacila na sektor Brja, s tim što je dva bataljona postavila u zasedu na drum Ajdovščina — Gorica, koji je zbog neprijateljeve ofanzive na sektor XXX divizije bio jako osiguran.

* Sada: Gradišće nad Prvačino.

U uporištu Dornberk u to vreme se nalazio 2. bataljon alpskog puka »Taljamento« (Tagliamento). Vidi AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

' Ove borbe su vođene 9. februara 1945 (vidi izveštaj Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 11. februara 1945, AIZDG, k. 226/IV).

' Vidi dok. br. 112.

™ Napad je noću 10/11. februara (a ne 12. februara) 1945. izvršio 2. bataljon (vidi izveštaj Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 11. februara 1945. AIZDG, k. 226/IV).

Već u jutarnjim časovima ova dva bataljona su vodila borbu sa dva tenka i neprijateljevom kolonom jačine 50 — 70 ljudi. Kolona koja je pokušavala da napade naše u leđa bila je jurišem odbijena. U ovim borbama je poginulo 12 neprijateljevih vojnika, 10 ih bilo ranjeno, zaplenjeno nešto opreme, uništen jedan kamion i oštećen oklopni automobil."

Pošto je 17. o.m. u Dornberk stiglo pojačanje od oko 400 četnika, Štab brigade je povukao bataljon od glavnog druma i postavio jače snage oko Dornberka.[12] Kad je ujutro neprijateljeva kolona jačine oko 200 ljudi počela da nastupa iz Dornberka prema našim položajima, ova kolona je nakon oštrih borbi bila odbačena u uporište. U tim borbama neprijatelj je imao 7 mrtvih i 5 ranjenih.

Time su i bile završene borbe Gradnikove brigade u Vipavi i na Krasu, jer je ovog dana brigada bila opozvana natrag na sektor Lokve — Cepovan.[13] Ukupni rezultat borbi Gradnikove brigade u Vipavi i na Krasu bio je ovakav: Neprijatelj je imao 80 — 85 mrtvih, tačno utvrđeno 40 ranjenih i 19 zarobljenih. Ukupno je bilo izbačeno iz stroja oko 140 neprijateljevih vojnika. Dalje je bilo uništeno jedno uporište, zaplenjena 2 puškomitraljeza, 15 pušaka, 1 pištolj i mnogo opreme, uništen 1 kamion i 1 putnički automobil, oštećena 2 tenka i 1 oklopni automobil. U svim ovim borbama brigada je imala 2 mrtva, 5 ranjenih i 1 dezertera. Osim toga, brigada je mobilisala oko 40 novih boraca.

Treba još napomenuti da se borbenost brigade veoma povećala, iako je već i ranije bila na priličnoj visini. Tako, npr., skoro sve borbe su okončane jurišem. Uprkos tome što je ljudstvo stalno bilo na položajima i u pokretu, nije bilo nikakvog gunđanja, jer smo se postarali da ljudstvo bude dobro nahranjeno. Bez sumnje, na ljudstvo je veoma dobro uticala činjenica s kakvim je oduševljenjem stanovništvo prihvatilo Gradnikovu brigadu na njenom putu kroz Vipavu i Kras. Odnos vojske prema civilnom stanovništvu bio je svuda odličan i nigđe nije došlo do bilo kakvih konflikata. Bilo je, pak, premalo saradnje između brigade i civilnih organa vlasti.

" Ova borba je vođena 15. februara 1945 (vidi dok. br. 98).

[12] O novom rasporedu vidi dok. br. 101.

" Brigada je dobila naređenje da se prebaci na ovaj sektor u vezi s planiranim napadom na neprijateljevo uporište u Trnovu (vidi dok. br. 122, objašnjenje 6). Međutim, zbog neprijateljevih zaseda duž komunikacije Ajdovščina — Gorica, ona se tek noću 22/23. februara 1945. prebacila na ovaj sektor, pa je zbog toga predviđeni napad odložen za jedan dan (vidi depešu br. 31 od 22. februara 1945, AIZDG, k. 45/111).

I što se tiče vojničkih akcija koje je brigada vršila možemo tvrditi da su bile uspešne. Ali su se neke akcije mogle bolje iskoristiti. Pošto se brigada na pojedinim mestima zadržavala najviše po tri dana, lako je uspevala da za kratko vreme prokrstari celu Vipavu, te je svuda potisla neprijatelja u potpunu defanzivu.

Brigada je imala i zadatak da vrši osiguranje transporata hrane koje bi trebalo da izvrše intendanti korpusa. Jedan ovakav transport bio je pod zaštitom Gradnikove brigade upućen s Krasa na Gojače. Drugi transport je bio pripremljen u Renčama, ali ga zbog neprijateljeve ofanzive nije bilo moguće prebaciti preko druma Ajdovščina — Gorica. Isto tako su i intendanti Gradnikove brigade u Vipavi pripremili više hrane, dok naši divizijski intendanti u Vipavi imaju oko 10.000 kg pšenice, koju još samo treba prebaciti preko druma čim neprijateljeva ofanziva bude završena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:		Komandant major:
Petelin Stanko Vojko	M. P.	Matejka Evgen Pemc
Vojko		Matejka

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRACIC« OD 19. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI KOD ŠT. VIDA'

STAB
XIII U. B. »MIRKO BRACIC«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 19. 2. 1945.
Br. 12

Predmet: Izveštaj o borbi.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

Operativni odsek

Na položaju

Izveštaj o borbi kod St. Vida[2] — Sv. Ruperta 18. 2. 1945.

I bataljon: Borba je vođena na položajima kod crkve Sv. Vid, gde je I bataljon logorovao. Neprijatelj[3] je u 8,30 časova napao položaje III bataljona. Sve čete I bataljona su odmah zaposele položaje i otvorile vatru na neprijatelja koji je napadao na naše jedinice. 2. četa je udarila u leđa neprijateljevoj koloni te pri tom ubila 6 neprij. vojnika i 4 mule natovarene municijom. Zbog neprijateljeve vatre nije bilo moguće zapleniti oružja. U ovoj borbi bataljon nije imao gubitaka.
Borba je trajala do 14,30 časova, kada se bataljon povukao s položaja i zaposeo nove položaje ispod Klačnika. Zatim je, u 19,30 časova, kod Hude luknje bataljon prešao preko druma i 2 čete postavio u zasedu za osiguranje brigade. U 22,30 časova je s pravca Mislinje naišao vojni automobil koji je prevozio ranjenike iz prepodnevne borbe. Nakon kraće borbe bio je auto uništen ...

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336/VI. Broj delovodnika je dopisan mastilom.
[3] Sada: Sentvid nad Valdekom.
[3] Protiv jedinica 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračič« neprijatelj je tog dana angažovao delove brdskog lovačkog puka »Trek« (Treck) i 611. landessičen-bataljona (vidi dok. br. 121).

II bataljon: 18. 2. o.g. je bataljon zaposeo položaje kod Sv. Ruperta. Cete su bile razmeštene po kućama oko crkve. U 7,30 časova je neprijateljeva kolona napala na položaje našeg III bataljona, zbog čega je i naš bataljon zaposeo položaje, i to: 1. i 2. četa iznad Lahovnika zapadno od kote 798, 2. četa je, zbog osiguranja boka, 2 mitraljeza postavila kod crkve Sv. Rupert. 3. četa se do daljnjeg nalazila u rezervi. Dok su ostali bataljoni celo prepodne vodili borbu, II bataljon do 11 časova nije došao u dodir s neprijateljem. Oko 11 časova je neprijatelj, u dve kolone jačine od 150 do 200 ljudi, počeo da napada prema našim položajima. Jedna kolona je napadala u pravcu crkve Sv. Rupert a druga položaje 1. čete. Treća četa, koja se nalazila u rezervi, jednim delom je pojačala 1. četu a drugim delom zaposela položaj kod crkve. Nakon minobacačke vatre neprijatelj je prešao u napad i vršio snažan pritisak na položaje 1. čete, koja je odmah prešla u protivnapad i pokušala jurišem odbiti neprijatelja. I deo 2. čete je jurišao na neprijatelja s boka. Ipak juriš nije uspeo, delom zbog nadmoćnosti neprijatelja a delom zbog toga što je ponestajalo municije. Neprijatelj je uspeo da se dočepa uzvišenja iznad položaja 1. čete i s boka počeo da napada naše borce. 1. četa je biia prinuđena da se povuče na položaje 2. čete, gde su se obe čete prikupile i zaustavile dalji prodor. Zatim je neprijatelj prema položajima 1. i 2. čete postavio jaku zasedu a onda ostalim delom udario u bok našim jedinicama koje su se nalazile kod crkve Sv. Rupert, te ih prinudio na povlačenje. Pošto se u međuvremenu povukao štab divizije, i II bataljon se povukao na Završe, gde je zaposeo položaje i držao ih do mraka. Zato što je bio odsečen od brigade, bataljon se zatim kretao sa štabom XIV u. divizije kao njegova zaštita, te se tokom noći povukao na položaje iznad Št. Andraža[4] kod Velenja.

III bataljon: U 7 časova ujutro 18. 2. 1945. bila je kod donjih kuća u Št. Vidu u pravcu Mislinje napadnuta naša komora koju su sačinjavali intendant bataljona i tri borca koji su bili na putu za nabavku hrane. Pri napadu su bili ranjeni intendant bataljona i 1 borac.

Odmah nakon prvog rafala krenule su čete III bataljona na položaje koji su se nalazili kod Št. Vida u pravcu Misiinja — Dolič.[5] Ubrzo zatim je bila primećena kolona od 30 Švaba kao prethodnica neprijatelja koji je nastupao u

[4] Sada: Andraž nad Polzelo.
[5] Odnosi se na Gornji Dolič.

pravcu naše 2. čete. Ova 2. četa je pustila neprijatelja do na 20 m a zatim udarila po njemu, nakon čega se neprijatelj u paničnom bekstvu povukao.

Položaje pomenute čete neprijatelj je, od svih naših položaja, najžešće napadao. Pa ni tri juriša nisu mu uspela, a rezultat je uvek bio taj da je pretrpeo velike gubitke. Naša 2. četa je bila prinuđena da zbog nezadrživog nadiranja po broju i po oružju jačeg neprijatelja izvrši 4 juriša da bi tako zadržala svoje položaje.

Nakon što je [neprijatelj] zauzeo deo položaja IV bataljona, pomenuta četa je bila izložena još jačoj neprijateljevoj vatri, pa se zato počela povlačiti sa svojih ranijih položaja.

1. četa, koja je držala položaje kod crkve, štitila je leđa 2. čete i dejstvom iz šarca držala pod vatrom neprijateljeve položaje.

3. četa je osiguravala desno krilo naših položaja.

Neprijatelj je napadao puškama, mitraljezima, teškim minobacačima i vatrom dva topa. U 15 časova se bataljon premestio na nove položaje na Medvednjaku,[6] odakle je u 20,30 časova krenuo na sektor Sv. Jošta[7] na [Paškom] Kozjaku.

IV jurišni bataljon: U 9 časova 18. 2. 1945. primetili smo kolonu koja je nastupala prema položajima III bataljona. Kad je III bataljon prihvatio borbu, i naša zaseda je otvorila vatru na neprijatelja. U 10,30 časova je druga kolona nastupala prema našim položajima. Naši mitraljesci su otvorili vatru na kolonu, koja se zatim vratila i grebenom brda krenula prema II bataljonu. Pola časa kasnije ponovo smo primetili kolonu koja se kretala dolinom prema našim položajima, te smo je jurišem odbili. Neprijatelj je zauzeo položaje na brdu suprotno od naših položaja i pokušao još jednom da zauzme naše položaje, ali smo ga jurišem odbacili. U 14 časova se IV bataljon povukao s položaja.

Gubici neprijatelja: Utvrđeno 111 mrtvih i mnogo ranjenih.

Naši gubici: 18 mrtvih, 17 ranjenih.

Zaplenjeno: 5 pušaka »mauzer«, 1 pištolj, više odela i ranaca, 1 rezervna cev za »šarca«, 400 metaka »mauzer« municije.

[6] Na karti nije pronađen.

[7] Sada: Strmec nad Dobrno.

Utrošeno: 4570 metaka za mitraljeze, 1420 za puške, 1760 za automate, 3 mine za »piat«, 2 ručne bombe.
Uništeno: 4 mule, 1 teretni automobil.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Dolničar I®** Oper, oficir poručnik: **Simončič Vinko** Komandant kapetan: **Knežević Milenko**

M. P.

BR. 105

PREDLOG ŠTABA 31. NOU DIVIZIJE OD 20. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ ZA PREMEŠTANJE DIVIZIJE NA PODRUČJE DOLOMITA RADI VOJNIH I EKONOMSKIH AKCIJA[1]

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Na položaju, 20. febr. 1945.

Predmet: Predlog za premeštanje divizije na sektor Crni Vrh — Medvode.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Na sektoru na kome se sada nalazimo[2] nastale su velike poteškoće u snabdevanju hranom. Dok je teren koji je lakše pristupačan već iscrpen, — jer se naša divizija već duže vreme nalazi na tom sektoru, — pristup u unutrašnje predele Dolomita veoma je otežan zbog belogardističkih uporišta u Št. Joštu[3] i Sv. Tri Kralja.[4] Zbog toga treba pri svakoj ekonomskoj akciji u unutrašnjosti Dolomita računati i na žrtve, jer

' Ivan Dolničar Janušik

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 276/11.

[1] U to vreme jedinice 31. NO divizije imale su sledeći raspored: 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Gradnik« u Vipavskoj dolini, 7. slovenačka NOU brigada »France Prešeren« na Zirovskom vrhu a 16. slovenačka NO brigada »Janko Premrl Vojko« u rejonu Goropeke — Razpotje (vidi dok. br. 110).

[1] Sada: Sentjošt nad Horjulom.

je nemoguće izbeći zasede koje je neprijatelj veoma gusto postavio oko Sv. Tri Kralja.

Isto tako ovde nije više moguće da izvršimo kakve uspešne vojne akcije. Kad je, naime, neprijatelj saznao da se na ovom sektoru nalaze naše jaće snage, povukao se u uporišta te nam ne pruža mogućnosti da s njime stupimo u otvorenu borbu. A nema smisla da napadamo uporišta, jer, zbog snažne fortifikacije pojedinih uporišta samo malo je verovatnoće za uspeh.

Zbog toga predlažemo da nam se dozvoli da se s našim jedinicama premestimo na prostoriju između Gorenje Vasi, Škofje Loke, Medvoda, Št. Vida,[5] Polhovog Gradeca i Lučina. Na ovom sektoru bilo bi mnogo bolje i u pogledu vojnih akcija. Neprijatelj na ovoj prostoriji patrolira samo s veoma malim patrolama, jer se ovde zbog neprisustva naših jedinica oseća potpuno bezbednim. Osim toga, na sektoru Skofja Loka — Medvode — Št. Vid nalazi se više manjih i slabo utvrđenih uporišta koje bismo mogli bez većih poteškoća uništiti. Najzad, ovaj sektor je tako reći još neiscrpen, te bi se tu mogle pribaviti još velike količine hrane. Do sada se, naime, hrana crpla samo sa sektora Poljane[6] — Crni Vrh — Lučine, i to samo u manjoj meri, dok su sela istočno od linije Škofja Loka — Crni Vrh još sasvim neiscrpena. Ovo važi naročito za sela duž železničke pruge Škofja Loka — Št. Vid. Osim toga, došla bi u obzir i fabrika u Medvodama, kojoj je srazmerno lako prići.

Naš plan za prve dane boravka na pomenutom sektoru bio bi uglavnom sledeći:

Naš Inžinjerijski bataljon bi još nadalje ostao na Staroj Oselici i davao sva potrebna osiguranja prema Gorenjoj Vasi. Jedinice divizije »Garibaldi Natizone«[7] razmestile bi se na sektoru [Gorenje] Brdo, sa osiguranjem prema Gorenjoj Vasi. Za osiguranje prema Idriji ostavili bismo jedan bataljon Prešernove brigade, koji bi se razmestio u Ledinama. Drugi bataljon Prešernove brigade razmestio bi se kod Javorča na Žirovskom vrhu, te bi služio kao nekakva prihvatnica za transporte hrane koje bi se morali vršiti preko Todraža na drumu Gorenja Vas — Lučine, dalje na Žirovski vrh i preko Fužina prema Cerknom. Ovaj bataljon bi morao davati sva potrebna osiguranja prema Gorenjoj Vasi i Lučinama. Preostali bata-

[4] Sada: Vrh nad Rovtami. O pripadnosti neprijateljevih snaga u navedenim uporištima vidi dok. br. 119.

[5] Sada: Šentvid.

' Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

[7] 0 rasporedu jedinica ove divizije u to vreme vidi dok. br. 117.

ljon Prešernove brigade bi se razmestio na sektoru Vinharja i davao osiguranje prema Gorenjoj Vasi, Poljanama i, takođe, Lučinama. Skofjeloški odred bi se jednim bataljonom srnestio na Pasjoj ravni i vršio osiguranje prema Crnom Vrhu a drugim bataljonom bi se smestio kod Sv. Andreja[8] ili negde u blizini, tj. južno od Škofje Loke, i davao sva potrebna osiguranja prema Škofjoj Loki.

Ovim rasporedom bi bio osiguran put od Medvoda do Zirovskog vrha, odnosno dalje prema Cerknom. Ove jedinice ne bi imale samo zadatak da osiguravaju ovaj put, već bi svaka na svom sektoru izvršila i zamašnije ekonomske akcije. Glavnu ulogu u svemu tome imala bi Vojkova brigada, koja bi se spustila sve do železničke pruge Škofja Loka — Št. Vid i tu izvodila vojne i ekonomske akcije. Pre svega bi dejstvovala istočno od linije Škofja Loka — Polhov Gradec. Sada nam još nije moguće da tačno iznesemo kakve bi akcije izvodila, jer se još nisu vratili obaveštajci i intendanti koje smo uputili do Medvoda da nam donesu tačne podatke.

Istovremeno imamo nameru da Udarnu četu uputimo u unutrašnjost Dolomita tako da bi dejstvovala južno od Vojkove brigade, te bismo na taj način sasvim preplavili čitavu prostoriju južno od druma Škofja Loka — Gorenja Vas — Idrija. Dok bi Udarna četa prvog dana postavila zasede oko Horjula, sledećeg dana bi se već nalazila oko Dobrove i dalje prema Ljubljani. Na svaki način bi Udarna četa tu izvršila više uspelih vojnih akcija, a osim toga bi svojim prisustvom u Dolomitima sprečila pokušaj neprijatelja da s juga preduzme kakav jači pritisak na naše jedinice na sektoru Crni Vrh — Medvode.

Ovaj naš prodor u Dolomite bio bi od ogromnog značaja, i to ne samo, možda, vojničkog i ekonomskog već i moralnog, jer bismo se ovim prodorom Udarne čete do Dobrove i Vojkove brigade do Št. Vida opasno približili samoj Ljubljani, pa bi to na svaki način učinilo snažan utisak na stanovništvo. Na ovom sektoru se, naime, od sloma Italije pa dalje još nisu nalazile naše jedinice.

Zbog toga vas molimo da nam odobrite naš predlog.[9] Mi smo sa svoje strane već izvršili sve potrebne pripreme i samo još čekamo na obaveštajce s tačnim podacima i predlozima

' Sada: Andrej nad Zmincem.

' Redakcija nije pronašla odobrenje ovog predloga. Međutim, iz zapovesti Štaba 31. NO divizije od 26. februara 1945. vidi se da je Štab 9. korpusa NOVJ odobrio predloženi plan za dejstva te divizije u Dolomitima (vidi dok. br. 119).

za vojničke akcije, te intendante s planovima za što uspešnije snabdevačke akcije. U slučaju da nam pomenuti predlog odobrite, dostavićemo vam naknadno još detaljnije naređenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:	M. P.	Komandant major:
Petelin Stanko Vojko		Matejka Evgen Pemc
Vojko		Matejka

BR. 106 •

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO PREMRL VOJKO« OD 20. FEBRUARA 1945. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O NAPADU NA STALNE NEPRIJATELJEVE ZASEDE KOD UPORIŠTA SV. TRIJE KRALJI[1]

ŠTAB
XVI SNOB »J. P. VOJKO«
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 20. 2. 45.

Predmet: Izveštaj o akciji na uporišta Dolinar, Petrač i Brence.[2]

1. bataljon: Udarni vod 1. bataljona s protivtenkovskom puškom i jednim »piatom« je krenuo preko kote 745, i kad je baš presekao bodljikavu žicu na granici[3] na putu koji od Dolinara vodi na Račevu,[4] neprijatelj je tu imao postavljenu zasedu jačine 8 ljudi koja je na kolonu otvorila vatru iz mitraljeza

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 282 a/II.

[5] Dolinar, Petrač i Brence su nazivi imanja severno od uporišta Sv. Trije Kralji (sada: Vrh nad Rovtami). Petrač i Brence na karti nisu obeleženi. Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 20. februar 1945. vidi se da su se kod ovih imanja nalazile stalne zasede iz sastava 44. posadne čete slovenačkih domobranaca. Ove su zasede od uporišta Sv. Trije Kralji bile udaljene 500 do 900 metara (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV). Napad na ove neprijateljeve zasede izvršen je noću 19/20. februara 1945 (vidi dok. br. 110; zapovest Štaba 31. NO divizije od 18. februara 1945, AIZDG, k. 276/11).

[3] Odnosi se na nemačko-italijansku demarkacionu liniju u Sloveniji, uspostavljenu 1941. godine.

' Selo u dolini istoimenog potoka, 3,5 km jugoistočno od Žirija. Na karti 1 : : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije obeleženo.

sa odstojanja od 10 m. Odmah je na zasedu izvršen juriš, pa je ona odmah pobegla. Ali ovim je bio dat znak ostalim neprijateljevim zasedama, i kada se kolona kretala preko čistine, za sve vreme su je tukli s visinskih tačaka iznad uporišta Petrač. Kolona je nastupala pravo na brdo i snažnim jurišem proterala zasedu na vrhu koja je bila nepoznate jačine, naoružana sa dva puškomitraljeza. Zatim su se vod i mitraljeska četa, koji su se kretali zajedno, razvili u streljački stroj i otpočeli da nadiru na brdo, na kojem se sa suprotne strane nalazila Petračeva kuća. Čim su izbili na čistinu, neprijatelj je, otvorio snažnu mitraljesku vatru teške »brede« iz bunkera koji se nalazio na ivici i dominirao na sve strane jer je svud naokolo čistina. Zatim su pokušali da upute jedan vod s »piatom«, da bi se sa strane privukao do kuće, ali su ga počeli tući vatrom od Sv. Tri Kralja,[5] gde su držali posednute položaje, i to na odstojanju od nekih 200 metara, i gde je bila potpuna čistina.

Na koti na koju je trebalo da postave teške mitraljeze neprijatelj je imao jaku zasedu tako da je nije bilo moguće proterati s položaja. Ipak su mitraljeze postavili tako da su pod vatrom držali Sv. Tri Kralja.

Vatrom teških minobacača i topova je [neprijatelj] snažno tukao naše položaje, ali su skoro sve granate iz topa sabotirale.

S »piatom« smo napadali bunker koji je bio veoma duboko ukopan u zemlju, te su samo puškarnice bile spolja. Bunker nismo pogodili [piatom], već smo ga tukli vatrom iz teške »brede« i protivtenkovske puške. Oko 1 čas su se jedinice povukle istim putem kojim su došle.

Neprijatelj je imao jednog mrtvog koji je izazvao borbu na brdu, te ga je mitraljezac pogodio, pa se survao niz brdo. Jedinice su se vratile na svoje ranije položaje u 5 časova ujutro. Mi nismo imali nikakvih gubitaka.

2. bataljon: Udarni vod, 2 protivtenkovske puške i 2 »piata« su u 20 časova krenuli iz Goropeka do Loga a za-

[5] Sada: Vrh nad Rovtami. U ovom uporištu se nalazio deo 44. posadne čete slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV).

tim se razdvojili na dve grupe, te je prva grupa krenula napred putem prema Dolinaru, a druga grupa skrenula prema jugu kolskim putem, tako da bi, dok bi prva grupa napadala bunker, druga grupa s juga napadala samo uporište. Kad je prva grupa prešla preko žice, bila je odmah primećena, te ju je neprijatelj iz bunkera obasuo snažnom minobacačkom vatrom. Uprkos tome grupa se približila bunkeru na 80 metara. Druga grupa, koja se kretala s juga, nije mogla stići do samog uporišta, jer se neprijateljeva posada već nalazila na položajima, a ni zbog čistine nije bilo moguće. Zatim se vratila i priključila prvoj grupi te zajedno sa ovom napadala sam bunker. Isto tako se i »piat« približio bunkeru na 80 metara te ispalio 9 mina, od kojih je samo jedna pogodila u krov bunkera, ali bunker nije ućutkan, već je snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom tukao nastupajuće grupe.

Bunker se nalazio na visinskoj tački severozapadno od posednika Dolinara. S južne strane bunkera je bilo oko 300 metara čistine a sa severne strane je padina koja vodi pravo u dolinu Račeve. Mo-
r,oi gućnost za napad bila je samo sa severne strane, gde smo imali jedini zaklon pozadi grebena, a koji je neprijatelj držao pod snažnom vatrom.

Kao što smo već pomenuli, približili smo se s »piatom« na oko 80 metara, a udarni vod se približio na još kraće odstojanje, te je bio napadnut bombama. Neprijatelj iz ove posade nije se nalazio u kući, već na položajima oko bunkera.

Napad je trajao dva časa a zatim smo udarni vod i vod »piata« povukli natrag u pravcu Loga. U isto vreme smo iz teškog minobacača izbacili 5 teških mina na samo uporište Dolinar, nakon čega smo se povukli na svoje polazne položaje. Na povratku smo se još uvek nalazili pod neprijateljevom vatrom kojom nas je obasipavao iz uporišta Dolinar i [Sv.] Tri Kralja. Neprijateljevi gubici nisu nam poznati. Naši gubici iznose 4 ranjena.

3. bataljon: Sa svojim udarnim vodom, 1 protivtenkovskom puškom i »piatom« u pola 6 časova je krenuo iz Žirija dolinom Račeve. Iz doline je skrenuo levo prema Martinj Vrhu i dalje prema Brencetu. Gru-

pe su se približile kući i izvršile napad bombama. Čim su otpočele napad, neprijatelj je od [Sv.] Tri Kralja počeo da ih tuče snažnom vatrom teškog minobacača i mitraljeza. Kad su u jurišu stigli do kuće, neprijatelj se privukao od [Sv.] Tri Kralja i napao ih s boka, te je odmah došlo do sukoba. Pošto je neprijatelj bio nadmoćan, naši su se morali povući iz kuće i nisu više stigli da je zapale. Koliko posade se još nalazilo u kući nije utvrđeno, a ona što se nalazila u kući bila je sva uništena, jer su u kući eksplodirale bombe od plastika, engleske ručne bombe i [mine] od »piata«. Zatim su se jedinice povukle istim putem na Goropeke i odande na svoje stare položaje, kuda su stigle u 6 časova ujutro. Gubici neprijatelja nisu nam još poznati. Naši gubici iznose 3 ranjena.

Zasede smo imali postavljene, i to: jedna zaseda, jačine jednog voda, bila je postavljena na drumu Hlevni Vrh — Rovte, a druga zaseda, jačine jedne čete, bila je postavljena kod vodenice Sopot na drumu Rovte — 2iri. Teški minobacač je bio postavljen na koti 753 i njime smo tukli. Sv. Tri Kralja. Jedna mitraljeska četa je bila postavljena na visinskoj tački u blizini uporišta Petrač. Zasede su ostale na svojim mestima do 1 čas, pa su se zatim povukle na svoje ranije položaje.

Kritički osvrt na situaciju: Uzrok što napad na uporišta nije izvršen onako kako je to bilo predviđeno, uglavnom je isti kod svih uporišta, i to:

1) Sva uporišta imaju izgrađene jake bunkere, i to ukopane u zemlju, a o kojima uopšte nismo bili obavešteni. Bunkere imaju postavljene svuda tako da dominiraju na sve strane i imaju velik radijus dejstva vatre.

2) Oko svih ovih uporišta nalaze se velike čistine tako da nije moguće neprimetno se približiti, a cela čistina oko uporišta je pod vatrom.

3) Jedan od glavnih uzroka što pokret nije mogao biti onako konspirativan i nije se moglo približiti uporištu jeste taj što je bila veoma jasna noć, te se moglo svakog primetiti najmanje na 1000 metara, što je neprijatelj na svim važnijim tačkama imao postavljene izvidnice.

4) Neprijatelj se nije nalazio u uporištima, već na položajima. U uporištima se nalazilo samo onoliko koliko je bilo nužno potrebno a ostali su bili na položajima oko uporišta i po bunkerima. Postavljeno je bilo više zaseda, na koje smo nailazili već u vreme kad smo nastupali prema uporištima.

5) Jer se ova uporišta nalaze u neposrednoj blizini uporišta [Sv.] Tri Kralja, koje ima dominantan položaj na sve strane, a i naše položaje je snažno tukao vatrom iz teškog minobacača i teških mitraljeza. Mine koje je izbacio i vatra kojom je tukao naše položaje bili su veoma precizni. Od [Sv.] Tri Kralja su tukli naše položaje i topovskom vatrom.
Gubici neprijatelja nisu nam do sada još poznati. Utvrđeno je da je 1 mrtav.
Naši gubici iznose: 1 mrtav i 6 ranjenih. Oružje nije izgubljeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Lenart Jože Lenart

Operativni oficir star. vodnik: Šink Danilo Šink

BR. 107

IZVEŠTAJ ŠTABA 20. UDARNE BRIGADE »GARIBALDI TRIESTE« OD 20. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI U FEBRUARU[1]

ŠTAB OP
XX UDARNE BRIGADE »GARIBALDI TRIESTE«

Položaj, 20. februara 1945.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
— Operativni odsek —

Prema naređenju primljenom od Štaba divizije,[2] 25. januara brigada jfe otišla iz Predmeje u Štomaž,[3] preduzimajući

[1] Original (pisan na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 277/1. U gornjem desnom uglu mastilom je dopisano u Štabu 9. korpusa NOVJ: »Op«, što označava da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku.
[2] Odnosi se na Štab 30. NO divizije pod čijom se operativnom komandom nalazila brigada »Garibaldi Trieste« (vidi dok. br. 112). Međutim, redakcija ovo naređenje nije pronašla.
[3] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Št. Tomaž.

sledeće mere obezbeđenja: I bat. u Črnigojima, bat. »Macini«[4] (Mazzini) u Štomažu, II bat. i Komandna četa u Bratinima. Pošto je stupila u vezu sa XVII brigadom »[Simon] Gregorčič«, od XXX divizije dobila je naređenje da se polazak odlaže za noć 28-og. Tog dana se u Kamnju sastala sa XVII brigadom i prebacila se u Verpolje[5] sa sledećom zapovešću za marš: bat. »Macini« na čelu, sledi XVII brigada, zatim naša Komandna četa i I bataljon.

II bataljon, koji je prethodno bio zauzeo položaje radi obezbeđenja prolaza na glavnom putu Gorica — Ajdovščina, posle prolaza ostao je u zaštitnici.[6]

Marš je trajao od 21 čas 28. II[7] do 10 časova 29. II.[8] Bio je vrlo naporan marš usled zamrznutih puteva. U Verpolju brigade su se zadržavale do ponoći 29-og, a polazile su u 0 časova 30-og sa istom zapovešću za marš.

Komandna četa i II bataljon zaustavili su se u Vrtovčama; I bat. je obezbeđivao put od Velikih Žablji; II bat. je otišao u Lisjake[9] i zauzeo položaje u pravcu Stanjela; bat. »Macini« u Planini, obezbeđujući se s pravca Ajdovščine, s položajima kod mosta.

U 23 časa istog dana brigada je krenula iz Vrtovča, pošto je preuzela materijal koji se do tada nalazio kod XVII brigade. Marš je izvršen sledećim redom: I bat. na čelu, bat. »Macini«, Komandna četa, odnosno materijal i najzad II bat.

Pošto je kolona stigla na glavni drum Gorica — Ajdovščina, I bataljon je poseo položaje, obezbeđujući na taj način prolaz koloni. Pošto je kolona stigla u Stomaž, I bat. je otišao u Črnigoje; [bataljon] »Mazzini« ostao je u Štomažu; Komandna četa i II bat. ostali su u Bratinama, obezbeđujući se s pravca Ajdovščina, Škrilja i Kamnja. Materijal je upućen u Štab divizije na čuvanje.

Dana 5. II bat. »Mazzini« je, po naređenju Štaba divizije, stavljen pod komandu XIX brigade »S. Kosovel«.

Uveče 7. II brigada je bila u pripravnosti, kada je u 20 časova stiglo naređenje Štaba divizije da ostane na istom mestu, obezbeđujući se s pravaca Ajdovščina i Kamnja. Odmah je I bataljon poseo položaj na uzvišenjima iznad Črni-

[4] Ovaj bataljon bio je ranije u sastavu 158. brigade »Antonio Gramši« (Gamsci) italijanske divizije »Garibaldi Natizone« (Natisone). Vidi dok. br. 11, objašnjenje 13.

[5] Na karti nije pronađeno.

[6] Ovaj marš brigada bio je u vezi s planiranim odlaskom u Notranjsku, ali je zbog velikog snega bio zaustavljen (vidi dok. br. 72, objašnjenje 18).

[7] i [8] Omaška; treba: I.

[9] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, piše: Lisjaki na Hribu.

goja i Lokaveca; II bataljon je poseo položaj iznad Kamnja, a jedan mitraljez je postavljen na putu iznad Bratina.[10]

U toku noći nije bilo značajnijih novosti. Rano ujutru I i II bataljon su poseli napred navedene položaje. U 9,30 časova II bat. je primetio neprijateljevu kolonu i odmah otvorio vatru, stvarajući pometnju u njoj. Ali neprijateljeve nadmoćnije snage nastavile su napredovanje u razvijenom poretku. Bataljon se zatim premestio na dominirajuće položaje prema Cavenu, da ne bi bio iznenađen s leđa. U isto vreme kada je II bat. otvorio vatru, Komandna četa je iz Bratina otišla stazom koja vodi na Predmeju, ali tek što je prešla stotinak metara, artiljerija iz Ajdovščine, obrazovana od topova malog kalibra, haubica i minobacača, otvorila je paklenu vatru na pomenutu četu i na položaje I bataljona, koji je, zbog nemogućnosti da i dalje ostane na položajima i zbog opasnosti da bude okružen, bio primoran na povlačenje. Mitraljez »breda« povukao se s Komandnom četom; preostali delovi bataljona povukli su se u razbijenom poretku prema II bataljonu. Komandna četa morala je pod snažnom artiljerijskom vatrom da produži pokret kroz jedini mogući prolaz da bi stigla na Predmeju. Treba napomenuti da je neprijatelj stigao iza leđa pomenute čete.

Stigavši u Predmeju, brigada je stupila u vezu sa Štabom divizije, koji je naredio da zauzmemo položaje na koti 1061[11] (mitraljez »breda«), k. 1015[12] (mitraljez), na putu za Kozje stene (mitraljez), a Mornaričkoj četi, koja se tu nalazila, naređeno je da se rasporedi na uzvišenjima iznad puta, između pomenutih položaja i Štaba divizije.

Ali neprijatelj, koji je iznenada sišao sa Čavena, otvorio je vatru na gore navedena oruđa prilikom prebacivanja na određene položaje. Kuriri koje smo uputili da stupe u vezu sa XIX brigadom nisu se više vratili, jer se Kosovelova brigada nije više nalazila na položajima koje je odredio Štab divizije. Komandna četa povukla se u pravcu Kozjih stena, gde je ponovo snažno napadnuta od neprijatelja.

U toku dana imali smo sledeće gubitke: 5 mrtvih i 5 ranjenih u I bataljonu; 2 mrtva i 4 ranjena u Komandnoj četi; 1 ranjen u I bataljonu. Nisu nam poznati tačni gubici neprijatelja.

[10] Tog dana je neprijatelj otpočeo akciju čišćenja Trnovskog gozda pod nazivom »Ribecal« (Rübezahl). Vidi dok. br. 122.

[11] i [12] Ove kote nisu pronađene na karti 1 : 100.000 i 1 : 25.000.

Uveče 9. II Komandna četa, zajedno s malobrojnim preostalim pripadnicima bataljona, dostigla je barake,[13] gde se zadržala do 15-og.

Jedna patrola koja je 10-og upućena u Vrtovin radi preuzimanja namirnica iznenada je bila napadnuta kod Krnice." Patrola je raspršena, a namirnice su ostavljene na licu mesta. Sledeće noći upućena je grupa ljudi, koji su se vratili zajedno sa onima koji su prethodnog dana bili raspršeni, među kojima je jedan bio ranjen. Dana 10-og vratili su se politički komesar i zamenik komandanta brigade, koji su se nalazili sa bataljonima; izvestili su da su 10-og u 8 časova iznenada bili napadnuti od strane nadmoćnijih neprijateljevih snaga koje su posedovale policijske pse. Napad je bio izvršen na kasarnu na Ćavenu. Veliki broj ljudstva pobegao je prema dolini s političkim komesarom I bataljona. Politički komesar i zamenik komandanta brigade vratili su se sa oko 30 ljudi.

Dana 15-og brigada se prebacila u Lažnu, gde je vršila obezbeđenje s pravca Trebuše. Ujutro 16-og u 4 časa Štab brigade je naredio da se jedno oruđe postavi na putu koji vodi iz Mrzle Rupe, da bi se izvršio napad na neprijatelja ukoliko bi naišao iz pomenutog pravca i da bi se na taj način omogućilo izvršenje zadatka jednom bataljonu Kosovelove brigade koji je u toku noći upućen da pomenutog neprijatelja napadne s bokova ili s leđa.

Ujutru oko 7,30 časova čuli smo puškaranje iz pravca baraka, gde se nalazila XIX brigada. Uskoro je u Lažnu stigla Zaštitna četa XIX brigade, izvestivši da je bila napadnuta i da postoji mogućnost da je neprijatelj prati.[15] Odatle se brigada najpre prebacila u pravcu Čepovana, zatim prema Lokovecu i na Špilencu, pošto nije imala potrebne snage da bi mogla izvršiti protivnapad. Sada je stanje brigade sledeće:

	I bat.	II bat.	Komandna četa	Ukupno
po spisku	99	97	79	275
službeno odsutni	10	6	13	29
u bolnici	4	2	9	15
nestali	46	57	18	121
na licu	39	32	39	110[14]

[13] Odnosi se na barake u rejonu brda Podanovec (istočno od Lokvi), izgrađene za potrebe Štaba 9. korpusa NOVJ.

Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

[5] O borbama jedinica 30. NO divizije u to vreme vidi dok. br. 112.

" Ovde je dopisano mastilom: »Plus 4 člana štaba i 21 pripadnik kurirskih stanica. Svi prisutni«.

Stanje oružja i municije:

pušaka italijanskih	68	metaka	987
pušaka »mauser«	4		150
puškomitraljeza	4		260
mitraljeza »breda«	1		200
automata	11		475
pištolja	10		112
ručnih bombi	65	–	–

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITIČKI KOMESAR (M. P.) KOMANDANT
(Eugenio Laurenti)[17] (Riccardo Giacuzzo)"
Laurenti Eugenio Ods.[19]

" Eudjenio Laurenti
" Rikardo Djakuco
" Dopisano mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 21. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI U FEBRUARU[1]

ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

Položaj, dana 21. 2. 1945.
Operativni odsek

Br. *26/45*

Petnaestodnevni izveštaj za
vreme od 6. do 21. 2. 1945.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Operativni odsek

6. 2. 1945. Štab LO[2] sa I bataljonom se nalazio na Remšniku, 1 km istočno od kote 745.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bat. je održan po jedan čas vojne i polit, nastave.
Dezertirala su tri druga, dva sa a jedan bez puške.
Pošto je neprijatelj blokirao drumove, nemamo izveštaja od II bataljona.

7. 2. 1945. Štab LO sa I bat. je u 4 časa izvršio pokret na nove položaje Remšnik, 800 m severozapadno od kote 664, kuda je stigao u 5,30 časova.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bat. je održan po jedan čas vojne i polit, nastave.
Stigla su dva regruta dobrovoljca, obojica su pobegla s rada u Beču. Po nacionalnosti je jedan Slovenac a drugi Hrvat.
U ekonomsku akciju je otišlo 16 drugova, koji su doneli nešto namirnica za ishranu ljudstva. O II bataljonu nemamo izveštaja.[3]

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 337/IV. Broj delovodnika je dopisan mastilom.

[3] Lackovog [NOP] odreda

[3] Drugi bataljon se od 5. februara 1945. nalazio u rejonu sela Mlake. Patrola 2. čete, pod vodstvom komandira čete Ivana Klobasa, 7. februara je zapalila zgradu carinarnice na drumu Marenberg (sada: Radije ob Dravi) — Ajbisvald. Na povratku u kantonman patrola je kod

8. 2. 1945. Štab LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana. Minerska grupa od 5 drugova krenula je preko Drave na Pohorje da nabavi minerski materijal i da vrši diver, akcije. Dva druga koja su dezertirala 6. o.m. priveli su obaveštajci ponovo u odred. Dezertirao je jedan drug bez oružja.

U 8 časova su obaveštajci izvestili da se kreću dve neprijateljeve kolone s pravca Marenberga/ jedna prema našem logoru a druga u pravcu Remšnika. Ova druga imala je nameru da nas sa suprotne strane okruži. Jedna četa je odmah otišla na položaje 500 m severno od našeg logora, kuda je trebalo da prođe i neprijatelj, koji je brojio oko 80 ljudi, a od naoružanja imao teški minobacač, 4 mitraljeza, više automata i puške. Druga neprijateljeva grupa, vermanšaft pomešan s vojnicima, brojila je oko 100 ljudi, a naoružana je bila sa 5 mitraljeza, 6 automata i puškama.

Kad je neprijateljeva grupa koja je nastupala prema našim položajima stigla do na 100 m odstojanja, naša četa je otvorila na neprijatelja vatru. Nakon borbe od četvrt časa izvršila je juriš na njega i tako naterala neprijatelja na bekstvo. Bežao je u pravcu svog polaznog uporišta. Kad se neprijatelj povukao, te je postojala opasrtost da nas druga grupa okruži, mi smo napustili naše položaje i sa ostalim ljudstvom krenuli na nove položaje, i to Remšnik, 500 m južno od kote 746, gde je bataljon zaposeo nove položaje. Odmah posle našeg premeštanja stigla je druga neprijateljeva grupa niz neku jarugu i time okružila brdo na kome smo se mi ranije nalazili. Stigla je i u naš stari logor, gde je ostala sve do 16 časova. Gubitke neprijatelja nismo mogli utvrditi a naših gubitaka nema. Isto tako nema ni gubitaka u oružju, sem municije koju smo potrošili.

Moral i hrabrost neprijatelja: loši, naročito prve grupe, koja se dala u panično bekstvo. Moral i hrabrost naših boraca su odlični.

Sv. Lovrenca upala u neprijateljevu zasedu. Tom prilikom je poginuo komandir čete, a ranjen je bio jedan borac (vidi izveštaj Štaba Lackovog NOP odreda od 8. februara 1945, AIZDG, k. 337/IV).

* Sada: Radije ob Dravi.

Treba napomenuti da je teren, zbog veoma visokog snega, veoma nepogodan za borbe, te su pokreti teški.
Dva druga obaveštajca nestali su u ovoj borbi.

9. 2. 1945. Štab LO sa I bat. je izvršio pokret na nove položaje, i to u selo Remšnik (od 3,30 do 5 časova). U bataljonu je održan po jedan čas vojne i političke nastave. Neprijatelj nije bio primećen. Minerska grupa, koja je još ostala na terenu, sada se nalazi kod Sv. Urbana.
II bataljon se nalazio na Mlakama.
Stigla su tri nova borca dobrovoljca sa sektora V,[5] svi bez oružja.

10.2. 1945. Štab LO sa I bataljonom izvršio je pokret na Zg. Kaplu, 1500 m jugozapadno od kote 732 (od 3 — 6 časova).
Neprijatelj koji patrolira po našem sektoru i broji oko 300 ljudi nalazi se u Kapli.[6]
Jedna patrola od 7 drugova s jednim mitraljezom krenula je da tačno ustanovi gde se neprijatelj nalazi u Kapli. Kad je naša patrola stigla u blizinu neprijateljeve zasede, koju je blagovremeno primetila, na nju je otvorila vatru, a neprijatelj je odmah odgovorio, i to sa 20 strana. Iz ovoga proizlazi da je neprijatelj imao najmanje 20 stražarskih mesta. Nakon pripucavanja od nekoliko minuta naša patrola se opet povukla i vratila u svoj logor, kuda je stigla u 23 časa.
U bataljonu nije bilo zanimanja.
II bataljon je izvršio pokret na Sobotu, do Kuhniga.
Koruška četa[7] koja je priključena II bataljonu u 10 časova je primetila neprijateljevu patrolu od 8 policajaca koja je dolazila iz Sobote drumom prema St. Vincencu i koja se zaustavila kod nekog mlina u jaruzi niže našeg logora. Koruška četa je na neprijateljevu patrolu otvorila vatru a jedno odeljenje je bilo upućeno u leđa nepri-

[5] Šifrovani naziv za područje Pohorje — Maribor (vidi AIZDG, k. 332 a/II).

[4] i ' Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

[7] Odnosi se na četu Severnog bataljona (4. bataljona) Koruškog NOP odreda koja se, zbog neprestanih napada Nemaca, dubokog sne-

jateljevoj patroli. Naša patrola je pri tom naišla na drugu neprijateljevu grupu koja je dolazila iz Sobote pešačkom stazom a bilo je 6 policajaca. Naše odeljenje sukobilo se s neprijateljem, i to ovim poslednjim, koji se ubrzo počeo povlačiti. U toku borbe je naišla treća neprijateljeva grupa, od 4 policajca, koja je našem odeljenju zašla za leđa. I sa ovom grupom je otpočela borba u kojoj je smrtno pogođen naš drug vodnik Mlakar.[8] Odeljenju je bila upućena u pomoć još jedna četa, koja je odmah stupila u dodir sa odeljenjem i tako naterala neprijatelja u bekstvo kroz šumu u njegovo uporište Sobota. Nakon kratke borbe povukla se i prva grupa i vratila u uporište.

Neprijateljevi gubici u ljudstvu: 3 ranjena, 1 teško.

Naši gubici: 1 mrtav. Gubitaka u oružju nema, sem municije koja je potrošena. Neprijatelju nije ništa zaplenjeno.

Moral i hrabrost neprijatelja: slabi, dok su naši dobri, jer se neprijatelj morao povući. Zbog velikog snega dejstvovanje je veoma teško, pa zbog toga nismo ni progonili neprijatelja.

Neprijatelj je bio naoružan: prva grupa jednim mitraljezom, 2 automata i puškama. Druga i treća grupa bile su naoružane automatima i puškama i jednim mitraljezom.

11.2. 1945. Štab LO je izvršio pokret na Brezni vrh, do Renata (4 — 6 časova). Obaveštajci su izvestili da se dve neprijateljeve kolone kreću iz našeg starog logora u pravcu novog logora. Obe neprijateljeve grupe, vojnici, brojile su svaka po 100 ljudi. Svaka je bila naoružana sa 5 mitraljeza, više automata i puškama.[9] Cilj neprijatelja je bio da nas okruži, jer se jedna neprijateljeva grupa kretala pravo na naš logor a druga jarugom zapadno od njega, gde bi morala postaviti obruč oko nas. Ljudstvo je upućeno na položaje, a kada se primetio cilj neprijatelja, dakle, da nas zarobi,

ga i nedostatka municije, iz Svinške planine povukla na područje Kozjaka i oko 20. januara 1945. kod Pernice uspostavila vezu sa 2. bataljonom Lackovog NOP odreda, kod kojeg se nalazila do polovine februara, kada se ponovo vratila na Svinšku planinu (vidi Ladislav Grat-Kijev: »V metežu«, Zavod »Borec«, Ljubljana, 1969, str. 455—468).

' Rudolf Mlakar

izvršili smo pokret na nove položaje. Kada je ljudstvo na pokretu, stiglo u jarugu, naišlo je na neprijateljevu zasedu, odn. već na neprijateljev obruč, koji su naši nakon borbe od 3/4 časa jurišem probili i naterali neprijatelja na bekstvo. Pokret je izvršen na Remšnik, 500 m južno od kote 746, kuda smo stigli u 12 časova. Tu se bataljon celog dana nalazio na položajima, ipak nije došao u dodir s neprijateljem. U 23 časa odred je izvršio pokret na Brezni vrh, 500 m severno od kote 902, kuda je stigao 12. 2. 1945. u 2 časa.
Neprijateljevi gubici: nepoznati. Ipak, ukoliko se moglo utvrditi, bilo je nekoliko ranjenih. Naših gubitaka nema. Isto tako nema gubitaka u oružju. Dva druga koja su nestala u borbi 8. o.m. neprijatelj je ranio i tako ih zarobio i odveo sa sobom u Marenberg.

Neprijateljev moral je nešto lošiji a naš veoma dobar, te su se borci u ovoj borbi pokazali stvarno hrabrima.
II bataljon je izvršio pokret na Könighütte [Kenigshite].

Jedna neprijateljeva patrola od 3 policajca, naoružana automatima, približavala se našem logoru. Kad je primetila našeg stražara, ona se povukla u svoje polazno uporište St. Vincenc.

12. 2. 1945. Stab LO sa I bataljonom se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
U borbi od 11. o.m. nestala su 3 druga iz I bataljona.

Jedna četa je otišla u ekonomsku akciju i donela nešto namirnica za ishranu ljudstva.
II bataljon je izvršio pokret na nove položaje Oksenštal i Švajceraj u Austriji.
Neprijatelj jačine 250 ljudi se približio našem starom logoru i okružio ga. Pošto nas nije pronašao u njemu, on se vratio u polazna uporišta St. Paul i Etendorf. Bataljon je uveče izvršio pokret do ispod Oksenvalda, kuda je stigao 13. 2. 1945. u 4 časa.

Vratio se drug koji je nestao 7. o.m.

13. 2. 1945. Štab LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana a isto tako i I bataljon.

U bataljonu je održan po jedan čas vojne i političke nastave.
Neprijatelj nije bio primećen.
Jedna patrola je otišla u ekonomsku akciju i donela nešto namirnica za ishranu ljudstva.
Pre podne je II bataljon imao odmor a posle podne čišćenje oružja. U mraku se neprijatelj približio našim položajima na odstojanje od 2 km, odakle je, sa susednog brda, otvorio mitraljesku vatru na naš logor. Naši su odmah krenuli na položaje, otvorili vatru na neprijatelja, koji je odmah prestao da puca i vratio se u svoje polazno uporište. Jačina i naoružanje neprijatelja nisu se mogli utvrditi. Na našoj strani nije bilo ljudskih žrtava. Za neprijatelja nije utvrđeno. Bataljon je naveče izvršio pokret na Oksenvald, kod Valdpetera.

14. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Jedna četa je bila upućena u zasedu na drum Brezno — Marenberg, gde bi trebalo da napadne i uništi svaki neprijateljev transport. Pošto na drumu nije bilo neprijateljevog saobraćaja, četa se u 15 časova vratila na svoju polaznu tačku.
Stigla su 2 nova borca dobrovoljca, koji su za vreme vazdušnog napada na Grac pobegli iz zatvora u Gracu. Obojica su u civilnim odelima i bez oružja.
II bataljon se nalazio na istom položaju na koji je stigao prethodnog dana.
U 13,30 časova je zaseda koruške čete primetila neprijateljevu kolonu od 12 policajaca koja se približavala našim položajima. Pomenuta četa je pustila neprijatelja da stigne na čistinu i zatim otvorila vatru.
Neprijatelj je bio naoružan jednim mitraljezom, s više automata i puškama. U pojačanje je odmah upućena i jedna desetina naših drugova. Došlo je do borbe koja je trajala sve do mraka. Neprijatelj je uspeo da zauzme dobre položaje, zbog čega je i borba tako dugo trajala. U njoj je neprijatelj imao jednog poginulog, 2 lako i 2 teško ranjena. Mi smo imali jednog mrtvog. Kad je pao mrak, neprijatelj se povukao i sa sobom odvu-

kao svoje ranjenike i poginulog. Zbog dubokog snega i zbog dobrih položaja koje je imao neprijatelj, naši nisu mogli izvršiti juriš na njega i tako ga uništiti.

II bataljon je naveče izvršio pokret na Mlake.

15. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom je izvršio pokret na Zg. Kaplu, 1 km istočno od kote 805.
Neprijatelj nije bio primećen.
Zanimanja nije bilo.

Stigla su dva nova borca dobrovoljca, koji su pobegli iz zatvora u Gracu za vreme vazdušnog napada na Grac, oba u civilnim odelima i bez oružja.

Dezertirao je jedan drug s puškom, po nacionalnosti Hrvat. Jedan drug je otpušten zbog lošeg zdravlja.

II bataljon se nalazio na Mlakama.
Primećene su 3 neprijateljeve patrole, svaka jačine oko 60 ljudi — vojska, policija, folksšturm i vermanšaft, koje su nastupale od Sobote prema Mlakama. Bataljon se celog dana nalazio na položajima, ali nije došao u dodir s neprijateljem, koji je bio naoružan mitraljezima, automatima i puškama. Njegovo tačno naoružanje nismo mogli utvrditi.

O.C[10] izveštava da su 7. o. m. saveznički avioni teško oštetili mariborsku i korušku žel. stanicu, na kojima su se nalazila 3 vojna transporta, koji su isto tako bili teško oštećeni. Dana 14. o.m. su Titovi avioni u niskom letu napali 1 teretni voz koji se nalazio u Fali. Uništena je lokomotiva, a eksplodiralo je nešto municije koja se nalazila u transportu. Istog dana su Titovi avioni uništili u Dravogradu 2, u Otiškom Vrhu 3 i u Slovenj Gradecu 2 lokomotive, dok je jedna bila 13. o.m. pogođena na Janževskom Vrhu. Tako je za dva dana bilo uništeno 8 lokomotiva.

16.2. 1945. Štab LO sa I bataljonom je izvršio pokret do crkve Sv. Pankracija (1,30 — 6 časova).
Neprijatelj nije bio primećen.
Zanimanja nije bilo.

[10] Obaveštajni centar

Štab sa bataljonom je u 19,30 časova izvršio pokret ka Korngirtu," u Austriji, 1 km severozapadno od kote 1048, kuda je stigao 17. 2. 1945. u 1,45 časova.
II bataljon je izvršio pokret na Pernice.
U bataljonu nije bilo zanimanja.
Neprijatelj nije bio primećen.

17.2. 1945. Štab LO sa I bataljonom je izvršio pokret na Buchenberg [Buhenberg] 1 km jugozapadno od kote 837[12] (22,30 — 6 časova 18. 2. 1945).
Neprijatelj nije bio primećen.
Zbog dugog pokreta nije bilo zanimanja.
Stigla su dva nova borca dobrovoljca, oba bez oružja, jedan u uniformi sa VI sektora" a drugi iz Rajhenburga.[14]
II bataljon se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana. Obaveštajci su izvestili da neprijatelj ima nameru da se naseli u školi i zgradi parohije kod Sv. Simona. Zbog toga su neprijatelju bile postavljene zasede, koje su preko celog dana čekale na neprijatelja a njega nije bilo. Treba napomenuti da je bilo izvešteno da će se neprijatelj tog dana useljavati. Uzrok što se nije uselio nismo mogli utvrditi.

18. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom se nalazio na istom položaju.
Neprijatelj nije bio primećen.
Dezertirao je jedan drug, po nacionalnosti Rus, koji je odneo sa sobom jednu pušku i puškomitraljez. Dezertirao je na pola časa pre pokreta, tada kad se ljudstvo već prikupljalo za polazak. Za njim su bile upućene patrole, ipak se nije mogao pronaći.
U bataljonu nije bilo zanimanja.
Zbog slabih veza nemamo izveštaja o II bataljonu.

19.2. 1945. Štab LO sa I bataljonom je izvršio pokret na Kremserkogel, kota 1073.

" Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije pronađen. Verovatno se odnosi na Kornrigl, 1 km severozapadno od trig. 1049 (Kapunar planina), 18 km severoistočno od Dravograda.
[13] Ova koja nije pronađtfna na karti 1 : 100.000.
[13] Sifrovani naziv za područje Kozjaka (vidi AIZDG, k. 332 a/II).
[14] Sada: Brestanica.

Neprijatelj nije bio primećen.
U bataljonu je održan po jedan čas vojne i političke nastave.
Naveče u 21 čas izvršen je pokret na Ober Fresen, kota 1252, kuda se stiglo u 24,30 časova.
O drugom bataljonu nema izveštaja.

20. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom se nalazio na istom položaju.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bataljonu je održan po jedan čas vojne i političke nastave.
Stigao je jedan nov borac, žena dobrovoljac sa sektora VI. Pri opravljanju pištolja je poginuo drug Jerano Anton. Kod nekog šumara — hitlerovca — obaveštajni vod je zaplenio 3 »mauzer« puške sa 100 metaka, 4 lovačke puške sa 50 metaka, jednu »flobert« pušku sa 50 metaka, 1 parabelu sa 7 metaka, 2»steuer« [štajer] pištolja i 3 neispravna pištolja različitih modela sa 60 metaka. O II bataljonu nemamo izveštaja.

21.2. 1945. Štab LO sa I bataljonom se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
U bataljonu je održan po jedan čas vojne i političke nastave.
Neprijatelj nije bio primećen.
Od II bataljona nemamo od 19. o.m. nikakvih izveštaja zbog blokade drumova koje je zaposeo neprijatelj. Kad primimo o njemu izveštaje, odmah ćemo ih dostaviti.[13]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant poručnik:[16] Operat. oficir:[17]

[15] Drugi bataljon se za to vreme nalazio u rejonu sela Mlake i nije vodio borbe (vidi izveštaj Lackovog NOP odreda od 8. marta 1945, AIZDG, k. 337/IV).
[16] Komandant je bio Jože Skufca Martin.
[17] Operativni oficir je bio Ivan Zorko.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 22. FEBRUARA 1945. ZA FORMIRANJE BAZE NOV I PO SLOVENIJE U DALMACIJI I POSTAVLJENJE ŠTABA BAZE[1]

Na položaju, dana 22. februara 1945.

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 116

NAREDBA BR. 26

Formiranje Baze GŠS[2]
. i postavljenje štaba.

U Dalmaciji se formira Baza NOV i PO Slovenije.[3]

U Štab baze postavljamo:

1) za komandanta pukovnika Potočar Staneta, dosadašnjeg komandanta IX korpusa NOV i PO Jugoslavije,
2) za politkomesara druga potpukovnika Benčič Dragomira, dosadašnjeg politkomesara IV operativne zone,
3) za zamenika komandanta potpukovnika Vidmar Toneta, dosadašnjeg komandanta XVIII divizije NOV i POJ,
4) za pomoćnika politkomesara majora Peršič Bogomira, dosadašnjeg načelnika Personalnog odeljenja Glavnog štaba NOV i POS,
5) za načelnika štaba potpukovnika Eisner Aleksandra, dosadašnjeg instruktora u Artiljeriji VII korpusa NOV i POJ.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
odsutan

M. P.

V. d. komandanta:
general-major
Dušan Kveder

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.
[2] Glavnog štaba [NOV i PO] Slovenije
[3] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije, depešom br. 406 od 12. februara 1945, naredio je da se u Dalmaciji, za potrebe NOV i PO Slovenije, formira baza sa zadatkom: prihvat materijala od saveznika i upućivanje za Sloveniju; prihvat Slovenaca iz Italije; organizacija i izvođenje stručne obuke jedinica koje će se u Dalmaciji formirati od Slovenaca prebačenih iz Italije i od onih koji će biti upućeni iz Slovenije, kao i prihvat ranjenika i civilnog stanovništva iz Slovenije (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 41/111). Glavni štab NOV i PO Slovenije, depešom od 13. februara 1945, predložio je Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske da Baza bude u Biogradu, što je ovaj i usvojio (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 43/111).

Dostavljeno: Štabu baze NOV Slovenije
Personalnom odeljenju GŠS
svim odeljenjima na znanje
Štabu VII korpusa NOV i POJ
» IX „
IV oper. zone
1. slov. divizije KNOJ

BR. 110

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 22. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA U FEBRUARU[1]

Br. 193/45

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, dana 22. 2. 45.
Br. 78/45

Predmet: Mesečni vojni izveštaj
od 25. 1. do 22. 2. 45.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Situacija

U ovom periodu neprijatelj je na sektoru naše divizije pokušao sa ispadom, odnosno ofanzivnim udarom iz Selške i Poljanske doline. U tom cilju neprijatelj je skoncentrisao svoje snage u uporištima Selca[2] i Gorenja Vas.[3] Sa ovim snagama

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 277/1. U gornjem desnom uglu mastilom je dopisano u Štabu 9. korpusa NOVJ: »Br. 193/45«, što označava broj delovodnika.

[3] Noću 25/26. februara 1945. stiglo je iz Škofje Loke i Selca oko 300 graničara, žandarma i pripadnika Gorenjskog domobranstva. Kako ove snage, zbog neuspešnih borbi protiv 7. slovenačke NOU brigade »France Prešern«, nisu postigle svoj cilj da stignu u Zeleznike, to je

su uglavnom vodili borbu VII SNOUB i Skofjeloški odred, koji je privremeno priključen našoj diviziji. Svi ovi neprijateljevi ofanzivni udari protiv naše oslobođene teritorije bili su potpuno bez uspeha, te je neprijatelj bio svuda razbijen.

Snage koje je neprijatelj upotrebljavao u ovim akcijama bile su sastavljene iz različitih jedinica, od Nemaca, Rusa, nedičevaca, be-ga[4] i četnika, kod kojih je borbeni moral bio veoma nizak, te su se pokazali kao veoma slabi borci, dok su se naše jedinice veoma dobro istakle i pokazale visoku borbenu sposobnost u napadima na neprijateljeve kolone koje su pokušale da prodru prema našim položajima. Pri tom su naše jedinice pokazale i dobru manevarsku sposobnost, te nismo neprijatelja čekali u pozadini, već su se naše jedinice prebacile što bliže neprijateljevim polaznim tačkama za ofanzivu i tukle svaki pokret neprijatelja iz uporišta.

Na sektoru Dolomita neprijatelj u to vreme nije pokazao nikakve aktivnosti, već je samo patrolama i zasedama kontrolisao teren u neposrednoj blizini uporišta. Jedinice XVI SNOB su u to vreme izvršile više uspešnih prodora u neposrednu blizinu neprijateljevih uporišta kod Sv. Tri Kralja,[5] a i napadale neprijateljeve posade koje su razmeštene kod nekih seljaka u blizini ovog uporišta.

Velike uspehe u to vreme postigle su jedinice III SNOUB koje su se za sve to vreme nalazile na sektoru Kras — Vipava[6] i tukle neprijateljeve jedinice u Vipavskoj dolini i na Krasu, te u tom periodu ubile preko 80 neprijateljevih vojnika, zaplenile više oružja i zarobile 19 Italijana. Istovremeno su svojim uspešnim akcijama veoma podigle moral civilnog stanovništva u Vipavskoj dolini, koji je zbog četničkog terora veoma opao.

U tom periodu na sektoru koji kontroliše naša divizija nije neprijatelj uspostavio nijedno novo uporište, već je pri dolasku naših jedinica nešto pojačao posade kod Sv. Tri Kralja.

3. februara došlo iz Kranja pojačanje od oko 500 ljudi iz 2. i 3. bataljona 28. SS policijskog puka »Tot« (TODT). Ove snage su se 14. februara 1945. povukle u polazna uporišta (vidi izveštaj obaveštajnoa centra 9. korpusa NOVJ od 26. januara do 16. februara 1945. AlZDG, k. 238/1).

[3] Neprijatelj je u Gorenjoj Vasi 5. februara 1945. skoncentrisac oko 600 ljudi iz 28. SS policijskog puka, kojima je 9. februara iz Ljubljane, preko Škofje Loke, stiglo i oko 150 pripadnika SS puka »Variagov« Ruske oslobodilačke armije (ROA). Ove snage su se do 14. februara 1945. povukle u polazna uporišta (vidi izveštaje Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 5. do 16. februara 1945, AIZDG, k. 238/1).

[4] Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

[!] Sada: Vrh nad Rovtami.

[6] Odnosi se na Vipavsku dolinu.

Plan štaba

Uglavnom je zadatak naših jedinica u ovom periodu bio: ekonomske akcije, jer smo morali hranom snabdevati i jedinice italijanske divizije, jedinice XXX divizije i razne druge jedinice pri IX korpusu. Iz tog razloga je i III SNOUB bila upućena na područje Vipave, da organizuje i osigurava prevoženje hrane iz Vipavske doline na oslobođenu teritoriju, i da istovremeno mitinzima vrši propagandu kod civilnog stanovništva.

Istovremeno je sa III SNOUB na područje Vipavske [doline] bila upućena i Udarna četa, sa zadatkom da brzim manevrima razbija neprijateljeve pokrete. Ali četa nije nigde došla do većeg dodira s neprijateljem, te u to vreme nije imala većih uspeha.

U cilju nabavke hrane za ostale jedinice IX korpusa, VII SNOUB je bila upućena na područje Gorenjske, gde je, pak nabavka hrane bila minimalna zbog visokog snega i neprijateljeve ofanzive u Selškoj dolini. Jedinice ove brigade su najpre vodile borbu s neprijateljem na sektoru Sv. Mohor — Topolje — Lajše[7] — Kališe, a zatim su se prebacile na sektor Srednje Brdo, Malenski Vrh, Slajkar i tu zajedno sa italijanskom brigadom[8] i jedinicama Skofjeloškog odreda uspešno razbile neprijateljevu ofanzivu iz Poljanske doline prema oslobođenoj teritoriji.

Zbog toga što je naša divizija uglavnom imala zadatak da nabavlja hranu za ostale jedinice IX korpusa i što je neprijatelj vršio manju ofanzivu prema oslobođenoj teritoriji, naša divizija u to vreme nije izvodila većih vojnih operacija.

Na osnovu mesečnih izveštaja koje smo primili iz naših jedinica, dostavljamo vam pregled akcija koje su naše jedinice izvršile u ovom periodu. Napominjemo da smo od III SNOUB primili izveštaje uglavnom samo preko radio-stanice, tako da je za III SNOUB opis akcija kratak i nepotpun.

III SNOUB »Ivan Gradnik«

...[9]

Dana 17.2.45. Brigada se nalazila na starim položajima. Preko dana je I bat. kod Dornberka vodio borbu s neprijateljevom kolonom od oko 200 ljudi.

[7] Sada: Selške Lajše. Na karti 1 : 100.000 piše: Zg. i Sp. Lajše.

' Odnosi se na 158. brigadu »Antonio Gramši« (vidi dok. br. 117)

[9] Redakcija je izostavila tekst o borbama ove brigade od 27. januara do 17. februara 1945, jer je već opširnije iznet u dok. br. 68 101 i 103.

Detaljnijih izveštaja nemamo. Istog dana je brigada s tog sektora krenula na sektor Čepovan — Lokve, ali tamo nije stigla, jer se na tom sektoru već nalazio neprijatelj, pa se zato vratila na stari sektor Preserje — Selo — Batuje.

Dana 19.2.45. Brigada se premestila na sektor Vrtovče — Stegovci[10] — Bilje.[11] Jedinice su vodile manje borbe s neprijateljem u Žabijama. Rezultat nije nam poznat.

Dana 20.2.45. Iz Ajdovščine je jača kolona nastupala prema položajima III bataljon. Bataljon je napao neprijatelja iznenada iz blizine i naterao ga u bekstvo. Borba je trajala dva časa. Gubici neprijatelja nisu nam poznati. Mi nismo imali gubitaka.

VII SNOUB »France Prešeren«

Dana 26.2.[12]45. Brigada se skoncentrisala na sektom Martinj Vrh sa zadatkom da nastavi pokret na sektor Sv. Mohor. Pošto je neprijatelj počeo da se koncentriše u Selškoj dolini i počeo da nastupa prema Zeleznikima, II bataljon se premestio u Železnike i zajedno s Pratećom četom napadao neprijatelja kod Studena, a zatim se povukao prema Selcama. Brigada se pak, prebacila na sektor Zabrekve — Sv. Mohor — Lajše.

Dana 28.2.[13]45. Brigada se nalazila na sektoru Zabrekve — Pozirno — Sv. Mohor — Lajše. Oko 9 časova je neprijatelj jačine oko 100 ljudi prodro iz Selaca u seio Topolje i počeo da tuče naše položaje u Zabrekvama. Jedinice III bataljona su napale neprijatelja iznad sela Topolje, nakon čega se neprijatelj razbežao i povukao u uporište. Svoje nastupanje neprijatelj je podržavao i snažnom topovskom vatrom. Zbog nastale situacije brigada je zaposela nove polo-

[10] Zaselak, 6 km jugozapadno od Ajdovščine.

" Redakcija nije mogla utvrditi na koje se selo ili geografski objekat odnosi.

,3 i u Omaška; treba: 1 (vidi izveštaj Štaba 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« od 19. februara 1945, AIZDG, k. 280 a/III).

žaje, i to na sektoru Topolje — Jamnik — Kališe.

Dana 29.2.[14]45. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana. Bojna patrola I bataljona jačine 6 ljudi je napala neprijateljevu kolonu od oko 200 ljudi, koja se kretala iz Dolenje Vasi prema Selcama, i pri tom ubila dva neprijateljeva vojnika i dva konja. Kolona je pobegla natrag prema Dolenioj Vasi, a ubrzo se ponovo vratila, nakon čega ju je napala druga bojna patrola i pri tom ubila jednog neprijateljevog vojnika. Posle podne se neprijateljeva kolona od 10 ljudi kretala iz Selaca prema Dolenjoj Vasi, a koju su naši napali unakrsnom vatrom i pri tom ubili tri neprijateljeva vojnika.

Noću 28/29. 1. jedan vod je sa dva puškomitraljeza učestvovao u miniranju žel. pruge kod Otoča, koje su izvršili mineri Inž. bat. naše divizije. Preko dana je neprijatelj iz Selaca obasipavao naše položaje granatama. Gubitaka naše jedinice nisu imale.

Dana 30.1.45. Položaj brigade bio je isti kao prethodnog dana. Bojna patrola I bataljona je napala neprijateljevu kolonu jačine 50 ljudi koja se iz Dolenje Vasi kretala prema Selcama i s njom vodila borbu od 10 do 14 časova. Neprijatelj je izbacio nekoliko mina na položaje brigade.

Dana 31.1.45. Brigada se nalazila na istim položajima. Posle podne u 15 časova neprijateljeva kolona jačine 50 ljudi se kretala iz Dolenje Vasi prema Selcama. Kolona je imala pobočnicu jačine 14 ljudi. Ovu pobočnicu su naši napali sa dve strane i ubili dva neprijateljeva vojnika, a u isto vreme su napali i razjurili i glavninu, koja je pobegla prema Sori[15] i natrag u uporište. Neprijatelj je celog dana, s manjim prekidima, tukao položaje brigade topovskom vatrom. Prateći vod brigade je izbacio nekoliko mina na uporište Selca.

Dana 3.2.45. Brigada se još uvek nalazila na istom sektoru. Oko 13 časova je neprijateljeva kolona jačine

" Odnosi se na r. Selska Sora.

oko 250 ljudi, sa dvanaest kamiona i jednim oklopnim automobilom, nadirala iz Skofje Loke prema Dolenjoj Vasi. Ceta I bataljona je ovu kolonu napala i razbila. Neprijatelj je pet puta pokušavao da se iz Dolenje Vasi probije prema Selcama, ali je uvek bio odbijen, samo je oko 50 neprijateljevih vojnika uspelo da se probije preko Šore i dalje do Selaca. U toku celodnevne borbe neprijatelj je imao 3 mrtva, a ubijene su i 4 mule. Neprijatelj jQriz Selaca i Dolenje Vasi tukao položaje brigade topovskom vatrom. Oko 10 časova prepodne je neprijateljeva kolona od 100 be-ga i 100 policajaca, na skijama, u belim ogrtačima, nadirala iz Podnarta prema položajima II bataljona na Jamniku. Bataljon je ovu kolonu pustio u neposrednu blizinu svojih položaja i zatim je napao snažnom vatrom iz celokupnog naoružanja. Neprijatelj se u paničnom bekstvu povukao, te je pri tom imao 5 mrtvih i 7 ranjenih. Mi nismo imali gubitaka.

Dana 4.2.45. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnih dana. U toku dana je neprijatelj s raznih strana velikim snagama pokušao da prodre prema našim položajima. Njegov glavni cilj je bio da se probije do Železnika, što mu je, pak, brigada zajedno sa Skofjeloškim odredom[16] sprečila. Pod zaštitom magle neprijatelj je pokušavao da se probije od Studena prema Zeleznikima, a li su ga tu napali Skofjeloški odred i III bataljon, tako da se morao vratiti. Nastupanje neprijatelja bilo je podržavano snažnom artiljerijskom vatrom.
Druga neprijateljeva kolona, od oko 150 be-ga i Nemaca, u ranim jutarnjim časovima je nadirala iz Besnice, grebenom iznad Nemilja, prema Sv. Mohorn. Deo kolone je pokušavao da probije položaje I bataljona između Topolja i Sv. Mohora a drugi deo je pokušavao da između Topolja i Lajša izbije u leđa našim jedinicama. Prvi deo kolone je zaposeo položaje na Sv. Mohorn, dok se drugi deo probio preko naših položaja do Selaca.

" O borbama škofjeloškog NOP odreda vidi dok. br. 113.

Neprijateljeva kolona od oko 80 ljudi je iz Selaca prodrla prema Topolju i u oštroj borbi zaposela položaje južno od Topolja. Sa svim ovim kolonama je I bataljon vodio borbu celog dana, sve dok se pred veče neprijatelj nije vratio u uporište. Mi smo pri tom imali 2 mrtva, a neprijatelj 1 mrtvog i više ranjenih.

Dana 9.2.45. Brigada se nalazila na sektoru Debeni — Srednje Brdo — čabrače[17] i Vranšek. Oko 8 časova ujutro je neprijateljeva kolona od 200 do 250 ljudi prodrla preko Hlavčih Njiva u Hotavlje. Jedan deo ove kolone, jačine 80 ljudi, nastupao je prema položajima I bataljona na Srednjem Brdu. Bataljon je iz blizine napao ovu kolonu, pri čemu je neprijatelj imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih. Neprijateljevu kolonu u Hotavljama je napao, iz zasede iznad Hotavlja, i II bataljon, te je ubio i ranio 8 neprijateljevih vojnika. Oštra borba s neprijateljem trajala je do 12 časova, kada se neprijatelj preko Hlavčih Njiva povukao u uporište Gorenja Vas. U ovim borbama je angažovan i teški minobacač, koji je izbacio nekoliko mina na neprijatelja u Hotavljama.

Dana 10.2.45. Brigada se nalazila na istim položajima. Oko 8 časova je neprijateljeva kolona od 40 ljudi pokušala da napadne našu zasedu na Hlavčim Njivama a druga kolona iste jačine je pokušala da zađe zasedi u leđa. Naša zaseda je kolonu napala iz neposredne blizine i jurišem proterala neprijatelja. Pri tom je neprijatelj imao 11 mrtvih i veći broj ranjenih. Zaplenili smo dva okvira za MP[18] pištolj i nešto municije. Naše jedinice nisu imale gubitaka.

Dana 11.2.45. Brigada se nalazila na istom sektoru. U 7 časova ujutro neprijatelj je napao položaje III

[17] Brigada se 5. februara 1945, u ranim jutarnjim časovima, s po ložaja severoistočno od Železnika, pravcem Rudno — Cešnjica — 2e lezniki, prebacila na položaje Martinj Vrh — Rovte (sada: Rovte v Seiški dolini) — Golica, odakle je noću, u 23 časa, preko Crnog kala, krenula u rejon Robidnica — Leskovica i 7. februara, u ranim jutarnjim časovima, posela ove položaje (vidi izveštaj Štaba 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« od 19. februara 1945, AIZDG, k. 280 a/III).

" Maschinenpistolen (vrsta nemačkog automata)

bataljona od Hlavčih Njiva do Gorenjeg Brda. Neprijatelj je prema našim položajima nastupao u četiri kolone jačine od 150 do 200 ljudi. Zbog guste magle neprijatelj je uspeo da snažnim udarom probije položaje između Gorenjeg Brda i Hlavčih Njiva. Situacija je postala kritična, jer je neprijatelj zašao za leđa 3. četi, pa se zbog toga ova povukla prema Malenskom Vrhu. Neprijatelj je produžio nastupanje na Malenski Vrh, gde su se spojile sve četiri kolone. Odavde je neprijatelj krenuo u dve kolone prema Javorju, gde je s njim vodio borbu škofjeloški odred, i produžio prema Žetini. Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose 11 mrtvih a naši su gubici: 1 mrtav i dva ranjena.

U toku dana je neprijatelj topovskom vatrom tukao razne položaje.

Dana 12.2.45. Brigada se nalazila na sektoru Studor, Debeni, Vranšek, Mala Jelovica.[19] Uveče je jedna četa II bataljona otišla preko Pogare[20] prema Zirovskom Vrhu sa zadatkom da s pravca Lajša demonstrativno napadne neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi. Četa je u blizini Kočara pala u neprijateljevu zasedu, te svoj zadatak nije izvršila.

Dana 16.2.45. Brigada se nalazila na sektoru Kladje, Zirovski Vrh Sv. Antona,[21] Javorč, Bukovec.[22] Uveče je III bataljon otišao u ekonomsku akciju u Vinharje i Bačne i kod Srednje Vasi[23] naišao na neprijateljevu zasedu, s kojom se sukobio i pri tom ubio jednog neprijateljevog vojnika.

Dana 17.2.45. Brigada se nalazila na istim položajima. U toku dana je neprijatelj iz Lučina ispalio nekoliko topovskih granata na naše položaje. U 11 časova je neprijatelj u četiri kolone nastupao prema našim položajima na Golom vrhu i na

" Odnosi se na selo Jelovica, 13 km zapadno od Škofje Loke.

[30] Zvaničan naziv sela je Podgora.

[31] Sada: Žirovski Vrh nad Gorenjo Vasjo.

[72] Brigada se na nove položaje prebacila noću 15/16. februara 1945 (vidi izveštaj Štaba 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« od 19. februara 1945, AIZDG, k. 280 a/III).

[33] Sada: Srednja Vas-Poljane.

brdu Zala. Naši su neprijatelja sačekali na položajima i odmah ga nateraii u bekstvo tako da je pobegao ne ispalivši ni metak. Uveče je jedan vod iz III bataljona demonstrativno napao neprijateljevo uporište u Suhom Dolu.[24] Neprijatelj je snažno reagovao.

Dana 18.2.45. Brigada na istim položajima kao prethodnih dana. U 13 časova se položajima II bataljona na koti 587 približila neprijateljeva patrola jačine 20 ljudi. Neprijatelj je bio odbačen prema uporištu Gorenja Vas, te je pri tom imao dva ranjena.

Dana 19.2.45. Oko 14,30 časova je neprijatelj jačine 80 ljudi s pravca Lučina pokušao da prodre prema položajima I bataljona, ali su ga naši napali iz neposredne blizine a jedna desetina je udarila neprijatelju u leđa, te su ga jurišem nateraii u bekstvo. Neprijatelj je imao dva mrtva i dva ranjena, a zatim je minobacačkom vatrom tukao naše položaje.[25]

XVI SNOB »J.P.[26] Vojko«

Dana 25.1.45. Brigada se nalazila na sektoru Slabe — Stara Oselica — Nova Oselica. Jedan vod I bataljona bio je upućen u zasedu na Goru iznad Idrije sa zadatkom da napada neprijateljevu patrolu koja se svakog dana kretala iz Veharša na Mravljišče. Zaseda je bila izdana, te su je belogardisti odmah počeli opkoljavati u tri kolone. Vod je udario na neprijatelja, te se probio iz obruča, a zatim se bez gubitaka vratio na svoje polazne položaje.

Dana 2.2.45. Brigada se nalazila na položajima na sektoru: Ravan[27] — Nova Oselica — Stara Oselica — Slabe. Zaseda jačine jednog voda iz II bat. nalazila se iznad Fužina. Ovu zasedu je neprijatelj u 4 časa ujutro iznenada napao u kući gde se

Zaselak, 1 km jugoistočno od Lučina.

[25] U AIZDG (k. 280/III) nalazi se, za ovaj period, izveštaj Štaba 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« od 19. aprila 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi neke nove bitne podatke.

[26] Janko Premrl

[27] Na karti nije pronađena.

nalazila.[28] Neprijatelj je pod snažnom unakrsnom vatrom držao vrata i prozore tako da su tri druga koji su se hteli probiti ovde poginuli. Ostali drugovi su prihvatili borbu u kući, a kad je neprijatelj kuću zapalio, morali su se povući iz nje. Dva druga su zatrpale grede a dva su se sakrila u podrum. Borba s neprijateljem je trajala pola časa. Neprijatelj je imao dva mrtva i dva ranjena a mi 6 mrtvih, dva ranjena i jednog nestalog. Izgubljena su dva puškomitraljeza i 7 pušaka.

Dana 10.2.45. Brigada se nalazila na sektoru Ravan — Koprivnik — Lanišče — Slabe. Uveče je II bataljon demonstrativno napao neprijateljevo uporište u Sp. Idriji. Cilj demonstrativnog napada je bio da se privuku neprijateljeve snage koje su bile skoncentrisane na Crnom Vrhu i Colu.

Dana 13.2.45. II bataljon, koji se nalazio na Lanišču, demonstrativno je napao neprijateljevo uporište Idrija. U tom napadu je angažovan i teški minobacač. Napad je trajao dva sata.

Dana 14.2.45. Naša patrola od dva čoveka u blizini Kremenika se sukobila sa be-ga patrolom od 7 ljudi. Be-ga patrola se nalazila u kući, i kada su naši ušli u kuću, došlo je do borbe. Neprijatelj je imao jednog mrtvog i dva ranjena, zaplenjen je jedan raketni pištolj i nešto municije za automate. Ranjena su oba naša druga, kojima su be-ga oduzeli automat i pušku.[29]

[28] Napad su izvršili pripadnici Gorenjskog domobranstva iz uporišta Gorenja Vas, koji su tom prilikom imali tri ranjena, među kojima je bio i komandant posade Gorenja Vas poručnik Kern (vidi izveštaj Oreanizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 1. februara 1945, AIZDG, AFKfk. 281/IV).

" Po naređenju Štaba 31. NO divizije, 1. bataljon je noću 12/13. februara 1945. krenuo iz Koprivnika na Zirovski vrh, do posednika Javorča, gde je predanio, a iduće noći se prebacio, preko Todraža, u selo Kremcnik (na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Kremenk), u Dolomitima, sa zadatkom da se na tom sektoru zadrži dva dana, vrši napade na neprijateljeve patrole i nabavlja hranu. Kada je stigao u se lo Kremenik, bataljon je uputio pomenutu patrolu, koja je u obližnjoj kući naišla na patrolu pripadnika Gorenjskog domobranstva iz Suhog Dola (vidi naređenje Štaba 31. NO divizije od 13. februara 1945, AIZDG, k. 276/11; izveštaj Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 18. februara 1945, AIZDG, k. 282 a/II; izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 16. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

Dana 15.2.45. Brigada se nalazila na sektoru Ravan — Razpotje[30] — Goropeke — Slabe. U toku noći je III bataljon zajedno sa odeljenjem »piata« Prateće čete divizije napadao neprijateljevo uporište na Hlevnom Vrhu kod Sv. Tri Kralja.[31] Naši su se približili uporištu i s četiri »piata« srušili kuću u kojoj se nalazila posada. Neprijatelj je u uporištu imao 6 mrtvih. Zbog brze intervencije i zbog snažne artiljerijske vatre iz uporišta Sv. Tri Kralja, naši nisu uspeli da u potpunosti unište uporište. Na povratku iz akcije neprijatelj je iz blizine napao našu kolonu,[32] pri čemu smo imali tri mrtva, a **u** borbi kod uporišta četiri ranjena.

Dana 16.2.45. Brigada se nalazila na sektoru: Pečnik[33] — Razpotje — Goropeke — Vrsnik — Govejek. U poslepodnevnim časovima je do naše zasede kod Goropeka stigla be-ga patrola od 10 ljudi, koju su naši odmah tako napali da se neprijatelj razbežao na sve strane. Pri tom je jedan naš drug bio ranjen.[34]

Dana 19.2.45. ..

Udarna četa divizije

Dana 31.1.45. Četa se nalazila u Lipi i postavila zasedu u Opatjem Selu. Zasedi se približila kolona Italijana, koje je naša zaseda napala. Poginula su dva Italijana a ostali su pobegli natrag prema uporištu.

* Zaselak, 3,5 km severoistočno od Idrije.

[31] U Hlevnom Vrhu se nalazila stalna zaseda 44. posadne čete slovenačkih domobranaca (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 15. januar 1945, AIZDG, k. 281/IV).

[33] Napad su, kod Sopota, izvršili delovi 1. bataljona 1. udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ) iz uporišta Veharše (vidi izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 19. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

[35] Ovo selo nije obeleženo na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, a nalazi se 4 km severoistočno od Idrije, u rejonu k. 822.

[34] U AIZDG (k. 282 a/II) postoji, za ovaj period, izveštaj Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 18. februara 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi neke nove podatke.

[35] Redakcija je izostavila tekst o napadu na stalne neprijateljeve zasede kod uporišta Sv. Trije Kralji (Vrh nad Rovtami), jer je to podrobnije izneto u dok. br. 106.

Dana 6.2.45. Četa je zajedno sa bataljonom III SNOUB napala četnike u Kostanjevici.[36] Četa je jurišem upala u selo, u kome se nalazilo oko 220 četnika. Četnici su se pod pritiskom naših jedinica povukli iz sela. U ovim akcijama je poginulo 15 neprijateljevih vojnika a 12 je bilo ranjeno.[37]

R e k a p i t u l a c i j a:

Gubici neprijatelja:	
mrtvih	116
ranjenih	92
zarobljenih	20
Naši gubici:	
mrtvih	17
ranjenih	29
Izgubili smo:	
teška »breda«	1
lake »brede«	2
pušaka	8
automat	1
Zaplenili smo:	
pušaka	15
puškomitraljeza	2
kompl. sprema	19
raketni pištolj	1
više razne municije	
Uništili smo:	
oklop, automobil	1
put. automobil	1
lokomotivu	1
vagona	7
želez. most	1
Oštetili:	
tenka	2
vagona	8
Uništeno:	3
nepr. uporišta.	

[34] Odnosi se na Kostanjevicu na Krasu.

[57] Podrobnije o ovom napadu vidi dok. br. 103.

T a k t i k a:

a) N a š a:

U tom periodu naše jedinice nisu bitno izmenile svoju taktiku, ali možemo kazati da se borbenost naših jedinica u to vreme veoma podigla, što dokazuju uspesi koje su postigle III SNOUB na sektoru Kras — Vipava i VII SNOUB pri razbijanju neprijateljeve ofanzive iz Selške i Poljanske doline. Uglavnom su se u ovom periodu kod naših jedinica mogla primetiti dva nova momenta u načinu vođenja borbe.

1) U borbama koje su vodile jedinice III i VII SNOUB pokazalo se da borci posle razbijanja neprijatelja ne ostaju više uporno na svojim položajima, već ga odmah jurišem proteruju, a u isto vreme manevrisanjem pokušavaju da neprijatelja okruže ili da mu udare s leđa, što su veoma dobro pokazale jedinice III SNOUB kad su vešto opkolile grupu Italijana i zarobile ih.

Naše jedinice su postale mnogo okretljivije i elastičnije i u svim borbama se sve više koriste taktikom manevrisanja, što je bitno doprinelo uspesima poslednjeg meseca.

2) Nov način borbe se pokazao kod naših jedinica i u tome što se jedinice, čim stignu na nove položaje, na tim položajima utvrde i ukopaju, te na taj način mogu da odole jakom neprijateljevom pritisku i vatri teškog naoružanja. To su pokazale naročito jedinice VII SNOUB za vreme neprijateljevih ispada iz Poljanske doline, kad su borci u čvrsto građenim i pokrivenim bunkerima istrajali na položaju uprkos snažnoj neprijateljevoj artiljerijskoj vatri. Borci su na utvrđenim položajima kliktali i smejali se neprijatelju koji je bezuspešno jurišao prema našim položajima. Glavna dobra strana ovakvog načina borbe je bila ta što, uprkos snažnoj neprijateljevoj vatri iz teškog naoružanja, u višednevnim borbama, naše jedinice nisu imale nijednog mrtvog.

b) N e p r i j a t e l j e v a:

Neka nova neprijateljeva taktika u tom periodu nije se mogla primetiti. Svakako je borbeni moral neprijatelja u to vreme veoma opao, te ni u jednoj akciji koju je preduzeo protiv naših jedinica nije uspeo. Neprijateljeve jedinice koje su u to vreme nastupale protiv nas bile su sastavljene od vojnika različitih nacionalnosti, koji su se pokazali kao veoma slabi borci, a bili su d veoma slabo naoružani i opremljeni.

Pri dolasku naših jedinica na sektor Vipava — Kras neprijatelj se, od straha od naših jedinica, nije usudio da izađe iz uporišta, već se povukao u bunkere i samo teškim oružjem pokušavao da uznemirava naše jedinice. I u akcijama u Poljanskoj i Selškoj dolini je neprijatelj angažovao neuobičajeno velik broj teškog oružja, kao topova i minobacača, kojima, pak, nije postigao nikakav uspeh, naročito zbog toga što su pogoci bili veoma neprecizni, a mnogo je bilo sabotiranih mina i granata. Verovatno je neprijatelj u tim akcijama upotrebljavao staro i neispravno artiljerijsko oružje i municiju.

Kritički osvrt na operacije

Većih grešaka kod naših jedinica koje bi se nanovo pojavile nismo primetili, ali se još uvek pojavljuju neke stare greške, koje pokušavamo sm_anjiti na minimum.

Uprkos tome što se bezbroj puta naglašavalo da pojedine zasede moraju više puta menjati svoje položaje, naši rukovodioci ovo nisu dovoljno uzimali u obzir, pa je došlo do iznenađenja zasede XVI SNOB iznad Fužina, koja je bila izdana, te smo tako bez potrebe imali 6 mrtvih, dva ranjena i jednog nestalog, a izgubili smo dva puškomitraljeza i 7 pušaka.

Druga takva greška koja se pojavljuje kod naših jedinica jeste još uvek suviše mala odlučnost pojedinih rukovodilaca, što se naročito pokazalo pri napadima naših jedinica na neprijateljeve posade u blizini uporišta Sv. Tri Kralja, kada, zbog suviše male odlučnosti rukovodilaca, ljudstvo nije jurišem upalo u pojedine kuće koje su vatrom »piata« već bile razrušene, te bi uništenje pojedinih posada odlučnim jurišem bilo veoma lako.

Organizacija odseka

U poslednjem mesecu se brojno stanje Operativnog odseka utoliko povećalo što smo dobili dva nova operativna oficira. Istovremeno je u tom periodu preuzeo dužnost novi šef Operativnog odseka, jer je pređašnji otišao na novo službeno mesto.

Prema novoj formaciji sačinjavaće Operativni odsek sledeći personal:

šef Operativnog odseka, operativni oficir, inž. teh. referent, referent za naoružanje i administrator.

Podoficirska škola koja je bila formirana pri diviziji prešla je pod neposrednu komandu Štaba IX korpusa NOV i POJ.[38] Prvi tečaj bio je završen 17. 2. Uspeh škole bio je veoma dobar. Glavna greška u nastavi je bila ta što se ljudstvo suviše malo praktično obučavalo i što je bilo previše teorije.

Pri Štabu divizije se formirala Prateća četa, koja broji 60 ljudi i ima 4 »piata« i jedan »partop«. Pri punoj formaciji će imati tri »partopa«.

Po brigadama su u svim bataljonima formirani minersko-pionirski udarni vodovi[39], kojima će još biti pridodate grupe minera čim se završi minerski tečaj IX korpusa.

Po bataljonima su bili obrazovani i večernji studijski kružoci na kojima se rukovodioci izgrađuju i proučavaju raznu literaturu i vojne brošure. Cilj ovih kružoka je da vojnički i politički što više osposobimo naše rukovodioce.

Za sada jedinice imaju dovoljnu količinu municiju. Uglavnom nedostaje municija za laku »bredu«.

Naoružanje divizije je vrlo dobro, a glavni nedostatak u naoružanju su italijanski puškomitraljezi, koji na položajima najviše puta ne deluju ispravno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Matejka[40]

V.d. šefa Oper, odseka, zastavnik:
Dolenc Franc
Dolenc

M. P.

" Vidi dok. br. 122, objašnjenje 65.

" Naređenje za formiranje jurišno-pionirskih vodova izdao je Stab 9. korpusa NOVJ 2. februara 1945 (vidi dok. br. 76).

" Evgen Matejka Perne, komandant divizije. Narodni heroj, poginuo 3. maja 1945. On je mastiljavom olovkom precrtao reći: »Načelnik štaba: Petelin Stanko«.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 23. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NEPRIJATELJEVOJ AKCIJI PROTIV 1. BATALJONA NA PODRUČJU ZAPADNE BENEČIJE[1]

OPERATIVNI STAB ZA
ZAPADNO PRIMORSKO
IX KORPUSA

Op

Položaj, 23. II 1945.
Br. 284

Predmet: Operativni izveštaj
o toku ofanzive na I bat.
O.Š. za Z.P.[2] u Zap. Benečiji
Sekcija Udine 1:100.000, it. izdanje

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Operativni odsek

Dana 17. II 1945. u 3 časa ujutro je u Vedroncu, Pradielis i Muzi stigao veći broj kamiona na kojima je, prema podacima koje je dobio I. bat., bilo oko 600 do 800 Nemaca.
Dana 18. II 1945. u 9 časova na područje Breginja je stiglo nekoliko kamiona i autobusa sa ukupno oko 200 Nemaca, a sa suprotne strane područja su se nalazili pomešani kozaci, republikanci i Nemci.[3]
Bataljon se nalazio u Platišču i na licu mesta su bila svega 44 druga. Bataljon je zaposeo položaje u pravcu Breginja d na Monte Cavalu[4]. Rano ujutro 18. II 1945. Nemci su napali tačku »B-20«,[5] gde su poginula tri druga. Patrola koja je čekala fašiste kod Borjane povukla se zbog nadmoćnosti neprijatelja i nije napala. Postavili su mine da bi bacili u vazduh ka-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226 a/I. U gornjem desnom uglu mastilom je dopisano u Štabu 9. korpusa NOVJ: »Op«, a na margini prve strane: »262.« što označava datum primitka i da je izveštaj upućen Operativnom odseku.
[2] Operativni štab za Zapadno Primorsko
[3] Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane. Verovatno: delovi Kozačke divizije, 3. bataljona 9. SS policijskog puka i 1. bataljona SS policijskog puka »Bocen« (AIZDG, k. 63/11).
[4] Na karti nije pronađeno.
[5] Odnosi se na obaveštajni punkt koji se nalazio u rejonu Tepan (Taipana).

mion, ali se kanap prekinuo. S pravca Breginja tog dana neprijatelj nije nastupao. Posle podne su s pravca Nimisa stigla dva oklopna automobila, te je neprijatelj na brzinu opravio mostove. Ovi oklopni automobili su nastupali zajedno sa ostalom kolonom iz Monteaperta. Jedan bataljon brigade »Garibaldi-Piceli«, koji je ovde držao položaje, povukao se na Brezje i zadržavao neprijatelja koji je nadirao iz Karnapa[6]. S većeg odstojanja je napao kolonu koja je nastupala prema Platišču. Neprijatelj se razvio u strelce i prodirao. Pošto se bataljon nalazio na položaju s teškom »bredom« prema Breginju, nije više imao vremena da zauzme položaje prema Bonomu[7]. U 14,30 časova se morao povući u Platišče i prema Prosnidu a u sumrak prema Robidišču. Tog dana je neprijatelj već stigao u Platišče i napao patrolu koja je čekala kod Borjane i koja se baš u to vreme vraćala.

19. II 1945. bataljon je zaposeo položaje iznad Robidišča i Crnog Vrha. Nemačke kolone koje su bile u Monteapertu i Taipani[8] stigle su u Platišče i Brezje, a isto tako je u Platišče stigao i neprijatelj iz Breginja, koji se, pak, posle podne kamionima vraćao prema Breginju.

U 17,30 patrola od dva druga, koja je između Stanovišča i Homeca imala postavljene dve mine na potez (od teškog minobacača), aktivirala je mine ispod prvog vozila (autobus) punog SS-ovaca. Prema izveštajima civilista bilo je 10 mrtvih, među kojima i 1 major SS, i oko 15 ranjenih. Nemci sa ostalih vozila (bila je cela kolona) odmah su otvorili žestoku vatru, ali su se naša dva sretno povukla. Nemci su se odmah osvetili nad selom Stanovišče, gde su zapalili nekoliko kuća i ubili 11 muškaraca (mladih i starih). Autobus je bio oštećen.

20. II 1945. u 3 časa ujutro bataljon je uputio tešku »bredu« na položaje iznad Prosnida, gde bi trebalo da napadne kolonu koja je nastupala prema Prosnidu. U 8 časova ujutro iz Platišča je nadirala kolona. Naši su je napali, ali im je »breda« zbog mraza sabotirala. Naši su odmah počeli da je opravljaju, a kada su u blizini iznad [svojih položaja] primetili pobočnicu, zbog toga su se morali povući. Ova nemačka kolona, oko 250 ljudi, nastupala je dalje prema Robidišču i kasno posle podne stigla do Stupice. U Subit je stiglo nekoliko neprijateljevih vojnika a broj nam nije poznat. U Caneblu je, prema izveštajima obaveštajaca »B-20« koji su došli do bataljona, stiglo oko 300 ljudi. Nemci su otkrili skladište br. 3 i navodno jednog našeg druga uhvatili. U 8 časova ujutro u Crni

[6] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Karnahta.
[7] Na karti nije pronađeno.
[8] Slovenački naziv je Tepan.

Vrh je stiglo 150 Nemaca: 105 ih je otišlo do Robidišča a 45 ih je ostalo po zasedama oko sela Crni Vrh. Zapalili su neku štalu gde su se ranije nalazili garibaldinci i školu u Robidišču. U 17,30 časova iz Crnog Vrha su se vraćali u Stupicu. U Robidišču je ostalo 18 neprijateljevih vojnika. Kroz tunel je u Logje stiglo 100 neprijateljevih vojnika, te su u mraku produžili prema Breginju.

21. II 1945. u 2 časa ujutro bataljon se premestio iznad Breginja, gde su primetili stražare u Monteapertu i Breginju. Prema izveštajima koje je bataljon primio od civila, izgleda da Nemci imaju uporišta u Monteapertu, Taipani, Platišču, Montemaggioru*, Breginju i Robidišču, odnosno za prva dva sela nismo sigurni, dok su u ostalima sigurno. Ujutro je u Crni Vrh, odnosno do Stupice stiglo 8 kamiona Nemaca, te su vevatno stigli na položaje na kojima smo bili mi proteklih dana. U 18 časova bataljon se premestio na položaje iznad Sužida. U 18 časova bataljon se premestio i u 21 čas (22. II 1945) stigao do sela Jevšček kod Liveka.

Kao što izgleda, Nemci teže da na svaki način osiguraju železničku prugu Videm — Trbiž, te su sada na čitavom području Zapadne Benečije.

Čim to bude moguće, bataljon će se prebaciti natrag na svoje staro mesto. Mogućno je da Nemci žele sa Zapadnom Benečijom učiniti isto kao sa Režijom, naime, da sebi ovde stvore nekakvu pozadinu. Stigli su i u Učeju, gde su se zadržil.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	M. P.	Komandant kapetan:
Zdravljič Marjan		Bavec Franjo Branko
Marjan		Branko

* Slovenački naziv je Brezje.

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 24. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O SITUACIJI I BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U FEBRUARU[1]

STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK
Br. *144*

Položaj, dana *24. II* 1945

Br. 201/45

Mesečni operativni izveštaj od 28. I do 25. II 1945.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Top. sekcija Tolmin, Gorica, Postojna, it. izd., i Bled, jug. izdanje, 1:100.000)

I. SITUACIJA

Posle likvidacije tek postavljene postojanke[2] na Trnovu, koju su posedale jedinice fašističkog bataljona »Fulmine« iz sastava X Divizije »MAS«[3], neprijatelj je izvršio 'koncentrisanje svojih snaga, u iznosu do 6Ö0 vojnika, na severozapadnoj ivici Trnovskog gozda u selu Grgaru. Sa istočne strane Trnovskog gozda od ranije je već posedao Col, pojačavajući ga brojno. Snage upotrebljene u te svrhe spadale su u formacijski sastav 10. SS polizei regiment c.a[4]. Prema Colu bile su snage drugoga bataljona istog puka sa sedištem u Idriji, dok su na pravcu Grgara bile bačene jedinice trećeg bataljona dislociranog Gorica — Ajševica. Na taj način, dejstvujući sa istoka i

[1] Original (pisan na mašini, delimično na srpskohrvatskom a delimično na slovenačkom jeziku) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano na mašini, već je utisnut četvrtast štambilj. U gornjem desnom uglu mastilom je u Štabu 9. korpusa NOVJ dopisano: »Br. 201/45«, što označava broj delovodnika.

[2] uporišta

[3] Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Trnovu vidi dok. br. 60.

[11] policijskog puka. Redakcija nije mogla utvrditi šta znače ova slova (c.a.).

sa zapada, neprijatelj je uklještavao naše snage. Začetkom[5] meseca februara neprijatelj vrši nasilno bojno izviđanje u dva maha, 1. i 5. t.m., u cilju razotkrivanja našeg rasporeda i da bi došao do saznanja o brojnom stanju i jačini naših jedinica koje je imao protiv sebe. Počevši sa 7. II. neprijatelj preduzima ofanzivni ispad .prema Trnovskom gozdu, dejstvujući sa dva pravca — Cola i Grgara, pa sve do 17. o.m. Tom prilikom neprijatelj izbacuje protiv nas dva bataljona policije specijalno obučene za borbu protiv partizana, potpomognut od trečeg belogardističkog udarnog bataljona, koji je malo časa[6] pre toga bio prebačen u Ajdovščinu[7].

Preduzimajući taj desetodnevni ispad prema oslobođenom teritoriju, neprijatelj je imao za zadatak da angažuje i veže naše snage, s tim da ih što dublje odbaci od komunikacijskog pravca Gorica — Ajdovščina — Razdrto, koji je za njega od velikog lokalnog značaja. Neprijatelj u potpunosti uspeo je da nas nabaci na teško prohodni i velikim snegovima zavejan teren. Na taj način put kroz Vipavsku dolinu za njega je bio slobodan i dala mu se mogućnost da nesmetano vrši transportiranje. U tom periodu kroz Vipavsku dolinu neuznemiravano je prošla pešadijska kolona jačina 1500 — 2000 vojnika, u pratnji bornih kola, raspolagajući topovima, kamionima i zaprežnim kolima[8]. U istom periodu beležimo i odlazak nemačkih snaga iz Postojne u jačini do 600 vojnika, koje su prebačene preko Št. Petra[9] na Rijeku za Jugoslaviju. Radi se verovatno o drugom bataljonu 139. puka 188. planinske[10] lovačke divizije, čiji je odlazak u nekoliko mahova bio najavljivan.[11] Radi što veće sigurnosti, neprijatelj je držao zasede duž ceste da bi na taj način povećao stepen sigurnosti za sebe, istovremeno onemogućio svako doturanje hrane iz [Vipavske] doline na prostor Trnovskog gozda.

' Početkom

' vremena

[7] O neprijateljevim snagama angažovanim u akciji čišćenja Trnovskog gozda, pod šifrom »Ribecal« (Rübezahl), vidi dok. br. 140 i 142.

' Ove snage su 14. februara 1945. vozom stigle sa italijanskog fronta u Goricu i odmah, preko Ajdovščine, krenule u pravcu Postojne. Redakcija nije mogla utvrditi njihovu pripadnost (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 17. februara 1945, AIZDG, k. 238/1).

* Sada: Pivka.

Omaška; treba: brdske.

" Iz Postojne je 8. februara 1945. oko 500 vojnika otišlo u pravcu Rijeke (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 14. februara 1945, AIZDG, k. 238/1). Verovatno je otišlo ono ljudstvo 2. bataljona 139. brdskog lovačkog puka nemačke 188. rezervne brdske divizije koje je završilo obuku, jer su jedinice ove divizije vršile dopunsku obuku vojnika (AIZDG, k. 238/1).

Još dva događaja zaslužuju da im se posveti izvesna pažnja. Koncem meseca januara konstatuje se povlačenje italijanske X fašističke divizije MAS koja se u glavnom prebacuje i koncentrira u okolini Udina, izuzimajući dva bataljona, koja su 27. I bila upućena iz Solkana u Correglione[12] (Veneto).
Da bi nadomestio[13] povlačenje italijanskih fašističkih snaga sa prostora Gorice, neprijatelj je bio prinuđen da prebaci izvesne jedinice Srpskog dobrovoljačkog korpusa iz Postojne, tako da u najskorijem vremenu možemo očekivati [da bude] sektor Pivke, Krasa i Vipave[14] kontrolisan od srbijanskih fašističkih trupa. Pored toga moramo uzeti u obzir i delatnost koju je preduzela naša i saveznička avijacija bombardirajući nemačke i belogardističke postojanke na sektorima Dolomita, Vipave i Krasa. Taj gest [je] od velikog značaja za nas kako u moralno-političkom ravno tako[15] i u vojničkom pogledu. U obzir dolazi mogućnost da kombinujemo naše dejstvo sa dejstvom iz vazduha, kojom prilikom rezultati bili bi od zamašnog karaktera.

U proteklom operacijskom periodu od naših jedinica XIX i XVIII brigada imale su ozbiljne sukobe sa neprijateljem i primile svu težinu njegovog pritiska. Što se tiče XVII brigade, ona je bila van domašaja neprijateljeve delatnosti i nekoliko omanjih akcija, izvedenih od nje, nose ofanzivni karakter. XX brigada bila je zakačena još u prvom naletu i potpuno razbijena, tako da u taktičkom pogledu nije predstavljala nikaku vrednost. To ne znači da je udar zadat joj od neprijatelja predstavljao neki ozbiljniji udar. Zahvaljujući njenom moralnom stanju neprijatelj je uspeo da ju potpuno razbije, dolazeći na taj način olako do zarobljenika i plena.
U proteklom periodu jedinice XXX divizije bile [su] raspoređene na sledećim delovima sektora: 17. brigada na Erzelju imala je za zadatak da kontroliše Kras i gornji deo Vipave; 18. brigada držeći Sinji vrh i Malu Goru[16] imala je da prepreči neprijateljsko prodiranje od Cola prema Predmeji; 19. brigada na Trnovu imala je da brani upad od pravca Grgara i 20. brigada ispod Čavna primila bi na sebe, ako bi to opšte moglo i smelo da se kaže, kontrolu automobilske ceste Gorica — Ajdovščina — Razdrto i da ograniči neprijateljsko patroliranje prema selima na putu Ajdovščina — Predmeja. S obzirom na situaciju na ostalim bojištima, koja iz dana u dan ula-

[12] Omaška; treba: Connegliano (Koneljano).
[11] nadoknadio
" Odnosi se na Vipavsku dolinu.
[15] isto tako
" Zaselak, 8 km severoistočno od Ajdovščine.

zi u završnu fazu, možemo očekivati na našem sektoru pogoršavanje prilika. To dolazi iz razloga da sve dublje nadiranje Crvene Armije kroz Nemačku prisiljava Nemce na brzo povlačenje iz Italije. Moramo računati na veću i aktivniju delatnost od strane okupatora koji će otežiti[17] svim sredstvima da zagarantuje sebi u momentu povlačenja sa južnog bojišta i zapuštanja[18] Italije slobodan i nesmetan prelaz preko Slovenskega Primorja.

II. NACRT ŠTABA

Štab XXX Divizije, uspevši da likvidira tokom meseca januara postojanku Trnovo, uzeo je u najozbiljnije razmatranje pokušaj likvidacije postojanke Col. Veliko brojno stanje i izvršeni ofanzivni ispad nisu dozvolili realizaciju te zamisli. Odmah po prvim podacima o brojnom smanjenju postojanke ideja napada na Col spravljala bi se odmah u delo. I dalje ostaje na snazi namera o jednom maršu na Pivku i na Kras. Obzirom na situaciju izgledi na taj podhvat za sada su mali.

III. OPERACIJE DIVIZIJE

Hronološkim redom podaje[19] se pregled borbi koje su imale jedinice XXX divizije u proteklom operacijskom periodu od 28. I. do 25. II. 1945[20].

27. I 1945. Obaveštajac MSV[21] 3. čete postavio je paklenu mašinu na voz na žel. stanici Udine. Kompozicija izbačena iz koloseka, 1 vagon oštećen, 4 mrtva, 7 ranjenih.

29. I 1945. Patrola 3. čete Min. bat. uspela je da na pruzi Prošek — Nabrežina uhvati 3 fašistička vojnika. Zarobljena 3, zaplenjeni 1 puškomitraljez, 2 puške, 200 metaka, 4 ručne bombe.

1. II 1945. Nasilno borbeno izviđanje dveju kolona od po 250 ljudi, jedna pravcem Grgar — Fovški kal[22] — Podgozd — Trnovo, a druga pravcem Preval —

" težiti
" napuštanja
" daje
M Odatle pa do tačke IV (Naša i neprijateljeva taktika) tekst je pisan na slovenačkom jeziku, a zatim, do kraja izveštaja, na srpskohrvatskom jeziku.
J' Minersko-sabotažnog voda
72 Brdo, severno od Grgara. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

Krnica[23] — Trnovo. Jedinice 19. brigade u višečasovnoj borbi odbacuju neprijatelja u polazni garnizon. Naši gubici: 2 lakše ranjena. Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i više ranjenih.

27. I 1945. Patrola Udarnog voda je minirala prugu Trst — Tržič između žel. stanica Vižovlje i Devin. Električna lokomotiva uništena, 5 vagona oštećeno, srušeno 50 m koloseka, saobraćaj prekinut 16 časova, neprijatelj je imao 18 mrtvih i 16 ranjenih.

28. I 1945. Patrola MSV 2. čete je na drumu Gorica — Ajdovščina postavila minsko polje. Dana 29. I je kolona koja je dolazila iz Gorice naišla na minu. Oštećen 1 kamion, gubici neprijatelja nisu poznati.

30. I 1945. Patrola 2. MSV je između žel. stanica Gradiška i Rubije minirala žel. prugu Tržič — Gorica. Električna lokomotiva i 3 vagona potpuno uništeni, 15 vagona oštećeno, uništeno 50 m koloseka, 200 m električne žice za pokretanje voza uništeno, saobraćaj obustavljen 32 časa, na opravci zaposleno 120 radnika, na osiguranju 350 vojnika.

2. II 1945. Patrola udarnog voda je između žel. stanica Vižovlje i Devin postavila mine na prugu Tržič — Trst. Tri električne lokomotive i 5 vagona uništeni, srušeno 60 m koloseka, saobraćaj prekinut 36 časova. Zbog intervencije gubici neprijatelja nisu poznati. Patrola 1. MSV je postavila mine na prugu duplog koloseka Postojna — Trst između stanica Mere[24] i Povir. Električna lokomotiva i 2 vagona uništeni, 6 vagona oštećeno, 60 m koloseka razoreno, saobraćaj obustavljen 20 časova, 2 mašinovođe ubijene.
Udarna četa je napala neprijateljevu kolonu koja se kretala iz Štanjela prema Koprivi. Gubici neprijatelja 12 mrtvih, 2 ranjena i 2 zarobljena. Zaplenjeno 3 automata, 4 puške i 1 telefonski aparat, ubijena 4 konja, razbijena dvoja kola. Četa ima 2 nestala druga.

[23] Omaška; treba: Ravnica.

[24] Omaška; treba: Merče. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA piše: Mrče.

4. II 1945. U kantonmanu Vrabče — Poljane[25] je 17. brigada došla u dodir s neprijateljevom kolonom koja je imala nameru da pljačka u pravcu Goča. Nakon kratke borbe je neprijatelj odbijen, gubici neprijatelja 7 mrtvih i 3 teško ranjena. Naši gubici 3 lakše ranjena.

5. II 1945. Jača neprijateljeva kolona je nastupala od uporišta Štorje[26] prema selu Jakovce. Zaseda 3. bat. 17. brigade i brigade su se morale zbog magle i nejasne situacije, a i zbog neprijateljeve intervencije iz uporišta Senožeče,[27] povući na [položaje] Vrabče — Podraga — Goče — Erzelj. Gubici neprijatelja nisu poznati.

Neprijateljeva kolona od 120 ljudi je iz Ravnice nastupala na Trnovo, gde su je jedinice 19. brigade nakon jednočasovne borbe odbacile u polazni garnizon. Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 5 ranjenih.

Patrola udarnog voda je uhvatila 2 ustaše, koji su počeli da beže. Jedan na bekstvu ubijen, drugi pobegao. ,

Patrola 2. MSV je minirala tramvaj Općine — Trst. Tramvaj uništen, 16 Nemaca mrtvih i ubijena 2 civila.

6. II 1945. 4. bat. 18. brig, u Črnigojima, sa zadatkom da uznemirava saobraćaj na drumu Ajdovščina — Gorica, napao je neprijatelja od 180 ljudi koji je izvršio ispad u selo Škrilje sa ciljem da osigurava pojačani transport. Gubici neprijatelja nisu poznati.

7. II 1945. Dve neprijateljeve kolone su nastupale iz Vitov-Ija i Sv. Mihaela[2]* prema Trnovu, gde 2. bat. 19. brigade prihvata borbu s nadmoćnim neprijateljem. Istovremeno su nastupale još dve kolone

[55] Sada: Poljane pri Stjaku.

[24] U ovom se uporištu u to vreme nalazila 5. četa 2. bataljona 136. brdskog puka nemačke 188. rezervne brdske divizije, jačine oke 200 ljudi (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 17. januara 1945, AIZDG, k. 238/1).

[v] U ovom se uporištu u to vreme nalazila posada jačine 250 ljudi iz 1. bataljona 10. SS policijskog puka (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 9. februara 1945, AIZDG, k. 238/1, nemački fond — k. 199/1).

[M] Sada: Šmihel. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: St. Mihel.

pravcima Ravnica — Podgozd — Trnovo i Grgar — Zavrh — Lokve, gde se 1. bat. nakon kraće borbe povukao prema Rijavcima a zbog njega i 4. bat. Zbog obojice se i 2. bat. morao povući u istom pravcu. Za sve ovo vreme 3. bat. je vodio borbu na pravcu Sv. Mihaela. Iz Trnova, kuda je izbio, neprijatelj ponovo preduzima napad u više kolona, s kojima vode borbu: 1. bataljon [na liniji] Zavrh — Lokve, 4. i deo 1. bat. kod sela Nemci, a 3. bat. s kolonom sa pravca Vitovlja.

8. II 1945. Na raskršću Trnovo — Krnica[29] — Nemci 3. bat. napada kolonu, ali se mora povući i ponovo prihvata borbu između Trnova i Krnice. Gubici brigade 7. i 8. II: 11 mrtvih, 6 ranjenih i 20 nestalih sa 6 »brena«. Gubici neprijatelja: 24 mrtva i veći broj ranjenih.

9. 10, 11. i
12. II 1945. Tri bataljona 18. brig, na sektoru Col — Škratelj[30] — Mala Gora, 1 mornarička četa i 20. brigada na Predmeji. Kolona od 400 ljudi od Monte Rotonda[31] prema Otlici i kolona od 150 ljudi sa Crnog Vrha na Monte Croce[32]. Vodi se borba s prvom kolonom od 400 ljudi na pomenutom sektoru.

10. II 1945. U toku celog dana 18. brig, tuče neprijateljeve položaje a neprijateljeva artiljerija iz Ajdovščine snažnom ali neuspešnom artiljerijskom vatrom položaje 18. brig.
11. II 1945. Neprijateljev pritisak na čitavom frontu podržan artiljerijskom vatrom.
12. II 1945. Puškaranje a inače zatišje.
Naši gubici: za tri dana su pomenute jedinice [imale] 2 mrtva, 8 ranjenih, 1 zarobljenog, izgubljena 1 puška.
Gubici neprijatelja: 79 mrtvih, 91 ranjen i ubijene 3 mule.

[29] Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

[30] Usamljena kuća istočno od Sinjeg vrha, trig. 1001 (4 km severoistočno od Ajdovščine). Na karti 1: 100.000 nije obeležena.

" Obleg vrha (trig. 1110)

* Križnu Goru

8. II 1945. Prema kantonmanu 20. brigade, jedan bat. — Črnigoji a 2 bat. — Kamnje, nastupaju dve neprijateljeve kolone, i to: jedna na Kamnje a jedna na Lozarje. Pod neprijateljevim pritiskom brigada se povlači na Predmeju tučena na ćelom putu snažnom artiljerijskom vatrom. Sa Predmeje je bio jedan deo brigade odbačen na Medveđi vrh a drugi deo na Ćaven.

10. II 1945. Neprijateljeva kolona od 150 ljudi je okružila kasarnu između Ćavena i Vrtovina, gde je bila smeštena 20. brigada. Okruženje je osujećeno. Gubici brigade 8. i 10. [februara]: 18 mrtvih, 5 ranjenih i 11 zarobljenih. Gubici neprijatelja nisu poznati.

6. II 1945. 2. MSV je minirao prugu Sežana — Divača. Uništeni 1 vagon i lokomotiva a 6 vagona je oštećeno. Uništeno je 50 m koloseka, 30 m električnih postrojenja. Saobraćaj prekinut 30 časova.

8. II 1945. Patrola 2. MSV je minirala žel. prugu Sežana — Opčine. Lokomotiva i 4 vagona uništeni, 6 vagona oštećeno, uništeno 50 m koloseka, saobraćaj prekinut 12 časova.

9. II 1945. Patrola 2. MSV 3. čete je u Furlaniji aretirala nekog izdajicu. Zbog jakih neprijateljevih pokreta bio je ovaj streljan.

9. II 1945. Patrola 2. MSV je minirala žel. prugu Sežana — Opčine. Lokomotiva i 3 vagona uništeni, 18 oštećeno, uništeno 60 m koloseka, saobraćaj prekinut 24 časa. Vozom su se prevozili vojnici i ratni materijal. Broj žrtava nije poznat.

9. II 1945. Patrola 2. MSV je minirala prugu Prošek — Nabrežina. Izviđački voz uništen, 40 m koloseka uništeno, saobraćaj prekinut 28 časova.

10. II 1945. Patrola 1. MSV je minirala žel. prugu Št. Peter — Rijeka. Lokomotiva i 3 vagona uništeni, 2 vagona oštećena.

12. II 1945. Patrola 1. MSV je minirala prugu Sežana — Divača na 800 m od Sežane. Uništena 3 vagona, lokomotiva i 8 vagona oštećeno i razoreno 80 m koloseka.

13. II 1945. Patrola MSV je minirala prugu između Sežane i Divače. Na mine je naišao samohodni oklopni voz snabdeven oružjem i municijom. Voz uništen, poginulo 5 neprijateljevih vojnika, srušena dva železnička stuba i pokidana električna žica.
Patrola 2. MSV je minirala prugu duplog koloseka Prošek — Nabrežina. Električna lokomotiva i dva vagona jako oštećeni. Saobraćaj prekinut 52 časa.
Patrola udarnog voda 3. čete je između Jamlja i Sela[33], u blizini Brestovice[34], minirala bunker, 3 poginula, 2 ranjena.

14. II 1945. Zaseda 17. brig, od 33 čoveka je u selu Slap napala patrolu be-ga[35] od 26 ljudi, kojima je pristiglo iz Vipave pojačanje od 60 ljudi. Nakon kratke borbe neprijatelj je odbačen u polazni garnizon. Gubici neprijatelja: 7 mrtvih, 4 teško ranjena, broj lako ranjenih nije poznat. Zaplenjeno: 2 puške, 7 ručnih bombi i 320 metaka.
Zasede 19. brig, su kod sela Nemci napale neprijateljevu kolonu od 400 ljudi koja je iz Trnova nastupala prema Lokvama. Gubici neprijatelja 6 mrtvih i više ranienih.

15. II 1945. Patrola udarnog voda 3. čete je kod Brja[36] napala nemačku patrolu, ubijen je 1 neprijateljev vojnik a 1 ranjen.
I

16. II 1945. Patrola 2. MSV 3. čete je minirala prugu iz brodogradilišta u Tržiču za Ronke. Uništena lokomotiva a 3 vagona oštećena. Razoreno 20 pragova i 40 m koloseka.
15. II. Tog dana je neprijatelj nastupao u tri kolone prema našem sektoru. Prva [kolona] iz Idrije ka Vojskom, druga iz Cola [pravcem] Crni Vrh — Zadlog — Id.rijska Bela — Tratnik — Mrzla Rupa, i treća [pravcem] Predmeja — Mala lažna — Mrzla Rupa, te se 16. II skoncentrisao kod Kotlara i vršio pritisak prema Vojskom, gde su naše čete — jedinice 18. brigade — napale neprijatelja. Manevar neprijatelja su naše snage us-

[33] Sada: Sela na Krasu.
[34] Sada: Brestovica pri Komnu.
[35] Bele garde. Odnosi se na pripadnike Slovenskega narodnega vamostnega zbora (SNVZ).
[34] Redakcija nije mogla utvrditi na koje se Brje odnosi.

pešno paralisale posedanjem dominantnih položaja na području Vojskog i sprečavale i razbile ispade jakih patrola prema našim položajima. Zbog našeg stalnog pritiska, vatre i sprečavanja svakog pokreta, neprijatelj se povukao na polazne položaje. U svima tim sukobima neprijatelj je imao 39 mrtvih i ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

17. II 1945. Neprijatelj je napao logor 19. brig, kod Male lažne (logor X)[37] s namerom da okruži i uništi naše jedinice. Napad nije uspeo. Naši gubici iznose 1 mrtav i 2 ranjena, a nedostaju 1 puškomitraljez »bren« i 1 protivtenkovska puška. Neprijatelja koji je bio u Mrzloj Rupi spreman za odlazak napao je 1. bat. 19. brig. Naši gubici 2 mrtva i 1 ranjen. Gubici neprijatelja nisu poznati.

18. II 1945. Patrola udarnog voda 3. čete je napala neprijateljevu patrolu od 6 ljudi s kolima i 2 mule. Ubijena su 3 neprijateljeva vojnika i 2 mule a ranjena 2 neprijateljeva vojnika.

19. II 1945. Dve udarne grupe od 20 i 15 ljudi su u selu Slap (Erzelj) napale neprijateljevu patrolu od 40 ljudi. Neprijatelj je pobegao. Udarna grupa od 20 ljudi je kod sela Podraga vodila kratku borbu s neprijateljevom patrolom koja je hitala u pomoć ka selu Slap. Neprijateljeva patrola je razbijena i pobegla je u Vipavu. Gubici neprijatelja: 5 mrtvih, 1 zarobljen, 3 teško ranjena. Naših gubitaka nema. Zapjenjeno: 4 [puške] »mauzer«, 1 pištolj, 2 sanduka municije za »šarac«, 2 opasača, 3 fišeklije, 2 bajoneta, 3 kompletna odela, 5 bicikala, rezervna cev za »šarac«.

Patrola 3. bat. iste brigade, jačine 20 ljudi sa 3 puškomitraljeza, između Senožeča i Senadola je napala putnički automobil i kamion natovaren raznim materijalom. Pri jurišu zarobljeno 6 neprijateljevih vojnika. Zbog oklopnog automobila patrola se povukla.

Gubici neprijatelja: 3 mrtva, 1 teško ranjen, 6 zarobljenih. Zaplenjeno: 1 ruski automat, 2 pištolja, 1 pisaća mašina, 11 čebeta, 4 šinjela, 1

" Verovatno se misli na barake izgrađene u tom rejonu za potrebe Štaba 9. korpusa NOVJ.

kožni gornji kaput, sanitetski materijal, nešto rublja, 2 para plitkih cipela, fotografski aparat, busola, 6 časovnika, 38.300 lira, 400 RM, 2 automobila oštećena.

REKAPITULACIJA GUBITAKA:

Naši gubici: Mrtva 54, ranjenih 27, zarobljenih 28 i nestalih 125.

Izgubljeno: 3 »partopa«
1 »piat«
101 puška
2 pištolja
9000 metaka za »bren«
6000 metaka za automat
2000 metaka za »mauzer« [pušku]
1600 metaka za puškomitraljez »breda«
1600 metaka za italijansku pušku.

Nestalo: 9 puškomitraljeza
17 automata
87 pušaka
16 pištolja.

Gubici neprijatelja:
201 mrtav, 57 ranjenih, 11 zarobljenih.

Zaplenjeno:
2 puškomitraljeza
1 rezervna cev za »šarac«
7 automata
22 puške
1 pištolj
50 ručnih bombi
1 pisaća mašina
38.300 lira i 400 RM
14 ranaca
15 šatorskih krila
2 kišna mantila
3 uniforme
4 para cipela
2 konja i 2 vola
te mnogo vojne opreme kao: čuturice, opasači itd.

Uništeno:
10 lokomotiva
27 vagona

2 oklopna samohodna vagona
666 metara koloseka
20 pragova
2 železnička stuba
230 m električne žice
1 bunker
2 topa
2 teška mitraljeza
formacijsko oružje oklopnih samohodnih vagona.

•*Oštećeno:*

5 lokomotiva
66 vagona
4 automobila.
Saobraćaj prekinut 358 časova.

TAČNI [GUBICI] NEPRIJATELJA U LJUDSTVU, ORUŽJU I MATERIJALU:

Pošto nam ih neke jedinice nisu dostavile, to nam za ovaj period nije moguće dostaviti, a gubici neprijatelja su znatno veći. U naše gubitke oružja i municije je uračunato i ono koje je neprijatelj za vreme poslednje ofanzive pronašao u našim bunkerima koje je otkrio.

DEZERTIRANJA:

U proteklom periodu smo registrovali napuštanje jedinice, sakrivanje i samovoljni odlazak kućama: 17. brigada: 44 s područja Pivka — Vipava, 23 sa oružjem, 18. brigada: 8 s područja Krasa, 5 sa oružjem, 19. brigada: 31 sa sektora Kras — Vipava, 14 s oružjem, 20. brigada: ....
Ukupno 83, od toga 42 s oružjem.
Ostale jedinice nisu dostavile podatke.

MOBILIZACIJA:

Mobilisana su 92 druga. Mobilizacija je otežana zbog prikrivanja.
17. brigada: 65 sa sektora Ajdovščina, Senožeče, Gorica, Sežana.
18. brigada: 4 Štomaž[38], Vipava.
19. brigada: 23 s područja Vipave.
Ukupno 92 druga.

" Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: St. Tomaž.

IV. NAŠA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA

Protekli mesec februar ispunjen je desetodnevnim periodom neprekidnih borbi, kojima je neprijatelj težio da nas odbaci s komunikacijskog pravca Gorica — Ajdovščina — Postojna i da nas natera što dublje na našu oslobođenu teritoriju.

Osnovna taktička zamisao neprijatelja ovom prilikom bila je, kao i ranije, da dejstvuje sa dva pravca koji su neobično osetljivi za nas — sa Grgara i Cola. Na taj način neprijatelj ima mogućnost da u kratkom vremenu neposredno poveže oba pravca i produži front dejstva tako da isti bez malo ima oblik potkovice — izbijanjem na Malu lažnu — Lokve stalno postoji opasnost od dejstva putem Mala lažna — Mrzla Rupa, u kom slučaju neprijatelj bi nam ugrožavao naš jedini pravac izvlačenja i povlačenja na masiv Vojsko.

Sve vreme kod neprijatelja je, kao i uvek, postojala tendencija da malim snagama veže naše celokupne snage a svojom glavninom manevriše preteći nam da nam se nađe na bokovima i iza leđa.

Ovom prilikom neprijatelj je upotrebio svoje najbolje i najobučenije jedinice koje su prvenstveno namenjene za borbu protiv partizanskih formacija — drugi i treći bataljon 10. SS Polizei regimenta i treći udarni bataljon Bele garde, isto tako osposobljen za borbu protivu nas. Nalazeći se u zimskom periodu, kada je sav teren pokriven snegom i putevi neupotrebljivi za kretanje vojske, neprijatelj se služi sredstvima koja mu olakšavaju borbu u zimskom periodu. Tom prilikom obilno je upotrebio smučke i krplje, što povećava manevarsku sposobnost njegovih jedinica, omogućavajući mu kretanje po svakom terenu. Uviđajući teškoće na koje nailaze naše trupe slabo materijalno obskrbljene, neprijatelj do maksimuma koristi ta svoja tehnička preimućstva. Moramo ukazati još na jedno sredstvo koje je obilno bilo taktički upotrebljeno. Raspolažući velikim brojem specijalno obučenih pasa za borbu protivu partizana, iste neštedimice upotrebljava u borbi protivu nas i na taj način bio nam je uvek za petama.
Uspevši donekle da neutrališe našu borbenu moć, neprijatelj je bio energičan i drzak. I onda kad je izgubio kontakt s našim jedinicama, makar posle nekoliko dana, uvek je težio da nas ponovo otkrije i da započne borbu s nama.
Što se tiče naših jedinica, moramo da naglasimo da se one ne rukovode zadostnim" taktičkim načelima. I pored toga što

" Reč »zadostnim« (dovoljnim) dopisana je mastilom, mesto ranije reći »ikakvim«.

govorimo o nekoj našoj »specijalnoj taktici«, moramo ukazati na to da u stvari ona ne zadostuje[40]. Moramo čim pre ostvariti izvesna osnovna načela na koja bi se oslanjao naš komandni kadar i bila mu kao smernice za vođenje borbe.

Kod nas se zapaža najgrublja greška da stremimo frontalnom vezivanju s neprijateljem, tako da nismo u stanju da manevrišemo niti da zasledujemo[41] neprijateljske namere. A što je najopasnije za nas, to je da gubimo iz ruku svaku inicijativu i da se pokoravamo neprijateljskim diktatima za vreme borbe, što često dovodi do cepanja jedinica, tako da su iste izložene počesnom tučenju.

Našim borcima i našem komandnom kadru nedostaju najosnovnija i najelementarnija teoretska znanja, da bi mogli što uspešnije da dejstvuju za vreme borbe.

V. KRITIČKI PREGLED NAŠIH OPERACIJA

Ova desetodnevna borba, vođena od naših jedinica, ne predstavlja jednu harmoničnu celinu baziranu na nekom izrađenom planu. Podređeni komandanti, ne uspevši da održe u rukama svoje jedinice i ne dostavljajući višoj komandi izveštaje o poteku[42] operacije, lišili su se mogućnosti da u skladu izvode operacije. Na taj način jedinice su bile ostavljene same sebi i nisu učestvovale u skupnim borbama. Na taj način sva težina borbe pala je samo na jednu jedinicu, što je ovom prilikom slučaj sa 18. brigadom. Našim komandantima nedostaje jedinstvo misli, da bi mogli sami da deluju u smislu taktičke ideje višeg komandanta. Uz to održavanje veze između nadređenog i podređenog jedan su [od] razloga da operacije nose tako negativan i nepovoljan karakter po nas.

VI. ORGANIZACIJA OPERATIVNE SLUŽBE

I pored svih težnji da se operativna služba u okviru divizije što pre reguliše, tako da posao od toga ne trpi, nije se u tome uspelo. Na neki način delimično je uređena i nadamo se da će sva mesta u divizijskom operativnom odseku i brigadnim operacijskim referatima biti ispunjena, i to kadrom koji će biti u stanju da odgovori svojim zadacima.

[40] Reč »zadostuje« (zadovoljava) dopisana je mastilom, umesto ranije reči »postoji«.

[41] pratimo

[42] toku

Pridajemo Vam pregled operativnog odseka:

1. Poručnik Janković Dragoslav, šef — I operativni oficir.
2. „ Ćepin Jože, inž. teh. referent — III operativni oficir.
3. „ Senica Ludvik, geodet.
4. „ Majer Albin, oružar.
5. Potporučnik Pišlar Matevž, administrator.
6. Vodnik German Vinko, pisar.

Iz prednjeg izloženog vidi se da ovom odseku nedostaje II operativni oficir, koji je ujedno i pomoćnik šefa.

Sem predviđenog ljudstva formacijom, stvarne potrebe zahtevaju da odsek bude popunjen i drugim pomoćnim posebnim snagama. Naime, mora se uzeti u rasmatranje opskrba jedinica municijom i, s obzirom na sredstva i mogućnosti sa kojima raspolažemo, neophodno je potrebno da oružar ima svoga pomoćnika i za snabdevanje i održavanje našeg municijskog magacina — bunkera potreban je izvestan broj ljudi, po našem predviđanju neophodno je potreban minimum od 10 osoba. Uz to, neposredno pod operativni odsek spada omanja divizijska mehanička radionica — puškarnica, koja mora raspolagati sa tri radnika. U njoj se vrše svi omanji kvarovi, da bi se na taj način uštedio gubitak u vremenu slanjem u radionice vojne oblasti. Povrh toga, naša geodetska sekcija mora biti popunjena sa još dva do tri manipulanta, koji će uzeti na sebe kaširanje karata.

Organizirajući i formirajući odsek na taj način, ubeđeni smo da će obavljanje službe ići besprekorno i bez zastoja.

Što se tiče operacijskih referata brigade, oni bi morali biti organizovani i formirani na sledeći način:

1) Operativni oficir
2) Administrator
3) Crtač
4) Oružar s jednim pomoćnikom (uz to svaki bataljon mora imati jednog oružara koji bi se starao o svome bataljonu). U jednoj uređenoj regularnoj vojsci ta funkcija nije predviđena, ali na žalost mi moramo da povedemo računa o prilikama pod kojima se nalaze naše jedinice — da naš kadar, opšte uzevši, nije vojnički potkovan.

Postavljanjem poručnika druga Škrlja[43] za operativnog oficira 18. brigade i postavljanjem potporučnika druga Mariniča[44] za operativnog oficira 19. brigade pitanje operativnih oficira u XXX diviziji bilo bi s time skinuto sa dnevnoga reda.

[43] Oton Skrlj
" Franc Marinič

VII. RAZNO

Po naređenju štaba korpusa XX brigada ispada definitivno iz sastava ove divizije i zajedno sa italijanskim bataljonom »Mazzini« ulazi u formacijski sastav italijanske divizije »Natisone«. I pored toga što je već više puta urgirano, naše brigade lišene su radio-stanica, čime je u sadašnjim prilikama onemogućeno tehničko održavanje veze.

Isto tako moramo ukazati da nismo u stanju da formiramo divizijsku prateću četu s obzirom na brojno stanje. Zato je neophodno potrebno diviziju ojačati brojno, kontingentom ljudstva mobiliziranog od pozadinskih komandi.

Potrebno je izvršiti popunu engleskim naoružanjem, u prvom redu ide se za lakim pešadijskim naoružanjem, da bi na taj način bili u stanju da se suprotstavimo neprijatelju koji je kud i kamo superiorniji od nas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODO NARODU!

Politkomesar:	M. P.	Šef poručnik:
Klemenc Edo		Janković Dragoslav
E. Klemenc		D. M. Janković

IZVEŠTAJ ŠTABA ŠKOFJELOŠKOG NOP ODREDA OD 24. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTĆINJENIH JEDINICA U FEBRUARU[1]

ŠTAB
ŠKOFJELOŠKOG ODREDA
OPERATIVNI ODSEK

Br. 194/45 Op

Na položaju, 24. 2. 45.
Br. . . . /45

Predmet: Operativni izveštaj
za februar 45.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Operativni odsek

Neprijatelj je posle jednomesečnih priprema polako prelazio u ofanzivu. U Selšku dolinu su pristizala uvek nova pojačanja, te se krajem meseca januara broj posade u Selcima podigao na oko 500 ljudi a pojačana su bila i ostala uporišta u dolini. Sada je neprijatelj skoro svakog dana vršio manje ili veće ispade na oslobođenu, odnosno od naših jedinica kontrolisanu teritoriju. Više puta je neprijatelj, podržavan artiljerijom i minobacačima, napadao ceo dan. Ipak su svi ti kombinovani napadi teškog i lakog naoružanja bili redovno razbijani na dobre pripremljenim položajima naših jedinica.

Neprijatelj je svoje snage polako koncentrisao i u Poljanskoj dolini, kuda je privukao više bataljona SS odeljenja, među njima i hrvatske, kao i kozačke snage iz sastava jedinica ROA[2].

6. II su jedinice odreda prešle pod komandu XXXI divizije te se prebacile na sektor Javorje — Mlaka[3]. Odmah sle-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 294 a/I. U gornjem desnom uglu dopisano je u štabu 9. korpusa NOVJ mastilom: »Br. 194/45, Op«, što označava broj delovodnika i da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku, a na margini prve strane dole: »26.2.«, što označava datum prijema izveštaja.

[3] Ruske oslobodilačke armije. O angažovanim snagama neprijatelja u Selškoj i Poljanskoj dolini vidi dok. br. 110, objašnjenje 2. i 3.

[3] Sada: Mlaka nad Lušo.

dećeg dana je neprijatelj [napao] na Javorje s tri strane. Uprkos snažnoj podršci artiljerije i minobacača, napad je bio odbijen i neprijatelj odbačen natrag u Poljane[4]. Sada se neprijatelj nekoliko dana ograničio samo na manju patrolnu aktivnost a istovremeno je pripremao nov napad, koji je sistematično otpočeo 11. 2. na čitavom sektoru od Zeleznika preko Rovta[5] i Javorja do Blegoša. Samo na sektor koji je držao naš odred neprijatelj je napadao sa 5 bataljona. Svoju ofanzivu neprijatelj je podržavao snažnom artiljerijom i brojnim minobacačima, te različitim drugim modernim naoružanjem. Kad su se u 11 časova povukle VII SNOUB i 158. brigada[6], koje su se borile na našem desnom krilu, sva žestina napada se sručila na naše položaje, te je pretila opasnost da nam neprijatelj preseče odstupnicu. Zbog toga su se jedinice veštim manevrom prebacile preko druma na Blegoš i posele nove položaje na Martinj Vrhu. Poslednji ofanzivni talas je bio posle podne dana 12. 2. na Martinj Vrh, gde je neprijatelj sa 500 ljudi SS pokušao da prodre preko Martinj Vrha na [sektor] Gorenjskog vojnog područja. Ovaj napad je zastao ispod naših položaja. Pošto je vođa, odnosno komandant ovih poslednjih operacija, neki kapetan, poginuo, neprijatelj se već u toku noći počeo povlačiti iz Martinj Vrha, te se sledećeg jutra povukao s celog sektora. Ovim je bila ofanziva razbijena, te je neprijatelj u potpunosti napustio obe doline. Ostale su samo normalne posade po uporištima.

Nakon ove ofanzive neprijatelj se ograničavao isključivo samo na patroliranje na području svojih uporišta.

Operacije:

25.1.: Odred sa svojim jedinicama na sektoru Zelezniki — Rovte. I bataljon je izvršio prinudni otkup hrane u Dolomitima. Četa II bataljona je sa intendantom bolnice odreda izvršila prinudni otkup hrane u Bukovici.

26.1.: Inžinjerijski vod je u Logu[7] u Poljanskoj dolini mobilisao 4 nova druga. Na povratku je vod bio napadnut iz zasede, te je imao 4 mrtva, a izgubio je 1 puškomitraljez »breda« i jednu pušku. Jedinice odreda na starim položajima. U 10 časova je iz Selca prema Zeleznikima

* Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

[5] Sada: Rovte v Selški dolini.

[4] Podrobnije o borbama 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« vidi dok. br. 110, a o borbi 158. italijanske brigade »Antonio Gramšj« (Gramsci) dok. br. 117.

[7] Sada: Log nad Škofjo Loko.

prodrla neprijateljeva kolona, s kojom su se sukobile naše zasede. Nakon višečasovne borbe bio je neprijatelj odbačen u Selca.

27.1.: Odred na starim položajima. Jedna četa I bataljona se nalazila na osiguranju prevoženja soli. Osiguravala je sektor Kropa — Jamnik.

28.1.: Odred na starim položajima. Za osiguranje transporta soli je ceo II bataljon zaposeo položaje Kališe — Studeno. Neprijatelj nije bio aktivan.

29.1.: I bataljon je napustio položaje na Jamniku i krenuo preko Zg. Lajša[8] i Kališa natrag na Ojstri Vrh. II bataljon se premestio U Zeleznike, gde je osiguravao još zadnji deo transporta.

30.1.: Sve jedinice odreda na starim položajima Železniki — Ojstri Vrh. Neprijatelj nije bio aktivan. U štabu odreda je održana konferencija vojnih i političkih rukovodilaca obaju bataljona.

31.1.: Odred na svojim starim položajima.

I bataljon je otišao na prinudni otkup u Praprotno i u Bukovicu. Pri tom su jedinice ovog bataljona spalile i drveni most na drumu Luša — Bukovica. Istovremeno su izvršile demonstrativni napad na uporište Praprotno[9].

Snajperisti su napali neprijateljevu patrolu od 6 ljudi i ubili jednog neprijateljevog vojnika.

MSV je minirao železničku prugu između stanica Kočane[10] i Dobrava. Iz koloseka je izbačena lokomotiva, saobraćaj obustavljen 6 časova. Uništeno je 60 m koloseka. Pri miniranju pruge Kranj — Podnart 30. 1. bila je izbačena iz šina lokomotiva i 1 vagon, srušeno je 60 m koloseka, te je saobraćaj bio obustavljen 13 časova.

Dana 26.1. je kod Št. Vida" eksplodirala mina koja je bila legalnim putem uneta u lokomotivu. Lokomotiva je bila oštećena i saobraćaj obustavljen 1 čas.

1.2.: Odred je ostao na svojim starim položajima. Snajperisti su u Poljanama ubili 1 stražara. Četa II bataljona je na Dobravi minirala zgradu parohije, školu i crkveni toranj i time sprečila useljavanje neprijatelja.

' Zvaničan naziv je bio: Lajše; sada: Selške Lajše. Na karti **1 : 100,000** piše: Zg. i Sp. Lajše.

' U uporištu Praprotno nalazilo se oko 20 žandarma {AIZDG, k. 238/11).

,0 Na karti nije pronađeno.

" Sada: Šentvid.

2.2.: Odred na starim položajima. Jedna četa I bataljona je otišla u Pševo kod Kranja, gde je izvršila prinudni otkup.

3.2.: Odred na starim položajima. U toku noći je četa II bataljona demonstrativno napala lakim i teškim naoružanjem uporište Selca. Dana 1.2. je eksplodirala mina koja je bila prokrijumčarena u lokomotivu u blizini stanice Jesenice. Oštećena je bila lokomotiva, koju su morali da otkače i odvuku sa pruge. Saobraćaj je bio obustavljen 2 časa.

4.2.: II bataljon odreda je vodio borbe ispred Zeleznika s neprijateljem koji je nadirao. Nakon celodnevne borbe, u kojoj je neprijatelj bio podržavan artiljerijom, neprijatelj je bio proteran u svoj polazni garnizon. Gubici neprijatelja iznose 1 mrtav i 6 ranjenih. Na našoj strani su bila 4 ranjena.

5.2.: Odred je ispred Zeleznika vodio borbu koja je trajala 8 časova a nakon toga je neprijatelj bio odbačen natrag u uporište. Gubici neprijatelja tog dana bili su 2 mrtva i 9 ranjenih. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

6.2.: Jedinice odreda su se prebacile na levu obalu Sore[12], na sektor Zelezniki — Podlonk. Naveče je ispred Zeleznika ponovo vođena borba s neprijateljem koji je nadirao, a koji je bio ponovo odbačen natrag u uporište.

7.2.: Odred je sa svim jedinicama zaposeo nove položaje na sektoru Javorje — Mlaka. U 9 časova bio je odred napadnut u Javorjama, te je celog dana vodio borbu. Neprijatelj je bio snažno podržavan artiljerijom te je napadao frontalno. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 6 ranjenih. Naši gubici 2 ranjena.

8.2.: Jedinice odreda na sektoru Četena Ravan — Mlaka — Podvrh. Jedno odeljenje spalilo u Zeleznikima stovarište drva koja je neprijatelj odvozio. Uništeno je bilo oko 2 vagona dasaka i 50 m^3 drva.

9.2.: Odred na svojim starim položajima. Naveče je I bataljon održao proslavu Franca Prešerna.

10.2.: Odred na svojim starim položajima Podvrh — Četena Ravan. Naveče je odred priredio miting u Javorjama.

11.2.: Odred je vodio celodnevnu borbu s neprijateljem kojeg su snažno podržavali artiljerija i minobacači. Neprijatelj je napadao na odred sa 5 bataljona. Gubici neprijatelja 10 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici jedan ranjen.

[12] Odnosi se na r. Selšku Soru.

12.2.: Odred na položajima u Martinj Vrhu. Posle podne je prihvatio borbu s neprijateljevim SS bataljonom (500 ljudi). Neprijatelj je imao 5 mrtvih, među njima kapetana koji je bio komandant operacija, i 6 ranjenih. Naši gubici 3 mrtva a ranjen nije bio niko.

13.2.: Odred još uvek na sektoru Martinj Vrh. Nakon manjih sukoba s našima Nemci su se povukli s čitavog sektora.

14.2.: Odred se po naređenju XXXI divizije prebacio na sektor Javorje — Ćetena Ravan.

15.2.: Odred na starim položajima. Sa intendantom korpusa je otišla 1. četa I bataljona na prinudni otkup u Lušu.

16.2.: Jedinice odreda su se po naređenju XXXI divizije u toku noći ponovo prebacile na sektor Srednje Brdo — Ćetena Ravan — Gorenje Brdo.

17.2.: Odred na položajima od prethodnog dana. Formirana je Udarna četa i reorganizovana Inžinjerijska četa.

18.2.: Odred na starim položajima. Inžinjerijska četa je minirala drumski most između Gabrka i Loga u PoIjanskoj dolini, te je postavila minsko polje na 700 m dugačkoj trasi, odnosno drumu na istom mestu.

19.2.: Odred na starim položajima. Ćeta II bataljona je izvršila prinudni otkup hrane u Srednjoj Vasi[13].

20.2.: Odred na starim položajima. Inžinjerijsko odeljenje je ponovo postavilo minsko polje na trasi dugoj 500 m između Gorenje Vasi i Poljana. Ponovo su uništili jedan drumski most. Četa II bataljona je sa italijanskom brigadom[14] izvršila prinudni otkup u Dobju[15].

21.2.: Odred na starim položajima, situacija nepromenjena.

22.2.: Odred na starim položajima. Udarna četa napala na Gabrškoj Gori dve neprijateljeve be-ga[16] kolone i razbila ih. Ćeta II bataljona je iz zasede napala neprijateljevu snabdevaćku kolonu i razjurila je[17]. Naveče su jedinice u čast RA[18] zapalile 4 vatre.

[11] Sada: Srednja Vas-Poljane.

[14] Iiili su to delovi 158. brigade »Antonio Gramši« (vidi dok. br. 117).

[15] Preko ranije napisanog »Dobju« dopisano je olovkom »Bodoviju«.

[14] Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

[17] Tog dana je ta kolona (5 kamiona u pratnji 2 tenka) iz škofje Loke prevozila hranu za posadu u uporištu Gorenja Vas, i bila je napadnuta pri povratku (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 23. februara 1945, AIZDG, k. 238/1).

" Rdeče armade (Crvene armije)

23.2.: Jedinice odreda na starim položajima. Snajperisti upućeni u Gorenju Vas i Poljane nisu postigli svoj cilj, jer ih je neprijatelj prerano napao.
Naveče su oba bataljona demonstrativno napala neprijateljeva uporišta u Gorenjoj Vasi i Poljanama. Patrola II bat. je legalnim putem minirala gradski dom u Radovljici.

24.2.: Odred na starim položajima. Inžinjerijska patrola je otkrila skrivača i kod njega zaplenila jedan automat. Obaveštajna patrola je u Volči uhvatila drugog skrivača i dovela ga u štab odreda. Neprijatelj nije bio aktivan.

Brojčani pregled akcija:

svih akcija	**22**	
ubijeno neprijatelja	22	
ranjeno	21	
verovatno ranjeno	11	
oštećeno lokomotiva .	4	
oštećeno vagona	1	
spaljeno od. uništeno zgrada	**2**	
uništeno mostova	3	
mobilisano	4	
uništeno dasaka	2	vagona
uništeno drva	50	m^3
otkriven i uhapšen	1	skrivač
uhvaćen	1	dezerter
zaplenjen	1	automat
uništeno	120	m koloseka
saobraćaj prekinut	28	časova.

Sopstveni gubici:

1 puškomitraljez »breda«
1 engleska puška
1 italijanska puška
7 drugova poginulo
5 drugova dezertiralo
7 drugova ranjeno.

Plan štaba:

Glavni plan štaba je bio mobilizacija i pojačanje brojnog stanja svojih jedinica, te formiranje novih jedinica. Zbog neprijateljeve ofanzive i zbog

toga što je odred bio u sastavu XXXI divizije, taj plan se nije mogao 100% sprovesti, pa ipak je obrazovana nova Udarna četa i reorganizovana Inžinjerijska četa, u kojoj je postavljen nov rukovodeći kadar.

Neprijateljeva taktika:

Sve ofanzivne udare neprijatelj je pripremio uz podršku artiljerije i minobacača, te je pod zaštitom teškog naoružanja frontalno nadirao pešadijom prema našim položajima. Pri poslednjem napadu neprijatelj je preuzeo taktiku malih ali brojnih pokretnih zaseda. Te zasede su svakog sata menjale svoje položaje, te su tako bile skoro sasvim bezbedne pred našim patrolama.

Naša taktika: Još uvek je taktika zaseda i snajperista. U poslednjim borbama naši drugovi su se služili i zgradama i objektima. Preuzeli smo i taktiku pokretnih zaseda, koje neprijatelj nikad ne može da napadne jer one stalno menjaju svoje položaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Volčič Tone
Volčič Tone

M. P.

Komandant kapetan:
Vrhunec Oto Blaž
Blaž

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOV J OD 25. FEBRUARA 1945. ŠTABU 4. BATALJONA 18. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »BAZOVIŠK\« O ZADACIMA BATALJONA[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 25. 2.*1945.*
Br.
237/14
1.3.45.

IV BATALJONU XVIII SNOUB »BAZOVIŠKA«

(bivši Istarski odred)

Vaše dopise od 3. i 5. II smo primili, te vam na njih dostavljamo odgovore:

1) Vaš bataljon do daljeg zadržava sektor koji je i dosad imao, tj. Slov. Istra — Brkini — Podgora[2] i Pivka.

2) Najvažniji vaš zadatak je da izvršite potpunu mobilizaciju na vašem operativnom području (Slovence i Italijane) i da ih preko komandi mesta, uz malu zaštitu, uputite u štab XXX divizije. Mobilizacija je proširena i na godište 1928.

3) Zbog toga što se neprijatelj povlači iz naše zemlje treba do maksimuma aktivirati minerske vodove koji imaju zadatak da izvode diverzantske akcije na železničkim prugama i na drumovima. Pri tom treba gledati na to da se uništava neprijateljeva živa sila, tj. treba minirati vozove, automobile, objekte u kojima se nalazi neprijatelj itd. Komunikacije koje se mogu uspešno srušiti tako da su za neprijatelja za duže vreme neupotrebljive treba temeljito srušiti. Pri tim akcijama stupite u vezu sa MS[3] vodom XXX divizije koji već dejstvuje na sektoru Št. Peter[4] — Divača. Za ove diverzantske akcije dostavićemo vam sav potreban materijal ukoliko ga još nemate. Izvestite nas da li se služite drvenim nagaznim minama i ostalim minerskim varkama.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 300/1. Ispod zaglavlja je mastilom dopisano u Štabu 4. bataljona 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«: »237/14, 1. 3. 45«, što označava broj delovodnika i datum zavođenja.

[2] Naziv za predeo zapadno od planine Snežnika do r. Reke.

' Minersko-sabotažnim

' Sada: Pivka.

4) Na vaše područje je stiglo mnogo demoralisanih četnika, koje treba bez milosti progoniti i napadati[5]. Prema izveštajima koje dobijamo, ti četnici odlaze u akcije prema Mašunu i na pljačkanje okolnih sela, te tom prilikom ostavljaju svoje porodice bez zaštite. Taj momenat treba iskorištavati i njihove porodice proterivati iz naših sela. Četnike treba kao neprijatelje i izdajnike raskrinkavati u vojsci i na terenu.

5) S nama treba svakog dana da održavate radiografsku vezu prema ključu koji ste nam dostavili. Za sve ostale izveštaje koristite se [kurirskim] stanicama koje je u tom cilju već uspostavio [bivši] J.P.O.[6]

6) Svakih 14 dana morate nam dostaviti operativni izveštaj, tj. izveštaj o akcijama koje je izvršila vaša jedinica, brojno stanje ljudstva, oružja i municije. Isto tako treba svakog meseca da usledi opšti izveštaj štaba bataljona koji će sadržavati sve dobre strane koje ima vaša jedinica i iz koga ćemo nioći da vidimo sve probleme i poteškoće koje stoje pred vama. Izveštavati nas morate kako stoji u pogledu odeće i obuće.

7) Na vašem području se pojavio pegavi tifus. Morate biti svesni kakve katastrofalne posledice može ova bolest imati za našu vojsku. Ovu bolest prenosi vaška, pa se zbog toga morate snabdeti buradima za parenje i jedinicu u potpunosti očistiti.

8) U Istri se nalazi mnogo mula, kako vojničkih tako i civilnih. Pošto nam ovakva tovarna stoka nedostaje, pribavite za nas barem 10 grla.

9) Pošto se na vašoj teritoriji nalazi mnogo italijanske municije za puškomitraljeze »breda« i puške, prikupite je što više, te nas izvestite gde je možemo podići.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: V. Avbelj[7]

M. P.

V. d. komandanta p.puk.[8] Jože Borštnar

[5] Odnosi se na pripadnike četničke Dinarske divizije. Ova divizija je početkom 1945. stigla preko Rijeke u Istru (vidi AIZDG, k. 52/1 i 63/11).

[4] Južnopnmorski [NOP] odred

[7] Viktor Avbelj

' Ovo »p. puk.« dopisano je mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 25. FEBRUARA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U FEBRUARU[1]

STAB
XV DIVIZIJE NOV i POJ

Položaj, dana 25. II 1945.
Br. 84

ŠTABU VII KORPUSA NOVJ

Mesečni borbeni izveštaj
od 21. I do 21. II 1945.

I. SITUACIJA

Neprijatelj je dana 19. i 20. I 1945. [prikupio] svoje jače snage, u ukupnoj jačini 3.500 do 4.000 be-ga[2] i Nemaca, s namerom da razbije štabove XV i XVIII divizije i Štab VII korpusa. Jedinice VII korpusa su mu ovu nameru u potpunosti sprečile, razbile neprijatelja i odbacile ga u polazna uporišta uz velike gubitke po neprijatelja. Neprijatelj je jedino uspeo da zadrži kontrolu na levoj obali reke Krke, dok se na sektoru Suhe krajine i Gorjanaca morao povući[3]. Ove akcije je neprijatelj preduzeo s namerom da spreči svaku aktivnost naših jedinica na komunikaciji Novo Mesto — Trebnje — Ljubljana, koja je za neprijatelja od životnog značaja za neometano transportovanje njegovih snaga iz Hrvatske i za evakuaciju njegovih snaga sa Balkana.

Neprijatelj je produžio napade na naše jedinice u mesecu januaru i februaru, naročito na sektoru Suhe krajine, te je pokušavao da nas odbaci s tog sektora i da na taj način za sebe obezbedi sigurne položaje na desnoj obali Krke. Ako bi mu to uspelo, on bi na taj način onemogućio ili barem otežao opstanak naših jedinica na tom sektoru. Zbog toga su sve borbe u ovom periodu bile žestoke i uporne, jer su naše jedinice na svaki način nastojale da Suhu krajinu zadrže pod svojom kontrolom, u čemu su i uspele.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188/11.
[2] Odnosi se na pripadnike Slovenskog domobranstva.
[3] Odnosi se na borbe od 19. do 24. januara 1945. na području Suhe krajine i Dolenjskih Toplica (vidi dok. br. 50 i 61).

Štab
XV. divizije NOV in POJ
Poležaj dne 25. II. 1945.
Št. 04.

Štabu VII. korpusa NOV.

Mesečno borbeno poročilo
od 21. I. do 20. II.1945.

I. Situacija

Sovražnik je dne 19. in 20. I. 1945. večje svoje sile v skupni jačini 3.500 do 4.000 mož bega in Domobranov, za kamenom iz rezerve štabe XV. in XVIII. divizije ter štab VII. korpusa. Edinice VII. korpusa so mu te namene popolnoma preprečile in sovražnika razbile in zavrnile v izhodiščne postajanke z velikimi izgubami za sovražnika. Edine je sovražniku uspelo, da je obdržal kontrole na levi obali reke Krke, dočim se je na sekterju Suha krajina in Gorjanci moral umakniti. Te akcije je sovražnik poduzel iz razloga, da prepreči vsakršno aktivnost naših edinic na komunikaciji Nove Mesto - Trebnje - Ljubljana, ki je za sovražnika življenske važnosti za nemoteno transportiranje svojih sil iz Hrvaške in evakuacije svojih sil iz Balkana.

Sovražnik je nadaljeval z napadi na naše edinice v mesecu januarju in februarju, posebno na sekterju Sune krajine in poskusal da nas vrže iz tega sekterja, in se na ta način ustvari sigurne poležaje na desni obali Krke, ter na ta način, ako bi mu uspelo, onemogočil ali vsaj otežkočil obstoj naših edinic na tem sekterju. Zato so bile vse borbe v tem obdobju krute in trdovratne, ker se naše edinice na vsak način hotele obdržati Sune krajin pod svoje kontrole, kar jim je tudi uspelo.

14. t.m. se je situacija spremenila v toliko, da se se edinice 14. SS Policei Regimenta odpravijale na odnod v smeri Ljubljana. Dalje je tudi nemške vojaštvo z motorizacije, ki se je nekoliko dni zadrževalo na sekterju Stična - Višnja Gora, skupno z motorizacije iz dolenjske dežele odšlo proti Ljubljani. 17. t.m. se se pojavile na sekterju Kočevje - Ved. Laščo edinice III. bat. 19. SS Pol. Reg. Po narodnosti so v tem bat. Avstrijci, Litvanci in Ukrajinci, katerih borbenost je slaba in skoraj nizka. Istega dne so prišli iz smeri Ljubljane proti Novemu mestu tudi Vlasovci /edinice generala Vlasova/ na 10. kamijonih.

V teku zadnjih dni je postal sovražnik zopet aktivnejši proti našim poležajem nad Laščami in Gradencem, kakor tudi iz Kompoljske doline v smeri Hinje - Prevale, pa je bil vedno odbit.

Opaža se, da je uspešna borbenost sovražnika proti [illegible] je nizka. Stevilčno stanje sovražnika se ni spremenilo po postajankah ključ zamenjava 14. in 19. SS. Pol.Reg.

Po borbah v Suhi krajini in na sekterju Nove mesto od 19. do 23. I., so se edinice XV. divizije premaknile na sekter Gorjanci, radi močnejše biskade Novega mesta, na sekterju Suhe krajine pa so ostale edinice XVIII. divizije in XII. brigada, katera pa ni je 6. II. vrnila v sestav svoje div. 10. t.m. so se edinice XV. divizije premaknile na sekter Suhe krajine, kjer so zamenjale edinice XVIII. divizije.

II. Borbena sposobnost divizije:

21. I. 1945.

Naprej:

Štab XV. divizije, [illegible] in inž. bat. [illegible]
IV. brigada [illegible]
V. brigada [illegible].

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 115.

Situacija se 14. o.m. promenila utoliko što su se jedinice 14. SS policijskog puka pripremale na odlazak u pravcu Ljubljane. Osim toga, nemačka vojska s motorizacijom, koja se nekoliko dana zadržavala na sektoru Stična — Višnja Gora, zajedno s motorizacijom iz Dobrniške doline otišla je u pravcu Ljubljane. Na sektoru Kočevje — Velike Lašče su se 17. o.m. pojavile jedinice III bataljona 19. SS policijskog puka. Po nacionalnosti su u ovom bataljonu Austrijanci, Litvanci i Ukrajinci, čija borbenost je slaba a moral nizak[4]. Istog dana su s pravca Ljubljane prema Novom Mestu stigli i vlasovci (jedinice generala Vlasova) na 16 kamiona[5].

U toku poslednjih dana neprijatelj je pojačao svoju aktivnost prema našim položajima iznad Lašča i Gradenca, kao i iz Kompoljske doline[6] pravcem Hinje — Prevole, ali je uvek bio odbijen.

Primećuje se da je opšta borbenost neprijatelja mnogo oslabila i da mu je moral nizak. Brojno stanje neprijatelja po

' Glavnina 14. SS policijskog puka je 13. februara 1945. povučena iz Dolenjske (vidi dok. br. 143). Istog dana iz Štajerske je na područje Novog Mesta stigao 1. bataljon »Kolm« (Cholm) 25. SS policijskog puka i zauzeo sličan raspored koji je dotad imao 1. bataljon 14. SS policijskog puka. Umesto 2. čete 1. bataljona 14. SS policijskog puka, u bataljon »Fidler« slovenačkih domobranaca uključena je 15. februara 1945. jedna četa 1. bataljona »Kolm«, i otada ovaj bataljon slovenačkih domobranaca dobija naziv: bataljon »Kasper«. Prvom bataljonu »Kolm« pridato je slično ojačanje koje je imao 1. bataljon 14. SS policijskog puka. Umesto 3. bataljona 14. SS policijskog puka, 13. februara 1945. iz Štajerske je stigao 3. bataljon 19. SS policijskog puka, koji je poseo sledeća uporišta: 10. četa Velike Lašče, te je ušla u sastav 5. bataljona slovenačkih domobranaca, koji otada dobija naziv: bataljon »Gerajs« (Gereis), po komandiru 10. čete; 11. četa Ribnicu; Štab btaljona sa 9. i 12. četom Kočevje (AIZDG, k. 64/11, k. 157/I-III, AFK, k. 283/IV).

[s] U toku januara 1945. u Ljubljani se pristupilo formiranju novog SS puka. Kao jezgro poslužio je SS lovački bataljon (SS Jäger Bataillon), jačine oko 500 ljudi, koji je u toku novembra 1944. prebačen iz Kamnika u Ljubljanu. Početkom januara 1945. u Ljubljanu je stiglo pojačanje od oko 400 judi, pa su tada formirani 1. i 2. bataljon i Izviđačka četa (Jägdkomando). Ove jedinice su u toku februara 1945. upućene na područje žužemberka (Izviđačka četa 1. februara, 1. bataljon 15. februara a 2. bataljon 27. februara), dok je 3. bataljon u to vreme bio u formiranju u Ljubljani i u martu upućen u sastav puka, na područje žužemberka. Ovaj SS puk je 20. februara 1945. dobio naziv: Sonderregiment SS I (nazivan još Regiment »Varäger«, odnosno puk »Variagov«). Komandni kadar su sačinjavali ruski emigranti — oficiri a ljudstvo je mobilisano u nemačkim zarobljeničkim logorima od zarobljenih pripadnika Crvene armije. Pripadnici ovog puka nosili su na rukavu oznaku ROA (Ruska oslobodilačka armija). Vidi AIZDG, k. 64/111, k. 157/I-III, AFK, k. 281/IV; Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 10, snimak 258.

[4] Odnosi se na predeo oko sela Kompolje.

uporištima nije se promenilo uprkos smeni 14. od strane 19. SS policijskog puka.

Posle borbi u Suhoj krajini i na sektoru Novog Mesta, od 19. do 23. I, jedinice XV divizije prebacile su se na područje Gorjanaca zbog čvršće blokade Novog Mesta, a na sektoru Suhe krajine su ostale jedinice XVIII divizije i XII brigada[7], koja se, pak, 6. II vratila u sastav svoje divizije. Jedinice XV divizije su se 10. o.m. prebacile na sektor Suhe krajine, gde su smenile jedinice XVIII divizije[8].

II. BORBE NAŠE DIVIZIJE

21. I 1945.

Raspored:
Stab XV divizije, Udarna četa i Inž. bat.: Lašče — Obrh,
IV brigada: sektor Uršna Sela,
V brigada: Lašče,
XII brigada: Stavča Vas — Cegelnica,
XV brigada: Vinja Vas — Gor. Mraševo — Vel. Podljuben,
I austrijski bataljon: Podturn[9].

V brigada je oko 14,30 časova zajedno sa Udarnom četom krenula prema Gradencu da napadne neprijatelja u selu. Neprijatelj je pružao snažan otpor, nakon čega su se jedinice V brigade prebacile na grebene iznad Gradenca. II bataljon je napadao neprijatelja na k. 516, te ga nakon više juriša odande proterao. Oko 20 časova brigada je zaposela položaje Stara gora — Primož — k. 503.

Sopstveni gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, gubici neprijatelja: 8 mrtvih, 16 ranjenih. Plen: 1 puška i nešto opreme.

XV brigada je jednim bataljonom demonstrativno napadala neprijatelja na Grmu. Gubitaka nije bilo.

22. *I 1945.*

IV, V i XII brigada na starim položajima, XV brigada: Vel. Podljuben — Jurka Vas — Prapreče[10] — Potok[11].

[7] Naređenje za nov raspored snaga izdao je Štab 7. korpusa NOVJ 24. januara 1945 (vidi dok. br. 56).

[8] Zbog borbi koje je 18. NO divizija neprestano vodila 14 dana u Suhoj krajini, Štab 7. korpusa NOVJ je 9. februara 1945. naredio da 15. NO divizija, sa Dolenjskim NOP odredom, noću 9/10. i 10/11. februara 1945. smeni jedinice 18. NO divizije, koje su upućene na položaje južno od Novog Mesta (AIZDG, k. 154/11) .

[9] Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

[10] Sada: Prapreče pri Gorenji Straži.

[11] Sada: Potok pri Gorenji Straži.

V brigada: Neprijatelj je neprimetno izbio na položaje Lašče. Razvila se ogorčena borba koja je trajala preko 2 časa. Neprijatelj je u tri kolone od po 120 ljudi nastupao sa pravaca Građene, Stranska Vas[12] i Budganja Vas prema Lipju i Laščama. Pošto je ponestajalo municije, brigada se zbog toga povukla na nove položaje iznad Podgozda i Lašča. Sopstveni gubici: 5 mrtvih i 6 ranjenih. Izgubljeno: 2 »šarca«, laki minobacač, 4 puške i 470 komada različite municije. Neprijateljevi gubici: 43 mrtva i mnogo više ranjenih.

XII brigada: Zbog pokreta V brigade na položaje iznad Podgozda i Lašča, XII brigada je takođe bila prinuđena da se s položaja Stavča Vas — Podgozd oko 15 časova premesti na položaje iznad Podgozda i Lašča, gde je vodila borbu s neprijateljem kod Lašča, te ga odavde proterala. Sopstveni gubici: 3 ranjena; neprijateljevi: 4 mrtva.

Inž. bat. je zajedno sa V brigadom vodio borbu s neprijateljem iznad Lašča. Sopstveni gubici: 2 ranjena; neprijateljevi gubici: 10 mrtvih.

Zaštitni vod XV divizije koji se nalazio na Obrhu svojom vatrom je proterao neprijatelja koji je pokušavao da iz šume iznad Meniške Vasi prodre prema Selima[13]. Neprijateljevi gubici: 3 mrtva. Sopstveni gubici: 2 ranjena od topovske granate.

Austrijski bat. je imao na položajima u Podturnu 2 mr tva i 2 ranjena od topovske vatre.

23. I 1945.

IV brigada: Uršna Sela — Podljuben,
V brigada: na sektoru Podhoste,
XII brigada: Stara gora — Primož — Lašče,
XV brigada: Vel. Podljuben — Jurka Vas — Prapreče.

XV brigada je u toku noći vodila borbu s neprijateljem u Vavtoj Vasi. Borba je nastavljena i preko dana, naročito oko 14 časova.

Sopstveni gubici: 1 mrtav, 2 ranjena; neprijateljevi gubici: 9 mrtvih i veći broj ranjenih. Ubijena su 4 neprijateljeva konja.

24. I 1945.

Brigade su se nalazile na starim položajima.
IV brigada je svojim jedinicama napadala neprijatelja u Vavtoj Vasi i neprijateljevu kolonu koja je iz Vavte Vasi nastupala prema Novom Mestu. Sopstveni gubici: 7 mrtvih i 4 ra-

[12] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.
[13] Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

njena. Izgubljeno: 1 puškomitraljez, 1 ruska protivtenkovska puška, 6 pušaka i 2 ranca municije. Neprijateljevi gubici: 24 mrtva i preko 30 ranjenih; ubijene 3 mule i uništen jedan neprijateljev tenk.

XV brigada je svojim jedinicama vodila borbu s neprijateljevom kolonom koja se kretala iz Vavte Vasi prema Novom Mestu. Oko 14 časova je III bataljon vodio borbu s neprijateljem kod sela Potok. Sopstveni gubici: 3 mrtva, 9 ranjenih. Izgubljeno: 1 [puškomitraljez] »bren«, 1 italijanska puška i ranci, te municija poginulih drugova.
Neprijateljevi gubici: 25 mrtvih, 30 ranjenih, ubijeno 12 konja, oštećeni jedan tenk i jedan automobih[14].

25. *I 1945.*

Štab divizije, Udarna četa, Inž. bataljon: Gor. i Dol. Sušice,
IV brigada: Birčna Vas — Lakence[15],
V brigada: Prapreče — Podljuben — Mraševo,
XII brigada: Stara gora — Primož,
XV brigada: Vinja Vas — Cerovec — Podgrad,
Austrijski bataljon: Drganja Sela, uključen u sastav V brigade »I. C.«[16] Borbi, sem sukoba patrole XV brigade sa neprijateljevom patrolom[17], nije bilo.

26. I 1945.

Brigade na starim položajima.
D. Ö.:[18] Sela — Gradišće, stavljen pod komandu XV divizije. Borbi nije bilo.

17. I 1945.

Sve jedinice na starim položajima.

Jedna četa XV brigade je noću 26/27. o.m. izvršila prinudni otkup u Gotnoj Vasi i bacila u vazđuh drveni most u Gotnoj Vasi. Neprijatelj je imao 1 mrtvog.

28. I 1945.

Jedinice na starim položajima.
U toku noći 27/28. o.m. XII brigada je napala na neprijatelje-

[14] O borbama u Suhoj krajini i na sektoru Vavta Vas — Dolenjske Toplice i o angažovanim snagama neprijatelja vidi i dok. br. 50 i 61.

[15] Omaška; treba: D. i G. Lakovnice.

" »Ivan Cankar«.

" Do sukoba je došlo u 16 časova kod Dolenje Težke Vode (AIZDG, k. 190 a/III).

" Dolenjski odred.

vo uporište u Stranskoj Vasi[19]. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 12 ranjenih. Neprijateljevi gubici nisu poznati. Oko 10 časova je neprijatelj jačine 100 ljudi izvršio ispad iz Stranske Vasi prema Staroj gori, ali se odmah vratio u polazno uporište.

29. I 1945.

Brigade na starim položajima.
Borbi nije bilo. XV brigada je izvršila prehrambenu akciju[20] u okolini Št. Jerneja[21].

30. I 1945.

Brigade na starim položajima.
XII brigada: Oko 10 časova je neprijatelj jačine 150 ljudi[22] izvršio ispad iz Stranske Vasi na Staru goru, ali se odmah vratio u polazno uporište. Noću 29/30. je II bat. XII brigade iz pravca Gradenca napao na Stransku Vas. Pošto se neprijatelj nalazio po bunkerima i utvrđenim zgradama, akcija nije uspela. Gubitaka nije bilo.

31. I 1945.

Brigade na starim položajima.
IV brigada je u Skrjančama[23] imala sukobe patrola.
XV brigada je noću 30/31. grupom minera razorila ugljenokop u Gumberku kod Rateža. Udarni vod XV brigade je napao neprijateljeva! kolonu jačine 40 ljudi kod Gornje Težke Vode, nakon čega se neprijatelj povukao prema Novom Mestu. Gubitaka nije bilo.

1. II 1945.

Brigade na starim položajima.
V brigada: Oko 7,30 časova su be-ga i Nemci, u jednoj koloni od oko 100 ljudi[21] stigli iz Vrha[25] prema Malom Podijubenu.

" Napad je izvršen na osnovu zapovesti Štaba 18.. NO divizije od 27. januara 1945. (vidi dok. br. 67). Brigada je napadala (dva bataljona iz pravca Sv. Roka i jedan batljon iz pravca Budganje Vasi) vrlo energično, ali. zbog svetle noći, dubokog snega, brisanog prostora i snažne neprijateljeve vatre, nije uspela da uništi uporište (vidi izveštaj Štaba 12. slovenačke NO brigade od 20. februara 1945, AIZDG, k. 190/11).

[20] Akciju je izvršila četa 3. bataljona s Jurišnim vodom (AIZDG, k. 199 a/III).

Sada: Šentjernej.

[33] Reč je o delovima 1. i 4. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 88, objašnjenje 55).

[23] Odnosi se na Veliko i Malo Škrjanče; sada: Škrjanče pri Novem Mestu.

[u] Kolonu su sačinjavali delovi 53. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 70).

[25] Odnosi se na Vrh pri Ljubnu.

Brigada je s neprijateljem vodila borbu koja je trajala do 10 časova, nakon čega se neprijatelj povukao. Sopstvenih gubitaka nije bilo. Gubici neprijatelja: oko 25 mrtvih (dva poginula neprijateljeva vojnika, s puškama, pala su u ruke V brigade).

2. *II 1945.*

Brigade na starim položajima.
V brigada je izvršila prehrambenu akciju na sektoru Dol. Straže. Napala je neprijatelja koji se tu nalazio i proterala ga. Sopstveni gubici: 1 drug s puškomitraljezom je nestao.
XII brigada: Neprijatelj jačine 100 ljudi izvršio je ispad iz Stranske Vasi na kotu 516, odakle ga je proterala VIII brigada.

3. II 1945.

Brigade na starim položajima.
D. O. je noću 2/3. jednim bataljonom izvršio prinudni otkup hrane u češčkoj Vasi, gde je napao neprijateljevu zasedu i proterao je. Sopstvenih gubitaka nije bilo. Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena.

4. II 1945.

Brigade na starim položajima.
Jedinice XV divizije su sa starih položaja krenule na sektor Gor. i Dol. Ajdovec i Vinkov Vrh da tu napadnu neprijatelja[26]. Noću 3/4. su se IV i V brigada kod Soteske prebacile preko Krke i stigle na određene položaje oko 7 časova. IV brigada je zaposela položaje na k. 433 i severozapadno od Vinkovog Vrha — k. 408, V brigada [položaje] Gor. Ajdovec, k. 566 i 537. Operativni štab divizije u Vel. Lipovecu.
IV brigada je odmah napala neprijateljevu kolonu od 60 ljudi koja je nastupala od Vinkovog Vrha prema Sred. Lipovecu. Neprijatelj se povukao u uporište. II bataljon se približio selu na 150 m, ali zbog snažne neprijateljeve vatre nije mogao da prodre u selo. I bataljon je napao neprijateljevu kolonu koja je krenula iz sela, a protivtenkovskom puškom je napao i gađao neprijateljeve bunkere. U 14 časova je bataljon vodio borbu s neprijateljevom kolonom koja je iz Vinkovog Vrha nastupala prema koti 433. Neprijatelj se razbežao. III bataljon je vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao u dve kolone s pravca Mačkoveca[27] i od Dobrniča. Borba je trajala jedan čas, nakon čega se bataljon, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukao na k. 531 i odavde produžio sa borbom. Borba na Vinkovom Vrhu je trajala do 10,30 časova. Tada je neprijatelju stigla pomoć iz Zužemberka, preko Dvora, na Vinkov

[26] Vidi dok. br. 78.
[57] Sada: Mačkovec pri Dvoru.

Vrh i iz Mačkoveca, kroz šumu, u pozadinu položaja II bataljona. Zbog toga se brigada prebacila na k. 343. U 13 časova su II bataljon i deo I bataljona ponovo napali neprijateljeve položaje i proterali neprijatelja u uporište. Sledećeg dana u 5 časova brigada je ponovo jednim bataljonom napala neprijatelja pa se zatim opet prebacila preko Krke na nove položaje u Dolenje Sušice.

Sopstveni gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih i dve puške uništene od granate.

Neprijateljevi gubici: 12 mrtvih i veći broj ranjenih.

V brigada nije vodila borbe te se pred zoru 5. [o.m.] prebacila preko Krke na nove položaje Toplice[2]* — Meniška Vas[29].

XII brigada je prešla Krku kod Šmihela[30] i napala neprijatelja kod Sv. Martina pri selu Vrh[31]. Ove položaje je zaposela la do 24 časa a zatim se ponovo prebacila preko Krke i zaposela stare položaje[32]. Sopstvenih gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao 5 ranjenih.

XV brigada je demonstrativno napala Šmihel[33] i Zabju Vas kod Novog Mesta. Neprijatelj je izvršio ispad u dve kolone, ali je bio odbijen. Sopstveni gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih i više ranjenih.

Udarna četa XV divizije vodila je borbu u sastavu IV brigade, te je imala 2 ranjena.

5. II 1945.

IV brigada: Birčna Vas — Lakovnice,

V brigada: Sela — Toplice — Loška Vas — Podhosta,

XII brigada: Lašče — Klopce — Primož,

XV brigada: Lakovnice — Zabja Vas — V. Cerovec — Borončev hrib[35],

[28] Odnosi se na Dolenjske Toplice.

* Podrobnije o napadu na Vinkov Vrh i o angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 83.

[30] Sada: Šmihel pri žužemberku.

[31] Odnosi se na Vrh pri Križu.

- Uveče 4. februara 1945. na levu obalu Krke prešli su 2. bataljon, koji je poseo položaje Vrh (sada: Vrh pri Križu), gde se sukobio s neprijateljevom patrolom, i 3. bataljon, koji je poseo položaje Valična Vas — Sv. Martin, dok je 1. bataljon za to vreme posedao položaje od Šmihela (Šmihel pri žužemberku) u pravcu Dečje Vasi. Sutradan, u 1 čas, 2. i 3. bataljon ponovo su se vratili na desnu obalu (AIZDG, k. 190/11). Ovoga dana, zbog pojave jedinica 12. slovenačke NO brigade na levoj obali Krke, iz Stične je u tom pravcu upućena 5. SS policijska četa, dok je 3. vod 114. čete 5. bataljona slovenačkih domobranaca za to vreme, ručnim bombama, srušio drveni most kod Šmihela (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

[33] Sada: Šmihel pri Novem Mestu.

* Brdašce, južno od Gotne Vasi. Na karti L: 100.000 nije označeno, a na karti 1 : 25.000 označeno je kao k. 236.

D. O.: Gor. Mraševo,
Štab XV divizije i Udarna četa: Gor. Sušice,
Inž. bataljon: Dol. Sušice.
XV brigada je napala neprijatelja za vreme građenja bunkera kod Novog Mesta. Oko 10 časova je neprijatelj otvorio snažnu artiljerijsku i minobacačku vatru na položaje brigade. Zatim je izvršio ispad sa dve kolone od po 100 ljudi iz Šmihela duž pruge i iz Grma prema Gotnoj Vasi. Brigada je s neprijateljem vodila ogorčene borbe do 14 časova i odbacila ga. Sopstveni gubici: 1 ranjen; gubici neprijatelja: 14 mrtvih i 20 ranjenih. Brigada se uveče prebacila na stare položaje Vinja Vas — Cerovec — Podgrad.

6. II 1945.

IV, XII i XV brigada na starim položajima,
V brigada: V. Podljuben — Mraševo .— Drganja Sela,
D. O.: Sela — Gradišće — Toplice.
XII brigada je jednim bataljonom, zajedno s jedinicama XVIII divizije,[35] napala Stransku Vas[36] i svojim bataljonima stigla do Sv. Roka i prvih kuća u selu. Pošto se IX brigada, zbog snažne neprijateljeve vatre iz teškog naoružanja povukla, a neprijatelju je pristiglo pojačanje iz Zužemberka, to se i bataljon XII brigade povukao. Sopstveni gubici: 2 ranjena; neprijateljevi gubici: 4 mrtva i veći broj ranjenih.
XV brigada je manjim svojim jedinicama proterala neprijatelja iz zasede kod Sv. Roka[37] i iznad Poganaca bez sopstvenih gubitaka. Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i više ranjenih.

7. *II1945.*

Brigade na starim položajima.
XII brigada se iz Lašča premestila na sektor Toplica.
XV brigada je bez svojih gubitaka proterala neprijateljevu zasedu u Gabrju i Vel. Slatniku[38]. Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i 3 ranjena.

8. II 1945.

Brigade na starim položajima. Borbi nije bilo. •

[35] Od jedinica 18. NO divizije angažovan je samo jedan bataljon 9. slovenačke NO brigade (vidi dok. br. 125).
[30] U Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri žužemberku) tada su se nalazili delovi 5. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, **k.** 283/IV, pov. br. 73).
[37] Crkva. Na karti 1 : 100.000 označena kao k. 249.
[33] Kod Gabrja se Jurišni vod sukobio sa zasedom 56. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Št. Jerneja (Šentjernej), a u Velikom Slatniku je snaiperska grupa 1. bataljona napala neprijateljevu patrolu jačine 20 ljudi (AIZDG, k. 190 a/III, AFK, k. 283/IV, pov. br. 81).

IV brigada: Podturn — Sela,
V brigada: Meniška Vas — Podhosta — Loška Vas,
XII brigada: Toplice,
XV brigada: Vinja Vas — Podgrad — Cerovec,
D. O.: Gradišće — Sela.
Borbe nisu vođene.

10. II 1945.

Jedinice divizije prebacile su se na sektor Suhe krajine.
Štab divizije: Kot — Smuka,
Udarna četa: Smuka,
Inž. bataljon: Lopata,
IV brigada: Plešivica — Sv. Katarina — Visejec,
V brigada: M. Lipje — Stara gora — k. 516 — k. 503,
XII brigada: Lašče — Primož — Klopce,
XV brigada: Vinja Vas — Podgrad,
D. O.: Prevole — Hinje — Pleš.
Saveznički avioni bombardovali Zužemberk[3'].
V brigada je imala 2 ranjena od mine koju je neprijatelj izbacio na njene položaje.

11. II 1945.

Brigade na starim položajima, sem XV brigade koja se prebacila na sektor Sela[40] — Vrh[41].
Borbe nisu vođene.

12. II 1945.

Brigade na starim položajima. Borbe nisu vođene.

13. II 1945.

Brigade na starim položajima.
IV brigada je dobila zadatak da noću 12/13. osigura sektor Budganja Vas — Šmihel — Zagradec i da sruši most kod Stranske Vasi, koji nije mogla srušiti, jer se neprijatelj nalazio u bunkerima kod mosta.

V brigada je zajedno sa Udarnom četom XV divizije, iste noći, posle artiljerijske pripreme, napala Stransku Vas. Brigada je uspela da stigne do prvih kuća i da zauzme pola sela, gde je

* Bombardovanje i mitraljiranje izvršilo je 7 savezničkih aviona (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

[40] Odnosi se na Sela pri Hinjah.

[41] Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

minirala nekoliko zgrada. Borbe su vođene preko cele noći, a ujutro se brigada povukla na stare položaje[42].
XII brigada je napadala Dvor[43] i minerskom grupom srušila most preko Krke[44] kod Jame.[45] Ukupni vlastiti gubici: 1 mrtav i 12 ranjenih. Neprijateljevi gubici: 12 mrtvih i 23 ranjena.

14. II 1945.

Napad na Stransku Vas ponqvljen je i noću 13/14. o.m. Napad su vršila tri bataljona V brigade, te su izbili do sredine sela, a celo selo nisu mogli da zauzmu, jer je neprijatelj bio prejako utvrđen. Borbe su vođene cele noći. Uništeno je 6 bunkera[46].
IV brigada je obezbeđivala isti sektor kao protekle noći, a most kod Stranske Vasi nije mogla srušiti, jer je bio prejako osiguran.
Udarna četa, u sastavu V brigade, napadala je Stransku Vas, s pravca Sv. Roka.
XII brigada je imala zadatak da napada neprijatelja na Jami, ali nije došla u dodir s njim.
Ukupni vlastiti gubici u ovoj akciji: 3 mrtva i 13 ranjenih. Neprijateljevi gubici: 36 mrtvih i oko 50 ranjenih.

15. II 1945.

Raspored brigada je isti, samo što su V i XV brigada zamenile položaje[47]. Borbe nisu vođene.

16. II 1945.

Brigade na istim položajima. Borbe nisu vođene.

17. II 1945.

Brigade na istim položajima.
Zadatak: da se izvrši napad na Stransku Vas, Vinkov Vrh, Cvibelj i Zafaru[48].

[a] Podrobnije o napadu 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« vidi dok. br. 95.
[43] Napad je izvršio 1. bataljon (AIZDG, k. 190 a/III).
[44] Brigadama je te zadatke dao Štab 15. NO divizije 12. februara 1945. (vidi dok. br. 92).
[45] Sada: Jama pri Dvoru.
[44] Podrobnije o napadu na Stransku Vas (Stranska Vas pri žužemberku) noću 13/14. februara 1945. vidi dok. br. 97.
" Naređenje za zamenu položaja izdao je Štab 15. NO divizije 14. februara 1945. (AIZDG, k. 188/III).
[44] Na osnovu naređenja Štaba 7. korpusa NOVJ, Štab 15. NO divizije je 16. februara 1945. izdao zapovest potčinjenim jedinicama: 4. slovenačkoj NOU brigadi »Matija Gubec« (ojačanoj sa tri partizanska topa): da dva bataljona iznenada, bez vatrene pripreme, izvrše napad na upo-

IV brigada je napadala Stransku Vas[49]. I pored više juriša brigada nije uspela da protera neprijatelja.
XII brigada — dva bataljona[50] kod Soteske je prešla Krku i u 23,30 otpočela napadati na Vinkov Vrh[51]. Neprijatelja je potisla u samo uporište. Vatra iz partopa je srušila crkveni toranj, zapalila dve zgrade i uništila tri bunkera. Tada je neprijatelju pristigla pomoć iz Mačkoveca i udarila u leđa naših jedinica, zbog čega se brigada povukla i prebacila ponovo preko Krke.
XV brigada je napadala [neprijatelja] na Jami i s tog pravca obezbeđivala IV brigadu.
U ranim jutarnjim časovima neprijatelj je preduzeo napad na kotu 516, ali je bio odbijen[52]. Izvidnica od 3 druga pala je u neprijateljevu zasedu i biia pobijena.
Udarna četa XV divizije je zajedno sa Udarnim vodom V brigade krenula prema Zagradecu i odavde preko Češnjica[53] na Tučine[54] i Valičnu Vas i svuda proterala neprijatelja.
Sopstveni gubici: 5 mrtvih, 20 ranjenih i 1 nestao.
Neprijateljevi gubici nisu tačno utvrđeni, ali moraju biti mnogo veći od naših, i to zbog našeg teškog naoružanja i »partopova«, koji su imali pune pogotke.

rište u Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri žužemberku) iz pravca Budganje Vasi a jedan bataljon iz pravca Sv. Roka, s ciljem da se po svaku cenu unište uporište; 12. slovenačkoj NO brigadi* da dva bataljona (ojačana jednim partizanskim topom) pređu reku Krku kod Soteske i izvrše napad na neprijatelja na Vinkovom Vrhu; 15. slovenačkoj NO brigadi »Belokranjska«: da jedan bataljon izvrši napad na neprijatelja u Stavčoj Vasi i Jami (Jama pri Dvoru) ukoliko se tu bude nalazio; Udarnoj četi 15. NO divizije i Udarnoj četi 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Čankar«: da se prebace na levu obalu reke Krke, u rejon Reber — Zafara, i napadnu neprijatelja s leđa (AIZDG, k. 188/III).

* U Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri žužemberku), za vreme napada, nalazile su se 16. četa 1. bataljona i 32. četa 4. bataljona (ova četa je 13. februara 1945. zamenila 5. četu, verovatno iz 2. bataljona 14. SS policijskog puka) slovenačkih domobranaca; u žužemberku, Zafari i Cvibelju nalazile su se 28. i 1. teška četa 1. bataljona slovenačkih domobranaca i Izviđačka četa puka »Variagov« (AIZDG, k. 64/111, dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 22. februar 1945, AFK, k. 281/IV).

[50] To su bili 2. i 3. bataljon (AIZDG, k. 190/11).

[51] U Vinkovom Vrhu, Dvoru i Sadinjoj Vasi (Sadinja Vas pri Dvoru), od 15. februara 1945, nalazio se 1. bataljon puka »Variagov«, a u Dobrniču i Dobravi bile su 31. četa i 4. teška četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG. k. 64/111, AFK, k. 281/IV).

[52] Reč je o ispadu iz Stranske Vasi (Stranska Vas pri žužemberku) jednog voda 16. čete i jednog voda 32. čete (AIZDG, AFK, k. 281/IV).

[53] Sada: Ćešnjice pri Zagradcu.

" Omaška; treba: Tolčane.

Raspored brigada bio je isti.
XV brigada je vodila kratku ali žestoku borbu s neprijateljem koji je u više kolona nastupao prema koti 516 i 503, koje je uspeo i da zauzme, ali je nakon jednog časa bio ponovo proteran, pa se vratio u polazno uporište.
Sopstveni gubici: 3 mrtva i 3 ranjena; izgubljeno: 2 »brena«, 1 italijanska puška i 2 ranca municije.
Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

19. II 1945.

Brigade su na istim položajima.
Neprijatelj je u 7 časova napao odseke Štaba divizije na Srnuki[55], ali su ovi uspeli da se blagovremeno povuku. Odmah su bila upućena dva bataljona XII brigade, koji su napali neprijatelja baš kada se povlačio iz sela. Naše jedinice su naizmenice gonile neprijatelja i nanosile mu teške gubitke, tako da je neprijatelj ostavio sav materijal koji je dobio na Smuki[56].
Sopstveni gubici: 2 mrtva i 2 ranjena, te 2 poginula u Austrijskoj misiji.
Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih i više ranjenih. Zaplenjeno: 4 konja i dve mule.

20. II 1945.

Raspored brigada bio je isti.
Neprijatelj je izvršio ispad iz Velikih Lašča, preko Kompoljske doline, prema položajima D. O. i izbio na kotu 467 i 574, gde se zadržavao i čitave sledeće noći[57]. D. O. je vodio borbu i imao gubitke od 1 mrtvog i 3 ranjena.
Neprijateljevi gubici: 3 mrtva i više ranjenih.

[55] Napad je izvršila posada uporišta Kočevje sa delovima 61. posadne čete slovenačkih domobranaca i delovima 3. bataljona 19. SS policijskog puka (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 94).

[56] Najpre je neprijatelja napao, s k. 511, 3. bataljon 12. slovenačke NO brigade (zaplenivši 400 metaka »mauzer« municije i šest redenika za mitraljez »šarac«), a zatim ga je, u pravcu Male Gore, gonio bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« (AIZDG, k. 189 a/III i k. 190/11).

[57] Reč je o napadu 5. bataljona, odnosno bataljona »Gerajs« (25. i 114. četa slovenačkih domobranaca i 10. četa 3. bataljona 19. SS policijskojf"puka; ranije je u njegovom sastavu bila i 62. četa slovenačkih domobranaca, ali je ona, verovatno oko 15. februara 1945, postala posadna četa u uporištu Velike Lašče). Bataljon je 20. februara 1945. krenuo iz Velikih Lašča u pravcu Hinja, gde je u toku dana vodio borbu protiv Dolenjskog NOP odreda, i zanoćio u rejonu Prevola. Ovde je sutradan bio napadnut od jedinica 15. NO divizije. (AIZDG, AFK, k 283/IV, pov. br. 94 i 96).

V brigada je bila upućena da sa dva bataljona udari neprijatelju u leđa, ali to nije uspela, jer je neprijatelj pružao snažan otpor, pa nije mogla da izbije na Vršiček[58].

U toku ovog meseca su naše jedinice imale ove gubitke:

Štab divizije sa specijalnim jedinicama: 2 mrtva i 2 ranjena.

Udarna četa — vlastiti gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih; gubici neprijatelja: 5 mrtvih i 12 ranjenih. Plen: 1 puška.

IV brigada — vlastiti gubici: 14 mrtvih, 41 ranjen; neprijateljevi gubici: 29 mrtvih, 45 ranjenih. Izgubljeno: 1 puškomitraljez, 1 protivtenkovska puška, 7 pušaka, 2 »brena« i 2 ranca municije. Ubila je tri neprijateljeve mule i oštetila 1 tenk.

V brigada — vlastiti gubici: 19 mrtvih i 45 ranjenih. Neprijateljevi gubici: 109 mrtvih i 138 ranjenih. Plen: 2 mitraljeza, 4 konja, 2 mule, 1 puška i 1 samar. Izgubljeno: 2 »brena«.

XII brigada — vlastiti gubici: 2 mrtva, 21 ranjen; neprijateljevi gubici: 14 mrtvih i 6 ranjenih. Ovde nisu uračunati neprijateljevi gubici kod Dvora i Vinkovog Vrha, koji su bili veliki, ali ih nismo mogli utvrditi. Ubila je 4 konja, zaplenila 4000 komada municije i nešto odela.

XV brigada — vlastiti gubici: 11 mrtvih, 19 ranjenih i 5 nestalih. Neprijateljevi gubici: 67 mrtvih, više od 70 ranjenih i 1 pripadnik be-ga zarobljen. Izgubljeno: 4 »brena«, 3 puške i 3 ranca municije za »bren«. Plen: 1 puška.

D. O. — vlastiti gubici: 1 mrtav, 3 ranjena. Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih i 4 ranjena.

Inžinjerijski bataljon — vlastiti gubici: 3 ranjena, neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i ranjenih.

III

U toku ovog meseca su jedinice XV divizije primile odelo i obuću. Nedostaje još nekoliko šinjela i više rublja.

Brigade su dobro naoružane, i to tako da svaka brigada ima samo oružje istog tipa što se tiče pušaka, a od automatskog oružja samo engleskog porekla. Italijanskog oružja u našim jedinicama više nema, sem nekoliko pušaka u IV i XV brigadi.

Veze sa brigadama i VII korpusom održavaju se telefonom, radio-stanicama i kuririma. U XV brigadi nedostaje još radio-stanica. Da bi telefonska veza stvarno bila besprekorna, bilo bi potrebno da se sav italijanski telefonski materijal zameni novim, boljim.

Intendantura i snabdevanje hranom zadovoljavaju.

[58] Podrobnije o borbama jedinica 15. NO divizije u rejonu Prevola vidi dok. br. 125.

Sanitet obavlja svoju službu dobro, te je zdravstveno stanje u jedinicama zadovoljavajuće.

IV

Zadaci XV divizije ostaju i nadalje isti, tj. onemogućiti i sprečiti svaku neprijateljevu aktivnost na teritoriji koju kontroliše naša divizija. Po brigadama se u slobodno vreme vrše razni vojni kursevi zbog obučavanja jedinica u manevarskoj borbi i učvršćivanja borbenosti. U brigadama su obrazovane i grupe snajperista, te su s njima održana i gađanja sa dobrim uspehom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-potpukovnik: Janez Vipotnik M. P. Zam. komandanta: A. Vojnović[S9]

BR. 116

IZVEŠTAJ ŠTABA UDARNE DIVIZIJE »GARIBALDI NATIZONE« OD 25. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O STANJU I BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA U FEBRUARU[1]

Br.: 195/45

ŠTAB
UDARNE DIVIZIJE »GARIBALDI NATIZONE« (NATISONE)
IX KORPUSA [NOVJ]
OPERATIVNI ODSEK

Br. 3/3 Pov. prot.
Položaj, 25. februara 1945.

PREDMET: Mesečni izveštaj o operativnoj delatnosti udarne div. »Gar. Natizone«.

" Aleksandar Vojnović

[1] Original (pisan na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 277/1. Broj delovodnika je dopisan olovkom. U gornjem desnom uglu je mastilom dopisano u Štabu 9. korpusa NOVJ: »Br.: 195/45«, što označava broj delovodnika.

OPERATIVNOM ODSEKU
IX KORPUSA [NOVJ]

POLOŽAJ

IZVESTAJ O DELATNOSTI:

Štab udarne divizije »Garibaldi Natizone« u Zakrižu. Zaštitna četa divizije vrši obezbeđenje sela.
Štab 156. brigade »B. Buoci« (Buozzi) na Cerkljanskom Vrhu; bataljon »Fronte dela Djoventu« (Fronte della Gioventu) na Lazecu sa stalnom patrolom u Otaležu; bataljon »Manara« na položajima na brdu Pagonu[2]. Danju osmatranje sa zvonika a noću stalno patroliranje sve do Sovodenja; bataljon »Miniusi« (Miniussi) u [zaseoku] Na Veharš,[3] sa stalnim patroliranjem u pravcu Slabe — Plestenice a jedno odeljenje na vatrenom položaju kod Slabeta. Štab 157. brigade »G. Pičeli« (Picelli) sa dva bataljona na Jesenicama, sa zadatkom obezbeđenja prilaza od Bukova i od Zakojce, sa više oruđa duž puteva, na koti 812 i na bezimenim kotama duž puta između Jesenica i Bukova u blizini raskrsnice Krtečne; bataljon »Pizakane« (Pisacane): Gornje Ravne[4]. Štab 158. brigade »A. Gramši« (A. Gramsci) jedan bataljon: Volaka, jedan bataljon: Malenski Vrh, jedan bataljon: čabrače.

STANJE LJUDSTVA:

Prisutno 875.
Odsutno 96.

' Zapadno od Nove Oselice. Na karti 1 : 100.000 nije označeno.

' Zaselak, 1 km jugoistočno od Cerkljanskog Vrha. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

[4] Gornje i Spodnje Ravne, sada: Ravne pri Cerknem.

NAORUŽANJE JEDINICE:

minobacača 80 mm	— 2
protivtenkovskih bacača (P.I.A.T.[5])	— 2
»breda« 8 mm	— 8
»fiat« 8 mm	— 1
»bren« 303 engleski	— 32
»breda« 6,5	— 31
automata	— 165
pištolja	— 110
»sten« engleski	— 47
signalnih pištolja	— 3
pušaka »mauser« 7,9 mm	— 9
ruskih pušaka	— 2
italijanskih pušaka	— 588
engleska protivtenkovska puška	— 1

PLANOVI KOMANDE:

Za redovnu službu divizije upotrebljena je Komandna četa. Tri brigade stoje na raspolaganju za patroliranje i eventualna dejstva.

IZVRŠENA DEJSTVA:

156. brigada »B. Buoci« je u toku meseca angažovana od 7. do 13. februara 1945. u rejonu Čepovana. Dana 7. II 1945. u 22,30 stiglo je naređenje od [Štaba] IX korpusa da se brigada premesti iz Dolenje Trebuše na brdo Kobilicu sa dva bataljona, a jedan bataljon trebalo je da se prebaci na Vrata. Sa brda Kobilice trebalo je da se vrši obezbeđenje iz pravca Ćepovana, a sa Vrata đa se kontroliše dolina koja izbija u Slap[6] i pravaca koji vodi u Dol. Oko ponoći brigada je otpočela pokret i oko 4 časa 8. II dva bataljona su stigla na određene položaje a jedan bataljon, koji se kretao dru-

[5] Skraćenica od: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

[6] Sada: Slap od Idrijci.

gim pravcem, stigao je na položaj oko 4,30 časova. Situacija je bila mirna. U 9,15 časova neprijatelj je otvorio vatru iz Velike Lažne[7] na naše položaje na brdu Kobilici. U 10,30 neprijatelj je stigao do polovine padina brda, ali je odbijen. Do 13,30 časova, osim nekoliko rafala sa obe strane, nema značajnih novosti. U 15,30 neprijatelj je ponovo izvršio napad na brdo Kobilicu, dolazeći s južne strane brda, odnosno iz pravca Lažne, podržavajući svoj napad vatrom iz minobacača od 45 mm. Tučen neprijateljevom vatrom, jedan bataljon se povukao, pošto je pružio snažan otpor, i to do sredine padine sa strane puta koji vodi iz Ćepovana. U međuvremenu oruđa jednog bataljona, koja su se nalazila na kotama severno od Kobilice, prebacila su se dalje ka severu, na dominirajuće kote, da bi izbegla neprijateljevu vatru s vrha Kobilice. Jedan naš bataljon otvorio je vatru i osiguravao izvlačenje bataljona. Do 16,30 časova skoro potpuno zatišje. U 16,30 s položaja koje je naš bataljon napustio, neprijatelj je otvorio učestalu vatru na nove položaje bataljona i na Štab brigade, koji je pratio razvoj borbe s položaja udaljenih nekoliko stotina metara severno od položaja bataljona. U međuvremenu je jednom našem bataljonu naređeno da ponovo zauzme brdo Kobilicu, i naređenje se odmah izvršilo.

U toku noći 8/9. zatišje na svim sektorima. U toku dana 9-og skoro potpuno zatišje remeti poneki pucanj sa brda Studora[8] i s pravca Lokove-

[7] Odnosi se na selo Lažna.

• Na karti 1 : 100.000 označeno je kao k. 1012, 1 km istočno od Ćepovana.

ca. Oko 3 časa 10-og upućena je patrola, koja je, stigavši na kotu, dočekana naređenjem »stoj« od strane neprijatelja koji je, očigledno, oko 7 časova bio zauzeo brdo, a zatim je usledila vatra iz automatskih oruđa, te su se pripadnici patrole, iznenađeni koncentričnom vatrom, bacili u jarak prema putu a odatle prema dolini Trebuše. Jedan od njih ostao je smrtno ranjen.

U toku dana 10-og patrole su upućivane u izviđanje. Noć između 10-og i 11-og bila je mirna. Dana 11-og u 9 i 10 časova upućene su patrole na brdo Kobilicu i u Čepovan. U 12 časova izdali smo naređenje jednom našem bataljonu da zauzme brdo Kobilicu sa dve grupe, dok je jedna grupa ostala na Vratima. Kobilica je ponovo zauzeta. U toku ostalog dela dana opšte zatišje. Noć između 11-og i 12-og bila je mirna. Opšte zatišje u toku dana 12-og. Pošto je razmotrena situacija, dana 13-og u 20,50 časova izdali smo naređenje da se brigada vrati u Dolenju Trebušu.

157. Brigada »G. Pičeli« (G. Picelli) u toku meseca izvršila je jednu kaznenu akciju rekviriranja u Bukovu i dve akcije u cilju nabavke hrane u Zakojci. Za obezbeđenje tih akcija bila su upotrebljena dva bataljona, odnosno jedna četa. Neprijatelja nije bilo. Akcije su završene po planu.

158. brigada »A. Gramši« vodila je u toku meseca sledeće borbe:

Dana 9. II bataljon »Gregorati« (Gregoratti), raspoređen u Hlavčim Njivama, pobegao je sa drugom četom s položaja pred jednim neprijateljevim napadom. Na taj način čitav bataljon je izgubio dominirajuće tačke u dubini i otkrio raspored preostalog dela brigade.

Dana 11. II bataljon »Mameli« napadnut je na položajima Hlavče Njive, gde je bio raspoređen zajedno s jednim slovenačkim bataljonom'. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon je bio primoran da se povuče i da posedne položaje od Malenskog Vrha u pravcu Farjeg Potoka[10], stalno angažovan u teškim borbama. Ostali bataljoni brigade zauzeli su nov defanzivni raspored iznad Čabrača (Likar). Jedinice na novim položajima nisu bile napadnute, već samo uznemiravane rafalima iz automatskih oruđa i pojedinačnim granatama iz minobacača i haubice. Dana 20. II su tri odeljenja (po jedno na svaki bataljon) izvršila akciju rekviriranja namirnica između Poljana[11] i Trate sa dobrim rezultatima. Dana 21. II jedna patrola bataljona »Pusteto« (Pustetto) postavila je zasedu na drumu Trata — Poljane s ciljem da iznenada napadne eventualne neprijateljske jedinice koje bi se kretale ovim drumom. Sledećeg jutra patrola se vratila ne postigavši nikakav rezultat. Patrole svakodnevno odlaze na područje Gorenja Vas i Poljane i često su izložene neprijateljevoj vatri.

GUBICI U LJUDSTVU:

Naši gubici:

2 mrtva, 1 ranjen, dva zarobljena.

GUBICI U LJUDSTVU:

Neprijateljski gubici:

oko 20. Nije moglo da se tačno utvrdi zbog situacije.

GUBICI U ORUŽJU:

' Tu se nalazio 3. bataljon 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« (vidi dok. br. 110).

[10] Sada: Potok.

" Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

Naši gubici:

1 puškomitraljez, dve puške, 1 »Sten« (engl.).

GUBICI U ORUŽJU:

Neprijateljevi gubici:

nije moglo da se utvrdi.

TAKTIKA NEPRIJATELJA:

Upućivanje patrola, jačine 40 — 50 ljudi, dobro naoružanih automatskim oružjem, u raznim pravcima, koje se, kamuflirane crvenim maramama, kreću stazama i vrše izviđanja s ciljem da angažuju naše snage i da ih dezorijentišu.

NASA KRITIKA:

Održati ključne i dominantne položaje kako bi se sprečio prodor neprijatelja kroz naše položaje. Upućivati patrole radi otkrivanja rasporeda i jačine neprijatelja. S obzirom na taktiku neprijatelja dejstvuje se grupama od 8 — 10 ljudi naoružanih automatskim oružjem, sa zadatkom da vrše prepade na neprijateljeve patrole i da neprijatelja unište i dezorijentišu.

KRITIKA-

U toku dejstva kod Čepovana može se kritikovati sledeće:
Predstavnik IX korpusa potpukovnik Vasja[12], mešajući se suviše u unutrašnja pitanja brigade, izdajući neposredno naređenja za pokret bataljona, počinio je vrlo tešku grešku, tj. svojim držanjem sprečio je svaku inicijativu Štaba divizije i Štaba brigade. Ovim pomeranjem pod svojim rukovodstvom prouzrokovao je potpuno napuštanje ključ-

" Jože Klanjšek Vasja, tada zamenik komandanta 9. korpusa NOVJ. Narodni heroj, umro 17. septembra 1965. godine.

nog položaja na brdu Kobilici. Sem toga, tvrdio je da se Kosovelova brigada nalazi u Velikoj Lažni i da su dva bataljona pomenute brigade navodno napala Čepovan, spustivši se prevojem između Velike Lažne i brda Kobilice. To se uopšte nije desilo, jer je Kosovelova brigada bila suviše daleko da bi to mogla izvesti[13].

Da je načelnik Štaba 156. brigade izvršio primljena naređenja, mogao je neprijatelju naneti gubitke., ali usled nedostatka inicijative to nije učinjeno.

O 157. brigadi »G. Pičeli« nema šta da se javi.

Jedinice 158. brigade »A. Gramši« prebacuju se slabo. Slabo držanje (neborbenost) bataljona »Gregorati« u akciji 9. II zbog neenergičnosti odgovornih rukovodilaca bataljona i čete. Zbog toga je komandant bataljona bio smenjen. Veliku aktivnost je pokazao bataljon »Mameli», čije je rukovodstvo, u akciji 11-og, pokazalo sposobnost i dobre vojničke osobine. Veza između bataljona i brigada uvek je slaba (usled nedostatka telefonske veze).

ORGANIZACIJA:

U toku meseca organizovano je više odseka kod Štaba divizije i štabova Kigada. Pristupilo se organizovanju svih potčinjenih brigada na čvršćoj disciplinskoj osnovi. Posebna briga i pažnja posvećena je izboru i pripremi komandanata. Što se tiče obuke jedinica, insistiralo se na sledećim pitanjima: stražarska služba, patroliranje i posedanje položaja. Za komandante bataljona odr-

[11] O borbama jedinica 9. korpusa NOVJ za vreme neprijateljeve akcije »Ribecal« (Rübezähl), od 7. do 18. februara 1945, vidi dok. br. 122.

žani su i praktični časovi o obezbeđenju u kantonmanu i časovi iz topografije.

MORAL LJUDSTVA:

I pored teških uslova u pogledu ishrane u kojima su se našle sve jedinice u toku prošlog meseca i u prvoj polovini ovog, moral ljudstva je na visini, zahvaljujući stalnom radu odgovornog političkog i vojnog rukovodstva. U tom pogledu ogroman uticaj je imala pobeda Crvene armije.

DEZERTERI:

Bernardis Amedeo, od oca Urbano, dezertirao 15. II. Pinton Edjidio (Egidio), od oca Djuzepa (Giuseppe), dezertirao istog dana.
Obojica su bili pripadnici 156. brigade »B. Buoci«. Drug Salerno dezertirao je 13. II 1945. Bio je pripadnik 158. brigade »A. Gramši«.

RAZNO:

U toku meseca nije bilo incidenata u odnosu na civilno stanovništvo, štaviše odnosi s njim su dobri i sve više se učvršćuju. Traži se da nam se dodeli odeća. Pošto u ovoj diviziji postoji oko stotinu nenaoružanih ljudi, takođe tražimo i dodelu oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
(Virdjilio)
Virgilio[14]

M. P.

Načelnik operativnog odseka
(Andjelo)
Angelo[15]

[14] Albin Marvin Virgilio.
[15] Angelo Montorsi.

MESEĆNI IZVEŠTAJ ŠTABA UDARNE DIVIZIJE »GARIBALDI NATIZONE« OD 25. FEBRUARA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA DIVIZIJE[1]

STAB
UDARNE DIVIZIJE »GAR. NATIZONE« [NATISONE]
IX KORPUSA [NOVJ]
— OPERATIVNI ODSEK —

Br. prot. 3/3
Položaj, 25. februara 1945.

PREDMET: Izveštaj o dnevnoj operativnoj delatnosti udarne divizije »Gar. Natizone« od 26. I 1945. do 25, II 1945.

OPERATIVNOM ODSEKU
IX KORPUSA [NOVJ]

Položaj

26. I 1945.	Kaznena akcija rekviriranja namirnica u selu Bukovu, koju su izvršile 157. i 158. brigada[2]. Neprijatelja nije bilo.
27. I 1945.	nikakva delatnost.
28. I 1945.	
29. I 1945.	
30. I 1945.	
31. I 1945.	
1. 2. 1945.	Gađanje i isprobavanje oružja u 157. brigadi.
2. 2. 1945.	Nikakva delatnost.
3. 2. 1945.	
4.2. 1945.	
5. 2. 1945.	
6. 2. 1945.	Patrola jačine 7 ljudi iz 156. brigade »B. Buoci« (Buozzi) na putu u pravcu Slapa[3] sukobila se s neprijateljskom bersaljerskom patrolom. Ugle-

[1] Original (pisan na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 277/1. Broj delovodnika je dopisan olovkom.

[2] Neprijatelj je 21. januara 1945. u ovom selu napao patrolu jačine 27 ljudi iz 158. brigade »Antonio Gramši« (Gramsci), kojom prilikom ih je 17 poginulo a 6 nestalo (vidi dok. br. 122).

[3] Sada: Slap ob Idrijci.

davši našu patrolu, neprijatelj je otvorio vatru; međutim, patrola se povukla u zaklon da ne bila pogođena a zatim je odmah otvorila vatru, nateravši neprijatelja u bekstvo. Ni na jednoj strani nije bilo gubitaka.

7.2. 1945. Premeštanje 158. brigade »A. Gramši« (Gramsci) iz rejona Jesenica u rejon Cabrača. U 22,30 je 157. brigada »B. Buoci« primila naređenje da se 2 bataljona odmah prebace iz [Dolenje] Trebuše na brdo Kobilicu, a jedan bataljon prebaci na Vrata sa zadatkom da sa brda Kobilice osigurava pravac Čepovan a iz Vrata kontroliše doline koje vode u pravcu Slapa i Dola. Naređenje je odmah bilo izvršeno.

8. 2. 1945. 156. brigada »B. Buoci« bila je angažovana u borbi s neprijateljem na brdu Kobilici. Dva bataljona 157. brigade premestila su se u Jesenice, dok je jedan bataljon ostao u Gornjim Ravnama[4].

9. 2. 1945. 156. brigada »B. Buoci« bila je angažovana u borbi s neprijateljem. Bataljon »Gregorati« (Gregoratti) iz 158. brigade, na položajima u Hlavčim Njivama, stupio je u dodir s neprijateljem. Gubitaka nije bilo.

10.2. 1945. 156. brigada »B. Buoci« angažovana je u borbi pod komandom IX korpusa. 157. brigada »G. Pičeli« (Picelli) uputila je izviđačku patrolu na St. Višku Goru[5]. Nema nikakvih novosti.

11. 2. 1945. 156. brigada »B. Buoci« bila je angažovana u borbi pod komandom IX korpusa. 157. brigada »G. Pičeli« u akciji prikupljanja namirnica u Zakojci. Jedan vod je angažovan za obezbeđenje. Neprijatelja nije bilo. Na položajima u Hlavčim Njivama neprijatelj je napao bataljon »Mameli« iz 158. brigade »A. Gramši«, koji je bio raspoređen zajedno s jednim slovenačkim bataljonom[6]. Druga dva bataljona nalazila su se iznad Cabrača (Likar). Gubitaka nije bilo.

12.2. 1945. 156. brigada na raspolaganju IX korpusu. 157. brigada uputila je izviđačku patrolu na St. Višku Goru. Nema nikakvih novosti.

[4] Gornje i Spodnje Ravne; sada: Ravne pri Cerknem.
[5] Sada: šentviška Gora.
[4] Na ovim položajima nalazio se 3. bataljon 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« (vidi dok. br. 110).

13. 2. 1945. 156. brigada »B. Buoci« vratila se u Cerkno i zauzela položaje na Cerkljanskom Vrhu. Iz 157. brigade nije stigao izveštaj a takođe ni iz 158. brigade »A. Gramši«.

14. 2. 1945. Nikakvih novosti.

15.2. 1945.

16. 2. 1945. Iz 157. brigade »G. Pičeli« otišle su u akciju dve sabotažne grupe. Na Št. Višku Goru upućena je izviđačka patrola.

17. 2. 1945. Nikakva delatnost.

18.2. 1945.

19.2. 1945.

20. 2. 1945. 157. brigada »G. Pičeli« vršila je akciju prikupljanja hrane u selu Zakojci. Dva voda iz bataljona »Manin« angažovana su za obezbeđenje. Neprijatelja nije bilo.

158. brigada »A. Gramši« sa 3 odeljenja (po jedno iz svakog bataljona) izvršila je rekviziciju hrane između Poljana[7] i Trate. Neprijatelja nije bilo.

21.2. 1945. Bataljon »Pizakane« (Pisacane) 157. brigade je iz Ravna otišao u Jesenice. Jedna neprijateljska patrola, sastavljena od oko 15 republikanaca, otvorila je vatru iz jednog »šarca« i jednog mitraljeza na položaje 157. brigade. Naši su odmah odgovorili na vatru, nateravši republikance u vratolomno bekstvo. Jedna patrola bataljona »Pusteto« (Pustetto) iz 158. brigade postavila je zasedu na drumu Trata — Poljane s ciljem da izvrši prepad na neprijateljeve jedinice koje bi prošle ovim drumom. Patrola se vratila ne postigavši nikakav rezultat.

21.2. 1945. Jedna diverzantska grupa iz 157. brigade »G. Pičeli«, iz još neutvrđenih razloga, izazvala je prevremenu eksploziju mina dok je postavljala mine na železničku prugu između Podmeleca i Bače pri Modreju. Dva druga, od četvorice koji su sačinjavali grupu, ostala su onesvešćeni na zemlji, dok su ostala dvojica, mada teže ranjeni, uspeli da se povuku na sigurnije područje, a zatim u bolnicu. S razlogom se veruje da su dva

[7] Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

druga koja su ostala na pruzi (ukoliko nisu poginuli, onda su teško ranjeni) pala u ruke neprijatelju. Druga grupa, koja nije učestvovala u akciji, vratila se u jedinicu. Jedna neprijateljeva patrola opkolila je kuću u selu Zapušniku[8] (Ponikve) i uhvatila jednog druga iz obaveštajnog centra 157. brigade koji se tamo nalazio po zadatku.

22. 2. 1945. Dva neprijateljeva bersaljera došla su po podne u selo Zakojcu. Bat. »Manin« iz 157. brigade »G. Pičeli« uputio je dve patrole sa zadatkom da ih iznenadi i zarobi. Međutim, ona dvojica su napustila selo pola sata pre dolaska patrole[9].

23. 2. 1945. Nikakva delatnost.

24. 2. 1945. Nikakva delatnost.

25.2. 1945.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
(Virdjilio)
Virgilio[10]

Šef operativnog odseka
(Andjelo)
Angelo[11]

' Zaselak u rejonu sela Ponikve. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.
® O borbenoj aktivnosti jedinica ove divizije vidi dok. br. 116.
™ Albin Marvin Virgilio.
" Angelo Montorsi.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIC« OD 25. FEBRUARA 1945. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU BEVCE — ŠT. JANŽ[1]

STAB
I SNOUB »TONE TOMŠIC«

Položaj, dana 25.2. 1945.
u 8 časova.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

položaj

DNEVNI IZVEŠTAJ O VOJNIČKOM I POLITIČKOM RADU ZA 21. 2. 1945.

Brojno stanje:

Jedinica:	Po spisku:	Rashod:	Na licu:
Uži štab	6	1	5
Širi štab	15	1	14
Štabna patrola	59	2	57
I bataljon	173	39	134
II bataljon	168	26	142
III bataljon	126	22	104
Ukupno...	547	91	456

Novomobilisanih, odnosno dobrovoljaca nije bilo.

Razmeštaj i osiguranje brigade:

Razmeštaj brigade:

Štab brigade se nalazio kod Vodušeka[2],
I bataljon kod Tuša[3] i Petruha,
II bataljon kod Petruha,
III bataljon kod Ramšaka[4] na [Paškom] Kozjaku.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/III.
[1] Posed, 5 km istočno od Velenja.
[5] Posed Na karti 1 : 100.000 nije označen.
[4] Posed, severoistočno od kote 971 (Rudeč). Na karti 1 : 100.000 nije označen.

Osiguranja:

I bataljon je upućivao patrole prema Velenju i žel. stanici Paka.
II bataljon je upućivao patrole prema Velenju i Št. Janžu[5].
III bataljon je upućivao bojne patrole prema Dobrni, koje su se smenjivale na terenu u Loki".
Osim toga, bataljoni su imali logorska osiguranja.

Pokreti neprijatelja: Primećeni su pokreti neprijatelja pravcima Velenje — Dobrna, Velenje — Lopatnik i Velenje — Paka[7].

Dodir s neprijateljem: U 1/2 6 časova ujutro neprijatelj je, u tri kolone od po 150 ljudi, počeo da nastupa prema položajima I i II bataljona. Naoružanje: pored lakog pešadijskog naoružanja imali su i teške minobacače. Bataljoni su zaposeli položaje i odbacili neprijatelja sa grebena. Neprijatelj je ponovo pokušao da nastupa prema našim položajima, te je naš II bataljon bio prinuđen da se povuče na ivicu šume iznad Lopatnika. Neprijatelj je stigao do Lopatnika, odakle je bio ponovo odbačen, te je pri svom povlačenju zapalio privrednu zgradu seljaka Gomžera. Jedinice I i II bataljona i jedna četa III bataljona su ostale na položajima i osiguravale ceo front od Loke, grebenom iznad Št. Janža i Bevške Vasi[8], do Petruha. U 17 časova posle podne neprijatelj jačine 150 ljudi nastupao je u streljačkom stroju prema Petruhu, odakle ga je I bataljon proterao. U to vreme, kada su jedinice I bataljona jurišale i gonile neprijatelja prema Bevškoj Vasi, druga neprijatelja kolona jačine 150 ljudi uspela je da probije položaje između Lopatnika i Tuša i da izbije na vrh. Zbog opasnosti da nam neprijatelj udari u leđa. I bataljon je bio prinuđen da se pored Petruha, gde je ostavio jednu četu u zasedi, povuče na Strmec.[9] Dve druge kolone su nastupale prema položajima II bataljona[10] i tukle ih vatrom teških minobacača i 2 topa. Pošto je postojala opasnost da neprijatelj udari s levog boka, gde je probio položaje I bataljona, II bata-

[5] Sada: Vinska Gora.
* Sada: Loka pri Dobrni.
[7] Sada: Paka pri Velenju. Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.
" Zvanični naziv je: Bevče.
' Sada: Strmec nad Dobrno.
[10] Dalji tekst, zaključno s rečenicom: »Nemački gubici: 14 mrtvih«, napisan je mastiljavom olovkom, jer na kopiji, zbog istrošenog indiga, ovaj deo teksta nije bio čitljiv.

ljon se povukao do iznad Vodušeka. Na tom sektoru nije došlo do novog dodira s neprijateljem. Bataljoni su ostali na položajima do 23 časa, nakon čega su izvršili pokret na nove položaje Sv. Jošt.[11]

Naši gubici: 0 mrtvih, 3 ranjena. Nemački gubici: 14 **mrtvih.**

Količina utrošene municije nije poznata. Kad primimo izveštaj, javićemo vam i to.

Zaplenjenog, odn. izgubljenog materijala nije bilo.[u]

Dnevni rad: Zbog celodnevne borbe nije bilo dnevnog zanimanja.

Ishrana: Bataljoni su hranu dvaput dobili.

Ustajanja zbog noćnog pokreta nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[13] Načelnik štaba por.:[1]*

" Sada: Strmec nad Dobrno.

[13] O ovoj borbi vidi i dok. br. 127.

[13] Politički komesar je bio Ivan Božič Jovo.

" Načelnik štaba je u to vreme bio Marjan Jerin.

ZAPOVEST ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 26. FEBRUARA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PREBACIVANJE U DOLOMITE RADI NABAVKE HRANE I RADI NAPADA NA NEPRIJATELJEVE PATROLE[1]

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Na položaju, 26. febr. 1945.
Br. 214/45

ZAPOVEST

Sekcija Bled i Ljubljana 1 : 100.000
(Jugoslovensko izdanje)

1. SITUACIJA

Št. Vid:[2]
509 ljudi. Naoružanje: 8 teških mitraljeza, 45 puškomitraljeza, 6 teških i 12 lakih minobacača i 26 automata.

Vižmarje:
120 ljudi. Naoružanje: 2 mitraljeza i 6 puškomitraljeza, 2 teška i 3 laka minobacača i 8 automata.[3]

Brod:
90 Nemaca. Naoružanje: 1 mitraljez i 8 puškomitraljeza, 6 automata.

Gunclje:
12 žandarma. Naoružanje: 1 mitraljez i 1 automat.

Medvode:
60 policajaca i 10 žandarma. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 1 mitraljez i 3 puškomitraljeza.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 280/IV, a u k. 276/11 nalazi se kopija originala, delimično oštećena.

[1] Sada: Šentvid. Ovde su se nalazili štab i 5, 7. i 8. četa 2. bataljona Nastavnog puka »Brandenburg« i policijska Pionirska četa (AIZDG, k. 52/111 i k. 64/111).

[3] U Vižmarju se nalazila 6. četa 2. bataljona Nastavnog puka »Brandenburg« (AIZDG, k. 52/111 i k. 64/111).

Goričane:

16 vojnika i 2 gestapovca. Naoružanje: 2 mitraljeza i 3 automata.

Golo Brdo:

64 policajca. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 1 mitraljez, 4 puškomitraljeza i 2 automata.

Svetje:

30 vojnika. Naoružanje: 1 mitraljez, 2 puškomitraljeza i 1 automat.

Preska[4]:

100 policajaca. Naoružanje: 1 mitraljez, 2 laka minobacača i 2 automata.

Mavčiče:

16 žandarma. Naoružanje: 1 laki minobacač i 2 puškomitraljeza.

Trata:

20 vojnika. Naoružanje: 1 laki minobacač, i mitraljez i 1 puškomitraljez.

Skofja Loka:

1154 čoveka. Naoružanje: 24 mitraljeza i 72 puškomitraljeza, 12 teških i 12 lakih minobacača, 3 topa.[5]

Suhi Dol[6]:

90 belogardista i 2 Nemca. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 2 mitraljeza, 13 puškomitraljeza i 2 automata.

Zaplana:

50 belogardista. Naoružanje: 1 mitraljez, 4 puškomitraljeza i 1 automat.

Lučine:

55 belogardista i 90 Nemaca: Naoružanje: 1 top, 2 teška i 2 laka minobacača, 4 mitraljeza i 12 puškomitraljeza.

[4] Sada: Preska pri Medvodah.

[5] U Škofjoj Loki su se u to vreme nalazili 319. nastavni i dopunski brodski lovački bataljon, delovi jednog landesšicen-bataljona, pripadnici Gorenjskog domobranstva, graničari, žandarmi i gestapovci (AIZDG, k. 238/1).

[6] Zaselak, 1 km jugoistočno od Lučina.

Sv. Tri Kralja[7]:

138 belogardista. Naoružanje: 4 teška i 6 lakih minobacača, 4 mitraljeza, 14 puškomitraljeza i 2 topa.

Rovte:

72 belogardista. Naoružanje: 2 topa (75 mm), 1 protivtenkovski i 1 brzometni top, 4 teška i 3 laka minobacača, 14 mitraljeza, 20 puškomitraljeza i 3 automata.'

Hotedršica:

180 belogardista i 1 Nemac. Naoružanje: 1 protivtenkovski top, 3 teška i 6 lakih minobacača, 12 mitraljeza, 32 puškomitraljeza i 18 automata.[9]

Brezovica[10]:

8 belogardista i oko 400 Grka." Naoružanje: 7 mitraljeza i 34 puškomitraljeza.

Crni Vrh:

110 belogardista i 55 Nemaca. Naoružanje: 1 top, 2 teška i 4 laka minobacača, 2 mitraljeza i 4 puškomitraljeza.

Visok o[12]:

30 Nemaca. Naoružanje: 1 teški minobacač, 4 mitraljeza, 4 puškomitraljeza i 3 automata.

Poljane[13]:

80 žandarma. Naoružanje: 2 teška minobacača, 2 mitraljeza i 7 puškomitraljeza, nekoliko automata.

[7] Sada: Vrh nad Rovtami.

• U uporištima Sv. Tri Kralja (Vrh nad Rovtami) i Rovte nalazila se 44. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 279/11 i k. 292/VI).

* U to vreme se u uporištu Hotedršica nalazila 46. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 292/VI).

[10] Sada: Brezovica pri Ljubljani.

" Odnosi se na kvislinški bataljon koji su sačinjavali Grci (AIZDG, k. 52/11).

[15] Sada: Visoko pri Poljanah.

" Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

Mure (Zminec):

70 belogardista. Naoružanje: 2 teška i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza i 7 puškomitraljeza.

Gorenja Vas:

150 belogardista[14] i 115 policajaca. Naoružanje: 1 top, 5 teških i 8 lakih minobacača, 9 mitraljeza i 34 puškomitraljeza.

Polhov Gradec:

80 belogardista i 8 graničara. Naoružanje: 2 teška i 2 laka minobacača, 6 mitraljeza, 6 puškomitraljeza i 1 automat.

Koren o[15]:

47 belogardista. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza i 2 puškomitraljeza.[14]

Horjul:

80 belogardista. Naoružanje: 2 teška i 2 laka minobacača, 4 puškomitraljeza, 4 mitraljeza i 3 automata.

St. Jošt[17]:

65 belogardista. Naoružanje: 2 teška i 4 laka minobacača, 13 mitraljeza i 22 puškomitraljeza.[18]

2. NAŠI ZADACI

Teritorija koja leži između drumova Škofja Loka — Gorenja Vas — Lučine — Horjul — Dobrova — St. Vid — Medvode — Skofja Loka potpuno je kontrolisana od strane neprijatelja. Na toj teritoriji se naše jedinice nisu kretale, sem ako imzmemo severni deo te teritorije. Na njoj se neprijatelj oseća

[14] Reč je o pripadnicima Gorenjskog domobranstva. Oni su se nalazili i u uporištima: Mure (Zminec), Crni Vrh, Lučine i Suhi Dol.

[15] Sada: Koreno nad Horjulom.

" U uporištima Polhov Gradec i Koreno (Koreno nad Horjulom) nalazila se 42. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/III-IV).

[17] Sada: šentjošt nad Horjulom.

" U uporištima Horjul i St. Jošt (Šentjošt nad Horjulom) u to vreme nalazila se 43. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/III-IV).

potpuno sigurnim te na tom području nema nekih jačih snaga. Osim toga, to je područje i ekonomsko, tako reći, neiscrpljeno.

Zbog pomenutih činjenica će jedinice naše divizije u sledećim danima izvršiti prodor na tu teritoriju sa osnovnim ciljem da se s tog područja pribavi što veća količina hrane kao i da se razbiju manje neprijateljeve patrole koje kontrolišu Dolomite.

Za izvršenje toga

naređujemo:

VII SNOUB »France Prešeren« će noću 27/28. febr. krenuti preko druma Gorenja Vas — Lučine na područje Crnog Vrha, gde će ostati jedan bataljon koji će vršiti osiguranje u pravcu Crnog Vrha i istovremeno vršiti ekonomske akcije, a ostale snage će krenuti preko Sv. Barbare na područje Škofja Loka — Sora, gde će izvršiti ekonomske akcije, a zatim će se noću 2/3. marta, zajedno sa bataljonom na sektoru Crnog Vrha, vratiti na ranije položaje na Žirovskom vrhu.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« izvršiće noću 27/28. febr. ekonomsku akciju u Zavratecu. Iste noći upućuje jedan bataljon do Javorča na Žirovskom vrhu sa zadatkom da zasedama prema Gorenjoj Vasi i Lučinama obezbedi slobodan put za [prevoženje] namirnica sa sektora Crni Vrh — Škofja Loka preko Zirovskog vrha i dalje u Cerkno. Ostala dva bataljona ostaju na dosadanjim položajima na Goropekama i Razpotju[19] sa zadatkom da osiguravaju u pravcu Idrije i Dolomita. Kad se Prešernova brigada vrati na stare položaje, vratiće se i bataljon kod Javorča u sastav brigade.

Skofjeloški odred se noću 27/28. febr. prebacuje preko druma Gorenja Vas — Poljane i jednim bataljonom poseda položaje na području Sv. Petra Hrib,[20] sa osiguranjem u pravcu Škofje Loke, a ostale bataljone razmešta u Vinharjima sa zadatkom da transportima hrane osiguravaju slobodan prelaz preko druma Gorenja Vas — Lučine sa istočne strane i da u vreme kad će se Prešernova brigada nalaziti na tom području izvodi ekonomske akcije na

[19] Zaselak, 3,5 km severoistočno od Idrije.

[20] Sada: Hrib pri Zmincu.

području Vinharje — Bukov Vrh. Noću 2/3. marta se prebacuje na svoje stare položaje.

Udarna četa izvršiće šestodnevni pohod kroz Dolomite, i to kreće s polazne tačke 28. o.m. naveče preko Smrečja na područje Horjula, odavde sledeće noći nastavlja svoj pokret do Dobrove i dalje preko granice[21] na područje Medvoda, a odavde pored Crnog Vrha i preko Zirovskog vrha na svoju polaznu tačku. Zadatak Udarne čete biće prvih dana da svojim prisustvom i aktivnošću u Dolomitima rastereti Prešernovu brigadu a kasnije da napada kolone i patrole na drumu Št. Vid — Škofja Loka i da razbija patrole oko Crnog Vrha.

Itižinjerijski bataljon ostaje inače na dosadašnjem mestu sa istim zadacima, ali mora uputiti u Prešernovu brigadu i škofjeloški odred po pet minera sa po 15 drvenih protutenkovskih mina.

Prateća četa upućuje u Prešernovu brigadu dva »Piata« s potrebnim ljudstvom.

Ostale jedinice ostaju na dosadanjim položajima.

3. IZVRŠENJE

VII SNOUB »France Prešeren«: Naveče 27. o.m. čitava brigada se prebacuje preko Todraža na sektor Pasja ravan (Ogrin — Kuzovec — Podskalar). Tu brigada predanjuje i postavlja potrebna osiguranja i zasede tako da razbije svaku belogardističku patrolu koja bi htela da krene iz Crnog Vrha bilo kojim pravcem. Patrolama mora kontrolisati i teren prema Poljanama i Škofjoj Loki kao i prema Lučinama. Sledeće noći, tj. 28. febr. brigada dva bataljona premešta do Sv. Barbare, gde postavljaju osiguranje prema Škofjoj Loki i Sv. Katarini, odnosno Polhovom Gradecu. Dalje moraju da održavaju vezu i sa bataljonom škofjeloškog odreda kod Sv. Andreja.[22] Jedan bataljon brigada još nadalje ostavlja na sektoru Kuzovec — Podskalar sa zadatkom da noću između 28. [febr.] i 1. marta i između 1. i 2. marta vrši prinudni otkup na pomenutom sektoru prema uputstvima intendanture divizije. Sav materijal mora još u toku dotičnog dana prebaciti preko Zirovskog vrha u Fužine, uz osiguranje

[21] Odnosi se na demarkacionu liniju između nemačke i italijanske okupacijske zone, uspostavljenu 1941. godine.
[22] Sada: Andrej nad Žmincem.

jednog voda. Osim toga, ovaj bataljon mora držati zasede na putevima koji vode iz Crnog Vrha prema Lučinama i Škofjoj Loki, te mora minirati drum Crni Vrh — Polhov Gradec pešadijskim minama. Ovaj bataljon mora održavati stalnu vezu sa bataljonom Skofjeloškog odreda u Vinharjima.

Dok taj bataljon ostaje noću 1/2. marta sa istim zadacima na dosadanjim položajima, ostala dva bataljona, prema uputstvima pomoćnika šefa intendanture divizije, izvode ekonomsku akciju po selima između Škofje Loke i Sore na desnoj obali reke Sore. Sve potrebne podatke o tome štab brigade će primiti od divizijskih obaveštajaca i intendanata koij su bili upućeni napred i koji se moraju 28. o. m. noću javiti na Sv. Barbari. Sa svim prikupljenim materijalom se moraju ova dva bataljona još u toku iste noći prebaciti na sektor Sv. Ožbolt[23] — Alič,[24] sa obezbeđenjem prema Skofjoj Loki, Sv. Katarini i Polhovom Gradecu.

Noću 2/3. marta brigada se prebacuje preko Todraža na stare položaje na Žirovskom vrhu.

Što se tiče ekonomskih akcija, upozoravamo štab brigade pre svega na to da sve te akcije budu dobro organizovane tako da će se moći izvršiti u što kraćem vremenu. Naročitu pažnju treba posvetiti dobroj organizaciji transporata, da se ne bi desilo da materijal zbog nedostatka prevoznih sredstava zaostaje na putu. Sav materijal treba, uz dovoljnu zaštitu, što pre prebaciti preko Zirovskog vrha na Fužine, odakle će se otpremiti dalje. Treba računati i s tim da će neprijatelj pokušavati da manjim ispadima ometa transportovanje. Zbog toga treba biti pripremljen na to da se ovakve zasede odmsđi proteraju ili, pak, unište. Nadalje upozoravamo štab brigade da se na teren nikada ne smeju upućivati patrole koje bi brojile manje od pet ljudi. Pošto će se pokreti izvoditi po teškom terenu, treba paziti na to da se ne prekida veza bilo zbog nebrižljivosti pojedinaca, bilo zbog transporata hrane.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«: Noću 27/28 febr. brigada će bataljonima koji se nalaze na Goropekama i Vrsniku izvršiti ekonomsku akciju u Zavratecu. U tom cilju se mora postaviti potrebno osiguranje prema Rovtama i Veharšama. Bataljon koji će nastupati prema Zavratecu mora na svom putu računati na belogardističke

[33] Sada: Ožbolt nad Zmincem.
[34] Posed, 6 km jugozapadno od Škofje Loke.

zasede koje mora jurišem razbiti. Osim toga, ovaj bataljon mora pretražiti sve kuće na svom putu, da se ne bi gde sakrila kakva patrola koja bi ga na povratku napala. A da bi se transportovanje prikupljenog materijala moglo izvršiti drumom Rovte — Žiri, bataljon na Goropekama mora postaviti potrebna osiguranja na istočnoj strani druma, tj. u pravcu Sv. Tri Kralja. Istovremeno može ovaj bataljon vršiti ekonomsku akciju u Izgorjama i Hlevišu. Ove ekonomske akcije moraju biti završene najkasnije do 24 časa, kad će se neke jedinice brigade prebaciti na nove položaje, i to: bataljon koji se dosad nalazio na Goropekama prebacuje se do Javorča na Zirovskom vrhu a bataljon iz Vrsnika, pak, na Goropeke, dok bataljon na Razpotju i nadalje daje osiguranje u pravcu Vrsnika. Bataljon koji se prebaci na Zirovski vrh imaće zadatak da postavlja zasedu na drumu Gorenja Vas — Lučine u pravcu Gorenje Vasi i prema Lučinama, tako da će se svake noći moći vršiti transportovanje hrane preko Todraža. Isto tako mora biti postavljena i zaseda na putu Kočar — Gorenja Vas, čime će biti neprijatelju onemogućeno da neometano prodre iz Gorenje Vasi preko Kočara do Fužina. Osim toga, ovaj bataljon mora bojnim patrolama kontrolisati čitav 2irovski vrh sve do bivše italijansko-nemačke granice.[25]

Škofjeloški odred: Noću 27/28. febr. odred se prebacuje preko druma Gorenja Vas — Škofja Loka, te se jednim bataljonom razmešta u Vinharjima a drugim zaposeda položaje na Sv. Petra Hribu.

Bataljon u Vinharjima imaće zadatak da drži stalnu zasedu kod Sv. Urbana, sa istočne strane druma Gorenja Vas — Lučine, u cilju osiguranja druma za transporte hrane. Osim toga, taj bataljon mora imati i zasedu na k. 515 iznad Žabje Vasi, tako da pod svojom vatrom drži drum Gorenja Vas — Poljane. Nadalje odred mora oba druma, tj. Gorenja Vas — Lučine i Gorenja Vas — Poljane minirati protivtenkovskim i protivpešadijskim minama. Ovaj bataljon ima i zadatak da na sektoru Vinharje — Bukov Vrh izvrši ekonomsku akciju. Sav materijal treba odmah prebaciti preko druma Gorenja Vas — Lučine. U Vinharjima treba da se nalazi i štab odreda, ali ipak mora jedan član štaba biti kod bataljona na Sv. Petra Hribu. Ostali bataljon odreda se iste noći prebacuje na Sv. Petra Hrib, gde poseda položaje tako da će pod svojom vatrom držati drum Škofja Loka — Gabrk, koji mo-

[25] Pogrešno. Odnosi se na demarkacionu liniju.

ra i minirati. Bojnim patrolama mora ovaj bataljon kontrolisati i dolinu Hrastenice, te održavati vezu sa Prešernovom brigadom. Noću između 28. [febr.] i 1. marta taj bataljon se prebacuje do Sv. Andreja, te mora zaposedati k. 647 i k. 517[26] iznad Bodovlja. Bojnim patrolama mora taj bataljon kontrolisati Sv. Petra Hrib. Noću 1/2. marta bataljon se ponovo prebacuje na Sv. Petra Hrib, gde ostaje do naveče, a. u toku noći se sa ostalim bataljonom prebacuje na stare položaje. Ipak mora bataljon u Vinharjima ostati na svojim položajima tako dugo dok se sva Prešernova brigada ne prebaci preko druma Gorenja Vas — Lučine.

Štab odreda pre svega upozoravamo na to da će održavati najužu vezu sa štabom Prešemove brigade.

Inžinjerijski bataljon: Ovaj bataljon mora blagovremeno uputiti u Prešernovu brigadu i Skofjeloški odred dve grupe minera od po pet ljudi. Svaka grupa treba da sa sobom ponese po 15 protivtenkovskih drvenih i po 10 protivpešadijskih mina.

Ostali bataljon do daljeg ostaje na dosadanjim položajima. Ipak mora imati postavljenu zasedu neposredno iznad Hotavlja, tako da će neprijatelju biti onemogućen prodor drumom Gorenja Vas — Fužine.

Prateća četa upućuje u Prešernovu brigadu dva »Piata« sa odgovarajućim ljudstvom i dovoljnom količinom mina. Prateća četa ostaje još nadalje u Dobračevu i upućuje patrole £>rema Golom vrhu.

Udarna četa: Prve noći, tj. noću između 28. febr. i 1. marta prebacuje se sa svojih dosadanjih položaja, preko Golog vrha i Smrečja, na područje Horjula. Preko dana treba Udarna četa da se razmesti između Zažarja i Horjula i da zasede odnosno izvidnice postavi tako kako bi imala pod kontrolom put koji vodi iz Horjula za Zažar i drum Horjul — Št. Jošt. Ipak mora Udarna četa da se dovoljno osigura i s leđa s pravca Podlipa.

Sledeće noći se Udarna ćeta prebacuje južno od Horjula i drumom Horjul — Dobrova na područje Dobrove. Neka se razmesti zapadno od Dobrove i drži pod kontrolom drumove Dobrova — Horjul i Dobrova — Dvor." Noću 2/3. marta četa se ponovo premešta na sektor Toško Čelo, s kontrolom drumova Dobrova — Dvor i Do-

[u] Nije pronađena na karti. Verovatno bi trebalo: k. 616.

[v] Sada: Dvor pri Polhovem Gradcu.

brova — St. Vid. Iste noći neka po mogućstvu izvrši i neki upad u samo predgrađe Ljubljane a prema podacima koje će dobiti na licu mesta. Sledeće noći treba Udarna četa da se preko bivše italijansko-nemačke granice prebaci na Seničicu (k. 425), tj. uzvišenje iznad druma Medvode — Medno. Tu treba da konspirativno postavi zasedu iznad glavnog druma Ljubljana — Jesenice. U cilju osiguranja leđa treba da zasedu jačine jednog voda postavi na k. 448, tj. iznad Staneži̇ča.

Noću 4/5. marta treba Udarna četa da se prebaci na Sv. Barbaru, s potrebnim osiguranjem, a sledeće noći na Pasju ravan. U toku noći 6/7. marta treba da se preko Žirovskog vrha vrati na polaznu tačku.

Ipak neka taj plan bude samo osnovni okvir u kome treba Udarna četa da dejstvuje. Ukoliko se pokaže polreba, može komanda Udarne čete taj plan samoinicijativno izmeniti.

Na tom svom pohodu mora Udarna četa pre svega paziti na to da se ne bi katkad desilo da zbog premorenosti bude premalo oprezna i da tome ne usledi kakvo iznenađenje. Treba paziti i na to da ljudstvo zauzme pravilan stav prema civilnom stanovništvu, jer ovaj pohod nema samo vojnički već i propagandni karakter.[23]

štab divizije i ostale jedinice ostaju na dosadanjim položajima.

Sve štabove upozoravamo na to da kako ljudstvo tako i rukovodioce dobro pripreme na zadatke koje imaju pojedine jedinice.

Dalje treba da svi štabovi gledaju na tc da veza između jedinica što bolje funkcioniše. Treba se starati kako za vezu sa pretpostavljenim štabovima tako i za vezu sa susednim jedinicama

Sve bcrce koji budu upućivani na razne zadatke treba upoznati sa borbenim i dnevnim znacima koji su priloženi ovom naređenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	M. P.	Komandant major:
Franko Ivan Iztok		Matejka Evgen Pemc
Iztok		Matejka

[M] O izvršenju zadataka vidi izveštaj Štaba 31. NO divizije od 5. i 24. marta 1945. (AIZDG, k. 276/11 i k. 277/1). Izveštaj od 5. marta biće objavljen u tomu VI, knj. 19.

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 27. FEBRUARA 1945. O PROGLAŠENJU 10. SLOVENAČKE NO BRIGADE »LJUBLJANSKA«, 12. SLOVENAČKE NO BRIGADE I 19. SLOVENAČKE NO BRIGADE »SREĆKO KOSOVEL« UDARNIM[1]

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 126/45

Na položaju, dana 27. februara 1945.

NAREDBA BR 27.

DodeJjivanje naziva »udarna«
10, 12. i 19. SNOB.

Borci, podoficiri, oficiri i politkomesari 10. SNOB »Ljubljanska«, 12. SNOB i 19. SNOB »Srećko Kosovel« pokazali su u borbama za slobodu našeg naroda vanrednu udarnost, junaštvo, istrajnost, požrtvovnost i disciplinu. Svojim udarima su neprijatelju naneli teške gubitke u ljudstvu i materijalu.

U krvavim sukobima borci su se prekalili a komandni kadar je pokazao zrelost, umešnost, smelost i inicijativu u komandovanju svojim jedinicama.

Zbog toga Glavni štab NOV i PO Slovenije dodeljuje

10. SNOB »Ljubljanska«

12. SNOB

19. SNOB »Srećko Kosovel« naziv

UDARNA BRIGADA.

Dobijanjem ovog naziva pomenute brigade su stupile u red najboljih slovenačkih brigada, koje treba da su po svojoj udarnosti i požrtvovnosti uzor ostalim jedinicama naše vojske.

' Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

Večita slava junacima ovih brigada koji su dali svoje-živote za slobodu našeg naroda!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P. V. d. komandanta:
general-major
Dušan Kveder

Dostavljeno: Štabu VII i IX korpusa
„ IV oper. zone
„ 14. brigade
Of. škole GŠS[2]
1. slov. div. KNOJ

BR. 121

IZVOD IZ KNJIGA DEPEŠA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE UPUĆENE GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE OD 16. DECEMBRA 1944. DO 26. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

2

16. 12. 1944.

Br. 71.

Br. 101 a. U toku jučerašnjeg dana vođene su celödnevne borbe na položajima Igle i dalje prema Lučama.[3] Neprijatelj je udario na zasede duž drumova i prinudio ih na povlačenje. Švabe su nastupale sa svih strana i u 12 časova upale u Luče. Nakon ovih borbi ima neprijatelj oko 100 mrtvih i ranjenih. U Lučama je spalio više kuća. Nepr. ne poseda samo sela duž druma već i okolne padine. Posle podne je nastavio napad i upao u Ljubno[4] glavnim snagama drumom a ostalim

[2] Glavnog štaba [NOV i PO] Slovenije.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 46/1. Depeše su lepljene u svesku redom kako su dešifrovane, a datumi ispred depeša upisani su mastilom.

[2] Redakcija ne objavljuje ranije depeše jedinica 4. operativne zone Slovenije, jer je tadašnja aktivnost ovih jedinica izneta u izveštajima koji su objavljeni u VI tomu.

[3] Neprijatelj je 2. decembra 1944. otpočeo ofanzivu protiv slobodne teritorije Zgomje Savinjske doline. Podrobnije o tim borbama i o angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 6.

[4] Odnosi se na Ljubno ob Savinji.

snagama iz Rasta[5] i Bele peči. Prva brig, je sada na položajima ispod Špeha.[6] Sa pravca Okonine, pod zaštitom tenkovske vatre, prodro preko Savinje u Radmirje. Nastavak.

DD

Br. 72

Br. 101 a. Most preko Savinje je još ranije bio bačen u vazduh. Prelaz je sprečavala zaštita područja.[7] Nepr. upotrebljava mnogo teškog oružja, tenkova, topova i bacača. Za ostale brig, nemamo izveštaja.[8] S položaja Gozd je nepr. izvršio ispad prema položajima KZO[9] na Beloj peči i prema Kali.[10] Nepr. jačina 800 ljudi. Nepr. nije uspeo probiti naše položaje. Nastavak.

17. 12. 1944.

Br. 73

Nastavak. Deset nepr. mrtvih, jedan naš ranjen. Drum Sumevedno[11] se opravlja, te su bili iz Kamnika privučeni radnici. Ostali odredi na svojim sekt. Slobodnu teritoriju neće biti moguće odbraniti. Ppuk. Borštnar.[12]

Br. 74.

Br. 55b. 191. 13,00 časova. Štab zone se 15. posle podne premestio u Ćešnjice pri Tudnju.[13] 14. div.: Štab i Prva brig, su vodili borbe s nepr. Kolona od 180 ljudi imala je nameru da se iz Luča probije na Kališe. Nepr. odbijen. Tačnih izveštaja još nemamo. Druga brig, na Paškom kozjaku. Od Trinaeste brigade nemamo izveštaja. Povećanom snagom (30 grupa ne može se dešifrovati).

Br. 75.

Br. 5b. Zbog opasnosti da bude okružen bat. se povukao na drugu stranu druma na položaje Sabina Peč[14] i Poljana, Dra-

[5] Pogrešno; treba: Raztoke, 4 km severoistočno od Ljubna ob Savinji.

[6] Posed, 4 km južno od Luča. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA 1948, piše: Zg. i Sp. Speh.

[7] Odnosi se na jedinicu Komande Zgornjesavinskog vojnog područja.

[8] O dejstvu 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo šerccr« vidi dok. br. 89, a o dejstvu 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračič«, dok. br. 32.

[9] Kamniško-zasavskog [NOP] odreda.

[10] Kali nije pronađeno. Verovatno bi trebalo: Kališe.

[11] Nije jasno. Redakcija nije pronašla kopije depeše na osnovu kojih bi mogla dati objašnjenje.

[12] Jože Borštnar, komandant 4. operativne zone Slovenije.

[13] Tuhinju.

[14] Omaška; treba: Sovinja Peč. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Sovina Peč.

šne,[15] i izgubio vezu s Podof. školom. Br. 5 — 298 — 13,00 časova. Štab zone se 15. posle podne premestio u Češnjice pri Tuhinju. Štab i Prva brig, u Podvolovljeku. Prva brig, je vodila borbu s nepr. kolonom od 180 ljudi koja je imala nameru da iz Luča prodre na Vilišče.[16] Nepr. odbijen. Tačnih izveštaja još nemamo. Druga brig, na Paškom kozjaku. Od Trinaeste brig, nema izveštaja. Pojačanjem od 8 kamiona i art. vatrom je dana 14. nepr. odbacio drugi bat. KZO i Podof. školu iz Kališa na Kranjski rak. Dalji prodor na Plešivec. Nastavak.

Br. 79.

GŠS.[18] br. 199. 13,00 časova. Prema do sada primljenim podacima neprijatelj je imao mrtvih i ranjenih kod Buča" 200, kod Črneleca 50. U to nisu ubrojene borbe na položajima kod Mozirja od 2. 12. do 10. 12, kao ni borbe koje su vodile druge jedinice i komande na raznim područjima. Ukupno cenimo na 800 do 900 neprijateljevih gubitaka. O našim gubicima još nemamo tačnih izveštaja. Ali su ovi podaci hitno zatraženi od jedinica. Potpukovnik Bogomolov[20] otputovao iz zone 14. o.m. Ppukovnik Borštnar. 16. 12.[21]

Br. 80.

GŠS, O.O.[22] br. 4. 15. o.m. u Luče je stiglo 180 ljudi. S pravca Nazarja neprijatelj je izbio u Kokarje. U Gornjem Gradu se tog dana neprijatelj još nije pojavio. S pravca Kamnika je zaposeo Kališe — Gozd. Drum Crna[23] — Črnelec je osposobljen

" Nije pronađeno. Verovatno bi trebalo: Ravne (sada: Ravne pri Šmartnem).

" Omaška; treba: Kališe.

" Redakcija je trima tačkama označila ona mesta gde je izostavila depeše koje se odnose na razne manje značajne obaveštajne podatke, podatke o železničkim transportima, o bombardovanju savezničke avijacije i na personalne podatke.

" Glavni štab Slovenije.

Omaška; treba: Luče.

[20] Boris Bogomolov, šef sovjetske vojne misije pri Štabu 4. operativne zone Slovenije od sredine jula 1944. On je 23. decembra 1944. stigao u Glavni štab NOV i PO Slovenije, gde je preuzeo mesto šefa sovjetske misije, umesto pukovnika Nikolaja Patrohalceva koji se 25. decembra vratio u Sovjetski Savez (vidi izveštaje oficira za vezu sa savezničkim vojnim misijama pri Glavnom štabu NOV i PO Slovenije od 31. jula i 31. decembra 1944, AIZDG, k. 18/111).

i [3] Datum je dopisan mastilom.

[22] Obaveštajno odeljenje.

[22] Sada: Crna pri Kamniku. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije obeležena.

za saobraćaj. Jači ispadi neprijatelja iz Mozirja. OC. Zona.[24]
16. 12.[25]

18. 12. 1944.

DD

Br. 85

GŠS br. 0.0. Uporišta Laze — Litija nešto pojačana. Duž druma Trojane — Vransko nepr. drži zasede i patrole. 16. o. m. posle podne nepr. je izbio u Gornji Grad s pravca Nova Štifta, Špeh, Ramirje i Nazarje u ukupnoj jačini: 1200 ljudi iz puka Trek, deo 18. landesšicen-puka i be-ga. OC. Zona. 17. 12.

19. 12. 1944.

Br. 88.

GŠS br. 102. Obav. 182. Nepr. je 13. o.m. jačim snagama zaposeo Luče a sa druge strane Okonine i Radmirje, gde se sada zadržava. U Gozdu se nalazi 600 ljudi. Nepr. noćas pristiglo iz Kamnika u Crnu pojačanje od 10 kamiona. Sve veze s Kozjim[26] i Pohorjem prekinute i nemamo nikakvih vesti. OC. Zona. 15. 12.

22. 12. 1944.

Br. 97.

GŠS. Br. 204. Štab zone se premestio u Jast-blje,[27] kod Špitaliča. Štab div. i Prva brig, kod Kolovrata, južno od Trojana. Sa ostalim jedinicama nemamo veze. KZO na istim položajima. U Zg. Sav. dolini Švabe pljačkaju i odvoze sve što im dođe pod ruke. Drum Gornji Grad — Črnelec još nije očišćen. Potpukovnik Borštnar dana 19. 12.

Br. 98.

Br. 22b. b. 15. Šesti[28] bataljon je imao dva časa borbu s Nemcima na Izlakama. Nepr. proteran, imao dva mrtva i jednog

[74] Obaveštajni centar [Štaba 4. operativne] zone [Slovenije].
[a] Odnosi se na područje Kozjanskog.
[77] Jastroblje, zaselak, 1,5 km jugozapadno od Špitaliča.
[x] Nije jasno. Redakcija nije mogla utvrditi iz koje je jedinice bio ovaj bataljon; verovatno je to bio 3. bataljon Kamniško-zasavskog NOP odreda (vidi depešu br. 3).

ranjenog. Naši bez gubitaka. 17. je isti bataljon napao nepr. na Izlakama kad je napljačkao 30 grla stoke i 12 svinja. Nakon borbe od dva časa i juriša Švabe su pobegle i ostavile napljačkanu robu, koja je vraćena vlasnicima. Nepr. imao 7 mrtvih, tri ranjena, naših gubitaka nema. 15. su mineri KZO između Laškog i Rimskih Toplica minirali vojni transport. Voz izbačen iz šina i razbijen. Tačnih podataka još nema. Juče je između Save i Zagorja[29] razoreno 200 m koloseka. Druga i Trinaesta brig.: Žusem — Kozje. Potpukovnik Borštnar — politkom. Brkin.[30] Dana 21. 12.

Br. 1.

GŠS, br. 22 a. 20. Nepr. koji je preko Menine planine stigao u Tuhinjsku dolinu povukao se. U Tuhinjskoj dolini je ostala neprijateljeva kolona koja je stigla iz Kamnika. Patrolna aktivnost na sektoru Limbarska Gora — Zasavje. 11. je treći bataljon KZO ubio zamenika krajslajtera[31] u centru Trbovlja. Ubijena još dva vojnika, dva ranjena, 13. isti bataljon napao Švabe koje su pljačkale u Ržišama.[32] Nakon juriša u više navrata neprijatelj je bio proteran. Nepr. imao 20 mrtvih i ranjenih. Jedan naš ranjen. Nastavak 21. 12.

Br. 2.

GŠS, br. 24. Obav. 201. Koncentracija 1500 ljudi u Tuhinjskoj dolini s pravca Vransko. Dalje koncentracije: Količevo, Podgorica[33] oko 500 ljudi sa šest tenkova i osam oklopnih automobila. Ovi poslednji su došli s pravca Ljubljane.[11] OC. Zona 21.12.

Br. 3.

GŠS, br. 9 — 902 — 59. Neprijatelj je juče s pravca Radmirja, Špeha, Črneleca i Kokarja otpočeo napad prema Gornjem Gradu. Prva brigada se bez žrtava probila kod Gornjeg Grada prema Slapama.^ Na Slapama je prvi bataljon Prve brig. Za ostale jedinice nemamo tačnih podataka, kao ni za Štab div. Od ostalih brigada nema izveštaja. Podofic. škola se sa Kranjskog raka povukla ka Vrtačniku, iznad Nove Stifte. Jedan bat.

[25] Sada: Zagorje ob Savi.

[30] Drago Benčič Brkin, narodni heroj. Umro 22. juna 1967. godine.

[31] Odnosi se na sreskog vođu NSDAP.

[32] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše Aržiše.

Redakcija nije mogla utvrditi na koju se Podgoricu odnosi.

[11] Tenkovi i oklopni automobil bili su, verovatno, iz 13. oklopne čete 14. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 52/111).

[15] Zaselak, 6 km zapadno od Vranskog. Na karti 1 : 100.000 piše: Slopnik.

KZO na pokretu iz Tuhinjske doline prema Revnima* Drugi bat. upućen da zajedno sa Podof. školom napadne nepr. koji je iz Crneleca nastupao prema Novoj Štifti. Treći bat. u Revirima. Za ostale jedinice nemamo izveštaja. Drum Ćrnelec — Nova Štifta čiste na taj način da .... mnujejo[37] svaki metar topovima. Nepr. odvodi sve ženske od 15 do 20 godina i sve muškarce od 16 do 50 godina za radove na utvrđivanju. Prikuplja sva pokretna imanja i odvozi ih. Potpukovnik Borštnar.

17.12.

DDD

Br. 4.

GŠS, br. 21. 506. Neprijatelj proširio svoju ofanzivu na sektor Menine planine. Iz Zg. Sav. doline je nastupao u više kolona preko grebena planine i padinama na severnoj i južnoj strani. S Velike i Male planine i sa Špeha neprijatelj se povukao. 17. je brig.[38] vodila borbu s neprijateljevom kolonom severno od Šmartna ob Paki. Nakon borbe od jednog časa neprijatelj se povukao. Juče je Prva brigada vodila borbe sa četiri neprijateljeve kolone na Slapama. Rezultat nije poznat. Brigada se prebacila na Kandrše — isto Štab divizije. Dalje radio-telegrafista nije mogao primati, te će uslediti nastavak sutra.

23. 12. 1944.

DD

Br. 4.

Nastavak od juče. Rab[39]. Reviri: nemamo veze s pojedinim jedinicama i ne možemo izdati naređenje. Kor. odr. dobio zadatak da drugim bataljonom izvrši pritisak na sektor Kamnika. Prva brig, povučena iz borbe da se odmori. Šercer[40] u Skutiji Vasi[41] kod Celja zaplenio 600 ćebadi. Kod Lipoglava uništen transportni voz s vojskom, tri vagona smrvljena, ostali raz-

[36] Naziv za područje ugljenokopnih bazena: Hrastnik, Trbovlje i Zagorje ob Savi.

Tako je i u originalu.

[38] Verovatno su borbu vodili delovi 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič«.

" Verovatno: KZO (Kamniško-zasavski NOP odred).

® Odnosi se na 2. slovenačku NOU brigadu »Ljubo Šercer«.

" Omaška; treba: Škofja Vas.

bijeni.[42] 18. o.m. Šercer celog dana vodio borbu kod Gamlja.[43] Potpukovnik Borštnar. 20. 12.

Br. 5.

GŠS, br. 22. Obav. 200. Neprijatelj drži drum Vojsko[44] — Tuhinj. Prema nepotvrđenim vestima napušta neprijatelj Sav. dolinu. U Ćolnišama iznad Zagorja novo uporište od 200 vojnika.[45] Potere na Čemšeniškoj planini.[46] OC. Zona 21. 12.

Br. 6.

GŠS, br. 27. OC. 2020. Neprijatelj uglavnom napustio Sav. dolinu. Tamošnja vojska se 21. o.m. skoncentrisala u Vranskom. U isto vreme neprijatelj drži u rukama komunikaciju Tuhinj — Motnik. OC. Zona 22. 12.

DD

Br. 8.

GŠS, br. 26. Neprijatelj je deo svojih snaga povukao iz Savinjske doline i skoncentrisao u Vranskom i duž druma u pravcu Kamnika. Prva brigada drži zasedu na prevoju Ovčjak, Strme Njive ispod Trojana i na Limbarskoj Gori. KZO vodio borbe kod zaseoka Sela, jugo[zapadno] od Vača, s neprijatelj, kolonom od 100 ljudi. U 10 časova je 3. bataljon bio napadnut od be-ga[47] na Prikrnici kod Moravča. Rezultat borbe još nije poznat. Po selima neprijatelj spalio tri kuće a zatim se povukao. Kor. odr. u šumi kod Kneza,[48] blizu Solčave. Potpukovnik Skala[49]. 22. 12.

29. 12. 1944.

Br. 10.

Br. 32. Nakon petodnevnih hajki je Štab zone stigao u Koruški odred. Do danas, tj. 29. 12, zajedno sa Štabom divizije i

[42] Akcija je izvršena noću 16/17. decembar 1944. (vidi dok. br. 89).
[43] Omaška; treba: Dramlje (vidi dok. br. 89).
[44] Pogrešno; treba: Vransko.
[45] Redakcija nije mogla utvrditi koja je neprijateljeva jedinica uspostavila ovo uporište.
[44] Na karti 1 : 100.000 piše: Velika planina (8 km severozapadno od Trbovlja).
[47] bele garde.
[48] Posed, 2,5 km jugozapadno od Solčave.
[49] Peter Stante Skala. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 14. decembra 1944. postavljen je za komandanta 4. operativne zone Slovenije, umesto Jožeta Borštnara, koji je 5. januara 1945. postavljen za komandanta 9. korpusa NOVJ.

T. b.[50] probijali smo neprijateljeve obruče do Luča. Danas smo se razdvojili od [Štabaj div. i brigade. [Štab] divizije i brigada su se premestili istočno od Luča i Ljubna s ciljem da se probiju iz neprijateljevog obruča, kako bi se vojska odmorila i nahranila.[51] Za vreme hajke 24. o.m., prilikom napada neprijatelja, izgubili smo vezu s radio-telegrafistom, koji je nosio generator, a divizija je isti izgubila, tako da smo ostali bez veze s vama i ostalim našim jedinicama. Dok ne kontroliramo[52] našu stanicu služićemo se odrednom. Od savezničke misije nedostaju 3, šef operativnog odseka, šef OC, šef saniteta i nešto pomoćnog osoblja, tri člana A A[53] misije, s jednim bataljonom T. b. kod kojeg se nalazio komandant Platin[54] nemamo veze. Kad uspostavimo vezu sa ostalim jedinicama, dostavićemo vam raspored jedinica. Detaljniji izveštaj će uslediti.

Drug Boris Krajger danas .. .[55]

30. 12. 1944.

Br. 11.

Br. 34. Obav. odd. Gl. št. Ofanziva otpočela li.[56] 12. protiv jedinica IV operativne zone. Predviđena je bila na teritoriji Zelezna Kapla, Prevalje, Guštanj,[57] Dravograd, Pohorje do Maribora, [Slovenske] Konjice, Celje, Kamnik. Učestvovalo do 15.000 ljudi. Ceo 14.[58] SS policijski puk sa štabom u Pliberku, vojska iz Crne, Prevalja i Velikoveca, te be-ga i policija iz Gorenjske. Ofanziva predviđena do tri nedelje, najatna[59] okruženje jedinica IV oper. zone.[60] OC Zona.

Br. 12.

Br. 35. Neprijatelj je od prvog decembra do danas zaposeo u Zg. Savinjskoj dolini Mozirje, Rečicu,[61] Ljubno, Luče, Gornji Grad, Novu Štiftu. Neprijatelj drži pod stražom drum u Tuhinjskoj dolini: Kamnik — Vransko. 24. 12. je nestao šef [obaveštajnog] centra IV op. zone Bojan[62] i prvi pomoćnik Benedičič.[63] OC. Zona.

[50] Tomšičevom brigadom.

[51] Glavni štab NOV i PO Slovenije je 23. decembra 1944. uputio Štabu 4. operativne zone Slovenije depešu u kojoj je ponovo naredio da se glavne snage ove zone, zbog neprijateljeve ofanzive na području Moravče — Tuhinjska dolina, prebace u Zgornju Savinjsku dolinu (vidi AIZDG, k. 46/11).

[n] Verovatno bi umesto kontroliramo trebalo da stoji: kompletiramo.

" anglo-američke.

Br. 14.

Br. 39. Zasad ne možemo dostaviti obaveštajne podatke jer nemamo veze s potčinjenim jedinicama. Nakon petodnevnog prekida veze s vama primamo samo stare depeše. Molimo da nam što pre javite koje naše jedinice održavaju [vezu] s vama, gde se nalaze i kakva je situacija na njihovim sektorima. Vaš odsek za vezu neka posreduje između nas i naših jedinica da što pre uspostavimo vezu s njima. Molimo za brz odgovor. Skala.

Br. 15.

Br. 37. Ofanzivnost nepr. na ovom sektoru nešto je popustila, ipak još uvek drži jake snage u novouspostavljenim uporištima. Naš cilj je što pre uspostaviti vezu s našim jedinicama i preći u ofanzivu. Pravac predviđene ofanzive javićemo naknadno. Tomšič[64] će uskoro biti sposoban za borbu. Koruški odred ima slabe veze sa bat. Imamo velik broj nestalih iz v[ojnih] podr., većinom naoružanih. Naše patrole tragaju za njima da ih uključimo u brig. Skala.

[65]

[66]

2. 1.

Primljeno od IV oper. zone dana 2. 1. u 14,35 (tel. prim. 13.50).

Br. 27 DDD

Br. 38. — 22. 12. je 3. bat. Kok. odreda napao uporište u Ko-

[54] Alojz Pacek Platin. U to vreme je bio komandant 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič«.

[ss] Tako je i u originalu. Verovatno bi trebalo dopuniti rečima: nalazi se u štabu zone. Glavni štab NOV i PO Slovenije je depešom br. 27 od 23. decembra 1944. tražio da Štab 4. operativne zone Slovenije izvesti gde se nalazi Boris Krajger (Kraigher), koji je otišao u Štajersku.

[54] Omaška; treba: 1 (vidi depešu br. 12)

[57] Sada: Ravne na Koroškem.

[M] Omaška; treba: 13. Od 14. SS policijskog puka bio je angažovan samo 2. bataljon (vidi dok. br. 27).

[s®] Nije jasno; verovatno bi trebalo da stoji: nagovešteno.

[40] O angažovanim snagama neprijatelja u ofanzivi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije vidi dok. br. 27.

[41] Odnosi se na Rečicu ob Savinji.

[45] Viki Kamnikar Bojan.

[43] Tine Benedičič.

[64] Odnosi se na 1. slovenaćku NOU brigadu »Tone Tomšič«.

[45] Kraj prve knjige primljenih depeša.

[44] Početak druge knjige primljenih depeša. Datumi na margini pisani su plavom olovkom.

voru kod Tržiča.[67] Uporište nije uništeno zbog nedostatka municije. Uporište onesposobljeno. Neprijatelj je imao 44 mrtva i ranjena. Naši gubici 3 ranjena.

4. 12. je minerski vod Kokr. odreda minirao prugu između žel. stanica Zirovnica i Javornik. Na minu je naišao pomoćni voz u kome se nalazila policija. Voz u potpunosti izbačen iz šina, razoreno 40 m koloseka, saobraćaj prekinut 20 časova.

Br. 28.

2. 1.

Br. 38. Minersko odeljenje Kokr. odreda je 3.12 miniralo žel. prugu između stanica Žirovnica i Javornik. Izbačena je iz šina i prilično uništena specijalna garnitura za traženje mina na žel. pruzi. Razoreno je 30 m koloseka. Saobraćaj je obustavljen 30 časova.

Br. 29.

Br. 37. Mi se još uvek nalazimo kod Koruškog odreda, gde se služimo radio-stanicom odreda. Štab. div. i Tomšičeva brig, se nalaze severoistočno od Luča, gde su već dva dana neuznemiravani. S njima imamo kurirsku vezu. Sa ostalim jedinicama još nemamo veze. Javite nam ako imate vezu sa Oper, štabom, Kamniško-zasavskim odredom i 1. brig. Dok ne dobijemo generator ili, pak, uspostavimo uslove za vezu preko odseka (daljih 15 grupa ne može se dešifrovati).

3. 1.

Primljeno od IV oper. zone dana 3. 1. u 11,15 (tel. pr. 08,50).

Br. 20. DDD

Br. 41. Neprijatelj još uvek na starim položajima. Položaji: visinske tačke u trouglu Luče — Mozirje — Gornji Grad. Hitno nam trebaju S. C. R. stanice. Zona. Skala — Brkin.

Br. 22

Br. 41. Mi se još uvek nalazimo na starim položajima. Veze s jedinicama još nemamo. Tomšičeva i Štab 14. div. na odmoru severoistočno od Luča. Mi smo uputili patrole ka Kam. zas. odr. i Oper. štabu koji se verovatno nalaze na sektoru KZO. Radio-veze nemamo. Za taj sektor smo vezani zbog radio-stanice koja radi na struju, te je na drugom mestu neupotrebljiv-

[67] Napad na neprijateljevo uporište u Kovoru izvršen je noću 2/3. decembra 1944. (podrobnije vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 101).

va. Ukoliko imate vezu sa Oper, štabom i KZO, molimo da nam javite, gde se oni nalaze i situaciju na njihovom sektoru.[68]

3. 1.

Br. 23.

Br. 42. Prva brigada sa štabovima div. i zone prebacuje se sa sektora Moravča na područje Preserja[69] i Velike Lašne. Oko 16 časova su dve kolone napale brigadu.[70] Bataljon Tomšičeve brigade koji je bio u zasedi iznad Vel. Lašne zbog pokreta se povukao i u tom momentu su Švabe napale bataljon i štabove divizije i zone. Otada nedostaju Jurišni bataljon Tomšičeve brigade s komandantom brigade, šef OC zone i šef operativnog odseka i nešto pomoćnog osoblja. Brigada je imala 1 mrtvog, 3 ranjena i nekoliko nestalih. Noću se brig, sa [štabovima] divizije i zone probila preko druma kod Tuhinja.[71]

Primljeno od IV oper. zone dana 3. 1. u 14 (tel. pr. 12,40).

Br. 25 DDD

Br. 42. 27. 12. vođene borbe u Podvolovljeku s neprijateljem jačine 100 ljudi koji je nastupao iz Luča. Neprijatelj imao 20 mrtvih i 13 ranjenih. Zaplenjeno nešto oružja i spreme. Naših gubitaka nije bilo. 28. uveče neprijatelj jačine 400 ljudi, u tri kolone stigao do naših zaseda. Zbog nadmoćnosti su se naši povukli u mrak. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i 14 ranjenih. Naši gubici 3 mrtva, 9 ranjenih. Druga brigada[72] se probila na sektor Zavratnik — Radušnik — Prodnik[73] a Štab zone kod KO.[74] Neprijatelj je opljačkao svu hranu, pa je ishrana otežana. Neprijatelj još uvek drži uporišta u Zg. Sav. dolini. Pero[75] — Brkin.

[M] Glavni štab NOV i PO Slovenije uputio je štabu 4. operativne zone Slovenije 4. januara 1945. sledeću depešu: »Br. 53. Operativni štab na Menini [planini]. Tamo je juče vodila borbu 6. brig. Mi smo njima javili gde ste vi i naredili da vas potraže. Tražite ih i vi preko kurira. Tomaž« [Dušan Kveder Tomaž, komandant Glavnog štaba NOV i PO Slovenije], Vidi AIZDG, k. 46/11.

[" Sada: Preserje pri Zlatem Polju.

[70] Prebacivanje s područja Moravča izvršeno je 24. decembra 1944. (vidi depešu br. 10).

[" Odnosi se na drum Kamnik — šmartno v Tuhinju — Vransko.

[72] Pogrešno; treba: Prva brigada (vidi depešu br. 29). U to vreme se 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« nalazila na Konjiškoj gori (vidi dok br. 89).

[73] Zavratnik, Radušnik i Prodnik su posedi severno i severoistočno od Luča.

Koruškog [NOP] odreda.

[75] Petar Brajović Pero, načelnik Štaba 4. operativne zone Slovenije.

Primljeno od IV oper. zone 3. 1. u 15 časova (tel. primljen u 14,10 časova).

Br. 27. DDD

Br. 43. 10.11. Lackov odred napao neprijat. uporište u Soboti, uporište uništeno. Zaplenjeno 23 puške, munic. i sprema.[76] Lackov odred minirao podzidak ispod žel. nasipa u [Sv.] Ožbaltu[77] dužine 20 m. Saobraćaj na pruzi obustavljen 20 časova a na drumu 25 časova. Minirana je bila žel. pruga Maribor — Grac, na kojoj je saobraćaj obustavljen.

Primljeno od IV oper. zone 4. 1. u 11,15 (tel. prim. 09,50).

Br. 27. DDD

Br. 43. — 18. 11. je II bat. Lackovog odreda napao neprijateljevo uporište u Öberhaagu. Uporište nije zauzeto. Neprijatelj imao 5 mrtvih i 7 ranjenih. Jedan bataljon koji se nalazio u zasedi kod Ajbisvalda i Arnfelsa je vodio borbe s neprijateljem. Neprijatelj je imao 80 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici 9 ranjenih.[78]

Br. 28. DDD

Br. 44. — Decembra meseca 1944. je okupator uspostavio nova uporišta u Zg. Savinjskoj dolini: Mozirje, Rečica, Radmirje, Ljubno, Luče, Nova Stifta i Gornji Grad, Kališe, Crna pri Kamniku. Brojno stanje ovih uporišta javićemo naknadno. OC. Zona.

Primljeno od IV oper. zone 5. 1. u 11 (tel. prim. 10,25).

Br. 31.

Br. 48. — 16. 12. je Kok. odred ispred sela Dvorska Vas napao teretni automobil. Tom prilikom je zaplenjeno nešto kože i hrane. Automobil uništen. Sofer zarobljen. 16. 12. je Minerski vod Kokrškog odreda minirao žel. prugu između Lesca i Zgosnice[79] i izbacio iz šina putnički voz. Lokomotiva i službeni vagon jako oštećeni. Saobraćaj prekinut 16 časova. 16.12. je patrola Kokrškog odreda na drumu Bled — Begunje[80] zaustavila putnički autobus sa 33 sedišta. Autobus uništen, službena pošta zaplenjena. Šofer mobilisan. 17. 12. je Minerski vod Kokrškog odreda minirao prugu između žel. stanica Zirovnica i Javornik. Putnički voz naišao na minu i iskočio iz šina.

[76] Napad je izvršio 2. bataljon (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 102).
[77] Sada: Ožbalt.
[78] Podrobnije o tome vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 102.
[79] Greška; treba: Zirovnice (vidi dok. br. 133).
[80] Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

5. 1.

Primljeno od IV zone u 15 časova (tel. prim. 13,45).

Br. 32. DDD

Br. 48. — 13. 12. Minerski vod Kokr. odr. je prokrijumćario ilegalnim putem u putnički voz omot sa 2 kg eksploziva s vremenskim upaljačem. Omot je eksplodirao u Podrošci. Efekat eksplozije još nije poznat. 18. 12. minerski vod Kokr. odr. minirao prugu između Lesca i Zirovnice. Putnički voz izbačen iz šina, lokomotiva oštećena. Saobraćaj obustavljen 12 časova. 18. 12. minerski vod Kokr. odr. minirao prugu između Lesca i Radovljice. Voz izbačen iz koloseka, lokomotiva oštećena. Pero.

Br. 33. DDD

Br. 49. Mi se nalazimo na starim položajima. Štab div. i Tomšičeva brig, na starim položajima. Kokr. odr. na svom sektoru izvodi diverzantske akcije i mobilizaciju. Položaj Kokrškog odreda[81] je težak zbog dubokog snega i aktivnosti neprijatelja. Sa bat. preko Drave ima loše veze. Taj bat. je u poslednjoj ofanzivi imao teže gubitke. Onamo smo poslali jednog člana Štaba odreda. Sa ostalim jedinicama još nemamo veze. Uputili smo patrole za vezu. Spuštalište pripremili.[82] Skala.

Primljeno od IV oper. zone 6. 1. u 10,30 (tel. prim. 09,15).

DDD

Br. 37.

Br. 50. — 25. 12. su jedinice Kokr. odreda na drumu Podbrezje — Naklo [napale] vojnički auto sa 77[w] sedišta i u potpunosti ga uništile. Dva neprijatelja su bila ubijena a ostali su pobegli iz automobila, te naši nisu zaplenili oružja. 24. 12. je minerski vod Kok. odreda minirao prugu između Žirovnice i Javornika. Na minu je naišao transportni voz. U vozu su se nalazili četnici i municija. Lokomotiva je bila jako oštećena a 5 vagona se preturilo. Neprijatelj je imao 14 mrtvih i 23 ranjena. Saobraćaj obustavljen za 92 časa. Naših gubitaka nije bilo.

[t!] Greška; treba: Koruškog [NOP] odreda.

["] Glavni štab NOV i PO Slovenije je depešom br. 47 od 1. januara 1945. tražio da Stab 4. operativne zone što pre pripremi mesta za bacanje oružja i municije (vidi AIZDG, k. 46/11).

[M] Verovatno greška.

DDD

Br. 38.

Br. 50. — 26. 12. je minerski vod Kok. odreda minirao prugu između Lesca i Zirovnice. Izbačeni iz šina i pretureni lokomotiva i 1 vagon. 22. 12. četa Kok. odreda prešla u dolinu Kokre da napadne neprijateljeve bunkere koje preko noći drži neprijatelj. Minirana su 2 bunkera tempirnim minama i samo je jedna eksplodirala. Naši su napali neprijatelja. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih. Zaplenjene su 2 puške i nešto municije. Naših gubitaka nije bilo. Pero.

Šifrovano 4. 1.

Br. 39. DDD

Br. 50. — 20. 12. je minerski vod Kok. odreda između Zirovnice i Lesca minirao prugu. Iz koloseka izbačen specijalan žel. voz za uklanjanje mina. Voz je jako oštećen. Saobraćaj obustavljen 6 časova. 22. 12. je četa Kok. odreda napala nepr. na drumu Tržič <— Sv. Ana.[84] Neprijatelj je imao 4 mrtva i 6 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo. 21. 12. je četa Jurišnog bataljona iznad sela Preddvor napala kolonu. Tom prilikom je uništena prikolica, ubijeno i ranjeno nekoliko policajaca. Zapjenjena 2 automata i 2 pištolja, municija i sprema.

Šifrovano 4. 1.

Primljeno od IV oper. zone 6. 1. u 15,30 (tel. prim. 13,25).

Br. 44. DDD

Br. 57. Mi se nalazimo na starim položajima. [Štab] 14. divizije i Tomšičeva brigada su izvršili pokret u pravcu Belih Voda. Koruški i Kokrški odred na starim položajima. Do Oper. štaba smo već uputili više patrola ali se još nijedna nije vratila. Od Komande [vojnog] područja je stigao drug koji je saopštio da se Oper. štab i KZO nalaze na Menini [planini]. Bili su napadnuti u Češnjicama[85] s malim gubicima. Oprema Šlanderove i Zidanšekove brigade je veoma loša. Nedostaje municija. Spuštanje je otežano zbog neprijateljeve aktivnosti i nepovoljnih vremenskih uslova.

[84] Sada: Podljubelj

[85] Sada: Češnjice v Tuhinju. Tu je 31. decembra 1944. bila napadnuta 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 64).

Br. 45. DDD

Br. 57. Aktivnost neprijatelja u Zg. Sav. dolini gde drži prilično jake snage. Drumovi G. Grad — Kamnik, Tuhinjski i glavni drum[86] jako posednuti. U Moravškoj dolini uspostavljena uporišta: Moravče, Peče, Vače, Sv. Jur.[87] Na svim sektorima aktivnost be-ga. Visinska sela spaljena i opljačkana. U nizinama neprijateljeva uporišta po posedima. Situacija i zadržavanje vojske teški. Skala — Brkin.

Šifrovano 6. 1.

Primljeno od IV oper. zone 7. 1. u 11,30 (tel. prim, u 08,25).

Br. 46.

Br. 53. — 20. 11. neprijatelj otpočeo ofanzivu protiv Lackovog odreda. Ofanziva je trajala od 20. 11. do 1. 12. te nedostaje 205 drugova i 5 mitraljeza, 8 automata, 131 puška.[88] Odred je bio razbijen. S Lackovim odredom imamo kurirsku vezu. Radio -stanica je na putu za Lackov odred. Pero-Brkin.

Šifrovano 6. 1.

Br. 47. DDD

Br. 58. Vezu s Jurišnim bataljonom I brigade i nestalim oficirima iz zone i nešto pomoćnog osoblja još nismo uspostavili. Uputili smo više patrola i dve oficirske patrole a još se nijedna nije vratila. Svi drumovi: ljubeljski,[8'] Nova Štifta,[90] tuhinjski i preko Trojana posednuti. Zona.

Šifrovano 6. 1.

Primljeno od IV oper. zone 7. 1. u 17,45 (tel. prim, u 17,00).

Br. 48. DDD

Br. 59. Detaljan izveštaj o akcijama II i XIII brigade dostavićemo vam još naknadno. Uništeno je bilo 34 vagona s ratnim materijalom i 2 lokomotive. 13. brig, je napala uporište Pla-

* Odnosi se na drum Domžale — Blagovica — Trojane — Vransko — Celje.

Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

" Podrobnije o neprijateljevoj ofanzivi protiv Lackovog NOP odreda vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 102 i 142.

" Odnosi se na drum Kranj — Tržič — Celovec preko prelaza Ljubelj.

[10] Odnosi se na drum Kamnik — Nova Štifta preko prelaza Crnelec.

nina.[91] Uspeh zbog intervencije nije bio 100-postotni. 2. brig, napala vojni transport na istom sektoru. Rezultat još nije poznat.[92] Ofanziva 14. [divizije] se nastavlja. Na Kozju uporišta: Planina, Jurklošter, Kozje, Pilštanj. U uporištima pretežno ustaške legije.

Šifrovano 7. 1.

Br. 49. DDD

Br. 59. Sa OBKOM[9i] i civilnim vlastima nikakvih veza. Predaju se i članovi civilnih vlasti. I brig. »T. T.« se nalazi na sektoru Kladnik — Posrčnik.[94] II i XIII brigada na sektoru Dramlje — Boč. 5. o.m. je jedna četa T.T. brig, postavila zasede na dramu Luče — Ljubno. Tu ubila 2 žandarma, među njima jednog vahmajstera, i jednog zarobila. Zaplenila engleski automat, pušku, pištolj i municiju. I nadalje se postavljaju zasede. 13. brig, je između Lipoglava i Ponikve napala vojni transport. Zaplenila 100 pušaka, 2 »švarcloza« i ogromno municije i opreme.[95]

Šifrovano 7. 1.

8. 1.

Primljeno od IV oper. zone 8. 1. u 12,15 (tel. prim. 10,50).

Br. 51. DDD

Br. 59. — Mi na starim položajima. Sa Operativnim štabom i K.Z.O. nemamo veze. Patrole koje upućujemo za uspostavljanje veze ne vraćaju se. Za Jurišni bataljon Tomšičeve brigade ne znamo. Sve komande mesta i područja razbijene. Mnogo zarobljenih ili su se sami javili neprijatelju. 5. o.m. su ceo dan vođene borbe zapadno od Ljubna i severno od Gornjeg Grada. Pretpostavljamo da su vodile [borbe] 5,[96] 11 [i] 13. bri-

" Odnosi se na Planinu pri Sevnici. Napad je izvršen 16. decembra 1944. (vidi dok. br. 32).

" Napad 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« na vojni teretni voz izvršen je noću 16/17. decembra 1944. između Ponikve i Lipoglava (vidi dok. br. 89).

[n] Oblasni komitet.

" Omaška; treba: Visočnik. Kladnik i Visočnik su posedi, 13 km zapadno od šoštanja.

" Napad je izvršen noću 28/29. decembra 1944. (vidi dok. br. 23).

[w] Omaška; treba: 6.

gada.[97] Drum Luče — Ljubno — G. Grad i Podvolovljek jako zastražila policija i be-ga . .. Velika izdajstva i propaganda za be-ga i za predaju. Be-ga u uporištima deli hranu stanovništvu.

Šifrovano 7. 1.

Primljeno od stanice IV zone (King negde na Kozju) 8. 1. 1945.

Potpukovnik Efenka[98] i kapetan Primožič[99] stigli do Štaba divizije. Sa IV zonom već 6 dana nemamo veze. Krenuli su ispod Olševe verovatno na sektor Koruške. Raspored divizije: 1. brigada na sektoru Zg. Savinjske [doline], 2. brigada na području jugoistoč. dela Pohorja, 13. brig, na sektoru Dramlje. 13. brig, uništila transport od 36 vagona, zaplenjeno mnogo materijala, ostalo sve uništeno zajedno s vojskom. Čim se kompletira, 1. brig, će otići na svoj sektor. Za 6. i 11. brig, ne znamo gde se nalaze, 2. bat. Tomšičeve stigao na sektor Lackovog odreda.[100] Predviđeno ljudstvo iz ovog odreda je na putu u sastav divizije.[101] Kozjanski odred je već uputio četu u Haloze zbog mobilizacije.[102] Izvestite nas gde se nalazi [Štab] zone. Efenka.

Primljeno od IV oper. zone 8. 1. u 15,20 (tel. prim. 13,20).

Br. 53. DDD

Br. 65. Stanje nepromenjeno. Vezu sa Oper. štabom nemamo. Situacija na moravskom sektoru nije nam poznata. Isto tako ni na Kozju. Mi ćemo uzeti generator Kokrškog odreda i priključiti se jednoj od brigada. Problem opreme i municije, sa hranom je teško. Spuštanje savezničkog materijala ovog momenta nije moguće. Skala — Brkin.

[97] Na tom sektoru je, 3. januara 1945, borbu vodila 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 64), dok se 6. slovenačka NOU brigada »Slayko Slander» u to vreme nalazila južno od komunikacije Kamnik — Šmartno v Tuhinju — Vransko (vidi dok. br. 63) a 13. slovenačka NOU brigada »Mirko Bračič« na Paškom kozjaku (vidi AIZDG, k. 336/IV).

™ Ivan Kovačič Efenka. Tada je bio zamenik komandanta 4. operativne zone Slovenije. Narodni heroj, umro 14. novembra 1963. godine.

[99] Franc Primožič. Tada je bio pomoćnik načelnika Štaba 4. operativne zone Slovenije.

[m] Drugi bataljon 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« prebacio se noću 4/5. decembra 1944. na levu obalu Drave, na područje Lackovog NOP odreda, sa zadatkom da reorganizuje ovaj odred (vidi dok. br. 8).

[,0] Odnosi se na 53 borca reorganizovanog Lackovog NOP odreda koji su 30. decembra 1944. upućeni u" 14. NOU diviziju (vidi dok. br. 33).

[,C2] U Haloze je, 25. decembra 1944, upućena 3. četa 1. bataljona, koja je formirana 22. decembra (vidi dok. br. 96).

Br. 54.

Br. 65. Neprijatelj je otpočeo ofanzivu protiv Lackovog odreda. Ofanziva je trajala od 20. 11. do 1. 12. i nedostaje 205 drugova, 5 mitraljeza, 6 automata, 131 puška. Odred je bio razbijen. Za Lackov odred je uspostavljena kurirska veza. Radiostanica je na putu za Lackov odred. Pero — Brkin.

Šifrovano 7. 1.

Br. 56. DDD

Br. 59. Ako imate vezu sa Oper. štabom, molimo da mu javite da se prebaci preko Dobrave.[103] Pored svih napora nismo uspeli da uspostavimo vezu sa Oper. štabom i KZO, a i sa ostalim jedinicama su veze otežane. Radio-aparata nemamo, kurirske veze otežane zbog neprijateljeve aktivnosti i dubokog snega. Ovde velike snežne vejavice. Janez[104] i Matevž[105] na putu u II i XI[106] brigadu. Brojno stanje, naoružanje i gubitke neprijatelja za vreme ofanzive dostavićemo vam kad primimo podatke. Skala — Brkin.

Šifrovano 7. 1.

Br. 57. DDD

Br. 80. Odeljenje za vezu. Ljubeljski drum, Nova Štifta, tuhinjski i trojanski drum zaposednuti. Teritoriju neprijatelj jako kontroliše. Kurirska veza nije moguća a preko Moravča i Save od 24. decembra nema kurirske veze s vama. Šaljite poštu i literaturu za nas preko Primorske i Gorenjske na Koruški odred. Preduzećemo sve da se veza uspostavi starom linijom. Zona.

[103] Greška; verovatno bi trebalo: Dobrovlje (vidi depešu br. 59). Glavni štab NOV i PO Slovenije je uputio Štabu 4. operativne zone Slovenije 8. januara 1945. depešu broj 84: »Sa Operat. štabom nemamo veze već dva dana. Kada je uspostavimo povezaćemo vas. Ne razumemo gde treba da se prebaci po vašem mišljenju. Kakve namere imate s njim? Kveder«.

[104] Boris Krajger (Kraigher) Janez.

[105] Matevž Ilace. Tada je bio pomoćnik političkog komesara 4. operativne zone Slovenije.

[101] Omaška; treba: XIII (vidi Matevž Hace: Komisarjevi zapiski, Mladinska knjiga, 1959, str. 227—229).

Primljeno od IV oper. zone 8. 1. u 15,20 (tel. prim. 13,20).

Br. 58. DDD

Br. 61. Od 23. decembra nemamo kurirske veze s vama. Kurirske veze preko Moravča nisu moguće. Ukoliko imate značajnu poštu za nas, molimo da je uputite preko Primorske u Kor. odred, gde veza radi. Preduzećemo sve da se veza uspostavi na staroj liniji. Zona.

Šifrovano 7. 1.

Primljeno od IV oper. zone 9. 1. u 15,20 (tel. prim. 13,50).

Br. 59. DDD

Br. 67. U vezi s vašom depešom br. 74[107] dajemo sledeći odgovor.

1) Ne možemo utvrditi da na sektoru kojim vlada neprijatelj nastupaju kakve nove neprijateljeve jedinice.
2) Na sektoru između Save, Savinje, Mozirskih i Kamniških planina i železničke pruge Ljubljana — Kamnik i na sektoru Kozje zadržavanje većih jedinica ili ustanova je nemoguće zbog opljačkane, popaljene, iseljene i zaposednute teritorije. Područje Kokrškog odreda, Lackovog i naročito još Koruškog odreda podesno samo za aktivnost manjih jedinica.

9. 1.

3) Broj mrtvih i ranjenih, nestalih, zarobljenih i dezertera j.oš nam nije poznat. Gubitke su za vreme ofanzive pretrpele pre svega pozadinske vojne i civilne ustanove. Od operativnih jedinica su svakako najviše pogođene 6. i 11. brigada i KZO. Tačnih podataka o njima još nemamo, isto tako ni o gubicima Kozjanskog odreda.

[w] U ovoj depeši, od 9. januara 1945, Glavni štab NOV i PO Slovenije je tražio da se daju konkretni odgovori na sledeća pitanja: 1) Da li su otkrivene neke nove nemačke jedinice na području Zone; 2) Kakve su mogućnosti ishrane vojske; 3) O broju gubitaka i dezertera; 4) Kakvo je mišljenje Štaba o mogućnosti zadržavanja jedinica u toku zime na operativnom području Zone (AIZDG, k. 46/11).

4) Brigade će moći da dejstvuju na sektorima Graška Gora, Paški kozjak, Konjiška gora i Boč, gde je stanje ovog trenutka još normalno. Operacije i manevrisanje veoma otežava dubok sneg. Na području Pohorja se veće jedinice, zbog nepovoljnih vremenskih i prehrambenih uslova, ne mogu zadržavati. Operativnu aktivnost ćemo, ukoliko će to situacija dozvoljavati, preneti uglavnom na istok.[108]

5) Štab zone se nalazi na starom mestu jer je vezan s jedinom radio-stanicom koja je još na rasoplaganju. Ćim radio-generator prebacimo, biće smešten na sektoru Graška Gora ili Paški kozjak. Onamo uputite preko Dobrovlja 6. i 11. brigadu ukoliko uspostavite vezu s njima pre nas. Povežite se radiom sa X korpusom. Skala — Brkin.

Šifrovano 9. 1.

Primljeno od IV oper. zone 10. 1. u 16,45 (tel. prim, u 14,15).

Br. 63. DDD

Br. 60. Na sektor Solčave stigao 1. bataljon XI brigade. Komandant bataljona drug Kamnar[109] izjavio da su se posle bor be u Češnjicama razdvojili, odnosno podelili po bataljonima:

"* Glavni štab NOV i PO Slovenije je 12. januara 1945. uputio Štabu 4. operativne zone Slovenije depešu br. 97: »l) Slažemo se sa Vašim prebacivanjem na istok. Osigurajte što bolje veze sa nama i jedinicama. 2) Ne dozvolite suviše velike disperzije 6. i 11. brig, i njihove promene u odrede. Brigade treba da ostaju brigade. Raspored bataljona treba da bude takav da štab brigade neposredno njima komanduje. Ojačajte brig, sa odredima. 3) Mi^nismo nikada tražili da Oper. štab pređe na Paški kozjak. Treba da ostane na sektoru Moravča ili Mozirja, prema vašem nahođenju. 4) Veomr. pazite da kakva veća ofanziva ne razbije jezgra zone, tj. divizije. U slučaju velikog pritiska mislimo da je najbolji pravac povlačenja Macelj — Ivanščica sa osloncem na X korpus. Šta misliš o tome? 5) Da li imate momentano kakvu vezu sa Prekmurjem? 6) Ukoliko sneg dopušta, produžite aktivnost, ali vodite računa da zbog snega ne ispostavljate jedinice razbijanju. Mi moramo da održimo vojsku do proleća. Orijentišite se posebno na aktivnost malih grupa, zaseda i napada na železničke pruge. 7) U VI i XI brig, je nastala izvesna panika. Pojačajte rad. Uputite k njima polit, rukovodioce. 8) Obavestite štabove II i XIII brig, da smo zadovoljni njihovim rukovođenjem brigada za vreme ofanzive. 9) Nije nam jasno stanje Lackovog odreda, posebno sa one strane Drave i u Slov. goricama. Dostavite poseban izveštaj. Kveder« (AIZDG, k. 46/11). Pošto je 10. korpus NOVJ izvestio Glavni štab NOV i PO Slovenije da se na području Macelj — Ivanščica ne nalaze naše snage, već to područje kontrolišu ustaše, a na Kalniku se nalaze samo delovi Kalničkog NOP odreda, to je Štabu 4. operativne zone Slovenije 13. januara 1945, depešom naređeno da se 14. NOU divizija u tom pravcu povuče samo u krajnje nužnom slučaju (vidi AIZDG, k. 46/11).

"" Milan Štajner Kamnar.

!. brigada[110] u pravcu Koruške, II i III bataljon Gorenjska, 6. brigada sektor Moravča. Pravac Štaba brigade i Oper. štaba nije poznat. Brojno stanje 11. brigade za vreme podele: 1. bataljon 130, drugi bat. 57, treći bat. 53. Šesta brigada ima ukupno 120 ljudi.

Pri prelasku preko Save 11. brigada preko 1000, 6. brigada izpod 300. Gubici u borbama minimalni, uglavnom dezertiranja. Revirci su dezertirali. Brojno stanje 1. bataljona 72. Oprema očajna, iscrpljenost, nedostatak municije, dezertiranja ograničena. Šestu brigadu i Oper. štab tražimo preko Kokrškog odreda. Mišljenja smo da posle uspostavljanja veza pojačamo Šestu i Jedanaestu brigadu na račun odreda i 14. divizije, svaku na 800 ljudi.[111] Uglavnom će se Šesta i Jedanaesta brigada sačuvati. Time će sve naše brigade postati pokretljivije, olakšaće se snabdevanje i smeštaj po selima. Spuštanje ćemo organizovati gde će to biti moguće. Skala — Brkin.

Šifrovano 10. 1.

Br. 64.

Br. 68. Kad saznamo, odnosno uspostavimo vezu sa Operativnim štabom, javićemo vam naš plan, a potreban je odmor, te da se opreme i popune Šesta i Jedanaesta brigada. Zasad je trenutno stanje takvo da je odmor moguć samo na području Belih Voda [ili] Paškog kozjaka. Ukoliko bi se stanje poboljšalo na sektoru KZO, odnosno na bivšem sektoru Oper. štaba, Šesta i Jedanaesta brigada bi ostale na svom sektoru. Oprema ovih brigada je bila već u Dolenjskoj očajna. Skala — Brkin.

Šifrovano 10. 1.

Br. 65. DDD

Br. 68. Nagomilavanje svih brigada na sektoru Paški kozjak Dramlje — Boč, to jest na istočnom delu Štajerske čini nam se opasno i pogrešno i u vojničkom pogledu nepravilno, te bi se u slučaju da se Šesta i Jedanaesta brigada prebace na pomenuti sektor morao deo 14. divizije prebaciti u pravcu Kozja ili, pak, u Zg. Savinjsku dolinu. Skala — Brkin.

Pogrešno; treba: 1. bataljon (vidi dok.br. 64).

U dnevnom operativnom izveštaju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije br. 11 od 11. januara 1945. navodi se da se 6. i 11. brigada ojačaju na oko 300 ljudi (vidi AIZDG, k. 20/IV).

Br. 66.

Br. 70. Obav. odeljenju. Jedinice novih uporišta u Zg. Savinjskoj dolini su iz sastava: 4. landes.šicen nastavnog bataljona 18. [puka], 19. SS policijskog puka i Oflag. bat."~ OC Zona.

Šifrovano 10.1.

Primljeno od IV oper. zone 11.1. u 15,45 (tel. prim, u 14,15).

Br. 69. DDD

Br. 71. Potpukovnik Efenka i kapetan Primožič su se vratili u Štab zone. Brojno stanje Kozjanskog odreda: po spisku 695, na licu 552. Imaju formiran i treći bataljon, te su raspoređeni po čitavom sektoru. Jedna četa je upućena na sektor Boča i Haloza sa zadatkom da mobiliše. Nove borce će upućivati u 14. div. i preko Save u 7. korpus. Zadaci odreda: mobilizacija, napadi na transporte i stalno uznemiravanje neprijatelja. Kozjansko vojno područje ima oko 200 ljudi. Komande mesta upućene na određene sektore sa zadatkom da mobiliše. Saobraćaj bio prekinut 48 časova. Zona 11.1.

Br. 70.

Br. 72. Brojno stanje 13. brig.: na licu 741, svi naoružani« Nalazi se na sektoru Paški kozjak — Dramlje. Glavni zadatak mobilizacija [i] napadi na transporte. Noću 28/29. decembra brig, napala transport materijala i vojske. Uništeno 36 vag. i dve lokomotive. Tom prilikom uništeni jedan tenk, dva oklopna automobila, 4 kamiona, 500 pušaka i više ostalog materijala, te sva vojska koja se nalazila u transportu. Zaplenjeno 70 pušaka, 4 mitraljeza, vtiše hiljada metaka i mnogo odeće i druge vojne opreme. Naših gubitaka nije bilo. Zona 11.1.

Primljeno od IV oper. zone 11.1. u 18,15 (tel. prim. 17,00).

Br. 71. DDD

Br. 73. Brojno stanje II brigade: na licu 645, svi naoružani. Nalazi se na području jugoistočnog [dela] Pohorja: Oplotnica — Slov. Bistrica. U mesecu decembru je napala transportni voz, gde je poginulo oko 200 neprijateljevih vojnika. Zbog brze intervencije nisu ništa zaplenili. Minerski vodovi su sve vreme bili aktivni. Osim toga, brigada je imala više manjih

[12] Nije jasno. Redakcija nije mogla ustanoviti o kojoj se neprija teljevoj jedinici radi.

sukoba s jačim neprijateljevim patrolama. Mobilizaciju će brigada pre svega izvoditi na Dravskom polju i u Mariboru[113].

Ljudstvo iz Lackovog odreda uključeno je u sastav Tomšičeve brigade. Sadanji Lackov odred ima obrazovana dva bataljona na severnoj obali Drave i jednu četu od 45 ljudi na Pohorju. Mobilizacija u Slov. goricama će se ponovo izvoditi, jer je opet uspostavljen kanal preko Drave. Četa na Pohorju izvršila akciju na Bistricu[114] kod Maribora i zaplenila 15 pušaka i 1 mitraljez[115]. Zona.

Šif. 11.1.

Primljeno od IV oper. zone 12.1. u 09,00 (tel. prim. 08,05).

Br. 73. DDD

Br. 74. Veze sa Oper. štabom, KZO i Kozjanskim odredom nemamo. Dubok sneg prekinuo veze s Kok.[rškim] odredom i bataljonom Kor.[ruškog] odreda. Štab zone kreće prema istoku. Verovatno će biti veze s vama prekinute za nekoliko dana.

12.1.

Jedinice 14. divizije ostaju na položajima kako je to vama bilo javljeno, sa zadatkom da prikupljaju skrivače i dezertere iz njihovih jedinica, te da izvode mobilizaciju i postavljaju zasede. Jedan član Štaba zone na sektoru Moravča za vezu sa Oper. štabom i KZO. Šesta i Jedanaesta brigada moraju ostati na zapadnom sektoru za hvatanje rasturenih drugova, postavljanje zaseda i kontrolisanje terena protiv nadiranja be-ga. Šestu i Jedanaestu brigadu pojačati na 300 do 400 ljudi novomobilisanim borcima na račun 14. div. Dubok sneg ometa operacije i manevar. Skala — Brkin.

Šif. 11.1

Primljeno od IV oper. zone 12.1. u 12,15 (tel. prim, u 10,15).

Br. 77.

Br. 78. Veze sa Oper. štabom i KZO još nemamo. Vezu s Kozjanskim odredom tražimo preko II i XIII brigade. Veza sa ostalim brigadama dugo traje. Baš je na sekt. Solčave stigao 1. bat. Jedanaeste brigade. Izveštaj ćemo vam dostaviti čim dođemo u dodir sa štabom bataljona. Na pokretu 1. bat. Jedanaeste brigade preko Velike planine 4 druga zatrpana, 1 je poginuo u provaliji. Brojno stanje i rezultat ofanzive još ne možemo dostaviti. Zona.

Šif. 12.1.

"[3] O aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade u decembru 1944. vidi dok. br. 89.

Odnosi se na Bistricu pri Limbušu.

[m] Akcija je izvršena noću 26/27. decembra 1944. (vidi dok. br. 81).

Br. 79. DDD

Br. 82. Mi smo na pokretu prema istoku. Generator smo dobili od Kokrškog odreda. Veze sa 14. div. su kurirske i nesigurne. Sa Oper. štabom. Kam. — zas. odredom i Kozjan. [odredom] još nemamo veze. Prvi bat. Kor. odreda smo povukli iz Rožne doline"[6] na područje Crne zbog dubokog snega 14/15. 12. 1944. su četiri pol.[itička] aktivista iz zatvora »Pisker« u Celju oslobodili 360 pol. uhapšenika. Među njima je bilo i mnogo osuđenih na smrt[117]. Skala — Brkin.

Primljeno od Kozjanskog odreda 13.1. u 10 časova.

Br. 84. DDD

Br. 384. OBV[118]. 291. Posle Božića je žel. saobraćaj ograničen samo na vojne i iseljeničke vozove. Od 15.12. do 15.1. će iseliti Celje i okolinu. Deportovanja će vršiti i u Savinjskoj [dolini]. Ukoliko bi žel. pruga bila razbijena, voziće automobilima. Deportirane će naseliti u Frohnleitenu. OC Koz.'o.[dreda]. 20.12.

Br. 85.

Br. 9. OBV 294. Situacija na našem sektoru je nepromenjena. Okupator još uvek u Jurklošteru, Planini, Dobju[119], Pilštanju. Pljačka i pali. Piokš-ji[120] dostavljeni Zoni i 14. div. OC Kozj. o. 22.12.

Primljeno od Kozjanskog odreda 13.1.45. u 10 časova.

Br. 87.

Obv. 294. Situacija na našem sektoru nepromenjena, okupator i dalje pali i pljačka, te su borbe na dnevnom redu. OC Kozj. o.

Br. 92.

Obv. 297. Situacija na našem sektoru nepromenjena. Neprijatelj i dalje sprovodi hajku. Dostavljeno zoni. OC Kozj. o. 24.12.

[1,4] Dolina reke Drave od Rožeka (13 km jugoistočno od Beljaka) do Galicije (15 km jugozapadno od Velikoveca). Na karti 1 : IOÜ.OOO piše: Zg.r Sr. i Sp. Rož.

[1,7] Spašavanje zatvorenika organizovao je Gradski komitet KP Celje a izvelo 6 drugova preobučenih u nemačke uniforme, uz pomoć jednog čuvara zatvora. Podrobnije vidi članak Zvone Kržišnik: Osvoboditev az »Starega piskra«, Borec, 1954, str. 380—382.

[118] Obaveštajna.

[119] Sada: Dobje pri Planini.

[120] Nije jasno. Verovatno bi trebalo da stoji: izveštaj.

Br. 93.

U slučaju nemačke ponlave[121], ako bi se odred morao povući sa svog sektora, javite nam šta sve od obaveštajnog aparata treba da ostane na tom sektoru. Sa zonom nemamo veze. OC Kozj. o. 24.12.

Primljeno od Kozjanskog odreda 13.1.45. u 10 časova.

Br. 94.

13.1.

Da li imate radio-vezu sa Štabom zone? Nalazimo se kod Štaba Koz. odreda. Bataljone smo rasporedili po čitavom sektoru, četa upućena u Haloze. 2. i 13. [brigada] se nalaze na čitavom sektoru istočno od područja Dramlja. Nakon 2 dana odlazimo u brigade. Potpukovnik Efenka, kapetan Primožič. 24. 12. K.O.[m]

Primljeno od Kozjanskog odreda 13.1.45. u 14 časova.

Br. 96.

Glavnom štabu NOV i POS. Neprijatelj još uvek u Pilštanju i Kozju. Ima nameru da obrazuje opštine u Planini i Jurklošteru, kao i uporišta. Ljudstvo po uporištima smenjuje sa žvtl SS Turmam[123], be-ga i ustašama a Nemce šalje na front. Naši bataljoni na sektorima: 1. bat. Sv. Jurij[124], Kozje, Podsreda, Boč, Haloze, 1 četa Ptujsko polje, 2. bat. Bizeljsko, Kozje, Sevnica, 3. bat. Sevnica, Zidani Most, Celje, sa zadatkom da mobilišu i hvataju skrivače i dezertere, napadaju nepr. kolone. 10.12. su naše jedinice vodile borbu kod Pilštanja i ža-kovj.[125]. Neprijatelj jačine oko 3500 ljudi nastupao s pet strana; zbog nadmoćnosti, naši se povukli. Neprijatelj ima 80 mrtvih i više ranjenih. Naših 60 mrtvih[126]. Tada je neprijatelj zaposeo Sv. Vid[127], Planinu, Kozje, Pilštanj i Jurklošter. Vrši ispade, pljačka i pali, te sprovodi lažnu propagandu. Opao je moral kod stanovništva i naše vojske. Bili su mnogi slučajevi dezertiranja. 29.12. je neprijatelj napustio Planinu i Sv. Vid, Jurklošter još i sada

[121] Nije jasno. Verovatno bi trebalo da stoji: povlačenja.
[122] Kozjanski [NOP] odred.
™ Nije jasno na koju se neprijateljevu jedinicu odnosi.
Sada: Šentjur pri Celju.
[125] Zabukovju; sada: Zabukovje nad Sevnico.
[124] O ovoj borbi i obostranim gubicima vidi dok. br. 96.
Sada: Šentvid pri Planini.

prazan. Civilne vlasti rade dalje. Odred i vojna područja delimično. Veze sa KZO i zonom nema. Neprijateljevih koncentracija nema. On čisti drum Planina — Jurklošter — Sevnica. Utvrđenu liniju izgrađuje dalje. Veće ispade ne sprovodi zbog dubokog snega. Povukli se nismo jer nije bilo potrebno. Kod vojnog područja formiran preki vojni sud. Potreban nam je minerski materijal. Kozjanski odr. 31.12.44. Pomoćnik politkomesara Jovan Ljubo.

Primljeno od IV zone 14.1.45. u 16 časova.

Br. 80.

14.1.

Br. 78. Svi magazini se nalaze na sektom koji trenutno kontroliše okupator. Jedinicama nedostaje »mauzer« municija[128]. Zona. 12.1.45.

Primljeno od IV oper. zone 15.1. u 17.40 (tel. prim, u 16,15).

Br. 82. DDD

Br. 83. Štab zone stigao na sektor Zavodnja. Na tom sek. se nalazi T.[omšičeva] brigada. Kurirske veze sa Oper. štabom i KZO biće uskoro uspostavljene. Radio-veze još nemamo. Situacija se normalizuje. Kad sredimo veze s jedinicama, izvršimo potrebnu reorganizaciju, otpočećemo ofanzivu. Za to vreme samo hvatanje rasturenih boraca i skrivača.

Šif. 15.1.

Primljeno od Kozjanskog odreda dana 15.1. u 14 časova.

Br. 97.

Br. 1. Nakon kraćeg prekida neprijatelj je ponovo upao na naš sektor. Prema vestima ima nameru da uspostavi opštine u Jurklošteru, Kozju i Planini. OC Koz. odred, 12.1.

Br. 90. IV zona.

Br. 89. Nalazimo se na starim položajima. 14. div. u istočnoj Štajerskoj sa zadatkom da mobilišu, ruši žel. prugu, napada neprijatelja da bi dobila oružje i opremu. Odredi na svojim položajima. U Operativni štab uputili Matevža i kapetana Primožiča. 6. i 11. brig, moraju ostati na zapadnom delu. Situaci-

[125] Glavni štab NOV i PO Slovenije je depešom br. 87 od 9. januara 1945. tražio od Štaba 4. operativne zone Slovenije da izvesti o rezervama municije i eksploziva i da li je za vreme ofanzive neprijatelj otkrio skladišta (AIZDG, k. 46/11).

ja i stanje jedinica na tom sektoru još nam nisu poznati. Kurirske veze se uspostavljaju. Radio-veza nemamo. Naš plan je što pre učvrstiti veze s jedinicama. Ojačati 6. i 11. brig, i preći u ofanzivu. 14. div. već osposobljena za manje ofanzivne operacije. Hitno su nam potrebni radio-aparati i telegrafisti. Skala.

Primljeno od IV zone 19.1.45. u 18,10 časova (tel. prim, u 14 časova).

Br. 98. DDD

Br. 95. Štab zone na starim položajima. 14. div. na sektoru istočno od Celja, 1. brig, zapadno od šoštanja, odredi na starim položajima. Vezu imamo sa 14. div., Operativnim štabom, Kamniško-zas. odredom, Koruškim odredom i Kokrškim odredom. Pored radio-veze uspostavljena i kurirska. S Lackovim odredom nemamo veze. Onamo uputiti operativnog oficira. Radio-veze loše. Nedostaju baterije. Kokrški odred na sektoru Stol — Tržič. Zadatak: da manjim grupama [postavlja] zasede, hvata patrole, razbija be-ga zasede. U dolini pojačati aktivnost MSV[129]. U Kranju i Jesenicama mobilizacija, upućivanje u IX korpus. Dubok sneg ometa operacije. Koruški odred:

20.1.

III bat. Koprivna, II bat. povučen iz Rožne doline u istočni deo, IV bat. preko Drave, sa njim loše veze, I [bataljon] u Ziljskoj dolini, slabe veze. Aktivnost ometa dubok sneg. Zadaci: hvatanje rasturenih boraca, kontrola i uspostavljanje zaseda na istočnom delu. Operativni štab: slabe radio-veze, kurirska biće uskoro uspostavljena. Stanje 6. i 11. brig, i Kam.--zas. odr. još nije poznato. Dali zadatak za koncentraciju brigada, hvatanje skrivača i mobilizaciju Revira. Unutarnje učvršćenje, postavljanje zaseda na sektoru Sava — Tuhinjski drum. Onamo otišli Matevž i kapetan Primožič. Kam.-zas. odred na sektom Domžale — Kamnik — Gozd — Kališe, sa udarnom četom prema Podvolovljeku. Patroliranje be-ga aktivno. Pojačanje aktivnosti MSV na pruzi Ljubljana — Celje i Kamnik — Domžale. Nastavak.

Primljeno od IV oper. zone 20. 1. u 13,30 (tel. prim, u 12,30).

Br. 89.

Br. 95. Nastavak. Lackov odred na Kozjaku, jedna četa na Pohorju za održavanje veze i transportovanje. Radio-veze nemamo, kurirske veze loše. Onamo odlazi oper. oficir sa zadat-

[129] minersko-sabotažnih vodova.

kom: uspostaviti vezu i prodirati u Slovenske gorice. Pojačati MSV na pruzi Maribor — Dravograd, Maribor — Grac. Formiranje dva MSV za prugu Ptuj — Čakovec i Ljutomer — Radgona. Minerskog materijala ima. Kozjanski odred: jedan bat. na sektoru Rajhenburg[130] — Sevnica sa zadatkom da ruši komunikaciju Zagreb — Zidani Most, mobilizacija i uspostavljanje kanala preko Save. II bat. na sektoru Zidani Most, gde ruši prugu Z. M.[131] — Celje, vrši mobilizaciju, uspostavlja kanal lovenje[132] sa KZO. Lackov odred[133]: III bat. pravac Haloze, mobilizacija do Ptujskog polja, manjim patrolama rušiti prugu Sv. Jurij — Rogatec. Na sektoru Kozja ofanziva od 15.1. Naše osnovane jedinice već prihvataju ofanzivu. Poteškoće zbog loših veza, nedostatka municije, opreme. Spuštanje savezničkog materijala otežano zbog loših vremenskih uslova. Vršimo tehničke i vojničke pripreme za ofanzivu. Aktivnost neprijatelja na čitavom sektoru manjim patrolama. Veze sa OBKOM nemamo. 14. div. ima zadatak: mobilizacija, prikupljanje skrivača, ofanzivne akcije u Celju, nabavka oružja i opreme. Rušenje komunikacije Celje — Maribor. I i II brigada organizaciono slabe, vlada ofanzivni duh. Reorganizovanje Štaba divizije predložiće drug Janez[134]. Kod svih jedinica nedostatak municije, eksploziva i opreme. Nastavak.

Primljeno od Kozjanskog odreda 20.1. u 17,30.

Br. 1.

OBV. 5. Na našem sektoru me ac-o[135] mir. Pilštanj i Kozje zaposeo okupator. U Kozju 800 vojnika. Priprema se nova hajka. Koncentracija: Sv. Jurij ob južni železnici[134] 110 ljudi protivavionske odbrane s potpunim naoružanjem. U Celje stiglo pojačanje od 1500 vermana. Na našem sektoru neprijatelj čisti i opravlja [drumove] da bi mogao upotrebiti vozila. 2e-

[130] Sada: Brestanica.
[131] Zidani Most.
[132] Verovatno bi trebalo: preko Savinje.
[133] Greška; treba: Kozjanski [NOP] odred.
Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 5. februara 1945. postavljen je za komandanta 14. NOU divizije Ivan Kovačič Efenka a za političkog komesara Matevž Hace (vidi AIZDG, k. 46/11). Dotadašnji komandant 14. NOU divizije Jože Lepin Ris i politički komesar Lozje Žokalj Džidži otišli su 6. februara 1945. u Glavni štab NOV i PO Slovenije (vidi depeše br. 51 i 68).
[134] Verovatno: momentano.
[135] Stari naziv za železničku prugu Beč — Maribor — Celje — Ljubljana — Trst.

leznički saobraćaj minimalan, vojni transporti danju od 3 do 4 voza u pravcu Maribora, saobraćaj se vrši s velikim poteškoćama, srušena i minirana pruga. Kozje bi trebalo bombardovati. OC KO.

Br. 4. '

Glavnom štabu NOV i POS. 15.1. otpočeo neprijatelj hajku na našem sektoru. Glavne snage su dosad stigle iz Laškog. Do većih borbi nije došlo. Izgleda da je cilj hajke osiguravanje njegovih transporata koji se vrše iz Hrvatske i Dolenjske. Raščišćava drum Sevnica — Planina — Sv. Jurij. Pom. politkomesara Jovan Ljubo.

Br. 2.

Br. 4. Jedinice na starim položajima. Druga brig, sa tri bat. Golavabuka, jedan bat. Slov. Bistrica sa zadatkom: mobilizacija. 13. brig, dobila naređenje za pokret s Kozja na sektor Dramlja sa zadatkom da napada transporte. Odredi na svojim sektorima. Svim jedinicama bio je dat zadatak da ruše pruge i napadaju transporte. Nedostatak eksploziva i municije. Veze s jedinicama, sem 14. div., loše. Od saveznika još ništa nismo primili. Spuštanje organizovali na položajima brig. Za Oper. štab i KZO bilo bi dobro da uputite više. Jedinicama nužno potreban eksploziv, municija »mauzer« i engleska, oprema za. [radio-]stanice. Skala — Brkin.

Primljeno od IV oper. zone 21.1. u 18,15 (tel. prim, u 16,35).

Br. 3. DDD

Br. 95. Nastavak. 19.12. je 3. bat. druge brigade vodio borbu kod Sv. Štefana[137] s neprijateljem jačine 400 ljudi. Neprijatelj imao 7 mrtvih i više ranjenih. Naša dva ranjena[138]. 3.1. minerski vod II brigade minirao prugu između Križnog Vrha[139] i Brežnice. Transportni voz izbačen iz šina i uništeno 5 vagona. Gubici neprijatelja nisu poznati. 5.1. je minerski vod II brigade minirao prugu između Križnog Vrha i Brežnice. Transportni voz izbačen iz šina. Bat. II brigade otvorio vatru a voz nije uništen zbog vatre iz oklopnih vagona. Uništeni su lokomotiva i 4 vagona. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih.

[137] Sada: Vinski Vrh pri Slivnici.
[138] Vidi i dok. br. 89
[139] Zaselak, 4,5 km južn ood Slovenske Bistrice.

Naši 1 mrtav i 4 ranjena'[140]. Iste večeri je brigada izvršila rekviziciju u SI. Bistrici. Zaplenjeno je 800 košulja i materijala za 700 gaća. Zaplenjene su 2 puške. Zarobljena su 2 neprijateljeva vojnika'[141]... 8.1. je II brigada pri prelaženju preko druma [Slovenske] Konjice — [Slovenska] Bristrica napala kolonu od četiri automobila. Neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih. Uništeni su 4 kamiona i zaplenjeni 1 automat, 3 puške i sanitetni materijal koji je bio [predviđen] za bolnicu u Celju za mesec dana. 9.1. je II brigada minirala prugu između Križnog Vrha i Brežnice, [naišao je] sanitetni voz koji se prazan vraćao u Zagreb po ranjenike. Lokomotiva i vagoni su uništeni ... Zaplenjeno je mnogo opreme i hrane. Neprijatelj je imao 17 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici 2 mrtva i 3 ranjena[142]. Zona.

22.1.

Br. 4.

Br. 5. 16.12. je II udarna brig, minirala prugu između Lipoglava i Ponikve. Vojni transport izbačen iz koloseka. Brigada napala transport. Neprijatelj imao 70 mrtvih i preko 70 ranjenih. Naši gubici 3 mrtva, 4 ranjena'[143]. 18.12. je II udarna brig, vodila borbe na sek. Konjiška gora — Slemene — Kraberk s neprijateljem jačine (20.000)'[144] ljudi iz Celja. Borba je vođena 6 časova. Nepr. imao 30 mrtvih i preko 30 ranjenih. Naši gubici 2 mrtva, 6 ranjenih. Nastavlja se.

Br. 8.

Br. 2. Jedinice I Z.[145] brigade su 14. o.m. napale neprijateljevu kolonu od 50 ljudi u dolini Velunje. Ubijena i ranjena su 34, a 2 zarobljena. Zaplenjeno nešto oružja i opreme. Uz intervenciju neprijatelj proteran u Soštanj. OC. Zona.

Šif. 22.1.

Akciju je izvršio 1. bataljon. Tom prilikom on je mitraljeskom vatrom i vatrom iz »piata« oštetio oko 15 vagona (vidi izveštaj Štaba 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« od 6. januara 1945, AIZDG, k. 336/V).

Akciju su izveli 2. i 4. bataljon (vidi dok. br. 34).

[w] Napad na kamione i železnički voz izvršen je noću 7/8. januara 1945. (vidi dok. br. 39).

[U1] Vidi i dok. br. 89.

[m] Omaška; treba: 2.000 (vidi dok. br. 89).

[145] Verovatno se odnosi na 1. bataljon 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek«. Prva slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič«, koja se nalazila na položajima u tom rejonu, tog dan nije vodila borbe (vidi izveštaj Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 15. januara 1945, AIZDG, k. 336/III).

Primljeno od IV oper. zone 22.1. u 17,15 (tel. prim, u 15,30).

Br. 9.

Br. 2. Jedinice na starim položajima. I brig, pohvatala 60 razbeglih [drugova] sa 8 p.mitr. 13. brig, se prebacila sa sektora Kozja u pravcu Dramlja. Radio-veza s jedinicama loša. Sa Oper. štabom loša veza. Onamo su pošli Matera i kapetan Primožič. Zadatak za [uspostavljanje] kanala preko Save dobili KZO i Kozjanski odred. Kod KZO lično pregledao Primožić. Ako imate mogućnost, uputite avione za Oper. štab. Tamo je moguće spuštanje. Oper. štab nas izvestio da se s vama dogovorio za spuštanje[146]. Vezu sa OBKOM nemamo. Zona.

Primljeno od IV oper. zone dana 23.1. u 12 časova.

Br. 10. DDD

Br. — U toku januara se s leve obale Drave vratio član Koruškog OBKOM drug Gašper[147]. Pri njegovom odlasku smo severno od Drave imali četiri čete, po oko 40 ljudi, svi naoružani. Nalaze se: 1. četa na Svinji[14]* oko Kneže — Djekša, II četa isto na Svinji oko Hudog [Kraja] — Vobrske gore, III četa južno od Celoveca, na pl. Na Gurah, IV četa između Vrbskog i Osojskog jezera. Jedinice dejstvuje u teškim uslovima, borbenost slaba. Naše veze s njima neredovite. Ćeta na području donje Zilje se krajem decembra, zbog neodrživih vremenskih prilika, premestila preko Karavanki na sektor Kok. odreda, a odavde na sektor Rožanskog bataljona[149]. Zona.

Primljeno od Kozjanskog odreda 23.1. u 10,30.

Br. 5.

Minerski vod nije aktivan, jer nemamo minerskog materijala, za koji smo [molili] 22 i 22[15d] depešom. Neprijatelj vrši pokrete svojih trupa preko našeg područja pravcem Radeče — Sevnica — Planina — Sv. Jurij i Radeče — Laško — Sv. Lenart[151]. Radi osiguranja svog povlačenja postavlja duž drumova zasede, vrši patroliranja i pljačka hranu. Navodno idu ove trupe na hrvatski front. Odred podeljen po sektorima: 1. bataljon Sv. Jurij, Dobje, Planina, Kozje, Podsreda, Boč; 2. bataljon Bi-

"* Za bacanje savezničkog materijala Operativnom štabu 6. i 11. brigade određena je Menina planina (vidi (AIZDG, k. 46/111).

[U7] Karei Prušnik Gašper.

Odnosi se na Svinšku planinu.

" Odnosi se na područje Rožne doline, gde je dejstvovao 1. bataljon Koruškog NOP odreda (vidi depešu br. 79 od 12. januara 1945).

[50] Tako stoji i u originalu.

[151] Sada: Vrh nad Laškim.

zeljsko, Bohor do Lisce; 3. bataljon Lisca, Zidani Most, Celje, Sv. Jurij. Nastavak.
Primljeno od Kozjanskog odreda 23.1.45. u 14,10 časova.

23.1.

Br. 6.
Nastavak br. 5. Jedna četa thž-zah[152]. [Jedinice hvataju] dezertere i napadaju nemačke kolone i patrole, što je otežano, jer neprijatelj upotrebljava skije i bela odela. Sneg dubok oko 50 sm. Formacija: 2 bataljona od po dve čete i 1 bataljon od tri čete i dva specijalna voda. Brojno stanje po spisku: 715_r na licu 570. Kozjanski odred 20.1.

Br. 14.
23.1.

Br. 12. Mi na pokretu prema istoku. Primožič i Matevž stigli u Oper. štab. Komesar Vojteh[153] stigao do nas. Brojno stanje 6. i 11. [brigade] ukupno 240 ljudi. Zapadni deo Štajerske jako kontroliše neprijatelj. Prisustvo jedinica na zapadu nužno potrebno. Na sektoru od Save do Tuhinjskog druma obe brigade koncentrisati i pojačati. 20. o.m. oko 5 časova Oper. štab napadnut, izgubio radio-stanicu. Skala. 23.1.

Br. 15.

Br. 13. Za Kamniško-zasav. odred nemamo izveštaja. Nedostatak opreme i municije. 14. div.: 2. brig, otišla na prugu Dravograd — Maribor, 1. brig, sektor Paški kozjak. Sa 13. brig, još nema veze. Štab div.: Sv. Helena[154], odredi na starim položajima. Saveznici ne dostavljaju pošiljke. Izgovor loši vremenski uslovi, kod nas jasno. Izvršite pritisak na njih. Nužno nam je potrebna [radio-]stanica, oprema, municija, eksploziv. Skala — Brkin. 23.1.

Primljeno od IV oper. zone 24.1. u 13 časova.

Br. 16. DDD
24.1.

Br. 13. Podoficirska škola se nalazi kod Oper. štaba. Brojno stanje: sa instruktorima 48 pitomaca, koji će biti uključeni u brig. Operativnog štaba a instruktori podeljeni po jedini-

[152] Verovatno treba da stoji: v Halozah (u Halozama).
[153] Jože Babič Vojteh, politički komesar Operativnog štaba 6. i 11. brigade.
[154] Crkva, 8,5 km severno od Velenja.

čama. Zbog nastale situacije škola nema mogućnosti za rad. IV zona. 23.1.

Primljeno od IV oper. zona 25.1. u 17,30.

Br. 16. DDD

Br. 14. Mi se sa I bataljonom II brigade nalazimo severno od Mislinje. Prva brigada Velenje — Dobrava[155] sa Štabom divizije. XIII [brigada] južne padine Pohorja. Druga [brigada]: dva bat. iznad Vuzenice sa zadatkom da napadaju transporte, jedan bat. Slov. Bistrice, mobilizacija[156]. Odredi na svojim položajima. Drugo. Veze sa I brig, i [Štabom] divizije rade. Sa Koruškim, Kokrškim, Kozjanskim [odredom] radio[-veze], zbog nedostatka baterija, loše. S Lackovim [odredom] nema veze a isto tako ni sa KZO. Sa Oper. štabom kurirske veze nisu solidne. Nastavlja se. 25.1.

Primljeno od IV oper. zone dana 26.1.

Br. 18.
26.1.

Br. 14. Nastavak. Treće. Svim jedinicama nedostaje municija i eksploziv. Vreme loše, mnogo bolesnih sa promrzlim nogama. Saveznici sabotiraju te se izgovaraju na loše vreme. Četvrto. 22. o.m. je 13. brigada vodila celog dana teške borbe na sektoru Dramlje — Konjiška gora. Gubici 30 mrtvih, 50 ranjenih, 60 nestalih[157]. Najviše gubitaka od artiljerije. 24. o.m. neprijatelj jačim snagama napao ovu[158] brigadu, prvi bat. Druge brigade i prvi bat. Jedanaeste brig, na sektoru Jesenjak[159], Sv. Helena, Sv. Miklavž[160]. Borba vođena ceo dan. Neprijatelj: oko 100 izbačenih iz stroja, naši gubici 3 mrtva, 3 ranjena. U toku

[155] Omaška; treba: Dobrna (vidi objašnjenje 161).

Odnosi se na 3. i 4. bataljon 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer«, koji su, sa Štabom brigade, 19. januara 1945. otišli iz Golavabuke u rejon Sv. Primož na Pohorju da napadaju železničke transporte, i na 2. bataljon iste brigade, koji se nalazio u rejonu Greha na Pohorju, 9 km severozapadno od Slovenske Bistrice (vidi AIZDG, k. 336/V).

[157] Ovu borbu je 13. slovenačka NOU brigada vodila 17. januara 1945. (vidi dok. br. 54).

[158] Odnosi se na 1. slovenačku NOU brigadu »Tone Tomšič«, Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 62.

Posed, 7,5 km severno od Velenja.

[160] Naziv crkve u selu Plešivec (5,5 km severno od Velenja).

noći pokret na pomenute položaje[161]. Peto. Verovatno uskoro uspostavljanje kurirske veze s vama. Manevrisanje otežano, dubok sneg. Šesto. Naši planovi: čuvanje žive sile, mobilizacija, ofanzivne operacije, nabavka oružja, municije, opreme, rušenje komunikacija. Skala — Brkin. 26.1.

Primljeno od IV oper. zone 27.1. u 11,40 čas.

Br. 19. DDD

27.1.

Br. 18. Mi na starim položajima. Od jedinica još nismo primili izveštaj o položajima. Noću 23/24. o.m. treći bat. II brigade napao transport na pruzi Vodenica[162] — Vuhred. Uništeni lokomotiva i dva oklopna vagona s tri protivavionska topa. Uništena patrola prethodnica voza. Naših gubitaka nema. Ratni plen još nije poznat. Noću 21/22. o.m. MSV Druge brigade minirao prugu Maribor — Dravograd. Saobraćaj obustavljen 10 časova. Načelnik [Štaba] Pero Brajović oboleo, upućen u bolnicu. Skala — Brkin. 27.1.

Primljeno od IV oper. zone 28.1. u 11,15 časova.

Br. 23.

28.1.

Br. 19. Prvo. Položaj jedinica nepromenjen. Mi na starom mestu. Treći bat. II brig, stigao na Golavabuku, četvrti ostao na pruzi Dravograd — Maribor. Drugo. Veze s jedinicama još uvek loše. Sa Oper. štabom i KZO kurirske. Zbog dubokog snega i neprijateljeve aktivnosti veze nesigurne. Treće. Oper. štab. sa Šestom i Jedanaestom [brigadom] i Štabom broji 220 ljudi. Nedostaje municija, eksploziv, oprema očajna. Zbog loše opreme i teških uslova — dubok sneg, aktivnost be-ga i policije — stalna dezertiranja, većina se skriva. Nastavlja se.

Šifrovano 27.1.

Primljeno od IV oper. zone 28.1. u 13,45.

Br. 24. DDD

Br. 20. Mi na starom položaju. Od jedinica još nismo primili izveštaje. Stanje isto kao juče. Četvrti bat. II brig, na pruzi

[161] Noću 24/25. januara 1945. su se 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 1. bataljon 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« prebacili na Paški kozjak i poseli položaje u rejonu Sv. Jošt (sada: Štrmec nad Dobrno) — St. Janž (sada: Vinska Gora). Vidi izveštaj Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 26. januara 1945, AIZDG. k. 336/III.

[162] Omaška; treba: Vuzenica.

Dravograd — Maribor sa zadatkom da uništava vozove. Zbog veoma loše obavešt. službe nemamo nikakvih izveštaja o neprijatelju na većem delu naše teritorije a osim toga poteškoće u vezama. U [Slovenskim] Konjicama navodno već duže vreme TKA SS divizija[163] iz Madžarske. KO[164] izveštava [da je] 13. SS puk na svom sektoru[165]. Vojteh otišao u Operativni štab sa zadacima kako smo vam javili. Specijalan zadatak organizovanje kanala preko Save[166]. Skala.

Šifrovano 28.1.

Primljeno od IV oper. zone 29.1. u 13,30.

Br. 26. DDD

Br. 19. Nastavak. Stanje KZO još nam nije poznato. Mi izdali Oper. štabu i KZO naređenje za prikupljanje skrivača, napadanje manjih kolona i patrola u cilju nabavke opreme, municije i oružja. Jača ofanzivnost zasad nemoguća. U Oper. štabu i KZO su još uvek Primožič i Matevž. Koruški odred: I bat. Koprivna, broji 90 ljudi; II bat. Obirsko; III bat. Rožna dolina, pozvan na područje donje Koruške; IV bat. preko Drave. Sa drugim, trećim i četvrtim bat. otežana veza, dubok sneg, smetovi i lavine. Ceo odred sprečen za borbu. Manevrisanje naše vojske, zbog dubokog snega, veoma otežano. Nedostatak radio-aparata, municije, opreme, eksploziva za celu vojsku. Neprijatelj aktivan na čitavom području Štajerske. Skala — Brkin.

[163] Odnosi se na novoformiranu 31. SS diviziju (sastava: 78, 79. i 80. SS dobrovoljački grenadirski i 31. artiljerijski puk), koja je 11. januara 1945. počela pristizati iz Austrije na područje Maribor — Ptuj — Celje — Slovenske Konjice — Slovenska Bistrica s ciljem da se tu definitivno formira i naoruža. Ljudstvo za formiranje ove divizije sastojalo se od ostataka nemačkih jedinica razbijenih na balkanskom i mađarskom ratištu i od Nemaca koji su evakuisani iz Vojvodine. Podrobnije vidi izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. marta 1945, AIZDG, k. 52/1.

[164] Koruški [NOP] odred.

[165] Prvi i 2. bataljon 13. SS policijskog puka prebačeni su početkom januara 1945. iz Koruške u Dolenjsku, ^de su bili angažovani protiv jedinica 7. korpusa NOVJ (vidi dok. brT 37 i 134). Do 27. januara nalazili su se u rejonu 2užemberka, odakle su se vratili u Korušku (vidi dok. br. 78, objašnjenje 4).

Glavni štab NOV i PO Slovenije je 9. januara 1945. depešom naredio Štabu 4. operativne zone Slovenije da mora po svaku cenu uspostaviti kanal za vezu sa Dolenjskom preko Moravča i Save, jer je vezu preko Primorske i Gorenjske (vidi depešu br. 57 od 7. januara 1945) smatrao suviše kompiliciranom. Ovaj zahtev je ponovljen i depešom br. 21 i 22 od 19. januara 1945. (vidi AIZDG, k. 46/11).

Primljeno od Kamn.-zas. odreda dana 30.1. u 15,30 časova.

Br. 56.

30.1.

Stab KZO i 2. bat. Skrbec'[67]; 1. bat. Kračz'[68]; 3. bat. Reviri; 6. brig. Suhi Potok'[6]* kod Podšentjura. Koncentracija nema. Manje nepr. patrole. KZO.

Primljeno od Koruškog odreda dana 30.1. u 17 časova.

Br. 25.

30.1.

Za obav. odeljenje. 28. o.m. se vratila u uporišta u Mežiškoj dolini sva [vojska] 13. SS policijskog puka koja je bila angažovana u operacijama u Savinjskoj dolini, Dolenjskoj i Primorskoj[170]. OC Kor. odreda. 30.1.

Primljeno od IV oper. zone dana 31.1. u 15 časova.

Br. 27. DDD

31.1.

Br. 24. Zona na starim položajima. 14. div.: I brigada St. Andraž[171]; II brigada Golavabuka; 13. brigada: dva bat. Slov. Bistrica — Oplotnica, III bat. Dramlje, IV bat. Boč — Haloze. Odredi i Oper. štab na starim položajima. Dekoncentrisanje brigada protiv našeg naređenja. Izdali naređenje za koncentraciju. Veća mogućnost za manevrisanje, ofanzivu i spuštanje materijala. Neprijateljeva aktivnost prema pojedinim manjim jedinicama i hvatanje kurira. Radio-veze loše. Naša stanica u kvaru, kurirske veze loše. Za spuštanje savezničkog materijala pripremljeno. Skala — Brkin.

30.1.

• [w] Posed, 7 km severozapadno od Zagorja ob Savi.

"* Redakcija nije mogla utvrditi mesto gde se nalazio 1. bataljon.

[149] Zaselak, 8 km severozapadno od Zagorja ob Savi.

[m] U to vreme delovi 13. SS policijskog puka nisu bili angažovani u Primorskoj protiv jedinica 9. korpusa NOVJ.

[171] Sada: Andraž nad Polzelo. Brigada se u ovaj rejon prebacila iz Paškog kozjaka noću 27/28. januara 1945, dok se 1. bataljon 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« priključio 2. slovenačkoj NOU brigadi »Ljubo Šercer« u rejonu Golavabuke (vidi izveštaje Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 28. i 29. januara 1945, AIZDG, k. 336/111; Dnevnik rada Voda za vezu 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer«, AIZDG, k. 336/V).

Br. 47.

1.II

1. II 45: 2. bat. i Štab KZO Zahrib — Mlinše; 1. i 3. bat. Jesenovo — siže[172]. 6. i 11. brig. Dolg-jord[173] — Vrh[174]. Neprijatelj — 120 ljudi iz Trojana — napao, naveče se vratio u uporište. Ispadi iz Št. Ožbalta[175] na Kolovrat.

Primljeno od IV oper. zone dana 3.II u 14,30 časova.

Br. 45.

Br. 27. Zona Št. Vid[176]. Druga brigada bez II bat. Graška Gora, II bat. na pokretu u sastav brigade. Ostale jedinice na starim položajima. Radio-veza uspostavljena sa Oper. štabom i Kam.--zas. odredom. Na njihovom području aktivnost policije i be--ga. Na čitavom našem sektoru pokreti neprijateljevih kolona, brojno stanje uporišta se menja. Zbog loše obav. službe pripadnost, brojno stanje i cilj neprijatelja nepoznati. Često alarmantne vesti. Obav. službu uspostavljamo potpuno nanovo. Skala — Brkin.

Šif. 1.II

3.II

Br. 46. DDD

Br. 39. Zona sektor Graška Gora. Jedinice na starim položajima, osim I brigade koja je 30. I[177] i 1.II[178] vodila borbu kod Št. Andraža — St. lija[175]. Rezultat borbe i pokret nepoznati[180]. Jedinice 14. div. pripremljene za prijem savezničkog materijala. Sa odredima i Oper. štabom loše veze, nedostatak baterija. Brojno stanje neprijatelja na našem sektoru se menja, pridolaze i odlaze razbijene SS jedinice. Upotrebljavaju ih u borbi protiv nas. Brojno stanje, pravci pokreta, pripadnost, zbog loše obav. službe, nepoznati. Skala — Brkin.

Šif. 2.II

[177] Verovatno Križe, zaselak, 5,5 km severno od Zagorja ob Savi. Dolao Brdo; sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

[m] Sada: Vrh pri Mlinšah.

[175] Sada: Sentožbolt.

[m] Sada: Šentvid pri Zavodnju.

[177] Brigada tog dana nije vodila borbe (vidi izveštaj Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« za 30. januar 1945, AIZDG, k. 336/III).

Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 79.

[179] Sada: Laze.

Br. 58. Štab Kam.-zas. odreda i II bat. Hmelno[181]; I i III bat. [Je]senovo. 6. i 11. brig. Ravne[1]". Neprijatelj [izvodi] jače napade iz Zagorja, Vača i Trojana. KZO.
Primljeno od IV oper. zone dana 4.II u 10 časova.

Br. 49.

Br. 29. [Štab] zone sektor Graška Gora. Jedinice na starim položajima. Veze s jedinicama još uvek otežane. Sa Oper. štabom i KZO radio i kurirske veze. Zbog slabih telegrafista i šifrantki u Oper. štabu slabo sporazumevanje. Uspostavljen kanal između KZO i Kozja za transportovanje regruta u 6. i 11. brigadu. Aktivnost neprijatelja na čitavom sektoru s jačim patrolama. Skala — Brkin.

4.II

Primljeno od Kam.-zas. odreda dana 4.II u 11 časova.

Br. 59. DDD
Obav. centru. Zeleznička pruga Laze — Zidani Most je oprav-Ijena od Ljubljane do Save a s pravca Zagorje do 527 km[183]. 31.1. se kolona od oko 100 ljudi kretala iz Zidanog Mosta za Laze, gde se popela na vagone. Brojno stanje: Zagorje 700, Trojane 300, Vače 300, Litija 600 neprijateljevih [vojnika][184]. Svakog dana preduzimaju ispade iz ovih uporišta. Pruga ćelom dužinom posednuta od nepr. vojske. 3.11 KZO.
Primljeno od IV oper. zone dana 4.II u 14,30.

Br. 50.

Br. 30. Minersko-sabotažni vod Lackovog odreda je 27.1 minirao prugu kod Maribora. Rezultat još nije poznat. I brig, je 28.1 kod Št. Andraža potukla neprijateljevu patrolu. Jedan zarobljen. Plen još nije poznat. Skala — Brkin.

Br. 51.

Br. 31. Mi na starim položajima. 14. div. spremna za prihvat savezničkog materijala. I brigada vodila borbu na sektoru Št. Andraža. Veze s njom još nemamo. Rezultat još nije poznat. Odredi i Oper. štab na starim položajima. Veze loše. Nedostaju baterije i radio-stanice. Koruški odred: I bat. i II bat. u

Brigada se noću 1/2. februara 1945. prebacila na Paški kozjak (vidi izveštaj Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« za 2. februar 1945. u AIZDG, k. 336/III).

Zaselak, 11 km severozapadno od Zagorja ob Savi.

Sada: Ravne pri Mlinšah.

"[2] Kilometarska oznaka železničke pruge.

Redakcija nije mogla utvrditi koje su se neprijateljeve jedinice nalazile u pomenutim uporištima.

Obirskom, III bat. Koprivna, IV bat. na levoj obali Drave. S njim loše veze. iMobilizacija u zastoju. Aktivnost neprijatelja protiv naših jedinica. Džidži[185] a Ris[186] na putu k vama. Skala — Brkin.

Primljeno od Kam.-zas. odreda dana 4.1 u 14,30.

Br. 60.
Br. 45. Stab KZO i II bat. Zabreznivo[187]. I i III bat. Jesenovo. 6. i 11. brigada Ravne. Ispadi neprijatelja iz Trojana, Vača, Zagorja. KZO.

Primljeno od IV oper. zone dana 6.2. u 14 časova.

Br. 54.
Br. 43. OBV br. 53. 28. SS pol. puk se vratio u Gorenjsku[188]. U Celju primećen znak plavo obrubljenog grba sa tri zlatne zvezdice[189]. OC. Zona.

Br. 58.
Br. 48. Oper. izveštaj o Kokrškom odredu. Rraspored 17.1.: Stab i 2. bat. sektor Stol, 1. i 3. bat. sektor Stol — Dobrča. Patrolna aktivnost neprijatelja. Akcije: 8.1. u 19,30 časova razoreno 24 m koloseka između Zirovnice i Javornika i postavljena mina. Na nju naišao teški železnički tenk. Poginuo general, 1 viši oficir, pratnja teško ranjena[190]. Saobraćaj obustavljen. 1.1. u 12 časova sukobi patrola na pruzi Zirovnica — Javornik. Gubici neprijatelja 10 mrtvih i ranjenih. Mi bez gubitaka.

Primljeno od IV oper. zone dana 6.2. u 15 časova.

Br. 59.
Br. 48. 11.1. u 18,30 časova eksplodirala mina od 7 kg smeštena u kafani »Evropa« u Kranju. Poginuli 1 pukovnik, 3 viša

[185] Lojze Zokalj Džidži.
[186] Jože Lepin Ris.
[187] Verovatno: Zabava — Breznik.
Ovaj puk je bio angažovan protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije na području Moravča i Zeornje Savinjske doline (vidi dok. br. 27).
[188] Redakcija nije mogla utvrditi o kojoj se neprijateljevoj jedinici radi.
[189] Na minu je naišao oklopni voz, i tom prilikom su povređena tri vojnika (vidi dok. br. 139).

oficira, 11 SS-ovaca, više gestapovaca i vojnika, ukupno 27, a 10 lakše ranjeno. 14.1. spaljene škola i zgrada parohije u Lomu[191] da se spreči obrazovanje uporišta be-ga.

Br. 60.

Br. 49. Oper. izveštaj Koruškog odreda. Premeštanje: 25.1. su 1. i 2. bat. i deo štaba [krenuli] na sektor Kor.[uške], 3. bat. sa delom štaba na sektor Koprivne. Patrolna aktivnost neprijatelja. Akcije: 11/12.1. razrušena i spaljena na Jezerskom drumu'°: ispod Storžiča 2 drvena mosta, od 9 m i 15 m [dužine], a između Jezerskog i Kokre 2 drvena mosta od 15 m i 20 m [dužine]. 13.1 je 30 be-ga napalo izdanu bolnicu na području Zgornje Kokre[19]', 1 ranjenik ubijen, ostali spaseni. 21.1 kod Žitare Vesi napadnuta naša ekonomska patrola. Naši gubici 5 mrtvih, neprijateljevi nisu utvrđeni. Skala.
Primljeno od IV. oper. zone dana 6. II u 17 časova.

Br. 62.

Br. 50. Mi smo na starim položajima. 14. div. čeka na spuštanje [materijala]. Spuštanje pripremljeno i o tome izvešteno. 3. o.m. saveznici nisu došli. Velika poteškoća sa spuštanjem zbog aktivnosti neprijatelja. Oper. štab i odredi na starim položajima. Veze u celini loše. Kapetan Primožič i Matevž stigli iz Oper. štaba. TV[194] linija preko Save uspostavljena. Izveštaj o stanju Oper. štaba i KZO dostavljamo. Serceri i Tomšiči vodili borbe na sektoru Mislinja — Sv. Andraž. Izveštaji slede.' Skala.

Br. 68.

Br. 56. Mi na sektoru Sv. Danijela[195]; 1. bat.[196] St. Andraž — St. IIj; 2. bat.[197] Sv. Duh[193]; 13. brig. Skomarje. Odredi na starim položajima. Jedinice 14. div. čekale na spuštanje, saveznici otkazali. Sve tri brig, vodile 5. o.m. celog dana borbe s jakim neprijateljevim kolonama. Rezultat još nije poznat. Jedinice su vodile borbe: 1. bat.'[59] Paški kozjak, 2. bat.[200] Graška Gora,

[m] Sada: Lom pod Storžičem.

[192] Odnosi se na drum Kranj — Velikovec preko prelaza Jezer ski vrh.

Zgornja i Spodnja Kokra; sada: Kokra.

Terenske veze.

[195] Crkva, 8 km severozapadno od Soštanja.

[194] i [199] Omaška; treba: brigada (vidi dok. br. 84).

[m], [300] i [204] Omaška; treba: brigada (vidi AIZDG, k. 336/V).

[195] Crkva, *4* km severno od Soštanja.

13. [brigada] Nabrdnik[201]. Mi izvršili pokret pod borbom u 5 časova ujutro. Spuštanje zasad moguće jedino na sektoru KZO. Kad će biti moguće javićemo vam. Brig, bez municije. Potrebna nam je hitna pomoć barem na sektoru KZO. Na čitavom sektoru koncentracije neprijatelja. Pokreti u pravcu Nemačke, odnosno Alpa još nisu primećeni. Janez, Džidži, Ris otputovali danas. Skala — Brkin.

Br. 66.

7.II

Br. 54. Stanje neprijateljevih snaga u Štajerskoj. Koruška: 13. SS pol. puk vratio se u Mežišku dolinu. Gorenjska: 28. SS pol. puk se iz Štajerske vratio u svoja uporišta. Na sektoru Hoče — Fram — Zlatoličje — [Slovenske] Konjice koncentracija 4500 ljudi, većinom iz 31. SS gren. div. »Bačka«. Slovenj Gradec: koncentracija 1500 ljudi. Duž druma Velenje — Polzela koncentracija 1200 ljudi. Savinjska dolina bez koncentracija. Celje: 7000 ljudi — normalno. Duž druma Krašnja — Trojane koncentracija 700 ljudi. Na sektoru Dramlja koncentracija 5000 ljudi[202]. Zona.

Br. 74.

Br. 61. Zona na starim položajima. Štab 14. div. i I brig. Ponikva[203] — Št. Ilj kod Dobrne. Drugi bat.[204] Sv. Danijel, 13. brig, severno od Vitanja, Oper, štab i odredi na starim položajima. Radio-veze sa divizijom, Oper. štabom, KZO, Kor. odredom, Kokrškim i Kozjanskim odredom. Odredi, sem KZO, održavaju slabu vezu, ne dostavljaju izveštaje. Kurirske veze još ne funkcionišu zbog kontrole terena i zbog snega. Neprijatelj vrši kontrolu iz šoštanja, Mislinje i Slov. Gradeca. U Celju popravljeni koloseci[205]. Kontrola terena Graške Gore i Paškog kozjaka. Sektor Dramlja zaposelo 6000 Švaba. Zadržavanje jedinica na sektoru Dramlja jako otežano zbog novog stalnog uporišta [Sv.] Marija Špitalič. U Koruškoj i na Moravškom aktivnost neprijatelja. Skala — Brkin.

Šif. 7. II

[m] Nabrdnik nije pronađen. Brigada se tog dana nalazila na položajima Hudinja, a borbu je vodio njen 3. bataljon (vidi AIZDG, k. 336/IV).

[m] Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve jedinice bile angažovane u navedenim koncentracijama.

[303] Odnosi se na Gor. i Sp. Ponikvu; sada: Ponikva pri Žalcu.

[305] Verovatno se misli na opravku železničke pruge koja je bila oštećena savezničkim bombardovanjem.

Br. 75.

Br. 61. Zona na starim položajima. Kod nas je II brigada. Izveštaje od [Štaba] divizije i odreda još nemamo. Veze s jedinicama, zbog nedostatka radio-stanica, slabe. Neprijatelj blokirao žel. prugu Slov. Gradec — Mislinja i Mislinja — šoštanj. Jedinice vode svakodnevne borbe s neprijateljevim kolonama na čitavom sektoru. Sinoć smo primili prvu pošiljku savezničkog materijala na sektoru Sv. Danijel. Bacao jedan avion. Najavljena tri. Primili nešto municije, eksploziva, sanitet, materijala, konzerve. Nastavlja se.

Šif. 8.II

Primljeno od Kamniško-zasavskog odreda 9.II u 17,30.

Br. 62. DD

Br. 93. Noću 1/2. februara bili nad našim sektorom avioni s materijalom. Prijem materijala nije moguć dok bude snega. Veze s vama održavamo kad je to moguće. Na našem sektoru hajke svakog dana. Nužno bi bilo potrebno bombardovanje Vača oko crkve. Novo uporište u (dikvglava)[206] Vačama i Pečama se stalno širi na istok. KZO 9.II.

Primljeno od KZO dana 10.11 u 13,45.

Br. 62.

Br. 92. Štab KZO i II bat. Žvarulje; I i III bat. Reviri. 6. i 11. brig. Golče. Hajke svakog dana. Na ostalom sektoru stalni ispadi neprijatelja.

Primljeno od IV oper. zone dana 9.2. u 15 časova.

Br. 75.

Br. 60. OBV 83. 19. SS pol. puk na sektoru Mozirje — Rečica, štab Mozirje[207]. 17. SS pol. puk na sektoru Polzela — Paška Vas, štab Braslovče. Puk »Treeck« na sektoru Brežice — Krško — Ponikva, štab Teharje. Bat. »Cholm« rpt. »Cholm«[208] na sektoru Radeča.

[206] Redakcija nije mogla utvrditi na što se odnosi.

[207] Ovai puk je novembra 1944. iz Francuske stigao na područje Prevalje — Guštanj (sada: Ravne na Koroškem) i bio angažovan u ofanzivi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 138 i 143).

[M] Bataljon »Kolm« je bio 1. bataljon 25. SS policijskog puka (AIZDG, nemački fond, k. 205/V).

13. i 28. SS pol. puk na starim mestima. OC. Zona.

Br. 78.

Br. 68. 6.2. je 1. bat. 1. brig, s Jurišnim bat. 13. brig, vodio borbu sa 600 policajaca[209] na Paškom kozjaku. Neprijateljevi gubici 90 mrtvih i ranjenih. Naši dva mrtva, tri ranjena. 13. brig, istog dana vodila borbu na svom sektoru. Rezultat još nije poznat. 5.2. je drugi bat. vodio na Graškoj Gori borbu s kolonom 400 do 500 ljudi. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni. Naši bez gubitaka[210]. 31.1. je 13. brig.[211] vodila borbu na Tinju iznad Slov. Bistrice. Nepr. gubici 31 mrtav, 20 ranjenih, plen municija, oprema. Naši bez gubitaka. Od 31/1. 2. jedinice 13. brig, uništile na drumu Frankolovo 4 kam. sa artiljerijskom i minobacačkom municijom. Zbog eksplozija broj nepr. gubitaka nije utvrđen. Uništena čitava neprijateljeva pratnja. Naši bez gubitaka[212]. Skala.

Primljeno od IV oper. zone dana 10.2.1945.

Br. 79.

Br. 62. 7.2. je 1. brig, vodila borbe sa 2 švapske kolone od po 100 ljudi[213]. Neprijatelj prinuđen na povlačenje. Gubici neprijatelja 3 mrtva, 10 ranjenih, mi bez gubitaka. Plen municija i oprema. Drum Velenje — Dobma posednut. U Solčavi uporište. Skala.

Br. 84.

Br. 71. Saveznički avioni spuštali [materijal]. Dva aviona bacila materijal dobro, jedan avion bacio na zapadni deo Pohorja. Pronađen sledeći materijal: 17.000 »mauzer« municije,

[m] Ova borba je vođena 5. februara 1945. (vidi dok. br. 84).

[T'] Borbu na Graškoj Gori su vodili 2. i 4. bataljon 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« (vidi AIZDG, k. 336/V).

[3"] Borbu je, 30. januara 1945, vodio njen 1. bataljon (vidi AIZDG, k. 336/IV).

[3.2] Napad je izvršen 2. februara 1945. (podrobnije vidi dok. br. 80).

[3.3] Tog dana se 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« nalazila na položajima Kale — Topolovec — Gor. Ponikva (Gornja i Spodnja Ponikva; sada: Ponikva pri Žalcu). Borbu je vodio njen 3. bataljon, od 8,30 do 11 časova, protiv neprijatelja jačine 30—40 ljudi (vidi izveštaj štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« za 7. februar 1945, AIZDG, k. 336/III).

15.000 engleske municije, 300 kg eksploziva, jedna radio-stanica, nešto rezervne hrane, manja količina odeće. Zona.

Primljeno od Kamniško-zas. odreda dana 11.11 u 10,10.

Br. 64.

Stab KZO, I i II bat. Dobrljevo[214], III bat. Reviri. Neprijatelj vrši stalno ispade. Branko[215].

Br. 65.

Obv. br. 6. Dana 6. II ispad neprijatelja, jačine oko 200 ljudi, iz Zagorja na Čemšenik, gde je ostao preko noći. Isto tako iz Zasrorja prema Jablanu oko 80 ljudi. Neki su se iste večeri vratili. 1Ö.II

11.11

Primljeno od IV oper. zone dana 11.11 u 12,10.

Br. 91.

Br. 78. Zona i II brigada sektor Zavodnje, 13. brigada severno od Vitanja, I brigada i Stab divizije Paški kozjak. KZO i Oper. štab na starim položajima. Veze sa odredima loše. S Lackovim odredom nemamo veze. Divizija se delom snabdela municijom poslednjom savezničkom pošiljkom. Aktivnost neprijatelja, naročito na sektoru I brigade. 9. II Prva brigada vodila borbu s tri kolone, ukupne jačine 700 do 800 ljudi, na sektom St. Andraž. Neprijatelj odbijen uz gubitke 40 mrtvih i ranjenih, naši bez gubitaka[216]. Skala — Brkin.

Primljeno od IV oper. zone dana 12.11 u 12,15 časova.

Br. 95.

Br. 82. Zona i Druga brigada na sektoru Zavodnje — Ravne. [Stab] divizije s Prvom brigadom Paški kozjak. 13. brig, severno od Mislinje i Vitanja. Odredi i Oper. štab na starim položajima. Aktivnost neprijatelja na čitavom sektoru. 10. o.m. uputili na Kozje oficira sa zadatkom da aktivira odred i uspostavi različite veze s nama. Radio-veze s jedinicama se popunjavaju. Nedostaju baterije i generatori. Spuštanje otežano, aktivnost neprijatelja, loše vreme. Kad bude moguć prelaz

[2.4] Verovatno se odnosi na zaselak, 11 km zapadno od Zagorja ob Savi.

[2.5] Tone Poljanšek Branko, komandant Kamniško-zasavskog NOP odreda.

[2,4] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 93.

preko Drave, uputićemo u Lackov odred oper. oficira? sa radio--stanicom. Skala — Brkin.

12.11

Primljeno od IV oper. zone dana 13. II u 12,25.

Br. 1.

Br. 88. Zona sa dva bat. i Štabom Druge brigade na starim položajima. Divizija, I i XIII brigada na starim položajima. Dva bat. II brigade transportuju municiju za I i XIII brigadu. U toku jučerašnjeg dana na položajima naše divizije zatišje. Kurirske veze s Kokrškim odredom, zbog dubokog snega, smetova i lavina, prekinute. Na sektoru KZO aktivnost neprijatelja. KZO razorio 170 m žel. pruge. Moral u diviziji dobar. Borbenost brigada se podiže. U 12 časova.

13.11

Primljeno od IV oper. zone dana 13.11 u 18,20.

Br. 3.

Br. 92. Sektor KZO neprijatelj snažno kontroliše. Prvi bat. KZO razbijen, komandant Jelen[217] poginuo. Neprijatelj manjim snagama napada pojedine bataljone. Oper. štab i KZO na istom sektoru sa dekoncentrisanim jedinicama. Na ovom sektoru je potrebna koncentracija i ofanzivnost. Ovo moguće uskim sadejstvom KZO i Oper. štaba. Zbog toga KZO operativno potčinili Oper. štabu. Oper. štab pojačaćemo sa 140 ljudi, više nije moguće zbog nedostatka oružja. U 8 časova. Skala.

Br. 4.

Br. 91. 9.II jedinice 13. brig, na drumu kod Stranica iz zasede uništile 1 kamion i putnički automobil. Poginula 4 oficira, među njima inspektor Trbenel, i 8 policajaca. Plen oružje, oprema[218]. Druga zaseda iste brig, na drumu [Franjkolovo — [Slovenske] Konjice razbila 3 kamiona i putnički automobil. Poginuo celjski sreski vođa Dorfmaister i veći broj vojnika. Prema nepotvrđenim vestima — 2 generala[219]. Skala.

Primljeno od KZO dana 13. II u 18,30.

[217] Franc Bratin Jelen.

[218] Akciju su izvršili 2. i 3. bataljon (vidi dok. br. 91).

[219] Ovu akciju je izvršio 2. bataljon 2. februara 1945. (podrobnije vidi dok. br. 80 i 141).

Br. 68.

Veza preko Save uspostavljena. Putovanje linijom. KZO.

Br. 6.

Br. 92. Obv. br. 100. 600 rpt 600 ljudi policije iz 17. i 19. SS pol. puka napadalo od 9. do 10. II Prvu udarnu brigadu na St. Andražu[220]. 1 1 . II se neprijatelj vratio na stare položaje. OC. Zona.

Šif. 13.11

14.11

Primljeno od IV zone dana 14.11 u 15 časova.

Br. 8.

Br. 94. Obv. br. 85. 8.II 45. zasede 13. u. brig, kod Stranica, na drumu Maribor — Celje, uništile 2 putnička automibila, ubijeni 1 hauptman[221], 2 oberlajtnanta[221], 3 podoficira. Poginuo i šef radova za utvrđivanje za Štajersku[223]. OC. Zona.

Šif. 13.11

Br. 9.

Br. 95. Obv. br. 96. Raspored 18. rez. G. J. puka[224] »Treeck«: Štab Teharje. Prvi bat. Bežigrad kod Celja, II bat. Krško, III bat. Ponikva, IV bat. Rogaška Slatina[225]. OC. Zona.

Šif. 13.11

Br. 12.

Br. 98. 3.II je 13. u. brig, kod Frankolova iz zasede ubila sreskog vođu iz Celja Dorfmeistera i 2 generala. Prezimena ovih generala još utvrđujemo[226]. Javićemo odmah. OC. Zona.

Šif. 13.11

[230] Borba je vođena 9. februara 1945. (vidi dok. br. 93). Brigada se zatim prebacila na Paški kozjak (vidi izveštaj Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« za 10. februar 1945, AIZDG, k. 336/III).

[m] kapetan.

[522] natporučnika.

[221] Akcija je izvršena 9. februara (vidi dok. br. 91 i depešu br. 4).

[234] Gebirgsjeger (Gebirgsjäger) — brdskog lovačkog.

[235] Brdski lovački puk »Trek« (Treeck) imao je samo tri bataljona (vidi depešu br. 60; tom VI, knj. 17, dok. br. 142).

[234] Generali nisu ubijeni, a akcija je izvršena 2. februara 1945 (vidi dok. br. 80 i 141).

Primljeno od IV oper. zone dana 15.11 u 13,30.

Br. 13.

Br. 84. Brojno stanje Lackovog odreda na dan 4.1.45: Na licu 226, svi naoružani. Akcije koje je od 8. 12. do 5.1.45. izvršio: 15.12. minirana pruga Maribor — Pesnica. Izbačen iz šina voz, saobraćaj na ovom koloseku uspostavljen za 30 časova. Istog dana druga minerska grupa minirala prugu Št. Ilj[217] — Ernovž. Izbačen iz šina vojni transport. Poginulo 160 vojnika. 19.12. je prva četa 1. bat. LO[22'] napala na drumu Maribor — Dravograd vojni kamion. Rezultat 2 mrtva, više ranjenih. Naši bez gubitaka. Istog dana je švapska patrola napala prvi bat. ali je nakon kraće borbe naterana u bekstvo. 23.12. je druga četa 2. bat. na drumu Dravograd — Maribor iz zasede napala automobil i teže ranila sreskog vođu iz Maribora Dobockija i njegovu ženu. Nastaviće se.

Br. 14.

Br. 94. Noću 4/5.1. pri napadu na uporište Ajbisvald zaplenjeno je 5 pušaka i 1 automat a ubijen jedan neprijatelj. Uporište nije uništeno. U vremenu od 8.12. do 5.1. je LO mobilisao 102 nova borca[229]. Skala.

Br. 15.

15.11

Br. 95. Zona i Druga brigada na starim položajima. 13. i 1. brigada sa Štabom divizije na starim položajima. 6. i 11. brig, se prebacuju prema Zg. Savinjskoj dolini sa zadatkom da postavljaju zasede. KZO sa drugim bat. Zvarulje, prvi i treći Reviri, Oper. štab Dolgo Brdo. U Revirima hajke, na ostalom sektoru stalni ispadi. Ostale jedinice na svojim sektorima. Od Lackovog odreda primili poštu. Kurirske veze otežane, pošta putuje mesec dana. Kad dobijemo radio-stanicu uputićemo u odred operativnog oficira. Na sektoru LO moguć razvoj i operacije. Na Kozju snažna neprijateljeva aktivnost. Na avione koji su najavljeni čekamo već 2 dana. Izgovor loše vreme. Sa bat. Koruškog odreda [nema veze] zbog dubokog snega. Skala — Brkin.

[227] Sada: Šentilj v Slovenskih goricah.

[M] Lackovog [NOP] odreda

Podrobnije o borbenoj aktivnosti Lackovog NOP odreda od 8. decembra 1944. do 5. januara 1945. vidi dok. br. 13 i 33.

Br. 70.

Štab KZO, I i II bat. Vrh, III bat. Reviri. Neprijatelj vrši stalne ispade i kontrolu. 15. II. KZO.

Br. 24.

16.11

Br. 14. Zona i Druga brigada sektor Sv. Danijela. Štab divizije i I brig. Paški kozjak. 13. brig, padine Pohorja. Odredi na svojim sektorima. Oper. štab Razbor pri Ćemšeniku. Noću 13/14. o.m. primili savezničku pošiljku: oko 30.000 metaka, 600 kg eksploziva, 3 rpt 3 [radio-stanice] SCR, nešto odeće. U Oper. štab uputićemo 5.000 metaka. Neprijatelj još uvek aktivan a naročito na Kozjem i zasavskom sektoru. Skala — Brkin.

Br. 25.

Br. 86. Ponavljamo. Svim jedinicama izdali naređenje za formiranje specijalnih MSV za postavljanje minskih polja na drumovima i rušenje drumova[230]. Isto za organizovanje spuštališta. Na Kozje, u vezi s tim, uputili operativnog oficira. Rezultate nam još nisu javili.[23'] Skala.

Br. 72.

18.11

Štab KZO, I i II bat. Jesenovo, III bat. Marija Reka. Neprijatelj vrši ispade. 18. II. KZO.

Primljeno od IV oper. zone dana 19.2. u 10,40.

Br. 46. DDD

19.11

Br. 25. — 18.11 je neprijatelj jačim snagama otpočeo ofanzivu protiv 14. divizije na sektoru Graška Gora — Zavodnja. Neprijatelj je nastupao iz Slov. Gradeca, Velenja, Soštanja i Crne[232]. Brigade celog dana vodile borbe. Sinoć su se 1. i 13. brig.

[130] Vidi dok. br. 77.

[231] Glavni štab NOV i PO Slovenije je depešom br. 80 od 9. januara 1945. naredio da se organizuje više mesta za bacanje savezničkog materijala i da se ova mesta nalaze kod svake jedinice za koju će se bacati materijal (vidi AIZDG, k. 46/11).

[m] U ovoj akciji su bili angažovani delovi 13, 17. i 19. SS policijskog puka, 2. bataljona 14. SS policijskog puka, brdskog lovačkog puka »Trek« i vermanšaft-čete »Maribor — okolina« (vidi informativni izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 20. februara 1945, AIZDG, k. 20/IV).

probile na sektor Št. Andraž i Paški kozjak. Štab zone vrši pokret danas. Skala — Brkin.

19.11

Br. 55.

21.11

Br. 28. Obv. br. 113. Pri prelasku 13. UB noću 18/19.2. na Paški kozjak naši razbili kamion s ranjenicima. 4 poginula, 4 zarobljena. Saslušanja zarobljenika dostavićemo. OC. Zona.

Primljeno od IV zone 21.2.45. u 16 časova.

Br. 59.

Br. 37. Obv. br. 136. 18.2. je neprijatelj otpočeo nastupanje sa sledećim snagama: iz Velenja prema Št. Vidu 450 [ljudi iz] puka Treeck. Iz Mislinje prema Št. Vidu 300 [ljudi] iz 611. bat. 18. landesšicen-puka. Neprijatelja odbila 13. UB[233]. S pravca Podgorja oko 400 policajaca iz 14. SS pol. puka. Neprijatelj odbila 1. UB. Gubici neprijatelja se procenjuju na 90 mrtvih, 4 zarobljena, više ranjenih. Nastavlja se.

Primljeno od IV zone 21.2.45. u 18 časova.

Br. 58. DDD

Br. 39. Ofanziva protiv 14. div. još traje. Zbog nedostatka municije manevrisali smo. Sinoć su saveznici dostavili hitnu pomoć u municiji: 75.000 [metaka] i 700 bombi. Municijom osigurani. 19. o.m. bila je 1. brig, na Št. Andražu u 24 časa napadnuta. Neprijatelj odbijen. Jačina neprijatelja 600 ljudi. Prelaz preko Savinje je time bio omogućen. 13. brig, je 20. o.m. vodila borbu na drumu Velenje — Dobma. Zbog spuštanja pozvali 1. brigadu na Paški kozjak. Danas borbe na položajima 1. brig. Drum Velenje — Dobrna blokiran. Isto drum Velenje — Mislinja. II brig, na Sv. Florijamr[34] sa zadatkom da se prebaci na Slape. Vezu sa VII korpusom uspostavili. U 15 časova. Skala — Brkin. 21.11.

[rn] Podrobnije o borbi 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračič« vidi dok. br. 104.

[234] Sada: Sv. Florijan pri šoštanju.

Primljeno od IV zone 21.2.45. u 19 časova.

Br. 60.

Br. 29. Obv. 138. Iz saslušanja zarobljenika iz III bat. puka Treeck. Treeck raspoređen: II bat. Ponikva — Sv. Jurij, Stab Sv. Jurij; III bat. Šmarje pri Jelšah — Kostrivnica, Štab Šmarje pri Jelšah; I bat. ne znaju, izgleda Krško; Štab puka Celje — Teharje. Ima samo 3 bataljona. Komandant III bat. kapetan Siebert. Svaki bataljon ima 3 lovačke čete i jednu tešku četu. Komandir 12. teške čete 3. bat. lajtnant[235] Spies. OC. Zona. 21.2.

Br. 61.

Br. 38. Iz Slovenj Gradeca je nastupao neprijatelj nepoznate jačine ka Sv. Duhu. Iz Zg. Savinjske doline nepoznati broj [vojnika] iz 19. SS pol. puka nastupalo na Bele Vode — Štakne[236] — Kramaricu. Kod Zavodnja ih odbila Druga UB. Drum Velenje — Slovenj Gradec ceo dan zaposednut. OC. Zona. 21.2.

Primljeno od Kokrškog odreda dana 23.2. u 20 časova.

Br. 7.

24.11 -

Posada uporišta Poljče smenjena fanatičnim nacistima koji dnevno vrše ispade protiv naših jedinica i terorišu stanovništvo[237]. Odred nema teškog oružja za uništenje uporišta. Nužno bi bilo bombardovanje iz vazduha. Uporište snažno utvrđeno, broji 150 ljudi. Javite datum bombardovanja zbog pripremljenosti jedinica za potpuno uništenje uporišta. Kokrški odred. 23.2.

Br. 75.

Br. 51. Obv. 96. Pre podne 21. 2. iz Celja [preko] Ponikve za Velenje [kretalo se] 450 policajaca iz celjskog garnizona sa 2 topa kal. 75 mm i 200 vojnika. 22. 2. je krenula kolona 200 vojnika, 450 policajaca iz celjskog garnizona sa 2 topa kal. 75 mm iz Velenja u Mislinju, odande u 3 kolone na Št. Vid. Oko 200 ljudi iz 3. bat. 18. dop. brd. lov. puka »Treeck« izvršilo 21. 2. ispad iz Velenja na Paški kozjak. Vodili borbu s jedinicama 14. div. OC.

[335] poručnik

[315] Posed, 10 km severozapadno od Šoštanja.

[337] U uporištu Poljče nalazila se 12. četa 3. bataljona 28. SS policijskog puka »Tot« (Todt) koju je februara 1945. smenila 11. četa istog puka (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa JA od 19. marta 1945, AIZDG, k. 238/III).

Primljeno od IV oper. zone dana 25. 2. u 15,15.

Br. 76. DDD

25. II

Br. 58. 1. i 13. brig, i mi na Dobrovljama. Teške borbe cele noći. Pridolaze nove kolone. Preko noći pokret na Čemšenik. Neprijatelj ima do sada preko 100 mrtvih. Plen se prebrojava. Sava jako kontrolisana. Neka se bombarduju Sava i Litija.[238] Zona u 11 časova. Skala — Brkin.

Pripremljeno od IV oper. zone dana 25. 2. u 19 časova.

Br. 79.

Br. 49. Obod.[239] br. 94. 20.[240] 2. oko 420 [pripadnika] 14. SS pol. puka kretalo se iz Graške Gore [pravcem] Slov. Gradec — Velenje — Dobrna — Slovenske Konjice. Na putu vodili borbe s jedinicama 14. u. div. na sektoru Paškog kozjaka. Na ostalim sektorima stanje normalno. OC. Zona.

Br. 80.

26. II

Br. 50. Obv. br. 95. 23. 2. oko 200 policajaca kretalo se sa pravca Šmartno ob Paki na Goru Oljku, borba s jedinicama 14. div. Neprijatelj odbijen. Jedinice 14. u. div. noću 23/24. 2. prebacile se na sektor Dobrovlja.[241] OC. Zona.

Primljeno od Oper. štaba dana 26. 2. u 14 časova.

Br. 51. DDD

Čekamo na materijal svako veče od 19 časova dalje sve do 1. marta. Spuštalište Briče, X 82 St. 34 min, Y 4 st. 2. min.[242] Pošaljite odela, šinjele; rublja, cipele, 1 gumeni čamac za " Savu, automate, 10.000 metaka za ruske automate, 800 »mauzer«, 8000 za »bren«, 8000 ital. [municije] i 10.000 [metaka] za tešku »bredu«, 200 šatorskih krila, 100 šaržera za mitr.

[235] Pokret jedinica 14. NOU divizije u pravcu Save izvršen je u vezi s planiranim prelazom brigada 4. operativne zone Slovenije u Dolenjsku (vidi dok. br. 123 i 126).

[235] Obaveštajno odeljenje

[240] verovatno treba: 21 (vidi dok. br. 126).

Podrobnije o borbama jedinica 14. NOU divizije od 10. do 28. februara 1945. vidi dok. br. 126.

[242] Redakcija nije mogla utvrditi na osnovu koje karte je data ova pozicija, jer se Briše nalaze na 12 stepeni i 31 minut istočne dužine (od Pariza) i 46 stepeni i 8 minuta severne širine (vidi kartu 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1950).

»bren« 30 šaržera za »zbrojovke«, 50 pušaka, cigarete, 5 SGR radio-stanica i baterije. Dostavite znakove za mart. Oper. štab.

Br. 79.

27. II

Br. 12. Obv. odeljenje. Pruga Zidani Most — Ljubljana provozna od 16. 2.[243] Duž druma Domžale — Trojane raspoređen 28. SS policiski puk »Todt«. U Trojanama 4. dum haupt. kop.[244] Duž pruge Laze — Zidani Most granični pododsek 18/F. U Zagorju 15. četa, Litija 21. [četa], u Zidanom Mostu d. 882,[245] Hrastnik [1. četa] 937. [landešičen-bat.]. U Ponovičama, Litiji i Poganeku 921. landešičen-bat.[246] U Hrastniku i Dolu:[247] 2. i 3. četa 17. landešič. puka, 2. bat. rez. pionira, 2. bat. za akciju ZBV.[248] Klagenfurt. U Trbovljama 1. i 4. četa 17. landešičen nastav. puka. Kamnik: 3. četa »Alpenland«, 3. četa 517. landešičen-bat. i 3. četa 927. landešičen-bat. U Celju: bat. »Kolm« 25. SS pol. puka[249] .. .[250] Na Vačama srušene 3 kuće. Vojnici iz [garnizona] Trojane se 23. 2. vratili iz Tuhinja. 24. 2. OC. KZO.

Br. 80.

26. 2. Nalazimo se Zabava — Ravne. Neprijatelj aktivan. KZO.[251]

[243] Saobraćaj na železničkoj pruzi Zidani Most — Ljubljana uopšte nije obavljan od 20. septembra 1944, kada su jedinice 7. korpusa NOVJ srušile most kod Poganeka (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 85).

[244] Nije jasno. U to vreme se u Trojanama nalazila radna četa 2. bataljona 28. SS policijskog puka »Tod« (vidi informativni izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 27. februara 1945, AIZDG, k. 20/IV).

[315] U Zidanom Mostu se nalazila 1. četa 802. landešičen-bataljona (vidi AIZDG, nemački fond, k. 205/11).

[244] Bataljon je u ova uporišta stigao početkom 1945. sa sektora Kranja (vidi AIZDG, nemački fond, k. 205 i 224).

[247] Odnosi se na Dol pri Hrastniku.

[248] Skraćenica od: Cur bezondere fervendung (Zur besondere Verwendung) — za naročitu upotrebu.

[245] Ovaj se bataljon od 13. februara 1945. nalazio u Novom Mestu (vidi dok. br. 115, objašnjenje 4).

[20] Dalji tekst depeše nije razumljiv.

[251] Redakcija neće objavljivati nastavak depeša jer se aktivnost jedinica 4. operativne zone Slovenije do kraja rata vidi iz izveštaja koji će se objaviti u VI tomu, knj. 19.

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 28. FEBRUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI I O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA U FEBRUARU[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
— OPERATIVNI ODSEK —

Položaj, *28. 2. 1945.*
Br. *189*

Operativni izveštaj za
mesec februar 1945

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
(Operativno odeljenje)

(Sekcija: Videm, Tolmin, Bled, Gorica, Postojna 1:100.000, jug. izd.)

I) SITUACIJA

U toku ovog meseca može se konstatovati mnogo veća aktivnost neprijatelja na teritoriji našeg korpusa nego u proteklom mesecu. Ova neprijateljeva aktivnost se primećivala u većim pokretima iz Italije za Nemačku i u obratnom pravcu, s ciljem da se naše jedinice proteraju s teritorije na kojoj se nalaze, a kako mu ovo ne uspeva, neprijatelj teži za tim da što više smanji našu ofanzivnost, da odbaci naše jedinice što dalje od svojih komunikacijskih tačaka, da bi na taj način pažnju naših jedinica odvratio od pokreta svojih četa prema Nemačkoj i u isto vreme zaposlio naše jedinice na sektorima udaljenim od njegovih komunikacija, te da na taj način osigura svoje pokrete i, na kraju, onemogući ili otežа snabdevanje naših jedinica hranom, kako bi ovu što više iscrpao.

Zbog ogromnog značaja naše teritorije za neprijatelja, s obzirom na njen geografski položaj, i zbog munjevitog i brzog približavanja istočnog i južnog ratišta, neprijatelj nastoji da na svaki način zadrži kontrolu ove teritorije i da je osigura za svoje potrebe. Zbog nedostatka svojih snaga, on u što većoj meri koncentriše satelitske čete, to jest nedićevsko-čet-

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11.

ničko-domobranske i fašističke italijanske, od kojih traži maksimalnu aktivnost.

U proteklom mesecu je primećena veoma velika aktivnost neprijatelja u Selškoj i Poljanskoj dolini a istovremeno i na području Trnovskog gozda, a u drugoj polovini ovog meseca i u Vipavskoj dolini, na Krasu i u Benečiji.

Da bi što bolje osigurao svoje komunikacije, on je i dalje zadržao uspostavljena uporišta na Colu, Crnom Vrhu, Trnovu, u Vipavi[2] i na Krasu i snažno kontrolisao komunikaciju Gorica — Ajdovščina, te time sa svoje strane iskorišćavao komunikaciju Gorica — Col — Logatec, koju već duže vreme nije upotrebljavao.

Iznosimo detaljniju situaciju na sektoru našeg korpusa:

U ovom mesecu je primećena velika aktivnost neprijatelja na sektoru severne Primorske. Neprijatelj je skoncentrisao jaće snage u Gorici, Grgaru i na Colu, odakle je preduzimao ispade na našu oslobođenu teritoriju. Na Colu je uspostavio snažno uporište jačine 900 ljudi.[3] U početku februara neprijatelj je vršio nasilna izviđanja iz ovih uporišta, i to u dva navrata: 1, 2. i 5. 2. u cilju otkrivanja tačnog rasporeda i brojnog stanja naših jedinica. Neprijatelj je 7. 2. otpočeo ispad s pravca Cola i Grgara u jačini 1.800 — 2.000 ljudi. Ove snage su sačinjavali 2. i 3. bataljon 10. SS policijskog puka i 3. be-ga bataljon (koji je nedavno bio dodeljen uporištu Ajdovščini), koje su bile dobro izvežbane za borbu protiv partizanskog načina ratovanja. Neprijatelj je iz Cola nastupao prema Predmeji, Mrzloj Rupi i Vojskom, a od Trnova prema Lokvama, Čepovanu i Banjškoj planoti (Lokovec). Neprijatelj se 18. 2. povukao na polazne položaje. Cilj neprijatelja je bio da odbaci naše snage od komunikacijskog pravca Gorica — Ajdovščina — Razdrto i da nam onemogući snabdevanje.[4] U ovom periodu se drumom Ajdovščina — Gorica prema Postojni kretalo 1.000 ljudi sa 4 tenka i 3 topa.[5]

U drugoj polovini meseca februara neprijatelj je još aktivniji. Drži stalne zasede duž druma Gorica — Ajdovščina i kontroliše ga sa 3 tenka. Naše jedinice su 26. 2. vodile uspeš-

[7] Odnosi se na Vipavsku dolinu.

[J] Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ vidi se da su posadu uporišta na Colu sačinjavali delovi 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 238/1). Redakcija je, iz postojeće arhive, utvrdila da su se tu nalazili delovi 2. bataljona ovog puka (AIZDG, k. 63/11 i nemački fond, k. 199/1).

' O neprijateljevim snagama u akciji čišćenja Trnovskog gozda, pod šifrom »Ribecal« (Rübezahl), vidi dok. br. 140 i 142.

' To je bilo 14. februara 1945. (vidi dok. br. 112, objašnjenje 8).

ne borbe kod Crnica (18. brigada). Isto tako je aktivan i na. sektoru Grgar — Trnovo.

Noću 23/24. 2. naše jedinice su imale nameru da unište neprijateljevo uporište u Trnovu, koje je neprijatelj, nakon prvog uništenja u mesecu januaru, ponovo obrazovao. Neprijatelj je osetio koncentraciju naših snaga i njihovu nameru, te je ovo [uporište], zbog bojazni od napada, napustio.[6]

Na području Krasa neprijatelj je vršio snažna patroliranja i više puta _preduzeo ispade iz svojih uporišta, u kojima je učestvovalo ljudstvo 188. divizije. Na ovom području je primećena i aktivnost ljudstva 7. nastav. bat. »Princ Eugen«. Na svom patroliranju najviše su pljačkali hranu.[7]

Na području Gorice je primećena koncentracija četnika u jačini od 2.000 ljudi, koji su razmešteni po uporištima na Krasu i u okolini Gorice.[8] Od 1. 2. do 6. 2. je u Goricu došlo oko 600 do 800 policajaca koji su bili iz sastava jednog od policijskih dobrovoljačkih bataljona (Pula, Trst, Gorica[9]), ili, pak, iz 15. SS policijskog puka. Početkom meseca počelo je povlačenje 10. divizije »MAS« prema Videmu, sem 2. bataljona koji je 27. 1. iz Solkana krenuo za Veneto.

Na području Pivka — Brkini je primećena veća aktivnost neprijatelja u svakodnevnom patroliranju i postavljanju

[6] Uporište u Trnovu je bilo uništeno 21. januara 1945. (vidi dok. br. 60), ali su ga 7. februara 1945. ponovo poseli delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka jačine 250 ljudi (AIZDG, k. 238/1, nemački fond, k. 199/1).

Štab 9. korpusa NOVJ je 20. februara 1945. izdao zapovest da se 23. februara u 4 časa ujutro izvrši napad na uporište Trnovo. Direktan napad, uz podršku artiljerije, izvršila bi 18. slovenačka NOU brigada »Bazoviška«; 19. slovenačka NOU brigada »Srečko Kosovel« vršila bi obezbeđenje na pravcima Col i Crni Vrh; 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Gradnik« i 2. brigada KNOJ-a vršile bi obezbeđenje na pravcima Gorica, Grgar i Ravnica; 16. slovenačka NO brigada »Janko Premrl Vojko« uputila bi jedan bataljon u selo Nemce, kao rezervu, dok bi ostalim snagama posela položaje Vojsko — Mrzla Rupa (AIZDG, k. 221/1). Kako se 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Gradnik« nije blagovremeno prebacila iz Vipavske doline u rejon Trnova, to je napad odložen za 24. februar ujutro (vidi dok. br. 103, objašnjenje 13). Međutim, neprijatelj je noću 23/24. februara 1945. napustio uporište.

[7] Ovaj bataljon nalazio se u Gradiški (AIZDG, k. 52/111).

[!] Na ovo područje je stieao Dalmatinski korpus četničke Dinarske divizije (AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

[°] Policijski dobrovoljački bataljoni, koje su sačinjavali italijanski fašisti-dobrovoljci, obrazovani su krajem januara 1945. Početkom februara su postojali sledeći bataljoni: »Fiume« u Rijeci, »Görz« u Gorici, »Trieste« u Trstu i »Udine« u Videmu, potčinjeni neposredno komandantu SS i policije za dotičnu provinciju (AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

zaseda. Uspostavljena su nova uporišta u Oreheku,[10] Landolu" i Zagonu[12] s ciljem da se osiguraju radovi na utvrđivanju. Stanje nedićevskih uporišta je ostalo nepromenjeno.[13] Zbog zatvorenosti važne komunikacijske raskrsnice Col (usled čega su bili otežani pokreti i zadržavanje naših snaga na tom području), to područje naše jedinice nisu kontrolisale.

Na području Banjške planote nije bilo veće neprijateljeve aktivnosti. Primećeni su izvesni pokreti neprijatelja u dolini Soče.

Na Sentivškoj planoti nije primećena veća neprijateljeva aktivnost.

Na području Dolomita je uglavnom vršena izmena posada po uporištima i manja aktivnost. Jedinice 16. brigade su u ovom periodu izvršile više uspelih prodora u Dolomite i uspele da unište neprijateljeve posade u blizini uporišta Sv. Tri Kralja.[14]

Iz Dolenjske su 15. 2. stigli četnici koji su decembru 1944. godine otišli u Dolenjsku. Broje oko 300 ljudi i nalaze se na sektoru Zaplana — Petkovec.[15]

Na području Cerkna i na Žirovskom vrhu nije primećena neprijateljeva aktivnost.

Na području Selske i Poljanske doline neprijatelj je pokušavao da ofanzivnim udarima napada naše jedinice. U tom cilju je koncentrisao do 1.200 ljudi, pre svega u uporištima **Sel-**

[10] U Oreheku se, od sredine januara 1945, nalazila Pekarska četa Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK), koja je oko 5. februara 1945. otišla u Postojnu (AIZDG, k. 238/1). Redakcija nije mogla utvrditi da li je, u zamenu, stigla neka druga jedinica.

" U ovom uporištu se nalazila posada iz sastava 5. čete 2. bataljona 1. udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ) i oko 25 Nemaca iz 2. bataljona 139. brdskog lovačkog puka nemačke 188. reverzne brdske divizije (AIZDG, k. 238/1; Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film, 8 snimak 448 — 450).

[11] Uporište u Zagonu su 18. decembra 1944. uspostavili delovi 5. čete 2. bataljona 1. udarnog puka SNVZ (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 8, snimak 444, 461).

" U to vreme su jedinice Srpskog dobrovoljačkog korpusa imale sledeći raspored: Štab korpusa u Postojni, 1. puk u Prestraneku, Postojni i Planini, 2. puk u Št. Peteru (sada: Pivka), 3. puk u Mučićima, 4. puk u Ilirskoj Bistrici, 1. bataljon 5. puka u Premu (AIZDG, k. 238/1, nemački fond, k. 199/1; Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 658).

" Sada: Vrh nad Rovtami.

[15] U Dolomitima, na prostoru Vrhnika — Horjul — Lučine — Rovte, nalazili su se Gorenjski, Notranjski i Soško-primorski četnički odred. Oni su se sredinom decembra 1944. prikupili u Petkovecu i krenuli u pravcu Dolenjske, odakle su se, preko V. i M. Ligojne, vratili u pomenuti rejon (AIZDG, k. 238/11).

ca i Gorenja Vas. Uglavnom su borbe vodili 7. brigada i SO.[16] Svi ovi neprijateljevi udari bili su bez uspeha, te je svuda bio neprijatelj razbijen. U ovim akcijama je neprijatelj upotrebio mešovitu vojsku iz sastava 28. SS policijskog puka, jedinice ROA[17] i be-ga.[18] Moral neprijatelja u ovim borbama pokazao se kao veoma nizak.

Cilj neprijatelja u ovim borbama je bio da odbaci naše jedinice s tog sektora, da prati namere naših jedinica i da napljaka što više hrane. Isto tako je cilj neprijatelja bio da prodre na našu oslobođenu teritoriju — na teritoriju Primorske, a što su mu naše jedinice energično sprečile.

Na sektoru Jesenice — Bfed — Podbrdo patroliranje neprijatelja ima lokalni karakter, gde je neprijatelj postigao izvesne uspehe protiv naših relejnih stanica.

Iz Bohinjske Bele i Bleda je veći deo ljudstva jedinice »Brandenburg« otišao u pravcu Nemačke.

U Selškoj dolini je 28. 2. neprijatelj uspostavio novo uporište u Sv. Križu, u blizini Zeleznika. Brojno stanje uporišta je 100 pripadnika be-ga. Uporište veoma ometa transportovanje hrane iz Gorenjske na Primorsko.

Na području Zapadne Primorske je primećen veći broj neprijateljevih pokreta sa italijanskog fronta, preko Videma, prema Nemačkoj. Pokrete otežava i uznemirava saveznička avijacija koja je uništila drumsku i železničku vezu Videm — Trbiž. Zbog te prekinute veze neprijatelj je bio prinuđen na pokrete svojih snaga preko ovog područja u dolinu Nadiže, a koji je sektor uglavnom bio pod kontrolom naših jedinica.

Neprijatelj je 17. 2, u jačini 2.000 — 2.500 ljudi SS i satelitske vojske, preduzeo ofanzivu protiv naših jedinica u Zapadnoj Benečiji. Neprijatelj je zaposeo Taipanu,[1'] Monteaperto, Montemaggiore,[20] Robidišče, Crni Vrh i Breginj s namerom da osigura drum Čedad — Kobarid — Bovec — Trbiž, kojim treba, verovatno, očekivati pokrete u pravcu Nemačke. Pomenuti drum je asfaltiran i u veoma dobrom je stanju. Bataljon OŠB[21] koji se nalazio na tom sektoru morao se povući preko Nadiže.- Ofanziva je već pri završetku. Na ovom sek-

" Škofjeloški [NOP] odred

" Ruske oslobodilačke armije.

" Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva. O neprijateljevim snagama u Selškoj i Poljanskoj dolini vidi dok. br. 110, objašnjenje 2. i 3.

" Slovenački naziv je Tepan.

x Slovenački naziv je Brezje.

[21] Operativnog štaba za Benečiju. Zvaničan naziv ovoga štaba je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko.

[22] Podrobnije vidi dok. br. 111.

toru je registrovan pokret sledećih neprijateljevih divizija: 257, 344, 356, 359. i 171. Računa se da je u toku ovog meseca bilo na pokretu oko 8 — 10 razbijenih nemačkih divizija, koje su pretrpele veće ili manje gubitke.

Neprijatelj se ubrzano utvrđuje na svim sektorima. Radove na utvrđivanju izvodi u Furlaniji, u Karniji, na sektoru Gorice. Nanovo je počeo utvrđivanje na području Avča, ali u veoma malom obimu, a isto tako u okolini Nakla u Gorenjskoj, gde kopaju streljačke rovove.

Treba da spomenemo savezničko bombardovanje neprijateljevih uporišta na području Gorenjske (Gorenja Vas, Sv. Tri Kralja, Lučine[23]) i neprijateljevog uporišta na Colu, koje je imalo samo moralni efekat.

Uništavanje neprijateljevih uporišta na našem sektoru bilo bi umnogom olakšano ako bi se ona ubuduće napadala kombinovano, tj. uz pomoć savezničke avijacije.

Naše jedinice su u toku ovog meseca bile uglavnom raspoređene na sledećim sektorima:

XXX divizija: 17. brigada na sektoru Erzelja sa zadatkom da kontroliše deo Krasa i Vipave; 18. brigada na sektoru Sinji vrh — Mala Gora sa osiguranjem prema Predmeji i Colu; 19. brigada na sektoru Trnova sa zadatkom da sprečava neprijateljeve ispade iz Grgara; 20. brigada na sektoru Čavena s kontrolom druma Ajdovščina — Gorica. Ova brigada je zatim prešla u sastav divizije »Garibaldi Natisone«.

XXXI divizija: 3. brigada na sektoru Vipave sa zadatkom da uništava neprijateljeve patrole i osigurava transportovanje hrane za naše jedinice; 7. brigada na sektoru Gorenjske sa zadatkom da sprečava neprijateljeve ispade iz Gorenje Vasi; 16. brigada na sektoru Vrsnik — Govejek sa zadatkom da daje osiguranje prema Idriji i da preduzima upade u Dolomite.

Divizija »Garibaldi Natisone«: bila je razmeštena na sektoru Jesenice — Volaka sa zadatkom da za to vreme izvrši reorganizovanje.

Odredima i OŠB bila je ostavljena samoinicijativa u njihovom radu.

II) PLAN ŠTABA

U ovom periodu je plan štaba bio uglavnom sledeći:

1.) Zbog neprijateljevog upada na našu oslobođenu teritoriju (Lokve — Cepovan — Mrzla Rupa — Vojsko) i ne-

[23] Ova je uporišta saveznička avijacija bombardovala 18. februara 1945. (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 18. februara 1945, AIZDG, k. 238/1).

prijateljevog napada na jedinice XXX divizije, koje su još od prethodne ofanzive bile premorene, te da bi se ove rasteretile, XXXI diviziji dat je zadatak da na svoj sektor privuče što više neprijateljevih snaga.

2.) Da bi se olakšalo transportovanje hrane iz Vipavske doline i Krasa, kao i da bi se oslobodile naše snage koje smo morali držati zbog blokade neprijateljevog uporišta u Trnovu, kojeg je neprijatelj nakon našeg zauzimanja ponovo uspostavio, bilo je u planu da se ponovo odlučno napadne i uništi neprijateljevo uporište Trnovo.

3.) Na sektor Krasa i Vipave bile su postavljene 2 brigade (17. i 3. brigada) sa zadatkom da neprestano uznemiravaju i napadaju neprijatelja na tom sektoru. Ove brigade su postigle dobre uspehe.

4.) Izvršavati ekonomske akcije na sektoru Gorenjske i Dolomita zbog otežanog dovoza hrane iz Vipavske doline.

U toku idućeg perioda ima Štab korpusa u planu:

1.) Uništiti neprijateljevo uporište na Colu i na taj način osloboditi važnu raskrsnicu i slobodan prolaz na sektor Pivke, koji naše jedinice nisu mogle, zbog uspostavljenja pomenutog uporišta, u potpunosti kontrolisati.

2.) Izvršiti prodor u Dolomite — uništiti neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi i nastaviti uništavanje belogardističkih uporišta na tom području.

3.) Uznemiravati neprijatelja i ovoga uništavati na sektoru Vipava — Kras (pojava nedićevskih i belogardističkih bandi).

4.) Uništenje neprijateljevih zaseda na drumu Ajdovščina — Gorica koji je ovog časa neprijatelj blokirao.

III) HRONOLOŠKI PREGLED OPERACIJA PO JEDINICAMA

X X X divizija:

18.[24] 1. 1945. Dopunski izveštaj: 20. brigada je za vreme svog napada na neprijateljevu kolonu na drumu Gorica — Ajdovščina nanela neprijatelju, osim već javljenih gubitaka, još 10 mrtvih i 25 ranjenih i zaplenila postolje za tešku »bredu«.

25. 1. 1945. Patrola od 5 ljudi Inž. bataljona je kod Dobravlja na drumu Ajdovščina — Gorica postavila minsko polje. Na mine je naišao 1 kamion i

[34] Omaška; treba: 16 (vidi dok. br. 72).

bio uništen. Pri tom su dva neprijateljeva vojnika bila ranjena.

27. 1. 1945. Pri napadu na neprijateljevo uporište Vipava borci 18. brigade su zaplenili: 1 puškomitraljez »breda«, 1 automat, 4 puške, 2 pištolja i naneli neprijatelju još 5 mrtvih.[25]

27. 1. 1945. Obaveštajna patrola divizije je na žel. stanici Videm postavila minu na voz. Mina je eksplodirala, izbacila voz iz šina, 1 vagon oštetila. Pri tom je ubijeno 4 neprijateljeva vojnika i 7 ranjeno.

27. 1. 1945. Patrola Udarnog voda Inž. bataljona je kod žel. stanice Devin minirala prugu Trst — Tržič. Na mine je naišao voz i bio izbačen iz šina. Pri tom je uništena električna lokomotiva, oštećeno 5 vagona, srušeno 50 m koloseka, saobraćaj prekinut 16 časova. Neprijatelj je imao 18 mrtvih i 17 ranjenih.

28. 1. 1945. MSV[26] Inž. bataljona je na drumu Gorica — Ajdovščina kod Vrtovina postavio minsko polje. Na mine je naišla neprijateljeva motorizovana kolona. Tom prilikom je oštećen 1 kamion.

29. 1. 1945. Patrola od 3 ljudi Inž. bataljona je u stražarnici kod Brišča zarobila patrolu od 3 čoveka (među njima jednog podoficira").

30. 1. 1945. Patrola MSV je kod stanice Rubije minirala žel. prugu Tržič — Gorica. Na mine je naišao voz. Pri tom su bili lokomotiva i 3 vagona uništeni, 50 m koloseka razoreno, saobraćaj obustavljen 32 časa.

1. 2. 1945. Iz Grgara je prema položajima 19. brigade nastupala neprijateljeva kolona jačine 150 ljudi. Isto tako je druga kolona jednake jačine nadirala ka Trnovu. Neprijatelj je položaje ove brigade napao snažnom vatrom automatskog oružja. Napad je bio odbijen. Zbog nadmoćnosti neprijatelja brigada se povukla na nove položaje na Krnicu[27] i još nadalje odbijala ne-

[25] Napad je izvršen noću 25/26. januara 1945. Podrobnije vidi dok. br. 74.

* Minersko-sabotažni vod.

" Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

prijateljeve napade. Nakon borbe od 5 časova neprijatelj se povukao na polazne položaje. Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i veći broj ranjenih, naši gubici: 2 lakše ranjena.

2. 2. 1945. Udarna četa je između Stanjela i Koprive postavila zasedu i odande napala neprijateljevu kolonu nepoznate jačine. Neprijatelj je imao 12 mrtvih, 2 ranjena i 2 zarobljena, ubijena 2 konja i 2 kola razbijena. Ovom prilikom je zaplenjeno: 3 automata, 4 puške i pištolj.

2. 2. 1945. Patrola udarnog voda Inž. bataljona je kod žel. stanice Devin minirala prugu Tržič — Trst. Pri ovom miniranju su bile uništene 3 električne lokomotive, 5 vagona i 60 m koloseka. Saobraćaj je bio prekinut 36 časova.

2. 2. 1945. Patrola 1. MSV Inž. bataljona je smestila mine na prugu duplog koloseka Postojna — Trst. Pri ovom miniranju su bile uništene 3 električne lokomotive, 5 vagona i 60 m koloseka, saobraćaj je bio prekinut 36 časova.

4. 2. 1945. Neprijatelj jačine 80 ljudi nadirao je iz uporišta Storje[28] prema položajima 17. brigade. Naše jedinice su napale neprijatelja. Nakon kraće borbe neprijatelj se razbežao i na bojištu ostavio 7 mrtvih i 1 ranjenog (ranjen je bio komandant kolone). Ovom prilikom su naši zaplenili: 2 automata, 1 pištolj, 2 sanduka municije za »šarac« i raznu drugu municiju i opremu. Naši gubici: 3 ranjena i 3 zarobljena a 26 novomobilisanih je pobeglo.

5. 2. 1945. Grupa udarnog voda je kod Kostanjevice[29] napala 2 ustaše. Ubijen 1 neprijatelj a 1 ranjen.

6. 2. 1945. Patrola 2. MSV je minirala tramvaj između Općina i Trsta koji je prevozio vojsku. Tramvaj se preturio, te je uništen. Tom prilikom je poginulo 16 Nemaca i 2 civila.

6. 2. 1945. Patrola 4. bataljona 18. brigade je u selu Skrilje napala neprijatelja jačine 180 ljudi. Neprijatelj se odmah povukao.

[n] U ovom se uporištu nalazila 5. četa 2. bataljona 136. brdskog lovačkog puka nemačke 188. rezervne brdske divizije, jačine oko 200 ljudi (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 17. februara 1945, AIZDG. k. 238/1).

" Sada: Kostajnica na Krasu.

6. 2. 1945.	Patrola 2. MSV je minirala žel. prugu između Sežane i Divače. Na mine je naišao voz. Uništeni su 1 vagon i lokomotiva a 6 vagona je oštećeno, razoreno 50 m koloseka i 30 m električnog voda. Saobraćaj je bio prekinut 30 časova.
7. 2—11. 2.	19. brigada je na sektoru Ravnica — Trnovo vodila borbu s neprijateljem jačine 500 ljudi. Gubici neprijatelja: 24 mrtva i veći broj ranjenih, naši gubici: 11 mrtvih, 6 ranjenih i 20 nestalih.
8. 2. 1945.	Neprijatelj je uz podršku snažne topovske vatre nastupao ka Predmeji, prema položajima 20. brigade. Zbog snažnog neprijateljevog pritiska brigada se povukla. Naši gubici: 18 mrtvih, 5 ranjenih i 11 zarobljenih.[10]
8. 2. 1945.	Patrola 2. MSV je minirala žel. prugu Sežana — Općine. Na mine je naišao voz. Lokomotiva i 3 vagona uništeni, 10 vagona oštećeno, 60 m koloseka razoreno, saobraćaj obustavljen 24 časa.
9. 2. 1945.	3. bataljon 18. brigade je napao neprijatelja jačine oko 300 ljudi koji je nastupao iz Cola prema Otlici. Dolaskom neprijatelja na Otlicu je borba produžena celog dana. Neprijatelj je iz Ajdovščine tukao naše položaje artiljerijskom vatrom. Naši gubici: 2 mrtva, 1 zarobljen i 8 ranjenih. Gubici neprijatelja: 79 mrtvih, 91 ranjen i ubijene 3 mule.
9. 2. 1945.	Patrola 2. MSV je minirala žel. prugu Sežana — Općine. Na mine je naišao voz. Lokomotiva i 3 vagona uništeni, 10 vagona oštećeno, razoreno 60 m koloseka, saobraćaj je bio obustavljen 24 časa.
9. 2. 1945.	Patrola 2. MSV je minirala žel. prugu Prošek — Nabrežina. Na mine je naišao voz. Lokomotiva i 2 vagona uništeni, 1 vagon oštećen, 40 m koloseka razoreno, saobraćaj je bio obustavljen 28 časova.
13. 2. 1945.	U Inž. bataljonu je za vreme čitanja radio-vesti jednom drugu ispala bomba sa opasača. Tom prilikom je bilo ranjeno 6 drugova.

[30] Podrobnije vidi dok. br. 107.

Na Trnovu je 3. bataljon 19. brigade iz zasede napao neprijateljevu kolonu jačine 400 ljudi koja je nastupala iz Trnova prema selu Nemci. Zaseda se povukla. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i veći broj ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

16/17. 2. 45. Neprijatelj je u tri kolone nastupao prema položajima 18. brigade na Vojskom i Masori. Naši su neprijatelja napali. Zbog nadmoćnosti naše jedinice su se povukle. Neprijatelj je zatim ponovo nastupao prema položajima ove jedinice, ali je bio odbijen. Treći i 4. bataljon su dobili zadatak da napadnu neprijatelja na Vojskom. Pri pokretu su bataljoni upali u neprijateljevu zasedu. Treći bataljon ju je jurišem proterao a 4. bataljon se povukao. Pošto 4. bataljon nije došao, napad nije bio izvršen. Neprijatelj je za vreme ovih borbi imao 37 mrtvih i veći broj ranjenih.

Pregled gubitaka:

A) Neprijateljevi:

mrtvih: 259, ranjenih: 156, zarobljenih: 5. Ukupno 420 izbačenih iz stroja.

Zaplenjeno: 1 postolje za teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 6 automata, 3 puške i 3 pištolja.

Uništeno: 1 kamion, 12 lokomotiva, 21 vagon, 1 tramvaj, 4 konja i 3 mule ubijeni.

Oštećeno: 1 kamion, 41 vagon, 9 puta žel. pruga, 420 m koloseka, saobraćaj obustavljen 180 časova.

B) Sopstveni gubici:

mrtvih: 31, ranjenih: 30, zarobljenih: 16.[31]

XXXI divizija:

26. 1. 1945. U borbi s neprijateljem u Podgozdu, koju je vodila 3. brigada, neprijatelj je osim već prikazanih, imao još 19 mrtvih i 18 ranjenih. Naši su gubici, osim već prikazanih, još 4 mrtva i 7 ranjenih.[32]

[31] O borbama jedinica 30. NO divizije vidi i dok. br. 112.
* Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 68.

28. 1. 1945. Minerska grupa Inž. bataljona je između Podnarta i Sv. Jošta[33] minirala žel. prugu i most. Most je uništen.

29. 1. 1945. Neprijatelj jačine 200 ljudi je nastupao prema položajima 7. brigade kod Sv. Mohora, te je bio odbijen. Neprijatelj je imao 2 mrtva a ubijena su 2 konja neprijateljeve konjice.

29. 1. 1945. Patrola 16. brigade je na drumu Idrija — Godovič postavila nagazne mine. Na mine su naišla neprijateljeva kola. Tom prilikom su 3 neprijateljeva vojnika poginula i 9 ranjeno. Ubijena su i 2 konja neprijateljeve konjice.

29. 1. 1945. Minerska grupa od 3 čoveka iz Inž. bataljona je minirala žel. prugu na stanici u Kranju. Miniranjem su uništeni 1 lokomotiva i 2 vagona. Ovom prilikom je 1 neprijateljev vojnik ubijen i 2 ranjena.

31. 1. 1945. Udarna četa je na području Batuja napala neprijateljevu patrolu od 40 ljudi i naterala je u bekstvo. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

31. 1. 1945. Patrola od 6 ljudi iz 7. brigade je između Selaca i Dolenje Vasi napala neprijatelja i nanela mu gubitke od 2 mrtva.

31. 1. 1945. Kod Idrije su 2 obaveštajca divizije ubila 2 neprijateljeva vojnika.

1. 2. 1945. Neprijatelj je na Fužinama napao zasedu 16. brigade koja je bila prokazana. Pri tom je 6 drugova ubijeno, 2 ranjena i 1 nestao. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 2 ranjena. Zaseda je izgubila: 2 puškomitraljeza i 7 pušaka.

3. 2. 1945. Prema položajima 7. brigade iznad Zeleznika je nastupala neprijateljeva kolona jačine 150 ljudi. Naši su neprijatelja napali i naterali u bekstvo. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 7 ranjenih.

3. 2. 1945. Mineri Inž. bataljona su predali drugarici Anici[34] (legalka) minu, koju je ona u torbici odnela na žel. stanicu Kranj. Mina je eksplodirala, ubila 2 neprijateljeva vojnika, 3 ranila i razrušila sobu.

[M] Sada: Jošt nad Kranjem.

[14] Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

4. 2. 1945. Prema zasedi 2. bataljona 7. brigade je nastupao neprijatelj jačine 80 ljudi. Zbog nadmoćnosti i snažnog pritiska zaseda se povukla južno od sela Topolje i vodila borbu s neprijateljem. Borba je vođena sve do noći, nakon čega se neprijatelj povukao. Pri tom je 1 neprijateljev vojnika ubijen i više ranjeno. Naši gubici: 2 mrtva.

4. 2. 1945. Bojna patrola 7. brigade je napala neprijateljevu patrolu koja je nastupala iz Besnice. Neprijatelj se povukao u Selca. Na ovu kolonu je naišao kurir brigade, i neprijatelj ga je ubio.

4. 2. 1945. Izviđačka patrola 7. brigade je na drumu Nemilje — Besnica pala u neprijateljevu zasedu. Tom prilikom je 1 neprijateljev vojnik ubijen.

5. 2. 1945. 3. brigada je sa Udarnom četom napala neprijateljevo uporište Kostanjevicu u kome se nalazilo oko 200 četnika. Nakon borbe od pola časa neprijatelj je pobegao. Gubici neprijatelja :15 mrtvih i 12 ranjenih.

6. 2. 1945. Između Opatjeg Sela i Temenice je 3. brigada vodila borbu s neprijateljem. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 12 ranjenih.

6. 2. 1945. Prema položajima 3. bataljona 3. brigade kod Temenice je nastupao neprijatelj jačine 80 ljudi. Bataljon je napao neprijatelja. Tom prilikom je zarobljeno 19 neprijateljevih vojnika i 7 ranjeno (među njima i komandant kolone). Naši su zaplenili: 2 puškomitraljeza, 14 pušaka, 1 pištolj i drugu opremu. Naši gubici: 1 ranjen.

8. 2. 1945. Patrola 16. brigade je kod Goropeka napala neprijateljevu patrolu i naterala je u bekstvo.

8. 2. 1945. 3. brigada je na sektoru Temenice vodila borbu s neprijateljem. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 6 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

9. 2. 1945. Minerska grupa Inž. bataljona je minirala žel. most između Medvoda i Medna. Most je srušen. Saobraćaj je obustavljen 6 časova.

9. 2. 1945. 3. brigada je kod Spacapana, Renča i Gradišća[35] vodila borbu s neprijateljem. Neprijatelj

[35] Sada: Gradišće nad Prvačino.

je imao 82 mrtva i 19 ranjenih. Uništeni 1 putnički automobil i 2 tenka i zaplenjena 1 puška. Naši gubici: 2 ranjena.

9. 2. 1945. U Hotavlje je prodrla neprijateljeva kolona jačine 250 — 300 ljudi, koju su jedinice 7. brigade napale. Nakon borbe od 5 časova neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje. Neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih.

10. 2. 1945. Prema položajima 3. bataljon 7. brigade na G. Brdu je nastupala neprijateljeva kolona jačine 30 ljudi. Naši su je napali i naterali u bekstvo. Neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih.

10. 2. 1945. Mineri Inž. bataljona su na drumu Idrija — Želin[36] minirala most i drum. Most je u potpunosti srušen.

10. 2. 1945. 3. brigada je demonstrativno napala neprijateljevo uporište u Biljama. Napad je bio odbijen. Neprijatelj je imao 6 mrtvih, naši gubici 5 ranjenih.

10. 2. 1945. 16. brigada je .demonstrativno napala neprijateljevo uporište u Idriji.

11. 2. 1945. 16. brigada je demonstrativno napala neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi.[37]

11. 2. 1945. Neprijatelj jačine 250 ljudi je nastupao prema položajima 3. bat. 7. brigade na Hlavčim Njivama. Neprijatelj je bio napadnut, te je imao 12 mrtvih i 14 ranjenih. Pošto je neprijatelj nastupao i iz Poljana[38] prema položajima ovog bataljona, bataljon se povukao. Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

12. 2. 1945. Mineri Inž. bataljona su na 8 mesta minirali drum Gorenja Vas — Lučine.

13. 2. 1945. 16. brigada je demonstrativno napala neprijateljevo uporište u Idriji.

15. 2. 1945. Patrola 1. bataljona 16. brigade je u nekoj kući na Kremeniku naišla na patrolu be-ga[39]

[34] Zaselak na raskrsnici puteva, 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

" Ova brigada nije tog dana izvršila demonstrativni napad na neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi (vidi dok. br. 110, izveštaj Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 18. februara 1945, AIZDG, k. 282 a/II).

" Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

" Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

od 7 ljudi. Patrole su se sukobile. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 2 ranjena a naši gubici iznose 2 ranjena. Tom prilikom je zaplenjen raketni pištolj a izgubljen je 1 automat i 1 puška.

15. 2. 1945. 2. bataljon 16. brigade je sa odeljenjem »PIATA« i Pratećom četom divizije napao neprijatelja na Hlevnom Vrhu. Nakon borbe od pola časa je srušena zgrada u kojoj se nalazio neprijatelj. Neprijatelj je imao 11 mrtvih. Na povratku je bataljon kod Podklaneca pao u neprijateljevu zasedu. Naši su jurišem proterali neprijatelja. Tom prilikom su poginula 3 druga.

15. 2. 1945. 3. brigada je na drugu Ajdovščina — Šempas vodila borbu s neprijateljem. Ovom prilikom je uništen 1 kamion i 1 oklopni automobil. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i veći broj ranjenih.
Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

15. 2. 1945. Na železničkoj stanici kod Stare Vrhnike su 3 obaveštajca divizije postavila nagazne mine. Na mine je naišao voz. Pri tom je uništena lokomotiva i 8 vagona a 7 vagona je oštećeno, srušeno 40 m koloseka.

15. 2. 1945. Obaveštajna patrola divizije je na Staroj Vrhniki postavila tempirnu minu, koja je eksplodirala prilikom raščišćavanja koloseka. Tom prilikom je više radnika Todta ranjeno i poginulo.

16. 2. 1945. Za vreme ekonomske akcije 3. bataljon[40] je kod Srednje Vasi[41] naišao na neprijateljevu zasedu. Tom prilikom je neprijatelj imao 1 mrtvog.

18. 2. 1945. Neprijateljeva patrola jačine 30 — 40 pripadnika be-ga je nastupala prema položajima 7. brigade na Kladju. Neprijatelj je imao 2 ranjena.

18. 2. 1945. Neprijatelj je napao položaje 2. bataljona 16. brigade na Goropekama. Napad neprijatelja je bio odbijen.

19._2. 1945. Neprijatelj je u tri kolone od po 80 ljudi nastupao prema položajima 1. bataljona 7. bri-

" Iz sastava 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« (vidi dok. br. 110).

" Sada: Srednja Vas — Poljane.

gade. Naši su neprijatelja napali. Neprijatelj se u paničnom bekstvu razbežao. Naših gubitaka nije bilo, gubici neprijatelja: 2 mrtva i 3 ranjena.

19. 2. 1945. 16. brigada je dobila naređenje da uništi neprijateljevu posadu u blizini Sv. Tri Kralja, kod posednika Dolinara, Petrača i Brenceja.[42] Brigada dobijeni zadatak nije izvršila jer je za vreme pokreta 3 puta pala u neprijateljevu zasedu, te je u međuvremenu neprijatelj i pojačao posadu.[43]

24. 2. 1945. 3. brigada je u Ravnici i u Zagorju vodila borbu s neprijateljem. Neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje, te je imao 15 mrtvih.

Pregled gubitaka:

A) Gubici neprijatelja:

mrtvih: 225, ranjenih: 122, zarobljenih: 19. Ukupno izbačeno iz stroja 366 [neprijateljevih vojnika].

Zaplenjeno: 2 puškomitraljeza,-15 pušaka i 2 pištolja.

Uništeno: 2 tenka, 1 putniki automobil, 3 železnička mosta, 3 lokomotive, 2 vagona i ubijena 4 neprijateljeva konja.

Oštećeno: 4 puta žel. pruga, 7 vagona, 120 m koloseka. Saobraćaj obustavljen 80 časova.

B) Sopstveni gubici:

mrtvih: 21, ranjenih: 20, zarobljenih: 3.

Izgubljeno: 2 puškomitraljeza, 1 automat i 8 pušaka.[44]

Divizija »Garibaldi Natisone«:

21. 1. 1945. Patrola jačine 27 ljudi iz 158. brigade je u selu Bukovo naišla na neprijateljevu zasedu. Tom prilikom su naši imali: 17 mrtvih i 6 nestalih. Patrola je izgubila: 1 mitraljez »breda«, 2 puškomitraljeza »bren«, 1 puškomitraljez »bre-

[42] Dolinar, Petrač i Brence su imanja Severn ood Sv. Tri Kralja (sada: Vrh nad Rovtami). Petrač i Brence nisu ubeleženi na karti.

[43] Podrobnije o ovom napadu vidi dok. br. 106.

[44] O borbama jedinica 31. NO divizije u ovom periodu vidi i dok. br. 110.

da«, 4 automata, 15 pušaka, 1 pištolj i pripadajuću municiju za sva oružja.

1. 2. 1945. Neprijateljeva patrola jačine 25 ljudi je iznad sela Zakojca ubila 1 stražara ove divizije. Zajedno sa drugom je izgubljen i 1 automat.

8. 2. 1945. Neprijatelj je dvaput napao položaje ove brigade na Hlavčim Njivama. Zbog nadmoćnosti [neprijatelja] brigada se povukla.

10. 2. 1945. Neprijatelj je iz Gorenje Vasi nastupao prema položajima 158. brigade na Hlavčim Njivama. Naši su neprijatelja napali a zatim se povukli.

11. 2. 1945. Neprijatelj je u dve kolone iz Poljana i Gorenje Vasi nastupao prema položajima 158. brigade na G. i D. Brdu. Nakon borbe od 3 časa brigada se povukla.

Pregled gubitaka:

A) Gubici neprijatelja:

B) Sopstveni gubici:

mrtvih: 18, nestalih: 6.

Izgubljeno: 1 mitraljez, 3 puškomitraljeza, 5 automata, 15 pušaka, 1 pištolj i pripadajuća municija za sva oružja.[45]

Operativni štab za Zapadno Primorsko:

24. 1. 1945. Patrola Režijskog bataljona je između Boveca i Zage minirala i razorila telefonski kabal Rim — Berlin. Uništena je i 1 kabina.

25. 1. 1945. Patrola Režijskog bataljona je između Srpenice i Trnova[4]" razorila kabal i kanal kabla telefonske linije Rim — Berlin.

27. 1. 1945. Grupa iz Režijskog bataljona je između Boveca i Kluža razorila telefonski kabal Rim — Berlin.

2. 2. 1945. Patrola Beneškog bataljona je iz zasede kod Stupice napala neprijateljev kamion. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 8 ranjenih.

° O aktivnosti ove divizije u tom periodu vidi i dok. br. 117.

[46] Sada: Trnovo ob Soči.

3. 2. 1945. MSV 2. bataljona je minirao žel. prugu između Moše i Koprive. Na mine je naišao voz. Uništena je 1 lokomotiva i 5 vagona, razoreno 48 m koloseka, 100 m električnog voda, saobraćaj obustavljen 20 časova. Ranjena su 2 neprijateljeva vojnika.

6. 2. 1945. Patrola od 6 drugova MSV je upala u zgradu zatvora u Gorici da bi spasla zatvorenike iz zatvora. Stražari su otkrili prevaru i podigli uzbunu. Naši su bili okruženi, ali su se pucanjem probili kroz 9 zaseda. Kod poslednje zasede su se sukobili s Nemcima i ubili 6 Nemaca i 10 ranili (među njima 3 oficira). Naši gubici: 2 mrtva.[47]

6. 2. 1945. Patrola 2. bataljona je kod Pevme ubila 1 neprijateljevog vojnika.

6. 2. 1945. Zaseda Beneškog bataljona je kod Sv. Petra napala 2 neprijateljeva kamiona.

7. 2. 1945. Zaseda Beneškog bataljona od 19 ljudi je kod sela Brice napala neprijateljevu kolonu jačine 70 ljudi.[48] Neprijatelj je imao 16 mrtvih, 9 ranjenih i 1 zarobljenog. Ovom prilikom ubijeno je 11 konja neprijateljeve konjice i uništena su 3 kola. Naši su zaplenili 12 konja, 2 sedla i 1 pušku.

8. 2. 1945. Patrola Režijskog bataljona je između Boveca i Loga[49] minirala telefonski kabal Rim — Berlin. Kabal je bio prekinut.

10. 2. 1945. Zaseda Beneškog bataljona je na drumu Pevma — Gorica zaplenila kozacima 1 konja. Kad se patrola vraćala, uhvatila je još 2 konja i 1 fašistu. Neprijatelj je pokušavao da vrati konje te je napao patrolu kod Števerjana. Tom prilikom je neprijatelj imao 1 mrtvog i 2 ranjena. Naših gubitaka nije bilo.

10. 2. 1945. Patrola od 6 ljudi 2. bataljona je u blizini sela Grjena[50] napala neprijateljev kamion sa 25 neprijateljevih vojnika. Neprijatelj je imao 2 ranjena.

" Podrobnije o ovoj akciji vidi dok. br. 86.

• Verovatno iz sastava Konjičkog puka Kozačke divizije, koji se u to vreme nalazio u Čedadu (vidi AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

" Odnosi se na Spodnji i Gorenji Log; sada: Log pod Mangartom.

" Zaselak u rejonu sela Kozana. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

11. 2. 1945. U kući kod Št. Mavera su 2 druga 2. bataljona napala 2 policajca — podoficira. Tom prilikom su zapjenjeni 1 puška i 1 pištolj.

16. 2. 1945. Mineri 2. bataljona su kod Podgore minirali žel. prugu Gorica — Videm. Na mine je naišao voz. Lokomotiva i 4 vagona uništeni, 24 m koloseka razoreno. Tom prilikom je 40 vojnika poginulo i 50 ranjeno.

18. 2. 1945. Patrola 2. bataljona od 15 ljudi je između Anhova i Kanala napala iz zasede neprijateljev kamion i 1 putnički automobil. Automobil je uništen a kamion samo delimično oštećen. Gubici neprijatelja: 7 mrtvih i 5 ranjenih.

19. 2. 1945. Patrola 2. bataljona od 15 ljudi je između Anhova i Kanala iz zasede napala neprijateljev kamion. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 4 ranjena.

20. 2. 1945. Patrola od 9 ljudi 2. bataljona je između Plava i Ložica napala neprijatelja jačine 50 ljudi. Neprijatelj se u paničnom bekstvu rasturio i ostavio 2 mrtva i 3 ranjena. Naših gubitaka nije bilo.

20. 2. 1945. Patrola od 10 ljudi MS[51] čete 2. bataljona je u vreme neprijateljeve ofanzive na područje Brda napala kod Gradna neprijatelja. Gubici neprijatelja: 7 mrtvih.

23. 2. 1945. Zaseda 2. bataljona je između Anhova i Kanala napala neprijateljev kamion. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 4 ranjena.

19. 2. 1945. Patrola od 2 druga MSV je između Stanovišča i Homeca minirala drum poteznim minama. Na ovo je naišao neprijateljev autobus. Neprijatelj je imao 10 mrtvih (među njima 1 major SS) i oko 15 ranjenih.

Pregled gubitaka:

A) Gubici neprijatelja:

mrtvih 101, ranjenih 106, zarobljenih 7. Ukupno 214 izbačenih iz stroja.

Minersko-sabotažne.

Zaplenjeno: 16 konja, 3 puške, 3 pištolja.

Uništeno: 1 kabina za telefonski kabal, 1 putnički automobil, 9 vagona, 3 kola, ubijeno 11 konja neprijateljeve konjice.

Oštećeno: 3 kamiona, 1 putnički automobil, 4 puta telefonski kabal, 2 puta žel. pruga i 72 m koloseka, 100 m električnog voda, saobraćaj je bio obustavljen 40 časova.

Skofjeloški odred:

25. 1. 1945. Patrola od 3 druga pala je u neprijateljevu zasedu. Pri tom su 3 druga ubijena i izgubljeni 1 puškomitraljez »breda« i 1 puška.

26. 1. 1945. MSV je predao nekom železničaru (legalcu) magnetnu minu, koju je ovaj u Kranju postavio na lokomotivu. Mina je eksplodirala i oštetila lokomotivu.

31. 1. 1945. Inž. vod je između žel. stanica Kranj i Podnart minirao prugu. Tom prilikom je bila uništena 1 lokomotiva i 1 vagon, razoreno 60 m koloseka, saobraćaj je bio obustavljen 13 časova.

31. 1. 1945. Vod 1. bataljona je demonstrativno napao neprijatelja u bunkerima kod Praprotna.

31. 1. 1945. Snajperska patrola je u Dolenjoj Vasi ubila 1 neprijateljevog vojnika.

1. 2. 1945. U Srednjoj Vasi je 1. četa 2. bataljon minirala školu, zgradu parohije i crkveni toranj. Zgrade su u potpunosti uništene.

3. 2. 1945. Udarna grupa je izvršila demonstrativni napad na ijeprijateljevo uporište u Selcama.

4. 2. 1945. Neprijatelj podržan snažnom topovskom i minobacačkom vatrom je pokušao da prodre u Zeleznike. Jedinice su ga energično odbile. Neprijatelj je ponovo napao položaje ove jedinice, ali je bio odbijen. Borba je trajala 6 časova. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 6 ranjenih.

5. 2. 1945. Iz Studena je prema položajima ovog odreda nastupala neprijateljeva kolona jačine 120 ljudi. Naši su napali neprijatelja i prinudili ga na povlačenje prema Zaverniku. Odavde je neprijatelj iz sveg naoružanja počeo da tuče prema

k. 634. Pod zaštitom ove vatre 2 kolone su nastupale i zaposele pomenutu kotu. Vod teškog oružja je napao neprijatelja i proterao sa ove kote. Neprijatelj se, s pojačanjem, ponovo skoncentrisao, prodro prema našim položajima, ali je ponovo odbijen. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 9 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

6. 2. 1945. U pravcu Zeleznika, prema položajima ovog odreda nastupala je neprijateljeva kolona jačine 50 ljudi. Naši su neprijatelja napali i nakon borbe od pola časa prinudili na povlačenje.

7. 2. 1945.

Neprijatelj je u tri kolone nastupao prema položajima ŠO kod Javorja. Naši su neprijatelja napali. Borba je vođena 6 časova, a zatim je neprijatelj bio prinuđen na povlačenje. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 6 ranjenih.

8. 2. 1945.

Ceta odreda je kod Zeleznika spalila skladište drva koja je neprijatelj hteo da odvuče. Spaljena su 2 vagona dasaka i 5 m^3 drva.

11. 2. 1945.

Neprijatelj je u tri kolone nastupao iz Železnika prema položajima ovog odreda na Javorju. Isto tako je nastupao u tri kolone i iz Poljana prema Javorju. Naši su napali neprijatelja. Zbog nadmoćnosti i snažne topovske vatre odred se nakon borbe od 5 časova povukao. Naši gubici: 1 ranjen. Gubici neprijatelja: 6 mrtvih (1 kapetan) i 5 ranjenih.

12. i 13. 2. 45. Neprijatelj jačine 500 ljudi je u više kolona napao položaje odreda na Martinj Vrhu. Nakon borbe od 3 časa bataljon je zaposeo bolje položaje na istom sektoru. U toku noći nije došlo do sukoba s neprijateljem. Sledećeg dana su se za vreme povlačenja neprijatelja s Martinj Vrha naše patrole sukobile s neprijateljem. Neprijatelj jc imao 4 mrtva i 6 ranjenih.

18. 2. 1945. Inž. vod je između Gabrka i Loga[52] minirao most. Most je srušen.

* Sada: Log nad Škofjo Loko.

20. 2. 1945. Inž. vod je minirao most u Badovljama. Most je srušen.

23. 2. 1945. Vod udarne čete je na Gabrški Gori napao neprijateljevu patrolu jačine 30 — 40 be-ga. Za vreme juriša je druga patrola iste jačine napala vod sa boka. Vod se povukao.

23. 2. 1945. Patrola 2. bataljona je u Radovljici minirala gradski dom.

Pregled gubitaka:

A) Gubici neprijatelja:

mrtvih 22, ranjenih 24. Ukupno izbačeno iz stroja 46.

Uništeno: 3 zgrade, 1 lokomotiva, 2 vagona i 3 mosta.

Oštećeno: 1 put žel. pruga, 3 lokomotive, 60 m koloseka. Saobraćaj bio obustavljen 13 časova.

B) Sopstveni gubici:

mrtva 3, ranjen 1.

Izgubljeno: 1 puškomitraljez »breda« i 1 puška.

Jeseniško-bohinjski odred:

24. 1. 1945. Neprijatelj je na Zlanu kod Ribna[53] uhvatio 2 druga koji su išli po stoku.

25. 1. 1945. Neprijatelj je kod Otoča napao patrolu minera i pri tom 1 druga ubio i 1 ranio.[54]

29. 1. 1945. Neprijatelj je iz zasede na Laškom Rovtu ubio 2 kurira.

13. 2. 1945. Bojna patrola se ispred sela Studeno[55] sukobila s neprijateljevom patrolom jačine 30 ljudi. Neprijatelj se povukao.

17. 1. 1945. Patrola od 5 ljudi je kod Kranjske Gore napala neprijatelja jačine 40 ljudi. Nakon borbe od jednog i po časa neprijatelj je imao 3 mrtva i više ranjenih. Pri tom su zaplenjeni 1 automatski pištolj, 2 puške i 1 pištolj.

17. 1. 1945. Neprijatelj je iznad Mojstrane iznenada napao patrolu i zarobio je (8 ljudi). Patrola je

" Omaška; treba: Bohinjska Bistrica.

" Napad je 24. januara 1945. izvršila patrola 2. čete 517. landesšicen-bataljona (vidi dok. br. 139).

[65] Na karti nije pronađeno.

imala zadatak da na tom sektom vrši mobilizaciju i pronalazi skrivače. Zajedno s patrolom je izgubljeno: 1 puškomitraljez »bren« i 5 pušaka.[56]

19. 2. 1945. Patrola 1. bataljona je između Bohinjske Bistrice i Broda napala nemačku kolonu jačine 30 ljudi. Tom prilikom je neprijatelj imao 8 mrtvih i 8 ranjenih.

20. 2. 1945. Kod sela Loze je vod napao neprijateljevu patrolu koja je patrolirala duž pruge između Bohinjske Bistrice i Nomenja. Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 6 ranjenih.[57]

22. 2. 1945. Minerska patrola je između Nomenja i Bohinjske Bistrice minirala železnički most. Most dužine 10 m je uništen.

Pregled gubitaka:

A) Gubici neprijatelja:

mrtvih 14, ranjenih 10. Ukupno izbačeno iz stroja 24.

Zaplenjeno: 2 puške, 1 automatski pištolj i 1 pištolj.
Uništeno: 2 mosta.

B) Sopstveni gubici:

mrtva 3, ranjen 1, zarobljen 10.
Izgubljeno: 5 pušaka i 1 puškomitraljez.

25. 1. 1945. MS patrola bataljona DK[58] je kod sela Morsko iznad Kanala, na drumu Gorica — Sv. Lucija,[59] minom na potez uništila 1 neprijateljev kamion koji je prevozio vojsku.

10. 2. 1945. Za vreme svog pokreta u G. Trebušu 1. divizion je bio napadnut. Tom prilikom je ranjen 1 dmg.

12. 2. 1945. Patrola bataljona KVP[W] je u gostionici u Anhovom napala grupu be-ga.[61] Ubijena su 2 ne-

[54] Podrobnije o tome vidi izveštaj Štaba Jeseniško-bohinjskog NOP odreda od 29. januara 1945, AIZDG, k. 226 a/III.

" U izveštaju Jeseniško-bohinjskog NOP odreda od 21. februara 1945. navodi se da je neprijatelj u ovom sukobu imao 3 poginula i 2 ranjena (AIZDG, k. 22/111).

" Devetog korpusa. Odnosi se na Zaštitni bataljon Štaba 9. kor pusa NOVJ.

[55] Sada: Most na Soči.

" Kobariškog vojnog područja.

prijatelja (komandant uporišta i 1 poručnik). Zaplenjena su 2 pištolja.

15. 2. 1945. Patrola bataljona KVP je kod Pulfera[62] napala nemački kamion. Tom prilikom je 7 neprijatelja poginulo a nekoliko ih je bilo ranjeno.

Pregled akcija (gubitaka):

A) Gubici neprijatelja:

mrtvih 9.

Uništeno: 1 kamion.

B) Sopstveni gubici:

ranjen 1.

Pregled gubitaka:

A) Gubici neprijatelja:

mrtvih: 630, ranjenih: 418, zarobljenih: 31. Ukupno izbačeno iz stroja 1.079.

Zaplenjeno: 3 puškomitraljeza, 1 postolje za mitraljez »breda«, 1 automatski pištolj, 6 automata, 23 puške, 9 pištolja i 16 konja.

Uništeno: 2 tenka, 2 kamiona, 2 putnička automobila, 3 zgrade, 5 žel. mostova, 21 lokomotiva, 43 vagona, 1 tramvaj, 1 kabina za telefonski kabal, 3 kola, ubijeno 14 konja i 3 mule.

Oštećeno: 4 kamiona, 1 putnički automobil, 4 lokomotive, 48 vagona, 17 puta žel. pruga, 4 puta telefonski kabal, 682 m koloseka uništeno, 100 m električnog voda. Saobraćaj je bio obustavljen 343 časa.

B) Sopstveni gubici:

mrtvih: 76, ranjenih: 53, zarobljenih: 29.

Izgubljeno: 1 mitraljez, 6 puškomitraljeza, 6 automata i 18 pušaka, 3 »partopa« i 97 pušaka (prilikom pronalaženja naših bunkera za vreme neprijateljeve ofanzive).

[41] Odnosi se na pripadnike Slovenskega narodnega varnostnega zbora.

" Slovenački naziv je Podbonesec.

IV) TAKTIKA

A) Naša taktika:

a) U dosadanjim borbama se pokazalo da naši borci, posle razbijanja neprijatelja, ovoga odlučnim jurišem gone i uništavaju.

b) Neke naše jedinice su se pokazale manevarski okretnije i umešnije. Manevrisanjem su pokušavale da neprijatelja okruže i udare mu u leda (3. i 7. brigada).

c) Pri posedanju novih položaja odmah se utvrđuju i ukopavaju i time izbegavaju snažan pritisak neprijateljevog teškog naoružanja. To se pokazalo naročito kod jedinica 7. brigade za vreme neprijateljevih ispada iz Poljanske doline, kada su borci u čvrsto izgrađenim i pokrivenim bunkerima istrajali na položaju uprkos snažnoj neprijateljevoj artiljerijskoj vatri.

B) Taktika neprijatelja:

a) Pri napadu na naše jedinice neprijatelj je češće upotrebljavao artiljeriju, kojom je najpre pokušavao da probije naše položaje i tek onda da ih zaposedne pešadijom (slučaj u Selškoj dolini).

b) Blagovremeno povlačenje pre pojavljivanja naših većih snaga i na taj način izbegavanje direktne borbe s našim jedinicama. (Primer: napuštanje uporišta u Trnovu pre našeg napada).

c) Ukloniti naše jedinice od svojih važnijih komunikacijskih pravaca Gorica — Ajdovščina — Postojna i svojim ofanzivnim udarima potisnuti nas na što manji prostor naše oslobođene teritorije. (Neprijateljeva ofanziva od 7. 2. do 17. 2. protiv jedinica XXX divizije).

d) Izvođenje neprijateljevih ofanzivnih udara protiv naših jedinica u trenutku kada su naše jedinice bile iznurene od ranijih borbi.

e) Upotrebljavanje svojih najboljih i dobro obučenih jedinica za borbu protiv partizanskog načina ratovanja (2. i 3. bataljon 10. SS policijskog puka i 3. udarni bataljon be-ga protiv jedinica XXX divizije za vreme napred pomenute ofanzive).

f) Zatvaranje važnih prolaza za dovoženje hrane, kako bi što više oslabio položaj naših jedinica. (Uspostavljanje uporišta na Colu, u Trnovu i stalna kontrola druma Ajdovščina — Gorica).

g) Upotreba skija i krplji zbog lakšeg pokreta i manevrisanja po terenu sa snegom.

h) Upotreba dobro dresiranih pasa protiv partizana za vreme svoje ofanzive.
i) Primenjivanje taktike stalnog prebacivanja svojih zaseda i time onemogućiti našim jedinicama da utvrde prisutnost neprijatelja. (Primer: Selška dolina).

V) KRITIČKI OSVRT NA OPERACIJE

a) Prevelika težnja za frontalnim vezivanjem neprijateljevih snaga. Zbog toga se zaboravilo na manevar i praćenje neprijateljevih namera. (Primer jedinica XXX divizije za vreme neprijateljeve ofanzive).
b) Neodržavanje stalne veze između potčinjenih i pretpostavljenih štabova za vreme borbe.
c) Više puta gubljenje inicijative iz naših ruku za vreme borbe. Na taj način je došlo do cepanja jedinica koje su se često našle u teškoj i kritičnoj situaciji. (Primer XXX divizije).
d) Nedovoljna odlučnost nižeg rukovodećeg kadra pri napadu na neprijateljeva uporišta. (Primer: napad na posade u blizini neprijateljevog uporišta Sv. Tri Kralja).
e) Neke od naših jedinica ne menjaju položaje svojih zaseda, zbog čega dolazi da iznenađenja od strane neprijatelja. (16. brigada iznad Fužina, gde je imala 6 mrtvih, 2 ranjena, 1 nestalog, izgubila 2 puškomitraljeza i 7 pušaka).

VI) ORGANIZACIJA ODSEKA

U ovom mesecu su izvršene osetne promene u samom odseku s ciljem da se odsek stvarno posveti samo svojim najvažnijim zadacima, to jest operativnim zadacima. Zbog toga je izvršena reorganizacija odseka, te je odsek formiran na sledeći način:

a) Odsek se sastoji od šefa koji je u isto vreme i I pomoćnik načelnika štaba. Na taj način je postignuta veća povezanost između štaba i našeg odseka.
b) Ostalo osoblje Operativnog odseka sastoji se od 4 operativna oficira za potrebe divizija, odreda i artiljerije. Na taj način smo postigli tešnju povezanost između naših jedinica i Štaba korpusa — Operativnog odseka.
c) Dosadanji šef odseka poručnik Mitar Raičević je pozvan na GŠS[63] kao načelnik na Višoj oficirskoj školi ovog štaba.

[63] Glavni štab [NOV i PO] Slovenije.

d) Dosadanji načelnik Štaba XXX divizije potpukovnik Rustja Franjo Ćanči je postavljen za šefa odseka.

e) Dosadanji pom. šefa Operativnog odseka poručnik Nenezić Ljubomir je stigao iz Notranjske, te je određen za operativnog oficira IX korpusa za potrebe XXX divizije.

Iz Notranjske je dioneo 6 radio-stanica koje je Glavni štab Slovenije đodelio za potrebe našeg korpusa.

f) Major Župane Aleksander je postavljen za operativnog oficira IX korpusa za potrebe artiljerije i divizije »Garibaldi Natisone«.

g) Dosadanji šef Operativnog odseka pri Štabu XXXI divizije poručnik Vukčević Blažo je preuzeo dužnost operativnog oficira IX korpusa za potrebe XXXI divizije.

h) Dosadanji operativni oficir OŠB kapetan Sladič Marko je primio dužnost operativnog oficira IX korpusa za potrebe odreda i OSB.

Dosadanji referenti za inžinjeriju i za motorizaciju su izdvojeni iz Operativnog odseka, te je obrazovan Inžinjerijski odsek pri Štabu IX korpusa.

U referatu za naoružanje i geodeziju nije bilo nikakvih promen a.

VII) RAZNO

Prema naređenju Štaba korpusa 20. brigada je priključena diviziji »Garibaldi Natisone« a dosad je bila u sastavu XXX divizije.

Izvršeno je reorganizovanje Jeseniško-bohinjskog odreda, i to: od jedne čete 16. brigade i jedne čete 7. brigade i dela ljudstva iz ranijeg odreda formirana su 2 nova bataljona od po 60 ljudi. Ostalo ljudstvo ovog odreda — 195 drugova — uključeno je u XXXI diviziju, a 9 drugova je upućeno u artiljeriju.'[44]

[44] Štab 9. korpusa NOVJ naredio je da se Jeseniško-bohinjski NOP odred, sem minersko-sabotažnih vodova i ljudstva obaveštajnih punktova, prikupi u selu D. i G. Novake. Odred je to učinio 5. februara 1945, a 7. februara, na sastanku s komandatom i komesarom 9. korpusa NOVJ saopšteno je da je dotadašnji Štab odreda smenjen i postavljen nov: komandant Ivan Leban, politički komesar Milan Lošterk, pomoćnik političkog komesara Silvo Koler. Ljudstvo reorganizovanog odreda je tom prilikom naoružano novim naoružanjem, naročito puškomitraljezima »bren«. Odred se na svoje operativno područje vratio 16. februara 1945. (Mile Pavlin: Jeseniško-bohinjski odred, Knjižnica NOV in POS 26/1, Ljubljana, 1970, str. 191—196).

Dosadanja Podoficirska škola XXXI divizije je reorganizovana, te je obrazovana Podoficirska škola pri IX korpusu.[65]

Obrazovana je Minerska škola pri IX korpusu.

Po brigadama su u svim bataljonima obrazovani minersko-pionirski udarni vodovi, kojima će biti pridodate grupe minera.[66]

Prateća četa XXX divizije još nije formirana zbog neprekidnih borbi i pokreta. Prateća četa XXXI divizije već je formirana.

Sastavljeni su kodi za radiofonske i telefonske depeše između našeg štaba i divizija.

Jedinicama je dostavljena brošura »Stražarska služba«, koju je izradio naš odsek.

Zbog popune operativnim oficirima, iz XXXI divizije su prekomandovana 2 operativna oficira i stavljena na raspolaganje Operativnom odseku XXX divizije.

U OSB, koji je bio privremeno bez operativnih oficira, upućena su 2 operativna oficira.

Pošto je veza sa Istarskim odredom, odnosno 4. bataljonom 18. brigade veoma otežana, zbog čega još do danas nismo dobili tačne slike o stanju ovog odreda i njegovom radu, onamo je, po naređenju Štaba korpusa, upućen operativni oficir kapetan Sladič[67] da ovo pitanje sredi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom.[68] načelnika štaba potpukovnik:
Franjo Rustja M. P.

Prilozi

1) izveštaj o mobilizaciji
2) skica pokreta naših jedinica
3) izveštaj referata za naoružanje i brojno stanje
4) izveštaj referata za geodeziju.

" Ta škola se formira prema naredbi Štaba 9. korpusa NOVJ od 16. februara 1945. Zbog toga se ukidaju takve škole u divizijama. Istovremeno je Štab korpusa preporučio da štabovi bataljona, brigada i divizija što češće održavaju večernje vojne časove da bi se, proučavanjem stručne literature, poboljšalo stručno znanje podoficira (AIZDG, k. 276/1).

* Naređenje za formiranje ovih udarnih vodova po bataljonima izdao je štab 9. korpusa NOVJ 2. februara 1945. (vidi dok. br. 76).

[47] Marko Sladič.

[61] Dopisano mastilom.

[w] Redakcija ih, zbog obimnosti knjige, ne objavljuje a nalaze se u AIZDG, i to: broj 1 u k. 36/V, broj 2 u k. 23/VII, broj 3 u k. 33/111 i broj 4 u k. 37/1.

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 28. FEBRUARA 1945. ZA FORMIRANJE ŠTABA ŠTAJERSKE GRUPE ODREDA'

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

Položaj, 28. II 1945.
Br. 39

NAREDBA

Po naređenju Glavnog štaba, po odlasku[2] XIV u. divizije s teritorije IV oper. zone, kao i Oper. štaba VI i XI bri-

' Prepis originala (pisan na mašini) u AIZDG, k. 338/11. Prepis je izvršen za vreme rata, jer je overen pečatom Slaba 4. operativne zone Slovenije.

[2] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije, depešom br. 403 od 12. februara 1945, naredio je Glavnom štabu NOV i PO Slovenije: S obzirom na razvoj situacije (približavanje sovjetskog fronta) treba odmah iz Štajerske u Dolenjsku prebaciti 14. NOU diviziju i brigade Operativnog štaba (6. i 11. brigadu), sa Štabom zone, a na teritoriji 4. operativne zone Slovenije ostaviti dotadašnje odrede, koje podeliti u manje grupe, sposobne za brže pokrete i akcije, naročito na komunikacijama. Bilo je predviđeno da se ove snage prebace u Dolenjsku preko Hrvatske (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 41/111). Na osnovu procene situacije. Glavni štab NOV i PO Slovenije došao je do zaključka da postoje mogućnosti za prebacivanje i preko Gorenjske i u rejonu Litije. U sva tri slučaja snage bi morale preći ili forsirati reku Savu. U cilju izvršenja prednjeg zadatka, Glavni štab NOV i PO Slovenije uputio je Štabu 4 operativne zone Slovenije sledeću depešu:

»IV zoni

1) Po naređenju Vrhovnog štaba, radi buduće situacije u Štajerskoj u Dolenjsku se premešta štab zone sa 14. div. i 6. i 11. brigadom. U Štajerskoj ostaje grupa odreda. Ovo izvršiti odmah. Odgovorite koji put smatrate zapodesnijim: ili kod Litije ili preko Gorenjske i Primorske. Put kod Litije je kraći, s manjim rizikom. Potrebno je samo zauzeti most u [selu] Sava ili Laze. U Lazama bi možda bilo lakše, jer [nas neprijatelj] ne očekuje. 7. korpus bi organizovao prihvat. Kroz Gorenjsku je opasan teren od Kamnika do Save i preko. Pošaljite predlog.
2) Štab zone i Štab divizije se za ovaj prelaz objedinjuju. Operativni štab se ukida i diviziji je potčinjeno svih pet brigada.
3) 6. i 11. brigadu treba ojačati ljudstvom iz odreda, pre svega iz Kozjanskog i KZO [Kamniško-zasavskog NOP odreda],
4) Sobom treba povesti što više nenaoružanih. Grupi odreda treba ostaviti što više rezervnog oružja za dalju mobilizaciju.
5) Područja se ukidaju i kreću na put sa zonom. Iznimno ostaju kod grupe poznavaoci terena i minerske jedinice koje su postojale kod komandi područja. Sav stručni kadar povesti sobom.
6) Tamo ostaju svi odredi. Podeliti im sektore sa stanovišta kontrole svih osnovnih komunikacija. Odredi neka broje 200—250 ljudi, osta-

gade, obrazuje se Štab grupe odreda. Štab grupe odreda ima isto operativno područje koje je imala IV oper. zona, gde će

lo uputiti u diviziju. Kod njih ostaviti rezervu oružja za dalju mobilizaciju.

7) Odredi postaju klasični diverzantski odredi sa gipkim jednostavnim štabovima. Veće borbe izbegavati. Osnovni zadatak je rušenje i napad na komunikacije. Najvažniji oblik borbe su MSV [minersko-sabotažni vodovi].
8) Odrede vodi Štab grupe odreda. Mora biti mnogo jednostavniji od Štaba zone, bez odseka, već samo sa referentima. Predložite sastav Štaba. Mi mislimo: komandant Lev [Andrej Cetinski], načelnik Primožič [Franc], komesara predložite vi. Veći broj ljudi za uži Štab nije potreban.
9) U grupi ostaje Inžinjerijski bataljon divizije, koji rasformirajte po odredima za sabotažne akcije. Štab inž. bat. neka ostane kod Štaba grupe kao stručni organ za rukovođenje minerskim akcijama. Sobom povesti samo toliko minera koliko je potrebno za put.
10) U Štajerskoj ostaje sav terenski obav. aparat sa svim radio-stanicama. U grupi formirati obav. centar koji će biti sposoban da vrši službu koja će i nadalje biti vanredno važna. Specijalna [obaveštajna služba] ostaje na mestu. Deo centra iz zone i divizije polazi sa zonom.
11) Bolnice ostaju na mestu. Treba obrazovati odredne bolnice. Sobom treba dovesti što više ranjenika za evakuaciju.
12) Štab grupe mora se odmah povezati s novim OBKOM-om [Oblasnim komitetom KP] i pružati mu zaštitu. Svim partijskim kadrovima koje je CK pozvao u Dolenjsku neka Štab zone pomogne da što pre stignu.
13) Ovu direktivu držati u najvećoj tajnosti. Nižim jedinicama ne saopštavati je. Izdavati samo naređenja i marš-rute a da se ne vidi cilj pokreta. Cilj reorganizacije saopštiti tek u poslednji trenutak. U Štabu zone saopštiti naređenje samo onim funkcionerima koji to moraju da znaju.
14) Komesar Brkin [Drago Benčič] neka dođe prvi sa prvom vezom jer je postavljen na novo mesto. K. [Kidrič Boris, politički komesar Glavnog štaba NOV i PO Slovenije], K. [Kveder Dušan, komandant Glavnog štaba NOV i PO Slovenije]« (vidi AIZDG, k. 46/11).

Ova depeša je Štabu 4. operativne zone Slovenije upućena, verovatno, 13. ili 14. februara 1945, jer je Glavni štab NOV i PO Slovenije 14. februara uputio Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije sledeću depešu: »Izdali smo naređenje zoni prema Vašoj depeši. Smatramo da je put zone preko Hrvatskog Zagorja i Moslavine dug, težak i opasan. Naročito je težak preko Hrvatskog Zagorja. Put preko Primorske je mnogo lakši, manje opasan, bolje kontrolisan, od naših jedinica. Ako nemate kakvih specijalnih razloga za put preko Hrvatske, mi ćemo dati zoni ovu maršrutu. Kveder.« Štab 4. operativne zone Slovenije je 16. februara 1945. uputio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije sledeću depešu: »Br. 20, DDD. Br. 6. Depešu primili i razumeli. Tačan plan javićemo. Verovatno će prelaz biti između Laza i [sela] Save. Tako smo već uputili specijalnu obavještajnu ekipu sastavljenu od starih vojnih rukovodilaca. Predlog za Štab grupe odreda dostavićemo. Da li će biti u stanju VII korpus da pruža direktnu pomoć kod postavljanja mostobrana? U 9 časova 16. II. Skala [Peter Stante], Brkin« (AIZDG, k. 46/D-Međutim, kako je prelaz u rejonu Litije bio vezan za kraći pokret jedinica i za predlog Štaba 4. operativne zone Slovenije, a verovatno i

dejstvovati: Kokrški, Koruški, Lackov, Kozjanski i Kamniško-zasavski odred.

Sastav Štaba grupe odreda:
Komandant: major **Lev — Andrej Cetinski**
Politkomesar: **Franta Komel — Franta**[3]
Zam. komandanta: **Mustafa Franc — Hadži**
Načelnik štaba: kapetan **Remec Egon — Borut.**

U širi Štab grupe odreda postavljaju se sledeći drugovi:

1) Veza: šef drug Hvastja Janez
referent za kurirske linije drug Ibic — Sine[4]
referent za radio-veze drug Jerko[5] (do sada u Koruškom odredu)
radio-tehnik poručnik Kink[6]
radio-telegrafista por. drug Roman[7]
šifrantkinja Betriani Dara.

2) Sanitet: šef dr. Završnik[8].
3) Obaveštajni centar: v.d. šefa drug Miran Tratnik.
4) Propaganda: potporučnik drug Kranjc Ivan, do sada kod Štaba IV oper. zone.

zbog uspešnog prelaza 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« i 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« noću 11/12. oktobra 1944. iz Štajerske u Dolenjsku (vidi tom VI, knj. 16. dok. br. 104, knj. 17, dok. br. 2 i 18) i povratak iz Dolenjske u štajersku noću 23/24. decembra 1944. (vidi dok. br. 71), to je Glavni štab NOV i PO Slovenije neutvrđenog datuma, uputio Štabu 4. operativne zone Slovenije sledeću depešu: »4. zoni. DDD. Na svaki način obezbedite prelaz između Laza i Save jer je mnogo ugodniji nego kroz Gorenjsku. Angažovaćemo VII korpus koliko bude moguće, jer je vaša operacija trenutno najvažnija. Sa glavninom korpusa vezaćemo snage be-ga, pokretnih bataljona na liniji Ljubljana — Novo Mesto. Sa udarnim grupama pomoći ćemo pri uništenju bunkera sa ove strane mosta, ako budete izabrali most. Kveder« (AIZDG, k. 46/11). Za prihvat jedinica na Savi, Štab 7. korpusa je noću 25/26. februara 1945. uputio 12. slovenačku NO brigadu i Dolenjski NOP odred, a sledeće noći i 4. slovenačku NOU brigadu »Matija Gubec« (vidi dok. br. 125). Međutim, prelaz jedinica 4. operativne zone Slovenije iz Štajerske u Dolenjsku nije uspeo (vidi dok. br. 126).

[3] On nije preuzeo dužnost političkog komesara, jer se u to vreme nalazio u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije pa se nije mogao vratiti u Štajersku. Zbog toga je za političkog komesara bio kasnije postavljen Janez Petje Jovo (vidi depešu br. 32 od 2. aprila 1945, AIZDG, k. 46/111).

[4] Ciril Ibic Sine
[5] Anton Cehovin Jerko
[6] Viktor Kink
[7] Roman Smola. »Roman« je dopisano mastilom.
[4] Dr Hari Završnik

5) Intendantura: drug Babnik Franc[9].

Detaljna uputstva za rad i funkcionisanje Štaba grupe odreda dobili su komandant i njegov zamenik od Štaba IV operativne zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Dragomir Benčič s.r.

M. P. Komandant pot[pukovnik][10] Stante Peter [s.r.]

BR. 124

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 28. FEBRUARA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O STANJU ODREDA'

ŠTAB
NOTRANJSKOG ODREDA

Na položaju, 28. II 45.
Br. 139

ŠTABU VII KORPUSA NOV i POJ

Na položaju

Predmet: Izveštaj o stanju
Notranjskog odreda.

Neprijatelj se nalazi u uporištima Rakek, Cerknica i Martinjak. Područje oko ovih [uporišta] stalno kontroliše[2].

' Ova rečenica je dopisana mastilom.

Ovaj deo dokumenta je oštećen, te je redakcija po smislu dopunila tekst i to stavila u četvrtastu zagradu.

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 151/1.

[2] U Rakeku su se u to vreme nalazile 6. i 7. posadna četa, a u Cernici 2. bataljon slovenačkih domobranaca (17, 47, 48. i 2. teška četa, a u drugoj polovini februara 1945. u sastav ovoga bataljona je ušla i 4. posadna četa, koja se dotad nalazila u Borovnici). Jedna četa ovog bataljona se nalazila u Martinjaku (vidi AIZDG, AFK, k. 277/III, k. 280/IV k. 281/IV, k. 283/IV).

Nakon poslednjih iznenađenja jedinica Notranjskog odreda[3] ljudstvo zahvata nekakva panika a izgleda da je borbenost ljudstva još prilično dobra. Intenzivnim radom s ljudstvom i nekolikim uspešnim akcijama otklonićemo i ovaj strah pred neprijateljem. Biće potrebno da otkrijemo onih nekoliko gunđala i kukavica koji među ljudstvom, a naročito među novopridošlim drugovima iz Belokranjskog odreda, namerno šire vesti o neprekidnim hajkama naše jedinice sa strane be-ga i o samim našim neuspesima. Ljudstvo iz BO[4] je dobro i na visokom moralnom stupnju, borbeno je, predano našoj borbi i ima puno poverenja u svoje rukovodioce i u našu pobedu. Svi skupa, pak, izražavaju želju za pojačanjem naše jedinice. Bilo bi dobro da dobijemo barem još jednu četu, da bismo tako obrazovali dva bataljona.[5]

Starešinski kadar u jedinici je popunjen. Članovi komandi če a i niže čel le ;tarešine, - a i sami b rci. bri si ixxaiavaoci terena. Ali se primećuje da između njih i štaba odreda nije bilo pravilnog odnosa. Desilo se čak da je bivši komandant odreda najurio intendanta odreda iz štaba odreda, navodno da on nema ništa da traži u štabu, iako je on u štab došao službeno, jer su se komandant i politički komesar suviše odvojili od ljudstva, držali sebe za nešto uzvišenije i time izgubili dodir sa samim ljudstvom, pa i omiljenost kod ovog. Stalnim sastancima s komandirima vodova i političkim delegatima a naročito s komandirima odeljenja podići će se njihov autoritet, a stalnom kontrolom će se postići neprekidan rad samih rukovodilaca, te će se osposobiti za odgovornije funkcije. Tom radu se dosad nije poklanjala nikakva pažnja.

[1] Odnosi se na iznenadne napade neprijatelja na jedinice Notranjskog NOP odreda noću 3/4. i 13. januara 1945, vidi dok. br. 88, objašnjenje 22 i 37 i izveštaj Štaba 7. korpusa NOVJ od 21. januara 1945. u AIZDG, k. 151/1. Sem toga 2. bataljon slovenačkih domobranaca iz Cerknice kao i posada uporišta Velike Lašče i Ribnica su u toku januara i februara vršile veoma česte ispade na teritoriju Notranjske (vidi AIZDG, AFK. k. 281/IV i k. 283/IV).

[4] Odnosi se na Belokranjski NOP odred.

' Stab 7. korpusa NOVJ je 16. februara 1945. naredio: 1) Belokranjski NOP odred će uputiti u Notranjski NOP odred, u cilju povećanja brojnog stanja, jednu kompletnu četu jačine 30 ljudi, s komandnim kadrom, opremom i naoružanjem. Ceta će otići na Notranjsko zajedno s novopostavljenim komandantom i političkim komesarom Notranjskog NOP odreda; 2) Belokranjski NOP odred dobiće iz Dopunskog bataljona 25 ljudi; 3) Štab Notranjskog NOP odreda formiraće tri četekoje treba da dejstvuju zajednički. Odredu će se uputiti novo pojačanje kada se stvore uslovi za formiranje dva bataljona od po dve čete (AIZDG, k. 151/1). Štab Notranjskog NOP odreda je formirao dva bataljona u prvoj polovini marta 1945. (AIZDG, k. 15i/I).

U pogledu ostala dva člana štaba NO[6], tj. za pom. političkog komesara druga Ivanovića Bože važilo bi sledeće* dobar poznavalac terena, dobar borac, samoinicijativan, pri partijskom radu aktivan i omiljen kod boraca; zamenik komandanta u štabu NO drug poručnik Vider Ludvik, za koga u naredbi[7] nije ništa pomenuto da li ostaje ili ne na starom službenom položaju, inače je dobar poznavalac terena, ali kod ljudstva nije omiljen zbog nepravilnog odnosa prema ljudstvu. U razgovoru koji smo komandant NO Zupančič i ja vodili s komandantom i političkim komesarom VII korpusa bilo nam je saopšteno da od starog štaba ostaje samo pom. političkog komesara drug Božo Ivanović, pa nam javite o tom pitanju, da bismo bili upoznati.

Ono što sam napomenuo za rukovodioce važi i za refente. I njima su nužno potrebni sastanci i kontrola, koja se dosad nije sprovodila, a zbog nerazumevanja štaba odreda nije bilo ni one pomoći koju referenti moraju pružati jedinici pri pravilnom razumevanju jednih i drugih. Referent saniteta vrši svoju dužnost savesno, redovno kontroliše rad bolničara i interesuje se za svoj rad. U vodu za vezu može se primetiti premalo rada s pojedincima, nedostaje im brzina u radu. U obaveštajnom centru se kod nekih primećuje nepravilno shvatanje značaja obaveštajne službe, jer sami obaveštajci ne polažu dovoljno pažnje značaju obaveštajne službe i nemaju onog osećaja odgovornosti. Izvesnim premeštanjem će se i ovo popraviti. Što se tiče naše radio-stanice, molimo vas da našu englesku radio-stanicu zamenite ruskom, kako bismo mogli slušati radio-vesti, a to bi bilo nužno potrebno zbog velike udaljenosti naše jedinice od ostalih jedinica.

Odnosi članova štaba odreda prema civilnim vlastima, naročito prema području, bili su više nego slabi. Umesto da su usko sarađivali, što je nužno za čitav naš rad, a pre svega za Notranjsku, gde se nalazi samo naša vojna jedinica i [Komanda] područja, oni su izbegavali međusobno kontaktiranje. Prema izjavi komandanta Notranjskog vojnog područja, politički komesar Istok[3] je najurio obaveštajne oficire KNVP[9] kad su u štab NO dolazili po informacije.

' Notranjskog [NOP] odreda

[7] Stab 7. korpusa NOVJ, svojim naređenjem od 16. februara 1945, razrešio je dužnosti dotadašnjeg komandanta i političkog komesara Notranjskog NOP odreda i postavio druga Mihu Zupančiča za komandanta i druea Humberta Gačnika za političkog komesara odreda (AIZDG, k. 151/1).

' Josip Bedenčič Istok

' Komande Notranjskog vojnog područja

S komandantom smo se uz put zaustavili u okrugu, u ROOF-u[10] i području i svuda su nas upoznavali s lošim međusobnim odnosima. Ubeđen sam da ćemo zajedničkim radom i međusobnim sastancima uneti nov odnos između naše jedinice i civilne vlasti. Zbog noćnih ispada neprijatelja, koji je u poslednje vreme više puta izvršio ispad, civilno stanovništvo je zahvatila nekakva panika pa se ustručava da prisustvuje našim kulturnim priredbama. Sa samim civilima održaćemo više sastanaka (političkih). Odnosi između štaba i oficira OZNE su dobri. Obrazovali smo i snajperske grupe, koje su već otišle na teren.

Ljudstvo je odeveno i obuveno, hrana je dobra, samo što je u poslednje vreme bez soli.

Brojno stanje ljudstva:

po spisku 172 druga, u rashodu 33 druga, na licu 139 drugova.

Stanje oružja:

63 automata, 9 »brenova«, 1 »šarac«, 3 »zbrojovke«, 54 puške i 22 pištolja.

U jedinici nema nijednog druga koji bi mogao preuzeti dužnost načelnika štaba u odredu. Zbog toga vas molimo da nam ovoga dodelite. Isto tako nas obavestite što da uradimo u pogledu zam. komandanta druga poručnika Videra Ludvika. Prema našem mišljenju on ne odgovara ovoj dužnosti.

Otpočeli smo nov rad. Stalnom kontrolom rukovodilaca i ljudstva izvršićemo postavljene nam zadatke.

Dužnost smo preuzeli 24. II 1945.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P. Komandant-poručnik:•
Gačnik" **Zupančič Miha**

" Rajonskom odboru Osvobodilne fronte
" Humbert Gačnik

IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ O BORBENIM DEJSTVIMA POTĆINJENIH JEDINICA OD 1. JANUARA DO 28. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

Dan	Jedinica	Raspored jedinica, dnevni rad akcije, opis i kritika	Primedba
1.			
I	*XV divizija*		
45.	*XVIII div.*	Stab i spec, jedinice 185* — Korita, Jama[5]. Specijalni bataljon *TI* — Daljni Vrh. Inž. bat. 90 — Korita. VIII brigada 332 — Kozjek — Babna Gora. IX brigada 325 — Vrh[5] — Šmaver. X brigada 301 — Dečja Vas. X brigada je u 16,40 časova otpočela napad na Ponikve. Osim toga se sukobila s neprijateljem na drumu Mirna Peč — Ponikve, gde je neprijatelj imao 4 mrtva, 1 zarobljenog; vlastiti gubici 2 ranjena. Udarna četa je na drumu između Jablana i Vrhova[7] ubila 1 motociklistu. Inž. bat. je minirao drum Mirna Peč — Ponikve.	
	Artiljerija	Stab 17 — črmošnjice, spec, jedinice 73, I divizion 94, II div. 101, svi u Crmošnjicama, Zašt. bat 93, na Verdunu'. Pri napadu na uporište je sadejstvovala sa 2 haubice 100 mm i 2 poljska [topa] 75 mm i 1 haubicom 75 mm koja je bila u sas-	

[1] Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 153/1.

[5] Operativni dnevnik Štaba 7. korpusa NOV'J započet je 30. septembra 1944. Redakcija ovaj dnevnik dosad nije objavljivala, jer dokumenti objavljeni u 16. i 17. knjizi daju potpun pregled borbene aktivnosti jedinica 7. korpusa NOVJ.

[3] Redakcija je trima tačkama označila mesta gde je izostavila tekst o rasporedu i borbenoj aktivnosti jedinice 15. NO divizije, jer je ovo već izneto u dok. br. 88 i 115.

[4] Sve brojke u ovom dokumentu navedene iza jedinice ili iza mesta njenog rasporeda označavaju brojno stanje te jedinice.

[5] Sada: Jama pri Dvoru.

[7] Odnosi se na Dolenji i Gorenji Vrh. Sada su to dva naselja s nazivom: Dolenji Vrh i Gorenji Vrh pri Dobrniču.

[7] Sada: Vrhovo pri Mirni Peči.

[7] Sada: Verdun pri Uršnih Selih.

		tavu XV div. Dejstvovala je od 16 [časova] do mraka i od 22 [časa] do 3 časa.
	B. o:	Neprijatelj nije bio aktivan, štab 49 i spec, vodovi 44 — na sektoru Metlike, I bat. 63 na sekt. Kočevje, II bat. 59, III bat. 48, Zelez. četa[13] 12, svi na sekt. preko Kupe za osiguranje aerodroma", IV bat. 62 na sekt. Vivodine. Akcija nije bilo.
	D. O	Broj. stanje 362, 1 bat. u Jami", ostali na sekt. Catež. Bez promena.
	N. o:[a]	Štab i O. C.'[5] 57 — Viševek, 1. četa 65 — G. Jezero, 2. četa 43 — Viševek, 3. četa 43 — Bloke — Hudi Vrh, 4. četa 49 — Glina. Bez promena.
	4. b. IX br.	Broj. stanje 243, na sektoru Brkina. Bez promena.
2.		
I	*XV diviz.*	
	XVIII div.	Stanje nepromenjeno. IX brig, bi morala proterati neprijatelja s kote 581 i Vrh-trebnja, ali se ovaj već ranije povukao. U 10,30 je X brig, razbila kolonu od 50 ljudi koja je nastupala prema njenim položajima, nakon čega jc neprijatelj otvorio art. vatru od koje je brigada imala 1 mrtvog i 3 ranjena. Na drumu Mirna Peč — Ponikve je uništila 1 putnički automobil.
	Artiljerija	Stanje nepromenjeno. S položaja Dobrava je tukla uporište Občine.
	B. O.	Na-starim položajima. Stanje nepromenjeno.

' Belokranjski [NOP] odred.

[10] Zelezničarska četa, jačine 63 čoveka, uključena je u sastav Belokranjskog NOP odreda 1. oktobra 1944. (vidi operativni dnevnik Štaba 7. korpusa NOVJ za 1. oktobar 1944, AIZDG, k. 153/1).

" Odnosi se na aerodrom na Otoškom polju kod sela Otok u Beloj krajini.

[13] Dolenjski [NOP] odred.

[13] Ovaj bataljon je stigao na Dolenjsko vojno područje 18. decembra 1944. sa zadatkom da preuzme oružje, opremu i odeću za potrebe svoga odreda (AIZDG, k. 153/1).

[14] Notranjski [NOP] odred.

Obaveštajni centar.

	D. O.	Brojno stanje nepromenjeno. 1. bat je na sektoru Sv. Križ" — Tihaboj vodio borbu s neprijateljem koji je izvršio ispad preko granice, te je pri tom imao 4 mrtva i 2 ranjena. Gubici neprijatelja nepoznati.
	N. O.	Na starim položajima. Brojno stanje nepromenjeno. Jedna četa je u toku noći napala uporište Cerknicu. Bez sopstvenih gubitaka, neprijateljevi nepoznati.
	4. b. IX br.	Na starim položajima, bez promena.
3.		
I	*XV diviz.*	
	XVIII div.	Na istim položajima. S neprijateljskom kolonom koja je u 9 časova izvršila ispad i nastupala prema Krušnom Vrhu vodila je borbu VIII brig. Uz pomoć XII brig, bio je neprijatelj odbačen. VIII brig, je imala 5 mrtvih, 9 ranjenih i 12 nestalih. X brig, je demonstrativno napala Sv. Anu, Bišku Vas i Mirnu Peč
	Artiljerija	Na starim položajima. Oruđa koja su bila u akciji vratila su se u svoju bazu.
	D. O.	Na starim položajima. Vođeni su sukobi patrola u Temeniškoj dolini bez sopstvenih gubitaka. Neprijateljevi nepoznati.
	B. O.	Na starim položajima, bez promena.
	N. O.	Na starim položajima, bez promena.
	4. b. IX br.	
	XV divizija	Na starim položajima. U ranim jutarnjim časovima je neprijateljeva kolona jačine 400 ljudi izvršila ispad iz uporišta Št. Vid" i krenula preko Sela pri Šumberku — Reber za Žužemberk. Oko 8 časova je produžila prema Dobravi i Kamenju.". Iz Mirne Peči i Novog Mesta je neprijatelj jačine 7—800 ljudi krenuo na sek-

" Sada: Gabrovka.
" Sada: Šentvid pri Stični.
" Odnosi se na Dolenje i Gorenje Kamenje; sada: Dolenje i Gorenje Kamenje pri Dobrniču.

tor Lipovec — Oštri vrh — Ajdovec. A jedna neprijateljeva kolona je nastupala s pravca V. Gaber prema Stehanjoj Vasi. Zbog nastupanja ovih neprijateljevih kolona morale su se jedinice XV div. prebaciti na nove položaje: V brig, je vodila borbu s kolonom koja je nastupala prema Gombišču i s neprijateljem koji je nadirao na Kozjek. Tu je imala 3 ranjena, neprijateljevi nepoznati. Posle ovih borbi, pred veće je zaposela položaje Cvibelj — Zafara. XII brig, je vodila borbu s neprijateljevom kolonom koja je nastupala iz uporišta Občine prema Krušnom Vrhu i s kolonom koja je nadirala iz V. Gabera prema Stehanjoj Vasi. Nakon višečasovne borbe se prebacila na položaje Sadinja Vas" — Mačkovec[30]. Oko 11 časova se XV brig, povlačila grebenom iznad Šahoveca, Vrbovec — Kal[31] prema Ostrom vrhu, gde je zajedno sa IX brig, prihvatila borbu i nakon borbe od 2 časa proterala neprijatelja. Gubici neprijatelja 10 mrtvih, 12 ranjenih. IV brig, na starim položajima, bez promena.

XVIII div. Zbog napred pomenute situacije, u toku dana su se jedinice XVIII div, prebacile na nove položaje. VIII brig, je vodila borbu na položajima Grič[22] — Grmada, Lisec — Dobrava. Pri tom je zaplenila 2 konja, 1000 metaka, 70 ručnih bombi i više opreme. Osim toga je vodila borbu na Kozjeku, nakon čega je krenula preko Volčje Jame i stigla na sektor V. Lipovec, gde je posela položaje. Sopstveni gubici 1 mrtav, nepr. nepoznati. IX brig, je sa svojih položaja otišla na položaje Oštri vih, gde je zajedno sa XV brig, vodila borbu i pri tome imala 4 mrtva i 8 ranj. Neprijateljevi gubici 7 mrtvih i 10 ranjenih. Zatim je posela položaje na sektoru Ajdovec. X brig, se u

" Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.
[30] Sada: Mačkovec pri Dvoru.
" Odnosi se na Rdeči Kal. Na karti 1 : 100.000 piše: Kal.
[22] Sada: Grič pri Trebnjem.

		toku dana prebacila na sektor Ajdovec. Udarna četa je na položajima iznad sela Korita vodila borbu s neprijateljem i proterala ga prema Zagorici." Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih, 15 ranj., sopstveni: 1 mrtav, 3 ranjena. Tu je vodio borbu i Inž. bat. te je imao 1 ranjenog. Neprijatelju je naneo [gubitke od] 2 mrtva, 4 ranjena.
	Auto-četa	Neprijateljeva kolona koja je prodrla u 2užemberk uništila je tu naš kamion i ubila 2 ranjenika, jer su tenku koji je pratio transport zamrzle »brede«. Pri napadu na štab korpusa neprijatelj je zaplenio 1 putnički automobil i 1 kurirski motor Gl. št. a kurir je ubijen, 1 ranjen.
	Artiljerija	Na starim položajima. Bez promena. Haubica 75 mm koja je bila pridodata XV div. na povratku je, kod Sr. Lipoveca, pala u zasedu. Pri tom je 1 drug ranjen, 1 je nestao a oruđe je neprijatelj zaplenio.
	B. O.	Na starim položajima, bez promena.
	D. O.	Neprijatelj se koncentrisao na komunikaciji Litija — Sv. Križ — Mirna—Trebnje i Sv. Križ—Čatež — V. Loka. Odred je vodio borbu na sektoru Čatež—Cirnik, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja prebacio na sektor Trebanjski Vrh. Sopstveni gubici: 2 ranjena, neprijateljevi: 4. mrtva, 6 ranjenih.
	N. O.	Na starim položajima, bez promena.
	4. b. IX br.	Na starim položajima, bez promene.
5.		
	XV diviz.	
	XVIII div.	Neprijatelj jačine 300 ljudi je zaposeo Hinje. Zbog toga je VIII brig, napala na Hinje. Neprijatelj se oko 14 časova povukao u Kočevje. IX brig, na starim položajima. Patrole koje su prikupljale žicu sukobile su se s neprijateljevim patrolama, pri čemu je neprijatelj zarobio 2 linijaša. X brig, na starim položajima. Udarni bat. XV i XVIII div. su napali neprijateljeve topove koji su se

Sada: Zagorica pri Dobrniču.

	nalazili u Polomu. Nakon kratke oštre borbe bili su uništeni 3 kamiona i radio-stanica, a 20 neprijateljevih vojnika je poginulo i 25 ranjeno, vlastiti gubici 5 mrtvih i 2 ranjena.	
Artiljerija	Na starim položajima, bez promena.	
B. O.	Na starim položajima, bez promena.	
D. O.	Zbog snažne koncentracije neprijatelja odred se prebacio na sektor Jama. Pri pokretu je vodio borbe.	
N. O.	U toku noći je neprijatelj jačine 4 čete izvršio ispad iz uporišta Rakek prema položajima odreda. Neprijatelj je napao četu odreda u selu Glina.[24] Naši gubici: 8 mrtvih, 4 zarobljena, 10 nestalih, 1 teška »breda«, 3 lake »brede«, 3 automata i 13 pušaka. Neprijateljevi: 3 mrtva i više ranjenih.	
4. b. IX br.	Na starim položajima, bez promene. Kod Kozine, na pruzi Pula—Divača, minirao je teretni voz. Saobraćaj zaustavljen 48 časova.	
6.		
XV div.		
XVIII div.	Jedan bataljon IX brig, je napao neprijatelja koji je nastupao iz Podlipe. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon se povukao, a zatim je bio ponovo upućen prema neprijatelju i ovoga napao kad je nastupao iz Podlipe. Zatim je premestio svoj položaj prema Borštu,[24] gde su se nalazila i ostala dva bat., i prema kome je nastupao neprijatelj sa četiri kolone, usled čega se brig., zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla i 7.1. u 7 časova ujutro zaposela položaje na Vinkovom Vrhu. Noću 6/7. je neprijatelj napao X brig, na Ajdovecu. Napad je bio iznenadan, zbog čega brigada nije mogla prihvatiti borbe onako kako bi to bilo potrebno, pa se između Srednjeg i Velikog Lipoveca prebacila prema Dvoru, gde je dobila zadatak da zajedno sa XV brig, krene u Sadinju Vas.	Naši gubici: 4 mrtva 7 ranjenih 46 nestalih. Nepr. gubici: 129 mrtvih 55 ranjenih,

[24] Podrobnije o napadu neprijatelja na 4. četu Notranjskog NOP odreda vidi dok. br. 88, objašnjenje 22.

[25] Sada: Boršt pri Dvoru.

7.

I *XV div.* Neprijtelj je u ranim jutarnjim časovima pošao prema Vinkovom Vrhu. Druga kolona je izbila na Mačkov Hrib, te na položaje XV i IX brig. V brig, na položajima Cvibelj odbila je neprijatelja, nakon čega je ovaj napao XV brig, i bat. IV brig. Oni su se zbog nadmoćnosti morali povući preko Krke, pa je i X brig, izdato naređenje da se prebaci preko reke. XV brig, i bataljon IV brig, su ponovo pokušali da dejstvuju na levoj obali Krke, ali su se zbog pritiska morali kod Soteske prebaciti na desnu obalu. Isto tako se i IX brig, nakon borbe od dva i po časa iz Vinkovog Vrha povukla prema Soteski, prešla skelom preko reke i krenula za Lašče. X brig, je kod Sadinje Vasi vodila borbu do 12 časova a zatim se prebacila na položaje Sela[2]* — Vrh[27]. Ukupna jačina neprijatelja na levoj obali Krke bila je oko 1500 ljudi, koji su imali nameru da koncentrično okruže naše jedinice na levoj obali Krke te ih unište. Brigade su veštim manevrom prešle reku Krku, pri čemu su sa uspehom iskoristile maglu. Neprijatelj se u 17 časova počeo povlačiti u svoja polazna uporišta u pravcu Novog Mesta.

D. O. se zbog neprijateljevih koncentracija sa sektora Sv. Križ — Mirna — Litija prebacio na sektor Dvor, kuda je stigao 5. I u 15 časova. Odred je dva bat. imao na sektoru Lašče — Smuka, a jednim bat. je 7. o. m. prihvatio borbu kod Sadinje Vasi.

M .. S[11]* ci: mrt av ranjena.

T. O.[1]* je [u borbi] učestvovao sa dva tenka koja su bila kod štaba korpusa u rezervi sa zadatkom: kontrola druma Dobrnič — Žužembcrk i gonjenje neprijatelja u uporištu kada bi naše jedinice probile odbranu. Tenkovi su učestvovali u borbi samo 4. I ujutro, kada je

[26] Odnosi se na Sela pri Hinjah.
[27] Odnosi se na Vrh pri Hinjah.
[a] Tenkovski odred.

			neprijatelj prodro u Zužemberk. Veći tenk je dobro dejstvovao vatrom iz topa i mitraljeza, dok je manjem tenku otkazao mitraljez. Savezнички avioni su 4-tog u 12 časova bombardovali Občine. Srušeno je više zgrada, jedan bunker i transformator. Taj napad, pak, bio je predviđen za 1-vi. Ukupni gubici neprijatelja: 210 mrtvih, 250 ranjenih. Ukupni naši gubici: 40 mrtvih, 110 ranjenih i 60 nestalih. Zaplenjeno oružje: 3 puške, 3000 metaka, 1 sanduk it. pušaka, 40 teških mina. Izgubljeno oružie: 1 haubica 75 mm, 3 teške »brede« i dva »šarca«, dva »brena«, 1 piat. Neprijatelju uništeno: dva putnička automobila, tri motocikla i 2 kamiona. Izgubljeno: 1 putnički automobil, 1 kamion, dva motocikla. Akcija je bila dobro pripremljena, ipak je bila odlučujuća činjenica da je izostalo dogovoreno savezničko bombardovanie 1-ovog između 14 i 15 časova." Zbog jačine neprijatelja i fortifikacija na jednoj strani, a na drugoj zbog malobrojnosti teškog oružja kojim smo raspolagali, nije bilo moguće zauzeti uporišta. Jedinice su pokazale istrajnost te su u velikoj hladnoći i snegu istrajale na položajima. Obaveštajna služba nije blagovremeno javila o neprijateljevoj koncentraciji 4. I prema Ajdovecu i žužemberku. Artiljerija nije mogla imati željeni učinak zbog lošeg kvaliteta municije.[30]	Nepr. gub.: 25 mrtvih 30 ranjenih,
2 j j Qu			Neprijatelj jačine 100 ljudi je 2. I 45. izvršio ispad iz uporišta Vatovlje i Ostrice.[33] Naše jedinice su se blagovremeno povukle. [Odred] se na-	3 nepr. zarob. Naš plen: 3 p[n]

[29] Odnosi se na napad jedinica 15. NO divizije na neprijateljevo uporište u Občinama (vidi dok. br. 30).

[30] Podrobnije o borbama jedinica 15. i 18. NO divizije i o angažovanim snagama neprijatelja od 1. do 8. januara 1945. vidi dok. br. 30 i 37.

" Istarski [NOP] odred. Odnosi se na 4. bataljon 9. slovenačke NO brigade (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 1).

[35] puške.

[33] Omaška; treba: Ostrovica.

		lazi na sektoru Barke i Pivke. Tog dana je naša patrola stigla u selo Matavun,®[4] okružila nemačku patrolu i zarobila tri neprijateljeva [vojnika], 4. I 45. se vratila diverzantska grupa od 4 člana koja je u toku noći minirala prugu Pula — Kozina — Divača u blizini Kozine. 4. [januara] u 14 časova je na mine naišao voz.	100 metaka 9 bombi. Oštećeno: lokomotiva i nekoliko vagona
	XV div.		
	XVIII div.	155 Malo Lipje, Jurišni bat. Smuka — 63, Inž. bat. Smuka — 63. VIII brig. Hinje — 367, IX brie. Ratio — 337, X brig. Sela — Vrh — 318, XXIV bria. Pristava — Mihovec — 465. B. O. Štab 42, Specijalni vod Metlika — 42, jedan bat. sektor Kočevja — 87, dva bat. preko Kupe na osiguranju aerodroma — 120. Min. grupa krenula na prugu.	
	D. O.	Ma sektoru Sadinja Vas — Lašče.	
	N. O.	Na sektoru Pudob — Knežja Njiva — Metulje[15] — 322. Neprijatelj jačine 500 ljudi nalazio se na Polomu — Prevolama. Preko dana je artiljerijskom vatrom tukao položaje VIII brig. Sve jedinice imale su odmor.	Naši gub. 3 mrtva, 1 ranjen.
9. I		Raspored jedinica isti. Borbi i akcija nije bilo. Jedinice su održavale vojnu i političku nastavu.	
10. I	XV *div.*		
	XVIII div.	Pod pritiskom naših snaga neprijatelj se preko Poloma povukao u Kočevje. Raspored isti.	
	B. O.	Stanje nepromenjeno. Min. grupa je kod Zorkovca razorila 600 m šina.	
	D. O.	I i III bat. pod operativnom komandom XV div. na sektoru Sadinja Vas, II bat. kreće u 17 časova.	

[M] Nalazi se 3 km jugoistočno od Divače. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije označeno.

[a] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Metlje.

	Jedinica		
	N. O.	Raspored isti, broj. stanje isto. Trebamo obuću i odeću te ljudstvo.	
	4. b. IX br.	na sektoru Brkina.	
	Artiljerija	VII korpusa (I i II div. i Zaštitni bat.) na položajima Crmošnjice — Verdun. Neprijatelj nije aktivan.	
U.			
I	*XV div.*		
	XVIII div.	Na položajima Hinje — Hrib[34] — Ratje — Sela — Vrh. Broj. stanje isto. Neprijatelj nije bio aktivan.	
	Artiljerija	Stanje nepromenjeno.	
	XV i XXIV	brigada na položajima Podgrad, Vinja Vas, Cerovec, Pristava, Mihovec, Metlika. Neprijatelj jačine 100 ljudi je izvršio ispad prema Težkoj Vodi, ali se odmah povukao u polazno uporište.[37]	
	B. O.	Stanje nepromenjeno.	
	N. O.	Na položajima Pudob, Klance, Križna gora, Loke.[33] Neprijatelj nije aktivan.	
	D. O.	Stanje nepromenjeno.	
12.			
	XV div.		
	XVIII div.	Nikakvih promena.	
	Artiljerija	XV i XXIV brig, na istim položajima. Nikakvih promena.	
	D. O.	Dva bat. u XV diviziji, 1 bat. na sektoru Catež vodio borbu s neprijateljevom kolonom od 400 Nemaca i 150 be-ga.[39]	Naši gubici: 2 mrtva 5 ranjenih. Neprijateljevi: 5 ran., više mrt. 1 nepr. ubijen 1 ranjen.
	N. O.	Na položajima Markovec, Križna gora — Klance. Neprijateljeva četa izvršila ispad iz Cerknice do Goričica. Napala ju je naša patrola.	
	B. O.	Stanje nepromenjeno.	

[34] Odnosi se na Hrib pri Hinjah.

[37] Ispad su izvršili delovi 38. posadne čete slovenačkih domobranaca i 3. čete 1. bataljona 14. SS policijskog puka iz Šmihela (sada: Šmihel pri Novem Mestu). Vidi AIZDG.' AFK. k. 283/IV, pov. br. 49.

[x] Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno. Verovatno se odnosi na Bloke.

[39] O angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 135.

13.			
	XV div.		
	XVIII div.	Na istim položajima, s tim da drži posednute i Prevole.	
	D. O.	Jedan bataljon na sektoru Cirnik.	
	B. O.	Na položajima Metlika, Vivodina, Kočevje i preko Kupe. Kod ostalih jedinica isti raspored, situacija nepromenjena.	
14.			
	XV div.		
	D. O.	Jedan bat. na sektoru Sv. Križ.	
	N. 0.	Na položajima Dane — Križna gora — Bloke. Prethodnog dana je neprijatelj izvršio ispad u jačini 300 ljudi iz Cerknice te okružio 1. i 3. četu na Križnoj gori.[40]	Naši gu- 14 mrtvih, i zarobljen, 6 »brena«, 1 »šarac«, 6 automata -
	I. O.	Na sektoru Brkina. Neprijatelj vrši ispade iz uporišta Podgrad, Materija, Kozina.[41] Odred vrši stalne manje pokrete. Kod ostalih jedinica je isti raspored i nepromenjena situacija.	
15.			
	XV div.		
	XVIII div.	Stanje nepromenjeno, Jurišni bat. na sektoru Zdenska Vas — Cušperk. X brig, formirala Jurišnu četu jačine 20 ljudi.	
	B. O.	Na istom sektoru. Neprijatelj je prekjuče izvršio ispad iz Ozlja u jačini od 300 ljudi prema Zakanju.[43] Bat. na sektoru Vivodine je u 15 časova napao neprijatelja koji se već vraćao. Gubici neprijatelja nepoznati, a naših nije bilo. Ostale jedinice VII korpusa na starim položajima uz nepromenjenu situaciju. U jedinicama se redovno održava politička i vojna nastava.	

* Napad je izvršila 47. četa 2. bataljona slovenačkih domobranaca. Podrobnije o ovom napadu vidi dok. br. 88, objašnjenje 36. i 37.

[41] U ovim uporištima nalazili su se delovi bataljona »Hajne« (»Heine«) 139. rezervnog brdskoe lovačkog puka nemačke 188. rezervne brdske divizije (AIZDG, nemački fond, k. 217 i k. 221).

[42] i[41] Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile angažovane.

16.

XV div.

XVIII div. Na istim položajima. Udarna četa je bila juče upućena u zasedu na drum Zdenska Vas — Grosuplje, u dodir s neprijateljem nije došla. Zbog toga je sa istim zadatkom otišla na drum Stična — Muljava.

D. O. II bat. se vratio sa sektora Sv. Križ, jer se zbog brojčanosti neprijatelja nije mogao ovde zadržavati.

N. O. Na položajima Iga Vas — Podgora/[0] Patrolna aktivnost neprijatelja iz Cerknice do Grahova. Borbe nisu vođene.

Artiljerija Na sektoru Ćrmošnjice — Pleš." Borbi nije bilo.

B. O. Raspored isti. Neprijatelj je izvršio ispad iz Ozlja" prema Reštovu i Bubnjarcima ali ga je bat. ovog odreda odbacio. Naši nisu imali gubitaka, neprijateljevi nepoznati. Ostale jedinice sa istim rasporedom, brojnim stanjem i zadacima. Rad po jedinicama sa uobičajenim rasporedom rada.

17.

XV div.

XVIII div. Udarna četa VIII brig, je otišla s jednim bat. [ove brigade] u zasedu na drum Zdenska Vas — Čušperk.

B. O. Neprijatelj je izvršio ispad iz Ozlja. Bio je odbačen u polazno uporište. Naših gubitaka nema, neprijateljevi nepoznati.
U ostalim jedinicama VII korpusa stanje nepromenjeno.

18.

I *XV div.*

XVIII div. Neprijatelj nije bio aktivan.
Štab 187 — Lašče, Jurišni bat. 89 — Veliko Lipje, Inž. bat. 64 — Smuka, pokretna bolnica 48, VIII brig. 370 — Lazina, Prevole,
IX brig. 342 — Ratje,
X brig. 372 — Sela i Vrh,

Sada: Podgora pri Ložu.
Zaselak, 6,5 km jugoistočno od Dolenjskih Toplica.

		XXIV brig. 635 — Pristava, Mihovec, Metlika. Bat. VIII brig, se vratio. Stigao je do Kočevia, ali dalje do pruge nije mogao zbog visokog snega. ~Jedna četa IX brig, otišla na sektor Kompolje — Zdenska Vas.	
	Artiljerija	štab 15, specijalne jedinice 85, I div. 55, II div. 87 — svi u Crmošnjicama. Zaštitni bat. Verdun. Borbe nisu vođene.	
	B. O.	Stab 41 — Metlika, I bat. 71 — Kočevje, II bat. 63, III bat. 57, Železničarska četa 27 — otišli po odela. Min. — sabotažna grupa je noću 16/17. minirala prugu Karlovac — Ozalj kod Zorkovca." Razoreno 500 m šina.	
	D. O.	325 na položaju Seč. II bat. odreda, koji je na ove položaje stigao 15. o. m. na sektora Cirnik, imao je sledeće gubitke:	Naši gubici: 8 mrtvih, 5 zarobljenih, 30 nestalih. Izgub. 5 puškomitraljeza. 36 pušaka. Nepr.: 7 mrtvih, 6 ranjenih.
19. I	*XV div.*		
	XVIII div.	Neprijatelj je jzvršio ispad od Ambrusa prema Brezovom Dolu, od Zvirča prema Ratju i od Kočevja prema Šmuki i Toploj Reberi. Jači na oko 600 ljudi.'7 Neprijatelj je napao IX brig, na položajima Ratje sa oko 300 ljudi, borba je vođena do 14 časova, a zatim se brigada povukla na kotu 372, istočno od Lopate. Neprijatelj je nastupao prema Lipju, te je s njime vodila borbu ova brigada do 17 časova, nakon čega se povukla prema Laščama i rasporedila se na položaje na Primožu. U 20 časova se, zbog snažnog neprijateljevog pritiska, zajedno sa Inž. bat. i Jurišnom četom povukla u Podgozd. U toku noći je krenula na položaj Lašče a u jutarnjim časovima je posela položaj Vinkel", kota 521.	

* Reč je o Zorkovcu na Kupi.

" O neprijateljevim snagama angažovanim od 19. do 24. januara 1945. na području Suhe krajine"vidi dok. br. 138.

" Na karti 1 :100.000 nije pronađen. Verovatno se odnosi na Bukov vrh (kota 521).

		VIII brig, je čitav dan vodila borbe na položajima južno iznad sela Sela.
	D. O.	Na sektoru Toplica", jedan bat. po odelo. Pri svakom ispadu neprijatelja iz Novog Mesta prema Straži i Polju, kao i iz Vavte Vasi prema Toplicama vođene su manje borbe. Ostale jedinice sa istim rasporedom. Neprijateljeve kolone koje su 19. o. m. nastupale na sektoru leve obale Krke i Suhe krajine i ovog su dana ostale na tom području i vodile borbu s našim jedinicama. Jačina ovih kolona na levoj obali Krke iznosi oko 1000 ljudi a na sektoru Suhe krajine oko 600 ljudi.
20.		
I	*XV div.*	
	XVIII div.	VIII brig, je u 6 časova napala neprijatelja u Velikom Lipju, te ga nakon kraće borbe odbacila do centra sela i nanela mu gubitke. U 7,30 časova je već napala neprijatelja u Gradeneu, s kojim je vodila kraće borbe celog dana. Oko 17 časova je neprijatelj u dve kolone frontalno napao na položaje ove brigade a manjom kolonom je dejstvovao sa boka. Jačina oko 300 ljudi. Posle teške borbe brigada se povukla. D. O. koji je držao položaje Gradišće, kota 311, donekle se povukao zbog obaveštenja da se neprijatelj nalazi u Sušicama. Oko 9 časova je XV brig, od Štaba VII korpusa dobila zadatak da sa dva bataljona napadne neprijatelja na sektoru Rumanja Vas — Jurka Vas. Austrijski bat. je držao položaje u Podhosti, pa se zbog snažne artiljerijske vatre povukao u Podturn.[50] Gubici: V brig. 1 ranjen, nepr. nepoznati. Austrijski bat. 2 ranjena, nepr. nepoznati. VIII brig. 4 ranjena, 1 mrtav, 1 nestao, nepr. 10 mrtvih, 12 ranjenih.

[45] Odnosi se na Dolenjske Toplice.
[M] Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

21.

XV div.

XVIII div. IX brig, sa Specijalnim bat. je u 12,30 časova napala neprijatelja u Velikom Lipju. Zadatak su jedinice izvršile tako snažnim jurišem, da je neprijatelj bio u potpunosti iznenađen te nije mogao poneti ni materijal ni ranjenike. Gubici nepr. su ogromni kako u ljudstvu tako i u materijalu. U 22,30 časova je neprijatelj u jačini oko 160 ljudi krenuo iz Lopate, te se ispred Lipja podelio u dve kolone težeći da uništi jedinice IX brig. Četa ove brig, koja je baš bila na pokretu prva je prihvatila borbu, a zatim se povukla prema Primožu. Zbog toga su se naše jedinice prebacile na položaje oko Lašča.

D. O. je u 21 čas sa dva bataljona napao neprijateljeve položaje u Vavtoj Vasi, ipak su naše jedinice bile prinuđene na povlačenje, jer je neprijatelju pristigla pomoć, te je uspeo da zađe u leđa II bat., a i zbog podrške artiljerije.[51]

Gubici: IX brig, i Spec. bat. 5 mrtvih, 10 ranjenih. Nepr. 65 mrtvih, 70 ranjenih. Zaplenili smo: 1 laki minobacač, 2 teška minobacača, 7 puškomitraljeza, 3 teške »brede«, 1 radio-staniću, 8 automata, 8 pištolja, veću količinu municije, 15 mula, 3 dvogleda, gramofon, harmoniku, važan ratni arhiv, više spreme i pušaka. Osim toga, neprijatelju je ubijeno još 12 konja i uništeno 6 mula (izgorelo), oštećen 1 tenk i 1 automobil.

22.

XV div. Ujutro oko 9 časova neprijatelj je iz Poloma tukao snažnom artiljerijskom vatrom položaje Primož i kotu 503. Na ove položaje je u 11 časova izvršio koncentričan napad s tri kolone. Dve kolone su vršile pritisak na V brig, s pravca Građene, Stara gora i Budganja Vas. Jedna

[51] Podrobnije o borbama jedinica Dolenjskog NOP odreda od 1. do 21. januara 1945. vidi dok. br. 55.

Jedinica	Raspored jedinica, dnevni rad, akcije, opis i kritika
	kolona je uspela da kroz međuprostor V i XII brigade zađe u leđa bat. IX brig, koji se nalazio na Primožu. U ogorčenoj borbi više od dva časa, u kojoj su učestvovala oba jurišna bataljona divizija, stalnim jurišima i protivjurišima se menjavala situacija. Ipak do bitnih promena na tim položajima nije došlo. Tek kada je neprijateljeva kolona od oko 300 ljudi nastupala iz Lipja protiv ostala dva bataljona IX brig, koji su se nalazili na položajima Lašče — Smuka i kada je našim jedinicama ponestalo municije, naše su se jedinice prebacile jugoistočno od Lašča, i to IX brig, na položaje Bukov vrh, a njene položaje je zaposela V brig, i zadržala neprijatelja. Pošto je imao mnogo mrtvih i ranjenih, neprijatelj je oko 18 časova počeo da odstupa preko Lipja — Gradenca — Ambrusa u polazna uporišta. Ceta Inž. bat. XV divizije je u toku dana vodila kraću borbu a pred veče krenula prema Podhosti, gde je već posle podne pristigla V brig.[55] Na sektoru Toplica se oko 12 časova pojavio neprijatelj jačine 200 ljudi iznad Meniške Vasi i Sela.[53] Sa ivice šume je izvršio juriš prema Selima, gde su se nalazili bataljon XIV brig, i Zaštitni vod XV divizije. D. O. je držao položaje desno od XIV brig., dok se Austrijski bat. nalazio na položajima kod Podturna. Neprijatelj, koji je vatrom iz topova tukao Podhostu, Obrh, Suhor, Podturn, izbio je na položaje XIV brig.* Kako je u isto vreme pristigla nepr. kolona s pravca Toplica, jedan bataljon D. O. prebacio se prema Rigelju, ali se dva sata kasnije ponovo vratio na ranije položaje. XV brig, je blokirala položaje kod Potoka" i južno pre-

" Podrobnije o borbama jedinica 15. NO divizije u Suhoj krajini od 19. do 23. januara 1945, vidi dok. br. 50.

[33] Sad: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

[54] Podrobnije o borbi bataljona 14. slovenačke brigade NOV i PO Slovenije vidi dok. br. 66.

[55] Sada: Potok pri Gorenji Straži.

ma Praprečama,[54] ivicu šume od Jurke Vasi prema koti 203. Preko dana i noći neprijatelj je bio stalno uznemiravan. Oko 11 časova je neprijateljeva kolona od 50 ljudi, 3 tenka, i topa, 1 teškog minobacača nastupala u pravcu Jurke Vasi. XV brig, je ovu kolonu napala i naterala u bekstvo.

Gubici: Inž. bat. 2 ranjena, nepr. 10 mrtvih. XVIII divizija: 3 poginula, 5 ranjenih. *Ukupni* gubici neprijatelja tog dana iznose 48 mrtvih, 35 ranjenih.

23.

I

Neprijatelj je napustio sektor Suhe krajine, ali se još uvek nalazi na levoj obali Krke: žužemberk — Vinkov Vrh i Vavta Vas. Njegova aktivnost se ispoljava samo na sektoru Gradišća. XV brig, je vodila borbu s neprijateljem koji je naročito nastupao prema položajima I bat. zbog čega se ovaj morao nešto povući. III bat., pak, vodio je borbu kod Potoka. IV brig, je oko 13 časova sa dva bat. stigla na položaje kod Podljubena i imala sukobe patrola. Gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, 1 »bren«; nepr.: 15 mrtvih, 12 ranjenih, ubijena 3 konja, oštećen 1 putnički automobil.

24.

I

Tog dana je i I bat. IV brig, zaposeo položaje iznad Vavte Vasi i počeo napadati na neprijatelja koji je vršio ispad prema nama. Istovremeno su naše jedinice držale pod vatrom neprijateljevu kolonu koja je nastupala iz Vavte Vasi prema Novom Mestu. Kod Jurke Vasi neprijatelj je jednom bočnom kolonom prcduzeo manevar i odvojio jednu četu I bat. od ostalih jedinica i naneo joj gubitke, zbog čega se ona morala povući na nove položaje. Neprijateljevu kolonu koja je bila u pokretu prema Novom Mestu napali su i jedinice XV brig, i Zaštitni bat. artiljerije, koji su se nalazili na položajima desno od Jurke Vasi

[54] Sada: Prapreče pri Gorenji Straži.

prema Potoku. U 14 časova je borba prestala." Gubici: naši 7 mrtvih, 4 ranjena, 1 puškomitraljez, 1 protivtenk. puška; nepr. 24 mrtva, 50 ranjenih, oštećen 1 tenk, ubijene 3 mule.

Napomena: Proteklih dana su ukupni neprijateljevi gubici u ljudstvu iznosili 340 mrtvih, 370 ranjenih, 6 zarobljenih. U materijalu: 2 teška minobacača, 1 laki minobacač, 7 puškomitraljeza, 3 teške »brede« 1 radio-stanica, 8 automata, 5 pištolja, veća količina municije, 3 dvogleda, gramofon, harmonika, 15 mula, važan ratni arhiv, više opreme i pušaka. Još je neprijatelju ubijeno 12 konja, uništeno 6 mula, oštećeni 1 tenk i 1 automobil.

Kritika akcije: U svim tim danima neprijatelj je imao nameru i zadatak da svojim snagama izvrši koncentričan napad i manevrom potisne naše jedinice sa sektora Ajdovec — Lipovec — žužemberk preko Krke, na jednoj strani, a sa druge strane — da potisne naše jedinice s područja Suhe krajine u dolinu reke Krke i da im na sektoru Vavta Vas — Podturn spreči povlačenje, te ih tako razbije i uništi. Pošto je naš štab blagovremeno shvatio nameru neprijatelja, pravilno je odlučio da se jedinice prebace preko Krke i da tako skoncentrisane na sektoru Suhe krajine izvojuju odlučujuću bitku. Zbog ogromne požrtvovanosti i istrajnosti boraca, koji su, uprkos zimi, dan i noć istrajali na položajima, a i zbog pravilnog manevra protiv neprijatelja u trenutku njegove ofanzivne namere na sektoru Veliko Lipje, uspelo se uneti dezorganizaciju u neprijateljeve redove, razbiti ih i u potpunosti sprečiti neprijateljevu nameru u pogledu okružavanja.

[57] Podrobnije o borbama jedinica 15. NO divizije na pravcu Vavta Vas — Dolenjske Toplice od 20. do 24. januara 1945. i angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 61.

\

25. I		U poslednjim borbama je sektor Suhe krajine potpuno oslobođen od neprijatelja. Ovaj se nalazi na levoj obali Krke: Vjnkov Vrh, 2užemberk, Stranska Vas.[5]"	
	XV div.		
	XVIII div.	Štab i Spec. bat. Lašče, Inž. bat. Klopce, VIII brig. Smuka, IX brig. Lašče, X brig, na pokretu," XXIV brig. Pristava — Mihovec. U toku dana sukob patrole s neprijateljem u Stranskoj Vasi.	Gubici: 1 mrtav, 1 ranjen. Nepr. nepoznati.
	Artiljerija	Crmošnjice — Verdun.	
	N. O.	Vrhnika* — Bloška planota.	
	D. O.	Gradišće — Toplice.	
	B. O.	Na starim položajima.	
	I. O.	Brkini.	
26. I		Neprijateljevih pokreta i koncentracija nije bilo. XVIII i XV div., Artiljerija, D. 0., B. O., svi na starim položajima bez promene. Neprijatelj nije bio aktivan.	
	N. O.	Na položajima Vrhnika, Gorenje Jezero, Bloška planota. Nije bilo borbi. Nakon poslednjih teških borbi jedinice su imale odmor.	
27. I		Stanje neprijatelja na levoj obali Krke je nepromenjeno.	
	XV div.		
	XVIII div.	U toku noći je XII brig." s Jurišnim bataljonom napala Stransku Vas," težeći istovremeno da minira drveni most. Za izvršenje ovog zadatka je bat. VIII brig, demonstrativno napadao Cvibelj. Zbog vanredno jasne noći i nepovoljnog terena s velikom čistinom, napad nije uspeo.	

[K] Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

" Deseta slovenačka NO brigada »Ljubljanska« je već 18. januara 1945. krenula u Hrvatsku po odeću (vidi dok. br. 130).

" Odnosi se na Vrhniku pri Ložu.

" Zbog odlaska 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska« po odeću u Hrvatsku, 12. slovenačka NO brigada je potčinjena 18. NO diviziji (AIZDG, k. 188/III).

[62] Zapovest za napad na Stransku Vas (Stranska Vas pri žužemberku) je izdao Štab 18. NO divizije 27. januara 1945. (vidi dok br. 67).

		Most nije bio srušen, ali je bio srušen most preko Krke za Jamu i kod Šmihela". Raspored isti.
	B. O.	Na sektoru preko Kupe, Vivodina, Kočevje, Metlika. Železničarska četa u zasedi kod Božakova. Nepr. nije bio aktivan.
	D. O.	Gradišće — Toplice.
	N. O.	Nema izveštaja.
	IV bat.	IX brig, na sektoru Brkini. Odeljenje ovog bataljona je 18. o.m. napalo neprijateljevu patrolu nedićevaca i dvojicu zarobilo, 1 ubilo, zaplenilo 3 puške. Naši bez gubitaka.
28.		
I		Neprijatelj se još uvek nalazi na liniji Vinkov Vrh — Žužemberk — Stranska Vas. Pre podne je izvršio ispad iz žužemberka na Staru goru kod Gradenca, i to neprimetno kroz međuprostor zaseda VIII i XII brigade. Neprijatelj se vratio pošto je pre toga zarobio 1 osmatrača XII brig.
	XV div.	
	XVIII div.	Štab Lašče, VIII brig. Građene, IX brig. Smuka, X brig, na pokretu kod Metlike, XXIV brig. Pristava — Mihovec. Divizija je dobila zadatak da noću 28/29. ponovo izvrši akciju na Stransku Vas. Moralno i zdravstveno stanje je povoljno.
	B. O.	Sektor preko Kupe, Vivodina, Kočevje, prištapske jedinice u Metliki, Zelez. četa u zasedi kod Božakova.
	D. O.	Gradišće — Toplice.
29.		
		Neprijatelj nije aktivan. Još uvek se nalazi na levoj obali reke Krke. Danju je Stranska Vas napuštena. Na području žužemberka većinu neprijateljevih snaga sačinjava be-ga. Područje Reber — Dobrava — Ajdovec bez neprijatelja. U Kočevju se nala-

Sada: Šmihel pri žužemberku.

Dan'	Jedinica	to^Wjnft drevnirad,	lFrimedba
		zi Velikolaški pokretni bataljon", a na području Št. Jerneja" neprijatelj jačine 500 ljudi* Iz Loške doline se neprijatelj povukao, samo na Blokama je još 360 ljudi.[67] Pokreta i neprijateljevih koncentracija nije bilo.	
	XV div.		
	XVIII div.	Raspored isti, s tim da XII brig. blokira Stransku Vas, Sv. Rok, Cegelnicu. Upućene su patrole na sektor Dobrava — Reber —• Sela." VIII brig. je zajedno s Jurišnim bat. napala Stransku Vas." Neprijatelj je bio proteran, te se pri upadu naših jedinica povukao na Sv. Rok. Jurišni bataljon je srušio most između Stranske Vasi i Zužemberka.	1 nepr. mrtav, naši bez gub.
	N. O.	Neprijatelj nije aktivan. Štab se nalazi na Vrhu a obe čete u ekonomskoj akciji na Bloškoj planoti.	
	B. O., D. O.	i Artiljerija: isti raspored. U svim jedinicama se ljudstvo politički i vojnički priprema na buduće akcije. Stanje odeće i obuće je povoljno, ali još uvek nedovoljno. Primećuje se priličan broj povreda nogu zbog smrzotina. Moral je dobar.	

[M] Odnosi se na 5. bataljon slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča. Međutim, u izveštajima Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva nije registrovano da se ovaj bataljon u to vreme nalazio u Kočevju. On se nalazio u Kočevju 20. i 21. januara 1945. (vidi dok. br. 138).

'' Sada: Šentjernej.

" Iz izveštaja Obaveštajnog centra 7. korpusa NOVJ vidi se da je u Št. Jemej (šentjernej) iz pravca Brežica 19. januara 1945. stiglo oko 500 ljudi iz 2. bataljona 14. SS policijskog puka. Ove snage su se krajem januara vratile u pravcu Brežica (AIZDG, k. 157/III).

[47] Drugi bataljon slovenačkih domobranaca je 25. januara 1945. iz Cerknice nastupao pravcem Grahovo — Bloška Polica — Nova Vas i zanoćio u rejonu Velikih Bloka, odakle je idućeg dana vršio izviđanje i pretres sela u pravcu Sv. Trojice (sada: Šivče) i Metulja (na karti 1 : 100.000: Metlje). Za to vreme, snežnim plugovima, čistio je drumove Cerknica — Grahovo — Bloška Polica — Nova Vas i Grahovo — Radlek — Velike Bloke — Nova Vas (vidi AIZDG, AFK, k. 280/IV). Redakcija nije mogla utvrditi kada se ovaj bataljon vratio u polazno uporište.

" Redakcija nije mogla utvrditi na koja se Sela odnosi.

" Štab 18. NO divizije je 28. januara 1945. naredio da 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik«, ojačana Jurišnim bataljonom, noću 28/29. januara izvrši napad na neprijatelja u Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri žužemberku) iz pravca Budganje Vasi (AIZDG, k. 191/III).

30.			
I		Neprijatelj još uvek na starim položajima. Prugu Višnja Gora — Grosuplje ne opravlja. Neprijatelj nije bio aktivan, sem kolone koja je u 9,30 časova, jačine 150 ljudi, pošla iz Stranske Vasi prema Cegelnici a druga, iste jačine, prema Primožu.[70]	
	XV div.	Raspored isti. Ljudstvo se vojnički i politički priprema na buduće akcije.	
	XVIII div.	XII brig., bat. VIII brig, i Spec. bat. su upućeni protiv neprijatelja koji nastupa na sektoru Primož — Građene. Do ozbiljnije borbe nije došlo jer su zbog mraza zamrzli kako naši tako i nepr. mitraljezi i automati. Automatsko oružje dejstvovalo je samo s vremena na vreme, i to pojedinačno. Uprkos tome neprij. je bio odbačen.	VIII brig.: 2 ranjena, 1 Jur. bat.: 1 mrtav, 1 ranjen. Nepr.: 2 mrtva.
	B. O. N-O. D. O.	Na starim položajima, bez promene.	
	Artiljerija	Na starim položajima, bez promene."	
31. I *1.* II		Neprijatelj je današnjeg dana izvršio ispad radi kontrole i nasilnog izviđanja naših jedinica, da bi utvrdio koliko i kako usko vrše blokadu Novog Mesta/[1] U žužemberku je u toku dana izvršena smena posade.[7] Savezničkа avijacija je bombardovala Zafaru i Cvibelj, te sam centar Žužemberka. Bacili su 40 lakših i	

" Kolone su sačinjavali delovi 1. i 4. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 88, objašnjenje 55).

[71] O borbenoj aktivnosti jedinica 7. korpusa NOVJ u januaru 1945. vidi i dok. br. 88.

[72] U originalu se pod ovim datumom ne nalazi nikakav tekst.

[71] Tog dana su delovi 53. posadne čete slovenačkih domobranaca krenuli iz Novog Mesta pravcem Boričevo — Vrh (sada: Vrh pri Ljubnu) — Prapreče (sada: Prapreče pri Gorenji Straži), gde su se sukobili s patrolama NOV i tom prilikom imali tri ranjena i jednog poginulog (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 70).

" Podrobnije o zameni neprijateljevih snaga u rejonu žužemberka vidi dok. br. 78, objašnjenje 4.

		4 teške bombe. Prema dosadašnjim podacima neprijatelj je imao 3 mrtva. U Bosiljevu se još uvek nalazi neprijatelj nepoznate jačine.	
	XV div.		
	XVIII div.	Stab Lašče, VIII brig. Lipje, kota 303, IX brig. Smuka, X brig. Sv. Jana, XXIV brig. Pristava — Mihovec u sastavu XV divizije. Na ovom području neprijatelj nije bio aktivan.	
	ODREDI	D. O. Stab Podturn, bataljoni Podturn, Toplice, Gradišče. Oko 11 časova se kod crkve iznad Soteske pojavila neprijateljeva patrola od 20 ljudi i pucala na drum na desnoj obali Krke.	
		B. O. Metlika, dva bat. preko Kupe, jedan bat. na području Kočevja, jedan bat. na sektoru Vivođine. N. O. se nalazi u selu Vrh kod Podgore. Bez promena.	
2. II		Neprijatelj se još uvek nalazi na sektoru Vinkov Vrh — žužemberk. Danas pre podne u 8,30 časova je kolona oko 200 ljudi nastupala iz Zafare prema Mačkovecu, te se još u toku prepodneva vratila u polazno uporište. Verovatno se radi o smeni vojske. Danas je 15 savezničkih aviona u 14,30 časova bombardovalo žužemberk, Stranska Vas i Cvibelj. U Stranskoj Vasi su zapaljene 3 zgrade a u žužemberku 4™ Drugih podataka još nemamo. Voz iz No\og Mesta ide do tunela kod Mirne Peči. Prekjuče su opravljali i prugu Trebnje — Mirna.	
	XV div.		
	XVIII div.	Danas u 8 časova je neprijatelj jačine 1 be-ga čete izvršio ispad iz Žužemberka prema Staroj gori. Nakon kraće borbe sa bat. VIII brig, vratio se u polazno uporište. Naši bez gubitaka.	Nepr. gubici: nekoliko ranjenih.
		Neprijatelj je počeo da privremeno opravlja most kod Stranske Vasi. Prilikom jučerašnjeg napada iz vazduha, bat. VIII brig, je sa desne	Naši gub. 3 ranjena, nepr. gub. 5 ranjenih.

[75] O bombardovanju žužemberka i okolnih sela vidi dok. br. 78, objašnjenje 6.

		obale Krke napadao žužemberk. Neprijatelj je tukao naše položaje vatrom minobacača i automatskog oružja.	
	Artiljerija	B. O., N. O. i D. O. na starim položajima, bez promene.	
3. II	*XV div.*		
	XVIII div.	Raspored isti. U toku noći je bat. XII brig." napao Stransku Vas, ali se zbog nadmoćnosti [neprijatelja] morao povući. Stigao je do prvih kuća.[77] U jutarnjim časovima neprijatelj je izvršio ispad iz Stranske Vasi, ali su ga jedinice VIII brig, odbacile u uporište. Neprijatelj je zatim, oko 10 časova, ponovo izvršio ispad u tri kolone, i to iz Stranske Vasi, Budganje Vasi i Sv. Roka. Ispad je bio upravljen prema Gradencu. Na koti 503 su vođene borbe s neprijateljem. Jačina svake kolone iznosila je 100 do 150 ljudi. Oko 16 časova se neprijatelj povukao prema Stranskoj Vasi. U tim borbama je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih[75].	Naši gubici: 1 mrtav, 4 ranjena. Nepr. gubici: više mrtvih i više ranjenih,
	Artiljerija	D. O., B. O i N. O. na starim položajima sa istim zadacima. U jedinicama rad na vojnom i političkom polju.	
4. II	*XV div.*		
	XVIII div.	dobila je zadatak da vrši osiguranje u pravcu Ribnice, Kočevja i Velikih Lašča.[77]	

[75] Stab 18. NO divizije je 2. februara 1945. naredio da u toku noći dva bataljona 8. slovenačke NO brigade »Fran Levstik« pređu reku Krku i demonstrativno napadnu neprijatelja u 2užemberku, a jedan bataljon 12. slovenačke NO brigade izvrši napad na Stransku Vas (Stranska Vas pri 2užemberku). Cilj ovih napada je bio da se prikupe podaci o rasporedu neprijatelja i rezultatima dotadašnjih savezničkih bombardovanja. Redakcija nije mogla utvrditi zašto 8. slovenačka NO brigada nije postupila po ovom naređenju.

[77] U Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri Zužemberku) se u to vreme nalazila 114. četa 5. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

[71] Ove ispade je vršio 5. bataljon slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

[75] Zadatak je bio u vezi s napadom jedinica 15. NO divizije na Vinkov Vrh (vidi dok. br. 78).

Dan	Jedinica	Raspored jedinica, dnevni rad, akcije, opis i kritika	
	Operativni	štab®[5] XV i XXIV [brigade] i D. O. imao je zadatak da vrši blokadu Novog Mesta i da demonstrativno napada Šmihel" i Zabju Vas.	
5. II	*XV div.*		
	XVIII div.	Neprijatelj je u 9,30 iz pravca Stranska Vas prema koti 503 izvršio ispad u jačini od 150 ljudi. VIII brig, je s njime vodila borbu i odbacila ga u polazno uporište. Gubitaka nije bilo.	
6. II	*XV div.*		
	XVIII div.	*Raspored:* Štab Lašče, Podhosta, VIII brig. Lipje, IX brig. Smuka, X brig. Podturn, XXIV brig, u sastavu XV div., Pristava — Mihovec. Noću 5/6. o. m. je bat. IX i XII brig, napao Stransku Vas. Uspeo je zauzeti 4 zgrade, ali su se, zbog nadmoćnosti neprijatelja i njegove intervencije sa pravca žužemberka naše snage morale povući.	Nepr. gubici 25 mrtvih i više ranj. naši gubici 3 mrtva, 11 ranjenih,
	Artiljerija	N. O. i B. O. na starim položajima, bez promene.	
	D. O.	U jutarnjim časovima je s pravca Novo Mesto levom obalom Krke prema Gor. Straži nastupala neprijateljeva kolona 60—100 ljudi, koju je bat. D. O. napao i odbacio u polazno uporište. Na svim ostalim područjima nisu vođene borbe i ne primećuje se aktivnost neprijatelja.	
7. II		Danas ujutro je neprijatelj jačine 300 ljudi*[3] preduzeo ispad prema Gradencu i Lipju, ali su ga jedinice XVIII divizije odbacile. Isto tako je danas neprijatelj jačine oko 100 ljudi izvršio ispad iz Ribnice u Loški potok, te se nakon kraćeg zadrža-	

[K] Ovaj Operativni štab je formiran 3. februara 1945, po naređenju Štaba 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 78, objašnjenje 16).

" Sada: Šmihel pri Novem Mestu.

[83] Ispad je izvršio 5. bataljon slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

		vanja povukao u uporište." Drugih pokreta, koncentracija ili ispada neprijatelja nije bilo na sektoru VII korpusa.	
	XV div.		
	XVIII div.	Raspored isti. U jutarnjim časovima je neprijatelj jačine oko 300 ljudi vršio ispad iz Zužemberka preko Budganje Vasi na Građene. Borbe su vođene na koti 503, gde je bio u 17 časova neprijatelj odbačen, te se povukao u pravcu Jame. *Zaplenjeno:* 2 puške i 1 nepr. voj. zarobljen. *Izgubljeno:* 7 mitraljeza, 1 laki minobacač, 4 automata, 1 protivtenk. puška i nekoliko pušaka."	Nepr. gubici 45 mrtvih, 65 ranjenih, Naši: 20 mrtvih, 19 ranjenih, 27 nestalih.
	Artiljerija	D. O., B. O. i N. O. na starim položajima. Po jedinicama rad na vojnom i političkom polju, te priprema boraca za buduće akcije. Hrana je dobra. Zdravstveno stanje povoljno. Zbog nedostatka odeće i obuće se primećuje nazeb.	
8. II		U jutarnjim časovima je neprijatelj izvršio ispad iz žužemberka prema Cegelnici, Stavčoj Vasi i Jami, gde se još uvek nalazi. Jačina oko 80 ljudi, verovatno je to jedna četa, jer se neprijatelj nalazi na Cegelnici, Stavčoj Vasi i Jami. Danas pre podne je iz Dobrave prema Sadinjoj Vasi nastupala neprijateljeva kolona jačine oko 200 ljudi."Sa sobom su vodili 6 mula. Verovatno je to smena na sektoru 2užemberk.	
	XV div.		

" Ispad u pravcu Loškog potoka izvršili su delovi 1. i 115. posadne čete slovenačkih domobranaca i 9. čete 1. bataljona 14. SS policijskog puka iz uporišta Ribnica. Ove snage su se kod sela Retje sukobile s patrolom 4. čete Notranjskog NOP odreda (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

M Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 87.

M Tog dana je u rejon Sadinje Vasi (Sadinja Vas pri Dvoru) stigao 4. bataljon slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 92, objašnjenje 11).

	XVIII div.	Raspored isti, sem X brig, koja je juče posle podne zamenila XII brig, i posela položaje Lašče — Primož, a XII brig, je u sastavu XV div. u Toplicama, gde se pari i čisti od vaški. Danas uveče 2 bat. XVIII div. na gerilski način napašće neprijatelja u Cegelnici, Stavčoj Vasi i Jami." Zbog svakodnevnih borbi u toj se diviziji oseća iscrpljenost, pa i brojno stanje brigada, zbog gubitaka opada. Zdravstveno stanje je dobro. Moral dobar. Hrana dovoljna. Pre svega nedostaje jedinicama rublje.	
	Artiljerija	D. O., N. O. i B. O. na starim položajima. Jedinice imaju vojnu i političku obuku.	
9. II		Neprijatelj je oko 10 časova izvršio ispad iz žužemberka i Stranske Vasi jednom kolonom, jačine 80 do 100 ljudi[87], prema koti 503, a drugom, jačine 40 ljudi®, u pravcu Jame. Oko 12 časova se neprijatelj pod pritiskom naših snaga povukao u polazno uporište. Pre ispada je snažnom vatrom tukao položaje na desnoj obali Krke. Neprijatelja koji je danas nastupao prema koti 503 energičnim napadom je oko 12 časova odbacila IX brig. Naših gubitaka nije bilo. U toku dana je raspored svih jedinica bio isti a tokom noći smenjuje XV divizija XVIII diviziju." Kod XVIII divizije je primećena vašljivost i nazeb, dok se XV divizija oparila i okupala. Hrana je srednje dobra. Moral dobar.	Nepr. gub.: 15 mrtvih i isto toliko ranjenih,
10. II	*XV div.*		

" Štab 18. NO divizije je 8. februara 1945. naredio 9. slovenačkoj NO brigadi i 10. slovenačkoj NO brigadi »Ljubljanska« da u 20 časova, po jednim bataljonom, izvrše iznenadni napad na neprijatelja u navedenim selima (AIZDG, k. 191/III).

[87] Kolonu su sačinjavali delovi 5. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 73).

[88] Ove snage su bile iz sastava 4. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, k. 281/IV).

[w] Naređenje za zamenu položaja izdao je Štab 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 115, objašnjenje 8).

	XVIII div.	Divizija je s položaja Lašče — Smuka izvršila pokret na nove položaje, i to: Štab div. G. Sušice, VIII brig. Birčna Vas, Mraševo, IX brig. Toplice, X brig. Podgrad, XXIV brig. Pristava — Mihovec. Na sektoru divizije nije bilo pokreta neprijatelja.
	B. O.	Štab Metlika, bat. na sektoru Vivodina, Kočevje i preko Kupe na osiguranju aerodroma.
	D. O.	Na Smuki.
	N. O.	Bukovca kod Babnog Polja.
	Artiljerija	Črmošnjice — Verdun. .
11. II	*XV div.*	
	XVIII div.	Na istim položajima sa istim zadacima. Pokreta i drugih neprijateljevih koncentracija nije bilo. Jedinice imaju vojnu i političku nastavu.
	Artiljerija	B. O., N. O. i D. O. na starim položajima.
12. II	*XV divizija*	
	XVIII div.	Štab G. Sušice, Inž. bat. 63 — D. Sušice, Vllf brig. 326 — G. Mraševo, Veliki Podljuben, IX brig. 329 — Birčna Vas — Lakovnice, X brig. 312 — Podgrad — Vinja Vas, XXIV brig. 634 — Mihovec — Pristava. Spec, grupe su bile upućene na sektor Mirna Peč — Novo Mesto[50], a minerske grupe na sektor Zabja Vas — Gotna Vas — Cikava i na drum i prugu Mirna Peč — Novo Mesto.
	B. O, N. O. i	Artiljerija na starim položajima.
13. II	*XV div.*	

U naređenju za zamenu položaja divizija. Štab 7. korpusa NOVJ takođe je naredio da, radi kontrole terena, 18. NO divizija svake noći na levu obalu reke Krke, na područje Mirna Peč — Dobrnič — Trebnje, upućuje oficirske izviđačke i obaveštajne patrole, ojačane delovima iz jurišnih četa (AIZDG, k. 154/III).

" Pogrešno; treba: 9. brigada. Ova brigada je tog dana dobila zadatak da krene u Hrvatsku po opremu (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 44/1).

	XVIII div.	Na istim položajima, bez promena, s tim što je X brig." na pokretu po spec, zadatku.	
	Artiljerija	i odredi na starim položajima.	
	N. O.	Premestio se na položaje Vrh — Podgora. Drugih promena nije bilo.	
14. II	*XV div.*		
	XVIII div.	Jurišni bat. ove divizije se protekle noći sukobio kod Prečne s neprijateljem i proterao ga u uporište. Min — sab. vod još se nije vratio iz akcije. X brig, je sa 4 čete 12. o. m vodila borbu™ kod Mokrog Polja na sektoru Loka — Prevolje, i na nela neprijatelju ... Naših gubitaka nije bilo.	9 mrtvih.
	B. O.	U jučerašnjim sukobima je odred imao..	1 mrtvog, 1 zarobljenog.
	N. O.	Nalazi se u Šmarati.	
	Artiljerija	Na istim položajima, bez promene. Neaktivnost neprijatelja jedinice iskorišćuju za vojnu i političku nastavu.	
15. II	*XV div.*		
	XVIII div.	štab Uršna Sela, Inž. bat. G. Sušice, Pokretna bolnica Občice, VIII brig. Mraševo — V. Podljuben, IX brig, na pokretu, X brig. Podgrad — Vinja Vas, XXIV brig. Podgrad — Pristava. Jurišni bat. se vratio s leve obale Krke. Sektor V. Lipoveca je prazan. Bat. nije vodio borbe s neprijateljem.	
	B. O,	Štab Brusalnice" (sa spec, vodom), I bat preko Kupe, II bat. s jednom četom preko Kupe a jednom četom je otišao u Hrvatsku, III bat. na sektoru Kočevje, Železničarska četa Drašiči, u zasedi.	
	N. O.	Ceo odred se nalazi u šmarati. U 7 časova je neprijatelj izvršio ispad	

" Borba je vođena protiv zasede 51. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Bele Cerkve (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 81).

" Omaška; treba: Rosalnice.

	Jedinica	Raspored jedinica, dnevni rad, akcije, opis i kritika	
		u Loški potok, te se u poslepodnevnim časovima vratio u Ribnicu. Jačina nepoznata.	
	Artiljerija	Štab sa div. u Ćrmošnjicama, Zašt bat. r.a Verdunu.	
16. II		Prema nepotvrđenim podacima, na sektoru Vinkov Vrh se pojavilo 80 do 100 pripadnika ROA", koji su stigli iz nepoznatog pravca. Saveznici su 15. o.m. bombardovali i mitraljirali Novo Mesto, te pri tom bacili na Šmihel 3 bombe a 2 na žensku bolnicu."	
	XV div.		
	XVIII div.	Na istim položajima. Dve čete su otišle na miniranje druma Sv. Ana — Novo Mesto.	
	N. O.	Na istim položajima. Druga četa u akciji na sektoru Cerknice. Neprijatelj je juče vršio patrolno izviđanje iz Ribnice u pravcu Loškog potoka, te iz Cerknice u pravcu Žerovnice. Obe patrole su se nakon kraćeg zadržavanja vratile u uporišta.	
	B. O.	Nisu stigli izvetšaji.	
17. II	*XV div.*		
	XVIII div.	Bat. XXIV brig, je 14. II bio na rekviziciji u Slatniku. Vodio je borbu s neprijateljem." Nakon borbe od 15 minuta se povukao. Gubici: 1 puškomitraljez. Ista brig, se 16. o. m. sukobila s nepr. kod Škrjanča[77] i proterala ga u Šmihel. Kod Sv. Jane je 15. o. m. IX brig, vodila borbu. Zarobljeno je 8 usta-	Nepr. gubici: 2 ranjena,

" Ruske oslobodilačke armije. Odnosi se na delove SS puka »Variagov« (vidi dok. br. 115, objašnjenje 5).

[55] Napad je u 14,30 časova izvršilo 8 aviona, bacivši oko 30 bombi težine 20 do 50 kg. Jedna bomba je pogodila nemačku vojnu auto-radionicu u Novom Mestu a jedna bunker u Šmihelu (Šmihel pri Novem Mestu), dok su ostale, uglavnom, nanele štetu civilnim zgradama. Uspešno dejstvo avijacije sprečavala je protivavionska odbrana (AIZDG, AFK, k. 281/IV, pov. br. 81 i 104).

* To je bila zaseda 37. posadne čete slovenačkih domobranaca iz uporišta Lešnica (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 104).

[97] Odnosi se na Veliko i Malo Škrjanče; sada: Škrjanče pri Novem Mestu.

		ša i među njima 1 poručnik. 16. o. m. je vodila borbu s nemačkom kolonom jačine 800 ljudi" između Bloka" i Popovog Dola. Neprijatelj je stigao iz Samobora i Jaske.™ IX brig, se sada povukla i nalazi se u Vivödini. (Ponestalo joj je municije).	
	N. O.	Neprijatelj jačine oko 200 ljudi je **izvTŠio** ispad **iz** uporišta Cerknice na sektor Bloške planote, te se još sada nalazi na tom sektoru.'[0]'	
	B. O.	Bez promene, na istim položajima. Min. grupa je kod Zorkovca bacila u vazduh 120 m šina, dok je druga grupa otišla na miniranje iste pruge. Ceta bataljona u zasedi kod Reštova je odbacila nepr. kolonu u Ozalj. Naših gubitaka nije bilo. Neprijateljevi nisu poznati.	
18. II	*XV div.*		
	XVIII div.	IX brig, stigla u Bušinju Vas, gde čeka dalje direktive. Jur. bat. divizije i bat. VIII brig, su srušili most kod Prečne, bez sopstvenih gubitaka. MSV divizije nisu imali uspeha. X brig, je napala neprijatelja kod Mokrog Polja'[02] i proterala ga, bez vlastitih gubitaka.	Nepr.: 6 mrtvih, više ranjenih,
	N. O.	U selu Vrh. Četa koja je bila u akciji na Bloškoj planoti sukobila se s neprijateljem jačine oko 200 ljudi.	Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen.

[98] Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

" Omaška; treba: Klake.

,[x] Zvaničan naziv je Jastrebarsko.

"' Šesnaestog februara 1945. u 6 časova je 47. četa, ojačana jednim vodom iz 48. čete i jednim vodom 2. teške čete 2. bataljona slovenačkih domobranaca, u ukupnoj jačini 217 ljudi, krenula iz Grahova, preko Bloške Police, u Novu Vas sa zadatkom: a) obezbeđenje nemačkog štaba za određivanje linije utvrđenja na prostoru Bločice —- Bloška Polica — Topol — Kročale — Petrinci — Podstrmec — Škufče — Ravnik — Sleme (na karti 1 : 100.000 piše: G. Sleme); b) izviđačka delatnost na pomenutom prostoru. Ove snage su se vratile u Cerknicu 18. februara 1945. u 18 časova (vidi izveštaj komandanta 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 20. februara 1945, AIZDG, AFK. k. 280/IV).

[K2] Tu se nalazila zaseda iz 51. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Bele Cerkve (AIZDG, AFK, k. 283/IV. pov. br. 104).

	B. O.	Na istim položajima.
19.		
II	*XV div.*	
	XVIII div.	Večeras kreću 1. bat VIII brig, i 1 bat. X brig, radi osiguranja otkupa hrane za SCVPB."
	B. O.	Minerska grupa je noću 16/17 o. m. bacila u vazduh 250 m šina kod Zorkovca.
	N. O.	Bez promene, na starim položajima.
20.		
II	*XV div.*	
	XVIII div.	Neprijateljeva patrola jačine 20 ljudi je danas stigla do Dolža, te se posle kraćeg zadržavanja vratila.
	N. O.	Neprijatelj nepoznate jačine je izvršio ispad iz Ribnice do Loškog potoka, ali se vratio.[14]* Ostale jedinice na istim položajima sa istim zadacima.
21.		
II	*XV div.*	Neprijatelj koji je juče prodro na sektor Prevole — kota 467 i 547 preko noći se zadržavao na tom sektoru. Jačina neprijatelja: 2 be-ga čete V pokretnog bat. i 1 četa Nemaca.™ Pošto se neprijatelj tu zadržao, D. O. je dobio zadatak da ga napadne u Prevolama, dok je XV brig, krenu la sa sektora Lipje, preko Smuke prema Polomu sa zadatkom da s tog pravca napadne neprijatelja. D. O. i V brig, su neprijatelja energično napali, te ga, prema izveštajima, u 16,30 časova proterali s tih položaja. Oko 11 časova je i XV brig, stu-

[101] Skraćenica od: Slovenska centralna vojna partizanska bolnica..

[04] Iz izveštaja Organizacijskoga štaba Slovenskega domobranstva od 23. februara 1945. vidi se da je 21. februara iz uporišta Ribnica u pravcu Loškog potoka upućena patrola jačine 52 čoveka (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 94).

[m] Vidi dok. br. 115, objašnjenje 57.

Jedinica	Raspored jedinica, dnevni rad. akcije, opis i kritika	
	pila u borbu i napala neprijatelja.[104] Oko 8 časova ujutro neprijatelj je izvršio ispad i iz Zužemberka prema Plešivici. IV brig, je s neprijateljem vodila borbe, te ga oko 11 časova odbacila.[107]	Naši gubici: 2 mrtva, 3 ranjena.
XVIII div.	Na sektoru ove divizije neprijatelj nije bio aktivan. S miniranja su se vratile 3 sabotažne grupe koje su minirale drum Novo Mesto — Mirna Peč[108], Srebrniče — Brod i Škrjanče — Smihel. Osim toga, jedna minerska grupa je razorila 100 m pru-	

[104] U cilju napada na 5. bataljon slovenačkih domobranaca (nemački zvaničan naziv je bio: bataljon »Gerajs« (Gereis) u rejonu Prevola, šrab 15. NO divizije je 21. februara 1945. naredio: 4. slovenačkoj NOU brigadi »Matija Gubec«: da s položaja Sv. Katarina, k. 516 i k. 503 spreči neprijateljev ispad iz Stranske Vasi (Stranska Vas pri Žužemberku); 5. slovenačkoj NOU brigadi »Ivan Cankar«: da posedne položaje Sela (Sela pri Hinjah) — Vrh (Vrh pri Hinjah) i u pogodnom trenutku iz pravca Zvirča izvrši napad u leđa neprijatelja; 12. slovenačkoj NO brigadi: da posedne položaje Lašče, Primož, Stara gora radi obezbeđenja iz pravca Dvora; 15. slovenačkoj NO brigadi: da dva bataljona i baterija minobacača posednu položaje na koti 563 (jugozapadno od Smuke) a jedan bataljon bude u rezervi u rejonu sela Klopce; Dolenjskom NOP odredu: da s dotadašnjih položaja Hinje — Lazina — k. 577 sprečava dalji prodor neprijatelja (AIZDG, k. 188/III). Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 23. februara 1945. vidi se da je 21. februara 1945. u 13 časova, posle prethodnih borbi, 5. bataljon bio opkoljen u rejonu Prevola. Zatim su jedinice 15. NO divizije izvršile snažan napad iz svih pravaca. Bataljon je više puta pokušavao da se, probije iz okruženja, ali je tek u 15,30 časova uspeo da se probije u pravcu k. 574 (Vršiček) odakle se, pod borbom, izvlačio u pravcu Zvirča i, dalje, za Kompolje. Bataljon je u borbi utrošio svu municiju i imao sledeće gubitke: 2 poainula, 10 ranjenih i 12 nestalih (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 94). Proboj neprijatelja u pravcu k. 574 uspeo je zbog toga što se dogodio nesretan slučaj s minom iz minobacača, kojom prilikom su poginuli načelnik štaba 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« Franc Šemeja i još 4 druaa (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 44/1).

[107] Ispad su iz Stranske Vasi (Stranska Vas pri Žužemberku) izvršile 16. četa 1. bataljona i 31. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca Istovremeno su iz Dvora u pravcu V. i M. Lipje izvršili ispad delovi 1. bataljona puka »Variaaov«, koji su vodili veoma oštre borbe protiv jedinica 12. slovenačke NO brigade (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 94).

[108] Drum je bio miniran sa šest mina. Na jednu minu je naišao kamion iz kolone koja se kretala iz Novog Mesta u pravcu Ljubljane, a ostale mine su uklonili delovi 53. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta, koja je vršila obezbeđenje kolone (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 104).

		ge Novo Mesto — Mirna Peč. Danas u 13 časova je 7 aviona bombardovalo Novo Mesto i prugu Kočevje — Ribnica — Lašče — Grosuplje prema Ljubljani. Efekat bombardovanja još nije poznat. Neprijatelj je izvršio ispad prema Vavtoj Vasi i G. Straži, jačina još nije poznata.""	
	B. O.	Juče je ustaška zaseda u Bubnjarci ma ubila 1 civila a 1 ranila. Bat. B O. je selo okružio i proterao nepri jatelja prema Ozlju, bez vlastitih gu bitaka, a neprijateljevi nisu poznati. Inž. bat. dobio je zadatak da svi MSV krenu na prugu Kočevje — Ribnica i da je miniraju.	
22. II	AT *div.*	U 6 časova je neprijatelj jačine oko 250 ljudi, u dve kolone, nastupao prema položajima V brig, na koti 503 i 516. Naše jedinice su ga energično napale i proterale u uporište. Jedna neprijateljeva kolona jačine 150 ljudi" izbila je na položaje XII brig, na Primožu. XII brig, je neprijatelja odbacila. Na ostalim sektorima ove divizije neprijatelj nije bio aktivan.	Nepr. gubici: 12 mrtvih, 20 ranjenih. Naši: 3 mrtva, 6 ranjenih, 1 puška zaplenj.
	XVIII div.	Danas je neprijatelj stigao do Straže a patrolama do Polja. Jedinice VIII brig, su od 12 do 13 časova vodile borbe s neprijateljem kod Po lja. Minobacačka baterija VIII brig, tukla je neprijatelja u Polju i Straži. U 13 časova se jedna četa kod Zajčjeg Vrha" sukobila s neprijateljem jačine 40 ljudi koji je stigao iz Novog Mesta. Bataljoni koji su pošli u rekviziciju još se nisu vra-	Nepr. gubici: 1 mrtav, 2 ranjena,

"" U izveštajima Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva ovaj ispad nije registrovan. Međutim, u izveštaju Obaveštajnog centra 7. korpusa NOVJ "za 24. i 25. februar 1945. navodi se da su ispad u tom pravcu izvršili delovi 34, 38. i 52. čete slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta, zajedno s nemačkim snagama (AIZDG, k. 157/III).

Kolone su sačinjavale 16. četa 1. bataljona i 32. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca i jedna četa 1. bataljona puka »Variagov« (vidi dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 24. februar 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

		tili. Min. — sab. vodovi su minirali drum Srebrniče — Brod, Škrjanče — Šmihel i Novo Mesto — Mirna Peč. Na odseku Novo Mesto — Mirna Peč razorena je pruga na dužini od oko 100 m. Jur. četa X brig, je u toku noći izvršila demonstrativan napad na Novo Mesto.	
	B. O.	Pre podne neprijatelj nije bio aktivan, dok je oko 12 časova u nepoznatoj jačini izvršio ispad s pravca Ozalj prema Dvorišću."[3] Bat. ovog odreda je odmah otišao u pravcu neprijatelja, ali se neprijatelj već bio povukao, te nije ni došlo do borbe. Gubitaka nema.	
	N. O.	Na sektoru ovog odreda situacija se nije bitno izmenila. Zaseda Dolenjskog vojnog područja je otvorila vatru na neprijatelja koji je minobacačkom vatrom tukao skelu kod Soteske.	
23. II	XV *div.*	U jučerašnjim sukobima na koti 516 i na Primožu imale su IV i XII brigada sledeće gubitke: Danas u jutarnjim časovima neprijatelj jačine oko 300 ljudi"[3] izvršio je ispad iz Stranske Vasi i Zužemberka prema položajima IV brig. IV brig. je prihvatila borbu na koti 516 i 503. Nakon kraće borbe bio je neprijatelj s tog sektora odbačen u svoje uporište. V pokretni bat., koji se zadržavao u Kompoljskoj dolini, danas je u još neutvrđenoj jačini pošao kroz Strušku dolinu prema Zvirčama. V brig, je bila upućena sa severne strane komunikacije Zvirče — Hinje neprijatelju	Naši: 3 mrtva, 6 ranj. Nepr.: 12 mrtvih, 20 ranj. Nepr. gubici: 9 mrtvih, 15 ranjenih

"[3] Odnosi se na Dvorišće Ozaljsko.

[3] Ispad su izvršile 16. četa 1. bataljona i 32. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca i jedna četa 1. bataljona puka »Variagov«. Tog dana u 14. časova 1. bataljon slovenačkih domobranaca je napustio rejon Žužemberka i, pravcem Cvibelj — Gornji Križ — Valična Vas — Kitni Vrh — V. i M. Kompolje — Gorenja Vas, vratio se u Stičnu, gde je stigao u 19 časova. Položaje u rejonu Žužemberka je istog dana poseo preostali deo 4. bataljona slovenačkih domobranaca koji se dotad nalazio na položajima Sadinja Vas (Sadinja Vas pri Dvoru), Dobrnič i Dobrava (vidi izveštaje Organizacijskega štaba Slovenskeaa domobranstva za 24. februar i 4. mart 1945, AIZDG, AFK, k. 281/IV).

		u leđa, a XV brig, južno od te komunikacije. Borbe još traju, ipak se neprijatelj s tog sektora povlači u istom pravcu odakle je stigao."[4] Gubici još nisu utvrđeni.
	XVIII div.	U toku današnjeg dana neprijatelj nije vršio ispade. Pošto se on još uvek nalazi u Soteski, Polju i Straži, bilo bi nužno potrebno tući ga vatrom minobacača i topova. Manji radovi na utvrđivanju su primećeni kod Regerče Vasi, gde neprijatelj gradi streljačke rovove. Bataljoni koji su bili na prinudnom otkupu hrane u blizini Kostanjevice"[5] vratili su se i sobom doterali 37 grla stoke. IX brig, je otišla iz Bušinje Vasi po spec, zadatku."[4]
	Artiljerija	Na istim položajima. Današnjim danom se završava kurs za rukovanje »partopom«, te će se sutra održati ispiti."[7] /
24.		
II	*XV div.*	*U jučerašnjim [borbama] na sektoru Zvirče neprijatelj je imao* 5 mrtvih i više ranjenih. Naši su imali 1 mrtvog i 1 ranjenog. Izgubljen je automat kurira koji je poginuo. Zaplenili smo cev nemačkog mitraljeza i 17 tromblonskih mina. Cilj

[14] Peti bataljon slovenačkih domobranaca, koji se posle proboja iz okruženja u Prevolama 21. februara 1945. povukao u Kompolje (vidi objašnjenje 106), gde se zadržao i idućeg dana radi popune municijom i sanitetskim materijalom i radi evakuacije ranjenika, otpočeo je 23. februara nastupanje u pravcu Hinja, gde je vodio borbe protiv delova Dolenjskog NOP odreda a zatim protiv jedinica 15. NO divizije. Bataljon se posle podne vratio u Zvirče, gde je ponovo otpočelo opkoljavanje jedinica NOV, pa se povukao u rejon Struga, gde je zanoćio (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 96).

[15] Sada: Kostanjevica na Krki.

[14] Brigada je imala zadatak da prati transport ranjenika preko Zumberka za Pisarovinu, a na povratku dopremi opremu i oružje. Brigada se 2. marta 1945. vratila u Bušinju Vas, gde je ostala na odmoru do 5. marta, kada je posela položaje Podgrad — V. Cerovec (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 44/1).

[17] Vidi dok. br. 100.

		neprijatelja je bio da pokupi svoje poginule u ranijim borbama 23. II.'"	
	XVIII div.	Raspored isti. Neprijatelj se još uvek nalazi u Straži i Polju. Obaveštenje da se neprijatelj utvrđuje u Regerčoj Vasi još nije potvrđeno. U toku jučerašnjeg dana je baterija minobacača VIII brig, tukla Stražu. Bataljoni VIII i X brig, su se nakon uspešne prehrambene akcije vratili a nisu došli u dodir s neprijateljem. IX brig, je na pokretu po spec, zadatku. Jurišni bataljon još se nije vratio.'"	
	N. O.	Raspored isti. Neprijatelj nije aktivan.	
	B. O.	Raspored isti. Juče je kod Orlakova[so] patrola odreda napala i proterala ustašku patrolu. Naši bez gubitaka, nepr. nepoznati.	
	Artiljerija	Na istim položajima. Završen je kurs za rukovanje »partopom«.	
25. II	*XV div.*	Na istim položajima, bez promene. Neprijatelj u jačini dve čete nalazi se u Kompoljskoj dolini. Prema dobijenim podacima vratiće se u uporište. Udarna četa je krenula preko Krke radi kontrole terena.	
	XVIII div.	Raspored isti, s tim što je 1 bat. VIII brig, u V. Podljubenu, 2. bat. u Mraševu, 3. bat. u Drganjim Selima. Brigada drži sazede na Gradišću i iznad Vavte Vasi. MSV je otišao u akciju na sektor Cikave. Održavane su konferencije sa oficirima.'" Jur. bat. se vratio sa svog spec, zadatka, te se nalazi u šumi iznad D. Straže, jer nije mogao preći Krku. Bat. je vodio borbe, zaplenio je 5	Nepr. gubici: 5 pušaka zarobljen 1 be-ga, 5 zeleno-kadrov.

"® Peti bataljon slovenačkih domobranaca je 24. februara 1945. iz rejona Struge preduzeo izviđačku delatnost u pravcu Hinja da ustanovi raspored snaea NOV, a naveče, u 21 čas, povukao se u Velike Lašče (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov br. 96).

'" Jurišni bataljon 18. NO divizije krenuo je 20. februara 1945. u rejon Sv. Križa (Gabrovka) da prihvati Borisa Kraighera (Krajgera), tadašnjeg člana politbiroa CK KP Slovenije i Izvršnog odbora OF, koji se vraćao iz Štajerske (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 44/1).

"K Zaselak, 8 km severozapadno od Ozlja.

'" Vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 69.

		pušaka, zarobio 1 be-ga i 5 zelenokadrovaca. Neprijateljeva patrola koju je napa la zaseda XXIV brig, se povukla. Bat. ove brigade je progoni.	
26. II	*XV div.*	Stab u selu Kot®, IV brig. Sela — Vrh, V brig, kota 615 — 503 — Primož — Lašče, XV brig.: 2 bat. Hinje — Pleš — kota 577 a 1 bat. Smuka, XII brig, i D. O. su otišli po spec, zadatku.[123] MSV XV div. je noću 24/25. II na pruzi Kočevje — Ribnica postavio 30 tempirnih i 3 nagazne mine. Učinak ovog miniranja još nije poznat.	
	XVIII div.	Stab Uršna Sela, VIII brig, je otišla iz sastava XVIII divizije u Lašče, u sastav XV div. IX brig, na pokretu, X brig. Vinja Vas, Podgrad, Cerovec, Lakovnice, XXIV brig. Podljuben, Birčna Vas — G. Mraševo. Jurišni bat. XVIII div. je jutros u 5 časova, nakon izvršenog zadatka, prešao Krku. Na svom putu je imao nekoliko sukoba s neprijateljem[135]. Uništio je bunker kod sela Jablan pored državnog druma. MSV XVIII	Nepr. gubici: 7 mrtvih, 13 ranjenih,

[132] Zaselak, 1,5 km severno od Smuke.

[123] U vezi s naređenjem Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije da se brigade 4. operativne zone Slovenije prebace u Dolenjsku, Glavni štab NOV i PO Slovenije naredio je da prihvat ovih snaga na desnoj obali reke Save, u širem rejonu Litije, izvrše jedinice 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 123). U tom cilju Štab 7. korpusa NOVJ je noću 25/26. februara 1945. uputio 12. slovenačku NO brigadu i Dolenjski NOP odred na područje Sv. Križa (Gabrovka), odakle treba da se prebace u pravcu Save. Sledeće noći je upućena i 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec«, koja je prenosila i municiju za jedinice. Kako su zbog odlaska ovih jedinica položaji 15. NO divizije u Suhoj krajini bili oslabljeni, to je u sastav ove divizije upućena 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik« (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ, AIZDG, k. 44/f; Zapovest Štaba 15. i 18. NO divizije od 25. februara 1945, AIZDG, k. 188/III i k. 191/III).

"[4] Za vreme miniranja železničke pruge iz Kočevja je naišao oklopni voz. Pošto je posada primetila rad minera NOV, voz je zaustavljen. Upućeni pioniri otkrili su 27 mina, od kojih su dve eksplodirale, i tom prilikom su poginuli jedan poručnik i jedan domobranac, a jedan je bio teže ranjen. Preostale, neotkrivene, mine eksplodirale su posle podne 25. februara 1945 (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 96).

[125] Prilikom prelaza preko druma Novo Mesto — Trebnje, noću 24/25. februara 1945, Jurišni bataljon se u rejonu Kačjih rida sukobio sa zasedom 36. posadne čete slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283/IV, pov. br. 104).

		divizije su minirali drum Cikava — Žabja Vas. U jutarnjim časovima je neprijatelj jačine oko 20 ljudi nastupao iz Novog Mesta prema Ruperč Vrhu, gde se sukobio sa zasedom ital. brigade. Nakon kraće borbe neprijatelj se po\"ukao bez gubitaka.	5 pušaka, nekoliko sprema, zarobili 5 zelenokadrov. Naši: 1 ranjen.
	B. O.	Na istim položajima. Neprijatelj nije aktivan.	
	N. O.	Nalazi se na položajima Vrh — Podgora. Neprijatelj iz Cerknice je patrolirao samo do Zerovnice. Četa s komandantom i politkomesarom je već stigla u sastav odreda[26]. Prilikom jučerašnjeg bombardovanja Novog Mesta pogođena je žel. stanica, građanska škola i gimnazija. Gubici nisu poznati.	
	Artiljerija	Na starim položajima, bez promene.	
	Jurišna	četa koja se nalazila na sektoru Zagradec — Krka — Muljava vratila se te je tek na povratku naišla na neprijatelja, koji se nalazio u zasedi kod Marinče Vasi. Četa je odmah jurišem potisla neprijatelja prema selu, pa je ovaj u panici pobegao prema Zužemberku. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni.	jsj$_a$§i mj. 2 ranjena
27. II	*XV divizija*	Stab Smuka — Kot, IV i XII brig, i D. O. na pokretu po spec, zadatku, V brig. Lašče, Primož, kota 503, kota 516, XV brig. Smuka — Hinje — Pleš.	
	XVIII div.	Stab Uršna Sela, VIII brie. Sela — Vrh, X brig. Vinja Vas, Podgrad, Cerovec, Lakovnice, XXIV brig. Vel. Podljuben — Birčna Vas — G. Mraševo. Jedna četa X brig, pošla na rckviziciju na sektor Sv. Križ[27]. Grupa MSV je upućena na sektor Kronovo. Vod Jur. bat. i mineri koji su bili po spec, zadatku upućeni preko Krke stigli su u 24 časa u selo Potok. Neprijatelj je na njih otvorio snažnu vatru a osim toga se na levoj obali Krke nalazila zaseda. Ko-	Nepr.gub.: 17 mrtvih, 13 ranjenih, zarobio 5 zelenokadr. Zapi. 5 pušaka, više spreme, Naši: 1 ranjen,

Vidi dok. br. 124, objašnjenje 5.
Sada: Podbočje.

		Iona je pričekala 2 časa, a kako se zaseda nije povukla, vratila se. Jačina zasede nije poznata. Jurišni bataljon XVIII div. je u vremenu od 20. do 27. o. m. na svom pokretu postigao sledeće uspehe u borbama: ..." Osim toga su uništili 1 bunker.	
	Artiljerija N. O.	i B. O. na istim položajima. Neprijatelj jačine dve čete be-ga izvršio je ispad prema Prezidu u cilju kontrole terena.'[125]	
28. II	*XV div.*	U jutarnjim časovima neprijatelj je izvršio ispad iz Stranske Vasi. V brig, ga energično odbacila u uporište. Bataljon XV brig, i Jur. bat. su se vratili. Posle podne su vodili borbu kod Kitnog Vrha. Sa sobom su doterali 6 govečeta i 2 konja. U demonstrativnom napadu na Občine'" noću 27/28. imali smo sledeće subitke:	Naši gubici: 1 mrtav. Nepr.: 5 mrtvih, 8 ranjenih. Naši gubici: 1 ranjen. Nepr.:

[29] i [134] Ove tačke su i u originalu.

[29] Drugi bataljon slovenačkih domobranaca iz Cerknice (4., 17, 47, 48. i 2. teška četa) dobio je zadatak da obezbeđuje nemački Štab za određivanje linije utvrđenja na prostoru Velike Bloke — Nova Vas — Lužarji i izvrši akciju čišćenja u pravcu Prezida da bi uništio jedinice Notranjskog NOP odreda. Bataljon, jačine 521 čovek, krenuo je 25. februara 1945. u 12 časova pravcem Martinjak — Grahovo — Radlek — Velike Bloke — Nova Vas, gde je ostavio 48. četu da obezbeđuje pomenuti nemački štab. U 3 časa ujutro produžio je pravcem Ravne (sada: Ravne na Blokah) — Mali Log — Retje — Podpreska — Čabar — Prezid, gde se u 10 časova sukobio s manjim partizanskim snagama, a zatim izvršio pretres sela i tu zanoćio. Idućeg dana, 27. februara, bataljon je nastupao pravcem Babno Polje — Babna Polica, gde je vodio oštre borbe protiv partizanskih snaga. Zanoćio je u rejonu Pudob — Viševek — Stari Trg pri Ložu odakle je 28. februara upučivao jedinice u pravcu Prezida, Loškog potoka i Lože. Bataljon se vratio u Cerknicu 1. marta u 5 časova ujutro (vidi izveštaj komandanta 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 1. marta 1945, AIZDG, AFK, k. 280/IV).

[,äl] Da bi umanjio neprijateljev pritisak na 4. slovenačku NOU brigadu »Matija Gubec«, 12. slovenačku NOU brigadu i Dolenjski NOP odred, koji su upućeni u pravcu Save, štab 15. NO divizije je 27. februara 1945. naredio: 8. slovenačkoj NO brigadi »Fran Levstik«: da u toku noći tri čete, ojačane mitraljezima, izvrše demonstrativan napad na neprijateljevo uporište u Velikom Gabru, a jedan bataljon obezbedi most u Zagradecu, preko kojeg će se prebaciti jedinice određene za napad na neprijateljeva uporišta; 15. slovenačkoi NO brigadi »Belokranjska«: da jedan bataljon, bez komore, ojačan jurišnim vodom ove brigade i Jurišnom četom 15. NO divizije, izvrši demonstrativan napad na neprijateljevo uporište u Občinama. Sem toga, ove jedinice su i imale zadatak da izvrše otkup hrane i stoke (AIZDG, k. 188/III).

Dan	Jedinica	Rasy^jegnica. gugn» »d.	Pnmedba
		Na sektoru Poljane[3] — Primskovo danas je IV brig, vodila borbu s neprijateljem jačine oko 400 ljudi. Neprijatelj je bio odbijen."[3] XII brig, je vodila borbu s neprijateljem jačine 300 ljudi na Orljeku.[3] Neprijateljevi gubici . 5	Nepr.: 6 mrt., 10 ranj. Nepr. neutvr. Naši: mrtvih. Nepr.: 15 mrt., 20 ranjenih. Naši: 13 ranjenih. Plen: 1 puška. ? mrt., 10 ranj. Naši: 3 ranjena.
	XVIII div.	Sa X i XXIV brig, u vidu zaseda drži blokadu Novog Mesta. MSV je otišao na sektor Kronovo da izvrši miniranje druma. IX brig, je prešla železničku prugu, te se vraća u pravcu Bele krajine.	Zapi. 2 puške, i pištolj, i zarobijen.
	N. O.	Nalazi se u Šmarati. Neprijatelj se povukao u polazno uporište.	
	B. O. i	Artiljerija na istim položajima sa istim zadacima. U toku noći su Jur. bat. i 1 bat. XXIV brig, demonstrativno napali na uporište Šmihel. Gubitaka nije bilo.	

Sada: Poljane pri Primskovem.

[133] Borba je, od 1 do 3 časa ujutro, vođena protiv 1. bataljona slovenačkih domobranaca, koji je krenuo iz Stične 27. februara 1945. u 18 časova. Posle borbe ovaj bataljon se povukao u rejon sela Sobrače (vidi dnevni izveštaj Organizacijskeaa štaba Slovenskeaa domobranstva za 6. mart 1945, AIZDGTaFK, k. 281/IV).

[133] Borba je vođena protiv 3. čete 922. landešicen-bataljona, ojačane žandarmima (vidi izveštaj komandira žandarmerijske stanice Dobovec od 15. marta 1945, AIZDG, nemački fond, k. 99/V).

[3] Redakcija neće objaviti nastavak dnevnika jer se aktivnost jedinica vidi iz ostalih dokumenata koji će biti objavljeni u 19. knjizi.

OPERATIVNI DNEVNIK ŠTABA 14. NOU DIVIZIJE OD 10.. DO 28. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

DNEVNIK

od 10. II do 14. III 1945.[2]

10. II 1945.

Div[3]	Topolovec'— St. Ilj.[s]		
II[6]	Zavodnje (2 bat. na Paškom kozjaku).	Bojna patrola upala u nepr. zasedu.	Bez gubitaka.
XIII[7]	Paka.	Bez borbe.	

11. II 1945.

Div.	Vodušnik—Povšnik' (St. Jošt' —[Paški] kozjak.	
r°	St. Jošt — Podvin — Sedanik."	Bez borbe.
II	Ravne iznad šoštanja, 3. i 4. bat. na Paškom kozjaku.	Bez borbe.
XIII	Paka.	Bez borbe.

' Original (pisan mastilom) u AIZDG, k. 334/IV.

[3] Ovaj tekst je napisan na koricama sveske koja sadrži dnevnik. Tu je naknadno— verovatno posle oslobođenja — dopisano olovkom: »a) Stab XIV divizije.«

[3] Odnosi se na Stab 14. NOU divizije.

[4] Zaselak, 4,5 km jugoistočno od Velenja.

[5] Zaselak. Posle oslobođenja priključen selu Laze.

[4] Odnosi se na 2. slovenačku NOU brigadu »Ljubo Šercer«.

[7] Odnosi se na 13. slovenačku NOU brigadu »Mirko Bračič«.

[9] Vodušnik i Povšnik su posedi. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nisu označeni.

' Sada: Strmec nad Dobrno.

[10] Odnosi se na 1. slovenačku NOU brigadu »Tone Tomšič«.

" Pravilno: Sedovnik, posed na Paškom kozjaku.

Div.	Povšnik—[Paški] kozjak.		
I	Št. Jošt — Podvin — Sedanik.	Bez borbe.	
II	Ravne iznad Soštanja. 3. i 4 bat. su se priključili brigadi.	Bez borbe.	
XIII	Paka.	Bez borbe.	

13. II 1945.

Div.	Povšnik (Št. Jošt na Paškom kozjaku).		
I	St. Jošt — Podvin — Sedanik.	Bez borbe.	
II	Ravne iznad Soštanja. 1. bat. priključen IV op. zoni.[u]	Bez borbe,	
XIII	Rakovec — Hudinja — Skočaj — Urban[11] (Pohorje)	Bez borbe.	

14. II 1945.

Div.	Povšnik (Št. Jošt na Paškom kozjaku).		
I	Št. Jošt — Podvin — Sedanik.	Bez borbe.	
II	Razbor — Sv. Danijel — Sv. Duh iznad Slow Gradeca.	Bojnu patrolu [napalo] 50 nepr. Patrola poginula. Napadnut je štab bat. s komorom. Nepr. se povukao.	Gub. nepr.: nepoznati. Naši: 14 mrtvih, 13 ranjenih, 9 nestalih.
XIII	Brezno kod Javornika — Brezno — Brdce" (Kozjak).	Bez borbe.	

[11] Privremeno je dodeljen kao zaštita Štaba 4. operativne zone Slovenije (vidi dok. br. 121 i 128).

[u] Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

" Sada: Brdce nad Dobrno.

Div.	Povšnik (Št. Jošt na Paškom kozjaku). Tuš[15] — Bevška Vas" — Lopatnik.	Postavljena zaseda jač. 1 čete iznad Šaleka, na drumu Velenje — Šalek, nepr. koloni od 40 ljudi. Poginulo 10, ranjeno 15 nepr. Naši bez gubitaka.	
II	Zavodnje iznad šoštanja.	Bez borbe.	
XIII	Brezno kod Javornika — Brezno — Brdce.	Bez borbe.	

16. II 1945.

Div.	Resnik" na Paškom kozjaku. Tuš — Bevška Vas — Lopatnik.	Bez borbe.	
XIII	Brezno (Javornik) — Vel. Ravne — Brdce — Brdce.	1. bat. je postavio zasedu na drumu Frankolovo—Stranice i napao 2 nepr. automobila. Nepr. odmah reagovao sa 2 kolone od po 60 ljudi, s kojima je otpočela borba. Zaseda se povukla.	Nepr. gub.: 10 mrtvih, više ranjenih. Naši: 2 ranjena. Plen: 1 pm," 2 puške, 3 pišt., 4 autom., 2 bombe, nešto municije, Izgub. 1 puškom., oštećen 1 autom.
II			

17. II 1945.

Div.	Resnik na Paškom kozjaku.		
I	Tuš — Lopatnik — Goltnik u Bevškoj Vasi — Vodušek (Lopatnik) — Bevče.	Jedna četa u zasedi iznad Saleka. Nepr. u 5 kolona nadirao protiv nje (250 ljudi). Nepr. gubici nepoznati. Četa : 1 mrtav. Na pokretu preko dru-	

Posed. Na karti nije obeležen.
Zvaničan naziv je: Bevče.
Posed. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.
puškomitraljez

		ma i pruge sukob s nepr. patrolom od 40 ljudi, koja je naterana u bekstvo. Ubijena 3 nepr. Brig, bez gubitaka. 1. i~3. bat. pri prelasku druma i pruge vodili borbu sa 150 ljudi.	Ukup. 18 mrtvih, 25 ranjenih.
II	Sv. Vid" kod Belih Voda.	Bez borbe.	
XIII	Brezno (Javornik) — Vel. Raven — Brdce.	Nepr. kontrolisao teren Brezno. Na njega otvorena mitr. vatra. Nepr. se povukao. Na po kretu preko druma i pruge kod Hude luknje brig, je naišla na nepr. zasedu jač. 150 ljudi. Zaseda proterana.	Nepr. gub.: 3 mrtva. Naši gub.: 1 mrtav.
			18. II 1945.
Div.	Sv. Rupert—Jesenjak (Graška Gora).		
I	Sv. Helena (Graška G.) — Andrič — Jesenjak — Mirkec.[x]	Odmah po dolasku na položaje nepr. je u dve kolone od po 150 ljudi krenuo iz Šmiklavža i Dobrave prema 1. bat. Napad odbijen. Druge dve kolone isto tako odbijene. Peta ko Iona iz Skal. Cirkovca jač. 150 ljudi stupila u borbu sa 3 bat. Svi napadi odbijeni u borbi od 6 časova.	Nepr.: 21 mrtav, 36 ranj. Mi: 2 mrtva, 3 ranj. Nema plena.
II	Sv. Vid kod Belih Voda.	Patrolna aktivnost nepr. u blizini kantonmana. Sve patrole sa zasedama proterane.	Gub. nepr. nisu poznati. Naši: 1 mrtav.
XIII	St. Vid nad Valde^ kom," zap. od Hude	U 8,30 je nepr. napao sa više strana	Nepr. gub.: 111 mrt., više ranje-

" Sada: Sentvid pri Zavodnju. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: St. Vid.

[x] Andrič i Mirkec su posedi u rejonu Graške Gore. Na karti 1 : 100,000 nisu obeleženi.

[11] Sada: Završe.

	luknje, Sv. Ruperte	1. i 3. bat. kod St. Vida. Svi napadi su bili odbijeni, prevarom je uspeo zaposesti položaje na levom krilu. Pri ponovnom nastupanju nepr. bili su ugroženi položaji bat., pa se ovaj povukao. Pri prelasku preko druma je urušen 1 nepr. automobil s ranjenicima.	nih, 4 zarobljena Naši gub.: 18 mrtvih, 17 ranjenih. Plen: 5 p.[M], 1 pištolj. Uništene: 4 mule, 1 kamion.
			19. II 1945.
Stab	Topolovec (Št. Andraž).[21]		
I	St. Andraž (St. Andraž—Tičar[5]—Loko vica—Vel. Vrh.)	Pri prelasku preko pruge kod Družmirja došlo je do borbe s nepr. patrolom nepoz. jačine, koja je razbijena.	Ubijena 3 nepr. Brig, bez gub. Plena nema.
II	Skorno,[24] zap. od Šoštanja.		
XIII	St. Jošt na [Paškom] kozjaku.	Bez borbe.	
			20. II 1945.
Stab	G. Ponikva[57]		
I	Kale—Topolovec — G. Ponikva (St. Andraž).	Nepr. pokušao okružiti 1. i 2. bat. S manevrom bataljona, to mu nije uspelo. Zbog nadmoćnosti bataljoni su se povukli.	Nepr.: 8 mrtvih, 12 ranjenih. Brig.: 4 ranjena, 2 nestala. Plena nema.

[22] Na ovo područje je 14. NOU divizija stigla radi daljeg pokreta prema Savi u vezi s planiranim odlaskom u Dolenjsku (vidi dok. br. 123). Štab 4. operativne zone Slovenije je 17. februara 1945. uputio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije sledeću depešu: »Br. 14. Prelaz ćemo izvršiti na sektoru između [sela] Save i Litije. U slučaju da je most kod [sela] Save srušen reka će se gaziti kod Mačkovne. Prelaz predviđamo od 24. februara dalje. Brigade kreću sa sektora Zavodnje — Ravne — Šmihel [sada: Šmihel nad Mozirjem] noću 19/20. februara. Skala, Brkin« (vidi AIZDG, k. 46/1). Međutim, zbog neprijateljeve intervencije i zbog nedostatka municije, po ovom planu se nije postupalo (vidi objašnjenje br. 35).

[23] pušaka

[3,] Sada: Andraž nad Polzelo.

[33] Na karti nije pronađen.

[26] Sada: Skorno pri šoštanju.

[27] Gornja i Spodnja Ponikva; sada: Ponikva pri Žalcu.

II	Planina* iznad St. Janža[3]* (Sav. dol.).		
XIII	Lopatnik — Ponikva — Lipje.	Nepr. jač. 30 ljudi je napao položaje 3 bat. Jurišem bio proteran.	Nepr. gub.: 3 mrtva, 5 ranjenih. Naši gub.: 1 mrtav, 4 ranjena, 1 nestao.

21. II 1945.

Stab	Podvin — Kline (St. Jošt).		
	Rudež na Paškom kozjaku (Vodušek — Tuš — Petruh — Ramšak[30]).	U 5,30 je nepr. u 3 kolone od po 150 ljudi nastupao prema položajima. Napad odbijen. Pri ponovnom napadu se 2. bat. morao povući ka Lo patniku, na bolje položaje. Napad nepr. na ove polo žaje je bio odbijen. Treći napad kod Petruha isto odbijen. Zbog po jačanja su 1. i 2. bat. bili prinuđeni na povlačenje na položaje Strmec — Vodušek. Nepr. više nije napadao.	Nepr.: 14 mrtvih, nepoznat broj ranjenih. Brig.: 3 ranjena. Plena nije bilo.
II	Sv. Jošt" na Dobrovljama.	Bez borbe.	
XIII	Paški kozjak, Globoko*	Bez borbe."	

22. II 1<>45.

Stab	St. Jošt (Paški Kozjak).	
I	St. Jošt (Paški Kozjak) — Kričej — Kapucinar[0] — Sedovnik.	Bez borbe.

"' Selo sačinjavaju osamljeni posedi na južnim padinama planina Kamen i Smrekovec (14 km severozapadno od Soštanja). Na karti 1 : 100,000, izdanje G. I. JA, 1948, nije označeno.

[29] Sada: Šentjanž.

[30] Posed. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen, a nalazi se na severo istočnim padinama brda Rudeč.

[11] Sada: Rovte pri Nazarjih.

Verovatno se odnosi na zaselak 2,5 km severozapadno od Mo zirja, gde se nalazio 4. bataljon ove brigade (vidi dok. br. 129).

[55] Posed. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

II	Sp. Okrog[34] ispod Menine planine.	Bez borbe.	
XIII	Paški kozjak.	Bez borbe.[35]	

23. II 1945.

Štab	Topolovec (Št. Andraž).		
I	St. Andraž (Jajče—Topolovec).	Bez borbe.	
II	Sp. i Zg. Okrog ispod Menine [pl.].	U 10 časova je nastupao nepr. jač. 100 ljudi prema položajima 2. bat. Iznenadnom vatrom nepr. proteran.	Nepr. gub.: 7 mrtvih, više ranjenih, ubijene 3 mule, Naši gub.: 1 ranjen.
XIII	Vel. Vrh kod Št. Andraža.	Nepr. je u 3 kolone nastupao prema 3 bat. na Gori oljki. Jurišem odbijen.	Gub. nepr.: 2 mrtva, 5 ranjenih.

24. II 1945.

Štab	Sv. Janez in Pavel (Dobro vi je).	
I	Dobrovlje (Jerovšek — Creta — Pestovnik — Završnik — Rebrnik[34]).	Bez borbe.

[34] Sada: Okrog pri Motniku.

[35] Tog dana je Štab 4. operativne zone Slovenije uputio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije sledeću depešu: »Br. 67. DDD. Br. 43. Izvršenju naređenja Vrhovnog štaba odmah smo pristupili po prijemu vaših depeša. U isto vreme otpočela je i neprijateljeva ofanziva na sektoru gde su se zadržavale brigade, pa su zbog toga dnevno vođene borbe i proboji. Stanje municije je postalo kritično, te nismo bili u mogućnosti da se probijemo u pravcu naše marš-rute, bilo je potrebno manevrisanje. Dvadesetog o. m. bili smo prinuđeni da primimo savezničku pošiljku municije i na taj način je ovaj problem bio rešen. Pokret u pravcu zapada do sada smo pokušavali već tri puta. Do sada je uspelo to samo Drugoj brigadi, koja se danas nalazi na sektoru Slopnik. Prva i Trinaesta brigada, zbog rasporeda neprijateljevih snaga duž Savinje, Pake i Mislinje, prinuđene da manevrišu; trenutno su brigade veoma umorne. Ishrana ljudstva, zbog neprekidnih borbi, neredovna je. Pritisnuo je i veoma oštar mraz. Pokret pravcem Št. Andraž [sada: Andraž nad Polzelo] — Savinja — Dobrovlje je nemoguć. Pokret pravcem Graška Gora — Bele Vode — Slopnik je takođe vezan za proboje, ali je lakši, te ćemo ovome odmah pristupiti. Skala, Brkin 22.2« (AIZDG, k. 46/1).

[34] Jerovšek, Pestovnik, Završnik i Rebrnik su nazivi poseda. Na karti 1 : 100.000 nisu obeleženi.

II	Sp. i Zg. Okrog ispod Menine [pl.].	4. bat. je napao logor 49 domobranaca u Lazama[37] u Tuh. dolini. Nepr. « proteran i razbijen.	mrtvih, 9 ranjenih, 5 zarobljenih. Zapi. 8 p., 2 autom., 1 pišt., 7 bombi, 745 metaka.
XIII	Dobrovlje.	Zaseda na drumu Braslovče — Ramšak napala je nepr. kolonu i povukla se. Došlo je do borbe kod Hribernika — Ramšaka. Nepr. je proteran.[35] 25.11 45.	Nepr. gub.: 30 mrtvih, više ranjenih. Naši gub.: 1 mrtav, 10 ranjenih, 1 nestao. Plen: 1 bazuka, 2 puške, 2 autom., 1 pišt., 1000 met. i više opreme.

25. II 1945.

Štab	Sv. Janez i Pavel (Dobrovlje).		
I	Dobrovlje (Jerovšek — Creta — Pestovnik — Završnik — Rebrnik).	Prilikom pokreta na nove položaje došlo je do borbe sa dve kolone nepozn. jačine koje su nastupale iz Ločice" prema Tešovi. Nepr. razjuren.	Nepr.: 2 mrtva, nepoznat broj ranjenih. Brig.: 2 mrtva, 1 ranjen.
II	Cemšcnik.	Bez borbe.	
XIII	Dobrovlje.	Prilikom pokreta preko „druma između Šmartna" i Paške Vasi naša zaseda je otvorila vatru na nepr. kolonu nepoznate jačine. 24.11 45.	Nepr. imao 4 ranjena.

[37] Sada: Laze v Tuhinju.

[34] Tog dana je Štab 4. operativne zone Slovenije depešom obavestio Glavni Štab NOV i PO Slovenije da će prelazak preko Save početi 27. februara 1945. na odseku između Zagorja [sada: Zagorje ob Savi] i Litije (vidi AIZDG, k. 46/1).

Sada: Ločica pri Vranskem.

Štab	Cemšenik.	
I	Cemšenik — Dobrljevo.	Bez borbe.
II	Cemšenik.	Bez borbe.
XIII	Sv. Lenart" (Znojile pri Cemšeniku) — Jesenovo ispod Cemš. pl.[42] — Križe.	Bez borbe."

27. II 1945.

Štab	Ravne[44] ispod Sv. planine (Gora[41]).	
I	Ravne — Šmuči Dol ispod Sv. Gore.	Bez borbe,
II	Rovišče ispod Sv. Gore.	Bez borbe.
XIII	Breznik — Kostrevnica — Razpotje.	Bez borbe.[44]

[40] Odnosi se na Šmartno ob Paki.

[41] Sada: Vrhe.

[42] Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, piše: Velika planina.

[41] Tog dana je Štab 4. operativne zone Slovenije uputio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije sledeću depešu: »Br. 82. DDD. Br. 53. Štab zone i 14. div. na sektoru Jesenovo — Cemšenik — Dobrljevo, Oper. štab [6. i 11. brigade] na sektoru Kolovrat. Prelaz će se vršiti na odseku između [sela] Save i Brega [sada: Breg pri Litiji] noću između 28. februara i 1. marta. U toku sutrašnjeg dana neka VII korpus uputi brigadu nasuprot ovom odseku u pomoć izvršenja prelaza. Istovremeno neka nam VII korpus osigura radio-veze sa ovom brigadom. Skala, Brkin. 26.2.« (AIZDG, k. 46/1).

[44] Sada: Ravne pri Mlinšah.

[45] Odnosi se na Sv. Goru (nazivano i Sveta Planina); sada: Partizanski Vrh.

[44] Štab 4. operativne zone Slovenije je tog dana uputio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije sledeću depešu: »Br. 84. DDD. Br. 55. Prelaz preko mostova na Savi nemoguć. Gaženje nemoguće jer je poslednjih dana porastao vodostaj. Gradićemo čamce. Tačan datum prelaza javićemo. Skala, Brkin, 27.2« (AIZDG, k. 46/1).

Stab	Ravne ispod Sv. Gore.		
	Ravne — Smuči Dol ispod Sv. Gore.	Nepr. kolone su u ranim jutarnjim časovima nastupale iz Zagorja[47] i naišle na naše jedinice koje su već bile na položajima i prihvatile borbu, koja je vođena do 20 časova. Jač. nepr. 300 ljudi. U 20 časova pokret prema Savi. Nepr. tukao vatrom naše jedinice, koje zbog konsp. nisu odgovorile na vatru."	Nepr.: 3 mrtva i više ranjenih. Brig.: 1 mrtav. Plena nije bilo.
II	Rovišče ispod Sv. Gore.	U ranim jutarnjim časovima je došlo do dodira s nepr. koji je hteo da protera 2. bataljon s položaja, što mu nije uspelo. S velikog odstojanja nepr. je tukao mitr. i minobacačkom vatrom položaje do 17 časova*	Nepr. gubici: 40 mrtvih. Naši: 4 mrtva, 5 ranjenih, 6 nestalih. Izgub. 1 autom., 1 pištolj.
XIII	Breznik — Kostrevnica — Razpotje.	Jedna četa je udarila u bok nepr. koji je vodio borbu sa XI brigadom. Nepr. je zatim s tri nove kolone izvršio pritisak na položaje 2. bat. Dobrljevo — Log i približio se selu Log[50]. Energičnim jurišem je bio proteran prema Vačama.[51]	Nepr. gubici: 15 mrtvih i još više ranjenih. Naši gub.: 3 ranjena.

" Sada: Zagorje ob Savi.

* Podrobnije o borbama 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 11. do 28. februara 1945. vidi dok. br. 127.

" Podrobnije o borbenoj aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« od 10. do 28. februara 1945. vidi dok. br. 128.

[50] Sada: Log pri Mlinšah.

" Podrobnije o borbama 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračič« od 10. do 28. februara 1945. vidi dok. br. 129.

Op štab[53]	Zahrib.	70 nepr. je u 10 časova nastupalo iz Podlipovice — Suhi Potok. Brigada je sa 2. č. zaposela pol. iznad Zahriba u pravcu Kolovrata, te Zahrib — Briše. Napad odbijen. U 14 časova napad ponovljen. I ovaj odbijen. Obe kolone su u 15 časova izvršile ponovni napad i manjim snagama uspele da stignu do crkve u Brišama, a zatim se nepr. povukao.	Nepr.: 21 mrtav, više ranjenih. Na našoj strani nema gubitaka.
XI*	Zvarulje i pol. iznad Dolgog Brda[54] u pravcu Vrha.[54]	U 7 časova je nastupala nepr. kol. jač. 250 ljudi prema Tlačnici. Brig, na pol. Kameni vrh — Suhi Potok — greben Dolgog Brda u pravcu Mlinša. Dve nepr. kol. nastupale prema Vrhu i Kandršama. Borba između Dolgog Brda i Vrha. Nepr. odbijen.[57]	Nepr. gubici: 18 mrtvih, više ranjenih.

[53] Odnosi se na 6. slovenačku NOU brigadu »Slavko Slander«.

[53] Odnosi se na Operativni štab 6. i 11. brigade.

[54] Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

[55] Odnosi se na 11. slovenačku NO brigadu »Miloš Zidanšek«.

[54] Sada: Vrh pri Mlinšah.

[57] Redakcija nije mogla utvrditi protiv kojih su neprijateljevih snaga jedinice 14. NOU divizije vodile borbu u ovom periodu.

[54] Nastavak dnevnika biće objavljen u 19. knjizi VI toma.

PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »TONE TOMŠIC« OD 11. DO 28. FEBRUARA 1945. GODINE'

I SNOUB »TONE TOMŠIC«

11.11 1945. Brigada se tog dana nalazila na položajima: Št. Jošt[2] – Podvin – Sedanik[3]. Borbe nije vodila. Akcije nije imala.

12. II 1945. Na istim položajima. Borbe nije vodila. Akcije nije vršila.

13.11 1945. Na istim položajima. Borbe nije vodila. Akcije nije vršila.

14. II 1945. Na istim položajima. Borbe nije vodila. Akcije nije vršila.

15. fl 1945. Tog dana se nalazila na položajima: Tuš' – Bevška Vas[5] – Vodušek – Bevška Vas.

Oko 14,30 časova je drumom Velenje – Šalek – Sele nastupala neprijateljeva kolona od 41 čoveka, kojoj je 3. bataljon postavio zasedu jačine jedne čete, i to iznad Šaleka. Zbog velike udaljenosti zasede od druma (300 m) vatra koju je zaseda otvorila nije imala željeni efekat, te je tom prilikom poginulo samo 10 a ranjeno 15 neprijatelja. Odmah nakon prvih pucnjeva neprijatelju je pristiglo pojačanje od 150 ljudi, zbog čega se naša zaseda povukla. Naši su bili bez gubitaka[6].

16. II 1945. Tog dana se nalazila na istim položajima. Borbe nije vodila.

17.11 1945. Tog dana se nalazila na položajima: Tuš – Lopatnik – Goltnik u Bevškoj Vasi – Vodušek – Lopatnik – Bevška Vas (Bevče).

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/III. Pregled je, verovatno, pisan u Štabu 14. NOU divizije, jer iz istog vremena postoje i pregledi o borbenoj aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« (vidi dok. br. 128) i 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« (vidi dok. br. 129).

[2] Sada: Strmec nad Dobrno.

[3] Pravilno: Sedovnik, posed na Paškem kozjaku.

[4] Posed. Na karti nije obeležen.

[5] Zvaničan naziv je: Bevče.

' Podrobnije vidi dok. br. 99.

Brigada je tog dana imala tri sukoba s neprijateljem. Četu koja se nalazila u zasedi kod Šaleka primetio je neprijatelj i pokušao da je okruži. Ka njenim položajima je nastupao u 5 kolona od po 50 ljudi. Ćeta je morala prihvatiti borbu i voditi je do pokreta. U toj borbi je četa imala 1 mrtvog a gubici neprijatelja nisu poznati.

Za vreme pokreta brigade preko druma i železničke pruge kod Pake[7] došlo je do sukoba s neprijateljevom patrolom od 40 ljudi koja je kontrolisala prugu. Patrola je naterana u bekstvo. Pri tom brigada nije imala gubitaka. Gubici neprijatelja nisu se mogli utvrditi. (Naknadno je bilo javljeno da je pri tom neprijatelj imao 3 mrtva i više ranjenih).

U ponoć su pokret preko pruge izvršili i 1. i 3. bataljon, koji su isto tako naišli na neprijateljevu patrolu koja je pak već bila pojačana na 150 ljudi. Razvila se oštra borba koja je trajala sve do 4 časa sledećeg dana.

U toku dana neprijatelj je imao ukupno 18 mrtvih i 25 ranjenih, a brigada 1 mrtvog[8].

18. II 1945. brigada se nalazila na položajima: Sv. Helena – Andrič – Jesenjak – Mirkec[9].

Odmah po dolasku bataljona na položaje neprijatelj je otpočeo nastupanje s pravca Šmiklavža i Dobrave. Neprijatelj je nastupao u dve kolone od po 150 ljudi prema položajima I bataljona, a kod Mostnara[1]" se razdvojio u više manjih grupa. Snažnim protivnapadom naši borci su prinudili neprijatelja na povlačenje. Nakon odbacivanja prvih neprijateljevih snaga pojavile su se još dve kolone koje su nastupale prema istim položajima, ali su takođe bile odbijene. Četvrta kolona, koja je nastupala iz Škalskih Cirkovca, jačine 150 ljudi, naišla je na otpor 3. bataljona, koji ju je razjurio i prinudio na povlačenje. Borba je vođena 6 časova (od 10 do 16 časova), te je neprijatelj imao 21 mrtvog i 36 ranjenih a briga-

[7] Sacja: Paka pri Velenju.

' O ovoj borbi postoji i izveštaj Štaba brigade od 19. februara 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi nešto bitno novo, a nalazi se u AIZDG. k. 336/III.

' Andrić i Mirkec su posedi u rejonu Graške Gore. Na karti 1 :100,000 nisu obeleženi.

[10] Na karti nije pronađen. Verovatno je to naziv nekog poseda.

da 2 mrtva i 3 ranjena. Oružje nije bilo zaplenjeno a ni izgubljeno.

19. II 1945. brigada se nalazila na sektoru Št. Andraž", na položajima: Št. Andraž – Tičar[12] – Lokovica – Vel. Vrh.

Pri prelasku brigade preko pruge kod Družmirja došla je u dodir s neprijateljevom patrolom nepoznate jačine, koja je odmah proterana i poginula su 3 neprijatelja. Brigada nije imala gubitaka. Oružje i materijal nisu zaplenjeni.

20. II 1945. brigada se nalazila na položajima: Kale – Topolovec – G. Ponikva[13].

U toku noći su bojne patrole brigade naišle na neprijateljeve jedinice koje su pokušale da se prišunjaju logoru 1. bataljona. Ubrzo je otpočela borba u kojoj je neprijatelj pokušavao da okruži bataljon. Zbog pravilne procene situacije od strane komandanta bataljona i rasporeda četa neprijatelj ovo nije uspeo. Neprijatelj je svoje položaje pojačao rezervom te je prihvatio borbu i sa 2. bataljonom, ali uprkos tome nije uspeo da izvrši pokušani manevar. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i boljeg naoružanja bataljoni su se izvukli iz borbe. Jačina neprijatelja nije se mogla utvrditi.

U ovim borbama je neprijatelj imao 8 mrtvih i 12 ranjenih, a brigada 4 ranjena i 2 nestala. Plena nije bilo[14].

U 5 časova ujutro brigada se povukla na nove položaje.

21.11 1945. Tog dana se brigada nalazila na položajima: Vodušek – Tuš i Petruh – Ramšak[15] na [Paškom] kozjaku.

U 5,30 časova neprijatelj je otpočeo nastupanje u tri kolone od po 150 ljudi naoružanih teškim minobacačima. U početku je neprijatelj bio odbačen. Pri ponovnom napadu 2. bataljon je bio prinuđen da se povuče na bolje položaje, na ivi-

[12] Sada: Andraž nad Polzelo.

[13] Na karti nije pronađen.

[14] Gornja i Spodnja Ponikva; sada: Ponikva pri Žalcu.

[15] O ovoj borbi postoji izveštaj Štaba brigade od 22. februara 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne navodi neke nove podatke, a nalazi se u AIZDG, k. 336/HI.

[15] Posed. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen, a nalazi se na severoistočnim padinama brda Rudeč.

cu šume iznad Lopatnika. Neprijatelj je uspeo da izbije do Lopatnika, odakle je bio ponovo odbačen, te je pri povlačenju zapalio jednu privrednu zgradu. Naše jedinice su ostale na položajima. U 17 časova neprijatelj se ponovo skoncentrisao te je u jačini od 150 ljudi pokušao da nastupa prema položajima kod Petruha, odakle ga je 1. bataljon proterao. Za vreme gonjenja ove kolone druga kolona je uspela proći pored Lopatnika i Tuša na vrh. Time je došlo do opasnosti okruženja i udara u leđa 1. bataljonu, pa se ovaj zbog toga prebacio na Strmec i postavio jednu četu u zasedu. U međuvremenu su druge dve kolone iste jačine, naoružane sa dva topa, nastupale prema položajima 2. bataljona, te se i ovaj morao povući poviše Vodušeka. Na ovim položajima nije došlo do ponovnih sukoba. U 23 časa brigada se prebacila na nove položaje.

Neprijatelj je imao 14 mrtvih i još veći broj ranjenih a brigada je imala 3 ranjena.

Oružje i materijal nisu zaplenjeni[16].

22. II 1945. Tog dana se brigada nalazila na položajima St. Jošt na [Paškom] kozjaku – Kričej – Kapucinar[17] i Sedovnik.

Borbe nije vodila, već su primećene neprijateljeve kolone koje su se kretale iz Velenja prema Hudoj luknji, jačine 600 ljudi.

23. II 1945. Tog dana se nalazila na položajima Št. Andraž – Jajče – Topolovec. Borbe nije bilo. Neprijatelj nepoznate jačine je nastupao od Polzele prema Kalama.

24. II 1945. nalazila se na položajima Jerovšek – Črета – Pestovnik, Završnik i Rebrnik[18]. Borbe nisu vođene.

25. II 1945. nalazila se na istim položajima. Primećene su dve neprijateljeve kolone koje su nadirale iz Rečice[19] prema Tešovi. Osim toga je bio primećen neprijatelj kod Sv. Jošta[20], Vologe i kod Lipe.

[16] Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 118.

[17] Posed. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

[18] Jerovšek, Pestovnik, Završnik i Rebrnik su nazivi poseda na Dobrovljama. Na karti 1 : 100.000 nisu obeleženi.

[19] Omaška; treba: Ločice, sada: Ločica pri Vranskem (vidi dok. br. 126).

[20] Sada: Rovte pri Nazarjih.

Pri prebacivanju na nove položaje[21] brigada je naišla na dve neprijateljeve kolone koje su nadirale iz Ločice prema Tešovi. Jedna četa je prihvatila borbu s neprijateljem te ga nakon borbe od pola časa razbila. U svakoj koloni je bilo oko 50 neprijateljevih vojnika. Neprijatelj je imao 2 mrtva i nepoznat broj ranjenih. Naša četa je imala 2 mrtva i 1 ranjenog.

Oružje i materijal nisu zaplenjeni.

27. II 1945. nalazila se na Ravnama[22] i Smuči Dolu. Primećena je bila manja neprijateljeva kolona koja je nadirala drumom Zagorje[23] – Podšentjur. Do borbe nije došlo.

28. II 1945. bila je na istim položajima. U ranim jutarnjim časovima neprijateljeve kolone su nastupale prema našim položajima sa pravca Zagorje, ali su ubrzo naišle na naše jedinice koje su već bile spremne za borbu. Borba je trajala do 20 časova, te je pri tom imao neprijatelj 3 mrtva i veći broj ranjenih, a na našoj strani je bio 1 mrtav. Jačina neprijatelja iznosila je 300 ljudi. Oružje i materijal nismo zaplenili.

[24]

* Brigada je izvršila pokret na položaje Cemšenik—Dobrljevo (vidi dok. br. 126).

[22] Sada: Ravne pri Mlinšah.

[23] Sada: Zagorje ob Savi.

[34] Kraj pregleda biće objavljen u 19. knjizi VI toma.

PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »LJUBO ŠERCER« OD 10. DO 28. FEBRUARA 1945. GODINE'

II SNOUB »LJUBO ŠERCER«

10. II 1945. Brigada se tog dana nalazila na položajima Zavodnje. Posle podne se 3. bataljon prebacio na Paški kozjak, gde se nalazio i 4. bataljon.

Ove noći je 4. bataljon upao u zasedu koju je neprijatelj imao kod Turjaka.

11. II 1945. prebacila se s položaja Zavodnje na Ravne; 2 bataljona su se nalazila na Paškom kozjaku. Dodira s neprijateljem i borbi tog dana nije bilo.

12. II 1945. Tog dana se brigada nalazila na istim položajima. Borbi nije bilo.

13. II 1945. Treći i 4. bataljon priključili su se ostalom delu brigade, koji se tog dana nalazio na istim položajima kod Ravna a jedan bataljon se nalazio kod Štaba zone kao zaštita. Borbe tog dana nije bilo.

14. II 1945. Izvršen je pokret na Razbor – Sv. Danijel. Bataljoni su zaposeli sledeće položaje: 2. bat. Sv. Danijel, 3. bat. Sv. Duh iznad Slovenj Gradeca, 4. bat. Sv. Danijel.

Oko 9 časova bila je upućena patrola radi kontrole okolnog terena, a koju je pobio neprijatelj jačine 50 ljudi, koji je u blizini bio u zasedi. Nakon toga neprijatelj je nadirao prema položajima 3. bataljona, i to: Rdečnik – Suhodolnik – Sv. Duh. Napad je bio skoncentrisan na kuću u kojoj se nalazio štab bataljona s komorom. Kako su štab i komora pružili otpor, Švabe su se povukle. U međuvremenu su prema ovim položajima nastupale iz Slovenj Gradeca 4 kolone ukupne jačine od 200 ljudi, a s kojima nije došlo do borbe. Neprijatelj je imao gubitke, koje, pak, nismo mogli utvrditi. Na našoj strani je bilo 14 mrtvih, 13 ranjenih i 9 nestalih. Izgubljeni su 1 automat, 3 puške i 2 pištolja.

15. II 1945. izvršen je pokret na položaje Zavodnje kod šoštanja. Borbe tog dana nije bilo.

Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/V.

16. II 1945. Na položajima Sv. Vid.[2] Dodira s neprijateljem nije bilo.

18. II 1945. Na istim položajima. Naveče je izvršen pokret na položaje Skorno[3], zapadno od Soštanja. Neprijatelj je patrolama kontrolisao teren. E)ošlo je do manjih sukoba sa ovim patrolama, u kojima je neprijatelj imao gubitke a iste nismo mogli utvrditi. Na našoj strani 1 mrtav.

19. II 1945. Na istim položajima. Bez borbe.

20. II 1945. Na istim položajima. Naveče izvršen pokret na Planinu[4], iznad Št. Janža[5] ob Savinji.

21. II 1945. Na položajima Sv. Jošt na Paškom kozjaku[6]. Borbe nisu vođene.

22. II 1945. Izvršen je pokret na položaje Sp. Okrog[7]. Borbe nisu vođene.

23.11 1945. Na istim položajima u Sp. i Zg. Okrogu. Oko 10 časova je stigla neprijateljeva kolona od 100 ljudi s pravca Spitaliča do položaja II bataljona. Jurišem je bio neprijatelj prinuđen na povlačenje. Gubici neprijatelja: 7 mrtvih i veći broj ranjenih. Ubijene su i 3 mule. Naši gubici: 1 ranjen.

24. II 1945. Na istim položajima. Obaveštajna služba je izvestila da se u selu Laze[8] u Tuhinjskoj dolini nalazi 49 be-ga[9]. Jedan bataljon je okružio zgradu u kojoj su se ovi nalazili i otpočeo napadati. Zbog nepotpunih podataka bila je okružena samo jedna kuća, što je kao posledicu imalo prilične žrtve, jer su se domobranci nalazili u više zgrada. Za vreme juriša iz okolnih zgrada su otvorili vatru iz neposredne blizine. Uprkos tome, neprijatelj je bio proteran. Njegovi gubici: 16 mrtvih, 9 ranjenih i 5 zarobljenih. Na našoj strani: 3 mrtva, 1 ranjen. Zaplenjeno: 2 automata, 8 pušaka, 1 pi-

[7] Sada: Šentvid pri Zavodnju.

[3] Sada: Skorno pri Soštanju.

' Selo sačinjavaju osamljeni posedi na južnim padinama planina Kamen i Smrekovec (14 km severozapadno od Soštanja). Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948, nije označeno.

[5] Sada: Šentjanž.

[4] Pogrešno. Brigada se tada nalazila na položajima Sv. Jošt (sada Rovte pri Nazarjih) na Dobrovljama (vidi dok. br. 126).

[7] Spodnji i Zgornji Okrog; sada: Okrog.

' Sada: Laze v Tuhinju.

' Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

štolj, 7 bombi i više metaka, te nekoliko vojnih sprema.

25. II 1945. Izvršen je pokret na položaje Cemšenik ispod Velike planine. Borbe nije bilo.

26. II 1945. Na istim položajima. Borbe nije bilo.

27. II 1945. Izvršen je pokret na položaje Rovišče ispod Sv. planine. Borbe nije bilo.

28. II 1945. Na istim položajima. Preko celog dana neprijatelj je tukao položaje II bataljona minobacačkom i mitraljeskom vatrom i pokušao da prodre do njegovih položaja. Svi napadi su odbijeni. Uveče se neprijatelj povukao. Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani: 4 mrtva, 5 ranjenih i 6 nestalih. Izgubljen je 1 automat i 1 pištolj.

BR. 129

PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRACIC« OD 10. DO 28. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

XII SNOUB »MIRKO BRACIC«

10. II 1945. Brigada se tog dana nalazila u Paki. Neprijatelj je patrolirao na području Paškog kozjaka. Do sukoba nije došlo.

11.11 1945. Na istim položajima. Primećena je neprijateljeva patrolna aktivnost. Primećena ie manja neprijateljeva kolona koja se kretala prema položajima brigade. Pri sukobu s jednom od naših četa dve čete su joj udarile u bok i leđa i prinudile neprijatelja na povlačenje. Neprijatelj je imao 3 mrtva, 2 ranjena i, prema podacima, 50 nestalih. Na našoj strani 1 mrtav.

Nastavak će biti objavljen u 19. knjizi VI toma.

' Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

12. II 1945. Na istim položajima. Patrolna aktivnost neprijatelja na ovom području s pravca Vitanja prema [Slovenskim] Konjicama, te iz Mislinje prema Dovžama. Borbe nije bilo.

13. II 1945. Brigada se rasporedila na Rakovecu – Hudinji – Skočaju – Urbanu[2], a Inž.-teh. četa na Paki. Neprijatelj je patrolirao i osiguravao područje Vitanja, Zreča i Sv. Kunigunde[3]. Borbe nije bilo.

14. II 1945. Na položajima: Brezno kod Javornika – Brezno – Brdce[4]. Neprijatelj ovde nije ispoljio nikakve aktivnosti. Dodira s njim nije bilo.

15. II 1945. Na istim položajima. Dodira s neprijateljem nije bilo.

16 II 1945. Stab sa bataljonom se nalazio na Breznu (Javornik), 1. bataljon se nakon izvršene akcije prebacio na Veliku Raven a 2. i 3. bataljon su se i dalje nalazili na Brdcu.

Na drumu Frankolovo – Stranice 1. bataljon je postavio zasedu. U 10 časova su drumom naišla dva putnička automobila, od kojih je jedan naleteo na barikadu a drugi skrenuo s puta. U prvim kolima su se nalazila 4 neprijateljeva vojnika a u drugim kolima dva oficira, jedan kurir i jedna žena. Svi pomenuti, sem jednog vojnika, koji je Mađar, poginuli su. Automobili se nisu mogli uništiti, jer je u to vreme već nastupao neprijatelj u dve kolone od po 60 ljudi, s kojima su naši borci prihvatili borbu. Pod borbom se bataljon povlačio od druma prema Lipi[5] i Fužinama. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i više ranjenih, na našoj strani dva ranjena. Zaplenjeni 1 puškomitraljez »šarac« sa 500 metaka, 2 puške i 3 pištolja, 4 automata, 2 bombe i nešto vojne opreme, izgubljena je 1 puška i pokvaren je 1 automat[6].

17. II 1945. Na istim položajima. Neprijatelj je kontrolisao teren Brezno. 4. bataljon je otvorio vatru na ne-

[J] Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

[s] Sada: Gorenje pri Zrečah. Na karti 1 :100.000, izdanje G.I. JA, 1948, piše: Sv. Jungerta.

[4] Sada: Brdce nad Dobmo.

[5] Sada: Lipa pri Frankolovem.

[6] O ovoj akciji postoji i izveštaj Štaba brigade od 17. februara 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi neke nove podatke, a nalazi se u AIZDG, k. 336/VI.

prijatelja. Nakon kraće borbe ovaj se povukao uz gubitke, koje, pak, nismo mogli utvrditi. Pri prebacivanju brigade preko druma i pruge kod Hude luknje ova je naišla na neprijatelja koji je na drumu držao zasedu. Brzom mitraljeskom vatrom je proterana neprijateljeva zaseda od 150 ljudi. Borba je vođena pola sata. Neprijatelj je imao 3 mrtva, koji su ostali na licu mesta, a prema tragovima verovatno su [gubici] bili veći. Naši gubici 1 mrtav.

18. II 1945. Brigada se nalazila na položajima Št. Vid nad Valdekom[7] – Sv. Rupert.

Neprijatelj je u više kolona nastupao prema položajima brigade. Do borbe je došlo na položajima 1. bataljona kod Št. Vida, a u isto vreme napadnut je i 3. bataljon, koji se nalazio na istim položajima. Napad je otpočeo u 8,30 časova. Sve naše jedinice su odmah zaposele obližnje položaje i otvorile vatru na neprijatelja, a jedna četa je udarila neprijateljevoj koloni u leđa i ubila 6 nepr. i 4 mule. Ovom napadu je prethodio napad neprijatelja na našu patrolu kod Št. Vida u 7 časova, nakon čega su bataljoni zaposeli položaje. Ranjena su 2 naša borca iz patrole. Naši su zaposeli položaje u pravcu Mislinja – Dolič. Neprijateljeva prethodnica od 30 ljudi bila je napadnuta i razbijena. Ostala kolona neprijatelja ogorčeno je napala položaje 3. bataljona, ali je svaki njen juriš bio odbijen uz velike gubitke.

18. II 1945. Nakon neuspelih napada neprijatelj se poslužio prevarom tako što je prema našim položajima uputio 50 Švaba s podignutim rukama kao da se predaju. Nakon što je vatra obustavljena ovi su skočili na naše levo krilo, gde je u isto vreme zatajio mitraljez, i zauzeli položaje, čime su bili ugroženi položaji 2, 3. i 4. bataljona. Neprijatelj je ove položaje odmah pojačao, pa se 2. bataljon morao povući prema položajima na Graškoj Gori, a 3. i 4. bataljon ka Klačniku. Brigada je, naime, dobila naređenje da se povuče ka Zg. Završima[8] i zaposedne položaje kod Klačnika.

[7] Sada: Završe.

[6] Spodnje i Zgornje Završe, zajedno sa Št. Vidom nad Valdekom; sada: Završe.

Neprijatelj je na naše položaje nastupao s 5 kolona, te je tako brigada bila okružena, zbog čega je usledio pokret na Paški kozjak.

Pri prelasku preko druma i železničke pruge naša zaseda je naišla na neprijateljev automobil, koji je nakon kraće borbe bio uništen. U njemu se nalazilo 5 vojnika i 4 ranjenika, od kojih su 4 zarobljena a ostali su poginuli.

U ovim borbama neprijatelj je imao 111 mrtvih, mnogo ranjenih i 4 zarobljena. Na našoj strani je bilo 18 mrtvih i 17 ranjenih. Zaplenjeno je: 5 pušaka, 1 pištolj i nešto vojne opreme. Neprijatelju su uništene 4 mule i 1 kamion[9].

19.11 1945. Na položajima St. Jošt[10] na [Paškom] kozjaku. Borbe nije bilo.

20. II 1945. Na položajima Lopatnik – Ponikva[11] – Lipje. Neprijatelj se kretao drumom Velenje – Dobrna.

Neprijatelj jačine 30 ljudi je napao položaje 3. bataljona u selu Lipje kod Bevške Vasi[u]. Jedna četa je odmah zaposela položaje i prihvatila borbu s neprijateljem. Podržao ju je 4. bataljon koji je izvršio juriš na neprijatelja sa boka. Neprijatelj je bio proteran.

Neprijatelj je imao 3 mrtva i 5 ranjenih. Na našoj strani 1 mrtav, 4 ranjena i 1 nestao.

Nakon ove borbe su bile primećene kolone neprijatelja koje su nastupale s pravca Velenja. Jedna kolona je krenula u selo Bevče a druga u Črnovu, te su zauzele položaje naspram naših položaja. Nisu pokušale da napadaju. Naveče se brigada prebacila na nove položaje.

21.11 1945. Na položajima na [Paškom] kozjaku a 4. bataljon u Globokom[13]. Borbe nije bilo.

22. II 1945. Na položajima Paški kozjak. Patroliranje neprijatelja drumom Velenje – Slovenj ,Gradec. Borbe nije bilo.

* Podrobnije o ovim borbama vidi dok. br. 104.

[10] Sada: Strmec nad Dobrno.

" Odnosi se na Gornju i Spodnju Ponikvu; sada: Ponikva pri Žalcu.

[12] Zvaničan naziv je: Bevče.

[13] Verovatno se odnosi na zaselak 2,5 km severozapadno od Mo zirja.

23. II 1945. Na položajima Veliki Vrh (kod Št. Andraža[14]).. Oko 23 časa su nastupale 3 neprijateljeve kolone u pravcu položaja 1. čete 3. bataljona na sektoru Gore oljke. Naša zaseda je pustila neprijateljevu kolonu u blizinu i zatim udarila po neprijatelju. Ovaj je pokušao da juriša na zasedu, ali je brzim zaposedanjem položaja od strane ostale dve čete bio odbijen. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 4 ranjena.

24. II 1945. Na položajima Dobrovlje. Pri pokretu preko druma i pruge između Šmartna[15] i Paške Vasi naša zaseda je otvorila vatru na neprijateljevu kolonu nepoznate jačine, kod koje je zbog iznenadnog napada došlo do pometnje, ali je uprkos tome uspela da zauzme položaje. Borba je trajala 15 minuta, te je u to vreme naša kolona već prešla preko druma. Neprijatelj je imao 4 ranjena.

25. II 1945. Na Dobrovijama. Zaseda 4. bataljona koja je bila postavljena na drumu Braslovče – Ramšak napala je neprijateljevu kolonu, te se zatim brzo povukla, a u međuvremenu je 4. bataljon već zaposeo položaje kod Hribernika i stupio u borbu s neprijateljem. Neprijatelj je uspeo da zauzme položaje kod Ramšaka, odakle ga je 4. bataljon jurišem proterao iz sela. Neprijatelj je zatim zauzeo položaje iznad sela, odakle ga je isti bataljon pred zoru proterao i gonio na polazni položaj.

III bataljon je, na pokretu sa sektora Znojile, kod Kolovrata naišao na neprijateljeva! zasedu i zatim pošao na Ravne[16]. Odavde je bataljon krenuo na nov sektor, ali je kod Kandrša naišao na švapsku zasedu pa je promenio pravac pokreta u šumu iznad Borja[1"].

IV bataljon, koji se dotad nalazio na položajima Tlačnica[18], te je imao zadatak da zauzme položaje oko Kolovrata radi osiguranja leđa koloni, sukobio se s neprijateljem koji se već nalazio na grebenu iznad Kolovrata, a zatim se, nakon kraće borbe, povukao i priključio koloni, te kod se-

[u] Sada: Andraž nad Polzelo.
Odnosi se na šmartno ob Paki.
[1s] Sada: Ravne pri Mlinšah.
[17] Verovatno se odnosi na Borje pri Mlinšah.
["] Zaselak, 11 km severno od Litije.

Januar 1945.

1. – XV div. napada uporište Občine. XVIII div. ostaje u rezervi i obezbeđuje u pravcu Mirne Peči. Ujutro pokret jedinica: IX b. zaposeda položaje Dol. i Gorenji Vrh[9], X b. Kal[10] – Smaver. U 12 časova X b. zaposeda položaje kod Mirne Peči i demonstrativno napada Ponikve, Sv. Anu, Mirnu Peč, Bišku Vas. VIII b. zaposeda položaje kod Kamenja" i ostaje u rezervi. Posle podne proteruje neprijatelja na Sela pri Šumberku.

2. – Borbe se nastavljaju. X b. napada neprijatelja na drumu Mirna Peč – Ponikve. Neprijatelj ima 8 mrtvih a 1 je zarobljen. X b. ima 2 mrtva i 10 ranjenih, uništi 1 putnički automobil. IX b. nije vodila borbi. VIII b, zaposeda naveče položaje Kozjek – Babna Gora – Krušni Vrh.

3. – VIII b. vodi borbe na Krušnom Vrhu, te ima 5 mrtvih i 9 ranjenih. IX b. nije imala borbe. X b. u toku noći napada Bišku Vas i zapali 2 zgrade, a jednu zgradu u Mirnoj Peči. Preko dana napadne jednu zaprežnu kolonu koja se kreće drumom Trebnje – Novo Mesto i ubije 10 belogardista.

4. – Borba IX i X b. na Ostrom vrhu. VIII b. vodi borbu kod Reberi i Babne Gore. Ubijeno je oko 35 neprijateljevih vojnika. Naši gubici: IX b. 5 mrtvih i 10 ranjenih, VIII b. 4 mrtva i 9 ranjenih. Neprijatelj je uspeo da izmanevriše naše jedinice, prodro je iz Stične i St. Vida[12] u žužemberk i odavde dalje do Dobrave, te je izbio u leđa našim jedinicama. Druga kolona nastupala je iz Novog Mesta prema Lipovecu, sve do Ajdoveca i Oštrog vrha, gde je došlo do borbe. Na Ostrom vrhu bio je neprijatelj razbijen i proteran prema Mirnoj Peči. Učestvovala je i XV b. Posle borbe brigade se razmeštaju: X b. u Ajdovecu, IX b. u Lipovecu, VIII b. u Velikom Lipovecu, Jurišni bataljon na Vinkovom Vrhu, Štab div. na Jami.

' Dolenji i Gorenji Vrh sada su dva naselja s nazivom: Dolenji Vrh i Gorenji Vrh pri Dobrniču.

[10] Odnosi se na Rdeči Kal. Na karti 1 : 100.000 piše: Kal.

" Odnosi se na Gorenje i Dolenje Kamenje; sada: Dolenje i Gorenje Kamenje pri Dobrniču.

" Sada: Šentvid pri Stični.

5. – Neprijatelj na Hinjama. VIII b. kreće na položaje Lašče – Smuka. Jurišni bataljon, zajedno s Jurišnim bataljonom XV div., kreće naveče prema Po1omu da napadne neprijateljevu artiljeriju.
6. – Jurišni bataljon protera artiljeriju na Po1omu i ubije 20 Nemaca a pri tom ima 5 mrtvih i 4 ranjena. VIII b. napada Hinje, te se pod pritiskom neprijatelja povuče. Naveče u 23 časa i 30 minuta napada neprijatelj X b. na Ajdovecu i IX b. na Lipovecu. Obe brigade se zbog nadmoćnosti neprijatelja povuku prema Dvoru.
7. – Ujutro nastupaju snažne neprijateljeve kolone. IX b. vodi borbu na Vinkovom Vrhu, te se zbog nadmoćnosti neprijatelja povuče preko Krke. X b. se povuče preko Krke zajedno sa brigadom XV div. Neprijatelj ima 20 mrtvih i više ranjenih. Brigade se razmeštaju: VIII b. Hinje, IX b. Lipje? X b. Sela[13] – Vrh[14], Jurišni bataljon Lašče, štab div. Malo Lipje. Umro je komandant Jurišnog bataljona Uršič Franc.
8. – IX b. se prebacuje na Ratje. Neprijatelj stiže u selo Prevole. VIII i IX. vode s njim noću borbe, ali bez uspeha. Artiljerija uništi Hinje[15].
9. – Neprijatelj se povuče prema Kočevju.
10. – Normalno – neprijatelj nije aktivan.
11. – U podne blokada Hinja.
12. – Ujutro u 4 časa proterivanje svih stanovnika iz sela Hinje, Hrib, P1eš. Konfiskovana je sva stoka i hrana. Sela spalimo i srušimo. Ljudi proterani prema Strugama[16].
13. – Nastavlja se evakuacija materijala iz Hinja. Jedinice na starim položajima.
14. – Bez promena. Jurišni bataljon je upućen na prugu Zdenska Vas i nije došao u dodir s neprijateljem.

" Odnosi se na Sela pri Hinjah.

[14] Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

[15] Podrobnije o borbama jedinica IS. NO divizije i o angažovanim snagama neprijatelja od 1. do 8. januara 1945. vidi dok. br. 30 i 37.

" Zbog neprijateljske delatnosti stanovništva i zbog opasnosti da se neprijatelj ponovo ne učvrsti u Hinjama, jedinice 18. NO divizije su 11. i 12. januara 1945. iselile stanovništvo, izvršile rekviziciju i uništile sve važne zgrade. Vidi depeše 7. korpusa NOVJ upućene Glavnom štabu NOV i PO Slovenije 9, 11. i 12. januara 1945. (vidi AIZDG, k. 44/1).

15. – Jurišni bataljon krenuo prema Muljavi. Nije došao u dodir s neprijateljem. Udarna četa brigade otišla u poteru za neprijateljem u Kompoljsku dolinu. Bez uspeha. Isto tako i Udarna četa IX b.

16. – Bez promena. Vojska se odmara.

17. – Bez promena.

18. – X b. na pokretu za Belu krajinu, odakle kreće za Hrvatsku po opremu.

19. – Neprijatelj nastupa prema našim položajima s pravca Kočevja, Ämbrusa i Krke. IX b. napadnuta u Ratju, žestoke borbe i povlačenje u Lašče. Uveče napad na Lašče. Povlačenje div. i IX b. u Podgozd. VIII b. vodi borbe na liniji Sela – Vrh is uspehom razbija neprijatelja. Jurišni i Minerski bataljon vode borbu kod Smuke.

20. – Ujutro ponovo zauzmemo Lašče. Neprijatelj se povuče na liniju Veliko Lipje – Građene. VIII b. [kreće se] na Sela – Vrh. Posle podne vodi borbe kod Lipja i Građenea. Ranjen kapetan Ožbolt[17]. Naveče se brigada povuče na liniju Smuka – Kot[18].

21. – U 12 časova IX b. i Jurišni bataljon napadnu selo Veliko Lipje. Nakon kratke borbe neprijatelj je razbijen. Poginulo je 65 belogardista i Švaba. Zaplenjeno: 2 teška minobacača, 1 laki minobacač, 7 puškomitraljeza (3 »šarca«), 3 teške »brede«, 12 mula, 1 radio-stanica, mnogo municije i opreme i mnogo pušaka. IX b. zauzima selo Veliko Lipje. Naveče u 22 časa neprijatelj napadne Lipje, IX b. se povuče na Lašče.

22. – U 12 časova neprijatelj nadire s pravca Lopata, Lipje, Građene i Zužemberk u jačini 1500 ljudi. Nastupa prema Laščama i na brdo Primož, gde vodi borbu V UB[19]. Jedan bataljon IX b. i Jurišni bataljon vode žestoke borbe iznad Lašča, te se povlače preko druma na Bukov vrh. IX b. i deo Jurišnog bataljona se povuku na Dol. Reber (Topla)[20]. Naveče se neprijatelj povuče prema Korinju, Zužemberku i Stični. U svim borbama od 19. do 22. I

[17] Jože Ožbolt. Tada je bio komandant 8. slovenačke NO brigade »Fran Levstik«.

[18] Zaselak, 1,5 km severno od Smuke.

[19] Podrobnije o borbi 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« vidi dok. br. 50.

[20] Zvaničan naziv naselja je: Dolenja Topla Reber.

1945. poginulo je 155 belogardista i Nemaca a 190 je bilo ranjeno. Zaplenjeno (vidi pod datumom 21. I 1945). Naši gubici: 24 mrtva, 43 ranjena i nekoliko nestalih. Izgubljena 4 puškomitraljeza i nekoliko pušaka[21].

23. – Ujutro pokret IX b., Jurišnog bataljona i Minerskog bataljona na Lašče. Na svim delovima Suhe krajine mir.
24. – Jedinice na starim položajima. Bez promena.
25. – Bez promena.
26. – Naveče pokret VIII b. u Građene. IX b. se premešta na Smuku. Četa Jurišnog bataljona odlazi preko Krke na izviđanje.
27. – XII b. i Jurišni bataljon napadaju Stransku Vas[22]. Napad nije uspeo. Naši: 12 ranjenih i 2 mrtva. Mineri sruše u Jami most. Zaplenjena 1 puška.
28. – Naveče VIII b. i Jurišni bataljon napadaju Stransku Vas. Neprijatelj proteran. Mineri sruše most Stranska Vas – Žužemberk. Bez gubitaka[23].
29. – Bez promena. Jedinice na starim položajima. VIII b. se premešta u Lipje.
30. – Neprijatelj izvrši ispad iz žužemberka[24] prema Primožu. VIII b. vodi borbe na Staroj gori, XII b. i Jurišni bataljon na Primožu. Oružje sve zamrzio, te se zbog toga sve jedinice povlače preko druma na Bukov vrh, na ivicu šume. Nakon dva časa neprijatelj se povuče u polazna uporišta.
31. – Bez promena. Jedinice na starim položajima. Neprijatelj nije aktivan. Razrešen dužnosti komandanta XVIII div. Za komandanta postavljen major Hribar Janez.

Februar 1945.

1. – Predaja dužnosti novom komandantu div.
2. – Odlazak iz Lašča i iz div. u korpus.
Do 22. februara u Glavnom štabu Slovenije.

[21] Podrobnije o borbama jedinica 18. NO divizije i o angažovanim snagama neprijatelja od 19. do 22. januara 1945. vidi dok br. 88, 125 i 138.
[22] Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.
[23] O napadu na Stransku Vas (Stranska Vas pri Žužemberku) noću 27/28. i 29/30. januara 1945. vidi i dok. br. 88 i 125.
[24] Ispad su izvršili delovi 1. i 4. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 88, objašnjenje 55).

Baza NOV i POS u Dalmaciji[25]

22. – Zamenik komandanta baze u Dalmaciji.
23. – Ujutro odlazak iz Metlike preko Vivodine na Goljak*.
24. – U podne pokret preko pruge do Pisarovine.
25. – Posle podne pokret automobilom u Topusko.
26. – U Topuskom.
27. – Ujutro dva automobila kreću prema Dalmaciji.
28. – U Topuskom.[27]

[25] Glavni štab NOV i PO Slovenije je 22. februara 1945. naredio da se u Dalmaciji formira baza Glavnog štaba NOV i PO Slovenije i postavio Štab baze (vidi dok. br. 109).

[24] Zaselak, 9 km severozapadno od Jastrebarskog.

Nastavak dnevnika od 1. marta do 9. maja 1945. redakcija neće objaviti jer se u tom vremenu Tone Vidmar Luka nalazio na putu i na školovanju u SSSR-u.